ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9e)

Tél : PRO. 86-60 — C. C. P. PARIS 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ․ Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր․ վեցամս․ 1300. Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք․ ՀԱՏԸ 10 ՖՐ․

ՈՒՐԲԱԹ 1 ՄԱՅԻՍ • VENDREDI 1 MAI 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7056 — Խմբագիր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2467

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

« ՕՐ ՈՒ ԱՐԵՒ »

Աշխատանքի Դատը ծփուն ալիք մըն էր երէկ ։

Այսօր դարձած է ամեհի ծով մը փոթորկածայն ։

Անհամար բազմութիւններ ձայն կուտան ցամաքէ ցամաք ։

Սպառնալից ալիքներ կը կուտակուին մինչեւ խաւարակուռ ափերու վրայ ։ Եւ կը կազմուին նոր ծովեր տաժանքի, դառնութեան, բողոքի ու պայքարի ։

Ամէն տեղ ալ, առուները գետերու կը վերածուին, յորդահոսան, յարաճուն սաստկութեամբ ։

Տաժանկիր, շինարար, ստեղծագործ Աշխատանքի չեփորն է որ կը հնչէ, ի խնդիր նոր նուաճումներու ։

Տարիներու աքնաջան, երբեմն արիւնալի ճակատամարտը արդէն յանգած է աշխարհակալութեան մը, բառին ազնուագոյն իմաստով ։

Ի՜նչ արմատական, հսկայական բարեփոխումներ՝ 1866էն ի վեր ։

Պատմութիւնը կ՚ըսէ թէ առաջին անգամ կին մըն էր, Օր․ Ֆլորա Թրիսթան, որ 1843ին կ՚առաջարկէր ընկերակցութիւն մը կազմել բոլոր երկիրներու աշխատաւորներուն միջեւ ։

Քանի մը տարի ետք, 1847ին, Կարլ Մարքս եւ Էնգելս Լոնտոնի մէջ կ՚արձակէին պատմական կոչը, — «Զանեւորներ բոլոր երկիրներու, միացէք » ։

Աւելի վերջը, 1862ին ցուցահանդէսի մը առթիւ Լոնտոն ղրկուած պատգամաւորութիւն մը կապ կը հաստատէր ֆրանսացի եւ անգլիացի բանուորներու միջեւ․ իսկ 1864ին կը մշակուէր դաշնակցութեան մը նախագիծը որ քննուեցաւ Ժընեւի համագումարին մէջ (1866) ։

Երկար վիճաբանութիւններէ ետք, ընդունուեցաւ Աշխատաւորներու միջազգային ընկերակցութեան ծրագիր – կանոնագիրը ։

Այնուհետեւ՝ իրարու կը յաջորդէին համագումարները, եւ կ՚արմատանար, կը ծաւալէր կազմակերպութիւնը, դառնալով կենդանի ուժ մը ։

Աւելի քան հարիւր տարուան ծրագրեալ աշխատանքը եւ յարատեւ պայքարը այսօր հասած են բարձունքի մը որ գլխու պտոյտ կը պատճառէ ։

Մեծ թէ փոքր երկիրներու մէջ, աշխատաւոր բազմութիւնները շատոնց գլած անցած են սկզբնական ծրագիրը ։

Անոնք ապահոված են բազմազան իրաւունքներ, արհեստակցական թէ ընկերային գետնի վրայ ։

Միեւնոյն ատեն, տիրական, վճռական դեր կը կատարեն քաղաքական կեանքի մէջ ։ Անշուշտ համաձայն իւրաքանչիւր երկրի ընկերային եւ տնտեսական պայմաններուն ։

Շարժումը վիթխարի ոստումներ կատարեց 1914ի Մեծ Պատերազմէն եւ 1917ի ռուսական յեղափոխութենէն վերջ, երբ գահեր կը տապալէին եւ կայսրութիւններ կը խորտակուէին ։

Սահմանները նեղցած էին, եւ մէկ երկրի մէջ պատահած դէպք մը անմիջապէս կ՚ազդէր հարեւան ժողովուրդի մը վրայ ։

Իւրաքանչիւր նոր նուաճում կ՚արձագանգէր մէկ երկրամասէն միւսը ։ Երբեմն յամրաբար, յաճախ դղրդագին պոռթկումներով ։

Միայն այս երկրի մասին խօսելով, ինչ որ կատարեց Ժողովրդական Ճակատի կառավարութիւնը 1936ին, երազ պիտի թուէր, տարիներ առաջ ։

Այդ օրէն ասդին, օր ու արեւ ծագեցաւ աշխատաւոր բազմութեանց համար ալ ։

Դժբախտաբար բոլշեւիկեան դիկտատուրան այս հոյակապ շարժումն ալ վերածեց քաղաքական մարդանքներու ։

Եւ այսօր միլիոնաւոր բազմութիւններ օր ու արեւ կը փնտռեն մուրճ-մանգաղին տակ ։ Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ԵԼՆՄՈՒՏՔԻՆ ԲԱՑԸ․— ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ․ — ՆՈՐ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

Ազգ․ Ժողովին ելմտական յանձնախումբը Դշ․ օր լսեց կառավարութեան զեկուցումը երկրին ելմտական կացութեան մասին, որ շատ ծանր կը համարուի ։ Մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդեցին վարչապետը եւ ելմտական նախարարը ։

Երկուքն ալ չպարզեցին իրենց ամբողջական ծրագիրը ։ Տրուած տեղեկութիւններէն կը հետեւի թէ մարտի ընթացքին մուտքը եղած է 241 միլիառ ֆրանք, ելքը՝ 367 միլիառ ։ Գալով ընդհ․ ելեւմուտքին, 1953ի սկզբնական ծախքերը 3749 միլիառ ֆրանքէն բարձրացած են 3883 միլիառի, մինչ հասոյթները, որոնք 3182 միլիառ կը նախատեսուէին, կրնան իջնել 3079 միլիառի, ինչ որ 804 միլիառ ֆր․ի բաց մը կը ներկայացնէ ։

Ելեւմուտքի նախարարը խոստովանեցաւ թէ «կացութիւնը ծանր է եւ թէ երկիրը չի կրնար տանիլ այսքան ծանր բեռ մը՝ ներկայ տնտեսական կացութեանմէջ» ։

Վարչապետը յայտարարեց թէ իր առաջին պարտականութիւնն է․— 1․ Վերահաստատել ելմտացոյցին հաւասարակշռութիւնը ։ 2․— Ցառաջիկայ տարուան նախահաշիւը կազմել 1953ի առաւելագոյն գումարին վրայ ։ Իր կարծիքով, 1954ի եկամուտը պիտի չկրնայ 1953էն աւելի ըլլալ ։ Հանրային ծախքերը կը կազմեն եկամուտին քառասուն առ հարիւրը, ինչ որ շատ ծանր պարագայ մը կը համարուի ։ Կառավարութիւնը կ՚ուզէ կրճատումներ կատարել ։

Թերթերը կը գրեն թէ նոր տուրքեր պիտի չհաստատուին, այլ խնայողութիւն պիտի կատարուի, փոխառութիւն մը պիտի կնքուի եւն ․ ։

Յանձնաժողովը ծանր տպաւորութիւն կրեց կառավարութեան զեկուցումէն ։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ կացութիւնն ալ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ ։ Ըմբոստները կը համախմբեն իրենց ուժերը, գրաւելու համար Լաոսի մայրաքաղաքը, Լուանկ Փրապանկ ։

Վերջին լուրերու համաձայն, ըմբոստները 350 բնիկ զինուորներ առեւանգած են զինավարժութեան կեդրոնէ մը, Հանոյի մօտ, իսկ սոուսրաթիւ ուժեր սկսած են պաշարել Լաոսի մայրաքաղաքը ։ Ժամէ ժամ կը սպասուի վճռական ճակատամարտի մը ։ Ըմբոստներուն ձեռքը ինկած է շատ կարեւոր դիրք մը ։

Նախարարական խորհուրդը առջի օր քննեց այս խնդիրը ։ Բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան ։ Թերթերը դիտել կուտան թէ շատ քիչ անգամ պատահած է որ Նախարարական խորհուրդ մը այնքան փոթորկալի նիստ մը գումարէ ։ Պատերազմին ընթացքը այնպիսի կէտի մը հասած է որ, աւելի ծանր անակնկալներ կրնան ծագիլ ։ Մասնաւորապէս կը վախցուի Քամպոճի անջատումէն ։

Վիճաբանութեանց ընթացքին գաղթային նախարարը, Լըթուռնօ, խստօրէն քննադատուեցաւ վարչապետին կողմէ ։ Քննուեցաւ նաեւ Հնդկաչինի պատերազմը միջազգային հարցի մը վերածելու խնդիրը ։ Այս տեսակէտին հակառակ է արտաքին նախարարը, Պիտօ ։

Մ․ Նահանգներու կառավարութիւնը տրամադիր է յաւելուածական օգնութիւն տրամադրելու ։ Կ՚ըսուի թէ 50 ծանր օդանաւեր պիտի ղրկէ անմիջապէս, զօրք փոխադրելու համար ։ Մ․ Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆ․ Տըլըս, զեկուցում տալով ծերակոյտին արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին առջեւ, ըսաւ թէ կառավարութիւնը լըջօրէն նկատի առած է Հնդկաչինի կացութիւնը եւ կը խորհի հոն ղրկել Եւրոպայի յատկացուած զինամթերքին մէկ մասը ։

ՄԱՅԻՍ 1-Ի ԱՐՋԱԿՈՒՐԴԸ

Այսօր, Մայիս 1, արձակուրդի օր է երկրին մէջ ։ Բոլոր խանութները եւ գործարանները պիտի փակուին, հանրային սպասարկութիւնները պիտի կրճատուին եւ թերթերը պիտի չհրատարակուին ։ Բանուորական ցոյցեր ալ պիտի կատարուին, ըստ աւանդութեան եւ «հովտաց շուշան»ը (միւկէ) պիտի ծախուի ամէն տեղ ։

Երկաթուղիները պիտի բանին կիրակնօրեայ ժամանակացոյցով ։ Պիտի կըրճատուի մեթրոյի եւ հանրակառքերու երթեւեկը ։ Դրամատուները պիտի փակուին մինչեւ երկուշաբթի ։ Օփերան եւ միւս պետական թատրոնները եւ թանգարաններն ալ պիտի փակուին ։ Անթենը միայն երաժշտական կտորներ պիտի հաղորդէ ։ Միւս թատրոնները եւ ճաշարանները բաց պիտի ըլլան ։

Գլխաւոր թափօրը պիտի կազմուի առաջնորդութեամբ Աշխատանքի Դաշնակցութեան որ կը գտնուի համայնավարներու տիրապետութեան տակ ։

✕ Առեւտրական նաւերու սպաներուն եւ նաւաստիներուն գործադուլը կը շարունակուի ։ Կը վախցուի որ Մարսէյլի եւ ուրիշ նաւահանգիստներու մէջ ալ տարածուի ։ Շոգենաւային ընկերութիւնը չուզեր տեղի տալ, կարգ մը կանոններ յիշեցնելով ։ Առջի օր Հավրէն պատուիրակութիւն մը Փարիզ գալով, ներկայացաւ առեւտրական տորմիղի նախարարին, որ դիտել տուաւ թէ ներկայ պայմաններուն՝ էջ եւ նկատի առնելով օտար նաւերու մրցակցութիւնը, կարելի չէ 40 ժամուան իջեցնել շաբաթական աշխատանքը եւ ծախքերը աւելցնել ։

Իբրեւ համակրանքի նշան, ուրիշ նաւահանգիստներու սպաները եւ նաւաստիներն ալ կը սպառնան դադրեցնել աշխատանքը ։

ԿԱՐՄԻՐ ՎՏԱՆԳԸ ԻՐԱՆԻ ՄԷՋ

Տոքթ․ Մոսատեղ տեսակցութեան մը առթիւ յայտարարեց թէ որեւէ աջակողմեան դաւ իր կառավարութեան դէմ՝ ճամբան պիտի հարթէ համայնավարական դիկտատուրայի մը համար ։ Ահա թէ ինչու կ՚ուզէ ձեռք առնել ոստիկանութիւնը եւ բանակը ։ Պաշտօնանկ եղած են կարգ մը սպաներ եւ իրենց տեղ նշանակուած են երիտասարդներ ։

Վարչապետին կարծիքով, զօր․ Աւշարդուսի սպանութիւնը ազդանշան մը չէ անմիջական ապստամբութեան, բայց կրնայ գետին պատրաստել ուրիշ քաղաքական սպանութեանց համար, կառավարութիւնը ջլատելու մտքով ։ Այս առթիւ բացատրեց թէ Իրանի տնտեսական անձկութիւնը կրնայ տեղի տալ ներքին խռովութեանց ։

Տոքթ․ Մոսատեղ անբաւական կը գտնէ Ամերիկայի ընծայած օգնութիւնը (44 միլիոն տոլար՝ յետամնաց երկիրներու յատուկ վարկէն եւ ռազմական աջակցութիւն) ։ «Մենք մուրալ չենք ուզեր ։ Թող Մ․ Նահանգները գնեն մեր քարիւղը ։ Մենք պատրաստ ենք հում կամ զտուած քարիւղ ծախելու կէս գնով ։ Ոեւէ կառավարութիւն չի կրնար թոյլ տալ որ օտարները միջամտեն մեր ներքին գործերուն ։ Անցած են այն օրերը երբ Անգլիա կը տիրապետէր մեր երկրին վրայ ։ Անգլիացիները Իրանի մէջ ձգեցին տեւական ատելութեան եւ անվստահութեան ժառանգութիւն մը » ։

ԳԱՂՏՆԻ ԶԻՆԱՐԱՆՆԵՐ երեւան հանուեցան Իտալիոյ մէջ ։ Հետապնդումները կը շարունակուին ։

ՄԱՅԻՍ ՄԷԿԻ արձակուրդին առթիւ «Յառաջ»ի յաջորդ համարը լոյս կը տեսնէ կիրակի օր ։

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք հետեւեալ գումարները․—

Ընթերցող մը Վ․ Ա․ 1500 ֆր․ ։ Խաչատուրեան եւ Տէր Մարկոսեան (Ռընաժ) 500ական ֆրանք ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴԵՌ ԵՐԷԿ ԷՐ…

Օսմ․ Սահմանադրութեան շրջանին բերնէ բերան կը շրջէր բանաձեւ մը,— « տարրերու համերաշխութիւն» ։

Փոքրամասնութիւնները ամէն միջոց կը փորձէին, զօրացնելու համար այդ համերաշխութիւնը ։

Գիտնալով հանդերձ որ, տիրապետող տարրը միայն հրամայել, կաշկանդել եւ կեղեքել գիտէ ։

Կը յիշեմ համերաշխութեան արդիւնական փորձ մը՝ Բարձր Հայքի մայրաքաղաքին մէջ․— Կարին (1912) ։

— Մայիս Մէկը տօնել թուրք եւ քիւրտ աշխատաւորներու հետ միասին ։

Ողբացեալ Տիգրան Ծամհուրը — այլ անուամբ Ֆերիտ Ճէմիլ — թուրքերէնի թարգմանած էր Աւ․ Իսահակեանի ժողովրդական երգը ․—

«Ա՛խ, մեր սիրտը լիքը դարդ, ցաւ,— Օր ու արեւ չտեսանք․— Վա՛խ մեր կեանքը սեւով անցաւ․ — Աշխարհից բան չի մացանք » ։

Ընկերը յաջողած էր բաւական բազմութիւն հաւաքել ։ Եթէ չեմ սխալիր թուրքերու թիւը ութսունը կ՚անցնէր ։

Թափօր մը կազմելով, կ՚երթան կարմիր վանք, եւ օրը իրիկուն կ՚ընեն երգելով, մոնչելով բռնակալութեան դէմ ։

Բարեմիտ Ծամհուրը այնքան լաւատես էր որ, կը մտածէր ամէն տարի կրկնել փորձը, ուրիշ քաղաքներու մէջ ։

Երբ 1915ը հասաւ, Կարնեցի հայ աշխատաւորը ի զուր կը փնտռէր բախտակից Ահմէտն ու Մէհմէտը, գոնէ մէկ զաւակը փրկելու համար ։

Եւ այն ատեն յիշեց երգին միւս տունը․
— Էլ ինչո՞ւ ես բարը թողնում — Քարի վրայ, քա՛ր աշխարհ …

ՎԱՀԷ

ՔՐՏԻՆՔԻ ՕՐ

★

Ընչազուրկներու Օրն է այսօր, Մայիս 1 ։ Բանուոր եւ արհեստաւոր, մշակ, եւ գիւղացի, ամէն կարգի սեւ աշխատաւորներ կը տօնեն իրենց օրը խինդի ու հանգիստի ։

Մայիս Մէկի զանգը բարձրաձայն կը հնչէ աշխարհի ամէն անկիւն, աւետելով ընչազուրկներու յաղթանակը ։

Այսօր աշխատաւորը հպարտութեամբ կը բարձրացնէ գլուխը, ի խնդիր նոր նուաճումներու ։

Այսօր ան լայն շունչ մը կ՚առնէ, յաւատեսութեամբ դիտելով ապագան ։

Ուրիշ օրեր գործէն դուրս ալ ծանր հոգեր ալ ունի ան, իսկ ամէն օր մութն ու լոյսին, քունը պիտի ծախէ, որպէսզի սեւ հացը չպակսի սեղանին վրայ ։

Ու շարունակ պիտի աքնի ոտքի վրայ կամ նստած, մինչեւ որ մազերուն ձիւնը տեղայ եւ քամակը կամաց, կամաց կորնայ …

Մայիս Մէկի տօն է այսօր ։ Ծառերը ծաղկեր են եւ իրենց հետ միլիոնաւոր մարդիկ, յոգնած, դադրած նոր օդ կը շնչեն, զօրացնելով իրենց կուրծքն ու բազուկները ։

Քրտինքի Օրն է այսօր…

Եկէք քով քովի, տուէք ձեռք ձեռքի որ պար բռնենք մենք մեզի, որպէսզի գոնէ մէկ օր աշխարհն ըլլայ մինակ մեզի …

Վաղը նորէն կը սկսի տաժանքը ։

ՄԷՆ ՍԷ

ԱՊՐԻԼ 11 – 24

★

ԽՄԲ.—Ահաւասիկ այն ճառը զոր կարդաց բանաստեղծուհի Տիկին Հուրի Իփէկեան, Ապրիլ 11–24ի սգահանդէսին առթիւ:

Երբ մեր ցեղը ոչնչացնելու ճիւաղային ծրագրին գործադրութեան ժամը որոշուեցաւ, դահիճները նախ հնձեցին կայտառ երիտասարդութիւնը, ապա, մնացեալ անտէր ու անզէն զանգուածին համար՝ մեծամասնօրէն ծերերէ, կիներէ եւ մանուկներէ բաղկացած, հնչեց տեղահանութեան ահազանգը: Այն ատեն Հայոց պատմութեան գրքին մէջ բացուեցաւ նոր գլուխ մը՝ «Բնաջնջում» վերնագրով, որուն ներքեւ նշանակուեցան, իբրեւ ենթաբաժանումներ, բանտ, ջարդ, սով, բռնաբարում, աքսոր: Միլիոններու զանգուած մը սկսաւ տող առ տող, քայլ առ քայլ, արձանագրել այդ էջերուն վրայ՝ զահանգական ոճիրի մը դրուագները: Ու այն ատեն, հայ կիները, մէկ կողմէ՝ իրենց գերդաստանի ծերերուն, միւս կողմէ՝ մանուկներուն ձեռքերէն բռնած, մըտան ամայի տարածութիւններու եղերական բովը:

Այսպէս, մեր երկրի «Տիկնայքն փափկասունք», դեռատի հարսերը՝ հեզ ու ամօթխած, իրենց մէկ ափին մէջ սեղմած՝ ահաւոր մահուան մը կոչուած գլրենք ծընողներու զառամեալ ձեռքը, միւս ափին մէջ՝ ահաւոր կեանքի մը կոչուած իրենց ծնածներու կոկոն թաթիկները, սկսան քալել՝ դարձած շաղկապ մը անցեալի եւ ապագայի միջեւ, մահուան եւ կեանքի միջեւ: Ու անդրադարձան անոնք զարհուրանքով թէ ներկան, այդ՝ անմտածելի, անըմբռնելի, անդրդուելի ներկան, իրենք էին այլեւս, առանձինն իրենք, միայն իրենք, որ եթէ սայթաքէին կամ ընկրկէին այդ ներկան իրագործելու իրենց պարտականութեան մէջ՝ աներակուէին պիտի թէ անցեալը, թէ ապագան: Անոնք դարձեր էին գանձանակ մը որուն մէջ բոլոր մեռնողները իրենց ոսկիի, մտքի եւ հաւատքի գոհարները կը նետէին՝ պահ կուտային: Դարձեր էին ջահը յոյսի որուն յառած կը մնային սարսափահար աղերսանքով մը, լայնցած բիբերը՝ թէ դիակներու եւ թէ ողջերու:

Ու որովհետեւ անոնք, այդ եղերական մղձաւանջին մէջ, իրենց ցամքած կուրծքին սեղմելով իրենց սովահար մանուկները, անոնց լացը մեղմելու համար, բայց այնպէս՝ սիրտ ունեցան հծծելու աւանդական հայ օրօրները, ու որովհետեւ իրենց յոգնաբեկ հասակներով ու դողդոջ մատներով, այդ գողգոթայի ճամբուն վրայ բայց եւ այնպէս՝ կամք ունեցան ծռելու անապատներու կիզած ամայութեան վրայ, իրենց տենդավառ զաւակներու ապշած նայուածքին առջեւ ծաղկեցնելու համար հայերէն գիրերու երբեմնի բոլորաստանին հրաշքը. ու որովհետեւ անոնք, երբ զգացին թէ այլեւս կը սպառէր իրենց շունչը, բայց եւ այնպէս՝ յամառեցան, ողբակոծ մրմունջով մը, մինչեւ վերջին պահ, իրենց, դեռ նոր լեզու ելած որբուկին ականջին ի վար անդադար կրկնելու՝ «չմոռնաս զաւակս՝ անունդ Արամ է», «չմոռնաս՝ անունդ Հայկ է», «չմոռնաս՝ անունդ Աշխէն է», «չմոռնաս՝ Հայ ես դուն, Հայ, Հայ ...», եւ որովհետեւ անոնք երբ կրցան հասնիլ օտար փրկութեան ափերը, ուր ինկան գանէ դուռ ծառայելու՝ չմուրալու համար ու իրենց տաժանքով ձեռք բերած լումաները, բայց եւ այնպէս՝ չվարանեցան նըւիրելու հայ դպրոցի, հայ եկեղեցիի, հայ որբանոցի, հայ գրքի եւ գրի գանձանակին, շնորհիւ այս բոլորին, ահա, այս օրը, հայրենակիցներ, այս օրը՝ անյուսալի լռութեամբ, դիակոյտ փոսի մը պարտութեան առջեւ կայնած՝ դառնակոծ սուգի օր մը չէ միայն՝ այլ եւ տօնի օր մը:

Սղատօն է այս օրը, սուգն է անոնց կոտորումին բայց եւ տօնն է անոնց յաղթանակին՝ մահուան վրայ. յաղթանակ մը որ կը հաստատէ մեզ բնաջնջել ուզողներուն ձախողանքը, կը հռչակէ ճշմարտութիւնը այն արժէքներուն՝ որոնց ի խնդիր նահատակուեցան բիւրեր, կը քանդակէ մեր դատին պատուիրանները արդարութեան անթաղելի կոթողին վրայ:

Եթէ ապրիլեան այդ սերունդը իր մարմինն ու հոգին մատաղ ըրած չըլլար, իրմէ ծնած սերունդին Փիզիքական բայց մանաւանդ հոգեղէն փրկութեանը համար, այսօր պիտի գոյութիւն չունենայինք մենք, այսօր հայերէն խօսիլ ու երգել պիտի չգիտնայինք մենք, այսօր անարձագանգ կորսուած պիտի մնային կոմիտասեան բեկուած տաւիղին դութանի, սիրոյ ու աղօթքի երգերը, այսօր անչնչօրէն լռած պիտի ըլլար այն անզուգական չքնաղ լեզուն որուն բարբառումին ի խնդիր՝ ջախջախուեցան գանգերը Ռուբէն Զարդարեաններու, Գրիգոր Զօհրապներու, Վարուժաններու, Սիամանթօներու:

Տարիներն անցեր են: Երէկուան ապրիլեան սարսափին մանուկները այժմ իրենց կարգին դարձեր են զաւկի ու թոռան տէր: Անապատները վերածուեր են շէն ու լուսաշող քաղաքներու ուր ապաստան ունինք. զաւակները չեն խլուիր իրենց մայրերէն եւ չեն ծախուիր հացի գինով: Սակայն՝ տարագիր ենք դեռ եւս, օտար ենք օտար հողերու վրայ եւ ապրուստ ապահովելու համար, մենք, մեր ազատ կամքով, կը զիջինք մեր զաւակներուն ցեղային ինքնութիւնը մոռցնել տուող օտար քաղաքակրթութեան վկայագիրները: Այլեւս դաշոյն չեն մխեր մեր կոկորդին որ պէտք ուրանանք մեր դաւանանքները: Սակայն մեր համեստ խրճիթին դիմաց կը բացուին լայնօրէն հիւրընկալ օտար դըղեակներու սեղանները որոնց վայելքը կը քայքայէ մեր ազգային պարտականութեան ու կոչումին գիտակցութիւնը: Այո, փոխուած են շրջանակը, միջավայրը, վարմունքները, սակայն անոնց պարունակած հետապնդումը.— սպառնալիքը միթէ՞ տարբեր է իրօք՝ իր խորքովն ու իմաստովը, իր վտանգովը: Աւարտած չէ դեռ Հայոց մեր պատմութեան այն գլուխը, որուն վերնագիր նշանակուեցաւ «Բնաջնջում», ծրագրին եւ ենթաբաժանումներուն դիմագիծն ու նկարագիրն են փոխուած միայն: Բայց եղերական Ոճիրը պատմող տողերուն վերջակէտը դրուած չէ տակաւին, քանի մենք, մենք՝ որ անոր արդիւնքն ենք եւ փաստը, հետեւանքն ենք եւ շարունակութիւնը, մենք բոլորս՝ մեր ցիրուցան գոյութեամբն ու կենցաղովը: Պիտի գայ օրը երբ մեզմէ ծնած սերունդները դատաստանի պիտի նստին այդ նոյն «Բնաջնջում» վերնագիրը կրող գլուխին ներքեւ, մեր կեանքովը մեր արձանագրած տողերուն առջեւ: Որովհետեւ ցորչափ մեր պապենական աւերակուած օճախները չեն վերաշինուած, ցորչափ հայութեան ծուալուն զանգուած մը դատապարտուած է շարունակել ապրելու՝ տարագիր, ցորչափ զլացուած է մեզի ու մեր զաւակներուն մեր հայրենիքը դառնալու եւ հոն ազատ ապրելու ու մեռնելու իրաւունքը՝ Ապրիլ 24ը չէ աւարտած: Միթէ՞ մենք, որ կը քալենք այժմ լոյսի եւ կեանքի ուղիներով, անկարող պիտի ըլլանք պահպանելու եւ փոխանցելու այն գանձը՝ զոր արեան ու մահուան բովին մէջէն փրկեցին մեր նահատակները ու յանձնեցին մեզի:

Ով որ կ'ուզէ մուտք գործել մեր ցեղային պատմութեան անմահութեան դրախտէն ներս՝ թող իր սրտին, մտքին ու հաւատքին կանթեղը լեցնէ հայ մշակոյթի եւ ազգային իտէալի իմաստուն ու արդար ձէթովը, որովհետեւ անոր սնուցած բոցն է միայն զոր ոչ մէկ խորշակ կրնայ մարել եւ այսպէս վառուելու պարագային է միայն որ ինք ալ կրնայ յուսալ՝ թէ երբ գայ իր կարգը, ապագային կողմէն ոգեկոչուելու, պիտի արժանանայ պաշտամունքի նոյն հպարտ արցունքին եւ ցնծագին օրհնութեան՝ որով մենք այսօր կը խնկենք ապրիլեան անդասալիք ու հաւատավառ նահատակներուն սուրբ եւ անվախճան յիշատակը:

ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐ

Ո՞ՒՐ ԵՆ

●

Ինչպէս ըսել կուտայինք անցեալ օր, հազարա[illegible] օտար բառեր ու բացատրութիւններ[illegible]րոնք օրուան բոլոր ժամերուն կը գ[illegible]ւլին մամուլին մէջ, չունին իրենց [illegible]էն համարժէքները: Խմբագիրը, [illegible]ուած, կարկտան գիտեր կ'ընէ: Ե[illegible]մն կը յաջողի, երբեմն կը պարտուի [illegible] որովհետեւ — փորձանք է, կրնայ ամէնուն գլխուն պատահիլ — ինքն ալ ճիշդ հասկցած չէ խնդրոյ առարկայ անգլերէն կամ ֆրանսերէն բառին ու յատկաբանութեան իմաստը:

Մեր ներկայ պաշարով, գրեթէ անկարելի է հայացնել, օրինակ, մեզի ամէնէն աւելի ծանօթ Սեւրի դաշնագիրը՝ առանց խաթարելու անոր յօդուածներուն իմաստին հարազատութիւնը: Ամէնէն ձեռնհաս խմբագիրն ալ կէս ճամբան պիտի մնար. եթէ փորձէր հայերէնի վերածել Միացեալ Ազգերու Ուխտը: Հայ գրողին բառամթերքը — երբեմն շատ աղքատ, երբեմն շատ ճոխ — իր գանկին մէջ տեղաւորուած է: Խեղճը, բառարան չունի իր մատենադարանին մէջ: Եղածները «վրաս գրէ» բաներ եւ քառասուն, յիսուն տարեկան՝ ամէնէն երիտասարդը: Այո, գիտեմ, ատեն, ատեն հրապարակ կ'ելլէ «նոր» մը, որ ուրիշ բան չէ եթէ ոչ քառասուննոցին նոր լուսանկարը, նոր թուղթի վրայ եւ չի դարմաներ մեր լեզուին չքաւորութիւնը:

Եթէ անգլերէն կամ ֆրանսերէն բազմաթիւ բառերու համարժէքները չունինք, գոնէ ունի՞նք բառարան մը, որ պիտի տար հայերէնի հոմանիշներուն տարբերութիւնները, նրբութիւնները: Դժբախտաբար չունինք: Ունի՞նք «մարդավայել» ու արդիական քերականութիւն մը, որ հայերէնի հիմնական կանոնները պիտի սորվեցնէր մեր «շատ գիտցող»ներուն: Չունինք:

Մեր նորելուկ գրողներէն շատերը չեն հաւնիր իրենց հին եղբայրակիցներուն:

Ոմանք, արհամարհանքով կը նային, օրինակ, Հրանդ - Զապէլ Ասատուրներու եւ Գազանճեաններու աշխատութեանց վրայ: Բայց, այդ ողբացեալներն էին — եւ իրենց պէս ուրիշներ — որոնք կարգի դըրին մեր քերականութիւնը եւ դասաւորեցին մեր լեզուին գիտական կանոնները: Օրուան մեծամեծ գրագէտները մոռցեր են անոնց դասերը: Հետեւա՞նքը — կատարեալ Արշակաւան: Ամէն մարդ, իրեն յատուկ բառարան ու քերականութիւն ունի: Հազար անգամ հասկցուր հայ գրող - բրոյին թէ «բացի»ն բացառական հոլով կ'առնէ կամ «դուցէ» եւ «թերեւս» բառերը իրարմէ տարբեր իմաստ ունին: Ականջ չի կախեր ու նորէն կը գրէ «բացի այդ», նորէն կ'ըսէ «դուցէ երթամ»: Ատոր համար է որ յամի Տեառն 1953, ունինք այնքան «հայերէն» որքան հայ գրող: Մէկուն գըրածը միւսին գրածին չի նմանիր: Ու երբ գիտողութիւն ընես, պատասխանը լեզուին ծայրն է.

— Ես, իմ ոճս, իմ ինքնատիպ լեզուս ունիմ, ես սանկ կը գրեմ:

Գետնին տակն անցնին այդ ոճն ու այդ ինքնատպութիւնը: Եղածը, չեղածը սովորական յօդուած մը կամ հարսնիքի մը ու պատարագի մը նկարագրութիւնը ու կը համարձակին ոճի եւ ինքնատպութեան մասին ճառելու, որովհետեւ չեն գիտեր թէ ոճը ինչ է:

Ո՞վ պիտի հետաքրքրուէր այս հարցերով:

Ո՞ւր են մեր Հայկաբանները, մեր դրագէտները: Այս որքա՞ն տեւեց իրենց անհոգութիւնը՝ ի տես հայերէնի հոգեվարքին:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Հաճոյքով կ'իմանանք թէ տաղանդաւոր արուեստագէտ Րաֆֆի Պետրոսեան մեծ յաջողութեամբ նուագահանդէս մը տուած է Միլանոյի մէջ, Ապրիլ 22ին: Այս առթիւ իտալացի քննադատներ եւ երաժիշտներ ալ մեծապէս գնահատած են հայ դաշնակահարը:

Կարեւոր թերթ մը, «Քոռիէռէ Տէլլա Սէռա» կը գրէ.— «...Առաջին անգամ ըլլալով լսեցինք Միլանոյի մէջ դաշնակահար Ր. Պետրոսեան, ծագումով Հայ, Պոլիս ծնած եւ ուսած Փարիզ: Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ մէջ արդէն լաւ համբաւի մը տիրացած է Պետրոսեան, որ հակառակ 27 տարեկան հասակին, նուագեց մեծ արուեստագէտի մը հասունութեամբ եւ տիրականութեամբ: Րաֆֆի նուրբ թուշէ մը ունի, զոր լաւագոյն կերպով օգտագործեց Սքառլաթթիի երկու «սոնատ»ներուն մէջ:

ՍԻՐՈՂ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻՉՆԵՐՈՒ ԴԵՐԸ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

★

Կարելի չէ այլեւս ժխտել շարժանկարներու յեղաշրջող դերը ներկայ իրականութեան մէջ:

Ինչո՞ւ չգործածել այդ ուժը մեր գաղութներու մէջ ազգային գետնի վրայ:

Ճիշդ է որ շահախնդրական նպատակով մեծ շարժանկարներ արտադրելու մասին չենք կրնար իսկ մտածել:

Բայց կան փոքր ծաւալով ժապաւէններ: Կան նոյնպէս շատեր, որոնք ունին շարժանկարելու գործիքներ զոր կը գործածեն իրենց անձնական հաճոյքին համար: Եթէ ասոնց մէջ գտնուին քիչ մը երեւակայութիւն եւ խորատեսութիւն ունեցողներ, դիւրութեամբ կրնան գտնել նիւթեր առնուած առօրեայ կեանքէն եւ յառաջ բերել ներկայանալի եւ հետաքրքրաշարժ «ֆիլմեր», մանաւանդ եթէ այդ նիւթերը վերաբերին հայ գաղութներու կեանքին եւ «ֆիլմ»երը ըլլան խօսուն հայերէն լեզուով, ինչ որ ներկայիս կարելիութեան սահմանին մէջ կը մտնէ:

Կրնան ըլլալ փաստանկարներ (Տօքիւմանթէր) հայկական նիւթերու վրայ: Օրինակ Փարիզի Հայկ. Թանգարանը, զանազան երկիրներու հայ դպրոցները, եկեղեցիները, վանքերը, ինչպէս նաեւ հայ գաղութներու յատկանշական երեւոյթները:

Հայկական պարերու շուրջ կարելի է տասնեակներով «ֆիլմ»եր պատրաստել, հայկական աւանդութիւնները ներկայացնել պատկերներով քանի դեռ անոնք, կամ գէթ անոնց մէկ մասը, ի սպառ չեն կորսուած:

Պատկերախաղի վերածել հայ ծանօթ հեղինակներու պատմուածքները, որոնց առաւելութիւններէն մին ալ կ'ըլլայ անուղղակի հայ գրական դէմքերը ճանչցնել մեր նոր սերունդին:

Եւ վերջապէս հնարել նոր պատկերախաղեր:

Ասպարէզը անսահման է եւ գործունէութեան լայն ճամբայ կը բանայ զանազան տարրերու համար, ինչպէս գրողի, երաժիշտի, շարժանկարիչի եւ սիրող դերասաններու: — Ո՞ր սիրող դերասանը պիտի չփափաքէր երկար ատենուան համար արձանագրուած տեսնել իր խաղցուածքը, փոխանակ անհետ կորսուելու, ինչպէս կը պատահի թատրոնի պարագային:

Երիտասարդական, մշակութային միութիւններու համար հաւաքական աշխատանքի անզուգական առիթ մը կը ստեղծուի: Իսկ Ակումբները ի՜նչ հրապուրիչ ներկայացումներ կրնան սարքել իրենց սըրահներուն մէջ հայախօս շարժանկարներ ցուցադրելով ... որոնք ներկաներու սրտին պիտի խօսին: Ցայտագիրները կարելի է ճոխացնել «ֆիլմ»երու փոխանակութեան դրութիւն մը կազմակերպելով բոլոր հայ գաղութներու միջեւ:

Անշուշտ ասոնք լուրջ աշխատանքի կը կարօտին: Պէտք է լաւ ուսումնասիրել շարժանկարելու, ինչպէս նաեւ ձայնի արձանագրութեան «թեքնիք»ը: Պէտք է նաեւ քանի մը փորձեր կատարել փորձառութիւն ձեռք բերելու համար: — Բայց երբ նկատի առնուի արդիւնքը որ մնայուն է, այդ աշխատութիւնները սիրով կը տարուին:

Ով որ առիթը ունեցած է տեսնելու սիրող շարժանկարիչներու գործերէն, կրնայ վկայել թէ ինչ անձուկ միջոցներով յաճախ որքան գեղեցիկ գործեր յառաջ բերած են, երեւակայութիւնը, գեղարուեստական ճաշակը եւ հնարամտութիւնը շատ անգամներ հրաշքներ գործած են:

Ինչո՞ւ մեր մէջ ալ երեւան չբերենք այս տեսակ շարժանկարիչներ: Փառք տիրոջ, Սփիւռքը մեծ է եւ հայ ցեղն ալ զուրկ չէ տաղանդաւոր տարրերէ:

Պէտք է միայն առիթ տալ անոնց՝ իրենց գիրենք ի յայտ բերելու:

փառատօն Հայ սիրող շարժանկարի
1953 Նոյեմբեր, Պրիւսէլ

Կազմակերպիչ մարմին: Հասցէ.—
LE LIVRE D'OR - LIBRAIRIE
87 b. Ave. de la Toison d'Or
Bruxelles (Belgique)

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ԳԵՆԵԶՕՆԸ

★

Տիկին Զ. Սերոբեան, Ամերիկայի ՀՕՄ ին Կեդր. վարչութեան ատենապե-տուհին, որ ԱՆԶԱյի գործերով կը շրջի Արեւմտեան Եւրոպա եւ Միջին Արեւելք, հիւրն էր կիրակի օր Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութեան, իր մեծ ընտանիքին անդամ-ներովը եւ համակիր հիւրերովը շրջա-պատուած :

Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերու ան-դամներ, եւ Կապոյտ Խաչի բարեկամնե-րու բազմութիւն մը եկած էին վայելելու ոչ միայն այս մեծ կազմակերպութեան աւանդական եւ ջերմիկ հիւրասիրութիւ-նը, այլ եւ լսելու եւ անգամ մը եւս մօտէն ծանօթանալու անոր գործին : Տիկին Սերոբեան լաւագոյնս պիտի կարենար մանրամասնօրէն խօսիլ այդ Գործի մա-սին, քանի որ ինքն ալ տարիներէ ի վեր իր գործօն եւ եռանդուն մասնակցու-թեամբ շատ մօտէն, փաստերով շօշա-փելի թիւերով տեղեակ էր ՀՕՄի կատա-րած նախախնամական դերին : Եւ կիրակի օր Ազգ. Տան Թատերասրահը լեցնող բազմութիւնը ստացաւ խօսուն համարա-տուութիւն մը, այլեւ հիացումով ու յար-գանքով ողջունեց օրուան հիւրը, իբրեւ լաւագոյն հռետորուհի մը:

Կեդր. վարչութիւնը ջանք չէր խնայած հաւաքոյթը դարձնելու համար հաճելի եւ իր հիւրասիրութիւնը ճոխ: Կար նաեւ նը-ւագ, պար ու երգ :

Տիկին Է. Բիւզանդ Կեդր. վարչութեան ատենապետուհին բանալով հանդէսը, ներ-կայացուց ընկերուհի Սերոբեանը, որ տա-րիներէ ի վեր միշտ ըլլալով Կեդր. վար-չութեան մէջ, իր թանկագին աշխատակ-ցութիւնը բերած է գործին եւ իր բացա-ռիկ կարողութիւններով ամէնէն յարգելի դէմքերէն մէկն է 45ամեայ այս մեծ կազ-մակերպութեան: Տիկին Սերոբեան խումբ մը անձնուէր ընկերուհիներով, յանուն իր կազմակերպութեան աջ թեւըհանդիսացած է ԱՆԶԱյին, դիմաւորելով, տեղաւորե-լով եւ բոլոր անհրաժեշտ աջակցութիւնը ընծայելով երեք հազարէ աւելի գաղթա-կան հայրենակիցներուն Գերմանիայէն, Ա-մերիկա փոխադրուած է :

Նախագահ ընկերուհին իբրեւ սեղանի կառավարիչ հետզհետէ խօսք տուաւ ներ-կաներուն : Ա. խօսողը՝ Տիկին Միսաքեան իր կարգին, Տիկին Սերոբեանի ծանօթա-ցուց ներկաները, իբրեւ մեծ ընտանիքի մը անդամները, որոնք անսեթեւեթ, սր-տաբաց եւ պարզ ընկերակցութեամբ ամէն անգամ կուգան բոլորուիլ Միութեան շուրջ, եւ իրենց անվերապահ աջակցու-թեամբ կ'օգնեն անոր բոլոր ձեռնարկնե-րուն :

Խօսեցան հետզհետէ Պ. Շ. Նարդունի, Վ. Մելիքեան, Հ. Սամուէլ, Շ. Միսաք-եան, Տօքթ. Կիլիկեցի, Մ. Գույումճեան, Տիկին Հուրի. Իփէկեան, Տիկին Ս. Տէր Դաւիթեան, Տիկին Տ. Սերէնկիւլեան, Պ. Պ. Զ. Մինասեան եւ Ռ. Թադէոսեան, որոնք չեշտեցին Ֆրանսահայգաղութին կեանքին այս կազմակերպութեան 25 տա-րիներու անխոնջ աշխատանքը, ոչ միայն իբրեւ բարեգործական միութիւն, այլ եւ միւս՝ բոլորը.— կրթական, առողջապա-հական, մշակութային եւն.: Իր նպատա-կը եղած է նաեւ հայուհին վարժեցնել հանրային կեանքի :

Կապոյտ Խաչի պարմանուհիներու խումբը իր գեղեցիկ պարերով հաճելի վայելք մը եղաւ: Թէ մենապարերը, թէ խմբա-կան պարերը ճկուն եւ կշռուած շարժու-ձեւերով, ջերմապէս գնահատուեցան ներկաներէն :

Տոհմիկ երգեր Կոմիտասէն, Ալէմշահէն եւ Հայաստանի նոր հեղինակներէ զուա-ցուցին հայրենակարօտ մեր սիրտերը : Տիկին Ա. Բալուեան, Տիկին Գ. Մուրատ-եան, Օր. Ա. Գալէզեան, Օր. Շաքէ Պէնկեան, Ալֆորվիլի Նոր Սերունդէն Օր. Ուստուլիկեան եւ Պ. Շտիկեան երգեցին փունջ մը հատընտիր եղանակներ մեր դաշտերէն եւ լեռներէն, կրկնապատկելով խանդավառութիւնը :

Վերջին խօսքը տրուեցաւ օրուան հիւ-րին, ընկերուհի Զապէլ Սերոբեանի, ո-րուն բանախօսութիւնը պէտք էր որ ամ-բողջութեամբ կարենայինք տալ այստեղ :

Ափսոս որ իր ինքնաբուխ, ներշնչուած, հաւատքով, սիրով եւ յոյսով բաբախուն այդ խօսքերը համեմատաբար փոքր թի-ւով ներկաները միայն վայելեցին: Դժ-ուար թէ ճառ մը ըլլար այնքան բովան-դակալից իր իմաստով, այնքան ոգեշունչ իր թռիչքով եւ այնքան սահուն՝ իր գե-ղեցիկ հայերէնով :

Ընկերուհին տուաւ նաեւ թիւեր, մաս-նաւորաբար կրթական մարզին մէջ, Պէյ-րութի ճեմարանէն, մինչեւ Յունաստանի կամ Իրաքի գիւղերուն մէջ բացուած դպ-րոցներու, որոնց համար միայն ՀՕՄ քա-նի մը միլիոն տոլար յատկացուցած է իր տարիներու յամառ աշխատանքի ընթաց-քին :

Տիկին Սերոբեան վերջացուց իր խօսքե-րը խանդավառ ծափերու մէջ, պարզելով Հայուն ապագան, հաւատքով եւ խան-դաղատանքով:

Ընկերուհի Է. Բիւզանդ բոլորին կողմէ ողջերթ եւ յաջողութիւն մաղթեց հիւրին եւ փակուած յայտարարեց հաւաքոյթը :

Ներկաները ցրուեցան երգելով յաղ-թերգը «Յառաջ նահատակ» որ իր Ցեղին անմահներուն» առջեւ ուխտի կը կանչէ կարծես մասնաւորաբար հայ երիտասար-դութիւնը :

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

Իսկ Լիսթի սոնատին մէջ փոթորկայոյզ հոգի մը դրաւ :

Ուրիշ թերթ մը, «Ավանթի» կը գրէ .— «Քիչ չեն այս հայ արուեստագէտին յատ-կութիւնները: Ր. Պետրոսեան ամէնէն ա-ռաջ լաւ գիտէ «թուշ»երու խնդիրը, ինչ-պէս յայտնեց Սքարլաթիի (երկու սոնատ) եւ Ռավելի (օնտին)ի մէջ: Այս երկու գործերը մեզի յայտնեցին իր արուեստա-գէտի ճաշակը :

Թերթը մեծ գնահատանքով կը խօսի նաեւ միւս կտորներուն եւ Խաչատուրեա-նի Թոքաթայի նուագումին մասին :

Լ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԴԵՐԵՆԻԿ ԵՊՍ. Փոլատեան, Անթիլիա-սի ժառանգաւորաց վարժարանի տեսու-չը, օդանաւով Պոլիս հասած է, քանի մը շաբաթ Եգիպտոս մնալէ ետք: Պոլսոյ մէջ հիւրը պիտի ըլլայ պատրիարքին :

ՊՈԼՍՈՅ պատրիարքին այցելած է Եոր-քի (Անգլիա) եպիսկոպոս Սիրիլ Կարպէթ ընկերակցութեամբ Անկլիքան մատրան ե-րէցին եւ իր հետեւորդ սարկաւագին : Տեսակցութիւնը տեւած է քառասուն վայր-կեան, եկեղեցական խնդիրներու շուրջ : Մեկնելէ առաջ աղօթած է եպիսկոպոսը Մայր եկեղեցւոյ մէջ:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ Քորտոպա քաղաքին գա-ղութի վարչութիւնը կոչով մը կը հրաւի-րէ ժողովուրդը աջակցիլ նիւթապէս եւ բարոյապէս, դպրոցը սեփական շէնքով մը օժտելու, եկեղեցին բարեկարգելու, պաշտօնէութեան վիճակը բարւոքելու, դպրոցներ բանալու համար եւն.:

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ արկածի մը հետեւան-քով Պուէնոս Այրէսի մէջ մեռած ենՏիկին Աննա Կրպօեան (Այնթապցի) եւ իր զա-ւակը՝ Սուրէն Կրպօեան: Սուրէն կը մաս-նակցէր ծանրութիւն վերցնելու եւ ըմբշա-մարտի ճիւղերուն:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Ընկեր Մանուկ Պարսամ-եան մեռած է Մոնթէվիտէոյի մէջ: Բնիկ Սեբաստացի էր, 48 տարեկան, իրեն հա-մար յեղափոխական Մուրատի կեանքը խանդավառութեան անսպառ աղբիւր մըն էր: Իր հարստութիւնը յատկացուց կու-սակցական եւ հանրային նպատակներու :

ԻՐԱՔԻ քաղաք. ժողովին ատենապետը, Բժիշկ Հրանտ Իզմիրլեան Եւրոպա եկած է համաշխարհային դպրոցական ա-ռողջապահական համաժողովին մասնակ-ցելու համար: Ժողովները պիտի տեւեն ե-րեք ամիս: Բժիշկը պիտի ուսումնասիրէ աշակերտութեան համար շինուած հիւան-դանոցները եւ դպրոցական առողջապա-հութեան ուրիշ նորութիւններ, ինչպէս կը գրէ «Գոյամարտ» :

ԹԱՒՐԻԶԻ Մելիք Թանգեան երգչա-խումբը երգահանդէս մը տուած է քա-ղաքին մէջ: Զուտ հասոյթին՝ վեց հազար ռիալի կէսը յատկացուած է Թաւրիզի ա-զգէտեալներուն, իսկ մնացեալը դաշնակա-հար Րաֆֆի Պետրոսեանի նուագահանդէ-սի զուտ հասոյթին հետ (5000 ռիալ) Ա-րամեան Թատերասրահի կահաւորման : Որոշուած է գնել երկու հարիւր աթոռ :

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑԻ ձեռագիրներուն մէկ մասը անտիպ կը մնայ իր ազգական-ներուն մօտ, Քէմպրիճի մէջ (Մ. Նա-հանգներ): Խարբերդցի գրագէտը որ1921-ին Ամերիկայէն Հայաստան մեկնած էր դոհ գնաց 1936ի «մաքրագործումներուն»: Հայաստանէն անգլերէն նամակներ գրած է եւ խնդրած որ իրեն ղրկեն Ուիլեըմ Սա-րոյեանի գործերը : (Հայրենիք):

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Մեր համեստ գաղու-թը՝ այս տարի եւս հաստատեց թէ գիտէ արժանապէս յարգել՝ իր նահատակները. — «Կանք ու կը մնանք աշխարհի վրայ», ինչպէս՝ պիտի ըսէր գիւղացի բանաստեղ-ծը, Ժագ Յակոբեան :

Շաբաթ իրիկուն, գաղութը ոտքի վրայ էր: Հայկ. դպրոցը ամբողջովին սեւերով ծածկուած էր: Եկած էին բոլոր անոնք որ գիտեն յարգել իրենց մեռելները, տարին գոնէ մէկ օր միասին ոգեկոչելով, Հայոց գողգոթային մարտիրոսները :

Բեմը՝ սեւերով ծածկուած, մէջտեղը նահատակներուն մահարձանը՝ ջահերով, լուսաւորուած: Կը նախագահէր հայ կա-թոլիկէ վարդապետը՝ Հ. Մեսրոպ : Իր գրաւոր ճառը մեծ տպաւորութիւնգործեց:

Խումբ մը երիտասարդ աղջիկներ երգե-ցին՝ «Հանգչեցէք եղբայրներ»ը պատանի ջութակահար Գ. Մուսեղեանի եւ Գիւլաք-սըզեանի ընկերակցութեամբ : Ուղերձ մը կարդաց Նոր Սերունդի կողմէ Օր. Արմե-նուհի Ընտրիկեան, «Ապրիլեան Գողգո-թան» :

Օրուան գլխաւոր բանախօսն էր, Լիոնի Ազգ. Միութեան քարտուղարը, Պ. Յ. Վարժապետեան, որ պարզեց փաստացիօ-րէն հայ ժողովուրդին գերակշիռ դերը Թուրքիոյ մէջ՝ իբրեւ կենդանի ազդակ մշակոյթի: Ահա թէ ինչու, թշնամին ու-զեց բնաջնջել մեզ: Թշնամին կրցաւ դանկ-տել մեր մարմինը, բայց չկրցաւ ճառա-գայթ մը գողնալ անոր ստեղծագործ հան-ճարէն: Մեր պարտքն է աւելի քան երբեք տոկալ եւ վառ պահել նահատակներու յի-շատակը :

Յետոյ սուգի ու մահուան պատկեր մը: Տասնեակ մը փոքրիկ աղջիկներ, ճեր-մակ հագուած եւ ջահեր բռնած, բեմին վրայ խաւարին մէջ, անմահն Կոմիտասի « Տէր ողորմեա»ն երգեցին, խոր տպաւո-րութիւն ձգելով :

ՄԱԼԱԹԻԱՑԻ

■

ՏԽՐՈՒՆԻ

ՎԻԷՆ.— Ապրիլ 21ին, հաւատաւորնե-րէն մէկն ալ յանձնեցինք օտար հողին : Ո՞վ չէր ճանչնար Բալուցի Կիրակոս Պերճ-եանը, Մարսէյլէն Պէլֆոռ եւ Միջին Ֆը-րանսայի մէջ:

Ողբացեալ Կիրակոսն ալ Ապրիլեան սե-րունդէն էր: Մանուկ հասակին մնացած որբ, դիպուածով մը կ'ազատի եւ ժամա-նակ մը կը մնայ Թուրքի մը քով: Յետոյ ազգականի մը միջոցաւ կ'ազատի եւ կու-գան Խարբերդ, Սուրիա, եւ վերջապէս Ֆրանսա : Մինչեւ Բ. Աշխարհամարտը կ'աշխատէր գործարանի մը մէջ: 1939 ա-ռաջին զօրակոչին զինուոր էր Կրընոպլի կողմը:

Պատերազմի ընթացքին այլեւս գործա-րանը չաշխատեցաւ: Ոտքի վրայ գործ կ'ընէր: Իր ճարպիկութեան շնորհիւ օգ-տակար եղաւ շատ մը Հայերու, նիւթա-պէս եւ բարոյապէս : Պատասխանատու անդամ էր Հ. Յ. Դ. մարմնի եւ երբ «Խա-ժակ» ակումբը ձգեցինք, իր բնակարանը մեր տրամադրութեան տակ էր: Հայրենա-սէր եւ զոհաբերող, յաճախ կը վիճէր հա-կառակորդներու հետ: Կը հաւատար բռ-նապետութեան տապալման եւ ազատու-թեան յաղթանակին: Միշտ ներկայ եղած է մեր բոլոր ձեռնարկներուն, նիւթապէս եւ բարոյապէս օգնելով Դաշնակցութեան, Հ.Մ.Ը.Մ.ի, Կապ. Խաչի, Նոր Սերուն-դի, եւն.: Անհոգ էր իր առողջութեան մասին, հակառակ քրոջը եւ ընկերներուն խրատներուն:

43 տարեկան էր եւ ամուրի: Վերջերս մեկուսացած վիճակ մը ունէր:

Սիրելի ընկեր Կիրակոս թող այս երկ-տողս ըլլայ փունջ մը ծաղիկ ընկերներու եւ բարեկամներու կողմէ: Ընկեր մը

ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (68)

ԱԻԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐԸ

— Ձայնդ ո՞ւր մնաց եավրում, ի՞նչպէս մարեցաւ, աչքերուդ կրակը ո՞ւր գնաց եավրում, ի՞նչպէս մարեցաւ ...

Գասապ Միսաք աչուղ էր, եւ կը պատ-մեն թէ, իր կախաղան բարձրացած պա-հուն, երգած է իր սրտառուչ երգերէն մէ-կը որուն յուզմունքէն սարսռացած են նոյնիսկ զինքը շրջապատող զինուորնե-րը: Կը պատմեն նաեւ թէ իր վերջին խօս-քերով յայտնած է որ ինքը կախաղանի արժանի դարձած է ոչ թէ այն յանցանքով որով զինքը դատապարտած են, այլ անով իր մը վրայ դրուած յոյսերը ի դերեւ հա-նած է, եւ ինքը չէ կատարած իր պարտա-կանութիւնը, ինքնապաշտպանութեան գործին մասնակցելով :

— Ես վատ ու թուլամորթ գտնուեցայ, անոր համար է որ կը պատժուիմ :

Այդ սարսափելի օրը մենք դեռ չէինք հասած Ատանա, բայց արկածեալները չէ-ին դադրեր մեզի խօսելէ այդ մասին ու գրեթէ անոր ընդվզեցնող սոսկումին մաս-նակից կ'ընէին մեզի :

— Յաւերդ առնեմ... կը գոչէր կէս խե-լագարուած կին մը, որ կ'անցնի, ջարդե-րը կը մոռնանք բայց անիկա չենք մոռ-նար :

Կը պատմէին մանրամասնութիւններ, չէին դադրեր անդրադառնալէ այդ անս-պասելի անարդարութեան վրայ: Վիշտով ընդարմացած կիներ կը դարթնէին յան-կարծ, աչքերնին կը վառուէր ոխով եւ ան-մոռանալի եռանդով, կ'ըսէին թէ ինչպէս մէկ ընտանիքէ երկու եղբայր ու քեռայրը կախաղան հանած էին՝ միմիայն ինքզինք-նին պաշտպանած ըլլալնուն համար, թէ՝ նոյն ընտանիքէն փոքրիկ քոյրերնին 15 տարեկան, տեղականալով իրողութեան՝ կաթուածահար եղած էր, եւ թէ՝ այդ ընտանիքը մայր մը ունէր որ դեռ կ'ապ-րէր, դեռ կ'ապրէր ...

Երբեմն չփոթուած եղերական դրուագ-ներէ՝ կը կարծէինք թէ արկածեալները կը չափազանցէին, թէ իրենց խօսքերը հիւանդ եւ գերագրգռուած երեւակայու-թեան պտուղներ էին, բայց օտարներն ալ կը վկայէին այդ մասին:

Օր մը խօսելով այդ նիւթին վրայ՝ եւ-րոպացի հիւանդապահուհի մը կը հա-ւաստէր թէ վիշտը արտակարգ եւ ահռելի եղած էր. հիւանդները կը մերժէին քը-նանալ եւ վիրաւորները արիւնոտ եւ բա-ցախուն վէրքերու վրայէն բզկտելով կը հանէին վիրակապները եւ հեռուն կը նե-տէին. հիւանդանոցներու մէջ վշտագին սարսուռ մը կը մոլորեցնէր տենդահար-ները, եւ ամէնքն ալ մղձաւանջէ բռնուած կը կարծէին տեսնել կախաղանները:

Կոյրեր, անկարներ եւ անդամահատեալ-ներ իսկ փախչելու կը փափաքէին եւ ա-մէնքն ալ կը նախանձէին անոնց վրայ, ո-րոնք մէկ հարուածով մեռած էին արդէն:

Մինչեւ այն օրը որ Սթամպօլէն լուր ե-կաւ թէ մահուան դատապարտութիւնները բեկանուած են, մինչեւ այդ պահը ժո-ղովուրդը ապրեցաւ առաջին կախաղան-ներու վշտագին յիշատակին մէջ, ձըգ-տուած ու խելագարուած՝ չէին ուզեր լը-սել ոչ մէկ ամոքում, ոչ մէկ մխիթարու-թիւն, խւրաքանչիւրը մոռցած իր ցաւը եւ հոգը, անպարտելի եւ հաւաքական զան-գուած մը յառաջ բերած էր որուն վրդո-վումները կ'ալեկոծուէին եւ կը գրգռուէ-ին նոյնիսկ յաճախ մեզ դէմ: Ու սարսա-փով կը դիտէին որ երբեմնի յիմարութիւ-նը չարաբաստիկ հովի մը պէս կ'անցնի այդ վիրալի զանգուածին մէջէն :

Իրիկուն մը, ուշ ատեն կ'անցնէինք այն տեղէն ուր Հայերու կախաղաններ ցցը-ուած էին: Մեզի հետ կար Ֆրանսացի մը որուն եւրոպացիի գգայնականութիւնը ծայրայեղօրէն տանջուած հիւանդագին դիւրագրգռութեան մը հասած էր :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Ո՞Վ Է «ՅՈՒԴԱՅԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ» գրքին հեղինակը :Գրեց՝ Վ. Սարեան: Յայտ-նութիւններ Պ. Գ. Եանիկեանի մասին: Թեհրան, 1953: Գին 50 սէնթ: Դիմել «Սաքօ» գրատուն :

ՀԱՅԿ. ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ ԻՒՆԷՍՔՕՅԻ ՄԷՋ

Զորեքշաբթի իրիկուն Իւնէսքօյի կեդրոնին մէջ Հայերուն վիճակուած էր յայտագիր մը պատրաստել եւ ներկայացնել օտար հասարակութեան մը :

Այս առթիւ Պ. Եամպէկեանի «Նայիրի» երգչախումբը երգեց Կոմիտասէն վեց երգ, Օր. Այտա Ագնաւուր երկու աշուղական երգեր, իսկ Օր. Հայկանուշ Թորոսեան Կոմիտասէն, Վ. Սարգիսեանէն եւ Ալան Յովհաննէսէն : Շատ հաճելի էին նաեւ Օր. Ալիս Պօյաճեանի մենապարերը, հայկական եւ կովկասեան : Օրիորդը ունի շընորհ, նրբութիւն եւ ինքնավստահութիւն : Երգերը եւ պարերը բացատրուեցան օտարներուն որոնք ջերմապէս գնահատեցին մեր ազգային «ֆոլքլոր»ը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՐԷԱՅԻ զինադադարի բանակցութիւնները վերսկսած են, աւելի նպաստաւոր պայմաններու մէջ : Կարմիրները կ'առաջարկեն աւելի չէզոք պետութեան մը յանձնել գերիներու փոխանակութեան գործը :

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը, Սըր Չըրչիլ, պատասխանելով երեսփ. ժողովին մէջ եղած հարցումի մը, յայտարարեց թէ կ'ընդունի Մոսկուայի պաշտօնաթերթին առաջարկը, «լուրջ եւ գործնական» խորհրդակցութեան մը մասին : Ուրիշ խօսքով, համաձայն է Մեծերու ժողովի մը :

ԵՕԹԸ ԼՐՏԵՍՆԵՐ ձերբակալուեցան Պելժիոյ մէջ : Երկուքը զինուորական են : Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ լրտեսութիւն կը կատարէին ի հաշիւ համայնավար երկիրներու :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ նոր դահլիճին կազմութիւնը յանձնուեցաւ Սաէպ Սալամի, որ երեք օր վարած էր նոյն պաշտօնը, անցեալ Սեպտեմբերին, երբ նախագահ Պշարա էլ Խուրի ստիպուեցաւ հրաժարիլ :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Ազգ. ժողովին արտաքին գործերու յանձնաժողովը միաձայնութեամբ վաւերացուց Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ հետ կնքուած դաշինքը, որ այժմ կը քննուի խորհրդարանին կողմէ : Միւս երկու երկիրները զայն վաւերացուցած էին ստորագրութենէն անմիջապէս վերջը (28 Փետրուար) :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ընկերվարական կուսակցութեան վարիչներն ալ ձերբակալուեցան : Խուզարկութիւնները կը շարունակուին : Ցարդ ձերբակալուած ընդդիմադիրներու թիւը կ'անցնի 120ը :

ՀԱՐԻՒՐ ՏՈԼԱՐ վճարելով դասալքութեան հրաւիրենք Հիւս. Քորէայի զինուորները, կը թելադրէ ամերիկեան թերթ մը, «Ուաշինկթըն Նիւզ», ամենայն լրջութեամբ ...

ԱՊՐԻԼ 11 — 24 Ը

ՏԵՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆրանս. Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեան :

Այս կիրակի ժամը 15ին, Հ.Յ.Դ. Տան մէջ :

Կը նախագահէ Պ. ՍԱՐԳԻՍ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Կը խօսի Պ. ՅԱԿՈԲ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Ուղերձներ, մեներգ, եւ արտասանութիւն դպրոցի սանուհիներու կողմէ :

Մուտքը ազատ է :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Տեսինէն Տէր եւ Տիկին Վ. Հիւսեան եւ զաւակները իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն հայրենակիցներ Նշան Մուրատեանի, Տէր եւ Տիկին Բ. Բարսեղեանի (Վիէն), իրենց սիրեցեալ կնոջ, մօր եւ զօքանչին ՏԻԿԻՆ ԹԱՆԳՕ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆի դառնաղէտ մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի 500 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէն ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր Սարգիս Ռստիկեանին, իր տիկնոջը եւ բոլոր պարագաներուն իրենց եղբօր ԿԻՐԱԿՈՍ ՊԸՋՃԵԱՆի մահուան առթիւ, ինչպէս եւ ընկերներ Նշան Մուրատեանի եւ Բարսեղ Բարսեղեանին եւ բոլոր պարագաներուն, իրենց տիկնոջ եւ զօքանչին Տիկին ԹԱԳՈՒՀԻ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆի մահուան առթիւ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ալֆորվիլի Հ.Յ.Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Այրի Տիկ. Մաննիկ Վ. Ուրբաթեանի եւ իր պարագաներուն ընկեր ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՈՒՐԲԱԹԵԱՆի մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար Ֆր. կը նուիրէ Հ.Յ.Դ. Տան Ֆոնտին :

ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ՌՈՒԲԷՆԻ
ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

150 օրինակ միայն ամբողջ Եւրոպայի համար :

Եօթը հատորը միասին, կ'արժէ վեց հազար Ֆր. թղթատարի ծախքով :

Ստանալու համար դիմել՝

Mme. Anna Ter Minassian
56, Rue Frédéric Clément, Garches (S et O)
FRANCE

Բոլոր առաքումները
Contre remboursement.

Կամ անձամբ դիմել Յառաջի վարչութեան :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ (ԼԻՈՆ).—Տէր եւ Տիկ. Մարտիկ Ծառուկեան, Պ. Ժիրայր Ծառուկեան, Տէր եւ Տիկ. Արգամ Տէր Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Ռ. Կիար, Տէր եւ Տիկին Մանուկեան, Տէր եւ Տիկին Օվիկեան, Այրի Տիկին Պօղոսեան, Պ. Պ. Աջամեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Դաւիթեան, Տէր եւ Տիկին Մաղաքեան, Պ. Գ. Գարագոչեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց մօր, քրոջ եւ մեծ մօր այրի տիկին ՄԱՔՐՈՒՀԻ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ Լիոնի Հայոց եկեղեցին :

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները :

ԹՈՔԱՏՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Խնջոյքը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3–10, Խրիմեան սրահին մէջ, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս : Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով :

Հաճելի անակնկալներ :

Կը նախագահէ Պ. ՀՐ. ԹՐԱՎԸՐՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Պ. Պ. Պետրոս Գույումճեան, Երուանդ Գրիգորեան, Օրիորդներ Շաքէ Պէնկեան, Սրբուհի Շահինեան : Արեւելեան նուագախումբ Թավէրն Մէօպէօժի յայտնի նուագածուներ՝ Ջութակահար Գարեգին, ուտի Պէքմէզ եւ կիթառիստ Համբար, երգիչ տիկին Արաքսի :

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը :

Մուտքը ազատ է :

PEINTURE DECORATION
VITRERIE, RAVALEMENTS
SOCIÉTÉ ARMIN
PAPIERS, PEINTS
DERNIERE NOUVEAUTE
25, Rue des Pivoines, Alfortville
Téléphone: ENT. 17 - 65

Ամենավերջին ղրութեամբ :

Մեր մատչելի գիները խիստ նպաստաւոր են հայկական հաստատութեանց եւ ճարտարապետներու համար :

DRAPERIES
FOURNITURES
POUR TAILLEURS
VETTER
(Ets. TERZIBACHIAN)
34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE
MANUFACTURE de VETEMENTS
Hommes, Jeunes-Gens

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Շրջ. վարչութեան, Շաբաթ երեկոյ 2 Մայիս, Քլիւպի մէջ, 51 ռիւ Կոինեան :

Կը խօսին ընկեր Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ եւ Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Ժամը 9էն 12 երգ, արտասանութիւն, հայկական պար, Լա Սիոթայի խումբի կողմէ : Զուարճալիք մը քաղաքի խումբին կողմէ :

Ընտիր նուագախումբ :

Նախօրօք ապահովել սեղանները :

Հեռախօս Քոլպէռ 11–30

Երեկոյթի զգեստը պարտաւորիչ է :

ԱՅՑ ԴԷՊԻ Հ.Յ.Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի այցը դէպի Հ.Յ.Դ. Թանգարան, այս կիրակի : Այս առթիւ պիտի կատարուի նաեւ Նոր Սերունդի անդամներու երդման արարողութիւնը : Ժամադրավայր՝ Փլաս տէ Պուրկինեօն, Անիէռ, ժամը ճիշդ 14ին :

« Ա Ր Ա Ք Ս »
ՄԱՆԿԱԿԱՆ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ
Բաժանորդագրութեան պայմաններ. — Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 Ֆր.,
Արտասահման՝ 1400 Ֆր. :

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél . TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ.—Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 Ֆրանք թիւը :

Լոյս տեսան 11 եւ 12 թիւերը :

ԾԱՆՕԹ ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Սալ Մազընոյի մէջ (ռիւ տ'Օպանը 88) : Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացնէ մասնակցութեամբ Սիւզանի եւ Գարագաշի նաեւ Ջէօրէքճեան նուագախումբի :

ԱՍՏՂԻԿ

Բարոյալից երաժշտ. տրամա 7 արար, հեղինակ Թրագօշ :

Մուտք՝ 150 եւ 200 Ֆրանք :

SALLE D'IÉNA, 10 Ave d'IÉNA

Կիրակի, 3 Մայիս 1953, ժամը 20.30ին

Bénéfice - Gala

ԻՏԱ ԱՐՏ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆԻ

Ա. ռուսական բաժին՝

Տեսարաններ օփերաներէ եւ օփերէթներ նուագահանդէս եւ մեծ պարահանդէս նըւագախումբով :

Բ. ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԲԱԺԻՆ մասնակցութեամբ՝ Ֆ. Կ. Խաչի պարախումբին, ղեկ. Օր. ԱԼԻՍ ԳԱՒԷՋԵԱՆի, դափ Պ. ԲԵՆՕ, դաշնակ Պ. Է. ԳԱՒԷՋԵԱՆ :

Եւ կովկասեան պարախումբ ղեկավարութեամբ Պ. ԱՊԱՇԻՅԷԻ :

Տոմսերը 200էն 600 Ֆրանք :

Դիմել Սիպլսկայի՝
2 Rue Pierre le Grand
եւ Իկոնիկովայի՝
77 Rue Lourmel (15)

TÉLÉ - CHATEAU

97, Rue du Château. Paris 14e
Suffren 62 - 02
ՎԿԱՅԵԱԼ ՀԱՅ ՄԱՍՆԱԳԷՏ
TELEVISION - RADIO

Ինչպէս նաեւ ելեկտրական installations (տուներու եւ խանութներու մէջ) :

Ճոխ մթերք ի ամէնէն արդիական տեսակներուն, մասնաւորաբար GRAMMONT մեքենաներուն :

Վճարման դիւրութիւն եւ մասնաւոր զեղչ «Յառաջ»ի ընթերցողներուն :

Դիմել՝

Պ. Ա. ՍԱՂՊԱԶԱՐԵԱՆԻ

Վերի հասցէով :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ.Յ.Դ. «Րաֆֆի» խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20.45ին, Ն օ Էքսփոզէս, 27 ռիւ տը Տէնքէրք :

ՊԱՆԵՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ.Յ.Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՊԷԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախարբերդի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Պառ տիւ Կլոպ, Պուլվառ տ'Աթէն : Կարեւոր օրակարգ :

ՎԱԼԱՆՍ.— Համախարբերդցիական Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անտօք ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Մատուրին մէջ : Կարեւոր օրակարգ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Սեվռանի մասնաճիւղին ցերեկոյթը, Մայիս 10ին :

ՃՇԴՈՒՄ.— Կը խնդրուի ճշդել թէ Ապրիլ 24ի Փարիզի սգահանդէսին մասնակցողները Հ.Մ.Ը.Մ.ի սկաուտները չէին, այլ Հայ Արիները եւ Արենոյշները :

ՆՈՒԷՐ ԿԱՊ. ԽԱՉԻՆ.— Ավլինեոնէն Պ. Վ. Մինասեան 500 Ֆր. կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին : Ստանալ «Յառաջ»էն :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ վերջին վիճակախաղէն շահած են հետեւեալ թիւերը. — 188, 915, 1432, 911, 904, 23 534 15 9 :

Դիմել Տիկին Թադէոսեանի 5 ռիւ Մէյրան, Փարիզ (9) :

ԼԱԽԱԳՈՅՆ
ԿԵՐՊԱՍԵՂԷՆ ԵՒ ՖՈՒՌՆԻԹԻՒՌ
Դերձակներու համար
ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ
Ա. ՇԱՄԱԼԵԱՆԻ ՄՕՏ
68, Rue Nationale, MARSEILLE
Téléphone : Colbert 33 - 22
Լաւագոյն ապրանք ամենաաժան գնով

ԱԼՔԱԶ ԵՒ ՈՐԴԻ
ՏԱՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼԸ

Երգապնակներու (տիսք) մեծ հաստատութիւնը, ԱԼՔԱԶ տօնական օրերու առթիւ հրապարակ հանած է «տիսք»երու նոր շարք մը.—

Դերասան ԳՄԲԷԹԵԱՆԻն 6 լաւագոյն արտասանութիւնները :

Նոյնպէս ՌՈՍՏԻ ՀՐԱՆԴԻ հայերէն եւ սոլօ արեւելեան ոճով երգուած հեղինակութիւնները, 15 տիսք :

Նախորդ հայկ. ժող. երգերու ճոխ մըթերքովը ներկայիս մեր երգացանկը բարձրացած է 75ի :

Այս բոլորը կեդրոնացած պիտի գտնէք՝

1.— ALKAZ Marseille 23, Rue st. Barbe
HATCHERIAN Lyon, 65, Rue Dunoir,

Այս երկու կեդրոնատեղիներուն մէջ «փիկըփ»ներ հաստատուած են : Փափաքողները կրնան ներկայանալ՝ կատարելու համար իրենց ընտրութիւնը :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9e)
Tél : PRO. 86-60 — C. C. P. PARIS 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ԿԻՐԱԿԻ 3 ՄԱՅԻՍ • DIMANCHE 3 MAI 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7057 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2468

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՅ Ի ԶԱՐՄԻՑ ՀԱՅԿԱՅ

★

Նմանութեան եզրեր շատ կան հայ գործիչին եւ Տարսոնի խօսնակին գործունէութեանց մէջ:

Տեսիլքը ,որ , Դամասկոսի ճամբուն վըրայ, հրաշագան շողով մը լեցուց իր հոգին, պատմելու համար ազգակիցներուն՝ Պօղոս ճամբորդեց երկրէ երկիր եւ ծովէ ծով,— Կորնթոսէն Թեսաղոնիկէ, Գաղատիայէն Կաղոսա, Եփեսոսէն Մակեդոնիա, Անտիոքէն Կիպրոս, Կեսարիայէն Մալթա ու մինչեւ Հռոմ: Գաղափար մը կազմելու համար այս ճամբորդութեանց տաժանքին մասին, առանց մոռնալու բանտարկութիւնները կամ նաւաբեկութիւնը Մալթայի առջեւ, պէտք է յիշել թէ Պօղոս այդ ճամբորդութիւնները կը կատարէր յաճախ հետիոտն ,— տրեխով, որուն ներբանը , հին ատեն, սովորութիւն էր չինել ոչ միայն կաշիով, այլեւ տախտակով, երբեմն ալ հիւսուած կ՚ըլլար ծառերու ճապուկ ոստերով :

Մենք եւս, հիմա, կը ճամբորդենք երկրէ երկիր եւ ծովէ ծով, պատմելու համար մեր բեկորներուն՝ Տեսիլքն Հայկազանց :

Երբ դէպի Ժընեւ ճամբորդութեանս ընթացքին՝ կ՚անցնէի Սավուայի լեռնաշխարհին կիրճերէն, հանդստաւէտ ճեպընթացի մը մէջ՝ տաք ու կակուղ բազմոցիս վրայ ընկողմանած, երբ դէմս չուրջպար կը դառնային նշենիները եւ սալորենիները՝ վարդագոյն ու ճերմակ հովանոցներ բռնած, կ՚երեւակայէի Պօղոսը, որ, Մալթայի մէջ, նաւաբեկութենէն ետքը, ցուրտէն տաքնալու եւ հագուստները չորցնելու համար՝ կրակ վառելու նպատակով խռիւ հաւաքած ժամանակ, օձ մը կը տեսնէր ձեռքի խռիւներուն մէջ. կ՚երեւակայէի մեր յեղափոխականները, որոնք, տրեխը իրենց ոտքերուն, եօթը օխանոց մաւզէրը եւ եռապատիկ ծանր պարէնը իրենց ուսերուն, կը թափառէին լեռներուն վրայ՝ իբրեւ վկաներ Հայկազանց Տեսիլքին :

Եւ ո՜րքան անարժան կը համարէի ես ինքզինքս՝ այդ Տեսիլքին ճամբուն վրայ: Բայց կ՚ուրախանայի՛, երբ միտքս կ՚իյնար թէ Պօղոս կը պարծենար իր ծագումով՝ իբրեւ «Եբրայեցի յԵբրայեցւոյ»:

Ի զարմից Հայկայ, արեամբ եւ հոգիով Հայ՝ դարերու պորտով, կ՚ուրախանայի՛ ես Պօղոսի խօսքին մէջ կարդալով խորիմաստ վարդապետութիւն մը: Հալածուած ժողովուրդի մը զաւակը՝ Պօղոս կը հպարտանայ թէ Հրեայ է եօթը պորտով: Ես ինչո՞ւ չհպարտանամ, կ՚ըսեմ ,իմ ծագումովս, իմ ժողովուրդովս, իմ պատմութիւնովս, երբ դարերը կ՚աղաղակեն դարերուն մէջէն թէ Հայ Հանճարը լեզուն մըն է տուեր աքանչելարուեստ, ճարտարապետութիւն արհիազան եւ երաժշտութիւն ինքնատիպ :

Եբրայեցի յԵբրայեցւոյ՝ կը պարծենար Պօղոս իր ծագումով, ստաքանց փճացնելով ստորազգացութիւնը, որ համատարած հիւանդութիւն է դարձեր հիմա, մանաւանդ մեր մէջ, այնքան որ շատեր իրենց ամօթահարութիւնը կը ջանան ծածկել երկրպագելով ձուլման հրէշին, ուրանալով իրենց ծագումը, աղարտելով իրենց ինքնութիւնը, այլափոխելով իրենց դիմագիծը՝ ըստ միջավայրին, ճիշտ ինչպէս գորտի տեսակ մը, որ կանանչ թթենիներու սաղարթուտքին մէջ կանանչ տերեւներուն գոյնը կ՚առնէ :

Ձուլման հրէ՜շ, բայց գորտ չեմ ես որ գիս վախցնես :

Մեղաւորը, գիտե՛մ, ստորագգացութիւնն է: Ուստի կ՚ըսեմ, զօրացուցէք Հայու զգացումը, եւ Հայը կը դառնայ անպարտելի, ընդդէմ ձուլման եւ բոլոր աշխարհակալութեանց :

Շատ փոքր էի, մանուկ տակաւին: Պոլսոյ պատրիարքը, Գարեգին, հայերէնի թարգմանել էր Վիլհելմ Թէլի զուիցերիական աւանդութիւնը (Շիլլէրի թատերախաղը): Հզօր եւ ահեղ բռնապետ մը, աւստրիական կայսրութեան մարզպանը՝ Գէսլէր կը հրամայէ Վիլհելմ Թէլի իր աղեղին նետով ծակել խնձորը, որ պիտի դրուէր իր փոքրիկ զաւկին գլխուն վրայ, վասնզի մերժեր էր բարեւել Գէսլէրի գըլխարկը, ձողի մը ծայրը: Մանուկին դերը տրուած էր ինծի, եւ ես այդ օրէն սորվեցայ, եթէ ոչ ի զարմից Հայկայ, մերժել բարեւի կանգնիլ Գէսլէրի գլխարկին առջեւ, ինչպէս իմ «հայրս», Վիլհելմ Թէլ :

Օտարներէն թող ոչ ոք համարձակի նըւաստացնել մեզ, փշրել մեր արժէքները: Մեզմէ եւս թող ոչ ոք համարձակի տկարացնել տոկալու մեր կամքը եւ լուծել մեր նկարագրին գոյները օտար աւազաններու մէջ: Գիտեմ, հզօր է ձուլման հրէշը: Բայց աւելի եւս հզօ՛ր է այն ժողովուրդը, որ հրաշալի անտամերժութեամբ մը՝ զերծ կը մնայ ստորազգացութենէն եւ ազգուրացութենէն: Հզօ՛ր է Հայուն զգացումը, — եւ ազգ պահպանելու լաւագոյն միջոցն է միայն երեւան հանել այդ զգացումը: «Եբրայեցի յԵբրայեցւոյ» կ՚ըսէ Պօղոս առաքեալ,— թող մեր սերունդին առաքելութիւնն ըլլայ ըսել եւ պարծիլ՝ Հայ ենք, ի զարմից Հայկայ :

Ժընեւի մէջ, յաջողեցայ խանդավառութիւն ստեղծել այս ոգիով, կը խոստովանիմ որ իմ կարգիս՝ ենթարկուեցայ խանդավառութեան Ջրվէժի մը, զոր ինծի կուտար Ժընեւի փոքրիկ հայ գաղութը :

Վասն զի, ես այնտեղ գտայ «Հայու ըզգացումը», ու վկայութիւններ՝ պարծենալու համար թէ .—

Ժընեւի ափ մը Հայութիւնը, հպարտ՝ իր ազգային աւանդութիւններով եւ ծագումով, կը մերժէ լումայափոխութիւն կատարել՝ մանրել հայկական զգացումը, փոխելու համար օտար եւ խորթ զգացումներու հետ: Օտար ցուցափեղկերու առջեւ կանգնած աղքատ եւ բերանաբաց հիացողներ չենք մենք, որ ունինք մեր ճաշակը, մեր արժէքները, մեր ստեղծագործութեանց հրաշքները: Փոքր ժողովուրդ, դժբախտ եւ յաճախ գերի, հըպա՛րտ ենք սակայն, որ հայերէ՛ն խօսեցուցեր ենք նոյնիսկ Թուրքը, վկա՛յ Աթաթիազարը, (Հայոց Թուրքերէն խօսիլը իմաստ չունի):

Բայց գիս խանդավառեցմանաւորաբար ուրիշ իրողութիւն մը, — Ժընեւի հայ որբերը, որոնք գաղթակայան մը կը կազմէին երէկ, այսօր տուեր են պանծալի հունձք մը: Բժշկապետներ, քիմիագէտնե՛ր, երկրաբաննե՛ր, — հունձք մը, որու արժէքին առջեւ կը խոնարհին նոյնիսկ օտարները :

Կեցցե՛ս, Վիլհելմ Թէլ :

Եւ փա՛ռք ամէն անոնց, որոնք կը մերժեն բարեւել Գեսլէրի գլխարկը կամ ձուլման հրէշին ժանիքները :

Այդ փառքը պիտի արձանագրեմ Հայկազանց ճանապարհին վրայ... Վենետիկէն դարձիս :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱՅԻՍ ՄԷԿԻ ՑՈՅՑԵՐԸ

•

ԾԱՆՐ ԴԷՊՔ ՄԸ ՀԻՒՍ. ՇՐՋԱՆԻՆ ՄԷՋ

Ուրբաթ օր տեղի ունեցան աւանդական ցոյցերը Փարիզի եւ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ, Մայիս Մէկի տօնին առթիւ :

Փարիզի մէջ, Նասիոնէն Պասթիյ թափօրը կազմակերպած էին Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը եւ Համայնավար կուսակցութիւնը: Բոլոր պետերը կը մասնակցէին ցոյցին: Բացակայ էր միայն Թորէզ, առողջական պատճառներով :

Ոստիկանութիւնը 22 հազար կը հաշուէ ցուցարարներուն թիւը, — այր, կին, մանուկ: Իսկ «Իւմանիթէ» կը գրէ թէ թափօրը «բացառիկ» հանդամանք ունէր, «աւելի հզօր քան անցեալ տարի »: Օրուան նշանախօսքն էր գործակցութիւն, միացեալ ճակատ՝ ի խնդիր բանուորական պահանջներու, «խափանուած ազատութեանց» եւ խաղաղութեան: Այս առթիւ կը պահանջէին նաեւ ազատ արձակել իրենց բանտարկեալները :

Միայն մէկ ծանր դէպք պատահեցաւ Հիւս. Ֆրանսայի Վալանսիէն քաղաքին մէջ, եւ մարդիկ վիրաւորուեցան երկու կողմէն ալ: Տեղական թերթերը կը գրեն թէ կռիւ մը ծագեցաւ երբ ոստիկանութիւնը հրամայեց 650 ցուցարարներու վար առնել իրենց պարզած դրօշները: Ցուցարարներէն 350ը Հիւս. Ափրիկեցիներ էին: Ոստիկանութիւնը արտասուաբեր կազ գործածեց, իսկ ցուցարարները քարեր եւ կղմինտրներ կը նետէին: Ցիսուն հոգի ձերբակալուեցան: Համայնավար պաշտօնաթերթը երկու հարիւր կը հաշուէ կալանաւորներուն, հարիւր՝ վիրաւորներուն թիւը: Ներքին գործերու նախարարը կ՚ըսէ թէ ցուցարարներէն ոմանք Ֆրանսա եկած էին Պելժիայէն եւ թէ ցոյցէն առաջ ինը հոգի ձերբակալուած էին, զինուած ըլլալով :

Նասիոնի հրապարակէն Պասթիյ ցուցարարները բարի գալուստ կը մաղթէին Մորիս Թորէզի: Դրօշներուն եւ նշանատախտակներուն վրայ կ՚երեւային հերթական նշանախօսքերը, իսկ նուագախումբերը զանազան եղանակներ կը հնչեցնէին, բարակ անձրեւի մը տակ: Երկու ճառեր խօսուեցան այս առթիւ, յանուն Փարիզեան շրջանի արհեստակցական միութեանց եւ Աշխատանքի Դաշնակցութեան: Երկու ճառախօսներն ալ ծանրացան առաջադրուած նպատակին՝ միացեալ ճակատի վրայ, չափաւոր լեզուով մը: Թերթերը դիտել կուտան թէ մէկ բառ չարտասանուեցաւ Ամերիկացիներուն դէմ: Իրենց գլխաւոր պահանջն էր խաղաղութիւն, աշխատավարձքի յաւելում եւն: «Միութեան գաղափարը արմատացած է բոլոր գլուխներուն մէջ եւ անդադար կ՚աճի, վասնզի 1936ի հովը կը փչէ բոլոր հաստատութեանց մէջ»:

Ընկերվարականները եւ քրիստոնեայ աշխատաւորները առանձին տօնեցին տարեդարձը: Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը թափօրներ կազմած էր՝ նաեւ միւս գլխաւոր քաղաքներուն մէջ,— Լիոն, Մարսէյլ, Նիս եւն.:

× Առեւտրական նաւերու սպաներուն եւ նաւաստիներուն գործադուլը կը շարունակուի: Ութնօրեայ կարգ մը արհեստանոցներն ալ փակուած են, անգործութեան դատապարտելով տասը հազար բանուոր: Հաստատութեան վարչութիւնը դատարան դիմած ըլլալով, իրաւունք ստացաւ արտաքսելու գործադուլին կազմակերպիչները :

Նոյն օրը աշխատանքի աւանդական պատարագը մատուցուեցաւ Նոթր Տամի մէջ, նախաձեռնութեամբ կաթոլիկ աշխատաւորներու :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ԵՒ ԱՅԼՈՒՐ

Մոսկուայի մէջ.— Մայիս մէկի առթիւ ճառ մը խօսեցաւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, մարեշալ Բուլկանին, պահանջելով որ արեւմտեան պետութիւնները գործքով ապացուցանեն իրենց խաղաղսիրութիւնը: Այս առթիւ սարքուած զօրահանդէսին ներկայ էին Մալենքով, Բերիա, Մոլոթով, մարեշալ Վորոշիլով, Ա. Միկոյեան եւ ուրիշ պետական եւ կուսակցական վարիչներ: Հանդիսատեսներուն մէջ կը գտնուէին ամերիկեան եւ անգլիական դեսպանները եւ ուրիշ դիւանագէտներ: Զօրահանդէսը տեւեց միայն 13 վայրկեան, եթէ չհաշուենք ճառերը :

Մարեշալ Բուլկանին իր ճառին մէջ չեշտեց թէ «հաճութեամբ պիտի ընդունին միւս կառավարութեանց կողմէ որեւէ ձեռնարկ որ անկեղծօրէն կը ձգտի մեղմացնել միջազգային յարաբերութիւնները : Մեր պետութեան զինեալ ուժերը ապահով ամրոց մը կը կազմեն խաղաղ աշխատանքի համար : Տարուէ տարի կ՚ամրապնդուի եղբայրական բարեկամութիւնը մեր բազմազգի պետութեան մէջ: Ընկերներ Մալենքովի , Բերիայի եւ Մոլոթովի վերջին յայտարարութիւնները պայծառօրէն կ՚արտայայտեն խորհրդային կառավարութեան քաղաքականութիւնը, որ կը ձգտի ապահովել ժողովուրդին հիմնական շահերը, ամրապնդել մեր հայրենիքին ապահովութիւնը եւ տիեզերական խաղաղութիւնը : Մենք կը պայքարինք նոր պատերազմի մը պատրաստութեան դէմ, ի խնդիր միջազգային գործակցութեան եւ առեւտրական յարաբերութեանց զարգացման » :

Այստեղ մարեշալը լեզուն փոխելով աղգարարեց .

— «Բայց որովհետեւ ցարդ միւս երկիրներու կառավարութեանց կողմէ չտեսանք նշան մը ոչ զինաթափումի, ոչ ալ ռազմակայաններու ընդարձակ ցանցին կըրճատման՝ Եւրոպայի եւ Ասիոյ բազմաթիւ երկիրներուն մէջ եւ մասնաւորապէս Խ. Միութեան սահմանակից երկրամասերու վրայ, մեր կառավարութիւնը պիտի շարունակէ միջոցներ ձեռք առնել, մեր հայրենիքին պաշտպանութեան եւ ապահովութեան համար: Այս կը պահանջէ մեր զինեալ ուժերուն զօրացումը, որպէսզի պատրաստ ըլլանք ամէն վայրկեան պատասխանելու, եթէ ուեւէ թշնամի ուժ փորձէ խափանել խորհրդային ժողովուրդին խաղաղ եւ յաղթական յառաջդիմութիւնը դէպի համա[յ]նավարութեան իր մեծ նպատ[ակ]... [illegible]

× ...մարեն Ռուսի... [illegible] ...մտեան շրջանին մէջ 500 [illegible] ...ցիներ կը մասնակցէին Մայի[ս] ...տակատարութեան, իսկ արեւելեա[ն] [illegible] ...անին մէջ խորհրդային Գերմանիոյ 120.000 զինեալ քաղաքացիներէն չորս հազարը թափօր մը կազմեցին Մարքս - Էնգէլսի հրապարակին վրայ , իբրեւ «խաղաղութեան պաշտպաններ» :

Պելկրատի մէջ մարեշալ Թիթօ 90 վայրկեան դիտեց հսկայական թափօրը, տեղատարափ անձրեւի մը տակ: Ցոյցին կը մասնակցէին զօրամասեր բանակէն եւ նաւատորմէն: Աւստրիոյ մէջ ընկերվարականները տարեդարձը տօնեցին աւանդական շքերթով, որուն կը մասնակցէին 50 հազար քաղաքացիներ: Կարմիրներն ալ ուրիշ ցոյց մը սարքած էին: Իտալիոյ մէջ տօնակատարութիւնը խաղաղ անցաւ : Վարչապետը ճառ մը խօսելով Թորինոյի մէջ, ըսաւ թէ՝ հակառակ Խ. Միութեան հաշտարար ձեռնարկներուն, միացեալ Եւրոպան է որ կը կազմէ խաղաղութեան, ազատութեան եւ յառաջդիմութեան լաւագոյն երաշխիքը: Այս առթիւ խստօրէն քննադատեց իր ծայրագոյն ձախ եւ ծայրագոյն աջ հակառակորդները :

× Թեհրանէն կը հեռագրեն թէ խիստ միջոցներ ձեռք առնուած էին Մայիս 1ի առթիւ: Պէյրութի մէջ կարգ մը ձերբակալութիւններ կատարուեցան :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

•

Շնորհակալութեամբ ստացանք հետեւեալ գումարները.—

Վալանսէն ընկեր մը 5000 ֆրանք ,

Ղ. Ներկարարեան (Փարիզ) 1500 ֆրանք:

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱԿԱՆ ընտրութեանց Բ. մասը տեղի պիտի ունենայ այսօր, կիրակի, 18.000 համայնքներու մէջ:— Մարսէյլի առաջին ընտրութեանց մէջ յաջողած է մեր ընկերվարական բարեկամը, Գ. Կասթոն Տէֆէռ, որ թեկնածու է նաեւ քաղաքապետի պաշտօնին :

ՄԵՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԲԱԺԻՆԸ

●

Ազգապահպանման մեր պայքարին մէջ, իր կարեւոր, կենսական բաժինն ունի նաեւ մեր գրականութիւնը :

Մեր պայքարի ռազմադաշտին վրայ, որ Սփիւռք կը կոչուի, շատ կարեւոր ճակատ մը յանձնուած է մեր գրողներուն, զուտ գրականութեան մշակներուն, ռազմիկներուն :

Հայ գրողը, տարակոյս չկայ, միշտ ալ իր ժողովուրդին հետն եղած է եւ այսօր ալ հետն է: Խառնուած է ան հայ կեանքի ժխորին, պայքարին, արիւնին ու արեւին ալ :

Հատորներ կարելի է նուիրել՝ հայ գրողին կատարած դերին՝ հայ ժողովուրդին պատմութեան ու ճակատագրին կազմութեան մէջ: Մեր կեանքին մէջ, դժբախտաբար, չենք կրնար զատել գրողը՝ կարդացողներու բազմութենէն. այսինքն՝ անոր ճակատագրէն: Զունինք գրական անկախ ասպարէզ, ոչ ալ գրողներու մասնաւոր դասակարգ մը, որ ազատ՝ նիւթական եւ այլ կարգի հոգերէ, նուիրուէր զուտ գրական աշխատանքներու: Գրական «մշակ»ը բացառութիւն մըն է լոկ, որովհետեւ գրողը ամէն բան է եւ, պատահօրէն, նաեւ մշակ :

Հայ գրողը ուսուցիչ է, խմբագիր, կրօնաւոր, արուեստագէտ ու արհեստաւոր նոյնիսկ եւ գործի մարդ, մեր օրերուն : Իբրեւ այդ ալ, կը կատարէ ան իր պարտքը: Կը բերէ իր մասնակցութիւնը՝ մեր հանրային բոլոր գործերուն, կրնանք ըսել՝ անխտիր: Գործնական աշխատանքներէն սկսած, մինչեւ մտաւոր աշխատանքը: Կը քալէ առօրեայ կեանքին հետ, առօրեայ գործերուն մէջէն, ու կը խօսի ու կը գրէ ալ :

Բայց, մեր խօսքը այդ մասին չէ: Խօսքը՝ գրականութեան մասին է, զուտ, ըստեղծագործ գրականութեան.— վէպ ու պատմուածք, թատրոն ու քերթուած, արուեստ ու քննադատութիւն :

Հաւաքեցէք վերջին մէկ - երկու տասնամեակներու մշակուած գրականութիւնը: Թղթատեցէք մեր թերթերն ու գիրքերը, զատեցէք ու զտեցէք եւ հաշուեցէք թէ քանի՞ գիրք կը մնայ սեղանի վրայ, մնայուն արժէքով. համաժողովրդական հետաքրքրութեան առարկայ :

Քանի՞ գործ պիտի տանէինք Միջազգային գրականութեան ցուցահանդէսի մը, մեր ազգային կեանքը, դէմքը, հոգին ու մտածողութիւնը պատկերացնող պայծառութեամբ ու պատուով: Քանի՞ գործ, որ մեր անցեալը տար ու ներկան. տար մեր ապագան, այսինքն՝ տար մեր տեսիլքը :

Զենք ըսեր, թէ աղքատ ենք: Զենք ըսեր, թէ հայ գրողը մտածած է ու ստեղծագործած, առանց երկ[illegible] ու տաղնապի: Քաւ լիցի: Բայց [illegible] -ներ եւ որչափ քիչ գործ[illegible]

Զենք երթար պատճառներու վերլուծման: Դժուար չէ բացատրութիւն ճարել, մանաւանդ հայ կեանքին աւեկծութեան այս տարիներուն: Տարագիր, ցիրուցան կեանքը, ապրուստի ջախջախիչ հոգը, երկրէ երկիր թափառումները՝ շատ բան կը պատմեն: Այս պայմաններուն մէջ, հրաշքի պէս բան մըն է հայ գրականութեան ծաղկումը, բաղդատելով մեզմէ շատ աւելի հոծ տարագիր զանգուածներ ունեցող մեծ ու փոքր ժողովուրդներու հետ :

Անշուշտ, միայն գրագէտին ու բանաստեղծին ճակատագրուած չէ այսանկայուն ու թափառիկ կեանքը: Հայ ժողովուրդի բազմութիւններն ալ նոյն մղձաւանջին տակն են. խրած՝ մինչեւ յատակը: Կրկնակի դժբախտութիւն մը այս կացութիւնը՝ մեր գրականութեան համար, որովհետեւ գրականութիւնը բազմութիւններու չունչին, անոնց հետաքրքրութեան մթնոլորտին մէջ կ'աճին ու կը զարգանան : Ի՞նչպէս աւելին ըլլար, քան եղած է մեր գրականութիւնը վերջին տասնամեակներուն, երբ տարագիր էր ոչ միայն գրողը, այլեւ կարդացող ժողովուրդը :

Կրնա՞ր աւելին ըլլալ. աւելի բարդաւաճ, աւելի հարուստ եւ համահայկական շունչով ու արժէքով տողերուն : Զենք կասկածիր: Կրնայինք աւելին ունենալ, եթէ իր առենին անդրադառնայինք գրականութեան մեծ ու խորունկ ազդեցութեան՝ ժողովուրդի մը կեանքին, անոր գոյութեան ու հոգեկան հզօրացման վրայ: Եթէ աւելի հոգածութիւն ցոյց տայինք, աւելի գուրգուրանք ու քաջալերանք: Եթէ գիտնայինք կազմակերպելով գրական հանդէսներուն ու գիրքերուն տեւականութիւնը, ազատելով արժանաւոր գրողները՝ իրենց տնտեսական ծանր հոգերէն, ողողելով հայ տուները մեր հին ու նոր տաղանդաւոր գրողներու գործերով: Այսինքն՝ եթէ գիտնայինք գիրն ու գիրքը կենսական անհրաժեշտութիւն դարձնել մեր բազմութիւններուն համար. սեղանի հաց եւ աչքի լոյս :

Եւ այսպէս՝ այն տարիներուն, երբ երիտասարդ էր դեռ տարագիր հայութիւնը, թարմ էր ոգին, կենդանի հայրենի յուշերը: Երբ չունէինք լեզուի տագնապ եւ նորահաս սերունդը գիտէր ոչ միայն կարդալ, այլեւ գրել ու ճաշակել մեր լեզուին ու գրականութեան գեղեցկութիւնը:

Գրականութեան ճակատին վրայ մնացինք անտարբեր: Հոգացինք մեր գաղթականութիւնը. լաւ ըրինք. հոգացինք մեր դպրոցներն ու լսարանները, պէտք էր հոգայինք, եւ լաւ ըրինք. պահեցինք ու պայծառացուցինք մեր վանքերն ու եկեղեցիները, շատ լաւ ըրինք: Բայց, ձգեցինք իր բախտին մեր գրականութիւնը. Թողուցինք պատահականութեան հայ գրողն ու գիրքը, գրական թերթն ու հանդէսը :

Թողուցինք որ գրողները իրենք, տարուած իրենց հաւատքէն ու ոգեւորութենէն, գիրք ու գրական ամսագիր հրատարակէն եւ ճղմուին նիւթական բեռան տակ. ջախջախուին չծախուած հատորներուն եւ հանդէսներուն դէզերուն տակ :

Գրականութիւնը մնաց որբ ու անտէր. պատահականութեան ձգուած: Մեր պայքարին այդ ճակատը՝ դարձաւ լքուած ճակատ մը, քանի մը նուիրեալներու պաշտպանութեան յանձնուած :

Աս է որ լաւ չըրինք :

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ԵՐԵՒԱՆ ՄԻՇՏ ԿԸ ՏՐՏՆՋԱՅ

(ԻՆՔՆ ԻՐԵՆ ԴԷՄ)

●

Երեւանի գրական ամսագիրը, «Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ», ունի մնայուն բաժին մը, «Տեսական-քննադատական», ուր աւելի կամ նուազ վաւերական քննադատներ կը ներկայացնեն գրական - գեղարուեստական շարժումը : Անշուշտ համաձայն Լենին - Ստալինեան հանգանակին:

Բոլոր գրութիւններն ալ հիմնուած են միեւնոյն կաղապարին վրայ: Նախ քանի մը գնահատական խօսքեր՝ «քննարկուած» հեղինակի մը, գրքի մը արժանիքներու, կամ կատարուած նուաճումներու մասին: Յետոյ անխուսափելի բանաձեւը .

— « Սակայն սխալ կը լինէր այն նուաճումներու կողքին չտեսնել խոշոր թերութիւնները » :

Այս տեսակէտէն ճոխ նիւթեր կը պարունակէ ամսագրին 1953 Փետրուարի թիւը :

Վերլուծելով այդ նիւթերը եւ յայտնուած տեսակէտները, կը տեսնենք որ յօդուածագիրները աւելի շատ վրիպումներ, թերութիւններ կը տեսնեն, քան թէ իրական նուաճումներ :

Անշուշտ ամէնքն ալ մէկ չափանիշ ունին,— այն ինչ որ յօրինած եւ հրամանագրած են Ժդանով մը, Մալենկով մը :

Ամէնէն անմեղ դիտողութեան առթիւ, անոնք վկայութեան կը կոչեն հին ու նոր առաջնորդները,— Լենին, Ստալին եւ յաջորդները: Նոյնիսկ Երեւանի կեդր. կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Գ. Յարութիւնեան, որ թերխաշ հայերէն մը գիտէ:

Ահաւասիկ տեսութիւն մը,— «Սովետահայ գրականութեան յետագայ վերելքի համար »:

Յօդուածագիրը, Գուրգէն Բորեան, որ միեւնոյն ատեն բանաստեղծ է, հարեւանցի յառաջաբանէ մը վերջ, մասնաւորապէս կը յիշեցնէ նորընծայ վարչապետին, Մալենկովի տեսակէտները, մանրամասնօրէն կը պարզէ սովետահայ գրականութեան եւ քննադատութեան թերութիւնները :

Առաջին սլաքը ուղղուած է Երեւանի Գրողներու Միութեան դէմ: Կ'ամփոփեմ արդի աշխարհաբարով, որպէսզի բոլորդ ալ ըմբռնէք, առանց թարգմանիչներ փնտռելու.—

1. « Ցաւօք սրտի պէտք է նշենք որ, Գրողներու Միութեան, հրատարակչական մարմիններու եւ առաջին հերթին իրենց՝ գրողներու անհրաժեշտ խստապահանջութեան բացակայութեան հետեւանքով վերջին տարին լոյս տեսան շարք մը արձակ երկեր, որոնք իրենց որակով երբեք չեն գոհացներ սովետական ընթերցողներու յարաճուն պահանջները »:

Հեղինակը այս անյաջողութիւնը կը բացատրէ բարբարոս բառով մը, «անսկզբունքայնութեամբ» եւ «գրողին չկպչելու կամ չվիրաւորելու կեղծ ու վնասակար, քաղքենիական հասկացողութեամբ»:

Այս առթիւ կը յիշէ 1952ին հրատարակուած կարգ մը «ցածրորակ եւ անգոյն վէպեր», ինչպէս Գ. Պետրոսեանի «Թիկունքում», Վ. Անանեանի »Ցերմայի մարդիկս», Ա. Աւագեանի «Վաղը», Բ. Վերդեանի «Քեզ համար, Լենինկրատ» եւ ուրիշ գործեր :

Ու կը մատնանշէ իւրաքանչիւր գրքի հիմնական թերութիւնը : «Թիկունքում» վէպին մէջ «սովետական մարդիկ տժգոյն են հանդէս բերուած, նիւթի տեսակէտով վէպը խախուտ է, շատ մը տեղեր տաղտկալի » :

«Ցերմայի մարդիկ» վէպին հեղինակը « չի կարողացել ստեղծել սովետական մարդկանց լիարիւն կերպարներ (տիպար):

« Վաղը» վէպին հեղինակը, Ա. Աւագեան չէ կրցած պատկերացնել Իրանի կեանքը, «Դեմոկրատական ուժերի պայքարը»:

Յօդուածագիրը դարձեալ «անսկզբունքայնութեան »եւ «ընկերը չվիրաւորելու նոյն աբատաւոր մտածողութեան կը վերագրէ ծանօթ բանաստեղծ Սարմէնի «Ծաղկաձոր» ժողովածուին, Գ. Բորեանի (ինքն է) եւ Հ. Ղափլանեանի անմշակ «Հրաշալի գանձ» թատերախաղին ձախողումը :

Յետոյ կը թուէ ուրիշ ձախողանքներ,— «ընթերցողի հոգուն եւ մտքին ոչինչ չտուող մի շարք բանաստեղծութիւններ : Եւ կը յայտարարէ .

— « Ընթերցում ես այդ ժողովածուների բանաստեղծութիւնների մի մասը: Առաջին հայեացքից, ամէն ինչ տեղն է, ե'ւ չափը, ե'ւ յանգը, առանձին աչք ծակող լեզուական աղաւաղումներ չկան: Այնուամենայնիւ մնում ես չբաւարարուած » :

Շօշափելով ուրիշ նիւթ մը, երգիծանքը, եւ նորէն վկայութեան կանչելով Մալենկովը ու Գ. Յարութիւնեանը, յօդուածագիրը այս առթիւ ալ խրատներ կուտայ: Կը պահանջէ «խստագոյն պահանջկոտութիւն», կը թելադրէ «երգիծանքի զէնքով մերկացնել մեր ընկերութեան արատները, «կեղծ եւ վնասակար մարդիկը՝ բիւրոկրատները, ստորաքարշները, զեղծարարները, գողերը, դրամաշորթները, հանրային ստացուածքը (հասարակական ունեցուածք .՛) վատնողները, բարոյապէս այլասերածները »են.:

Յայտնի կ'երեւայ որ քննադատը այս

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ (1)

« ՏՂՈՒ ԿԵԱՆՔՍ »

(ՀԱՏՈՒԱԾ ՄԸ)

●

Շատ շուտով ըմբռնեցի թէ մեծ հօրս Աստուածը չէր Ան, ինչ որ էր հանիին Աստուածը: Անկարելի էր սխալիլ. տարբերութիւնը ակներեւ էր: Առտուն, երբ մեծ մայրս արթննար կը նստէր անկողինին վրայ եւ կը սկսէր տրտնջալով սանտրել իր զարմանադեղ մազերը :

Գէշ աղէկ սա գործը լմնցնելէ վերջը, խոշոր հիւսակներու կը վերածէր, աճապարանքով կը լուացուէր մոլեգնօրէն փնչտալով, եւ իր խորշոմած մեծ դէմքով կը դառնար «իքօն»ներուն: Այն ատեն էր որ կը սկսէր իր առաւօտեան իսկական լուացումը որ զինքը կը թարմացնէր, եւ ամբողջապէս :

Մեծ մայրիկը կը չոկէր իր ծռած կռնակը, գլուխը ետեւ կը նետէր, գորովալից կը նայէր Քազանի Աստուածամօր կլոր դէմքին, յետոյ, խաչակնքելով կը մրմնջէր եռանդագին .

— « Փառաբանեալ Կոյս, Սուրբ մայր, գալիք օրուան համար պարգեւէ մեզ քու շնորհքդ:

Մինչեւ գետին կը խոնարհէր, յամրօրէն վեր կ'ելլէր, յետոյ, յարաճուն խանդաղատանքով կը վերսկսէր .

— Աղբիւր ուրախութեան, անարատ գեղեցկութիւն, ծաղկած խնձորենի ...

Գրեթէ ամէն օր գովաբանութեան նոր խօսքեր կը գտնէր, այնպէս որ իր աղօթքը մտիկ կ'ընէի յարաճուն ուշադրութեամբ:

— Անարատ ու երկնային, իմ փոքրիկ Սիրտս, պաշտպանս, եւ նեցուկս, Ոսկեայ փոքրիկ Արեւ, Աստուածամայր, փրկէ մեզ յոռի փորձութիւններէ, մի թողուր որ մէկը վիրաւորեմ, եւ մի թոյլատրեր որ ուրիշն ալ զիս նախատէ անտեղի :

Իր սեւ աչքերը կը ժպտէին : Երիտասարդացած կը թուէր. նորէն կը խաչակնքէր, ձեռքի դանդաղ շարժումով մը, բայց աւելի յամրօրէն :

— Տէր Յիսուս, Աստուծոյ Որդի, Ողորմած եղիր ինծի պէս մեղաւորին համար, կը պաղատիմ Քեզի, յանուն Մօրդ ...

Իր աղօթքը միշտ շնորհակալութիւն մըն էր, անկեղծ գովաբանութիւն մը:

Առտուն հանիս երկար չէր աղօթեր, պէտք էր վառել սամավարը, որովհետեւ այլեւս աղախին չունէինք, եւ եթէ որոշ ժամուն թէյը պատրաստ չըլլար, մեծ հայրս կատաղօրէն կը տրտնջար :

Երբեմն ան կնոջմէն առաջ կ'արթննար, եւ ձեղնայարկ ելլելով գայն աղօթելու վրայ կը գտնէր, վայրկեան մը մտիկ կ'ընէր աղօթքը, արհամարհանքով կը ծամածռէր իր նուրբ շրթունքը, եւ նախաճաշին կը յարձակէր .

— Քանի անգամներ քեզի աղօթել սորվեցուցած եմ, յիմար պառաւ, դուն կը շարունակես նորէն քու հնարած անբանութիւններդ : Իրաւ որ, չեմ գիտեր թէ Տէրը ինչպէս կրնայ դեռ քեզի հանդուրժել :

— Ան զիս կը հասկնայ, կը պատասխանէր հանիս, վստահութեամբ: Մարդ կրնայ Աստուծոյ ըսել ինչ որ ուզէ, Ան միշտ կը հասկնայ :

— Ահ, անիծեալ տխմար :

Մեծ մօրս Աստուածը իրեն հետ էր ամբողջ օրը. նոյնիսկ անասուններուն՝ Անոր վրայ կը խօսէր: Կը զգայի որ մարդիկը, շուները, թռչունները, մեղուները, ամէնքը հլութեամբ կը հնազանդէին, առանց ճիգի, այս ամենակարող Տիրոջը, որ հաւասարապէս բարի էր իր արարածներուն համար, որուն համար ալ ըլլար :

Օր մը տանտիկնոջ կատուն որ խորամանկ, որկրամոլ, մսեղուկ եւ շատ ծանօթ էր բակին բնակիչներուն, պարտէզէն պլդտիկ տարմահաւ մը ներս բերաւ: Մեծ մայրիկը առաւ թռչունը եւ սկսաւ յանդիմանել ոսկեբիբ կատուն .

— Ուրեմն դուն Աստուծմէ չե՞ս վախնար, անպիտան չարագործ :

Պանդոկապետուհին եւ դռնապանը այս խօսքերը լսելով, սկսան խնդալ, բայց մեծ մայրիկը զանոնք վերէն վար չափչփեց բարկութեամբ :

— Կը կարծէք թերեւս, թէ կենդանիները չե՞ն գիտեր թէ ինչ է Աստուած: Ամէն ապրած գայն կը ճանչնայ եւ կը հասկնայ ձեզի չափ, անսիրտ մարդիկ ...:

Երբ «Շարաթ»ը (ձին) կը լծէր, անոր հետ ալ կը խօսէր.

— Ինչու այդչափ տխուր երեւոյթ ունիս, Աստուծոյ ծառան, կը ծերանաս, այնպէս չէ՞ :

Ձին կը հառաչէր եւ գլուխը կ'երերցնէր: Եւ սակայն հանիս, մեծ հօրս չափ յաճախ չէր արտասաներ Տիրոջը անունը : Իր Աստուածը ինծի մատչելի էր ու զիս չէր սարսափեցներ: Բայց սուտ խօսիլ անոր կարելի չէր, վասնզի ամօթ էր: Ինծի տեսակ մը պատկառանք կը ներշնչէր եւ երբեք մեծ մօրս սուտ չէի խօսեր, թէեւ ոչ բարին Աստուծմէ եւ ոչ ալ մանաւանդ իրմէ բան մը ծածկելու փափաք ունէի :

Օրին մէկը, պանդոկապետուհին մեծ հօրս հետ կռուած ըլլալով հայհոյեց միեւնոյն ատեն նաեւ մեծ մօրս որ վէճին մասնակցած չէր: Լուտանքներ տեղաց անոր եւ նոյնիսկ ստեպղին մը նետեց :

— Սիրելիս, յիմար մըն ես դուն, պատասխանեց հանիս, շատ հանդարտօրէն : Բայց ես շատ բարկացայ պանդոկապետուհիին աս վարմունքէն եւ որոշեցի վրէժ լուծել այդ խորշելի կնոջմէն :

ՄԱՔՍԻՄ ԿՈՐՔԻ

Թարգմ. ՍԻՐԱՆՈՅՇ

ճակատէն ալ դժգոհ է, ինչպէս ամբողջ արձակ ստեղծագործութենէն :

Այլապէս ուշագրաւ թերութիւն մը :

— «Մեր գրողները դեռ շատ քիչ հանդէս կուգան կեդրոնական — մոսկովեան, հանրապետական եւ դրական մամուլին մէջ, հրապարակագրութեամբ, ուր արծարծուին մեր հայրենիքին կենսական խնդիրները, պայքար խաղաղութեան գործի համար»:

Աւելորդ է ըսել թէ այս դիտողութիւնը պիտի յանդէր տրամաբանական վախճանին: Կ'օրինակեմ իրենց բառերով.

— «Քիչ ենք հանդէս գալիս բուրժուական Արեւմուտքը, անգլեւամերիկեան իմպերիալիզմի եւ նրանց վարձկանների՝ դաշնակ թափթփուկների մարդատեաց, արիւնարբու քաղաքականութիւնն ու ոտնձգութիւնները, Դաշնակցական ռէակցիոն մամուլը մերկացնող յօդուածներով: Մենք պէտք է ամէն կերպով ուժեղացնենք իդէոլոգիական այդ կարեւոր բնագաւառի մեր աշխատանքները»:

Քիչ մը շունչ առէք, յաջորդ յայտնութիւններն ալ իմանալու համար :

Յօդուածագիրը դժգոհ է, նաեւ, գրական քննադատութենէն որ «Պասիվութիւն» (կրաւորականութիւն) է հանդէս բերում»:

Հատուած մը այս առթիւ, դարձեալ իրենց շարադրութեամբ.

— «Դեռ եւս մեր պրոֆեսիոնալ գրական քննադատութիւնը չի դարձել գեղարուեստական գրականութեան վրայ ակտիվօրէն ներգործող ուժ: Երբ նայում ես Գրողների Միութեան անդամների ցուցակը, ապա ցուցակում պատկառելի տեղ են գրաւում գրաքննադատները՝ 41 հոգի: Իսկ երբ նայում ես այդ կոլեկտիվի աշխատանքին, ապա տխուր եզրակացութիւնների ես յանգում»:

Շարունակութենէն կ'իմանանք որ Երեւանի մէջ կան երեք տեսակ քննադատներ.

—Ոմանք «բացմանշանով լռում են, տարիներով ոչինչ չեն գրում»: Ուրիշներ «հաճութեամբ են գրում ամէն ինչի մասին: Եւ նրանց յօդուածներում ամենուրեք նոյն տաղտկալի շաբլոնն է»:

Կան բարեխիղճ քննադատներ ալ, որոնց համար «ամէն ինչ գրագէտ է, որեւէ բանի առարկութիւն չես կարող անել»:

— «Անոնք մանրամասն կը շարադրեն գրուածքին բովանդակութիւնը, որ կը գրաւէ նիւթին կէսը, երբեմն երկու երրորդը. ապա կը նշեն թէ հեղինակը «յաջողած է» կամ «չէ յաջողած» գծել այսինչ կերպարը եւն.:

Գ. Բորեան կը գանգատի թէ Գրողներու Միութեան մէջ դեռ չեն ծաւալած «դիսկուսիաներ, կոնֆերանսներ, գրական դիսպուտներ կազմակերպելու գործը»: Յետոյ կը յիշեցնէ թէ պէտք է «անխնայ լինենք նացիոնալիզմի, անցեալի իդէալականացման ֆորմալիզմի արտայայտութեան դէմ»: Այս առթիւ ալ կը նկատէ որ Գրողներու Միութեան օրգանը՝ «Գրական Թերթը» բաւարար պայքար չի մղեր «ռէակցիոն բուրժուական իդէոլոգիայի ռեցիդիվների դէմ»:

Ինչպէս կ'երեւայ, Գրողներու Միութեան անդամներուն աշխատանքէն ալ գոհ չէ: «Կան գրողներ որոնց ամէն մի օրը զարմանալիօրէն նման է միւսին, միալար, միապաղաղ, առանց յուզումի :

— «Մենք դեռ լրիւ պատկերացում չունինք, թէ Միութեան 174 անդամից ո՛վ ինչի վրայ է աշխատում»:

Խեղճերը ո՞ր քարին զարնեն իրենց գլուխը, որպէսզի կարենան թօթափել «բուրժուա-նացիոնալիստական կոնցեպցիաները» եւ «ֆորմալիստական տենդենցները»…

Վ. ԱՐՇԱԻԻՐ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԵՐԿՈՒ ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

•

Ամերիկեան թերթի մը աշխատակիցը ներկայացնելով Հէրման Կոհդի «Ութերորդ Օր»ը, կը բացատրէ թէ ան ապագայ աշխարհի նկարագրութիւններով կը գերազանցէ Ճորճ Օրուէլի «Նոր աշխարհի տեսիլքը»:

Հեղինակը կ'երեւակայէ թէ մրցակից դլութեանց միջեւ մղուած վաթսուն տարուան պատերազմէն ետք, տիեզերքը նուաճուած եւ համաշխարհային կառավարութիւն մը հաստատուած է: Մարդկութիւնը կը կազմակերպուի առանց նկատի առնելու աշխարհագրութիւնը: Զինացի Սթալին մըն է պետը այն բիւրոյին որ պիտի վարէ 2074 թուականի աշխարհը, եւ կամ նոր դարաշրջանին 109րդ տարին: Այս անգամ աշխարհը պիտի վարեն Վիէննայէն :

Այս հին քաղաքը, ուր ամէն ցեղէ եւ գոյնէ մարդիկ կը խուժեն, շրջապատուած է օդակայաններով, ուրկէ հսկայ օդանաւեր անդադար կը թռչին դէպի երկրագունդին ծայրամասերը: Հոն Ալասքացի երիտասարդ մը Ճան Փերսի Պրաուն, եօթը օրուան մէջ կը սորվի տիեզերական կառավարութեան արուեստը :

Ան կը հանդիպի հին կարգուսարքի վաղեմի վերապրողի մը, Ռուսի մը որ կ'ընդդիմանար հիւլէական ուժի գործածութեան, զինուորական նպատակներով եւ իր կեանքի վերջին քառասուն տարիները կ'անցընէ Արջային Կեդրոնացման կայանի մը մէջ եւ հոն է որ բաներ մը կը լսէ ուժի պայքարի մասին, որոնք տեղի կ'ունենային Նոր Դարաշրջանէն առաջ: Ի վերջոյ զայն կ'առաջնորդեն դէպի Քրիստոնէական շարժման գաղտնի եւ ծածուկ վայրերը: Ան կը յարի, երկար ատենէ ի վեր արգիլուած այս հաւատքին, կը ձերբակալուի ուրիշ հաւատափոխներու հետ եւ կը դատապարտուի կեդրոնացման կայանին, ուր կը մեռնի քսան տարի ետք: Վիէննայի մէջ իր անցուցած եօթը օրերու պատմութեամբ կը մեղադրուի եւ կ'ամբաստանուի բիւրոյին կողմէ :

Հեղինակը իր վէպը կազմած է նկատի չառնելով պատահական ընթերցողը: Գիրքը քիչ հանգոյց եւ գործողութիւն կը պարունակէ: Տիպարները պարզ բերաններ են մրցակից գաղափարապաշտներու համար: Սակայն Հերման Կոհդ յաջողած է ստեղծել հրէշային, ահաւոր ծաւալով աշխարհ մը, Կրեմլի աշխարհի տիրապետութեան տրամաբանական զարգացումը, անգութ եւ ամենակարող, որու մէջ մարդկային ամբողջ ցեղը գերի է: Մարդ-մեքենաներու այս աշխարհին մէջ, ուրկէ երկար ատենէ ի վեր վտարուած են եկեղեցիները եւ կրօնքը, բողոքի միակ շեշտը կը լսուի ափ մը թաքուն հաւատացեալներու կողմէ, եռանդուն եւ մաքուր ինչպէս գետնադամբաններու նախկին քրիստոնեաները եւ անոնց պէս նախասահմանուած մարտիրոսութիւն :

Այլապէս շահեկան է Ժաք Պարտուի նոր գիրքը, «Երբ Պիզմարք կը տիրապետէր Եւրոպայի»:

Հեղինակը հարց կուտայ թէ կայսրական Գերմանիոյ ԺԹ. դարու գերագոյն ճարտարապետը՝ Պիզմարք ի՞նչ պիտի ընէր եթէ գործ ունենար Սթալինի հետ փոխանակ տկար եւ անկարող Աղեքսանդր Գ. ցարին եւ իր ճարպիկ կնոջ, եւ ցարին դաւադիր արտաքին նախարար Կորչաքովի : Այս գիրքը կարդալով, կ'ըսէ ամերիկացի քննադատը, Հիթլէրի խանդավառ ընդունելութիւնը 1939ին Ռիպպընթրոփի ռուսեւգերման դաշինքին ստորագրութենէն վերադարձին, կը թուի իբրեւ գռեհիկ եւ չնական մեծարանքի փոխանակութիւն մը յելուզակներու միջեւ:

Պիզմարք զարնեց եւ կամ պատճառ եղաւ զարնելու նշանաւոր Էմսի հեռագիրը որ տեղի տուաւ Ֆրանք-գերման պատերազմին, 1870ին: Սակայն, նենգամտօրէն կամ առանց նենգամտութեան, ան հեռատեսութեամբ ուրիշ պատահարներ ալ ներշնչեց, որոնք իրենց հետեւանքներով կարեւոր էին աշխարհի համար : Այսպէս, ան քաջալերեց Ֆրանսան որ տարածուի Միջերկրականի եւ Հիւսիսային Ափրիկէի մէջ, յուսալով թէ այդ կերպով պիտի մոռնայ Ալզաս Լօռէնի կորուստը : Ժաք Պարտու կը յիշէ այդ շրջանի փաստաթուղթերը, ցոյց տալու համար թէ երկուքն ալ, Պիզմարք եւ թէ Անգլիոյ այն ատենուան արտաքին նախարարը՝ Լորտ Սալզպըրին առաջուընէ հաւանեցան որ Ֆրանսա թեւարկութիւն հաստատէ Թունուզի վրայ :

Պերլինի խորհրդաժողովը մէջտեղ հանեց Պիզմարքի կարողութիւնը իբրեւ խորամանկ եւ երբեմն ալ ճարպիկ խրատարար ինչպէս եւ իր հակառակորդին՝ Կորչաքովի ճարպիկութիւնը բանակցութեան մէջ : Երբ պարտուած Թուրքիոյ եւրոպական սատացուածքներու մասին կը վիճէին եւ մասնագէտները համաձայնած էին պալքաններու մէջ որոշ սահմանագծում մը հաստատելու, Կորչաքով ուզեց մասնաւոր խօսակցութիւն մը ունենալ Անգլիոյ վարչապետին՝ Լորտ Պիքընսֆիլտի հետ, որ ոչ միայն սնապարծ էր, այլեւ կարճատես: Երբ Ռուսիոյ արտաքին նախարարը ցոյց տուաւ քարտէս մը ուր Ռուսերը գծերանց եւ գաղտնօրէն վերադծեր էին սահմանագիծը, միամտօրէն ընդունեց :

Յօդուածագիրը դիտել կուտայ թէ այս պարագան կրնայ օրինակ ծառայել Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու դիւանագէտներուն, երբ Զօրսերու ժողով մը գումարեն Ռուսիոյ հետ :

★

Հազար աչքերով գիշերն է նայում,
Նայում է օրը մի աչքով միայն,
Բայց երբ լոյս չկայ, աշխարհն է ծածկւում,
Թանձր խաւարով, սեւ ծխի նրման :

Հազար աչքերով մեր միտքն է նայում,
Նայում է սէրը մի աչքով միայն,
Բայց երբ սէր չկայ կեանքն է խաւարում,
Օրերն անցնում են սեւ ծխի նրման :

ԲՐՈՒԴԵԼ

Թարգմ. Ա. ԳՐԱՄԻԼՆԻԿԵԱՆ

«ՌՈԹԸՐԻ» ԱԿՈՒՄԲԻՆ տարեկան համագումարը տեղի պիտի ունենայ Փարիզի մէջ, Մայիս 24էն 28: Ներկայ պիտի ըլլան տասը հազար պատուիրակներ 88 երկիրներէ: Այժմէն վարձուած են բազմաթիւ պանդոկներ: Ակումբը հաստատուած է 1905 Փետրուար 23ին, երբ երիտասարդ փաստաբան մը, Փոլ Հարրիս մտածեց համերաշխութիւն հաստատել : Գաղափարը անմիջապէս տարածուեցաւ : Ակումբը «Ռոթըրի» (Հոլովական) տրուած է անոր համար որ իւրաքանչիւր անգամ կարգով կը նախագահէ նիստին: Խորհրդանշանն է ատամնաւոր անիւ մը: Կազմակերպութիւնը ճիւղեր ունի մօտ 90 երկիրներու մէջ, աւելի քան 250.000 անդամներով: Ֆրանսայի մէջ 97 քաղաքներ ունին իրենց ակումբները: Նշանախօսքը միեւնոյնն է ամէն տեղ,— «Ծառայել» : Նախապէս առեւտրական առաջադրութիւններ ունէր, իսկ այժմ դարձած՝ փիլիսոփայական հակումներ կը ցուցնէ: Պատերազմին ատեն արգիլուած էր Գերմանիոյ եւ Իտալիոյ մէջ, իսկ ներկայիս՝ երկաթեայ վարագոյրէն անդին :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՃՈՐ. ՍԵՊՈՒՀԻ ՎԵՐՋԻՆ ՆԱՄԱԿԸ. (Ուղղուած՝ Քրիստափոր Համբարձումեանի, 1939 Մարտ 15ին): Տպ. Պէյրութ, 1953 :

ՃՐԱԳԱԼՈՅՑ (բանաստեղծութիւններ): Գրեց՝ Զոհական: Իսթանպուլ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (69)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐԸ

Իր տպաւորութիւնները արագ եւ խուսափուկ պատկերներ էին միայն. հակառակ որ դէպքին առաջին օրէն մինչեւ ետքը ականատես եղած էր անհաւատալի, անմարդկային տեսարաններու, իր արեւմտեան միտքը մերժած էր ըմբռնել պատահածին ամբողջութիւնը :

Անիկա այսպէս պատմեց.

«Այն օրը որ հասայ հոս, ամէն բան կատարուած էր արդէն. կախաղաններէն մարդկային դրդլեակներ կը ճօճէին ողորմելիօրէն. ամբոխը ստուար բազմութեամբ խռնուած էր ու զինուորական շղթայ մը զիրենք որոշ հեռաւորութեան մէջ կը պահէր կախաղաններէն: Արտակարգ, ընդհանուր լռութիւն մը գիս ապշեցուց, ամբոխին մէջէն դիակնային տժգունութեամբ դէմք մը դուրս կը ցայտէր եւ բոլոր աչքերը անոր յառած էին :

Պահ մը իզուր հարցափորձեցի շուրջիններս, յետոյ տեղացի ծանօթի մը հանդիպելով հասկցայ :

— Հայ մայր մըն է ըսաւ, յուզումէն ակռաները սեղմելով …

Ես բան մը չէի ըսեր, ու գրեթէ բան մը չէի տեսներ…

— Ի՞նչ կ'ըսէ կոր, հարցուցի :

— Անէծք … անէծք …

Խումբէ խումբ ամբոխը ճեղքելով կը յառաջանայինք, եւ առաջին կարգին վրայ եղողները կը հաղորդէին ետեւի շարքերուն իրենց լսածները, այնպէս որ աստիճանաբար կցկտուր մրմունջներով կը կրկնէին հայ մօրը խօսքերը :

— Անիծեալ ըլլաք… ով դուք, աշխարհիս խաղէկները … մօր անէծքը սեւցնէ ձեր ճակատագիրը…երբ հասնին սեւօրեր ուրսահմակած ինքզինքնուդ հարցընէք թէ ինչո՞ւ կը տառապիք, կսկիծով յիշէք թէ այս բոպէիս համար է … ձեր սեւ ժամն ալ հնչէ ու ամլութեան եւ մահուան դատապարտուիք… ծարաւի խոտի պէս չորնաք չարչարանքի կրակներու մէջ … ու ձեր անգթութեան եւ վայրագութեան փոխարէն ձեր բազմապատկուած վիշտերով տառապիք …

Ամէն կողմէ ամբոխը արձագանգ դառնալով կը կրկնէր այդ չարաքաստիկ բառերը: Ցուրտ սարսուռ մը կ'անցնէր զինուորներու շարքին վրայէն. դահիճները անգամ դղրդուած էին՝ մինչ հոգեւարքի վերջին կծկումներով ծամածռուած կախուածները մեղմօրէն կը ճօճէին կախաղաններուն վրայ:

Ոչ ոք կը համարձակէր ձեռք վերցնել ու լռեցնել վշտահար մայրը. ու մինչ անդին ամէն խորշերու մէջ ու ամէն խըշտեակներու վրայ ամէն կարգի արկածեալները կը յիմարանային ու մահուան կը ցանկային, ասդին կախաղաններուն առջեւ սգաւոր մայրը կը շարունակէր բարձրաձայն …

— Անիծեալ ըլլաք… անիծեալ ըլլաք.. անիծեալ ըլլաք …

Այդ պահուն հրամանատարներ, պահապան զինուորները, դահիճները, հանդիսատես ամբոխը, ամէնքն ալ դժոխքի մէջ չարչարուած մարդու դէմքեր ունէին. աւելի ահռելի տեսարան կարելի չէր երեւակայել. իրենց մակարդակէն վեր կախաղաններու շարքը …

Կախուածներուն մէջ Հայերը դիւրին էր զանազանել, անոնք ամէնէն խաղաղ երեւոյթը ունէին, մէկը մանաւանդ կը յիշեմ, շատ երիտասարդ էր, գրեթէ մանկունակ դէմքով, գլուխը մէկ կողմ հակած, կարծես մօրը ուսին վրայ հանդարտօրէն կը ննջէր … ոտքերուն տակ, գետնին վրայ ձգած էր զոյգ մը կօշիկներ, այդ կօշիկները… երբեք պիտի չմոռնամ իր երիտասարդ նահատակի երեւոյթը … այդ ճիւաղային ծամածռութիւններով այլակերպուած մարդկային արարածներու մէջ, այդ այլասերած ամբոխին մէջ, իր երեւոյթին խաղաղութիւնը սփոփարար էր լոյսի պէս :

Կախաղաններուն դիմացը միշտ կը տեսնէի հայ մօրը մեռելատիպ տժգունութեամբ դէմքը: Քանի՞ վայրկեան տեւեց բոլոր ասոնք, չեմ գիտեր, ինծի կը թուէր որ երկար ժամանակներէ ի վեր շուրջս ամէն բան անշարժացած ու քարացած էր այդպէս … այդ չփոթ դիմագիծները, երկու սեւ խորութիւններ, անյատակ աչքեր: Ու ամէնքն ալ ժողվուած էին կարծես լսելու համար հայ մօրը ձայնը … կորատուած ձայն մը, կուրծքէ ելած ձայն մը որուն մէկ մասը կարծես ուրուականային հով մը կ'առնէր կը տանէր … յանկարծ սթափեցան, զինուորական թմբուկը լսելի եղաւ, երկու անյատակ աչքեր անհետացան ամբոխին մէջ ու զինուորները անցան պտուտքելով …

Իրենց վրայ, կախուածները կը շարունակէին ճօճուիլ հետզհետէ աւելի մեղմօրէն …

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Օր. Սաթենիկ Օհանջանեանին

Առաջին օրերէն՝ երբ գիւղացիներու զարհուրելի պատմութիւնները կը լսէինք, մեր մտասեւեռումը եղաւ երթալ այդ արիւնոտած ճամբաներէն, երթալ հուրով եւ սուրով ջնջուած մարդկութեան հետքերուն վրայ, ու մեծ դժբախտութեան դառնութիւնը զգալ իր բոլոր ցաւագին ընդարձակութեան եւ անժխտելի իրականութեան մէջ :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Վերջին լուրերու համաձայն, Հնդկա-չինի կացութիւնը ծանր մտահոգութիւն կը պատճառէ ոչ միայն Ֆրանսայի, այլեւ Մ. Նահանգներուն: Արտաքին գործերու եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարները հրահանգեցին իրենց սպասարկութեանց ուշադրութեամբ հետեւիլ դէպքերու ըն-թացքին: Ըմբոստները ստուարաթիւ ու-ժեր համախմբած են, Լաոսի մայրաքա-ղաքը պաշարելու համար: Նախագահ Այ-զընհաուըր ժամէ ժամ տեղեկութիւն կը ստանայ ռազմական գործողութեանց մա-սին: Մտահոգութիւն կը տիրէ նաեւ Թայ-լանտի մասին (Սիամ), որ սահմանակից է:

Կ'ըսուի թէ Մ. Նահանգները պիտի ա-ռաջարկեն Ֆրանսայի՝ բացառիկ ճիգ մը փորձել, պատերազմին ծաւալումը արգի-լելու համար, խոստանալով յաւելուածա-կան օգնութիւն ընծայել: Կարգ մը փո-խադրիչ օդանաւեր ղրկուած են: Ամերի-կացիները կը կարծեն թէ կարելի է օդա-նաւային կամուրջ մը հաստատել Ֆրան-սայի եւ Հնդկաչինի միջեւ, նոր զօրք ղր-կել մայր-երկրէն եւ Հիւս. Ափրիկէի գաղթավայրէն եւն.:

Հնդկաչինի պատերազմին ծաւալումը մտահոգութիւն կը պատճառէ նաեւ Անգ-լիոյ մէջ, ուր կը վախնան որ Սիամն ալ վտանգուի: Չըրչիլ կարեւոր ճառ մը պի-տի խօսի Մայիս 11ին, Մայր Արեւելքի եւ Խ. Միութեան ձեռնարկներու մասին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՕԹԸ ՌՈՒՄԲԵՐ ՊԱՅԹԵՑԱՆ Պուէնոս Այրէսի մէջ, ուրբաթ օր, մէկը՝ 800 մեթր հեռու խորհրդարանէն, մինչ Նախագահ Փերոն ճառ մը կը խօսէր Մայիս մէկի առ-թիւ: Վերջին ռումբը ծածկուած էր դէզ մը աւազի մէջ, նորաշէն շէնքի մը առ-ջեւ: Բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուեցան քաղաքին մէջ: Ոստիկանութիւնը կը խու-զարկէր անցորդները, մանաւանդ անոնք որ ծրար մը ունէին: Օգնականներու մեկ-նումը արգիլուեցաւ: Բազմաթիւ ձերբա-կալութիւններ կատարուեցան: Նախագա-հը իր ճառին մէջ ըսաւ թէ «աշխարհակալ ուժեր բոլոր միջոցներով կ'ընդդիմանան Արժանթինի շինարար ճիգերուն»: Այս առթիւ խստօրէն ձաղկեց Հիւս. Ամերի-կայի մամուլը եւ հեռագրական գործա-կալութիւնները, պնդելով թէ սուտ լուրեր կը տարածեն: Քննութիւն բացուած է այդ գործակալութեանց մասին:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը յայ-տարարեց թէ որոշած են պաշտպանու-թեան նոր ծրագիր մը գործադրել, վերա-զինումը բաժնելով տարիներու վրայ: Այս առաջադրութեամբ, 8ուկէս միլիոն տոլար պիտի զեղչեն Մ. Նահանգներու զինուո-րական ծախքերէն, առանց նուազեցնելու վերազինումը: Ամերիկեան գանձը տրա-մադրելի գումարներ ունի նախորդ շըր-ջաններէն (81 միլիոն տոլար ելմտացոյ-ցէն, տասը միլիոն՝ արտասահմանի վար-կերէն):— Քսան հազար պետական պաշ-տօնեաներ արձակուեցան Մ. Նահանգնե-րուն մէջ:

ՎԵՑ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ պողպատի ճար-տարագործութեան ձուլման առաջին գոր-ծողութիւնը կատարուեցաւ Մայիս 1ին, Լիւքսէմպուրկի մէջ: Ֆրանսական հանա-ծոն, պելժիական կիրը, հոլանտական եւ գերմանական քոքը եւ իտալական աշխա-տանքը իրար խառնուեցան Լիւքսէմպուրկ-եան հնոցի մը մէջ, իբրեւ խորհրդանշան:

35.000 ԳԵՐՄԱՆՆԵՐ արեւելեան շրջա-նէն արեւմտեան շրջանը ապաստանած են ապրիլի ընթացքին:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ պէյին բարեկամներէն Շատ-լի Քասթալլի, դեր-նախագահ քաղա-քապետական խորհուրդին, գնդացիրով սպաննուեցաւ շաբաթ առտու, բնիկի մը կողմէ որ խոյս փախաւ: Սպաննալըտնո-րէնն էր արաբական օրաթերթի մը եւ թեկնածու քաղաքապետական ընտրու-թեանց: Նոյն օրը մահափորձ մը կատար-ուեցաւ առեւտրական նախարարին դէմ, որ կրցաւ ազատիլ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ ար-տաքին գործերու պաշտօնատան մէջ մա-մուլի վերատեսուչ նշանակուած է Պ. Գ. Գրիգորեան, որ համբաւ կը վայելէ իբ-րեւ տեսաբան:

ՄԱՅԻՍ 1-ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ «ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ

Պոմոնի մէջ լրագրավաճառ M. Delpont, 328, Chemin St. Julien. իսկ Վերի Պո-մոնի համար M. Roul, 57, Bd. de Beau-mont - ի պա[illegible]

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ 5-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի

Շաբաթ, 9 Մայիս, ժամը 21.30էն մինչեւ լոյս Փարիզի 10րդ թաղամասի քա-ղաքապետարանին սրահը՝

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱԼՈՒԵԱՆ Կը խօսին կեդր. վարչութեան եւ Փարի-զի մասնաճիւղի ներկայացուցիչները:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Աստղիկ Քէհաճեան եւ Աւետիս Քիւ-փէլեան (երգ), Սեդա Ցաքէթնազովեան եւ Զարեհ Ղարիպեան (արտասանութիւն), Ներկայացում «Պաշտօնս խոմբալ է (Զ. Ղարիպեան):

Վիճակախաղ «Հայաստան» թերթի: Հայկական պարեր (Հ.Ց.Դ. Նոր Սերունդի Պանեէօյի մասնաճիւղին կողմէ) եւ առաջին անգամ ըլլալով Փարիզի մէջ Պարսկաս-տանէն նոր ժամանած հռչակաւոր մենապարող Պ.

Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր ղեկավարութեամբ Պաչիջայի (Քուփուլի ծանօթ «Թիփիք» նուագախումբը): Ճոխ Պիւֆէ:

Տոմսերը ապահովել Նոր Սերունդի անդամներէն:

ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ՌՈՒԲԷՆԻ ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

150 օրինակ միայն ամբողջ Եւրոպայի համար:

Եօթը հատորը միասին, կ'արժէ վեց հազար ֆր. թղթատարի ծախքով:

Ստանալու համար դիմել՝

Mme. Anna Ter Minassian

56, Rue Frédéric Clément, Garches (S et O)
FRANCE

Բոլոր առաքումները

Contre remboursement.

Կամ անձամբ դիմել Ցառաջի վարչու-թեան:

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Վալանսէն ընկեր Գ. Քիրէճեան մէկ տարեկան «Ցառաջ» կը նուիրէ իր զաւկին Ժան Քիրէճեանի, Ս. Էթիէն:

ԹՈՔԱՏՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Խնջոյքը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3-10, Խրիմեան սրահին մէջ, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս: Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գի-ներով:

Հաճելի անակնկալներ:

Կը նախագահէ Պ. ՀՐ. ԹՐԱՎԼՐՍԵԱՆ

MORY et Cie

SERVICE VAUQUELIN

Միակ արտօնուած տունն է ծրարներ ղրկելու համար ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(U. R. S. S.)

3, RUE ST.-VINCENT DE PAUL

Paris (10). Tél: TRU. 72-60 (Poste 89)

« Ա Ր Ա Ք Ս »
ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ. — Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 ֆր., Արտասահման՝ 1400 ֆր.:

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN

14, Rue du Soleil, Paris 20e

Tél. TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ.— Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը:

Լոյս տեսան 11 եւ 12 թիւերը:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Կապոյտ Խաչի վարչու-թիւնը, Օր. Տէյիրմէնճեանի եւ Պ. Ա. Ու-ղուրեանի նշանախօսութեան առթիւ ի նը-պաստ իր դպրոցին շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Տէյիրմէնճեանէ հազար ֆրանք, Պ. Փափազեան Արմ. (Գասիէն) հազար ֆր., Պ. Ուղուրեան հազար ֆր.: Կը շնորհաւորէ երիտասարդ խօսեցեալ-ները: Նոյն առիթով Պ. Փափազեան հա-զար ֆրանք կը նուիրէ «Ցառաջի բարգա-ւաճման համար:

SALLE D'IÉNA, 10 Ave d'IÉNA

Կիրակի, 3 Մայիս 1953, ժամը 20.30ին

Bénéfice - Gala

ԻՏԱ ԱՐՏ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆԻ

Ա. ռուսական բաժին՝

Տեսարաններ օփերաներէ եւ օփերէթներ նուագահանդէս եւ մեծ պարահանդէս նը-ուագախումբով:

Բ. ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԲԱԺԻՆ մասնակցու-թեամբ՝ Ֆ. Կ. Խաչի պարախումբին, գեկ. Օր. ԱԼԻՍ ԳԱՒԷՉԵԱՆԻ, դափ Պ. ԲԵՆՕ, դաշնակ Պ. Է. ԳԱՒԷՉԵԱՆ:

Եւ կովկասեան պարախումբ ղեկավա-րութեամբ Պ. ԱՊԱՇԻՅԷԻ:

Տոմսերը 200էն 600 ֆրանք:

Դիմել Սիալոկայի՝

2 Rue Pierre le Grand

եւ Իկոնիկովայի՝

77 Rue Lourmel (15)

MESSAGER
ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

■

Ազգային Տան շէնքին մէջ

■

32, Rue de Trévise
PARIS (9e)

Ձեզի կը տրամադրէ ձեր պէտք ունեցած բոլոր ա-ռարկաները (արծաթեղէն, ղոհարեղէն, ժամացոյցներ, կաշեղէն, տնական առար-կաներ եւայլն):

●

Ցուցակը ձրի կը տրուի ուզողին, թերթին գրա-սենեակէն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

■

Հ. Ց. Դ.-Ի ՓԱՐԻԶԻ ՏԱՆ յանձնա-խումբի անդամները ստիպողաբար ժողո-վի կը հրաւիրուին այս երեքշաբթի, ժա-մը 21ին, Ռէժանի վերնայարկը:

ՊԷԼՎԻԼ.— Հ. Ց. Դ. «Ռոստոմ» խում-բի ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախորհրդի մասնա-ճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի առա-ւօտ ժամը 9ին, Պառ տիւ Կլոպ, Պուլվառ տ'Աթէն: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Համախորհրդային Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օ-րակարգ: Բոլոր անդամներու ներկայու-թիւնը պարտաւորիչ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը՝ այս չորեքշաբթի, ժամը 20.30ին, Քառէ սրճարանին վերնայար-կը: Կը խօսի Պ. ԶԱՐԵՀ ՄՈՒԹԱՖԵԱՆ: Նիւթ՝ Նկարչական արուեստին արդի ձգ-տումները: Մուտքը ազատ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Լիոնի Հայկազ. վար-ժարանի դպրոցական հանդէսը՝ Յունիս 7ին:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ
Զ. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ԲՈՅԺԻ ԽՄԲԱԳՐԻՆ
Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30ին Եէնայի թատրոնին մէջ

Տաղանդաւոր բեմադրիչ ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔ-ԵԱՆ պիտի ներկայացնէ իր փիլմերէն մին: Կը մասնակցին ֆրանսացի արուես-տագիտուհիներ:

Մանրամասնութիւնները շուտով:

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան կողմէ, (ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒ-ԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆ) (Հայկամիր Խաչ Օգն. մարմին) քառասնամեայ տարե-դարձին առթիւ, 10 Մայիս, ժամը 14.30-ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ,

Հովանաւորութեամբ՝ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԹԵ-ՄԻ կաթող. պատուիրակ եւ Փարիզի Ա-ռաջնորդ Տ. ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿ-ԵԱՆԻ: Նախագահութեամբ՝

Prof. Laignel - Lavastine

(Անդամ Ակադեմիայի)

Մերայտժար կը մասնակցին.— Օրիորդ-ներ՝ ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ (երգ) դաշնակի ընկերակցութեամբ Անժէլ Նի-զամեանի, Պէրթիլ Իւկէ (ջութակ), Վե-ՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆ (աշնակ), ՀԱՅԿՈՒ-ՀԻ ԽԸՏՇԵԱՆ (Արտասանութիւն), ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ (պար) ընկերակցութեամբ Ցակոբ Կէլբոնի, Տիկ. ԱԼԻՍ ՊԸՋԱՔ-ՃԵԱՆ (արտասանութիւն) եւ Պ. Պ. ՆԱ-ՀԱՊԵՏ ԱԼԱԼԷՄՃԵԱՆ (թաւջութակ) դաշնակի ընկերակցութեամբ Տիկին Ա-լալէմճեանի, ԺԻՐԱՅՐ ՍԻՐԳՕԵԱՆ (Փա-րիզի օփերայէն) դաշնակի ընկերակցու-թեամբ Օր. Անտրէ Լիսի, ՆԱՅԻՐԻ երգ-չախումբը ղեկավարութեամբ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ:

LES MEILLEURES

DRAPERIES ET FOURNITURES

POUR TAILLEURS

Chez A. HAMALIAN

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Les meilleurs articles aux meilleurs prix

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9·)
Tél : PRO. 86 - 60 C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ·
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր· վեցամս· 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ·

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
5
ՄԱՅԻՍ
•
MARDI
5 MAI
1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7058 Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2469

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿՈՇԿՈՌ ԿԱՊԱԾ ԿԻՐՔ

•

Ակռապլիկ պառաւներ կան որոնք օրն ի բուն ձիւթ կը ծամեն, բամբասանքի տոպրակ մը պարպելով դրացիներու առջեւ :

Ի բնէ չարախօս, քանի իւղ կապեն, այնքան անտանելի կը դառնան իրենց տգիտութեամբ եւ զրպարտութեամբ :

Կարծրացած ոսկորներուն հետ, իրենց թխած «մասալ»ներն ալ թիթեղի ձայն կը հանեն :

Այս տեսակ տիպարներ կը վխտան մեր հանրային կեանքի մէջ :

Ահաւասիկ հատ մը Երեւանէն,— Գ. Նիկողոսեան :

Այս երանելին պարբերաբար կ'երեւայ խորհրդային մամուլին մէջ, իբրեւ մասնագէտ արտասահմանեան անցուդարձին :

Կը թուի թէ այն հատընտիր պաշտօնեաներէն է որոնք իրաւունք ունին աչքէ անցընելու արտասահմանի հայերէն թերթերը :

Փորձեցէք հատուած մը կարդալ իր այս կամ այն գրութենէն, եւ պիտի տեսնէք որ ոչ կարդացածը կը հասկնայ, ոչ ալ իր իսկ շարադրածը :

Պարզապէս վարձու ձայնագիր մը: Ծռած, ճաթրտած, սրճարանի մը անկիւնը մոռցուած :

Իր վերջին «սեղծագործութիւնը» կը զարդարէ «Սովետական Հայաստան» օրաթերթին 1953 Ապրիլ 1ի թերթօնի բաժինը:

Ի՞նչ զուգադիպութիւն: Իսկապէս որ Ապրիլ 1ի զուարճալիք մը:

Խորագիրը,— «Արտասահմանյան հայ աշխատավորությունը խաղաղության համար մղվող պայքարում»: Տակն ալ ուրիշ խորագիր մը,— «Արտասահմանյան հայ պրոգրեսիվ մամուլի էջերից »:

Ցօղուածագրին ծանծաղամտութիւնը եւ իր աղբիւրներուն «վաւերականութիւնը» կը լրացնեն իրար:

Անոնք որ արտասահման կը գտնուին, գիտեն թէ ո՞րո՛նք են այդ աղբիւրները:

Մէկը միւսէն ողորմելի թութակներ՝ Պուքրէշի, Սոֆիայի, Նիւ Եորքի, Պէյրութի, Հալէպի կամ Թեհրանի մէջ :

Բոլորին ալ գլխաւոր արժանիքը՝ գըրգոււ ցնդաբանութիւններ՝ երեւանեան ուղղագրութեամբ: Նոյն թխածոյ բառերով եւ բրածոյ շարադրութեամբ :

Ի՞նչ կ'ըսէ ամենագէտ – ագէտ – Նիկողոսեանը, լուսաբանելու համար Խ. Հայաստանի ժողովուրդը :

— «Արտասահմանի Հայերը մեծ հետաքրքրութեամբ ուսումնասիրում են ընկեր Ստալինի կլասիկ աշխատութիւնը եւ ժթ. համագումարի նիւթերը, որոնք կապիտալիստական աշխարհի աշխատաւոր մասսաներին ոգեշնչում են իմպերիալիզմի ավանտիւրիստական, նոր համաշխարհային պատերազմի հրահրմանն ուղղուած ագրեսիվ քաղաքականութեան դէմ մղւող պայքարում »:

Մենք այստեղ, ազատ արտասահմանի Հայերս ճրագով կը փնտռենք բանիմաց մէկը, որ կարդացած կամ բան մը հասկցած ըլլայ Սթալինի «հանճարեղ» աշխատութենէն:

«Պրոգրեսիվ» (յառաջդիմական) կոչուած մամուլի խմբագիրներն անգամ կը նախընտրեն նոյնութեամբ արտատպել այդ կարգի նիւթեր, իբրեւ հերթական պարտականութիւն:Առանց բան մը հասկնալու:

Անոնց մէջ կան տիպարներ ալ որոնք նոյնիսկ ի վիճակի չեն Երեւանի հայերէնը մեր աշխարհաբարին վերածելու :

Գալով բուն հարցին, կ'արժէ անգամ մը եւս թօթվել Գ. Նիկողոսեանի եւ նմաններու օձիքը, յանուն տարագիր բազմութեանց հիմնական շահերուն :

Խնդիրը կապ չունի միայն Դաշնակցութեան հետ, այլ կը մտնէ շատ աւելի ծանրակշիռ պարագայ մը :

Կոշկոռ կապած կիրք՝ միտք եւ արիւն պղտորելու համար : Շ·

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈՍԿՈՒԱ ՆՈՐ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵ՞Ր ՊԻՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

•

Փարիզ եւ Լոնտոն հասած լուրերու համաձայն, Խ. Միութիւնը մօտերս նոր առաջարկներ պիտի ներկայացնէ, լուծելու համար գերմանական թնճուկը :

Այսպէս, այլ եւս պիտի չպահանջեն չէզոքացնել Գերմանիան, այլ ազատ պիտի ձգեն որ իր յարմար դատած համաձայնութիւնները կնքէ, անմիջապէս որ նոր կառավարութիւն մը կազմուի: Բայց պայման պիտի դնէ որ նախապէս Գերմանիայէն քաշուին օտար զինուորները: Փոխանցման շրջանին համար պիտի կազմուի չէզոք յանձնաժողով մը, վարչական գործերուն վրայ հսկելու համար:

Աւելորդ է ըսել թէ Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ վերապահութեամբ կ'ընդունին այս զրոյցները: Ցոռետեսներ կը կարծեն թէ Մոսկուայի վարիչները կ'ուզեն չեզոքել Ջիղերու պատերազմը: Բայց եւ այնպէս շատեր հաւանական կը գտնեն որ Խ. Միութիւնը նոր փորձ մը կատարէ մօտերս, Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ կատարուելիք մեծ վիճաբանութիւններէն առաջ : Լոնտոնի մէջ կը կարծեն թէ Մալենքով եւ Մոլոթով կ'ուզեն իրարմէ անջատել Ծայր. Արեւելքի եւ Գերմանիոյ խնդիրները, դիւրացնելու համար գերմանական հարցին լուծումը :

× Մինչ այս մինչ այն, արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը ամէն միջոց կը փորձէ, վաւերացնելու համար դաշնակիցներուն հետ կնքուած համաձայնութիւնները, որոնց մասնաւորապէս կ'ընդդիմանայ ծերակոյտը: Տոքթ. Ատընաուըր անհրաժեշտ կը գտնէ եւրոպական բանակի դաշնագրին վաւերացումը, զօրացնելու համար իր կառավարութեան դիրքը :

× Ֆրանսայի նախկին վարչապետներէն էտկառ Ֆոռ, Ազգ. ժողովի արտաքին գործերու յանձնախումբին նախագահը, նոր կոչ մը ուղղեց, Հինգ Մեծերը ժողովի հրաւիրելու համար: Իր առաջարկած օրակարգին մէջ կը գտնուի նաեւ Հնդկաչինի խնդիրը, որ մարդկային եւ նիւթական մեծ զոհողութիւններ կը պարտադրէ Ֆրանսայի: Միւս կարեւոր հարցերն են եւրոպական բանակ, Աւստրիոյ եւ Գերմանիոյ խնդիրները, եւն.:

Այս առթիւ տեղական թերթերը դիտել կուտան թէ արտաքին նախարարը՝ Պիտօ, մասնաւորապէս կ'ընդդիմանայ Հնդկաչինի հարցին միջազգայնացման: Կը վախնայ որ Հնդկաստան քննադատէ Ֆրանսայի ամբողջ գաղթային քաղաքականութիւնը, եթէ Հնդկաչինի խնդիրը Ազգաժողովին քննութեան յանձնեն :

....

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ՑՆՑՈՒՄՆԵՐ զգացուեցան Եգէականի Թրքական ափերուն վըրայ, ծանր վնասներ պատճառելով: Կ'ըսուի թէ քարուքանդ եղած են Գարապուրուն եւ Ֆոչա (Իզմիր): Ելեկտրական հոսանքը դադրեցաւ եւ քաղաքը մութի մէջ մնաց : Զոհերու թիւը չէ ճշդուած տակաւին: Կարմիր Խաչը եւ Կարմիր Մահիկը վրաններ ղրկեցին: Բնակիչները բացօթեայ կը բնակին, վախնալով նոր ցնցումներէ :

ԱՆԳԼԻԵՒԵԳԻՊՏԱԿԱՆ բանակցութիւնները տագնապալի կէտի մը հասած են : Հեռագիրը կ'ըսէ թէ երկու կողմերուն բանագնացները տակաւին չեն համաձայնած բանակցութեանց սկզբունքի մասին: Հարցը կապ ունի Սուէզի պարպումին հետ :

1·300·000 ԳԵՐՄԱՆՆԵՐ անհետացած են Խ. Միութեան մէջ, վերջին պատերազմէն ի վեր, համաձայն գերման Կարմիր Խաչի մէկ տեղեկագրին :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ կռիւները հետզհետէ կը սաստկանան: Լաոսի պաշարումը յառաջ կը տարուի: Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը խստօրէն դատապարտեց Լաոսի դէմ կատարուած արշաւանքը եւ հրամայեց փութացնել զինամթերքի առաքումը :

ԵՐԿՈՒ ՆՈՐ ԱՐՔԱՆԵՐ ԳԱՀ ԲԱՐՁՐԱՑԱՆ

•

Շաբաթ օր, երկու Մայիս, գահ բարձրացան երկու պատանի թագաւորներ, մէկը Պաղտատի, միւսը՝ Ամմանի մէջ: Երկուքն ալ 18 տարեկան են:

Առաջինը, Ֆէյզալ Բ. Թագաւոր Իրաքի, հաւատարմութեան աւանդական երդումը կատարեց խորհրդարանին մէջ, ուր խռնուած էին 33 երկիրներու պատուիրակները, Իրաքի երեւելիները եւ խորհրդարանին անդամները: Թնդանօթի 101 հարուածներ կ'աւետէին թագաւորին գահակալութիւնը: Հազարաւոր Իրաքցիներ խռնուած էին խորհրդարանին առջեւ :

Երիտասարդ արքան ամուր ձայնով մը արտասանեց երդումի բանաձեւը որ կը բաղկանար 21 բառերէ եւ որով կը խոստանար պաշտպանել սահմանադրութիւնը եւ ազգին անկախութիւնը, «հաւատարիմ մնալով երկրին եւ ժողովուրդին»: Պահ մը նստաւ ատենապետի աթոռին վրայ, բուռն ծափերու մէջ: Ետքոյ նորէն ոտքի ելաւ, ճառ մը խօսելով.— «Շնորհիւ Աստուծոյ, կը ստանձնեմ սահմանադրական իրաւասութիւններս գործակցութեամբ պատասխանատու անձերու եւ աջակցութեամբ ժողովուրդին, իբրեւ սահմանադրական վեհապետ: Կարելին պիտի կատարեմ համաձայն ժողովուրդի բաղձանքներուն: Աստուած օգնական »:

Ծերակոյտին նախագահը փակեց արարողութիւնը, խոստանալով ամէն աջակցութիւն յանուն խորհրդարանին եւ ազգին :

Ցարդ Իրաքի գահուն խնամակալն էր թագաւորին հօրեղբայրը, իշխան Ապտուլլահ, որ արքունիքին գործերը կը վարէր Ղազի թագաւորին մահէն ի վեր: Այս վերջինը զոհ գնաց ինքնաշարժի արկածի մը, 15 տարի առաջ:

Երիտասարդ արքան կիրակի առաւօտ ներկայ եղաւ մեծ զօրահանդէսի մը, որ տեւեց երկու ժամ 45 վայրկեան :

Միւս պատանի արքան, Հիւսէյին Ա., նոյնպէս աւանդական երդումը կատարեց իբրեւ Յորդանանի վեհապետը, ի ներկայութեան անհամար բազմութեան մը :

Հիւսէյին երրորդ վեհապետն է որ գահ կը բարձրանայ երկու տարուան ընթացքին: Իր մեծ հայրը, Էմիր Ապտուլլահ, սպաննուեցաւ 1951 Յուլիսին, իսկ հայրը, Թալալ, հրաժարեցաւ 1952ին, ջղային հիւանդութեան մը պատճառաւ: Ամմանի մէջ ալ թնդանօթի 101 հարուածներ որոտացին, երբ թագաւորը կը կատարէր աւանդական երդումը: «Միւէզզին»ներ աւետաբեր լուրը կը հաղորդէին մինարէներու բարձունքէն: Միեւնոյն ատեն խրախճանքներ տեղի կ'ունենային բոլոր քաղաքներուն եւ գիւղերուն մէջ: Թնդանօթները կ'որոտային Երուսաղէմի հին քաղաքամասին մէջ: Գոհաբանական արարողութիւններ կատարուեցան մզկիթներու եւ եկեղեցիներու մէջ:

Թագաւորը խորհրդարան հասաւ զինուորական շքեղ համազգեստով մը, գլուխը դրած՝ Արաբական Լեգէոնի գլխանոցը : Թափօրին առջեւէն կ'երթային 11 արաբ նիզակաւորներ սպիտակ ձիերու վրայ, ետեւէն զրահապատ կառքեր եւ ութ ինքնաշարժներ՝ թնդանօթներով: Ետեւէն ալ կը հետեւէին ուրիշ նիզակաւորներ: Կառքէն իջած ատեն թագաւորը դիմաւորուեցաւ զօր. Ճան Կլըպի կողմէ (անգլիացի, արաբական լեգէոնին հրամանատարը): Բարեւի կեցած էին նաեւ խորհրդարանին նախագահը, վարչապետը եւ ուրիշ երեւելիներ :

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

•

Շնորհակալութեամբ ստացանք.— Գրասէր բարեկամէ մը 2000 ֆրանք :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ԲԱՂՁԱՆՔՆԵՐ ...

★

«Յառաջ» երկու սրտակից բարեկամներ կորսնցուց վերջերս: Երկուքն ալ սրտէն զարնուած :

Առաջինը, Ստեփան Էրզեան, հինգամ շնչարգելութեան մը զոհ կ'երթար Ապրիլ 15ին:

Համեստ ընկեր մըն էր, Հ.Յ.Դ. շարքերուն մէջ մտած Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին, Ատափազարի մէջ :

Պալքանեան պատերազմին եղած է զինուոր, տաժանելի պայմաններու մէջ, որոնք յետոյ տանելի դարձած են շնորհիւ իր արհեստին (ատաղձագործ):

Անցեալ տարի, կոչի մը վրայ, յանձն կ'առնէր «Յառաջ»ի հաւաքածոները տրամադրել Երուսաղէմի պատրիարքարանի Մատենադարանին: (Բանակցութեան մէջ էր արդէն):

Այրին, Տիկին Ռօզ, կը պատմէ թէ երբ կը զգար որ վախճանը մօտեցած է, պատուիրեց դագաղին մէջ դնել եռագոյն մը եւ «Յառաջ»ի մէկ թիւը :

Այդպէս ալ թաղած են :

Երկրորդը, Վաղարշակ Ուրբաթեան, դեռ նոր թաղեցին Ալֆորվիլի մէջ:

Ապրիլ 26ի կիրակի գիշերը, այցելութենէ մը վերադարձին, երբ ուրախ-զուարթ կը խօսէր, յանկարծ տկարութիւն մը կը զգայ եւ կ'անշնչանայ :

Սուր լանջատապ մը զգետնած էր երեւութապէս առողջ Վաղարշը, հազիւ 56 տարեկան :

Մահէն երկու օր առաջ, երկու հազար ֆրանք տրամադրելով «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար, ըսեր է.

— Մօտերս թոռնիկիս մկրտութիւնը պիտի կատարուի. այն ատեն ուրիշ անակնկալ մը պիտի ընեմ :

... Այսպէ՞ս է կեանքը, մեծ քաղաքներու մէջ :

Առտուն կ'արթննաս, ծրագիրներ կ'որոճաս, իրիկունը չկաս :

Գիշերը տուն կ'երթաս, քանի մը ժամ ետքը սառած մարմինդ կը գտնեն բազմոցին անկիւնը : ՎԱՀԷ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՄԷՋ

Կառավարութիւնը որոշեց բացառիկ միջոցներ ձեռք առնել Թունուզի մէջ, իբրեւ հետեւանք պէյին բարեկամներէն Շատլի Քասթալլիի սպանութեան եւ նախարարի մը դէմ սարքուած մահափորձին :

Սպանութենէն անմիջապէս վերջ, պէյը հանդարտութեան կոչ մը ուղղեց ժողովուրդին: Սպանեալը հանրածանօթ անձնաւորութիւն մըն էր Թունուզի մէջ եւ տարիներէ ի վեր կը մասնակցէր քաղաքապետական խորհուրդներու: Երկրորդ դեր – նախագահն էր Թունուզի քաղաքապետական խորհուրդին, 71 տարեկան: Ցետոյ, տնօրէնն էր Թունուզի արաբերէն ամէնէն կարեւոր թերթին՝ «Էլ Նահտ»ի, զոր հիմնած էր 1922ին:

Ինչպէս գրած էինք կիրակի օր, սպանութիւնը կատարուեցաւ շաբաթ առտու : Երբ Քասթալլի տունէն դուրս ելլելով եւրոպական թաղին սահմանը կը հասնէր, մարդ մը երկու գնդակ ուղղեց իր գլխուն եւ անհետացաւ: Այս սպանութիւնը կապ ունի քաղաքապետական ընտրութեանց եւ կարգ մը մահափորձերու հետ, որոնց մէկը ուղղուած էր առեւտրական նախարարին դէմ :

....

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ: Էջ)

ԱՐՏԱՄԵՏԻ ԻՆՔՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

★

Ա.

Երեսունութ տարի առաջ, այս օրերուն, երբ մեր դարաւոր թշնամին դարձեալ փորձեց գործադրել հայութիւնը բնաջնջելու իր դիւային ծրագիրը, Վասպուրականի մէջ ամենուրեք հանդիպեցաւ ամենաբուռն դիմադրութեան:

Չխօսելով քաղաքի յաղթական հերոսամարտի մասին, որուն մէջ Հ. Յ. Դաշնակցութեան դերը եղաւ անհամեմատօրէն գերակշիռ, արդար է չեշտել թէ գաւառներու եւ արուարձաններու մէջ ինքնապաշտպանութեան դիմող երիտասարդութիւնը, շատ աննշան բացառութեամբ, պատրաստուած էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան շունչին տակ: Վասնզի՝ ան էր միայն որ, 1896ի ահաւոր ջարդերէն ետք, իր փրկարար գործունէութիւնը տարածեց քաղաքէն դուրսն ալ:

Անոր անձնուրաց, անվեհեր հայդուկներն ու գործիչներն էին միայն որ մտան ամենահեռաւոր գիւղերը: Ամէնէն աւելի տառապող ու անպաշտպան, վհատած ու սարկացած այս զանգուածին ներշնչեցին յոյս: Արծարծեցին անոր մէջ ինքնապաշտպանութեան զգացումը: Թեթեւցուցին անոր տառապանքը, փշրելով խիզախօրէն՝ ժանիքները դիշատիչ գազաններու, եւ կարճ ժամանակի մէջ հասցուցին դիմադրական վառ ոգիով օժտուած սերունդ մը:

Այս սերունդն էր ահա որ գաւառներու մէջ ալ, ամէն տեղ, մաքառեցաւ դիւցազնաբար եւ բնաջնջումէ փրկեց մօտ 150.000 հայութիւն:

Հրաշապատում մըն է մեր գաւառներու դիմադրութիւնն ալ: Լի արիութեան փառապանծ դրուագներով, որոնցմէ մէկն ալ կերտուեցաւ Արտամետի մէջ, նոյն սերունդէն բուռ մը երիտասարդներու ձեռքով:

Պատմական այս գիւղը կը գտնուէր քաղաքէն մէկ ու կէս ժամ հեռու, մօտ չորս հազար թուրք եւ 850 հայ բնակչութեամբ: Թուրքերը կ'ապրէին ցրուած՝ ծովեզերեայ ընդարձակ այգիներու մէջ: Հայեր՝ այգիներէն դուրս, վերը, համախումբ: Քաղաք տանող ճամբով միայն բաժնուած թրքական թաղերու արեւելեան մասէն:

1896ի ջարդերէն վերջ, երբ յեղափոխական խմբումներ կը նշմարուէին քաղաքէն դուրսն ալ, յեղափոխականներու մուտքը արգիլելու եւ Հայոց շարժումներուն աւելի մօտէն հսկելու նպատակով, կառավարութիւնը այս ճամբու վրայ, Հայոց թաղին մէջ, հաստատեց պահականոցն ու «միւտիր»ի պաշտօնատունը: Անոր տակը բացուեցան թրքական խանութներ: Աւելի վերջը սրճարաններ՝ գիշեր ու ցորեկ լեցուն թուրքերով, որոնք ազատօրէն կ'երթեւեկէին Հայոց թաղին մէջ, եւ կը դեգերէին անոր շուրջը:

Հակառակ ձեռք առնուած խիստ միջոցներուն, Դաշնակցութեան խումբերն ու գործիչները մուտք գործեցին հոս ալ: Մնացին օրերով, առանց միջադէպի, եւ կազմակերպեցին այստեղի երիտասարդներն ալ, որոնք մեծ ծառայութիւն մատուցին մասնաւորապէս զէնքի փոխադրութեան գործին մէջ: Թրքական թաղին մօտերը կեցած նաւերէն պէտք էր տանիլ զէնքերը ապահով վայր մը՝ Լեռնապար ղրկուելու համար: Շատ դժուարին ու վըտանգաւոր գործ մըն էր այս, զոր այս անվախ երիտասարդները կատարեցին յաջողութեամբ՝ մինչեւ վեր ջ:

Արիւնարբու գազաններ էին մեր դրացի թուրքերը: 1896ին, դիմադրութեան հանդիպած չըլլալով, անխնայ ջարդեր էին ձեռք ինկած Հայը: Մոխրակոյտի վերածած էին փառաւոր տաճարը, դպրոցը եւ բազմաթիւ տուներ: Առեւանգումներ կատարած: Աւարի տուած ինչքերը: Այդիներն ալ փճացուցած որքան կրցած էին:

1907ին, չանսատակ Դաւոյի դաւաճանութեան օրերուն, սոսկալի չարչարանքներու ենթարկեցին գիւղական կոմիտէի անդամները եւ խեղճ քահանան, զէնքեր եւ յեղափոխական գաղտնիքներ կորզելու համար: Բայց ի զուր: 1909ին, Ատանայի ահռելի ջարդի օրերուն՝ անոնց մոլեգնած աչքերէն արիւն կը ցայտէր: Անհամբեր՝ հրամանի կը սպասէին մեզ բզկտելու համար: Բարեբախտաբար փոթորիկը անցաւ: Օսմանեան խարխուլ սահմանադրութիւնը ոչինչ փոխեց անոնց վայրենի բնազդներէն: Բարի դրացիական յարաբերութիւններ ստեղծելու նպատակով Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ տեղացի Հայերու գործ դրած յարատեւ ու անկեղծ ճիգերը անցան ապարդիւն՝ ինչպէս սահմանադրութենէն առաջ գործ դրուած ճիգերը:

Մտահոգութեան լուրջ պատճառներ ունէինք, բնականաբար: Անակնկալի մը պարագային ի՞նչ պիտի ըլլար մեր վիճակը այս ստուարաթիւ եւ կատաղի ամբոխին առջեւ, որ ոտքէն մինչեւ գլուխը սպառազինուած էր թուրք ոճրագործ պետութեան տուած զէնքերով եւ քաջալերուած անկէ: Մանաւանդ որ մեր աշխարհագրական դիրքն ալ շատ աննպաստ էր ինքնապաշտպանութեան համար: Արեւմուտքէն, արեւելքէն եւ հիւսիսէն շրջապատուած էինք թրքական թաղերով եւ ծովով: Մեր միակ ապաւէնը հարաւակողմի բլուրներն էին: Բայց զանոնք պահելը բացարձակապէս վեր էր մեր ուժերէն:

Բարեբախտաբար չէր քնացած հայ ժողովուրդին մշտարթուն պահակը՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Անոր ժողովրդանուէր գործիչները, ըստ առաջնոյն, անդադրին կերպով լծուած էին ժողովուրդը կազմակերպելու եւ զայն զինելու սրբազան գործին:

Այս նպատակով մեզի այցելեցին Արամ, Իշխան, Խլղաթեան Գրիգոր, Դալի Ղազար, Բաղիկեան Գրիգոր եւ ուրիշներ:

Զէնքը դարձաւ ամէնէն նուիրական իտէալը ամէն մի գիտակից երիտասարդի՝ որուն զոհեց ամէն բան: Անզէն մնացողները, անվերապահօրէն, խիստ բողոք բարձրացուցին իրենց հայրերու եւ ազգականներու դէմ, որոնք կը մերժէին զէնք մը դնել իրենց ձեռքին մէջ: Հարկ եղաւ որ Դալի Ղազարը գար եւ սաստէր զանոնք: Անոնք չսիրեցին այս «բռնի միջոցը», սակայն վերջը, երբ փրկուեցան իրենց գնած զէնքերուն շնորհիւ, օրհնեցին Դաշնակցութիւնը, բաղկատարած:

Այսպէս՝ հերոսամարտի նախօրեակին մենք ունեցանք, հակառակ մեր նիւթական անձուկ միջոցներուն, 22 կանոնաւոր հրացան, տասնըհինգ տասնոց ատրճանակ, եւ մօտ տասնըեօթը փոքր ատրճանակներ:

Տարաբախտ Իշխան, քաջածանօթ ամէն մի գիւղի դիրքին ու պայմաններուն, ամէն մի քարին ու թուփին քաղաքէն մինչեւ Լեռնապարի ամենախուլ անկիւնը, իր վերջին այցելութեան առթիւ (Փետրուար), նկատի առնելով մեր շատ աննըպաստ պայմանները, կարգադրեց տալ մեզ Հ. Յ. Դաշնակցութեան քաղաքի զինապահեստէն հինգ հրացան եւ քանի մը ձեռնառումբեր: «Ուժեղ ու նենգամիտ թշնամին կարող է ձեզ ծուղակը ձգել: Այն ատեն ձեռնառումբերը ձեզ օգտակար կը լինեն», ըսաւ աննման ռազմիկը:

ՂԱԶԱՐ ՆԵՐԿԱՐԱՐԵԱՆ

ՎԱՂՈՒԱՆ ԱՄԵՐԻԿԱՆ՝ ԱՓՐԻԿԷ

●

Առաջին յօդուածով մը պարզեր էի Ափրիկէի բնական հարստութեանց մէկ մասը (Յառաջ, 23 Ապրիլ):

Այժմ չօշափենք հողագործութեան հարցը: Նեղոսը կենդանի օրինակ մըն է: Վեց հազար տարիէ ի վեր կ'ոռոգէ անապատային շրջաններ, զանոնք վերածելով բերրի դաշտերու եւ Եգիպտոսին պարգեւելով բնական յարատեւ հարստութիւն մը: Արդարեւ, Եգիպտոս բամպակի մշակութեան ամէնէն բարեբեր դաշտերը ունի որոնք կ'արտադրեն 850 հազար թոն բամպակ, անմրցելի սպիտակութեամբ ու յատկութիւններով, շնորհիւ բոյսին առանց անձրեւի հասուննալուն: Այժմ Հելիոպոլսոյ Անապատի կաճառը ծրագրած է ընդլայնել մշակութեան տարածութիւնները գետին երկու ափերուն վրայ, թումբեր կառուցանելով Լուսնի լեռներուն եւ Եթովպական սահմանին միջեւ: Այս ծրագիրը կը միանայ անգլիական Ուկանտայի «Դարուն ծրագրին», որ կը դիմադրէ Վիքթորիա լճին աւազանը վերածել ջուրի բնական շտեմարանի մը հարիւր միլիառ խորանարդ մեթր տարողութեամբ: Հոն պիտի ստեղծուին արուեստական ջրվէժներ, ելեկտրական ուժի արտադրութեան համար:

Սուտանի մէջ քսան տարիէ ի վեր տարուած աշխատանքները վերջացան Կապոյտ Նեղոսի վրայ կառուցուած ութսուն քիլոմեթր երկայնութեամբ լիճով մը որ կը պարունակէ մէկ միլիառ խորան. մեթր ջուր եւ պիտի ծառայէ տասնըհինգ քառ. քիլոմեթր հողերու ոռոգման եւ հարիւր քիլոմեթր ջրանցքի մը ջուր հայթայթելու: 1950ին, տեղացիներէ կազմուած ընկերութիւն մը ոռոգուած դաշտերէ ըստացած է Միացեալ Նահանգներու բամպակի արտադրութեան հինգ անգամը բամպակ:

Եթովպիան յետադէմ երկիր մը եղած է չարունակ: Ժամանակ մը իտալական հանճար նու ձեռներէցութիւնը ուզեցին փոխել այդ երկրին դիմագիծը: Այժմ կառավարութիւնը նոր ծրագիրներ կ'որոճայ: Մասնագէտներու հաշուով միայն Կապոյտ Նեղոսի ջուրերուն օգտագործումը (8000 խորանարդ մեթր ջուր մէկ երկվայրկեանի մէջ) կրնայ հրաշքներ գործել:

Ֆրանսան ալ իբրեւ գաղթային երկիր ունի Ափրիկեան ծրագիրներ ու իրագործումներ: Հիւս. Ափրիկէի եւ մասնաւորապէս Մարոքի մէջ իր կատարած մեծ գործերը քաղաքակրթութեան կը բերեն իրենց բարերար նպաստը: Միայն Մուլուեա գետին շնորհիւ երեք հարիւր հազար հեքթար հողեր բամպակի եւ բրինձի մշակութեան յատկացուած են: Քազապլանքայի եւ Մարաքէշի միջեւ կառուցուած թումբերը կ'արտադրեն տարեկան 130 միլիոն քիլովաթ - ժամի ուժ մը, միեւնոյն ժամանակ ոռոգելով 700 հազար հեկտար հողեր: Կը շահագործուին նաեւ Մարոքի ածխահանքերը, (հինգ միլիոն թոն) պըղինձի, կապարի, ցինկի, նիքէլի, քօպալթի եւ ուրանիոմի հանքերը: Հետազօտութիւնները ցոյց կուտան թէ անհաշուելի հանքային հարստութիւններ շուտով պիտի յեղաշրջեն հիւս. Ափրիկէի տնտեսական կառուցուածքը:

Ափրիկէի ամէնէն խորհրդաւոր անկիւնը այժմ կը նկատուի Հնդկաց եւ Ատլանտեան Ովկիանոսներու միջեւ գտնուած տարածութիւնը: Ռոտէզիան, Թանկանիքան, Քենիան, Ուկանտան եւ Պելճիական Քոնկօն գլխաւոր կեդրոններ կը հանդիսանան զինուորական ու տնտեսական աշխոյժ գործունէութեան մը: Անգլիացիները հապճեպով կը կառուցանեն օդանաւային կազմածներու անջատ մասերու շինութեան գործարաններ ու կը հիմնեն տնտեսական մարզի մեծ ընկերութիւններ: Իսկ Պելժերը նուիրուած են հիւլէական ճարտարարուեստին:

Շինքոլոպվէքի մէջ, ուրանիոմի շուրջ պատած գաղտնիքը հաւասար է Սիպերիոյ հանքերուն առեղծուածին: Յայտնի է միայն որ այդ հանքերը կը պարունակեն աշխարհի ուրանիոմի ծանօթ հանքերուն երկուերրորդը:

Ափրիկէի ամէնէն սուր հարցերէն մին է հաղորդակցութեան դժուարութիւնը: Սահարայի եւ Քալահարիի նման անապատային ընդարձակ տարածութիւններ եւ կոյս անտառներ խոչնդոտ կը հանդիսանան մեծ

ՕՍԱՐ ԷՋԵՐ (1)

« ՏՂՈՒ ԿԵԱՆՔՍ »

(ՀԱՏՈՒԱԾ ՄԸ)

●

Երկար ատեն միտքս տանջեցի թէ, ինչ կրնամ հնարել որ կսկծագին կերպով վիրաւորէ, կրկնակ թուշերով, շիկահեր աս խոշոր կինը, որուն աչքերը չէին տեսնուեր:

Մեր վարձակալներուն մէջ ծագած ներքին վէճերուն բոլոր երեւոյթները քննելով, գիտէի թէ, երբ ուզէին փոխադարձութիւն ընել, կատուներուն պոչերը կը կտրէին, շուները կը թունաւորէին, հաւերը, աքաղաղները կը մեռցնէին գիշերանց կը սպրդէին հակառակորդին մառանին մէջ, եւ քարիւղ կը լեցնէին այն կարասներուն մէջ ուր կաղամբի եւ վարունգի թթուտը կ'ըպահուէր, կամ «քվաս»ի (ըմպելի մը) պզտիկ տակառներուն ծորակները կը բանային: Բայց ասոնցմէ ոչ մէկը ինծի կը յարմարէր, աւելի ազդեցիկ, աւելի սոսկալի բան մը կ'ուզէի:

Եւ ահաւասիկ ինչ որ հնարեցի: Դարանակալ սպասեցի այն պահուն, երբ պանդոկապետուհին մառան իջաւ: Կափարիչը վրան իջեցուցի, եւ հորիզոնական այս դըրանը վրայ վայրենիի պէս պարելէ վերջ, բանալին երկու անգամ դարձուցի եւ տանիքին վրայ նետեցի, յետոյ վազելով փախայ խոհանոց՝ ուր հանին ընթրիքը կը պատրաստէր, մէկէն ի մէկ ան չհասկցաւ խանդավառութեանս պատճառը, բայց երբ ամէն բան իրեն յայտնեցի, զիս վարձատրեց քանի մը փառաւոր ապտակ զարնելով:

Յետոյ, գործած յանցանքին տեղին վըրայ զիս քաշքշելով, տանիքին վրայ ղըրկեց որ բանալին փնտռեմ:

Զարմացած՝ այս տեսակ ելոյթէ մը, բանալին իրեն երկարեցի, առանց բառ մը արտասանելու, եւ փախայ անկիւն մը ուրկէ կրնայի դիտել բանտարկեալին ազատարձակումը:

Երկու կիները, յետոյ անցան բակէն, միասին խնդալով, որպէս թէ լաւ բարեկամուհիներ եղած ըլլային:

— Ահ, պզտիկ սատանակը:

Պանդոկապետուհին իր ուռեցած բըռունցքը ինծի երկարեց բայց թաղուած աչքերով իր դէմքը կը ժպտէր: Մեծ մայրիկը օձիքէս փռնելով մտցուց զիս խոհանոց եւ հարցաքննեց.

— Ինչու համար բանալին դարձուցիր:

— Քեզի ստեպղին մը նետեց:

— Ուրեմն, ինծի՞ համար էր որ զայն արգելափակեցիր, իրա՞ւ: Ահ, պզտիկ զամփռ, քեզի վառարանին տակը պիտի նետեմ, մուկերուն մէջը որ խելքդ գլուխդ գայ: Աղուոր պաշտպան ունիմ: Կը տեսնէ՞ք սա մեծ խօսիքը: Աս բանը պիտի պատմեմ մեծ հօրդ որ քեզի ուղղէ, ինչպէս որ արժանի ես, օն, վազէ ձեղնայարկը, գնա դասերդ սորվէ:

Ամբողջ օրը հետս չխօսեցաւ: Բայց իրիկունը աղօթքի կենալէ առաջ, անկողնին վրայ նստեցաւ եւ անանկ խօսքեր արտասանեց որ անկէց ի վեր չեմ մոռցած:

— Մուկ ըրէ, տղաս, միշտ միտքդ պահէ որ պէտք չէ բնաւ խառնուիս մեծերուն գործին: Մեծ մարդիկ չար են, վարուէ ուրեմն քու մանկական սրտիդ համեմատ: Սպասէ որ տէրը պաշտօնդ յայտնէ եւ ճամբադ ցուցունէ, հասկցա՞ր: Գալով ուրիշին յանցանքին, քու գործդ չէ: Աստուծոյ կը վերաբերի դատել եւ պատժել: Անոր գործն է, ոչ թէ մերինը:

Լռեց, եւ յետոյ, պտղունց մը ծխախոտ քաշելէ ետք, աւելցուց աչքերը բացխփելով.

— Ես քեզի կը վստահեցնեմ, որ յաճախ Աստուած անգամ չի կրնար անմեղը մեղաւորէն զանազանել:

— Ուրեմն Աստուած ամէն բան չի՞ գիտեր, հարցուցի զարմանքով:

Ինծի պատասխանեց ցած եւ մելամաղձոտ ձայնով մը.

— Եթէ գիտնար ամէնքը, շատ բաներ կան որ մարդիկ պիտի չընէին, Աստուած մեզի երկինքին վերէն կը նայի, ամէնքս կը տեսնէ, եւ յաճախ պարտի գոչել հեծկլտալով. «ոհ, զաւակներս, խե՞ղճ զաւակներս, որքան ցաւ կը պատճառէք ինծի»:

Մեծ մայրիկը, ինքն ալ փղձկեցաւ եւ առանց արցունքները սրբելու, սկսաւ աղօթել:

Այս պահէն սկսեալ, իր Աստուածը ինծի աւելի մօտ եւ աւելի մատչելի թուեցաւ:

Մեծ հայրիկը ինծի կը սորվեցնէր թէ Աստուած ամենակարող, ամենագէտ, ամենակալ էակ մըն էր, միշտ պատրաստ մարդոց օգնութեան գալու, բայց մեծ հայրս կնոջը պէս չէր աղօթեր:

Առտուն, «իքօն»ներուն առջեւ իր աղօթասացութիւնները սկսելէ առաջ, երկարօրէն կը լուացուէր յետոյ խնամքով կը հագուէր, իր շէկ մազերը կը սանտրէր, մօրուքը կը յարդարէր եւ հայելիին մէջ կը նայէր: Շապիկը վրան քաշել եւ սեւ մետաքսէ թաշկինակը բաճկոնին վրայ շտկելէ ետքն էր միայն որ կ'երթար դէպի սուրբ պատկերները, կարծես գաղտագողի:

Կանգ կ'առնէր, տախտակամածին միշտ նոյն կէտին վրայ, բոպէ մը լուռ կը մընար, գլուխը կը խոնարհէր զինուորի մը պէս թեւերը կը կախէր մարմնոյն երկայնքին, յետոյ, նուրբ եւ ուղիղ մեծ գամի մը պէս, կ'արտաբերէր հանդարտ շեշտով մը:

(2) ՄԱՔՍԻՄ ԿՈՐՔԻ

Թարգմ. ՍԻՐԱՆՈՅՇ

ճանապարհներու շինութեան ։ Միայն 70 հազար քիլոմեթր երկաթուղի գոյութիւն ունի ամբողջ Ափրիկէի մէջ։ Կը խորհին Նիկերիան կապել Միջերկրականեան ծովեզերքին։ Արդէն մաս մը շինուած է որ Միջերկրականէն կ'իջնէ մինչեւ Քոլոմպ–Պէշար։ Ասիկա անապատային շրջան մըն է, բայց հարուստ՝ զանազան հանքերով ։ Երկրորդ ծրագիր մը կը նախատեսէ Ֆրանսական եւ անգլիական Սուտանները իրար միացնել երկաթուղիով։ Իսկ ապագայ հաղորդակցութեանց եւ փոխադրութեանց հիմը պիտի կազմէ գետերու եւ ջրանցքներու ցանցը որ զուգահեռաբար պիտի ընթանայ ջրաելեկտրակայաններու կառուցմանց հետ։

Անշուշտ այս ծրագիրները տակաւին շատ երկար պիտի մնան թուղթի վրայ, վարկերու չգոյութեան պատճառաւ։ Անապատի ուղտերը տակաւին չեն վարժուած աւազի լայնատարած ծովերը կանանչ դաշտերու վերածուած տեսնելու եւ ոչ ալ շոգեկառքերու գնացքը դիտելու... Ափրիկէն, մեծ մասով կը մնայ թաղուած հարստութիւն մը եւ թշուառութիւնն եւ յետադիմութիւնը կը շարունակեն աւերներ գործել մարդկային խլեակներու մօտ։ Հսկայական շրջաններ տակաւին կը մնան անմարդաբնակ ու ամայի։ Պելժիական Քոնկօն որ ամէնէն լաւ կազմակերպուած գաղթավայրն է, Ֆրանսայի երկուքուկէս անգամը ըլլալով հանդերձ իր տարածութեամբ, կը հաշուէ միայն 50 հազար Եւրոպացիներ ։

Սակայն իրատես ու յամառ մարդիկ Ափրիկէն կը նկատեն ապագայ կեդրոն մը մարդկային բարօրութեան ու տնտեսական վերելքի։ Մարաջախտ Լիոթէ 1933ին կը յայտարարէր․ — «Ափրիկէն մեծ է ու ընդարձակ, գործ կայ բոլոր անոնց համար որ աշխատիլ կ'ուզեն։ Ափրիկէի մէջ տագնապ գոյութիւն չունի»։ Իբրեւ հեռատես մարդ մարաջախտը Քազապլանքայի մէջ կառուցանել տուաւ նաւահանգիստ մը տասը միլիոն թոնի գործառնութեան համար, մինչդեռ այդ ժամանակ քաղաքին գործունէութիւնը չէր անցներ հարիւր հազար թոնը։ Իսկ այժմ այդ նաւահանգիստը անբաւարար կը նկատուի։

Այս պարզ օրինակը ցոյց կուտայ այն փայլուն ապագան որ վերապահուած է Ափրիկէի, իբրեւ վաղուան Ամերիկան ։

ԳՈՒՐԳԷՆ ՓՕՅԱՃԵԱՆ

12ԱՄԵԱՅ ՍՏԱՀԱԿԸ․— Պարոն, լուցկի մը ունի՞ս, որ ծխիկս վառեմ ։

ԾԵՐՈՒՆԻՆ․— Ո՛չ, ի՞նչ դարու հասեր ենք․ ալ մանուկ չէ մնացած աշխարհի վրայ ։

ՍՏԱՀԱԿԸ․— Մանուկ շինելէն դիւրին ինչ կայ ․․․։

ՊՈՌՏՕՅԻ ղին․ ատեանը կը շարունակէ դատել քաղաքին կեսթափոյի անդամները, որոնց գլխաւորը յաջողած էր «բարեկամական» կապեր հաստատել դիմադրական ճակատին հետ։ Ամբաստանեալները կ'ըսեն թէ հարիւրաւոր Ֆրանսացիներ փրկած են։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ հանրապետութեան նախագահը Գահիրէ այցելեց վերջերս, եւ մնաց հինգ օր։ Այս առթիւ Եգիպտոսի առաջնորդը՝ Մամբրէ արք․ այցելեց ընկերակցութեամբ Քաղաք․ ժողովի ատենապետ Բժ․ Խաչիկ Սողիկեանի։ Առաջնորդը իր եւ եգիպտահայութեան կողմէ բարի գալուստ մաղթեց Նորին Վսեմութեան եւ երախտագիտութեամբ անդրադարձաւ Լիբանանի կառավարութեան եւ ժողովուրդին կողմէ ցոյց տրուած մարդասիրական այն վերաբերումին, զոր հայ ժողովուրդին դժբախտ զաւակները իրենց տառապանքի օրերուն վայելեցին ասպնջական Լիբանանի մէջ, ուր՝ անցեալի իրենց վէրքերը դարմանած՝ այժմ կ'ապրին խաղաղ եւ երջանիկ։ « Հայ ժողովուրդը, ուր որ ալ ըլլայ, կեանքի ինչ պայմաններու տակ ալ գտնուի, իր սրտին մէջ միշտ անմեռ պիտի պահէ իր երախտագիտական զգացումները հանդէպ Լիբանանի մարդասէր կառավարութեան եւ լիբանանցի ժողովուրդին »։

Նախագահը, պատասխանելով Առաջնորդ խօսքերուն, յայտնեց թէ չափազանց զգածուած է իրեն հանդէպ ցոյց տրուած այս փափկանկատ այցելութենէն եւ ջերմ ու անկեղծ արտայայտութիւններէն ։ Յետոյ աւելցուց․— «Նորին Գերապատուութիւնը կրնայ վստահ ըլլալ, թէ Լիբանանի մէջ բնակող Հայերը, առաջին վայրկեանէն արդէն, իրենք զիրենք արժանի դարձուցած են Լիբանանի կառավարութեան եւ ժողովուրդի համակրանքին, եւ թէ Լիբանանի հայութիւնը իր գնահատելի բաժինը բերած է ու կը շարունակէ բերել երկրի յառաջդիմութեան ու զարգացումին։ Մեզի համար չկան լիբանանցի, հայ կամ այլ ազգութիւններ, կան միայն Լիբանանցիներ, որոնք եղբայրաբար եւ ձեռք ձեռքի կ'աշխատին այսօր երկրի բարգաւաճումին ի նպաստ »։

Առաջնորդը կրկին խօսք առնելով յայտարարեց․ — «Սիրելի նախագահ, լիբանանցի ժողովուրդը մեծ վստահութեամբ բազմեցուց ձեր վսեմութիւնը նախագահական աթոռին վրայ․ մենք համոզուած ենք, որ դուք, իբրեւ ջերմ ազգասէր ու հայրենասէր եւ բազմապիսի շնորհներով օժտուած անձնաւորութիւն, պիտի արժեցնէք ժողովուրդին վստահութիւնը, եւ նախագահական ձեր իշխանութեան տակ երկիրը պիտի սկսի յառաջդիմութեան ու զարգացումի բացառիկ շրջան մը, եւ Լիբանանի երկինքին տակ ապրող ժողովուրդները եղբայրաբար պիտի աշխատին իրենց շատ սիրելի հայրենիքի վերելքին համար։ Կ'աղօթեմ, որ Տէրը անփորձ պահէ ձեր թանկագին կեանքը եւ յաջողութեամբ պսակէ ձեր բոլոր ժողովրդանուէր եւ հայրենանուէր ծրագիրները» ։

Տեսակցութիւնը տեւեց քսան վայրկեան։

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ ՄԻՆԱՍ Պալթայեանի երաժշտական – ուսուցչական երեսնամեայ գործունէութեան յոբելեանը տօնուած է Փլովտիւի մէջ (Պուլկարիա)։ Մ․ Պալթայեան ծնած է 1897ին Մալկարա։ 1915ին փոխադրուած է Փլովտիւ եւ 1918ին կազմած «Գեղարուեստասիրաց» միութիւնը եղեկավարը նոյն միութեան 70 հոգինոց երգչախումբին։ Ղեկավարն էր նոյնպէս «Շնորհալի» երգչախումբին։ Կազմակերպած է 18 Օփերային ներկայացումներ իր եւ օտար հեղինակութիւններէ։ Իր հեղինակութիւններն են ժողովրդական երգեր երկսեռ խումբի համար․ քայլերգներ դպրոցական երգեր, եւրոպական պարերգներ, մեներգներ։ Օփերէթներ «Միգանուշներու պարը», «Վարդ եւ սէր», «Սօնա», «Անառակ որդին», «Մոլորած ամուսիններ», «Կարմիր գինուորը»։

ԵՓՐԱՏԻ ՋՈՒՐԸ ՀԱԼԷՊ ՊԻՏԻ ՀԱՍՆԻ

Եփրատի ծրագրի սպասարկութեան տնօրէն Նատէր Քուտսի, պատասխանելով լրագրողներու հարցումներուն յայտարարեց, թէ Հալէպի բնակչութիւնը 1954ի Յունիսին պիտի սկսի խմել Եփրատ գետին ջուրը։ Եփրատէն մինչեւ Հալէպ զետեղուած խողովակներուն երկայնութիւնն է 64 քիլոմեթր։ Այս երկար ջրուղիին 13 քիլոմեթրը սիֆոն է, որոնց մէջէն ջուրը պիտի հոսի առանց մղիչ ուժի․ 68 քիլմ․ը ճնշումի տակ պիտի յառաջանայ, իսկ մնացեալ 13 քիլմ․ը հարիւր մեթր վեր պիտի բարձրանայ, վերամղիչ մեքենաներու միջոցով ։

Սպասարկութեան տնօրէնին հետ, մասնագիտական աշխատանքներու առաջին պատասխանատուն է երկրաչափ Պ․ Գեղամ Ադկիւլեան, որ կը հսկէ յանձնառուներու աշխատանքին եւ թափով յառաջ կը տանի ձեռնարկին մասնագիտական մասը։ Ներկայիս այս ծրագրին իրականացման համար կ'աշխատին 15է աւելի տեղական եւ օտար ընկերութիւններ․ օտար ընկերութիւններու մէջ կը գտնուին Ֆրանս․ գերմանական, դանիական եւ անգլիական ընկերութիւններ։ Ձեռարկին մէջ կ'աշխատին հարիւրաւոր սուրիացի երկրաչափներ։ Հալէպի մուտքին, յանձնառու Պ․ Ճորճ Միքայէլեան աւարտեց քսանըհինգ հազար մեթր խորանարդ տարողութեամբ մեծ ջրամբարին շինութիւնը ։ Եփրատէն մինչեւ Հալէպ, ջրուղիի երկայնքին, պիտի կառուցուին նաեւ մեքենական աշխատանոցներ ։

Ծրագրին ամէնէն դժուար մասերէն մէկն է Եփրատի եզերքին ջուրի խողովակներու եւ ջրհան մեքենաներու զետեղումը, որուն արդէն սկսած են ձեռնհաս յանձնառուներ։ Յանձնառուներէն սնանկացած Մըրի գործը ստանձնած են Մամարպաշի եղբայրները։ Այս բաժինին երկարութիւնն է՝ տասը քիլոմեթր։

Մինչեւ այսօր, այս ծրագրին համար ծախսուած է մօտ 20 միլիոն ոսկի։ Ամբողջ ծախքը կը նախատեսուի՝ երեսուն միլիոն ս․ոսկի։ Ցարդ գործածուած է աւելի քան երեսուն հազար թոն կրաքար եւ չորս հազար թոն երկաթ ։

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ « ՏԻԿՆԱՆՑ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ »

Խմբագրութեան ուղղուած զեկոյցը մը կ'իմանանք թէ Տիկնանց ընկերակցութիւն մը կազմուած է Ապրիլ 23ին, աջակցելու համար Մուրատեան վարժարանին ։ Այս առթիւ ճառ մը խօսելով, Հ․ Մեսրոպ Վ․ Ճանաշեան, բացատրեց ազգային դաստիարակութեան անհրաժեշտութիւնը, ծանրացաւ Ֆրանսահայ գաղութին պէտքերուն եւ Մուրատեան վարժարանին դերին վրայ ։« Մուրատեան վարժարանը, միակ շօշափելի իրականութիւնն է որ ի նպաստ հայ սերունդին՝ կը թափէ բուռն ջանքեր, պահպանելու համար միշտ վառ՝ հայրենասիրական զգացումը գաղութին հայ տղաքներու սրտին մէջ եւ միանգամայն պատրաստելու զիրենք ապագային, որպէսզի անոնք օգտակար ըլլան իրենց ազգին այլեւայլ մարզերու մէջ » ։ Վարժարանին տեսչութիւնը Տիկնանց ընկերակցութենէն կը սպասէ․ —

Ա) Գտնել ընտիր աշակերտներ․Բ) Թափանցել հայ ընտանիքներէն ներս, ցոյց տալու համար հայեցի դաստիարակութեան անհրաժեշտութիւնը ․— Գ) Նպաստել վարժարանի սարքած հանդէսներուն կազմակերպութեան ։ Դ) Սարքել հասութաբեր հանդէսներ զանազան ձեւերով՝ պահելու համար որդեգիր սաներ։ Ե) Գտնել միջոցներ աղքատ ընտանիքներու զաւակները կրթելու համար։

Ժողովական տիկինները խանդավառուած ընկերակցութեան գաղափարէն ու ծրագրէն, անցան իսկոյն կազմելու վարիչ մարմինը , բաղկացած 9 տիկիններէ․— Դիւանին անդամ ընտրուեցան Տիկին Տէր Դաւթեան (ատենապետուհի), Տիկին Խոնդկարեան ՝փոխ ատենապետուհի, Տիկին Ֆէյտի՝ Ատենադպրուհի, Տիկ․ Ա․ Տավուտեան՝ գանձապետուհի, իրեն օգնական կամ փոխանորդ նշանակուեցաւ Տիկին Ճէօհէրեան։ Վարչութեան միւս անդամներն են Տիկին Խանճեան, Տիկին Աղամեան, Տիկին Յակոբեան, Տիկին Հացեբեան։

Ժողովը փակուեցաւ հիւրասիրութեամբ մը։

Կազմուած վարչական մարմինը պիտի տեւէ վեց ամիս, առ ի փորձ, մինչեւ Հոկտեմբերի վերջը։ Յետոյ պիտի ձեռնարկուի նոր ընտրութեանց ։

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ԼԻՈՆ․— Տիկին Մարի Նազղաշեան ծանօթ է մասնաւորաբար լիոնահայ գաղութին, ուր Վիէննայի երաժշտանոցը աւարտելէ վերջ մօտաւորապէս քսան տարի ունեցած է երաժշտական բեղուն գործունէութիւն մը, կազմակերպելով երգահանդէսներ։ Եղած է նաեւ խումբի ղեկավար եւ երաժշտական դասախօս զանազան քաղաքներու մէջ։

Առաջին անգամ պիտի լսէինք զինքը Լիոնի մէջ, լաւագոյն սրահի մը մէջ ։

Ցայտագիրը կը պարունակէր հայերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն եւ իտալերէն կտորներ։ Երգչուհին ունի կիրթ ձայն, (Մեծծօ Սոփրանօ)։ Իր հայերէն երգերուն մէջ շատ աւելի յաջող էր։ Ռ․Մելիքեանի «Վարդը», Կոմիտասի «Հով արէք»ը եւ մանաւանդ «Քէլէ – քէլէն» մեծ տպաւորութիւն գործեցին։

Հանդէսին կազմակերպութիւնը յանձն առած էր Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ը։ Եթէ անհրաժեշտ աշխատանքը կատարուի եւ տիկինը նորէն հրաւիրուի, վստահ եմ որ Լիոնի գաղութը պիտի փութայ քաջալերել աւելի մեծ բազմութեամբ ։ Մ․Տ․Պ․

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (69)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Օր․ Սաթենիկ Օհանջանեանի

Հիմակ՝ սայլին մէջ երկնցած՝ մեծ ճամբուն վրայ էինք արդէն․ ընդարձակ դաշտերուն եւ խաղաղութեանը վրայ վերջալոյսը իր վարդագոյն մշուշը կ'անձրեւէր։ Տաք երկիրներու յատուկ մասնաւոր գոլորշի մը արեւին վերջին ճառագայթներէն կարմրած, կը բարձրանար գետնէն ու հորիզոնին վրայ հեռաւոր լեռները, այնքան թեթեւ եւ անօսր կը թուէին որ՝ կը շփոթուէին իրենց գագաթներուն վերեւ սաւառնող ամպերուն հետ։ Կարծես ամբողջ երկիրը կը վերանար ու այս անսահմանելի փափկութիւնը երանգներու եւ գիծերու իրենց դաշնակաւոր թրթռացումներով ՝մեզ տանջելու չափ կը յուզէր, որովհետեւ մեր հոգիները այլեւս անընդունակ դարձեր էին ըմբռնելու ու վայելելու գերազանց գեղեցկութիւնը անսահման դաշտերուն, դեռ ոսկեգոյն՝ հընձուած հասկերու դողդոջուն շիւղերով ։

Սայլը միշտ կը յառաջանար մեծ ճամբուն վրայ․ մտրակին սուլիւնը եւ անիւներուն թաւալումին աղմուկը կ'օրօրէին մեր մտածումները․ դէպի Մխիս է որ կ'երթանք ,ու միայն անունը այդ դժբախտ քաղաքին մեզ կը նախապատրաստէր այն իրականութեան , որը մեր աչքերուն առաջքը պիտի ըլլար քիչ ատենէն։

Հիմա հետզհետէ մեր գրգռուած երեւակայութիւնը կը տեսնէր արդէն խելակորոյս փախստականներ՝ ցրուած այն տարածութեան վրայ, որոնցմէ ոմանք արդէն վիրաւոր, արիւնով կ'ակօսեն իրենց տաժանելի գնացքը, իրենց ետեւ հրդեհուած քաղաքը կը մեռնի ճարճատիւններու մէջ ու հրացաններու գնդակները զիրենք կը հալածեն․ բոլոր այն մօտաւոր գիւղերը, ուր դիմած էին ապաստան գտնելու յոյսով՝ արդէն աւերակ դարձեր էին ու հորիզոնին ամէն կողմէն բոցի սիւներ կը բարձրանային ։

Բոլոր ասոնք պատմած էին արդէն մեզի Մխիսցի կիները ու ըսած էին նաեւ՝ որ այն ատեն հունձքը եղած չըլլալով, ճարահատ մարդիկ ծածկուեր էին ցորենի հասկերու բարձրութեան ներքեւ։

Բայց թշնամին մասնաւոր շուներու առաջնորդութեամբ՝ որսացեր էին իրենց մէկիկ մէկիկ ,ու մարդիկ մեռեր էին իրենց հերկած, իրենց քրտինքով ոռոգած արտերուն մէջ ․․․

Սայլը միջոց մը կը կենայ ու մենք կ'իջնենք վար․ հեռաւորութեան մէջ, աւերակներու ընդարձակ տարածութիւն մը կ'երեւայ․ Ինճիրլիք գիւղն է, գետնի հաւասար եղած ։

Դիմացէն կիներու խումբ մը կը յառաջանայ դէպի մեզ՝ նախ վարանոտ, հետզհետէ աւելի վստահ քայլերով։ Ամէնքն ալ ճանչցանք գրեթէ ․իրենց սրտմտած ու տխուր դէմքերը աւելի դաժան են՝ իրենց քանդուած տուներուն մերձաւորութեան մէջ․ մէկը թեւը կ'երկնցնէ դէպի Ինճիրլիք ու կարծես ներքին մտածումներու շարք մը ամբողջացնելով ՝խուլ ձայնով մը կ'ըսէ միմիայն սա բառերը ․

— Ահաւասիկ ու աշխարհի բոլոր ուրախութիւններէն հրաժարած այդ կիները եկած են աշխատելու բամպակի արտի մը մէջ, որուն սպիտակութիւնը ալ աւելի հեռուն հազիւ թէ կը նշմարենք․ մէկ քանի վրաններ կը պատսպարեն զիրենք գիշերները։ Վերջալուսային շառագոյն ճառագայթներուն ներքեւ իրենց ցնցոտիները ալ աւելի թշուառական կը թուին ու իրենց խորշոմներով ծերացած դէմքերը անձկութեամբ ու դառնութեամբ կը ժպտին մեզի ։

Օհ, այդ ժպիտը․․․ դողդոջուն յոյսի բեկոր մըն է այդ ժպիտը, դիւրաբեկ ու երկչոտ յոյսի, կառչած միմիայն մեր ներկայութեան՝ որ խորապէս կը տառապեցնէ մեզ, մեր անկարողութեան գիտակցութեամբը ։

Ու հակառակ իրենց արցունքով պղտորած աչքերուն՝ ցաւագինօրէն կը շարունակէն ժպտիլ, կարծելով ատով շահիլ մեր ուշադրութիւնը իրենց խղճալի դրութեան վրայ։ Կը ջանանք որ իրենց յոյսը տեղափոխեն իրենց աշխատութեան մէջ , սրտապնդող ու քաջալերող խօսքեր կ'ընենք իրենց, բայց անոնք շատ բան գիտցող ու շատ բանի արդէն ականատես եղող մարդերու յոռետեսութեամբ՝ գլուխնին կը շարժեն եւ կը մերժեն հաւատալ մեզի ․․․

Ժամանակը կը հասնի ու կը մտնենք մեր կառքին մէջ ։

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

Նոյն օրը ուրիշ մահափորձ մը կատարուեցաւ ոստիկանական պաշտօնեայի մը դէմ որ յաջողեցաւ ձերբակալել աճարեկիչը: Քասթալլին սպաննողն ալ ձերբակալուեցաւ: 35 տարեկան Թունուզցի մըն է, որ ապաստանած էր վիլլայի մը մէջ, ուրիշ երկու բնիկներու հետ: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ չէնքը կատարեալ զինարան մըն էր, այլազան զէնքերով: Այս երեքին խոստովանութեանց վրայ ուրիշ վեց հոգի եւս ձերբակալուեցան, որոնք երեքական խումբերու բաժնուած էին, մահափորձերը կատարելու համար:

Թունուզի մարզպանը պէյին պալատը երթալով, Պ. Պինոյի մէկ նամակը յանձնեց, որ կը թելադրէ բացորոշ դիրք բռնել մահափորձերուն դէմ: Պէյը ունկընդրութեան ընդունեցաւ նաեւ վարչապետը: Կացութիւնը ծանր կը համարուի մանաւանդ անոր համար որ պէյը վերապահ դիրք մը բռնած է կարգ մը խնդիրներու հանդէպ:

Ֆրանսական իշխանութիւնը որոշեց այլուր փոխադրել Նոր Տեսթուրի, Համայնավար կուսակցութեան եւ Աշխատանքի Դաշնակցութեան կարգ մը անդամները: Ուրիշ քանի մը երեւելիներ ալ տնային բանտարկութեան դատապարտուեցան: Գործադուլ մը սարքուեցաւ արաբական թաղին մէջ եւ խանութները փակուեցան: Կիրակի օրուան քաղաքապետական ընտրութեանց մասնակցած են ընտրողներու հազիւ 20 – 30 առ հարիւրը: Նոյն գիշերը նոր մահափորձ մը սարքուած էր շէյխի մը դէմ որ իր տունէն դուրս քաշկռտուելով ծանրապէս վիրաւորուեցաւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼ. ՕԴԱՆԱՒ ՄԸ ԽՈՐՏԱԿՈՒԵՑԱՒ Հնդկաստանի մէջ: 43 հոգի ածխացան:

ՔՈՐԷԱՅԻ զինադադարը յաջողցնելու համար, նոր ժողով մը պիտի գումարուի այսօր: Դաշնակիցները տրամադիր կ'երեւան ընդունելու որ Փաքիստանի մէջ համախմբուին գերիները, եթէ չեն ուզեր իրենց երկիրը վերադառնալ ազատ կամքով:

ՖՐԱՆՍ. ՆԱՒԵՐՈՒ պաշտօնեաներուն գործադուլը տարածուեցաւ Տէօնքէրքի, Ռուանի եւ Մարսէյլի մէջ: Սպաները կը պահանջեն շաբաթական 40 ժամ աշխատանք 48ի գնով եւ վեցի տեղ 9 օր վճարովի արձակուրդ:

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱԿԱՆ ընտրութեանց Բ. մասը տեղի ունեցաւ կիրակի օր: Թերթերը կը գրեն թէ այս անգամ ալ գլխաւոր յաջողութիւն շահած են անկախները եւ չափաւորները:

ՊՈԼՍԱՀԱՅ կոփամարտիկը, Կարպիս Զաքարեան, յաղթական հանդիսացաւ Սալ Վակրամի մէջ, Փրանսացի մրցակցին դէմ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյց մը կ'ամբաստանէ ընդդիմադիր երեսփոխան մը՝ Տոքթ. Մոզաֆֆէր Պաղայը, իբրեւ կազմակերպիչը ոստիկանութեան վերատեսուչին սպանութեան: Ամբաստանեալը վճռապէս կը հերքէ:

ԱՆԳԼԻՈՅ արքունիքը պաշտօնական զեկոյցով մը կը հերքէ այն լուրը թէ Մար. գարիտ իշխանուհին վանք մը պիտի մտնէ:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ նոր դահլիճը կազմեց Սաէպ Սալամ, իրեն վերապահելով ներքին գործերու եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնները:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուս.ի վարչութիւնը ողբացեալ Վաղարշակ Ուրբաթեանի մահուան առթիւ, շնորհակալութեամբ ստացած է, փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները.—

Տէր եւ Տիկին Յ. Յակոբեան երկու հազար Ֆր.: Պ. Վահէ Կիրակոսեան եւ մայրիկը երկու հազար Ֆր.: Տէր եւ Տիկին Լեւոն Գիւեան հազար, Ե. Երանոսեանէ հազար Ֆրանք: Այս առթիւ Միութիւնը Այրի Տիկին Ուրբաթեանի, իր որդւոյն եւ իրենց ընտանեկան պարագաներուն կը յայտնէ խոր վշտակցութիւնը:

ՄԱՅԻՍ 1-ԷՆ Ի ՎԵՐ «ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ

Պոմոնի մէջ լրագրավաճառ M. Delpont, 328, Chemin St. Julien, իսկ Վերի Պոմոնի համար M. Roul, 57, Bd. de Beaumont - ի պաշարը:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Ց_ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ
ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի

Շաբաթ, 9 Մայիս, ժամը 21.30էն մինչեւ լոյս Փարիզի 10րդ թաղամասի քաղաքապետարանին սրահը՝

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ Կը խօսին կեդր. վարչութեան եւ Փարիզի մասնաճիւղի ներկայացուցիչները:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Աստղիկ Քէօսէեան եւ Աւետիս Քիւփէլեան (երգ), Սեդա Յարեթնազովեան եւ Զարեհ Ղարիպեան (արտասանութիւն), ներկայացում «Պաշտօնս խումբալ է (Զ. Ղարիպեան):

Վիճակախաղ «Հայաստան »թերթի: Հայկական պարեր (Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Պանեէօյի մասնաճիւղին կողմէ:

Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր ղեկավարութեամբ Պաջիջայի (Քուփոլի ծանօթ «Թիփիք» նուագախումբը): Ճոխ Պիւֆէ:

Տոմսերը ապահովել Նոր Սերունդի անդամներէն:

ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ՌՈՒԲԷՆԻ
ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

150 օրինակ միայն ամբողջ Եւրոպայի համար:

Եօթը հատորը միասին, կ'արժէ վեց հազար Ֆր. թղթատարի ծախքով:

Ստանալու համար դիմել՝

Mme. Anna Ter Minassian
56, Rue Frédéric Clément, Garches (S et O)
FRANCE

Բոլոր առաքումները
Contre remboursement.

Կամ անձամբ դիմել Յառաջի վարչութեան:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը տօնէ իր Օրը Յունիս 7ին, Կիրակի ժամը ճիշդ երեքին Սեւրի Մուրատեան վարժարանի «Պէշիկթաշլեան» սրահին մէջ, 26 ուէ Թրոյօն Սեւր:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ.— Հ.Յ.Դ. Վարդան ենթակոմիտէն կը փութայ շնորհաւորել Առնուվիլի ընկերվարական քաղաքապետ ընկեր Մազուրիէն իր վերընտրութեան առթիւ, նոյնպէս իր աջակից ընկեր Արփիար Մարտիրոսեանը, մաղթելով յաջողութիւն իրենց ապագայ գործունէութեան:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Մուշմուլեան եղբայրները՝ Յովհաննէս, Աւետիս, Տիգրան, Գէորգ իրենց ընտանիքներով եւ զաւակներով, Տէր եւ Տիկին Միրիճան Շիրվանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Շմաւոն Պալեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սիմոն Գշիկեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Փիլիկեան, ինչպէս եւ Մուրատեան, Գրալեան եւ Գորանեան ընտանիքները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք իրենց մասնակցութիւնը բերին ծաղկեպսակներով, հեռագիրներով, նուէրներով իրենց մօրը՝ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՀԵՂԻՆԱՅ ՄՈՒՇՄՈՒԼԵԱՆԻ մահուան առթիւ: Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 30ին, Իւիի գերեզմանատունը:

« ԱՐԱՔՍ »

ՄԱՆԿԱԿԱՆ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ
Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ. — Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 Ֆր., Արտասահման՝ 1400 Ֆր.:

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél. TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ.—Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը:

Լոյս տեսան 11 եւ 12 թիւերը:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Ընդ առաջ երթալով Զէյթունցիներու եւ Կիլիկեցիներու ջերմ բաղձանքին, Պ. Թ. Գանիկեանի դասախօսութիւնը Զէյթունի հերոսամարտի պատմութեան մասին, պիտի շարունակուի այս ուրբաթ, ժամը 21–ին, Ազգ. Տան դասախօսութեանց սրահին մէջ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ
Զ. Ռ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ԲՈՅԺԻ ԽՄԲԱԳՐԻՆ
Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30ին Ենայի Թատրոնին մէջ

Տաղանդաւոր բեմադրիչ ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆ պիտի ներկայացնէ իր ֆիլմերէն մին: Կը մասնակցին ֆրանսացի արուեստագիտուհիներ:

Մանրամասնութիւնները շուտով:

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Հայ. եկեղեցւոյ Փարիզի Կրօն. Ընկերակցութեան արտակարգ ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 10ին, ժամը 13.30ին, Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, 15 ռիւ ժան Կուժօն:

Օրակարգ.— Ծրագիր կանոնագրի բարեփոխութիւն:

Ծանօթ.— Ծրագիր կանոնագրի 16րդ յօդուածին համաձայն, ընդհ. ժողովը օրինաւորապէս կը գումարուի երբ ներկայ կ'ըլլայ արձանագրուած եւ իրենց անդամավճարը հատուցած անդամներուն բացարձակ մեծամասնութիւնը: Այն պարագային ուր այս մեծամասնութիւնը չի գոյանար, երկրորդ ընդհ. ժողով մը նիստի կը հրաւիրուի 15 օր ետք որ օրինաւորապէս կը գումարուի, ինչ որ ըլլայ ներկայ անդամներուն թիւը:— (Դիւան վարչութեան):

ՀԱՄԵՐԳ
« ՆԱՅԻՐԻ » ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ

Ղեկավարութեամբ Գ. ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ
Հիմնադիր -վարիչ երգչախումբին

Salle Gaveau, 45 Rue de la Boëtie

Կիրակի, 17 Մայիս ժամը 17.30ին:

Յայտագրին Ա. մասը ժողովրդական երգեր զանազան հեղինակներէ:

Բ. մաս.— Կոմիտաս վարդապետ:

Տոմսերու համար դիմել.— Սալ Կաւօ, Գրատուն Բալուեան, 46 ռիւ Ռիշէ, հեռ. Փռովանս 25–46, Տիկին Պոյաճեանի, 83 ռիւ տ'Ապուքիր, սանթրալ 48-69, Պ. Հանճէրի, 9 ռիւ Սոլնիէ, Տիկին Ազնաւուրի 22 ռիւ Նավառէն:

Օր. ԱՐՈՒՍԵԱԿ ՊԱԼԵԱՆ
Պ. ԶԱՏԻԿ ԱՍԼԱՆԵԱՆ

Ամուսնացած

Վանվ 25 Ապրիլ 1953 Իսի

Սեբաստիոյ Դուրա գիւղի Հայր. Միութիւնը կը շնորհաւորէ նորապսակ ամոլը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԱՆԻԷՌ Պուա Քոլոմպի «Արամ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կոմիտէի եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները:

ՇԱՒԻԼ.— Հ.Յ.Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլան Կեդր. եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները:

Հ. Յ. Դ.Ի ՓԱՐԻԶԻ ՏԱՆ յանձնախումբի անդամները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին այս երեքշաբթի, ժամը 21ին, Ռէժանի վերնայարկը:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը՝ այս չորեքշաբթի, ժամը 20.30ին, Քասէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ. ԶԱՐԵՀ ՄՈՒԹԱՖԵԱՆ: Նիւթ՝ Նկարչական արուեստին արդի ձգտումները: Մուտքը ազատ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.—Լիոնի Հայկազ. վարժարանի դպրոցական հանդէսը՝ Յունիս 7ին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— 14 Յունիսին Մուրատ Ռափայէլեան նախկին աշակերտներու դաշտահանդէսը, Սեւրի Մուրատեան վարժարանի պարտէզներու մէջ:

ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ.— Բժ. Արամ Պէօյիւքեան հինգ հազար ֆրանք կը նուիրէ Փարիզի Որբերու Օգնական Մարմինին (Տիկնանց Միութիւն), իր զաւկին ամուսնութեան առթիւ:

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան կողմէ, (ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆ) (Հայկազմիր Խաչի Օգն. մարմին) քառասնամեայ տարեդարձին առթիւ, 10 Մայիս, ժամը 14.30ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ,

Հովանաւորութեամբ՝ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԹԵՄԻ կաթող. պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ Տ. ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ: Նախագահութեամբ՝

Prof. Laignel - Lavastine
(Անդամ Ակադեմիայի)

Սիրայօժար կը մասնակցին.— Օրիորդներ՝ ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ (երգ) դաշնակի ընկերակցութեամբ Անժէլ Նիզամեանի, Պէրթիլ Իւկէ (ջութակ), ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ), ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԽԸՏՇԵԱՆ (Արտասանութիւն), ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ (պար) ընկերակցութեամբ Յակոբ Կղերունի, Տիկ. ԱԼԻՍ ՊԸԶԱՔՃԵԱՆ (արտասանութիւն) եւ Պ. Պ. ՆԱՀԱՊԵՏ ԱԼԱԼԷՄՃԵԱՆ (թաւջութակ) դաշնակի ընկերակցութեամբ Տիկին Ալալէմճեանի, ԺԻՐԱՅՐ ՍԷՐԳՕԵԱՆ (Փարիզի օփերայէն) դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. Անտրէ Լիսի, ՆԱՅԻՐԻ երգչախումբը ղեկավարութեամբ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ:

Imp. Araxes - 46, rue Ricker, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9·)
Tél : PRO. 86 - 60 C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 6 ՄԱՅԻՍ • MERCREDI 6 MAI 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7059 · Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ · ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2470

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՇՈՇՈՓԹԱՊԱՏՈՒՄ

Միտքը ծուռ, աղբիւրը պղտոր, «Սովետական Հայաստան»ի խօսնակը թեւեր է գրաքանութիւն մը որ կրնայ մրցիլ թրքական խուժանավարութեան հետ:

Եղկելին Գ. Նիկողոսեան պատէ պատ կը զարնուի, ապացուցանելու համար թէ արտասահմանի «պրոգրեսիվ» Հայերը խաղաղութիւն կ'ուզեն, իսկ Դաշնակցութիւնը՝ պատերազմ:

Կարդացէք իր բառերով.

— «Դաշնակցական թերթերի էջերում հրձիգային յօդուածներով աւելի ու աւելի յաճախ են հանդէս գալիս Դաշնակ լիդերները, որոնք իմպերիալիստներին կոչ են անում պատերազմ սկսել Սովետական Միութեան եւ ժողովրդա-դեմոկրատական երկրների դէմ»:

Դեռ աւելի հրէշային մեղք մը.

— «Ինչպէս յայտնի է, Դաշնակ լիդերները պաշտպանում եւ ողջունում են Թիւրքիան սպառազինելու, վերջինս Սովետական Միութեան դէմ պատերազմի պլացդարմ (զինակայան) դարձնելու ամերիկեան քաղաքականութիւնը: Դաշնակ բաշիբոզուքները բացէ ի բաց ջատագովում են դաշինքը Թիւրք ռէակցիոներների հետ ընդդէմ Սովետական Հայաստանի»:

Դիւային գիւտ մը եւս.

— «Ամերիկեան զօրքերի շարքերում կռւում են նաեւ դաշնակները: Դաշնակների ձեռքերը արդէն ողողուած են կորէական կանանց, երեխաների ու ծերունիների արիւնով»:

Այս ալ բաւական չէ.

— «Արտասահմանեան Հայերը վճռաբար դատապարտում են դաշնակներին այն բանի համար, որ նրանք մասնակցում են կորէական ժողովրդի դէմ ուղղուած պատերազմին, եւ Թիւրք ենիչէրիների հետ միասին թափում են կորէական ժողովրդի արիւնը»:

Եւ վերջապէս աւետաբե՛ր, չնդալից յայտնութիւն մը.

— «Հայ թերթերը հրապարակում են բազմաթիւ յօդուածներ, որոնցով նշաւակում են դաշնակներին, որպէս Թիւրքական գործակալներ». (Սով. Հայաստան, մէկ Ապրիլ 1953):

Այսպէս ուրեմն, Դաշնակցութիւնը ոչ միայն պատերազմի հրձիգ է, այլեւ կը մասնակցի Քորէայի պատերազմին:

Եւ զինուոր ղրկած է այդ երկիրը, որպէսզի կիներ, երախաներ, եւ ծերունիներ ջարդեն Թուրք ենիչէրիներու հետ:

Մենք ամէնէն մեղմ բառը գործածեցինք, շոշոփթապատում դնելով այս գրութեան խորագիրը:

Նորէն եւ նորէն կարդացէք արտատպուած վկայութիւնները, եւ դուք ընտրեցէք բուն բառը, որակելու համար գործուած արարքը:

Որեւէ տարբերութիւն կը տեսնէ՞ք այս հայատառ գարշահոտութեան եւ թրքական արինածարաւ խուժանավարութեան միջեւ:

Այսքան մաղձ եւ կիրք Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ՝ Թուրքը, միայն Թուրքը կրնար սնուցանել:

Այսքան գարշելի եւ գրգռիչ սուտեր՝ միայն Թուրքը կրնար հնարել:

Այսքան անյատակ ոգիտութիւն եւ կեղծիք հայկական անցուդարձի մասին՝ միայն Թուրք մը կրնար ցուցադրել:

Զենք զարմանար: Բոլշեւիկեան ռազմավարութեան առաջին յօդուածը կը տրամադրէ սպաննել մարդը՝ մարդուն մէջ: Ոչնչացնել ինչ որ մարդկային է, կեր ճարելու համար ամբոխին:

Ամէնէն խեղացին ալ ի հարկին սուտ խենդ կը ձեւանայ, եւ կը սանձկնայ, չուքի էջ ձգելով Թուրքը:

Մանաւանդ երբ նշանակէտը Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է: Յաւիտենական մղձաւանջը բոլոր բռնակալներուն եւ անոնց «ղոլամ»ներուն: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին Բշ. օրուան նիստին մէջ, Սըր Ուինսթըն Չըրչիլ պարզեց կառավարութեան տեսակէտները՝ Ծայր. Արեւելքի կացութեան եւ մասնաւորապէս Հնդկաչինի պատերազմի մասին: Այս առթիւ դիտել տուաւ թէ կանխահաս է խորհրդաժողով մը գումարել շահակից պետութեանց ներկայացուցիչներով: Յետոյ բացատրեց թէ սահմանափակ են իրենց փոխադրիչ օդանաւերը. հետեւաբար չեն կրնար օգնութեան հասնիլ ամէն տեղ: Այս յայտարարութիւնը անուղղակի պատասխան մըն էր Ֆրանսայի, որ վերջերս խնդրած էր՝ իր տրամադրութեան տակ դնել մաս մը փոխադրիչ օդանաւեր, նոյն իսկ առժամապէս: Անգլիա տրամադիր է թեթեւ զէնքեր եւ զինամթերք յանձնելու, բայց Ֆրանսայի ուզածը այդ չէ:

Վարչապետը լռատես կ'երեւայ Քորէայի բանակցութեանց մասին: Այս առթիւ անգամ մը եւս շեշտեց թէ շահակից պետութիւնները համախորհուրդ պիտի որոշեն Ազգաժողովի հրամանատարութեան տրուելիք հրահանգները: Չըրչիլ ըսաւ թէ կառավարութիւնը ջերմապէս յանձնարարած է Հնդկաստանը կամ Փաքիստանը առաջարկել, իբրեւ հաւաքատեղի այն գերիներուն որոնք չեն ուզեր իրենց երկիրը վերադառնալ: Հոն քննութիւն պիտի կատարուի, վերջնական որոշում տալու համար:

Բոլոր երեւոյթները կը հաստատեն թէ Անգլիա չուզեր որեւէ պատրուակ ընծայել Չինաստանի, որպէսզի ուղղակի միջամտէ Լաոսի գործողութեանց, վտանգելով իր ձեռնարկները Մոսկուայի մէջ:

Ծայր. Արեւելքի Ֆրանսական եւ անգլիական հրամանատարութիւնները սերտ յարաբերութեան մէջ են եւ ուշադրութեամբ կը հետեւին դէպքերու ընթացքին: Ամէն պարագայի մէջ, Լոնտոն չուզեր որ Հնդկաչինի պատերազմը միջազգային հանգամանք ստանայ:

× Ֆրանսական յանձնախումբ մը ճամբայ ելաւ դէպի Աւստրալիա, զինամթերք ճարելու եւ Հնդկաչին ղրկելու համար: Կ'ըսուի թէ Աւստրալիա պատրաստ է 200 հին դրութեամբ օդանաւեր յանձնելու:

× Անգլիոյ արտաքին Նախարարութեան խորհրդականը յայտարարեց թէ նոր ձեռնարկ մը պիտի կատարեն մօտերս, վերսկսելու համար Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրի բանակցութիւնները: Այս մասին խորհրդակցութիւններ կը կատարուին Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն հետ: Ծանրութեան կեդրոնը այժմ Ուաշինկթընէն փոխադրուած է Լոնտոն:

× Վերջին լուրերու համաձայն, Հնդկաչինի ըմբոստները չարաչար պիտի պարտուին, եթէ փորձեն յարձակիլ Լաոսի մայրաքաղաքին վրայ: Ըմբոստները առ այժմ ուժ կը հաւաքեն: Իրագէտներ կը կարծեն թէ անոնք շատ յոգնած են, 200 մղոն ճամբայ կտրած ըլլալով շամբուտներու եւ լեռնային արահետներու մէջ:

....

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարը զեկուցում տալով երեսփ. ժողովի ելմտական յանձնախումբին առջեւ, ուժգնօրէն ընդդիմացաւ մաքսատուրքերու յաւելման: Այս առթիւ բացատրեց թէ որ եւ է յաւելում պատճառ պիտի դառնայ որ ազատ ազգերը առեւտուր ընեն խորհրդային երկիրներու հետ, ծանրացնելով միջազգային կացութիւնը: — Նախագահ Այզընհաուըր խորհրդակցութեան հրաւիրեց 45 նահանգներու կառավարիչները, շեշտելով անոնց դերը՝ քաղաքական խնդիրներու մէջ:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԻՐԱՆԻ ՄԷՋ

Փարիզի կիսապաշտօնական օրկանը, «Լը Մոնտ», երէկուան խմբագրականին մէջ քննելով Իրանի ներքին կացութիւնը, կ'եզրակացնէ թէ Տոքթ. Մոսատեղ յաջողած է չէզոքացնել արքունիքը եւ մոլեռանդ հոսանքները: Կը հաստատուի թէ Թեհրանի ոստիկանութեան վերատեսուչին առեւանգումը եւ սպանութիւնը յատկապէս մշակուած դաւ մըն էր, վարչապետը տապալելու համար, բայց այս վերջինը նորէն յաղթեց: Կառավարութիւնը անմիջապէս միջոցներ ձեռք առնելով, ոչ միայն ձերբակալեց մարդասպանը, այլ եւ երեւան հանեց դաւին ծալքերը: Ամբաստանեալներուն մէջ կը գտնուին 8–10 բարձրաստիճան սպաներ, կրօնապետ Քաշանիի ազգականները, պալատականներ եւ աշխատաւորական կուսակցութեան անդամները:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, դաւադիրները կ'ուզէին անհետացնել Տոքթ. Մոսատեղը եւ անոր գլխաւոր աջակիցները, վարչապետ անուանելով տոքթ. Բաղայը կամ զօր. Զահետին:

Այս վերջինը անմիջապէս խորհրդարանը ապաստանեցաւ, ձերբակալութենէ խուսափելու համար: Իրանի մէջ մզկիթը եւ խորհրդարանը անձեռնմխելի կը համարուին:

Զօրավարին ազգականներէն երկուքը ձերբակալուեցան, իբրեւ մեղսակից զօր. Աւշարտուսի սպանութեան:

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ ԿԸ ԾԱՒԱԼԻՆ

Շոգենաւային պաշտօնեաներու գործադուլը կը շարունակուի Ֆրանսայի գլխաւոր նաւահանգիստներուն մէջ: Արդէն իսկ անշարժութեան դատապարտուած են անդրատլանտեան նաւերը: Շարժումը հասած է մինչեւ Մարսէյլ, ուր սպաները նոյնպէս կը պահանջեն շաբաթական աշխատանքը իջեցնել 40 ժամուան:

Ապրիլ 15էն ի վեր Ռընոյի գործարանին մէջ 250 բանթողներ կը շարունակեն խափանել աշխատանքը, անգործութեան դատապարտելով տասը հազար բանուորներ: Հաստատութիւնը մէկ հատ ինքնաշարժ չէ կրցած արտադրել երկու շաբաթէ ի վեր: Դատավճիռ մը կ'արտօնէ արտաքսել բանթողները՝ բայց հաստատութեան վարչութիւնը չուզեր այդ միջոցին դիմել: Գործադուլին համաձայն են չորս արհեստակցական միութիւններ, բայց վերջնական որոշում տրուած չէ միացեալ գործունէութիւնը շարունակելու համար:

Փարիզի կարգ մը պանդոկներուն մէջ ալ գործադուլը վերսկսաւ առջի օր: Ժընվիլիէի կազի բանուորներէն 1200 հոգի աշխատանքը դադրեցուցին 24 ժամուան համար: Կարգ մը հաստատութեանց պետական պաշտօնեաներն ալ դժգոհութիւն կը յայտնեն:

Կառավարութիւնը կը փորձէ ելք մը գտնել հաշտարար միջոցներով:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՐԷԱՅԻ զինադադարի բանակցութիւնները փութացնելու համար, Ազգաժողովը որոշեց Փաքիստանը առաջարկել իբրեւ չէզոք շրջան: Այն գերիները որ չեն ուզեր իրենց երկիրը վերադառնալ, պիտի համախմբուին Փաքիստանի մէջ:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ երկիրներու արտաքին նախարարները ժողովի հրաւիրուած են Մայիս 9ին, Գահիրէի մէջ:

ԵԳԻՊՏՈՍԷՆ զինուորական մարմին մը գացած է Անգարա, զօրավարի մը նախագահութեամբ, զէնք եւ ռազմանիւթ գնելու համար:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ արգելա-

....

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՄԱՀ ՊՐՈՖ. ՀՐԱՉԵԱՅ ԱՃԱՌԵԱՆԻ

★

Պրոֆ. Հրաչեայ Աճառեան մեռած էԱպրիլ 16ին Երեւանի մէջ: 77 տարեկան էր: «Սովետ. Հայաստան» (Ապրիլ 19) կը հրատարակէ Աճառեանի նկարը եւ դրուատալից մահագրութիւն մը, որուն տակ ստորագրած են Վ. Համբարձումեան, Գր. Ղափանցեան, Ա. Իսահակեան, Մ. Սարեան, Գ. Պետրոսեան, Մ. Ներսէսեան, Ա. Յովհաննէսեան, Լեւոն Յովհաննիսեան, Վ. Գուլկանեան, Հր. Բունիաթեան, Ա. Շահինեան, Ն. Յարութիւնեան, Ծ. Աղայեան, Լ. Մելիքսէթեան, Ա. Ղարիբեան, Է. Աղայեան, Գ. Սեւակ, Ա. Մելիքեան:

Ըստ այս մահագրութեան, Հրաչեայ Յակոբի Աճառեան, «սովետական բազմավաստակ գիտնական, սովետական լեզուաբանութեան խոշոր ներկայացուցիչ, Հայկական Ռեսպուբլիկայի Գիտութեանց Ակադեմիայի իսկական անդամ, պրոֆեսոր Երեւանի Պետ. Համալսարանի», կը թողու աւելի քան երկու հարիւր մեծարժէք եւ լայնածաւալ աշխատութիւններ:

1935ին, իրեն տրուեցաւ «Հայկ. Ռեսպուբլիկայի Գիտութեան վաստակաւոր գործիչ տիտղոսը»: 1943ին, Հայկ. Ռեսպ. Գիտութեանց Ակադեմիային հիմնադրութեան առաջին օրէն՝ ընտրուեցաւ իսկական անդամ Ակադեմիոյ: Կը թողու մեծ անուն մը իբրեւ դասախօս հայագիտութեան եւ արեւելագիտութեան: Մինչեւ իր կեանքին վերջին օրերը, աչքերուն լոյսը գրեթէ սպառած, կ'աշխատէր Հայոց լեզուի լիակատար Քերականութեան եւ Հայ Բարբառագիտութեան մեծածաւալ գործերուն վրայ: Կոթողական աշխատութիւններ պիտի մնան Արմատական բառարանը (7 հատոր, որուն վեց հատորը վիմատիպ՝ իր ձեռագրով), Արմատական բառարանին եօթը հատորներուն ծաւալը՝ Ա. Հատոր 1232 էջ, Բ. հատոր 1350 էջ, Գ. հատոր 1492 էջ, Դ. հատոր 1350 էջ, Ե. հատոր 1294 էջ, Զ. հատոր 1626 էջ, Է. հատոր 209 էջ: Հայոց Լեզուի Պատմութիւնը, Հայերէնի լիակատար Քերականութիւնը:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Ապրիլ 19ին, կէսօրէ վերջը, ու թաղուած՝ Երեւանի քաղաքային գերեզմանատան Պանթէոնին մէջ: Մարմինը երեք օր ցուցադրուեցաւ Ակադեմիոյ դասախօսութեանց մեծ դահլիճին մէջ, ուր տողանցք կը կատարէր ժողովուրդը առտուան ժամը տասնէն սկսեալ:

Պրոֆ. Հրաչեայ Աճառեան, հնակարկատի զաւակը, ծնած է 1876ին Սամաթիա (Պոլիս): Թաղային Սահակեան վարժարանէն ետքը՝ աւարտած է Ղալաթիոյ կեդրոնականը (1893), յետոյ անցած է Փարիզ եւ Ստրազպուրկ՝ հետեւելու համար լեզուագիտական համալսարանական դասախօսութեանց: Աշակերտ Մեյեէի, կը վայելէր ֆրանսացի այս մեծ լեզուաբանին համակրանքը: Աշակերտած է նաեւ Հիւպշմանի:

Ունի նոյնպէս զուտ գրական փորձեր: Կը ստորագրէ Կայծոռիկ:

Առիթ կ'ունենանք տակաւին խօսելու իր վաստակին մասին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք հետեւեալ գումարները.—

Պ. Գամպերեան (Միրիպէլ) 2500 ֆր.:

Տիկին Զ. Նիկողոսեան, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Վաղարշակ Ուրբաթեանի մահուան առթիւ 1500 ֆրանք:

Տիկին Բարսեղեան (Շաթու) հազար:

ԱՐՏԱՄԵՏԻ ԻՆՔՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

★

Բ.

1914ի աշնան, երբ դաժան ձմեռը Վանի կուսակալ կարգուեցաւ, Արտամետի դաւառակի ոստիկանապետի եւ «միւտիւր»ի պաշտօնները յանձնեց յայտնի Պայրամ Աղի գերդաստանէն Ջիպէրի: Պայրամ Աղենց ծովեզերեայ տունն ու դրախտանման այգին երկար տարիներ իբրեւ ամառանոց ծառայած էին երբեմնի կուսակալ Թահիր փաշային եւ իր հրէշածին զաւակ Ճեվտէթին: Ջիպէր, արդէն «փօլիս», աչքը մտած էր Ճեվտէթին եւ դարձած անոր ամէնէն հաւատարիմ բարեկամներէն մէկը: Ճեվտէթ իր հետ պտտցուց զայն Ոստան, Շէմշիրան, ու Պաշգալէ «քօմիսէր»ի պաշտօնով:

Իր վայրագ ու վարպետ տիրոջ ձեռքով լաւ մարզուած՝ Թրքական նենգամտութեան, կեղծիքի եւ չողոքորթութեան կատարեալ մարմնացումն էր այս ճիւաղը, որ բարեկամ ձեւանալով ջանաց քնացնել ու խաբել մեզ: Յաճախակի այցելութիւններ տուաւ գիւղի մեծերուն, ինչ որ անսովոր երեւոյթ մըն էր: Կերաւ, խմեց, իր կարգին հիւրասիրեց զանոնք միշտ ճառելով երկու ժողովուրդներու «դարաւոր եղբայրութեան» մասին: Քանիցս դպրոցը եկաւ եւ աշակերտներուն Թուրքերէն կարդալ տալով քաջալերեց զանոնք: Փափաքեցաւ Հայերէն գրել կարդալ սորվիլ: (Բաւական Հայերէն կը խօսէր): Խնդրեց որ տեսակցութիւն մը սարքեմ իր եւ Հօրեղբօրս՝ Եղնիկ վարդապետի միջեւ, (Առաջն. տեղապահ), որուն ծանօթ էր Ոստանէն, եւ որու միջոցաւ պիտի ջանար տեսակցիլ Արամի հետ եւն.:

Այս բոլորը՝ յանդելու համար, Մարտ ամսուայ վերջերուն, հետեւեալ «սրտցաւ խորհուրդ»ին՝ տրուած գիւղի մեծերուն:

—«Համոզեցէք երիտասարդները որպան յանձնուին իրենց զէնքերով: Շատ կը մտածեմ թէ իրենց եւ թէ ժողովուրդի համար: Լաւ կ'ընեն որ վստահին ինծի: Կ'երաշխաւորեմ որ ոչինչ պիտի պատահի իրենց: Գիտէք որ կառավարութեան բազուկը երկար է»:

Քաջ կ'ըմբռնէինք այս «խորհուրդ»ին իմաստը: Մնացինք անդրդուելի եւ սպասեցինք զալիքին, արթուն ու պատրաստ:

Իր այս հրէշային ծրագրի ձախողումէն կատղած՝ Ջիպէր, Ապրիլ չորսի իրիկունը բազմաթիւ «միլլի»ներով խիստ պաշարման տակ առաւ գիւղը: Արգիլեց ամէն յարաբերութիւն դուրսի հետ, եւ իբրեւ արդարացում իր այս քայլին՝ չնականօրէն յայտարարեց.

— «Շատախի եւ ուրիշ վայրերու մէջ Հայեր յարձակած են անմեղ Իսլամներու վրայ եւ կոտորած զանոնք: Մերոնք կը վախնան որ ձեր երիտասարդներն ալ իրենց վրայ յարձակին: Պարտականութիւնս է հսկել որ խռովութիւններ չծագին»:

Այլեւս կտրուած էինք դուրսէն եւ չէինք կրնար իմանալ թէ ինչ կ'անցնի կը դառնայ:

Նոյն գիշերը յաջողեցանք երկու ընկերներ եւ նամակ մը ղրկել քաղաք՝ Արամին, բացատրելով մեր անել կացութիւնը եւ լուր մը, հրահանգ մը խնդրելով: Ընկերները վերադարձան յաջորդ գիշեր, բերելով երկտող մը Արամէն, որով կը յայտնէր Իշխանի սպանութիւնը եւ Վռամեանի ձերբակալումը: Կը գրէր քաղաքի ծանր կացութեան եւ փոթորիկի առաջքն առնելու համար իրենց թափած ճիգերու մասին: Կը յորդորէր առիթ չտալ միջադէպի յոյս յայտնելով որ քաջաբար պիտի պաշտպանենք ժողովուրդը՝ եթէ թշնամին յարձակի:

Ապրիլ հինգի գիշերը Ծուըստան գիւղի ընկերները երկտող մը հասցուցին մեզի, յայտնելով թէ իրենք, Բերդակցիներ եւ Կենդանանցիներ միասնաբար որոշած են գիշերով անցնիլ Վարագ իրենց ընտանիքներուն հետ: Կ'առաջարկէին որ մենք ալ փորձենք մեր ընտանիքներով իրենց միանալ: Անխոհեմութիւն համարեցինք այսպիսի փորձ մը: Մեզ պաշարողները արգելք պիտի ըլլային: Պիտի սկսէր մեզի համար անյաջող կռիւ մը, որու ընթացքին ժողովուրդը սուրի պիտի մատնուէր: Ստիպուեցանք մնալ:

Ապրիլ եօթի չքնաղ առաւօտը բացուեցաւ Այգեստանի եւ Քաղաքամէջի վրայ սկսող թնդանօթային ահաւոր ռմբակոծութեամբ: Միաժամանակ թնդանօթային խուլ որոտումներ սկսան լսուիլ Հայոց-Ձորի կողմէն, տեւելով ամբողջ օրը: Թուրքերուն մէջ տիրեց անսովոր ցնծագին եռ ու զեռ: Թորոսեան Մաքսուտ եւ ես միակ երիտասարդներն էինք որ կըրնայինք երեւալ Թուրքերուն՝ զերծ ըլլալով զինուորական ծառայութենէ: Մաքսուտ իբրեւ տիրացու, ես իբրեւ ուսուցիչ: Քաղաքը դիտելու համար՝ յառաջացանք մինչեւ մեր բերդը, որ, ըստ աւանդութեան, Շամիրամի բերդն է եղած: Հոն բարձրացած էին խումբ մը Թուրքեր, նաեւ մէկ քանին մեր գիւղի մեծերէն: Թնդանօթներ քաղաքի բերդէն եւ Թոփրաք Քալէէն ռումբեր կը տեղացնէին քաղաքի եւ Այգեստանի վրայ՝ որոնք ծածկուած էին թանձր մուխի տակ: Ծովի մեղմանուշ զեփիւռը հազարաւոր հրազէններու բերաններէն ժայթքած գնդակներու ձայնը մինչեւ մեր ականջները կը հասցնէր:

Թուրքեր կը խայտային ցնծութենէն, եւ իւրաքանչիւր թնդանօթային հարուածին կը գոչէին.— «ճան, թօփ, ճան, սէսինէ (ձայնիդ) գուրպան»: Ու չարախինդ, հեգնական քրքիջներ արձակելով կ'ըսէին:

—«Տխմարներ, ի՞նչ խելքով եւ ո՞ր ուժին ապաւինած զէնք կը վերցնեն պետութեան դէմ: Մինչեւ իրիկուն ամբողջ քաղաքը մոխիր պիտի դառնայ, իրենք ալ հետը»: Այս ամբարտաւանները մտքէ չէին կրնար անցընել որ նոյն գիշերը այս «տխմար»ները մոխրակոյտերու պիտի վերածէին պետական դրամատունը, վլնաբանը, նամակատունը, ոստիկանութեան կեդրոնը եւ դեռ ուրիշ հիմնարկութիւններ, ու քանի մը շաբաթէն զիրենք ալ մինչեւ Անատոլուի խորերը պիտի քշէին:

Յետոյ մեզի դառնալով ըսին.

— «Բայց մեր գիւղի Հայերը միշտ խելօք են եղած: Դուք հանդարտ կեցէք, այնատեն ոչ մէկ վնաս պիտի հասնի ձեզի»:

Մեր նայուածքները ուղղեցինք դէպի Ծուըստան եւ Բերդակ գիւղերը: Կենդանութեան ոչ մէկ նշոյլ: Ալ չկար թոնիրներու օրհնեալ ծուխը որ ամէն առաւօտ շղարշի պէս կը տարածուէր անոնց վրայ: Այդ գիշերը հեռացած էին դէպի Վարագ: Երանի տուինք անոնց եւ խորտակուած սրտով վերադարձանք մեր ընկերներուն քով:

Մեր ժողովուրդը՝ գիտակ վերահաս վըտանգին՝ սոսկալի մղձաւանջի մէջ անցուց այդ ցորեկն ու գիշերը: Կռիւ քաղաքի մէջ, կռիւ Հայոց-Ձորի մէջ: Մեր շրջակայ գիւղերու մէջ Հայու ոչ մէկ չունչ: Մենք միս մինակ, անօգնական, հազարաւոր գայլերու բերանը: Կը սպասէինք, ամէն վայրկեան, որ մեր վրայ ալ յարձակում գործեն: Բայց, կը թուէր թէ, Ջիպէր կը վարանէր միայն իր ուժերով դիմել այս քայլին:

ՂԱԶԱՐ ՆԵՐԿԱՐԱՐԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ «ՅՈՒՍԱԲԵՐ»Ի ՏԱՆ ՄԷՋ

★

ԽՄԲ.— Լիբանանի հանրապետութեան նախագահը՝ Քամիյլ Շամուն վերջերս Գահիրէ գտնուած ատեն, իր ներկայացուցիչը՝ արտաքին եւ ելմտական նախարար Պ. Ժորժ Հաքիմ այցելեց «Յուսաբեր» ընկերակցութեան շէնքը, ընկերակցութեամբ Լիբանանի երեսփոխան ընկեր Մովսէս Տէր Գալուստեանի:

Կիրակի, 26 Ապրիլ, շէնքը զարդարուած էր եգիպտական եւ լիբանանեան դրօշներով: Շէնքին դրանը առջեւ հիւրը դիմաւորուեցաւ ընկերակցութեան անդամներու կողմէ:

Մուտքէն մինչեւ հիւրասրահը, աստիճաններու երկու կողմերէն, պատուոյ պահակ կեցած էին հայ արիները:

Հոծ բազմութիւն մը, խռնուած էր շէնքին մէջ եւ ընդունեց հիւրը երկարատեւ ծափերով:

Հիւրասենեակ մտնելով՝ նախարարը ընդունուեցաւ Առաջնորդ Մամբրէ արք. Սիրունեանի, Հայ կաթողիկէ համայնքի առաջնորդ գերապայծառ Նէսիմեան արք.ի, «Յուսաբեր» Մշակութային Ընկերակցութեան անդամներուն, գլխաւորութեամբը իրենց նախագահի՝ Պ. Ա. Զարզեանի, Հ. Կ. Խաչի ու «Համազգային»ի անդամներուն եւ «Յուս.» թերթի խմբագրութեան կողմէ:

Հիւրասրահին մէջ, որուն պատէն կախուած էր Լիբանանի Նախագահին մեծ լուսանկարը, գեղեցիկ շրջանակի մէջ, նախարարը, կարճատեւ զրոյց մը ետք առաջնորդ Մամբրէ արք.ի, Հայ կաթողիկէ առաջնորդին, ընկեր Մ. Տէր Գալուստեանի եւ Ընկերակցութեան անդամներու հետ, հիւրասիրուեցաւ շամփանիայով:

Հիւրասրահի դրան առջեւ խռնուած ժողովուրդի բազմանքին ընդ առաջ երթալով նախարարը առաջնորդուեցաւ շէնքին թատերասրահը: Ժողովուրդը կ'աղաղակէր.— «Կեցցէ Լիբանանը, կեցցէ Եգիպտոսը, կեցցեն արաբական ժողովուրդները»:

Թատերասրահին մէջ Ընկերակցութեան կողմէ Բժ. Երուանդ Խաթանասեան նախարարին ուղղեց հետեւեալ ուղերձը.

— «Անչափօրէն ուրախ ենք ու երջանիկ այն այցելութեան համար, որ բոլորիս սիրելի նախագահը՝ Քամիյլ Շամուն, ձեր ուղեկցութեամբ, տուաւ մեր հայրենիքին՝ ազատատենչ Եգիպտոսին:

Երբեք պիտի չմոռնանք այն ջերմ, եղբայրական եւ սրտաբուխ ասպնջականութիւնը, որ 35 տարի առաջ Լիբանանը այնքան ազնուօրէն ընծայեց մեր անտուն ազգակիցներուն, որոնք հալածուած էին թշնամիներէն եւ ուրացուած բարեկամներէն: Լիբանանը՝ ազատութեան եւ ժողովրդավարութեան երկիրը ոչ միայն անոնց պայմանի տուաւ ապաստան եւ եղբայրական հողածութիւն, այլ մանաւանդ քաղաքացիական ամբողջական իրաւունքներ եւ հրաշալի երկիր մը, որուն մէջ ապրիլը հպարտանք է:

Այս աննախընթաց գուրգուրանքը եւ բարեացակամութիւնը մեր ազգակիցներուն մէջ ստեղծեցին այնպիսի հոգեկան երանութիւն, որ լրիւ միախառնուեցան ձեզ հետ հոգերով, աշխատանքով եւ տենչանքով: Այնքան, որ դարձաք համակ լիբանանցի, Լիբանանի արցունքին մէջ իրենց վիշտը տեսնելով եւ անոր ժպիտին մէջ իրենց խայտանքը:

Մեր ազգակիցներու յաւիտենապէս անխզելի այս կապը, ամրացած անշահախնդիր նուիրումով, պիտի ծառայէ չքնաղ Լիբանանի փառքի կերտումին:

Ձեզմէ ջերմօրէն կը խնդրենք, Պ. Նախարար, Եգիպտոսի բոլոր յարանուանութիւններու գերագոյն մեծարանքը, անապատ սէրը ու երախտագիտութիւնը փոխանցել մեր բոլորիս սիրելի Նախագահ՝ Քամիյլ Շամունին, իր կառավարութեան, եւ իր առաքինի, աշխատունակ եւ վեհանձն ժողովուրդին:

Խորապէս զգածուած ենք, Ձերդ Վսեմութիւն, Ձեր այս շնորհատուր այցելութեան համար, որ մենք կը նկատենք մեզի ընծայուած մեծագոյն պատիւը, որուն համար կը յայտնենք մեր շնորհակալութիւնները եւ խորին յարգանքները:

Օրհնեալ լինի Լիբանանը»: (Ծափեր):

Ծառէն վերջ նախարարը, ակներեւ յո-

ՕՍԱՐ ԷՋԵՐ

«ՏՂՈՒ ԿԵԱՆՔՍ»

(ՀԱՏՈՒԱԾ ՄԸ)

●

Յանուն հօր եւ Որդւոյ, եւ Հոգւոյն Սրբոյ:

Կը թուէր ինծ թէ այս խօսքէս վերջ, տեսակ մը լռութիւն կը տիրէր սենեակին մէջ եւ թէ նոյն իսկ ճանճերը աւելի մեղմօրէն կը բզզային:

Մեծ հայրիկը ոտքի է, գլուխը ետեւ նետած, յօնքերը վեր առած եւ ոսկեգոյն մօրուքը՝ հորիզոնական: Կ'արտասանէ իր աղօթքները վստահութեամբ մը եւ այնպէս որ կարծես թէ ուսուցիչին կը պատասխանէր: Ձայնը յստակ եւ տիրական է.

— Դատաւորը պիտի գայ եւ ամէնուն գործերը պիտի բացուին ...

Կուրծքին կը զարնէ ձեռքերը, առանց եռանդի եւ կը հաւաստէ, պնդումով մը.

— Քեզի դէմ միայն մեղանչեցի: Դարձուր երեսդ իմ մեղքերէս ...

«Հաւատամք»ը կ'ըսէ, բառերը շեշտելով եւ իր ձախ ոտքը կը դողդղայ, իբրեւ թէ չարժէր աղօթքին կշռոյթովը: Ամբողջ մարմնով կը ձգտի դէպի «իքօն»ները, կ'երկարի, միշտ աւելի չոր, աւելի նուրբ կը դառնայ, մինչ կ'աւարտէ, պահանջկոտ ձայնով մը.

— Բժշկէ հոգիս, իր դարաւոր կիրքերէն: Քեզի կը բերեմ միշտ սրտիս ողբերը, ողորմած եղիր, ով Տէր»:

Եւ բարձր ձայնով կ'աղերսէ աստուածային թողութիւնը մինչ աչքերը արցունքով կը լեցուին:

— Թող հաւատքը գործերուս տեղը բռնէ. ով Աստուածս, անտես ըրէ այն արարքներս որ զիս չեն արդարացներ ...:

Աւարտելու համար, ջղաձիգ կը խաչակնքէ, գլուխը կը ցնցէ, իբրեւ թէ կոտոշի հարուածներ տալու ըլլար, ձայնը կաղկանձուն եւ լալկան կը դառնայ: Աւելի վերջը, երբ սինակոկները կ'երթայի, հասկցայ որ մեծ հայրիկը Իսրայելացիի մը պէս կ'աղօթէր:

Երկար ատենէ ի վեր սամավարը կը գըլգըլայ սեղանին վրայ, սենեակին մէջ կը բուրէ գաղջ հոտը մածնախառն վարսակէ հացիկներուն:

Անօթի եմ: Հանին դժնէ երեւոյթով մը կը կրթնի դրանը բունին եւ երկար հառաչ մը կ'արձակէ: Պարտէզին վրայ նայող պատուհանէն արեւը զուարթօրէն կը փայլի եւ եղեամի կաթիլները մարգարիտի պէս կը փայլին մեր ծառերուն ճիւղերուն վրայ: Առտուան օդը թաթաւուն է սամիթի, հաղարջի եւ հասուն խնձորի քաղցր բուրմունքովը, մեծ հայրիկը որ դեռ կ'աղօթէ, կ'երեւայ եւ կը ...

— Մարէ բոցը իմ ցանկութիւններուս, քանզի թշուառ եւ անիծեալ եմ ...

Գոց գիտեմ առտուան եւ իրիկուան բոլոր աղօթքները, ուստի ուշադրութեամբ մտիկ կ'ընեմ թէ պատահմամբ, պիտի սըխալի՞ մե ծհայրս:Թող որ, աս բանը շատ քիչ անգամ կը պատահէր. բայց ամէն անգամուն. այդ մոռացումը սիրտս կը լեցնէր չարախինդ ուրախութիւնով: Իր աղօթքը աւարտելէ վերջը մեծ հայրիկը «բարի լոյս» կ'ըսէր մեզի.

Կը պատասխանէինք եւ վերջապէս սեղանին շուրջը կը նստէինք: Այն ատեն, ծանրօրէն, կը ծանուցանէի.

— Գիտեմ, այսօր մոռցար «կը բաւէ» ըսել.

— Իրա՞ւ: Կը մտահոգուէր, չհաւատալու շեշտով:

— Այո, վստահ եմ, պէտք էր ըսել. «բայց հաւատքս ինծ կը բաւէ, եւ ամէն բանին տեղը կը բռնէ ինծի համար: Մոռցար «կը բաւէ»:

— Էհ ուրեմն, աղուոր բան, կը բացագանչէր. բոլորովին շփոթած: Յետոյ ինծի շատ սուղի կը նստէր ըրած դիտողութիւնս. բայց երբ զինքը կը տեսնէի այլայլած եւ նեղուած, կը յաղթանակէի:

Օր մը մեծ մայրս կատակով ըսաւ իրեն.

— Քու աղօթքդ պիտի ձանձրացնէ բարին Աստուածը, միշտ միեւնոյն բանը կը կրկնես ...

— Հէ, կը պատասխանէր կերկերուն եւ գրգռուած ձայնով, ինչ կը բարբանջես:

— Կ'ըսեմ թէ քեզի մտիկ ընելէս ի վեր, երբեք տիրոջը խօսք մը չես ուղղած որ սիրտէդ բխի:»

Մեծ հօրս դէմքը կաս կարմիր եղաւ. սկսաւ դողդղալ եւ երերալ աթոռին վրայ. յետոյ պզտիկ պնակ մը նետեց կնկանը գլխուն եւ ձայնը ճռնչեց արդելքի մը հանդիպած սղոցին պէս.

— Կորսուէ, ծեր ջատուկ:

Երբ ինծ կը խօսէր Աստուծոյ անյաղթելի ուժին վրայ, ամէն բանէ առաջ եւ միշտ կը շեշտէր անոր անգթութիւնը: Մարդիկ անձնատուր եղան մեղքի եւ Աստուած ջրհեղեղը ստեղծեց: Նորէն մեղանչեցին, Աստուած զանոնք մոխիրի վերածեց եւ քաղաքներն ալ կործանեց: Աստուած կը պատուհասէ մարդիկը ցուրտի եւ սովի միջոցաւ. մահուան սուրը միշտ կախուած է երկրի վրայ, մեղապարտներուն պատուհասն է:

— Ամէն անոնք որ անհնազանդութեամբ կը բռնաբարեն Աստուծոյ պատուէրները, պիտի պատժուին: Դժբախտութիւնները եւ կործանումը կատաղօրէն պիտի յարձակին անոնց տուներուն վրայ, կը քարոզէր մեծ հայրիկը, մինչ իր չոր մատները կը հարուածէին սեղանը:

(3)

ՄԱՔՍԻՄ ԿՈՐՔԻ

Թարգմ. ՍԻՐԱՆՈՅՇ

զումով մը մօտեցաւ ընկեր Խաթանասեանի եւ ջերմօրէն անոր ձեռքը սեղմելով՝ իր խոր շնորհակալութիւնը յայտնեց: Ապա դառնալով թատերասրահին մէջ խռնուած բազմութեան՝ ըսաւ.

— «Խորապէս զգածուած եմ այն աղդու, անկեղծ ու սրտաբուխ զգացումներուն համար, որ դուք հիմա արտայայտեցիք մեր սիրելի Նախագահին, կառավարութեան ու ժողովուրդին հանդէպ :

Խոր շնորհակալիքս կը յայտնեմ այս սրտաշարժ ընդունելութեան համար, որ մեծարանքի լաւագոյն ու արժանաւայել ցոյցն է :

Մենք հպարտ ենք Լիբանանի հայութեամբ, որ տքնաջան, ստեղծագործ եւ օրինապահ տարր մըն է մեր հայրենիքին՝ Լիբանանին համար, որուն բարգաւաճման ու յառաջդիմութեան համար յորդառատ յօժարութեամբ ընծայած է թէ իր տաղանդը եւ կարողութիւնը, եւ թէ իր բազմատեսակ բարիքն ու նպաստը :

Մեր սիրելի Նախագահի կողմէ խոր շնորհակալութիւն կը յայտնեմ ձեզ եւ Եգիպտոսի համայնքին, եւ կը մաղթեմ որ «Յուսաբեր»ի տան այս հոյակապ ձեռնարկը նորանոր յաջողութիւններով պըսակուի, իսկ Եգիպտոսի հայ համայնքը ունենայ փառահեղ ապագայ մը եւ բարգաւաճ կեանք մը, որուն իսկապէս արժանի է » :

Նախարարը երբ իր խօսքը աւարտեց՝ ամբողջ թատերասրահը թնդաց երկարատեւ ու որոտընդոստ ծափերով :

Նախարարէն վերջ խօսք առաւ Առաջնորդ Մամբրէ արք. :

— «Եգիպտոսի համայնքը անհուն ուրախութեամբ ողջունեց Լիբանանի սիրելի ու բազմաշնորհ Նախագահի այցելութիւնը Եգիպտոս :

Երբ պաշտօնական այցելութեամբ ընդունեցայ Նախագահ Քամիլ Շամունի կողմէ, հայութեան խոր երախտագիտութիւնը յայտնեցի այն անօրինակ ու սրրտագեղ ասպնջականութեան ու քրիստոնավայել վերաբերումին համար, հանդէպ մեր բնաւեր, տարագիր ու անտէրունջ ժողովուրդին, որ Լիբանանի կառավարութիւնը ու ժողովուրդը ցոյց տուին: Այս երախտիքը մենք չենք մոռնար, սիրելի Նախագահ: Հայը ժողովուրդ մըն է, որուն մէջ երախտագիտութեան զգացումը աճուն է ու անմեռ. այնքան որ անիկա երախտիքին բազմապատիկը կը հատուցանէ: Նախագահը խօսքս ընդհատելով պատասխանեց. «լիովին համամիտ եմ ձեզ» :

Կը մաղթեմ երկար ու երջանիկ կեանք սիրելի Նախագահին՝ Քամիլ Շամունին եւ բարգաւաճ, փայլուն ու բարօր ապագայ մը Լիբանանին եւ իր ժողովուրդին »: (Ծափեր) :

Ապա Նախարարը ուղեկցութեամբը ընկ. Մ. Տէր Գալուստեանի եւ ընկերակցութեան անդամներու՝ այցելեց շէնքին բոլոր բաժինները՝ «Յուս.» Ակումբի, «Նաւասարդ»ի, Հ. Յ. Դ. սենեակները, Մատենադարանը, Դալար – Տանիքը, խմբագրատունը, տպարանը, իւրաքանչիւրի մասին տեղեկութիւններ առնելով :

Երբ հիւրասրահ վերադարձին, ուր ընկեր Եր. Խաթանասեան, բաժակ բարձրացնելով, ըսաւ. — «Կ'առաջարկեմ խմել կենացը չքնաղ Լիբանանին, իր սիրելի նախագահին, կառավարութեան եւ ազնիւ ժողովուրդին :

Ի պատասխան Պ. Ժորժ Հաքիմ բացագանչեց. — « Նաեւ Եգիպտոսի հայ համայնքին, «Յուսաբեր»ի ընկերակցութեան եւ երեսփոխան Պ. Մովսէս Տէր Գալուստեանին, որ արժանաւոր ներկայացուցիչն է Լիբանանի հայութեան »:

Ընդունելութիւնը աւարտած ըլլալով՝ Նախագահը՝ ընկերակցութեան ոսկեմատեանին մէջ ստորագրելէ վերջ, ուղեկցութեամբ ընկեր Մովսէս Տէր Գալուստեանի, մեկնեցաւ Լիբանանեան դեսպանատուն՝ լրագրական ասուլիսին :

Հիւրասրահէն մեկնումին՝ մինչեւ շէնքին դուռը՝ Նախարարը անցաւ բազմութեան խանդավառ ծափերու մէջէն :

Ներկաները հիւրասիրուեցան զովացուցիչներով :

ԱՐՇԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

★

Պաղտատի մեր պաշտօնակիցը, Գոյամարտ, խմբագրականով մը կը պարզէ ողբացեալ ընկերոջ արժանիքները.

— «... Հաւատարիմ գործադրողը կուսակցութեան տուած որոշումներուն, վարանք չունեցաւ երբեք, ով ալ ըլլար հրամայողը՝ իր համակրած կամ չհամակրած անձնաւորութիւնները. որուն ալ որ ի նըպաստ ըլլար գործադրուելիքը, իր սիրածին կամ չսիրածին. որովհետեւ խորապէս արմատացած էր իր մէջ, եւը կուսակցութեան շահերուն ի սպաս դնելու, եւը զոհաբերելու պայծառ գիտակցութիւնը: Անտեսեց իր եսը, պահելով հանդերձ զօրեղ անհատականութիւն մը, կառչեցաւ աւանդութեանց ու կանոններուն, որոնք տարբեր – տարբեր ըմբռնումներու տէր մարդոց մէկտեղումը, նոյն գաղափարին շուրջ միացումը, նոյն նպատակին համար ապրիլն ու զոհաբերելը կարելի կը դարձնեն ու կը վերածեն բոլորը մէկ ընտանիքի, երբ կը գործադրուին տառացիօրէն, բոլորին համար անխտիր: Եղաւ յամառ քարոզիչը կանոնապահութեան :

Ու բնականաբար մնաց անըմբռնելի շատերուն համար: Զփնտռեց փառքը, գործեց լուռ ու մունջ, երբ պահանջուեցաւ իրմէ գործել, ու մնաց անծանօթ շատերուն համար :

Յամառօրէն ու հաւատաւոր Հայ էր, յամառօրէն ու հաւատաւոր Դաշնակցական էր: Յամառօրէն ու հաւատաւոր գաղափարական մըն էր ու իր ամբողջ կեանքին մէջ յամառօրէն ու հաւատքով ծառայեց հայ մշակոյթին, հայ ժողովուրդի քաղաքական դատին, ու Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան :

Եղաւ խմբագիր, եղաւ ուսուցիչ, եղաւ եւ նախարար Հայաստանի հանրապետութեան օրերուն, եղաւ եւ փետրուարեան ապստամբութեան գործօն ղեկավարներէն մին, զինուորական վարիչը Հայաստանի փրկութեան կոմիտէի, եղաւ գործիչ Ամերիկայի մէջ, եղաւ կուսակցական Գերագոյն մարմիններու անդամ, նաեւ ազգ. Գաւառ. ժողովներու գործօն անդամ եւ Համազգայինի կեդրոնական վարչութեան անդամ: Ամէն տեղ ընկեր Արշակ Յովհաննէսեան բերաւ նպաստը իր հանդարտ ու պայծառ մտքին եւ մանաւանդ իր անխախտ հաւատքին :

Կը նօսրանայ քիչ մը եւս շարքերը անոնց, որոնք գիտցան հալածել անձնականը, մերժել հանգիստը, ապահովութիւնը, փառքն ու պատիւը, ի խնդիր ցեղին փրկութեան :

Բ.Փ.

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

•

ԱՌՆՈՒՎԻԼ, 29 Ապրիլ (յապաղած).— Կապոյտ Խաչի Առնուվիլի ցերեկոյթ-պարահանդէսը անցաւ շատ յաջող : Գեղարուեստական բաժնին իր մասնակցութիւնը բերած էր Նոր Սերունդի Պանթէօ Քաշանի երկսեռ պարախումբը, ղեկավարութեամբ Տիկին Թորոսեանի :

Հայկական եւ կովկասեան պարերը մեծ ոգեւորութիւն ստեղծեցին :

Երկու նորահասներ, պատանի Հրաչ Քէրէսթէճեան (ջութակ) եւ Օր. Արաքսի Պառաւեան (դաշնակ), մեծ ոգեւորութիւն ստեղծեցին, ինչպէս եւ երկու մանչուկներ, Արմենակ Խորեան եւ Ժիրայր Պալանեան: (Արտասանութիւններ) :

Կեդր. վարչութեան կողմէ ճառ մը խօսեցաւ Տիկին Ա. Թադէոսեան: Խօսք առաւ նաեւ Առնուվիլի քաղաքապետը : Պաշտօնական մասէն վերջ սկսան եւրոպական պարերը: Խաչուհիներու պատրաստած շքասեղանը շատ շուտ սպառեցաւ : Պ. Ասատուր Տիլանեան վիճակախաղէն շահած գոյգ մը կօշիկը աճուրդի դնելով, կոկիկ գումար մը ապահովեց մասնաճիւղիս : Վիճակախաղին բոլոր առարկաներն ալ նուէրներ էին: Մասնաճիւղը շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր նուիրատուներուն: Նոյնպէս շնորհակալութիւն Պ. Պետրոս Պետիկեանի, որ հազար Ֆր. նուիրեց մասնաճիւղին:

Հանդէսը վերջացաւ ուշ գիշերին: Ներկաները մեկնեցան լաւ տպաւորութեամբ :

Մասնաճիւղը գեղեցիկ գաղափարը յղացած էր հրաւիրատոմսեր ղրկելու տարէց մայրերու: Բոլորն ալ սիրով եկած էին եւ արցունքոտ աչքերով կը դիտէին կատարուած աշխատանքները եւ կ'օրհնէին Խաչուհիները :

ԱՐՍԻՆԷ

Ո՞ՒՐ ԴԻՄԵՆՔ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Երեք չորս շաբաթ է որ Մարսէյլի նաւահանգիստի մէջ աշխատող ոչ-հպատակ հայ աշխատաւորները դժուարութեան կը մատնուին այս մեծ նաւահանգիստին մէջ: Կը թուի թէ հարիւրին տասնի օրէնք դարձեալ սկսած են գործադրել :

Ջոջ Փարիզ, դուն որ միշտ կը պարծիս թէ այսինչ նախարարը հայկ. պարը փառաբանեց, միւսը մեր մշակոյթի արժէքը վեր հանեց, չկրցար հիմնական միջոց մը գտնել որպէսզի ցիրուցան բեկորները իրենց օրապահիկը ճարեն հանգիստ սրտով: Մենք կը պարծինք մեր մեծութեամբ, սակայն Ափրիկեցիներուն չափ ալ չկանք, պետութեան դիմելու եւ մեր ցաւին դարման գտնելու համար: Ո՞ւր դիմենք, եթէ հայկական Փարիզն ալ պիտի անճրկի :

ՎՏԱՐԱՆԴԻ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

•

Եչ., 30 Ապրիլ, Սալ Վակրամի մէջ փայլեցաւ պոլսահայ կոփամարտիկը, Կարպիս Զաքարեան :

Իր հակառակորդն էր, Ֆրանսացի խոշորամկանն ախոյեանը՝ Փօլէտ Աստուան 66 քիլօ, Կ. Զաքարեան 67 քիլօ 500 կր. (8 ×3): Ա. շրջանէն սկսեալ, մինչեւ 8րդը Կարպիս երեւան բերաւ գիտակից եւ նուրբ խաղարկութիւն մը: Թուրքիոյ ախոյեանը ցուլի մը նման յարձակելով, սկսաւ հակառակորդը հարուածել երկու ձեռքերով: Գ. շրջանէն մինչեւ վերջինը հայ ախոյեանը հակառակորդին, ակռաները կոտրելու աստիճան աչքը, քիթը, բերանը արիւնեց...: Զգեստնելու (նոք աութ) առիթներ ներկայացան բայց չյաջողեցաւ : Հայեւթուրք հանդիսականներ բուռն կերպով կը ծափահարէին: Իրաւարարները լայն կէտերու առաւելութեամբ յաղթական հռչակեցին Կարպիսը:

Եթէ Կարպիս երեք ամիս Ֆրանսայ մընայ ու կատարելագործուի, հաւանաբար եւրոպական մրցարաններու լուսաւոր աստղերէն մին կը դառնայ :

× Ապրիլ 26ին, Սանթրալի մէջ Փարիզահայ ամաթէօռ կոփամարտիկ Սապօն – ճեան (կէս միջին ծանրութիւն), 14 երկվայրկեանի մէջ զգետնեց Հիւս. Ափրիկեցի Քալֆունը :

Սանթրալի հաւատարիմ հանդիսականները ականատես եղան կոփամարտի արտասովոր դէպք մը: Իր անունը հեգելու համար հարկ եղած ժամանակամիջոցէն աւելի կարճ ատենուան մը մէջ, Սապօնճեան կը զգետնէր Ափրիկեցին, մեծ զարմանք պատճառելով :

Մրցումը տեւեց 14 երկվայր., Սապօնճեան իր վրայ խոյացող, Քալֆունի դըլխուն կ'իջեցնէր վարպետ աջ քրօշէ մը, եւ գայն գետին կը զարնէր ապահովելով «է-քիփ»ի բաժակին կէս ֆինալ մրցումներուն մասնակցելու իրաւունքը: Եթէ այս 14 երկվայրկեանէն հանենք նոք աութի օրինական տասը երկվայրկեանը, պիտի տեսնենք որ Սապօնճեան իր մրցումը շահած է չորս երկվայրկեանէն: Հազուադէպ է այսպիսի պարագայ մը :

Սապօնճեան կը մօտենայ արագ նոք աութի համաշխարհային մրցանիշին, իսկ հայկական մրցանիշը կը պատկանի իրեն :

ՍԱՐԳԻՍ Զ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (71)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Օր. Սաթենիկ Օհանջանեանի

Երկար կը նային մեր ետեւէն ու մեր հրաժեշտի բարեւներուն չեն պատասխաներ, իրենց նայուածքը կ'ընկերանայ մեզի ու կը տեսնենք որ ժպիտը կ'անհետանայ իրենց մթնցած դէմքերուն վրայէն, ու այն որ ցոյց տուած էր Ինճիրլիքը, անջատուելով խումբէն՝ կը յառաջանայ ու թեւը կարկառելով, նոյն շարժումով դէպի աւերակները, կը կրկնէ նոյն խուլ ձայնով.— Ահաւասիկ հոն էր ...

Կառքը կը թաւալի աւելի արագութեամբ ու քիչ յետոյ կիները այլեւս չեն երեւար :

Ամպերը կը կուտակուին. երկինքը կապարագոյն է. հովը նախ մեղմիկ, հետզհետէ կը սաստկանայ ու սայլը կը յառաջանայ բարձրացած հողի փոթորիկի մը մէջէն :

Ուշ ատեն կը հասնինք Միսիս. արեւը մայր մտած է, բայց իր վերջին ճառագայթները դեռ րոպէ մը կը հրդեհեն բոլոր քաղաքը. դիմացը լեռները շառագոյն են, Սիհուն իր կարմրած ջուրովը կ'անցնի հնամենի հռոմէական կամուրջին տակէն ու կարծես մեզի պատրանքը տալու համար իրականութեան՝ աւերակները կը բոցավառին ուժգին եւ շարժուն ցոլքերովը անհետացող արեւուն. բոլոր այս վառ գոյներու պերճանքը սակայն անմիջապէս դրեթէ կ'անհետի, ու սգաւոր ու մռայլ՝ աւերուած քաղաքին աւերակները կը ցցուին դէպի փոթորկոտ եւ կապարագոյն երկինքը:

Մեռած քաղաք, գերեզմանային լռութիւն... Պատմական Մամեստիան, հին դարերու քաղաքակրթութիւնը իր հնադարեան բեկորներով, պարիսպներով ու քանդակուած պալատներով, զարմանքով ու զարհուրանքով կը նայի կարծես նոր աւերակներուն վրայ :

Անմիջապէս կ'ուզենք երթալ աւերակներուն մէջ, այցելել մոխիրները այրուածներուն ու բարձրութեան վրայ կանգնած՝ կը փնտռենք ճամբան:

Մէկ քանի տեղացի Թուրքեր կ'անցնին մեր մօտէն երկչոտութեամբ ու կասկածով բարեւելով. նոյն դաժան տխրութիւնը նաեւ իրենց դէմքերուն վրայ կ'երեւայ աչքերուն մէջ կենսական բոցը մարեր է կարծես. մեր օտարոտի երեւոյթը զիրենք անհանգիստ կ'ընէ ու արագութեամբ կը հեռանան խրտչած թէ մեր հետաքրքրութենէն, թէ վիշտէն ...

— Բարի էք եկեր...

Զապանակէ մղուածի պէս կը դառնանք դէպի հայերէն խօսքերը. արեւէն սեւցած ու տառապանքէն ծամածռուած դէմք մը կը ցցուի մեր դէմ. երկար ատեն առանց խօսելու՝ իրարու կը նայինք. մեր յուզմունքէն զգացուած Հայը կը տժգունի հետզհետէ, յօնքերը կը բարձրանան ու կ'իջնան, աչքերը գետին կը սեւեռէ ու տարտամ շարժում մը կ'ընէ դէպի աւերուած թաղերը :

— Կ'ուզէ՞ք երթալ դէպի մեր տուները ... ժամանակը ուշ է... բայց կրնանք տեսնել :

Իր ետեւէն կը բարձրանանք զառիվերէ մը. հետզհետէ ընտանեցած մեր ներկայութեան, կը սկսի խօսիլ նախ ընդհատ ընդհատ, յետոյ աւելի արագութեամբ, յանկարծ իր խօսքեր գահավիժում մըն են սարսափելի, անպատմելի դէպքերու՝ որոնց մտիկ կ'ընենք հեւալով, ղալարուած ուժգին ներքին ցաւով մը ու կարծես փափաքելով որ խնայէին մեզի, ալ չըսէին ալ, լռէին ու թոյլ տային որ գոնէ րոպէ մը կարենայինք հանգչիլ մէկ որոշ դիրքի մը վրայ ...

Մարդը գինովցած է սակայն իր յիշատակներէն. անգիտակից հրայրքով մը կը ծանրանայ ահարկու մանրամասնութիւններու վրայ :

— « Քանի մը օրեր ես ինքս, փախստական մնացի Ջուրի հին ճամբու մը մէջ... գետնին տակէն կը լսէի անորոշ աղմուկը հեծմունքներուն, աղաղակներուն ... մինչեւ որ մարդու ձայն չմնաց՝ հրացաններու ձայնը չդադրեցաւ... մինչեւ իմ թաքստոցիս մօտ մարդ սպաննեցին. եղբայրս՝ ողջ մնացած ըլլար, ինքն ալ իմ պահուըտած տեղս պիտի գար ծածկուելու, որովհետեւ ես եւ ինքը միայն գիտէինք այս ճամբուն մուտքը... երկար սպասեցի, յետոյ յոյսս կտրեցի. յանկարծ որոշակի լսեցի ոտքի ձայներ. ճանչցայ եղբօրս քայլերը... Բայց մինակ չէր. քայլերուն արագութիւնը, անկանոնութիւնը ինծի յայտնեցին որ կը հալածուէր. հրացանի ձայները կը մօտենային. պահ մը լռութիւն կը տիրէր ու կրկին նոյն աղմուկը... Նախ սուր ցաւ մը զգացի ներսըս, աչքերս լեցուեցան, եղբայրս ըլլալուն տարակոյս չունէի... բայց հոգին ինչ անուշ բան է եղեր... հետզհետէ ըսկսայ հոգ ընել... եթէ եղբօրս մտնելը տեսնեն Ջուրի ճամբուն մէջ՝ զիս ալ պիտի գտնեն ...» :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

րան մը փոխադրուեցան տասը կիներ եւ 39 այրեր, իբրեւ պատասխանատու մայիս մէկին պատահած անկարգութեանց : Պաշտօնական զեկոյցը կ՚ըսէ թէ բոլորն ալ համայնավար են եւ թուցիկներ կը ցրուէին :

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱԿԱՆ ընտրութեանց վերջին տեղեկագրին համաձայն, համայնավարները ըզալապէս կորսնցուցած են, ընկերվարականներն ալ թեթեւ կորուստներ կրած են, իսկ չափաւորները յաջողած, ինչ որ նպաստաւոր կը համարուի կառավարութեան համար :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ, քաղաքապետական ընտրութեանց դէմ լոյն պայքար մը սարքած էին իսլամները : Պաշտօնական տեղեկագիրը կ՚ըսէ թէ բուն քաղաքին մէջ իսլամ ընտրողներու 91 առ հարիւրը չեն մասնակցած ընտրութեանց : Ֆրանսացիները քուէ տուած են 46 առ հարիւր :

ԵՐԿՈՒ ՄԵԾ ՀՐԴԵՀՆԵՐ ծագեցան ձգախէժի ծանօթ հաստատութիւն մը Քոլոմպի եւ Փուասիի գործարաններուն մէջ, փճացնելով 200·000 թոն քաուչու : Երկու հրդեհները միեւնոյն ատեն ծագեցան, ինչ որ կասկած կը ներշնչէ : Քսան զօրանոցներէ ղրկուած հրշէջ խումբեր մեծ դժուարութեամբ մարեցին հրդեհը : Քննութիւն բացուած է :

ՄԱՀԱՊԱՐՏ Բողէնպէրկներու (այր եւ կին) մասին Մ · Նահանգներու գերագոյն ատեանը վերջնական որոշում պիտի տայ մայիս 18ին :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ մէջ ալ ընդհ· ներում հռչակուեցաւ, հետեւողութեամբ Խ · Միութեան : Ցկեանս բանտարկութեան պատիժները զեղչուած են քսան տարուան : Այս դասակարգէն անոնք որ ծանրապէս հիւանդ են անմիջապէս ազատ պիտի արձակուին : Ներում ստացած են նաեւ երիտասարդները, յղի կիները, այն կիները որոնք տասը տարեկանէն վար զաւակներ ունին, ինչպէս եւ 60էն վեր այրերը եւ 55էն վեր կիները : Քաղաքական յանցաւորներէն շատ քիչեր կ՚օգտուին :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը՝ Նեհրու հրաշքով ազատեցաւ մահափորձէ մը : Ռումբ մը դրուած էր այն ճամբուն վրայ ուրկէ պիտի անցնէր վարչապետին ճեպընթացը :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետին՝ զօր · Նեկիպի մասին ջերմ գովեստով խօսեցաւ նախագահ Այզընհաուըր, ունկնդրութեան ընդունելով Ուաշինկթընի եգիպտական նոր դեսպանը : Նախագահը մասնաւորապէս շեշտեց թէ վարչապետին ձեռնարկները նոր յոյսեր կը ներշնչեն ամբողջ Միջին Արեւելքի մէջ եւ Մ · Նահանգներուն լիակատար աջակցութիւնը խոստացաւ : Դեսպանը նախագահին յանձնեց չորս հազար տարուան արձան մը եւ զօր · Նեկիպի մէկ նամակը :

ՅԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապ · Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի ժամը 15էն 23 : Լիվրիի քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ : Կը ներկայացուի Յովհ · Թումանեանի «ՏԷՐՆ ՈՒ ԾԱՌԱՆ» :

Հայկական եւ կովկասեան պարեր : Կարօ ՍԱՐԵԱՆ եւ իր Թիֆլիզ Թանկոյի նուագախումբը :

Հաղորդակց · միջոց ·— Էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 147 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Մէրի տը Լիվրի :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ ·— Ֆ · Կ · Խաչի Անկէնի մասնաճիւղը Տիկին Ռօզէ եւ Օր · Մարօ Հանըմեանէ շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆրանք, ի յիշատակ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ողբացեալ ԱՐՏԱԽԱԶԴ ՀԱՆԸՄԵԱՆԻ :

ՄԱՅԻՍ 1-ԷՆ Ի ՎԵՐ «ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ

Պոմոնի մէջ լրագրավաճառ M. Delpont, 328, Chemin St. Julien, իսկ Վերի Պոմոնի համար M. Roul, 57, Bd. de Beaumont - ի պազարը :

ՎԱՐՁՈՒ Է

Մօտակայ արուարձանի մը մէջ (առանձին բնակարան) վարձու է սենեակ մը եւ խոհանոց մը : Նախընտրելի է ուսանողուհի մը : Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Յ_ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ

ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Նախաձեռնութեամբ Հ · Յ · Դ · Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի

Շաբաթ, 9 Մայիս, ժամը 21·30էն մինչեւ լոյս Փարիզի 10րդ թաղամասի քաղաքապետարանին սրահը՝

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՆՏ ՔԱԼՈՒԵԱՆ Կը խօսին կեդր · վարչութեան եւ Փարիզի մասնաճիւղի ներկայացուցիչները :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Աստղիկ Քէօսէեան եւ Աւետիս Քիւփէլեան (երգ), Սեդա Ցաքէթնազովեան եւ Զարեհ Ղարիպեան (արտասանութիւն), ներկայացում «Պաշտօնս խոմբալ է (Զ · Ղարիպեան) :

Վիճակախաղ «Հայաստան »թերթի : Հայկական պարեր (Հ·Յ·Դ· Նոր Սերունդի Պանթէօյի մասնաճիւղին կողմէ :

Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր ղեկավարութեամբ Պաչիջայի (Քուփոլի ծանօթ «Թիփիք» նուագախումբը) : Ճոխ Պիւֆէ :

Տոմսերը ապահովել Նոր Սերունդի անդամներէն :

ԱՊՐԻԼ 11 — 24Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ · Միութեան եւ սիրայօժար մասնակցութեամբ Հ · Յ · Դ ·, Հ·Բ·Ը·Մ·եան, Կարմիր եւ Կապոյտ Խաչերու, Մարտիկներու Միութեան եւ Հ·Յ· Դ · Նոր Սերունդին : Այս կիրակի ժամը 3ին, Սալ Սէն Լուի, ռիւ Ժէ, սինեմա Փալասին դիմացի փողոցը :

Կը նախագահէ Պ · ԱՐՍԷՆԵԱՆ

Խօսք կ՚առնեն մասնակցող կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

30 Մայիս Շաբաթ գիշեր ժամը 8·30էն մինչեւ լոյս Ե · թաղամասի քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ :

PLACE DU PANTHÉON

Մանրամասնութիւնները շուտով :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ Կ · ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Ֆ · Կ ·Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը տօնէ իր Օրը Յունիս 7ին, Կիրակի ժամը ճիշդ երեքին Սեւրի Մուրատեան վարժարանի «Պէշիկթաշլեան» սրահին մէջ, 26 ռիւ Թրօյօն Սեւր :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Համախարբերդի «Եփրատ» Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի : Ի յիշատակ իր բոլոր նահատակ մտաւորականներուն : Այս շաբաթ ժամը 21·30ին Հ·Յ·Դ· Ահարոնեան ակումբը :

Կը խօսին Ա · ՔԷՕՍԷԵԱՆ (Մարսէյլ), ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ (Լիոն) :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ :

Ծանօթ ·— Յաջորդ օրը, կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին ներկայացուցչական ժողով նոյն տեղը :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ·— Հ · Յ · Դ · Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղս իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ իր ընկերոջ Յակոբի, այրի տիկին Մաննիկի եւ իր պարագաներուն, ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՈՒՐԲԱԹԵԱՆԻ մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին :

★

Ֆ · Կ · ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Ման ·Ուրբաթեանի, ընկերուհի Ազնիւ Յակոբեանի եւ իրենց պարագաներուն, Պ · ՎԱՂԱՐՇ ՈՒՐԲԱԹԵԱՆԻ մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ·Ֆր· կը նուիրէ կարօտեալի մը :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Ընդ առաջ երթալով Զէյթունցիներու եւ Կիլիկեցիներու ջերմ բաղձանքին, Պ · Թ · Գառնիկեանի դասախօսութիւնը Զէյթունի հերոսամարտի պատմութեան մասին, պիտի շարունակուի այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Ազգ · Տան դասախօսութեանց սրահին մէջ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ
Զ · Ռ · ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ԲՈՅԺԻ ԽՄԲԱԳՐԻՆ
Շ · ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30ին
Ենայի թատրոնին մէջ

Տաղանդաւոր բեմադրիչ ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆ պիտի ներկայացնէ իր ֆիլմերէն մին : Կը մասնակցին ֆրանսացի արուեստագիտուհիներ :

Մանրամասնութիւնները շուտով :

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Մայիս 31ին Միւթիւալիթէ
Զոմը կը տօնէ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ · Յ · Դ · Եգիպտոսի կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին Սէն Սիւլփիսի ծանօթ հաւաքատեղին :

ՓԱՐԻԶ ·— Հ · Յ · Դ · Ազբիւր – Սերոբ եւ Մ · Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ · ժողովը այս շաբաթ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայանալ անդամատետրերով :

ՓԱՐԻԶ ·— Հ·Յ·Դ· Նոր Սերունդի «Ահարոնեան »խումբի ընդհ · ժողովը այս հինգշաբթի ժամը ճիշդ 21·15ին : Ազգ · Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ : Շատ կարեւոր օրակարգ (Նոր Սերունդի օրուան տօնակատարութիւն) : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Հայերէնի դասերը ժամը 20·15ին :

Հ · Յ · Դ · ԱՆԻԷՌ Պուա Քոլոմպի «Արամ» ենթակոմիտէի ընդհ · ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Ներկայ կ՚ըլլան Կ · կոմիտէի եւ Շրջ · կոմիտէի ներկայացուցիչները :

ՄԱՐՍԷՅԼ ·— Համազգային Մշակ · Միութեան դասախօսութիւնը՝ այսօր, չորեքշաբթի, ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբ : Կը խօսի Տ · Թաղոյեան ԳՐ · ԶՕՀՐԱՊԻ մասին :

ՇԱՒԻԼ ·— Հ·Յ·Դ· «Արղութեան» խումբի ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ կ՚ըլլան կեդր · եւ Շրջ · կոմիտէի ներկայացուցիչները :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը՝ այս չորեքշաբթի, ժամը 20·30ին, Քասէ սրճարանին վերնայարկը : Կը խօսի Պ · ԶԱՐԵՀ ՄՈՒԹԱՖԵԱՆ : Նիւթ՝ Նկարչական արուեստին արդի ձգտումները : Մուտքը ազատ է :

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան կողմէ, (ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆ) (Հայկարմիր Խաչէն Օգն · Մարմին) քառասնամեայ տարեդարձին առթիւ, 10 Մայիս, ժամը 14·30ին, Սորպօնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, Հովանաւորութեամբ՝ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԹԵՄԻ կաթող · պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ Տ · ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ · Վ · ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ : նախագահութեամբ՝

Prof. Laignel - Lavastine
(Անդամ Ակադեմիայի)

Սիրայօժար կը մասնակցին ·— Օրիորդներ՝ ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ (երգ) դաշնակի ընկերակցութեամբ Անժէլ Նիզամեանի, Պէրթիլ Իւկէ (ջութակ), ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ), ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԽԸՏՇԵԱՆ (Արտասանութիւն), ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ (պար) ընկերակցութեամբ Յակոբ Կզերունի, Տիկ · ԱԼԻՍ ՊԸՉԱՔՃԵԱՆ (արտասանութիւն)եւ Պ · Պ · ՆԱՀԱՊԵՏ ԱԼԱԼԷՄՃԵԱՆ (թաւջութակ) դաշնակի ընկերակցութեամբ Տիկին Ալալէմճեանի, ԺԻՐԱՅՐ ՍԵՐԳՕԵԱՆ (Փարիզի օփերայէն) դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր · Անորէ Լիսի, ՆԱՅԻՐԻ երգչախումբը ղեկավարութեամբ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9·)
Tél : PRO. 86 - 60 C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 7 ՄԱՅԻՍ • JEUDI 7 MAI 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ—ԹԻՒ 7060 Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2471

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՄԵՍՏ ՊԱՀԱՆՋ ՄԸ

•

Անցեալ շաբթու կոչ մը հրատարակե – ցինք, որով Փարիզի Հայ Մարզական Միութիւնը հանրային աջակցութեան կը դիմէր, տեւական մարզադաշտ մը ապահովելու համար :

— «Զորս հինգ տարիէ ի վեր կը գործենք առանց աղմուկի եւ առանց նիւթական բեռ մը դառնալու: Առանց մեր տրամադրութեան տակ ունենալու նիւթական հաստատուն աղբիւր, կրցանք մեր շուրջը հաւաքել մօտ 280 պատանիներ եւ պարմանուհիներ: Հոգացինք անոնց հագուստի, կօշիկի եւ մարզանքի անհրաժեշտ իրերն ու պէտքերը: Վարձեցինք նաեւ առժամեայ դաշտեր եւ մարզիչներ»:

Միութեան վարչութիւնը ամէն զոհողութիւն ստանձնելով հանդերձ, մատնուած է բազմապիսի դժուարութեանց :

Գլխաւոր հոգը՝ մարզադաշտի մը չգոյութիւնն է:

Վարձու մարզադաշտեր չեն պակսիր Փարիզի մէջ: Բայց ամէն բան կախում ունի անոնց տէրերուն բարեացակամութենէն :

Մեծ մասով չափազանց պահանջկոտ են անոնք: Միշտ խոչընդոտներ կը յարուցանեն, կաշկանդելով շարժելու ազատութիւնը եւ կոտրելով ամէնէն հաւատարիմ վարձակալներուն թեւերը :

Ուրեմն տարրական պահանջ մըն է սեփական մարզադաշտը,— վայր մը ուր կարենաս շարժիլ, գործել այնպէս ինչպէս քու տանդ մէջ :

« Սեփական »ը չի նշանակեր անպատճառ մարզադաշտ մը գնել, ինչպէս տուն մը կը գնեն: Այդ կարգի սեփականութիւնները միլիոններ կ'արժեն, մանաւանդ Փարիզի մէջ :

Որքան կրցանք ստուգել, Հայ Մարզական Միութիւնը կը փնտռէ մարզադաշտ մը որ իր տրամադրութեան տակ ըլլայ ամբողջովին, երկար ատենի համար :

Ուրիշ խօսքով, դարձեալ վարձու, բայց տեւական: Գոնէ հինգ – տասը տարուան պայմանաժամով :

Այդպիսի դաշտեր չեն պակսիր փարիզեան շրջանին մէջ եւ եթէ Միութիւնը պատրաստ գումար մը ունենայ, կրնայ հատ մը ապահովել մատչելի պայմաններով :

Պարզ է որ չունին այդ գումարը :

Ուրեմն որոշեր են հանգանակութիւն մը կատարել, ժապաւինեալ տոմարով :

Մեծ բան մը չէ իրենց սպասած գումարը եւ վստահ են թէ պիտի յաջողին: Մանաւանդ որ, խնդիրը կապ ունի նոր սերունդի փրկութեան հետ :

Որո՞ւ սրտին չի խօսիր մարզական շարժումը, որ հրաշքներ գործեց մեր մէջ ալ, հակառակ զանազան թերըմբռնողութեանց եւ ցաւալի պառակտումներու :

Ո՞վ մտահոգութեան մատնուած չէ այս լքեալ պզտիկներուն վրայ, նոյն իսկ իր զաւակները փրկելու համար:

Ապականութեան որջերը եւ փորձութեան ցանցերը արդէն իսկ աւերներ կը գործեն հայկական ընտանիքներու մէջ ալ:

Բազմութիւն մը կը կազմեն այն հայերն ու մայրերը որոնք մոխիր կը ցանեն իրենց գլուխներուն վրայ :

Այլասերումը միայն ազգային չէ, այլեւ անհատական եւ բարոյական: Զոհերը վարքուբարքով ալ կը դառնան խոտելի կամ արգահատելի :

Անշուշտ մարզական շարժումը իր նպատակին չի ծառայեր, եթէ սահմանափակուի միայն «ֆութպոլ» խաղալով եւ մրցանիշ կոտրելով :

Մարմնական մարզանքին հետ, անհրաժեշտ է զարկ տալ մտաւոր եւ բարոյական զարգացման: Վառ պահել ազգային ոգին եւ հայրենասիրութիւնը :

Կը մնայ օր առաջ գոհացնել մարզադաշտի մը պահանջը :

Շ.

ՕՏԱՐ ՈՒՍԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

*

120 ՄԻԼԻԱՌ ՖՐԱՆՔԻ ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԻՒՆ. — ՅԱՒԵԼՈՒՄ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ

Նախարարական խորհուրդը ուրբաթ առտու պիտի քննէ ելմտական ծրագիրները, վերջնական եզրակացութեան մը յանգելու համար : Առջի օր երկու յաջորդական նիստեր գումարուեցան, իսկ երէկ ալ քննուեցաւ միջազգային կացութիւնը, որուն հետ սերտ կապ ունի Հնդկաչինի պատերազմը :

Օրուան գլխաւոր հոգն է 1953ի ելմտացոյցին բացը: Կառավարութիւնը կ'ուզէ երկրորդ անգամ կրճատել զինուորական ծախքերը, 10 - 20 միլիառ ֆրանք խնայելով: Քաղաքային ծախքերն ալ երկու առհարիւր կրճատելով, կը յուսան 12 միլիառ ֆրանք եւս ճարել, ինչ որ բաւական չէ : Ուրիշ ծրագիր մը կը տրամադրէ քսան առհարիւր աւելցնել երկաթուղիներու գիները, 5–6 ֆրանք հաշուելով իւրաքանչիւր քիլոմեթրը, Գ. կարգի համար եւ համեմատաբար բարձրացնելով միւս կարգերը :

Եթէ այս առաջարկները ընդունուին, 120 - 130 միլիառ ֆրանք ճարած պիտի ըլլան, առանց ուրիշ յաւելումներու : Վարչապետը լիազօրութիւն պիտի պահանջէ, կարգ մը բարեփոխումներ կատարելու համար: Պիտի առաջարկէ նաեւ աւելցնել Պանք տը Ֆրանսէն գանձելի կանխավճարներու գումարը :

Բուռն վիճաբանութիւններ կը սպասուին Ազգ. Ժողովին մէջ, այս ծրագիրներուն քննութեան առթիւ: Յոռետեսներ նոյնիսկ դահլիճի անկում կը նախատեսեն:

× Մ. Նահանգներուն կողմէ արտասահմանի տրամադրուած վարկերուն մէջ 400 միլիոն տոլարի գումար մը կը նախատեսուի Հնդկաչինի պատերազմին համար, այսինքն Ֆրանսայի ծախքերուն 40 առհարիւրը: Այս գումարը պիտի տրամադրըուի զինամթերք ճարելով Հնդկաչինի Ֆըրանսական զօրքին:

× Վերջին լուրերու համաձայն, Հնդկաչինի ըմբոստները յառաջ կը խաղան դէպի Մեքոնկ: Թուլցած է Լաոսի մայրաքաղաքին դէմ կատարուած յարձակումը : Կը կարծուի թէ ըմբոստները առ այժմ չեն ուզեր գրաւել այդ քաղաքը, ուրիշ ուղղութեամբ գործելու համար :

× Ընկերային խլրտումները կը շարունակուին ամբողջ երկրին մէջ: Մասնաւորապէս մտահոգութիւն կը պատճառէ նաւային պաշտօնեաներու եւ Ռընոյի գործարանին բանուորներու գործադուլը :

Առաջինը, որ Հաւրէն սկսաւ Ապրիլ 27ին, արդէն վարակած է Մարսէյլի նաւահանգիստը, ուր 31 նաւեր եւ բազմաթիւ նաւաձիգներ անշարժութեան դատապարտուած են: Շարժման գլուխը անցած է Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը: Միւս Միութիւնը, Բանուորական Ուժ, կը դատապարտէ գործադուլը:

Պոտոյի, Սէն Նազէրի եւ ուրիշ նաւահանգիստներու մէջ ալ նաւային երթեւեկը դադրած է: Բանակցութիւնները կը շարունակուին կառավարութեան հետ, օր առաջ լուծելու համար տագնապը :

Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ հաշտարար ձեռնարկները ձախողած ըլլալով, հաւանական է որ առժամապէս փակուին Ռընոյի գործարանները :

Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը կ'առաջարկէ 24 ժամ դադրեցնել հանրակառքերու երթեւեկը, Փարիզի մէջ :

....

«ԱԶԱՏ ՍՈՒՐԻԱ» անունով կառավարութիւն մը կազմուած է, գնդ. Մոհամմէտ Սաֆայի կողմէ, ինչպէս կը գրեն Պէյրութի արաբական թերթերը (վերապահութեամբ):

ԿՐՃԱՏՈՒՄ ՎԱՐԿԵՐՈՒ

•

ՊԱՏՐԱՍՏ ԸԼԼԱԼ ՏԱՐԻՆԵՐՈՎ

Մ. Նահանգներու նախագահը առաջարկեց փոքրհրդարանին կրճատել արտասահմանի սահմանուած վարկերը, 1953 – 54 տարեշրջանին համար: Իր առաջարկած գումարն է 5.828.732.500 տոլար, ինչ որ 1.772.000.000 տոլարի զեղչ մը կը կազմէ Թրումընի նախատեսած վարկերուն վրայ:

Այս առթիւ խորհրդարանին ուղղած պատգամին մէջ նախագահը կ'ըսէ .

— « Կոպիտ եւ իրական ճշմարտութիւնը այն է թէ չենք կրնար թուլցնել մեր պաշտպանութիւնը, ցորչափ չունինք բացորոշ փաստ մը՝ Խ. Միութեան անկեղծօրէն խաղաղասիրական նպատակներու մասին: Մ. Նահանգները եւ մեր ընկերակիցները պէտք է պատրաստ ըլլան, ի հարկին տարիներով, պաշտպանութեան բաւարար միջոցներ կառուցանելու համար: Պէտք է զգուշանալ ռազմական չափազանց արագ ճիգէ մը որ կրնայ կաղմալուծել մեր տնտեսութիւնը: Պէտք է օգնել ազատ ազգերուն, արմատախիլ ընելու համար տկարութեան այն ներքին պատճառները որոնք կը նպաստեն համայնավարութեան: Պէտք է աւելին ընել Ծայր. Արեւելքի մէջ: Կ'առաջարկենք յաւելուածական աղբիւրներ գտնել՝ օգնելու համար Ֆրանսայի եւ Հնդկաչինի ընկերակից պետութեանց: Նկատելով որ անկարելի է ճշգրտօրէն նախատեսել այն տարին եւ պահը ուր զինուորական վտանգը կրնայ առաւելագոյն կէտին հասնիլ, միակ խոհեմ միջոցն է շարունակել ռազմական ճիգը »:

«ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՏԱԳՆԱՊԱԼԻ Է»

Արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլըս, բացէ ի բաց յայտարարեց թէ «միջազգային կացութիւնը տագնապալի է»: Ահաւասիկ իր ճառին ամփոփումը .

— «Ամբողջ հարաւ. Արեւելեան Ասիան մեծ վտանգի մը մատնուած է: Եթէ Հնդկաչինը կորսուի, դէպքերը իրարու պիտի յաջորդեն Ծայր. Արեւելքի մէջ, շղթայի մը օղակներուն պէս: Բազմաթիւ երկիրներ որոնք միշտ դէպի արեւմտեան աշխարհը եւ մասնաւորապէս դէպի Մ. Նահանգները դարձած են, իբրեւ ամենամեծ աղբիւրը բարոյական եւ նիւթական ուժի, կը սկսին հարցնել թէ ուժի աղբիւրը Ուաշինկթընէն Մոսկուա անցած չէ՞... Նոյն իսկ արեւմտեան աշխարհին մէջ կան ոչ – համայնավար տարրեր որոնք կ'աճապարեն լեզու գտնել սովետական համայնավարութեան հետ կամ բարեացակամ չէզոքութիւն մը վարել անոր հանդէպ : Հնդկաչինի դէմ կատարուած համայնավար նախայարձակումը ամենամեծ վըտանգներէն մէկն է ազատ աշխարհին համար: Լաոսի դէմ կատարուած յարձակումը չափազանց վրդովիչ դէպք մըն է: Ֆըրանսա եւ ընկերակից պետութիւնները չեն կրնար կրել այս պատերազմին ամբողջ ծանրութիւնը: Մեր փոխադարձ ապահովութեան վարչութիւնը 400 միլիոն տոլարի վարկ մը կը նախատեսէ, օգնելու համար Ֆրանսացիներուն եւ Հնդկաչինի : Կրնայ ըլլալ որ այս օգնութիւնը որոշ չափով աւելնայ յառաջիկային :

«Չկայ որեւէ փաստ որ ապացուցանէ թէ նուազած է համայնավար սպառնալիքը ազատ աշխարհին հանդէպ, կամ թէ պիտի նուազի նախատեսելի ապագայի մը մէջ : Արտասահմանի օգնութեան նոր ծրագրին նպատակն է պահել նախաձեռնութիւնը՝ խաղաղութեան հաստատման համար: Այդ նախաձեռնութիւնը ստանձնեց նախագահ Այզընհաուըր ապրիլ 16ի ճառով»:

Նախարարը յետոյ պարզեց կառավարութեան տեսակէտները Ֆորմոզայի, Ճափոնի եւն. մասին: Իրմէ վերջ, նոյն յանձնաժողովին առջեւ ճառ մը խօսեցաւ փոխադարձ օգնութեան վարիչը, մանրամասնութիւններ հաղորդելով տրամադրելի վարկերու մասին: Եւ շեշտեց թէ Հնդկաչին միւս բոլոր երկիրներէն աւելի մեծ բաժին մը պիտի ստանայ :

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

•

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք .— Ընկեր Յովհ. Թորոսեանէ 2000 ֆրանք:

ԴԱՀԼԻՃԻ ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

•

«Սովետական Հայաստան» օրաթերթէն կը քաղենք հետեւեալ պաշտօնական տեղեկութիւնները Խ. Հայաստանի մէջ կատարուած նախարարական փոփոխութեանց մասին (18 ապրիլ) .—

Այս առթիւ հրատարակած են շարք մը հրամանագիրներ, ապրիլ 17ին: Առաջին հրամանագրով կը միացուին «պետական անվտանգութեան» (ապահովութիւն) եւ ներքին գործերու նախարարութիւնները : Երկրորդ հրամանագրով նախարար կը նըշանակուի Գէորգի Եոսիֆի Մարտիրոսով:

Երրորդ հրամանագրով կը միացուին գիւղատնտեսութեան, անտառային տընտեսութեան, Ջրային տնտեսութեան նախարարութիւնները, բամպակագործութեան գլխաւոր վարչութիւնը, վերաբնակեցման, որոտգական գործերու, մթերումներու, գիւղական եւ կոլտնտեսային շինարարութեան վարչութիւնները եւ կը կազմուի մէկ նախարարութիւն,— գիւղատնտեսութեան եւ մթերումներու :

Չորրորդ հրամանագրով նախարար կը նշանակուի Սամսոն Խաչատուրի Ղազարեան :

Հինգերորդ հրամանագրով կը ձուլուին Շարժանկարի (կինեմատոգրաֆիա) եւ Արուեստի վարչութիւնները, կուլտուր-լուսաւորական հիմնարկութիւններու եւ ռատիօ – ինֆորմացիայի կոմիտէները, պոլիգրաֆիական արդիւնաբերութեան, հրատարակութիւններու եւ գրքի առեւտուրի եւ «աշխատանքային ռեզերվ»ի վարչութիւնները, վերածուելով մէկ նախարարութեան,— «Հայկական ՍՍՌ կուլտուրայի (Մշակոյթ) նախարարութիւն »:

Նախարարը՝ Զաւէն Տիգրանի Գրիգորեան (Զ. հրամանագիր):

Եօթներորդ հրամանագրով կը ձուլուին թեթեւ արդիւնաբերութեան, սննդարդիւնաբերութեան, մսեղէնի եւ կաթնեղէնի արդիւնաբերութեան նախարարութիւնները եւ կը կազմուի «Հայկական ՍՍՌ թեթեւ եւ սննդի արդիւնաբերութեան մինիստրութիւնը» (Նախարարութիւն):

Նախարարը՝ Արամ Սերգեյի Փիրուզեան (Ցրդ հրամանագիր):

Իններորդ հրամանագրով անտառային արդիւնաբերութեան նախարարութիւնը (միշտ մինիստրութիւն) կը վերածուի անտառային եւ թղթի արդիւնաբերութեան նախարարութեան :

Նախարարը՝ Խաչատուր Թադէոսի Ոսկանեան (10րդ հրամանագիր):

Յաջորդ հրամանագրով «ֆինանսների մինիստր» (ելմտական նախարար) կը նշանակուի Լարիսա Ալեքսանդրի Ստեփանեան :

Բոլոր հրամանագիրները ստորագրած են «Հայկական ՍՍՌ Գերագոյն Սովետի Նախագահութեան նախագահ» Մ. Պապեան եւ քարտուղար Ս. Ղեւոնդեան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ անցեալ յունուարին ձերբակալուած էր Վերներ Նաուման, Անգլիացիներուն կողմէ, իր –

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՐՏԱՄԵՏԻ ԻՆՔՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

★

(Գ. եւ վերջին մաս)

Ցայգըդ առաւօտ, (Ապրիլ 8), Հայոց Ձորէն հարիւրաւոր կիներ, ծերեր ու մանուկներ լեցուեցան մեր գիւղին մէջ եւ պահականոցի առջեւ: Նախորդ օրը (Ապրիլ 7) հազարաւոր Քիւրտեր չորս թնդանօթներով յարձակած էին Իշխանի Գոմ գիւղին վրայ, ուր համախմբուած էր Խաբականց, Բէօշկ - Խորգոմ, Անգղ, Մաշտակ, Քերծ, Կղզաշ եւ ուրիշ մէկ քանի գիւղերու հայութիւնը: Մօտ հարիւր երիտասարդներ հերոսաբար մաքառած էին այս ահռելի ուժին դէմ, մինչեւ իրիկուն, եւ փրկած ժողովուրդը: Մեր գիւղը եկողները, կռուէն ետք, բաժնուած էին քաղաք անցնելու համար, անտեղեակ այնտեղի վիճակին եւ ճամբաներու գոցուած ըլլալուն:

Քիչ վերջ դարձեալ գիւղին մէջ երեւաց աղուէս Ջիպէր, մեզ խաբելու նոր փորձ մը ընելու համար: « Ձեր երիտասարդները շատ սխալ ըրին չեկան չյանձնուեցան: Յետոյ պիտի զղջան ըսաւ գիւղի «իշխաններուն»:

«Թող մտիկ ընեն ինծի՝ քանի դեռ ուշ չէ: Այսօր Նորդուզէն եւ Շատախէն մեր գիւղին վրայով քաղաք պիտի անցնին կառավարական մեծ ուժեր մասնակցելու համար ապստամբները պատժելու գործողութեանց: Կրնայ ըլլալ՝ որ իրենց ապահովութեան համար կրակ բանան օդին մէջ: Զգոյշ թէ պատասխանեն: Եթէ ոչ կռիւ պիտի ծագի: Թող նային Հայոց-Ձորի ժողովուրդին եւ խղճան իրենց ընտանիքներուն: Երէկ ցաւալի դէպքեր պատահեցան Հայոց-Ձորի մէջ, որովհետեւ խաղաղ կերպով անցնող այս ուժերը յարձակումի ենթարկուեցան: Գիտցէք որ ես ձեր բարեկամն եմ: Ճէվտէթ փաշան ալ ինծի պատուիրած է արդէն եւ հիմա ալ հեռաձայնով յանձնարարեց. «լաւ նայէ որ հօրս գիւղի Հայերուն վնաս մը չհասնի» :

Անտարակոյս՝ դահիճը պատուիրած էր հակառակը, «լաւ նայէ որ ոչ մէկ Հայ ազատի»:

Քիւրտերու գալու գոյժը ծայրայեղ յուսահատութիւն եւ խուճապ առեղծեց ժողովուրդին մէջ: «Այսօր մեր սեւ օրն է», ըսին կիներ եւ սկսան լալ ու ողբալ գրկախառնուելով իրենց սրտի հատորներու հետ: Մահուան սարսուռը անցաւ բոլորի հոգիներէն:

Զինուած երիտասարդութիւնը բաժնուած էր երկու խումբերու: Քառասուն հոգինոց խումբ մը կը գտնուէր գիւղի արեւելեան ծայրը՝ տան մը մէջ, խմբապետութեամբ Մարտիրոս Կամիչեանի: Միւս խումբը, 15 հոգինոց, արեւմտեան ծայրը: Ինծ վիճակուած էր գտնուիլ վերջին խումբին մէջ: Մեր բռնած տուները դիրքեր չէին: Աւելի ճիշդը թաքստոցներ՝ առանց պատուհաններու, որոնցմէ թշնամին տեսնել եւ անոր շարժումներուն հետեւիլ անկարելի էր:

Պատուիրեցինք ժողովուրդին համախմբուիլ գիւղին կեդրոնը գտնուած տուներու մէջ, որպէսզի կարելի ըլլար զիրենք պաշտպանել: Բայց քիչեր մտիկ ըրին:

Առաւօտ կանուխէն պահականոցը, առջեւի հրապարակը ու սրճարաններ լեցուած Թուրքերը՝ Քիւրտերու գալուն կը սպասէին միասին սկսելու համար նախճիրը:

Կէս օրուան ատենները Հայոց - Ձորի կողմէն ծայր տուաւ քրտական վոհմակը, բաղկացած 4 – 500 հոգիէ, ձիաւոր ու հետիոտն, որ զանազան թեւերու բաժնուելով՝ գրաւեց գիւղին տիրող հարաւային բլուրները: Թուրքերը միացան անոնց՝ մեր «բարեկամ» Ջիպէրի եղբօր գլխաւորութեամբ: Քիւրտ ձիաւորներու մեծ խումբ մըն ալ, մեզմէ աննկատ, այգիներու մէջէն արդէն պահականոց հասած էր:

Մեր տկար ուժերը անբաւական էին դիմադրելու այս զօրաւոր եւ կատաղի թշնամին՝ ընդարձակ տարածութիւն ունեցող այս բլուրներուն վրայ: Փրկուելու ոչ մէկ յոյս ունէինք: Ուստի՝ մահուան գաղափարի հետ հաշտուած, որոշեցինք սպասել մինչեւ որ գիւղը մտնեն: Այն ատեն մղել յուսահատական, զիրկընդխառն կռիւ մը եւ մեռնիլ պատուով:

Տէր Ցուսկան Որդու բարձունքներէն երկու թնդանօթներ սկսան գոռալ եւ թշնամին համազարկեր տալով շարժեցաւ դէպի գիւղ, յամրաբար եւ զգուշաւոր, ու երկու ժամէն հազիւ համարձակեցաւ գիւղին մօտենալ:

Դուրս թռանք մեր թաքստոցէն: Խումբ մը Քիւրտեր կը հետապնդէին 13 տարեկան աղջնակ մը որ իր հօր ու մօր խողխողումէն խելագարած, կը փախչէր լեղապատառ ճիչեր արձակելով եւ մազերը փետտելով: Այս բարբարոսներէն երկուքը ինկան անշունչ մեր համազարկին տակ: Միւսները փախան քովի նեղ փողոցը: Հազիւ ժամանակ ունեցանք սեմէն ներս քաշել արիւնաթաթախ դիակները այս լեռնական վիթխարի գազաններուն, եւ առնել անոնց զէնքերն ու փամփուշտները՝ որոնց այնքան պէտք ունէինք:

Իրարանցում մը ինկաւ թշնամիին մէջ: Ահագին խումբ մը անմիջապէս խուժեց դէպի մեր թաքստոցը, բայց մենք արդէն անցած էինք քովի բաց աւերակը, ուրկէ սկսանք կրակել ամէն ուղղութեամբ: Թշնամին միւս կողմերէն ալ գիւղ մտնելու վրայ էր: Ջիպէրի եղբայրը ճերմակ թաշկինակով մը բերդէն ինչ որ նշաններ կուտար թնդանօթներուն: Ամէնքն ալ յանկարծակիի եկած փախան: Սակայն կէս ժամ ետք համախմբուեցան, եւ այդ ամբողջ վոհմակը՝ մոլեգնած, «սալաւաթ» տալով, իր ամբողջ ուժով գրոհ տուաւ ու պաշարեց մեզ: (Ցաւալի է արձանագրել որ, մեր միւս խումբը զոհ երթալով քանի մը ծերերու տուած սխալ տեղեկութեան թէ թշնամին չէ դպչած ժողովուրդին, եւ անտեղեակ որ մենք կը կռուէինք, տեղէն չշարժեցաւ: Որով թշնամին իր ամբողջ ուժը կեդրոնացուց մեր վրայ): Հարիւրաւոր գնդակներ սկսան սուրալ մեր գլուխներու վրայէն եւ դռնէն ներս: Անկարելի էր խուսափիլ: Թնդանօթներու ռումբերը սկսան քանդել մեր քովի տուները: Քանի մը վայրկեան ետք եւ ամէնքս ալ կորած պիտի ըլլայինք:

Ծուղակի մէջ բռնուած էինք: Յիշեցինք անմահ Իշխանի խօսքերը՝ մեզի ձեռնառումբ տուած ատեն:

—« Տղայ, Յակոբ, ռումբ»,, գոչեց մեր խմբապետը, Պաղտասար Թորոսեան:

Յակոբ, որ, ըստ իր պատմածին, ռմբաձիգ էր եղած Պաքուի հայ - թաթարական կռիւներուն ատեն, եւ որու քով կը գտնուէին ձեռնառումբերը, վախէն թուլցած — «Ես չեմ կրնար ռումբ նետել», թոթովեց եւ անշունչ դիակի մը պէս գետին ինկաւ: Մեր քաջասիրտ՝ բայց ռումբ նետելու անվարժ խմբապետը՝ խլեց ձեռնառումբերը եւ ամէնէն ուժեղին կրակ տուաւ: Ռումբը պայթեցաւ իր ձեռքին մէջ եւ ածխացուց զինքը: Այս ահաւոր տեսարանը չընկճեց մեզ, ընդհակառակն՝ աւելի վրէժխնդիր դարձուց: Չէ՞ որ վճռած էինք մեռնիլ:

Պայթիւնին ձայնէն թշնամին ցրուեցաւ ահաբեկ, բայց պահ մը վերջ վերադարձաւ նոյն կատաղի գրոհով: Ընկերներէն մէկը նետեց երկրորդ ձեռնառումբը, որ դժբախտաբար, պայթեցաւ այն ատեն միայն երբ թշնամին զայն տեսած ու փախած էր լեղապատառ: Մեր համազարկերը քշեցին զանոնք հեռուն, ձորերու մէջ: Ու այլեւս չերեւցան: Սպանուած էին մօտ տասը անոնցմէ եւ մէկ քանին ալ վիրաւորուած:

Թշնամու գազանութեան զոհ գացին 70 – 80 կիներ, մանուկներ ու ծերեր Հայոց - Ձորի եւ մեր ժողովուրդէն: Եթէ մեզի մտիկ ընելով գիւղի կեդրոնը հաւաքուած ըլլային՝ զոհերու թիւը շատ աւելի նուազ պիտի ըլլար: Կոտորուեցան՝ որովհետեւ մնացին պահականոցի քովերը եւ գիւղի ծայրամասի տուներուն մէջ:

Մնացեալ 1200է աւելի ժողովուրդը, որ նոյնպէս դատապարտուած էր կատարեալ բնաջնջումի, այսպէս փրկուեցաւ շնորհիւ խումբ մը երիտասարդներու դիմադրութեան եւ անոնց բազուկները զինող կուսակցութեան:

Այս առթիւ հարցում մը մեր «իմաստուններուն» — Զէնքը հայ ժողովուրդի կորստեա՞ն թէ փրկութեան պատճառ դարձաւ: Այս եւ ասկէ շատ աւելի սքանչելի անհամար դրուագները բան մը կը խօսի՞ն ձեր գօսացած սրտերուն ու ցամքած հոգիներուն:

Կարդալով զանոնք, կարելի՞ է չգոչել, — «Փառք յեղափոխութեան»: Ու մանաւանդ «փառք Հ. Յ. Դաշնակցութեան»:

ՂԱԶԱՐ ՆԵՐԿԱՐԱՐԵԱՆ

ՆԵՆԳԱՄԻՏ ՀԱՐՑՈՒՄԻ ՄԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

●

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք ատենին, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը անցեալ տարի հրամայած էր Ատրպատականի առաջն. տեղապահ Կարապետ Ա. քահանայի՝ լուծել Թեհրանի Թեմական Խորհուրդը եւ նոր ընտրութիւններ կատարել:

« Ցառաջդիմական » մամուլը այս առթիւ կարգ մը հարցումներ ուղղած ըլլալով, Կարապետ Ա. քահանայ հետեւեալ պատասխանը տուած է (31 Մարտ).—

Ա. Սոյն գրութիւնս ուշացնելու նպատակն էր ապարդիւն չհրահրել մի խնդիր, որի մէջ անբարեացակամ ոգին գերակշռում է իրերի ճշմարտութեան եւ սրտցաւ ու հեռատես վերաբերմունքին:

Բ. Ն. Ս. Օծութիւն Վեհափառի բոլոր կարգադրութիւններին բացարձակ կամակատար ու հպատակ լինելով հանդերձ, ես անկարող եղայ իրագործելու Վեհի կարգադրութիւնը, այն է՝ ոստիկանութեան միջոցով ցրել թէկուզ, ինչպէս դուք էք որակում, ազգային «ապօրինի» մի մարմին: Դրանով նախընթաց պիտի տրուէր ցրելու առհասարակ ազգային մարմինները: Այս յանցապարտ վերաբերմունքից ջանացի զերծ մնալ:

Այդ անկարող էի անել նաեւ այն պատճառով, որ աւելի քան համոզուած եմ, որ Վեհափառ Կաթողիկոսը զոհ է գնալու իր ստացած չարամիտ, անխոհեմ ու անստոյգ զեկոյցի, որ Վեհին յղել են, դիցուք ես կամ դուք կամ մի երրորդը, առանց սակայն Վեհին ծանօթացնելու այն արտակարգ ու աննպաստ վիճակի հետ, որի մէջ ենք այսօր, որի հետեւանքով պետութիւնը ինքը անխոհեմութիւն եւ անհեռատեսութիւն է համարում դերագոյն մարմնի լրացուցիչ ընտրութիւններին դիմելը:

Սպասելի չէ՞ որ մենք եւս օրինակ վերցնենք այդ խոհական եւ ազդանուէր վերաբերմունքից, մենք, որ ոչ կառավարութեան միջոցներն ունինք, մանաւանդ ոչ էլ նրա չափուած ձեւուած տակտն ու ուշիմութիւնը:

Գ. Ապօրինի համարել մի մարմին լոկ այն պատճառով, որ իր լիազօրութեան ժամանակաշրջանը լրանալուց յետոյ շարունակում է ցնոր ընտրութիւն իր պարտականութեան կատարման մէջ մնալ, դա արդարամիտ վերաբերմունք չէ: Ընդհակառակն, խիստ դատապարտելի կը լինէր, եթէ այդ մարմինը, առանց սպասելու նորին կեանքի գալուն, լքէր իրեն վստահուած գործը ու հեռանար: Այս խնդրում մեզ ցաւ է պատճառում այն, որ մեր ժողովուրդը կարծէք գնալով յետադիմում է փոխանակ անցեալի փորձերից դաս վերցնելու: Չէ՞ որ սրանից առաջ Թեհրանի Թեմական Խորհուրդը, որ նոյն իսկ չէր ընտրուել, այլ Գրաշնորհ Ռուբէն եպիսկոպոսն էր նշանակել, փոխանակ չորսի,

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

« ՏՂՈՒ ԿԵԱՆՔՍ »

(ՀԱՏՈՒԱԾ ՄԸ)

●

Դժուարաւ կը հաւատայի Աստուծոյ անգթութեան, կը կասկածէի որ մեծ հայրիկը կը հնարէր այս սոսկումները ոչ թէ ինծի ներշնչելու յաւիտենականին երկիւղը, այլ իրենը եւ զայն կը հարցաքննէի համարձակօրէն:

— Այդ բաները կ'ըսես ինծի որ քեզի՞ հնազանդիմ:

— Անշուշտ.

— Բայց... այն ատեն, մեծ մայրիկը..

— Չըլլաս հաւատաս այդ յիմար պառաւին, կը հրամայէր խստութեամբ: Ան միշտ անմիտ եղած է: Ողջմտութիւն չունի, եւ ոչ կարդալ, ոչ ալ գրել գիտէ, իրեն պիտի արգիլեմ որ քեզի խօսի այդ բաներուն մասին: Պատասխանէ ինծի, հրեշտակներու քանի՞ դասակարգ կայ, եւ ինչ են իրենց յատուկ պաշտօնները:

Կը պատասխանէի. ես ալ իմ կարգիս կը հարցաքննէի զինքը:

— Ինչ է պաշտօնեայ մը:

— Ահ, ճնճղուկի գլուխ: Կը գոչէր ժպիտով մը եւ շրթները խածնելով: Ցետոյ դժկամակութեամբ կը բացատրէր:

— Ասիկա սրբազան պատմութեան հետ կապ չունի. մարդկային բան մըն է: Պաշտօնեան մարդ մըն է որ օրէնքներով կ'ապրի եւ զանոնք կը լափէ:

— Ինչ օրէնքներ, ինչ է օրէնք մը:

— Օրէնքները, սովորութիւններ են կը բացատրէր ծերունին զուարթ եւ հաճելի ձայնով մը, միեւնոյն ատեն իր հատունայուածքը աւելի սուր կը դառնար: Մարդիկ հաւաքաբար կ'ապրին եւ կ'ընդունին թէ ուրիշներու հանդէպ վարուելու այս կամ այն եղանակը լաւագոյնն է եւ թէ պիտի դառնայ սովորութիւն մը, կանոն մը, օրէնք մը: Այսպէս, օրինակի համար, տղաքը որ խաղալու համար կը խմբուին, կը համաձայնին որ այս կամ այն ձեւով խաղը պիտի վարեն, էհ ուրեմն, օրէնքը համաձայնութիւն մըն է մեծ մարդոց միջեւ:

Իսկ պաշտօնեաները:

— Պաշտօնեան ան չար սրիկան է որ օրէնքին պահպանութիւնը ունի եւ որ չարաչար կը գործածէ ամէնքն ալ:

— Ինչո՞ւ:

— Շատ պզտիկ ես հասկնալու համար, կը հաւաստէր մեծ հայրիկը խիստ շեշտով, պռստելով յօնքերը, յետոյ դասը կը վերսկսէր.

— Տէրը ամէն բանէ վեր է. եթէ մարդիկ բան մը փափաքին, Աստուած, ինքը, ուրիշ բան մը կ'ուզէ, ինչ որ մարդկային է, անկայուն եւ դիւրաբեկ, Տէրը կը փչէ վրան եւ անմիջապէս ամէն բան փոշի եւ մոխիր կը դառնայ:

Շատ պատճառներ ունէի, պաշտօնեաներով, չհագրգռուելու, ասոր համար եկայ նորէն նոյն նիւթին.

— Ցակոբ մօրեղբայրը կ'երգէ. «լուսաճաճանչ հրեշտակները Աստուծոյ ծառաներն են, պաշտօնեաներն ալ սատանային սպասեակները:»

Մեծ հայրիկը ձեռքովը վեր կը հանէ մօրուքը, բերանը կը խօթէ եւ աչքերը կը գոցէ: Այտերը կը դողդղան եւ կը զգամ որ ներքնապէս կը խնդայ:

— Գէշ պիտի չըլլար, եթէ սրունքէն իրար կապէին ձեզ, Ցակոբ մօրեղբայրը եւ քեզ, եւ ջուրը նետէին, պէտք չէր որ այդ երգը ան երգէր եւ դուն ալ պէտք չէր որ մտիկ ընէիր: Ասոնք կատակաբանութիւններ են զոր հերձուածողները եւ հերետիկոսները հնարած են:

Եւ կը սկսէր մտածել, աչքերը հեռուն սեւեռած, եւ կամաց մը կը հառաչէր:

Բայց իր սպառնական Աստուածը մարդոցմէ շատ վեր դնելով հանդերձ, զայն իր բոլոր գործերուն մասնակից կ'ընէր. ինչպէս նաեւ մեծ թիւով սուրբեր: Մեծ մայրիկն ալ իրեններուն հետ նոյն ձեւով կը վարուէր. բայց կարծես կ'անգիտանար բոլոր սուրբերը, բացի Ս. Նիկողոսէն, Ս. Գէորգէն, Ս. Ֆրոլայէն եւ Ս. Լաւրէն: Բարի մարդիկ էին ասոնք, շատ ընտանի, որ գիւղերը կը պտտէին, կը միջամտէին մարդոց կեանքին եւ անոնցմէ ալ շատ չէն զանազանուիր:

Մեծ հայրիկին սուրբերը ամէնքն ալ մարտիրոսներ էին, կուռքեր տապալած էին եւ Հռոմի կայսրերուն դիմադրած, ուստի զանոնք չարչարած էին, այրած, կամ ողջ ողջ մորթերը քերթած:

Երբեմն, մեծ հայրիկը բարձրաձայն կ'երազէր.

— Ահ, եթէ Տէրը օգնէր ինծի, սա տունը ծախելու գոնէ 500 ռուբլի շահով մը, Ս. Նիկողոսին ի պատիւ պատարագ մը ընել կուտայի:

Եւ մեծ մայրիկը խնդալով ինծի կը հաղորդէր.

— Անմիտ ծերուկը, կը կարծէ թէ Ս. Նիկողոսը պիտի օգնէ իրեն տունը ծախելու համար. իբրեւ թէ այդ պատուական սուրբը ուրիշ բան չունենար ընելու: Երկարօրէն կը քննէի մեծ հայրիկին եկեղեցական տօնացոյցը որ ճոխացած էր իր ձեռքով ըրած բազմաթիւ յուշագրութիւններով: Այսպէս, Յովակիմայ եւ Աննայի նուիրեալ օրուան դիմացը գրած էր գորշ մելանով. «ողորմած սուրբերը մեզ պահպանեցին դժբախտութենէ մը» :

Կը յիշեմ այդ «դժբախտութիւնը »:

ՄԱՔՍԻՄ ԿՈՐՔԻ

Թարգմ. ՍԻՐԱՆՈՅՇ

(4)

եօթը տարի գործերը վարեց… Այն օրերին եւս նոր ընտրութիւն անելը հաւանօրէն հնարաւոր չի եղել: Սակայն ոչ մի բարեմիտ մարդ այսօրուան աղմուկին եւ այսօրուան միջոցներին չդիմեց:

Դ. Ն. Ս. Օծութիւն Վեհափառ կաթողիկոսի կարգադրութիւնը իր մատնանշած ձեւով իրագործելու դէպքում ջուրն է նետուելու մեր ժողովրդի դարերի ջանքը, եկեղեցական եւ ազգային հիմնարկութեան շնորհուած անկախութիւնն ու ինքնուրոյնութիւնն անվթար ու անխաթար պահել: Մեր խոր համոզումով, եթէ Ն. Ս. Օծութիւնը արդարամիտ տեղեկութիւն ստանար մեր կացութեան մասին, ապա նման կարգադրութիւն երբեք չէր անի, որովհետեւ դա մի քայլ է, որը ամէնից շուտ եւ ամէնից շատ Ն. Ս. Օծութեան պիտի անարգանքի սիւնին գամէր եւ բանադրէր:

Ե. Վեհափառի կարգադրութեան անտեսելը անթոյլատրելի գտնելով, մենք դրա գործադրման միջոցներին ենք դիմել, սակայն գործադրել այն առանց Ն. Ս. Օծութեան վարկը խաթարելու, որ ամէն մի օրինաւոր ու բարեմիտ Հայի պարտքը պիտի լինի: Հեռու կուսակցական նեղմիտ մտածողութիւնից, հեռու մանաւանդ նենգամիտ վերաբերմունքից, մենք ձգտել ենք Ն. Վեհափառութիւնը հեռու պահել կողմ երեւալու անպատուաբեր վիճակից:

Զ. Հայ. եկեղեցին աշխարհում ինձ ծանօթ բոլոր եկեղեցիներից ամենադեմոկրատ բնոյթն ունի, երէցփոխից սկսած մինչեւ Ծայրագոյն Պատրիարքը ու Վեհափառ Կաթողիկոսը ժողովրդի ընտրութեամբ ու ցանկութեամբ են կեանքի կոչում: Եւ դրսի միջամտութիւն ընդունե՞լ է, եթէ հանրային շահ է տեսնուած դրա մէջ: Այս իսկ պատճառով, ինձ, որպէս Թեհրանի թեմից դուրս եղող անձի, հնարաւոր չլինելով Թեհրանի ներքին կեանքին միջամուխ լինել, այդու ամենայնիւ պատրուակ բռնելով Ն. Ս. Օծութիւն Վեհի կարգադրութիւնը, դրաւոր դիմել եմ Թեհրան եւ խնդրել նախապատրաստական աշխատանքներ տանել, որ գամ եւ ընտրութիւններին դիմեմ: Սակայն Թեհրանի Թեմական Խորհուրդը շատ պատճառաբանուած ու խոհական մի մանրամասն գրութեամբ եղրափակել է. «Խնդրում ենք Թեհրան գալու ձեր մտադրութեան նկատմամբ վերապահ մնաք»: Արդեօք սա չի՞ նշանակում, մի տոնահարէք մեր եկեղեցու լուսամիտ ու դեմոկրատ տրադիցիան, արդեօք սա չի՞ նշանակում, որ խնայելով Ն. Ս. Օ. Վեհի վարկը, դէպի հեռու չգնալ ու չհրահրել այդ խնդիրը: Անշուշտ այդ բոլորից յետոյ ամէն մի Հայի, առաւելապէս ամէն մի հրապարակախօսի անկապտելի իրաւունքն է պահանջել ընտրութեանց արագ իրագործումը: Բայց դրա հետ մէկտեղ ամէն մի բարեմիտ Հայի, մանաւանդ ամէն մի հրապարակախօսի պարտականութիւնն է խնայել հանրային շահը եւ հնարաւորն անել հանրութիւնը զերծ պահելու երկպառակումից եւ հիւանդագինվայրիվերումից: Այլ կերպ մօտեցնում ունենալ տուեալ խնդիրներին, կը նշանակէ եսով եւ ոչ հանրային շահով առաջնորդուել:

Ընդունեցէք մեր բարեմաղթութիւնները եւ հայ հանրութեան խաղաղ ու բարգաւաճ տեսնելու մեր անսասան տենչը, մնալով ընդմիշտ աղօթարար եւ օրհնութեամբ:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՄԵԾ ՍԳԱՏՕՆԸ ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆՆԱ, 27 Ապրիլ (Ցառաջ). — Հայ եկեղեցական Համայնքի Մշակութային Ցանձնախումբը, որ կազմուած է մէկ ամիսէ ի վեր, նախապէս հայ-գերմ. տըպուած յայտագրով մը հրաւիրած էր գաղութը Ապրիլեան սգատօնին, հայկ. մատուռին մէջ:

Կիրակի, Ապրիլ 26, առտուան ժամը 11ին փոքրիկ մատուռը լեցուած էր կոկիկ բազմութեամբ մը: Մխիթարեան երեք վարդապետներէ զատ՝ կը նշմարուէին նաեւ օտար հիւրեր, որոնք եկած էին սգակից ըլլալու «փոքր, բայց հին, յարգելի ժողովուրդի մը մեծ սուգին»:

Ցայտագրին առաջին մասը կը կազմէր հոգեհանգիստ եւ նահատակներու յիշատակարանի բացումը, որուն յաջորդեց երկրորդ մասը: Վահէ Պալըգճեան նուագեց Կոմիտասի «Նահատակներուն»: Բացման իր խօսքին մէջ Եղիշէ Ծ. Վ. Իւթիւճեան յորդորեց վառ պահել անհամար մեռելներու յիշատակը մեր սրտին մէջ: Երգչախումբը երգեց «Ոգերգ նահատակաց»: Օրուան բանախօսը՝ Հ. Բարսեղ Վ. Ֆէրհաթեան՝ յուշերու քստմնելի դրուագներով վերապրեցուց զարհուրելի եղեռնը, եզրակացնելով թէ հայ ժողովուրդը արդար հատուցումի մը կը սպասէ, հատուցում մը՝ որ անխուսափելի է: Ծանօթ երգչուհի Տիկին Մայրենի Տօնիկեան յուզեց ներկաները երգելով Պիզէի «Ակնիւս Տէյ»ը: Վահան Թէքէեանի «Ահաւոր բան մը» բանաստեղծութիւնը, արտասանեց Վահէ Պալըգճեան: Օր. Նենէթ Մովսէսեան երգեց Արտ. Խաչատրեանի «Հայրենիք»ը՝ յիշեցնելով քաղցրութիւնը հայրենիքի, Կարօ Տօնիկեան տուաւ կենդանի պատկերը Սիամանթոյի «Մահուան Տեսիլք»ին: Փոքրիկն Օր. Թագուհի Յովհաննէսեան քնքուշ եւ իմաստալից շեշտերով արտասանեց Ա. Ահարոնեանի «Ուխտաւորին» եւ ի վերջոյ երգչախումբը Թաղիաթեանցի «Տէր կեցո»ով փակեց սգահանդէսը:

Վայելուչ ու վսեմ գաղափարներու զուգորդութեամբ ընդելուզուած հանդէսը կը խտացնէր մեր ժողովուրդի անօրինակ մեծ վիշտը, միեւնոյն ատեն արտայայտելով ցեղին ամենագեղեցիկ յատկութիւնները: Առաքինութիւններ կան, որոնք միայն տառապած ժողովուրդներու յատուկ են: Մեր ժողովուրդը մեծագոյն տառապանքի բովէն անցած է:

Անհրաժեշտ է որ 1915ի Մեծ Եղեռնէն դաս մը եւս հանենք: Թշնամին 1915-17ին խտիր չդրաւ ցեղի զաւակներուն միջեւ ու փորձեց անխնայ անճիտել անոր բոլոր զաւակները — լուսաւորչական, կաթողիկէ, բողոքական — ջնջելու համար Հայ անունը աշխարհի վրայէն: Այսօրուան վերապրող հայութիւնը թող իր անխզելի ՄԻՈՒԹԵԱՄԲ ապացուցէ թէ՝ յաւերժօրէն ապրելու արժանի ցեղ մըն է: Թող ամէն Հայ համոզուի թէ ազգային այդ Միութեան դէմ գործուած ամէն յանցանք՝ ցեղային ինքնասպանութիւն է:

Ահա թէ ինչ կը թելադրէ մեզի Հայաջինջ Սարսափներու տարեդարձը: Պ.

Յ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄԸ

Մարտ 5ին Երեւանի մէջ տեղի ունեցած է բանաստեղծ Յովհ. Թումանեանի Տուն-Թանգարանի բացումը: Ներկայ եղած են գրագէտներ, գիտուններ, արուեստագէտներ, ուսանողներ, մանկավարժներ, հանրային կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներ: Հանդէսը բացած է Յովհ. Բաղդասարեան մշակութային հիմնարկներու կոմիտէի նախագահը: Խօսած են Ստ. Զօրեան, եւ ուսուցիչ Սիմակ Սահակեան: Աւ. Իսահակեան կտրած է թանգարանի մուտքը փակող ժապաւէնը:

«Սով. Հայաստան» կը գրէ թէ թանգարանի նիւթերը կը պատկերացնեն բանաստեղծին կեանքն ու գրական-հանրային գործունէութիւնը: Ցիշատակութեան արժանի են «Թումանեանը եւ ռուս ժողովուրդը», «Թումանեանը եղբայրական ժողովուրդներու համերաշխութեան դրօշակիր», «Թումանեանը երաժշտութեան մէջ», «Թումանեանը եւ բանահիւսութիւնը», «Գրական կապեր»:

Ցուցահանդէսին առաջին բաժնին մէջ կը կենդանանայ Լոռին իր չքնաղ բնութեամբ, որու ծոցին մէջ կ՚անցնին բանաստեղծին մանկութեան տարիները: Հոն ցուցադրուած են նաեւ բանաստեղծին մանկութեան տարիները: Ինչպէս եւ առաջին երկերը:

Իննսունական թուականներուն վերաբերող բաժնին մէջ ցուցադրուած են «Անուշ», «Լոռեցի Սաքօն», «Մարօ», «Հառաչանք», «Հազարան բլբուլ» բանաստեղծութիւններէն հատուածներ Մոսկուայի մէջ 1890-92ին լոյս տեսած՝ Թումանեանի բանաստեղծութեանց երկու ժողովածուները:

1900ական թուականներու սկիզբը Թումանեանի ստեղծագործական կեանքին մէջ նշանակալից շրջան է: Այս շրջանին է որ կը վերամշակէ իր աչքի զարնող գործերը, ապա կը գրէ «Սասունցի Դաւիթ»ը, «Թմբկաբերդի առումը», «Փարւանա» եւ այլ գործեր:

«Թումանեան իբրեւ ժողովուրդներու համերաշխութեան դրօշակիր» բաժնին մէջ ցուցադրուած են «հաշտութիւն», «Վըրաստանի ոգին», «Վրաստանի համար», Հարուստ է ցուցահանդէսին թարգմանական բաժինը:

Վրաստանի բանաստեղծներուն ծանօթ գործերը, ինչպէս եւ յայտնի արձակագիր Դաւիթ Կլդիաշվիլու ուղղուած յոբելենական խօսքը, քանդակագործ Եակով Նիկոլաձէին հասցէագրուած ողջոյնի նամակը: Այս բաժնին մէջ ուշագրաւ են 1906ին ատենները գրուած նամակները, ուր պարզ կ՚ընդգծուի խաղաղութեան համար պայքարող մարտիկի, ժողովուրդները բարեկամութեան եւ հաշտութեան կոչող բանաստեղծ քաղաքացիի կերպարը:

Նոյն թերթին համաձայն Սովետական ժամանակաշրջանի նիւթերուն մէջ ամէնէն շահեկան փաստաթուղթերը Հայաստանի Ռեւկոմին ուղղուած նամակներն են, որոնց մէջ խօսելով հոկտեմբերեան յեղափոխութեան մասին, մեծ բանաստեղծը կ՚ըսէ թէ «նոր դարու շրջան կը բացուի մարդկութեան պատմութեան մէջ»: Այս բաժնին մէջ ցուցադրուած են Թումանեանի ջանքերով կազմակերպուած Կովկասեան Հայ Գրողներու Ընկերութիւն, Հայկազեան ընկերութիւն, ապա Վահան Տէրեանի Հայարտան եւ կարգ մը ուրիշ ընկերութիւններու գործունէութեան վերաբերող նիւթերը:

«Թումանեանը մեր օրերուն» բաժնին բազմաթիւ հրատարակութիւններու մէջ կան հայերէն, ռուսերէն, ուկրայներէն, քրտերէն, ազրբէջաներէն եւայլն: Այցելուները հոն կը տեսնեն նաեւ Թումանեանի ստեղծագործութիւններու ակադեմական հրատարակութեան արդէն լոյս տեսած հինգ հատորները:

Թիֆլիզէն փոխադրուած են մեծ բանաստեղծի աշխատասենեակի (վերնատուն) կահաւորումն ու իր իր անձնական իրերը, որոնք ցուցադրուած են Տուն-Թանգարանի համապատասխան բաժիններուն մէջ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՎԱԼԱՆՍ, (Ցապաղած). — Հայ Կաթողիկէ միութիւնը, ինչպէս ամէն տարի, ապրիլ 26ին, տուաւ իր դպրոցական հանդէսը, ղեկավարութեամբ Գրիգոր Վ. Պապեանի: Սրահը նեղ կուգար ունկնդիր բազմութեան: Բացման խօսքին մէջ, Միութեան ատենապետը Պ. Յ. Կէօզիւրեան պարզեց հայ կաթողիկէ համայնքին դերը, հայկական մշակոյթի մէջ, սկսելով Մխիթարեաններէն:

Ուշագրաւ էին փոքրիկ աղջնակներու հայրենատենչ արտասանութիւնները, մաքուր առոգանութեամբ, ինչպէս եւ մանկական խաղերը: Փոքրիկն Ժ. Փ. Ատալեան, հազիւ վեց տարեկան, դաշնակով կ՚ընկերանար իր քրոջ ազգային երգերուն:

Գովելի էր նաեւ մանչերու պարեշտի բաժինը, որուն գլխաւոր դերակատարներն էին Յ. Մարգարեան, Յ. Յովնանեան եւ Ժ. Փիլիպոսեան: Բոլորն ալ հաճելի մթնոլորտ մը ստեղծեցին:

Ապա, տեղի ունեցաւ վիճակահանութիւն մը առատաձեռն առեւտրականներու նուէրներով:

Ժողովուրդը մեկնեցաւ կազդուրիչ տըպաւորութեամբ, գնահատելով կատարուած աշխատանքը: Ք.

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՑ

Պահ մը լուռ, գլուխը կը ծռէ, աչքերը կը սեւեռէ գետինը, կարծես կը վարանի խոստովանելու.

— «Շատ մօտս էին, գրեթէ գլխուս վերեւ… սիրտս կը թնդար կուրծքիս մէջ. կը կարծէի որ շատ հեռուէն կը լսեն անոր ձայնը… երկու ձեռքերովս կոկորդս սեղմեցի՝ չպոռալու համար… քայլ մըն ալ՝ ու կորսուած էի… գազանի պէս կանգնեցայ՝ մուտքը արգիլելու համար… ու նոյն միջոցին քանի մը հրացան մէկէն պայթեցան ու մարմին մը իր բոլոր ծանրութեամբ ինկաւ գետին… վստահ էի որ եղբօրս մարմինն էր, բայց ինչ մեղքս պահեմ, մեծ հանգստութիւն մը տիրեց ներսս ու սրտիս թնդիւնը դադրեցաւ»:

Ու անտարբեր մեր վիրաւորուած զգացումներուն, կանգնած աւերակներուն դիմաց՝ իր սորկացած մարդու նսեմ աչքերը պտտցնելով քանդուած տուներուն վրայ, ուր այնքան մարդիկ են մեռեր, փախստական մարդը, ապրելու, միմիայն ապրելու երջանկութենէն տարուած կը կրկնէ.

— Մարդուս հոգին ինչքան անուշ է եղեր…

Ինչպէս գրեթէ բոլոր արկածեալները, ինքն ալ միմիայն իր անհատական կեանքով կը զբաղեցնէ մեզի, կը յամառի պատմել թէ ինչպէս օրերով անօթի մնացեր է ու այն ատեն միայն ելեր է իր թաքստոցէն՝ երբ արդէն գերեզմանային լռութիւն կը տիրէր ամէն կողմ:

— Մխսի մէջ Հայ չէր մնացեր… բացի մէկ քանի երկաթագործներէ, որոնք մահմէտական դարձուցեր ու պահեր էին իրենց մօտ, որովհետեւ ուրիշ երկաթագործ չկայ հոս…»:

Գիշերուան ստուերը սկսած է մթնցնել մթնոլորտը՝ երբ կը հասնինք հայ թաղերու մէջ. չարագուշակ եւ խանձուած աւերակները կը ցցուին ամէն կողմ, զգուշաւորութեամբ կը յառաջանանք մերիներուն աճիւններովը նուիրական դարձած հողին վրայ… որովհետեւ Մխսի աւերակները միեւնոյն ատեն գերեզմաններն են մեր նահատակներուն, մարդկային ոսկորներու բեկորներ մեր ուշադրութիւնը սեւեռել կուտան ու կը զգուշանանք իրարու նայելու՝ մեր աչքերէն սարսափելով:

Ցաւէն քարացած, անկարող՝ նոյնիսկ արտասուելու, կը մօտենանք իւրաքանչիւր առարկային, խանձուած ցնցոտիներու կտորներ, կոտրած փէս մը, ընտանի առարկայի բեկոր մը տաժանելի էվօքասիոններ ընել կուտան մեզի:

Որքան «օճախ»ներ քանդուած են, ի՜նչ յոյսեր ու երազներ, ինչքան լաւագոյն կեանքի ծրագիրներ ամէն մէկ ափ մոխիրի մէջ մահացած են:

— Այս տան մէջ վաթսուն հոգիի չափ մարդ այրած է…

Վաթսուն հոգի՞… ի՜նչ գումար տենչանքներու, ձգտումներու, վիշտերու ու տանջանքի… եւ ցցուած պատերն ի վեր կը նայինք, կարծես յուսալով նշմարել այն յուսահատական ոգորումները, վերջին զալարումները, բոլոր ճգնաժամային տառապանքը այդ ցաւագին մարդկութեան: Գլուխս կը բարձրացնեմ ոհ կը նայիմ երկինքին, կը նայիմ լեռներուն, կը նայիմ անկարեկիր ու գեղեցիկ բնութեան, — ու մեր գիտակցութեանը գրեթէ անծանօթ, անսահմանելի, բնազդային տառապանք մը բռնած՝ կ՚ուզեմ բոլոր հոգիովս աղաղակել, որովհետեւ այդ թափուած արիւնին ցաւը մեր երակներուն մէջ ալ է:

Ցիմարացած, խելակորոյս՝ կը թափառինք աւերակներուն մէջ. տղու կօշիկ մը այրած տան մը սեմին մօտ մեզ կը դղրդէ աւելի մտերիմ յուշմունքով. ո՞ր փախստական մանկիկին ոտքէն ինկած է, ո՞ր աւերակի մէջ մոխրացած է այդ ոտքը՝ որ կը կրէր զայն… փոքրիկ կօշիկ մը… երբեք կարելի չէ երեւակայել այն ողորմելի, այն փղձկեցնող պատկերը՝ որ կրնայ ներկայացնել անիկա. կրունկը քիչ մը ծռուած ու ծայրը դարձած, մեզի կը ներկայացնէ ոտքին կաղապարը դժբախտ մանկիկին… ամբողջ տղու կմախք մըն է կարծես:

Մութը հետզհետէ կը սաստկանայ, ուրուականներու պէս աւերակներու պատերը կարծես կը շարժին իրենց ստուերներուն մէջ, գետինը՝ այրուած ոսկորներու փոշիէն ճերմկորակ լոյս մը կ՚արտացոլայ… տեղ տեղ միայն կազմելով սեւ արատներ, լճացած արիւնի հետքեր, որոնք դեռ կը մնան անջնջելի:

— Արեան հետքը չանցնիր, կ՚ըսէ մեզ առաջնորդող մարդը՝ բացատրելով. տեղեր կան որ նոյն իսկ մոխիրը խոնաւ կը թուի, այնքան արիւնը առատօրէն ժայթքած է ու արատը խոշոր ու սեւ կը տարածուի որոշ կերպով:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

րեւ դաւաճլ: Այդ օրէն ի վեր գործին քննութիւնը յանձնուած էր գերման իշխանութեանց: Դատական նախարարը առջի օր յայտարարեց թէ ամբաստանեալին կազմած խմբակցութիւնը «բացառապէս ծանր վտանգ մը» կը կազմէր կառավարութեան համար: Նաեւման, որ Կէօպէլսի նախկին օգնականն է, դարձած էր առաւ մը առաջնորդ եւ կ՚ուզէր իշխանութիւնը գրաւել զանազան միջոցներով: Օրէնքը տասը տարի բանտարկութիւն կը տրամադրէ այս կարգի յանցանքներու համար:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ոստիկանութիւնը կը ծանուցանէ թէ ձերբակալուած են 70 ականաւոր անձեր, Պուէնոս Այրէսի մէջ սարքուած դաւերուն առթիւ, ուր շատ մը ռումբեր պայթեցան: Հետապնդումները կը շարունակուին մայրաքաղաքին եւ ամբողջ երկրին մէջ: Կալանաւորներուն մէջ կը գտնուին չորս երեսփոխաններ: Ոստիկանութիւնը կ՚ըսէ թէ բազմաթիւ զէնքեր գտնուած են ամբաստանեալներուն քով:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ բողոքական կրօնապետը, Դիբելիուս եպիսկոպոս, խնդրեց կառավարութենէն դադրեցնել համայնավար երիտասարդական Միութեան թերթին դէմ, որ միշտ կ՚անուանարկէ քրիստոնեայ եկեղեցին եւ երիտասարդութիւնը:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ քաղաքապետական խորհուրդի նորընտիր անդամներէն Պերկաս, նախկին ռազմիկներու նախարարը, պահանջեց չեղեալ համարել վերջին ընտրութիւնները, այն առարկութեամբ թէ կեղծումներ գործուած են:

ՊՈՌՏՈՅԻ զինուորական ատեանը հինգ տարի բերդարգելութեան դատապարտեց Կեսթափոյի անդամներէն Լութերը, եօթը տարի տաժանակիր աշխատանքի՝ Տոհսէն, որ փորձած էր կապ հաստատել դիմադրական ճակատին հետ եւն.:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ սահմանադիր յանձնաժողովը բանաձեւ մը քուէարկեց, հանրապետութիւն հաստատելու համար: Որոշումը տրուած է միաձայնութեամբ, ներկայ 47 անդամներով (յանձնաժողովը կը բաղկանայ 50 անդամներէ):

Հ.Յ.Դ. ՏԱՆ.— Մէն ժէամէնէն ընկեր Յովհ. Թորոսեան իր գաւկին Նոր Սերընդական Տիգրանի աւարտական քննութեանց յաջողութեանը առթիւ 3000 ֆր. կը նուիրէ Հ.Յ.Դ. Տան հիմնադրամին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ ԱՅՆՃԱՐԻ ԴՊՐՈՑԻՆ.— Նիսէն Այրի Տիկին Մաթիլտ Մխքճեան երկու հազար ֆր. կը նուիրէ Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին, փոխան ծաղկեպսակի, Պ. Յարութիւն Նազգաշեանի (Ամերիկա) եւ Պ. Օննիկ Երեմեանի (Քոլոմպ) մահուան առթիւ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Վիէնի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Նազիկ Բարսեղեանի եւ իր բոլոր պարագաներուն իրենց մօր՝ ՏԻԿ. Թ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆի մահուան առթիւ: Այս տխուր առթիւ մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆր. Հ.Կ. եւ Մ. Մխութենէն, փոխան ծաղկեպսակի: Նոյնպէս ցաւակցութիւն ընկերուհի Եղսայ Ռստիկեանի եւ բոլոր պարագաներուն իր եղբօր՝ ԿԻՐԱԿՈՍ ՊԺՃԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Պ. Մ. Պետրոսեան եւ ընտանիքը իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Տիկին Մ. Ուրբաթեանի, զաւակներուն եւ պարագաներուն Պ. ՎԱՂԱՐՇ ՈՒՐԲԱԹԵԱՆի դառնակսկիծ մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին:

× Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Յ. Քիւթիւկեան Պ. Վ. ՈՒՐԲԱԹԵԱՆի դառնակսկիծ մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին, իրենց խորին վշտակցութիւնը յայտնելով Տիկին Մ. Ուրբաթեանի, զաւակներուն եւ պարագաներուն:

ՄԱՅԻՍ 1-ԷՆ Ի ՎԵՐ «ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ

Պոմոնի մէջ լրագրավաճառ M. Delpont, 328, Chemin St. Julien, իսկ Վերի Պոմոնի համար M. Roul, 57, Bd. de Beaumont - ի պազարը:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Ց_ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ

ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի

Շաբաթ, 9 Մայիս, ժամը 21·30էն մինչեւ լոյս Փարիզի 10րդ Թաղամասի քաղաքապետարանին սրահը՝

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ Կը խօսին կեդր. վարչութեան եւ Փարիզի մասնաճիւղի ներկայացուցիչները:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ 38ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Կազմակերպուած Վասպուրականի Երիտասարդաց Միութեան կողմէ:

Այս կիրակի, ժամը 15 – 24

CERCLE MILITAIRE

Նախագահութեամբ Տ. Ս. Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի (կաթող. պատուիրակ),

Dr. Bernard LAFAY ի

(Նախկին նախարար եւ Փարիզի երեսփ.):

Պիտի խօսին Պ. Պ. Ա. ՍԱՖՐԱՍՏԵԱՆ, Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ, Յ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ, Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, ՄԵԼՈՅԵԱՆ եւ Փ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին.— Տիկին Ա. Սարգիսեան, Օրիորդներ Ժանին Առաքելեան, Իրիս Պիւլպիւլեան, Ալիս Գավէզեան եւ կապ. խաչի պարուհիները, Պ. Ֆիլիփ Աղազարեան:

ԱՐՏԱՍՈՎՈՐ ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՄԸ

Զինուորական նուագախումբ: Հերոսամարտերուն շարժանկարը:

Պարահանդէս՝ Օրքէսթր ՌԱՄՕՆ ՄԷՆՏԻԶԱՊԱԼ (Փրէնս տիւ Թանկօ):

Ծոխ պիւֆէ, պար, քաղարջ:

Կանխաւ ապահովեցէք ձեր սեղանը:

Հեռախօսել Ալէզիա 16–65: Պաշտօնական մասին մուտքը ազատ է:

ԱՊՐԻԼ 11 — 24Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան եւ սիրայօժար մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ., Հ.Բ.Ը.Մ.եան, Կարմիր եւ Կապոյտ Խաչերու, Մարտիկներու Միութեան եւ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդին: Այս կիրակի ժամը 3ին, Սալ Մէն Լուի, ռիւ Ժէ, սինեմա Փալասին դիմացի փողոցը:

Կը նախագահէ Պ. ԱՐՍԷՆԵԱՆ

Խօսք կ՚առնեն մասնակցող կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Համախարբերդի «Եփրատ» Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի: Ի յիշատակ իր բոլոր նահատակ մտաւորականներուն: Այս շաբաթ ժամը 21·30ին Հ.Յ.Դ. Ահարոնեան ակումբը:

Կը խօսին Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ (Մարսէյլ), ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ (Լիոն):

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ:

Ծանօթ.— Յաջորդ օրը, կիրակի առաւուան ժամը 9ին ներկայացուցչական ժողով նոյն տեղը:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի թէյասեղանը այս շաբաթ ժամը 20·30ին, Ցոյներուն սրահը, ռիւ Պոնֆուա թիւ 5: Կը հրաւիրուին ընկերուհիները եւ համակիրները:

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Հայ. եկեղեցւոյ Փարիզի Կրօն. Ընկերակցութեան արտակարգ ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 10ին, ժամը 13·30ին, Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, 15 ռիւ Ժան Կուժօն:

Օրակարգ.— Ծրագիր կանոնագրի բարեփոխութիւն:

Ծանօթ.— Ծրագիր կանոնագրի 16րդ յօդուածին համաձայն, ընդհ. ժողովը օրինաւորապէս կը գումարուի երբ ներկայ կ՚ըլլայ արձանագրուած եւ իրենց անդամավճարը հատուցած անդամներուն բացարձակ մեծամասնութիւնը: Այն պարագային ուր այս մեծամասնութիւնը չի գոյանար, երկրորդ ընդհ. ժողով մը նիստի կը հրաւիրուի 15 օր ետք որ օրինաւորապէս կը գումարուի, ինչ որ ըլլայ ներկայ անդամներուն թիւը:— (Դիւան վարչութեան):

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Ընդ առաջ երթալով Զէյթունցիներու եւ Կիլիկեցիներու ջերմ բաղձանքին, Պ. Թ. Գառնիկեանի դասախօսութիւնը Զէյթունի հերոսամարտի պատմութեան մասին, պիտի շարունակուի այս ուրբաթ, ժամը 21–ին, Ազգ. Տան դասախօսութեանց սրահին մէջ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ Զ. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ԲՈՅԺԻ ԽՄԲԱԳՐԻՆ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30ին Ենայի Թատրոնին մէջ

Տաղանդաւոր բեմադրիչ ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆ պիտի ներկայացնէ իր Ֆիլմերէն մին: Կը մասնակցին ֆրանսացի արուեստագիտուհիներ:

Տոմսերը կարելի է հայթայթել «Յառաջ»ի խմբագրատունէն եւ յանձնախումբի անդամներուն միջոցով:

Հանդէսին օրը՝ կիշէէն տոմսակ պիտի չծախուի:

Մանրամասնութիւնները յետոյ:

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Մայիս 31ին Միւթիւալիթէ

Զոմը կը տօնէ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի ժամը 15էն 23: Լիվրիի քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ: Կը ներկայացուի Յովհ. Թումանեանի «ՏԷՐՆ ՈՒ ԾԱՌԱՆ»:

Հայկական եւ կովկասեան պարեր: Կարօ ՍԱՐԵԱՆ եւ իր Թիֆլիզ Թանկոյի նուագախումբը:

Կը խօսի Տիկ. Էլլէն Բիւզանդ:

Հաղորդակց. միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 147 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Մէրի տը Լիվրի:

Ո՞ՒՐ ՃԱՇԵԼ

Համով – հոտով, — ՃԱՇԱՐԱՆ ՍԱՍՈՒՆԻ

— Ի՞նչ ունել սակայն բերնի համով

—Տէօնէր քէպապ Բշ. Գշ. եւ Եշ. օրերը

Պոլսէն յատկապէս բերուած վարպետ խոհարարի մը կողմէ պատրաստուած:

Հարսնիքի, նշանտուքի, կնունքի տրամադրելի գեղեցիկ սրահ:

31, Place d'Alexandrie, Paris 2e

Պ. Հայկ Գարակէօզեանի նուագի եռանդամ խումբը հայկական եւ արեւելեան եղանակներ:

Métro . Réaumur, Sentier ou St. Denis

Téléphone . Gut. 92 - 65

ԵՐԵԿՈՅԹ ՍՈՍԿԱԼԻ ԳԱԼՈՒՍՏԻՆ մեկնումին առթիւ, այս շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս:

ՊՈՆՏՈՍՑԻՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Տրապիզոնի նահանգի Հայր. Միութեան կողմէ:

17 Մայիս, կիրակի ժամը 16—24

Սէրքըլ Միլիթէռի ընդարձակ սրահներուն մէջ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Մուտք 200 ֆրանք

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

■

Հ.Յ.Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին Սէն Սիւլփիսի ծանօթ հաւաքատեղին:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր – Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայանալ անդամատետրերով:

ՓԱՐԻԶ.— Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը ճիշդ 21·15ին: Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ: Շատ կարեւոր օրակարգ (Նոր Սերունդի օրուան տօնակատարութիւն): Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Հայեբէնի դասերը ժամը 20·15ին:

Հ. Յ. Դ. ԱՆԻԷՌ Պուա Քոլոմպի «Արամ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ՚ըլլան Կ. Կոմիտէի եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները:

ՇԱՒԻԼ.— Հ.Յ.Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ՚ըլլան Կեդր. եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ.Յ.Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ.Յ.Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ՚ըլլան Կ.Կ.ի եւ Շրջ. ժողովի ներկայացուցիչները:

ԻՍԻ.— Հ.Յ.Դ. «Զաւարեան» կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ ժամը 20·30ին Խրիմեան սրահը: Ներկայ կ՚ըլլան Կեդր. եւ Շրջ. կոմիտէներու ներկայացուցիչները:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Մայիս 17ին «Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ – Եօթնեղբայրեան խումբը այց մը կազմակերպած է Թիէի գերեզմանատունը:

ՏԵՂԻ ՊԻՏԻ ՉՈՒՆԵՆԱՅ Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտներու Միութեան դաշտահանդէսը, որ յայտարարուած էր Յունիս 14ին համար:

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան կողմէ, (ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆ) (Հայկարմիր Խաչի Օգն. մարմին) քառասնամեայ տարեդարձին առթիւ, 10 Մայիս, ժամը 14·30ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ,

Հովանաւորութեամբ՝ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԹԵՄԻ կաթող. պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ Տ. ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի: Նախագահութեամբ՝

Prof. Laignel - Lavastine
(Անդամ Ակադեմիայի)

ՎԱՐՁՈՒ Է

Մօտակայ արուարձանի մը մէջ (առանձին բնակարան) վարձու է սենեակ մը եւ խոհանոց մը: Նախընտրելի է ուսանողուհի մը: Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9e)

Tél : PRO. 86-60 — C. C. P. PARIS 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ․ Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր․ վեցամս․ 1300. Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք։ ՀԱՏԸ 10 ՖՐ․

ՈՒՐԲԱԹ 8 ՄԱՅԻՍ • VENDREDI 8 MAI 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7061 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2472

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

1945 ՄԱՅԻՍ 8

Այսօր, ուրբաթ, 8 Մայիս, Գերմանիոյ անձնատրութեան տարեդարձն է։ Յաղթանակի տօն, ինչպէս յայտարարուեցաւ պաշտօնապէս։

Անպայման անձնատրութիւն պարտադրելով հիթլէրական Գերմանիոյ, 1945 Մայիս 8ին Դաշնակիցները կ'արձանագրէին ռազմական յաղթանակ մը որ աննախընթաց է ժամանակակից պատմութեան մէջ։

Գերմանիան 1918ին ալ պարտուեցաւ։ Բայց իր հողը կը մնար անվթար։

Այս անգամ, յաղթական ուժերը կատարեալ ռազմադաշտի մը վերածեցին ամբողջ երկիրը, հասնելով մինչեւ անոր սիրտը, Պերլին։

Եւ, մինչեւ այսօր ալ կը պահեն իրենց դիրքերը, սպասելով հաշտութեան դաշնագրին։

Աննախընթաց պարագայ մը եւս։

Երբեմնի միաձոյլ եւ հզօր Գերմանիան բաժնուած է երկու անջատ մասերու։

Երկուքն ալ կը գտնուին նոյն յաղթական ուժերուն տիրապետութեան տակ։ Բայց, բոլորովին տարբեր, հակոտնեայ կարգուսարքով։

Մայրաքաղաքն անգամ բաժնուած է երկու տարբեր իշխանութեանց միջեւ, — արեւմտեան ժողովրդապետութիւն եւ արեւելեան դիկտատուրա։

Երկրին մեծագոյն մասը կը գտնուի արեւմտեան ճակատին ձեռքը, 48 – 50 միլիոն բնակչութեամբ։ Մնացեալը, որ ունի 18 – 20 միլիոն բնակիչ, ենթակայ է Խ. Միութեան։

Երկու ճակատներն ալ կը փորձեն իրենց սահմանադրական - տնտեսական կաղապարին մէջ ձուլել գրաւեալ երկրամասերը, առժամեայ կառավարութիւններ հաստատելով։

Արեւմտեան Գերմանիան վերածուած է դաշնակցային Հանրապետութեան մը, իբրեւ մայրաքաղաք ունենալով Պոնը։

Միւսը՝ միշտ ի լինելութեան է։ Անընդհատ կը խմորուի հատընտիր խմբակի մը կողմէ, համաձայն խորհրդային կաղապարին։ Իրականին մէջ, չատ ալ տարբերութիւն չունի միւս խորհրդային, արբանեակ երկիրներէն։

Միայն այս պարագան մեծագոյն խոչընդոտը կը կազմէ, լուծելու համար գերմանական թնճուկը։

Ահա թէ ինչու զինադադարը կը շարունակուի անընդհատ, քառապատիկ սաստկութեամբ։

Բարեմիտ բազմութիւնները կը յուսային թէ տեւական խաղաղութիւն մը պիտի վայելեն, շնորհիւ ռազմական ջախջախիչ յաղթանակին։

Ծիշդ հակառակը պատահեցաւ։

Այսօր աւելի քան երբեք խախուտ է խաղաղութիւնը, իբրեւ հետեւանք փոխադարձ անվստահութեան եւ թաքուն սպառնալիքներու։

Խանգարուած է ուժերու հաւասարակշռութիւնը՝ Եւրոպայի մէջ։ Ազդեցութեան պայքարը ծայրագոյն աստիճանին հասած է բոլոր ճակատներուն վրայ։

Միւս կողմէ, ահա երեք տարի է որ արիւն կը հոսի Քորէայի մէջ։ Առանց հաշուելու Հնդկաչինը եւ ուրիշ ճակատներ։

Երբեմն խաբուսիկ շողեր կ'երեւան հորիզոնին վրայ։ Բայց, յաջորդ օրը թանձր ամպեր կը մթագնեն ամէն բան։

Ծիշդ այս միջոցին, Դաշնակիցները իրենք են որ անվստահութիւն կը կը յայտնեն հրապարակաւ։

Ամէնքն ալ նոյն ազդարարութիւնը կ'ուղղեն, ի պատասխան Մոսկուայի նոր վարիչներուն հաշտարար հաւաստիքներուն, — արթուն կենալ, սպասելով գործնական փաստերու։

Երէկ միասին էին, կռուելու համար։ Այսօր ի զուր կը փորձեն միացեալ ճակատ կազմել, յանուն խաղաղութեան։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՌԸՆՕՆ ՓԱԿԵՑ ԴՌՆԵՐԸ

★

37.000 ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ ԱՆԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԱԾ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, Փարիզի ճարտարագործական վիթխարի հաստատութիւնը, Ռընօ, Դշ. օր փակեց իր դուռները, անգործութեան դատապարտելով 37 հազար բանուորներ։

Ազգայնացուած հաստատութեան վարչութիւնը պաշտօնական զեկոյցով մը կը ծանուցանէ թէ ուրիշ ելք չկար, քանի որ բանթողները կը մերժէին հանրաքուէ կատարել եւ կարելի չէր ապահովել արտադրութեան վերսկսումը։ Հաստատութեան դուռները փակուած պիտի մնան անորոշ ժամանակով։ Ոստիկանական ուժեր տեղաւորուած են Պիյանքուրի գործարաններուն առջեւ, բարեկարգութիւնը պահպանելու համար։ Վերաբացումը պիտի հաղորդուի անհատական կոչնագիրներով։

Չորեքշաբթի ժամը 18ին բանուորները դուրս ելան հանդարտօրէն, առանց ընդառաջելու արհեստանոցները։ Արհեստակցական Միութիւնները թռուցիկներ կը ցրուէին, բողոքելով վարչութեան «կամայական որոշման դէմ» եւ հրաւիրելով բանուորները որ ներկայ ըլլան ամէն օր, աշխատանքի վայրին մէջ։

Աւելորդ է ըսել թէ հաստատութեան փակումը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ հազարաւոր բանուորներու, մանաւանդ որ յայտնի չէ թէ որքան պիտի տեւէ։ Թերթերը դիտել կուտան թէ խլըրտումներուն պատասխանատու են 250 բանուորներ որոնք աշխատանքը դադրեցուցին Ապրիլ 15ին, ընդհանուր կարգուսարքը խանգարելով։ Հաստատութիւնը չէր կրնար նոր կառքեր արտադրել երկու շաբաթէ ի վեր։ Թէեւ գործադուլը սարքուած էր չորս սենտիքաներու նախաձեռնութեամբ, սակայն միացեալ ճակատ չկազմուեցաւ։ Նախ քանի մը հազար բանուորներ դադրեցուցին աշխատանքը, բայց մեծ մասը վերսկսաւ երկու օր վերջ։ Հաստատութիւնը փակեց երկու կարեւոր բաժիններ, անգործութեան դատապարտելով տասը հազար բանուորներ։ Ի վերջոյ միայն 250 հոգի շարունակեցին գործադուլը, պահանջելով 25 ֆրանք յաւելում։

Թերթերը դիտել կուտան թէ դժուար է նախատեսել տագնապին լուծումը։ Կը վախցուի որ անկարգութիւններ ծագին, եթէ երկար տեւէ տասնեակ հազարաւոր բանուորներու անգործութիւնը։

ՄՈՋՈՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ ԱԼ

Պոլսոյ թերթերը կը հաստատեն թէ Մայիսին եւ Յունիսին Անգարա պիտի այցելեն Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆրանսայի վարչապետը եւ Պ. Ժորժ Պիտօ, Յունաստանի վարչապետը եւ մարէշալ Թիթօ։

Ամերիկեան թերթերը հաստատելով Ֆ. Տըլըսի այցելութիւնը դէպի Միջին Արեւելք, կը շեշտեն թէ նախարարը պիտի ջանայ հաշտեցնել Իսրայէլը եւ արաբական երկիրները, յանուն զինուորական եւ տնտեսական ապահովութեան։ Պ. Տըլըս ռազմական աջակցութիւն պիտի խոստանայ Միջին Արեւելքի այն ազգերուն որ կը միանան արեւմտեան ճակատին։ Բացի 194 միլիոն տոլարի տնտեսական օգնութենէն, զինուորական աջակցութիւն ալ պիտի տրամադրեն կարգ մը ազգերու։

Հաւանական է որ նախարարը ճամբայ ելլէ շաբաթ օր։ Գահիրէ պիտի մնայ 36 ժամ, Իսրայէլ՝ 24 ժամ։

Միւս կողմէ, Թուրքիոյ վարչապետը եւ

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՆՈՐ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

●

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ ՎՏԱՆԳԱՒՈՐ ԿԸ ԳՏՆԵՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ Ծ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլըս, առջի օր զեկուցում տալով արտաքին գործերու յանձնաժողովին առջեւ, ազդարարեց թէ Հնդկաչինի դէպքերը եւ մասնաւորապէս Լաոսի դէմ կատարուած արշաւանքը կապ ունին Ամերիկայի ապահովութեան հետ։ Այս պատճառով խորհրդակցութիւնները կը շարունակուին դաշնակիցներուն միջեւ, ի հարկին Ազգաժողովին դիմելու համար։

Նախարարը պատասխանելով երեսփոխանի մը հարցումին, ըսաւ․

— «Ֆրանսական գաղթային խնդիրէ աւելի վեր բան մըն է այս։ Լաոսի դէմ կատարուած յարձակումը ազատագրական շարժում մը չէ։ Տեղացի տարրեր չկան արշաւողներուն մէջ որոնք իրենց զինավարժութիւնը ստացած են Չինաստանի մէջ։ Արշաւանքը կը շարունակուի դէպի Թայլանտ (Սիամ) եւ միւս կողմէ ուղղակի կը սպառնայ Պիրմանիոյ եւ Ինդոնեզիոյ։ Մենք պարտաւոր ենք հետեւիլ հարաւ-արեւելեան Ասիոյ դէպքերուն, նկատի առնելով անոնց անդրադարձումը Ճափոնի վրայ։ Այս երկրին ապագան ուղղակի կապ ունի Մ. Նահանգներու ապագային հետ։ Մի մոռնաք որ Ճափոն վըստահելի զինակից մըն է, բայց ծանր է իր տնտեսական կացութիւնը։ Ճափոնցիները կը յուսան թէ պիտի կրնան զարկ տալ իրենց առեւտրական փոխանակութեանց հարաւ-արեւելեան Ասիոյ հետ որ իրենց կը հայթայթէ բրինձ, քարիւղ, երկաթ եւ ուրիշ հում նիւթեր։ Եթէ հարաւ-արեւելեան Ասիան իյնայ, պիտի ծանրանայ Ճափոնի դիրքը եւ Մ. Նահանգները պիտի հարկադրուին կամ ձգել որ Ճափոն վերսկսի առեւտրական յարաբերութիւնները համայնավար Չինաստանի հետ եւ կամ մեծապէս աւելցնէ իր փոխանակութիւնները Ամերիկայի հետ Խաղաղականի ճամբով»։

Պ. Տըլըս այս առթիւ յիշեցուց թէ Ճափոն եւ Գերմանիա Խ. Միութեան երկու մեծ նշանակէտներն են եւ թէ «ամերիկեան ապահովութիւնը շատ աւելի սուղի պիտի նստի, եթէ Մ. Նահանգները հարկադրուին նեցուկ հանդիսանալ իր բնական հայթայթիչներէն զրկուած Ճափոնի»։

Ուրիշ երեսփոխան մը հարցուց թէ միջազգային հանդամա՞նք ունի Ծայր. Արեւելքի խնդիրը։ «Այո», պատասխանեց նախարարը եւ կը խորհրդակցինք դաշնակիցներուն հետ, Ազգաժողովին դիմելու համար»։ Յետոյ հաստատեց թէ ամերիկեան կառավարութիւնը ռազմական օգնութիւն պիտի հասցնէ Սիամի։

Պ. Տըլըս այս առթիւ հաստատեց թէ Այզընհաուըր վերջին քանի մը օրերու ընթացքին արտօնած է կարեւոր քանակութեամբ կենսական պիտոյքներ ամբարել Պերլինի մէջ, ի նախատեսութիւն նոր պաշարումի մը։

× Վերջին լուրերու համաձայն, Հնդկաչինի ըմբոստները կը համախմբեն իրենց ուժերը, յառաջ խաղալով դէպի Միքով։

ՀԻՒԱՆԴ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՄԻՒՆԽԷՆ, 3 Մայիս (Յառաջ). — Խումբ մը հիւանդ եւ տարէց տարագիրներ, 12 հոգի, Մայիս 2ին մեկնեցան Լիբանան։ Ուրիշներ ալ կային, բայց վերջին պահուն շատեր հրաժարեցան։ Ողջերթի եկած էին Հիւս. Ամերիկայի Հ. Օ. Միութեան Կեդր. վարչութեան անդամ Տիկին Զ. Սերոբեան, Պ. Մաքս Պարոնեան եւ ուրիշներ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք հետեւեալ գումարները․—

Պ. Ճամուղեան, Մարսէյլ հազար ֆր.,
Պ. Անդիկեան, Մարսէյլ հազար ֆրանք։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

●

«ՅԱՊԱՂԱԾ»

Այս համեստ, խեղօքիկ բառն ալ օրէնքի կարգ անցաւ։

Լրագրութեան մէջ սովորութիւն է «յապաղած» գրել, բացառաբար, երբ կարեւոր թղթակցութիւն մը կ'ուշանայ։

Կան կամքէ անկախ յապաղումներ։ Եւ կան յապաղումներ որոնք հետեւանք են անհոգութեան։ Տնավարի սովորութիւն։

Երբ հանդէս մը, երեկոյթ մը կը սարքուի, տարրական պայման է նկարագրութիւնը ղրկել օրը օրին։

Ուրո՞ւ հոգ։ Մէկը միւսին վրայ կը ձգէ։ Կամ թղթակիցը ժամանակ չունենար։

Եւ զաւեշտ, նոյնիսկ Փարիզի մէջ կատարուած հանրային ձեռնարկի մը նկարագրութիւնը խմբագրութեան կը հասնի 10 – 15 օրէն։ Երբեմն ալ երեք շաբաթէն։

Մինչդեռ, Թեհրանէն, Պաղտատէն եւ Պուէնոս Այրէսէն լուրեր կը հասնին երկու երեք, ամենէն ուշը չորս - հինգ օրէն (օդանաւով)։

Ուշացողները կը կարծեն թէ խնդիրը կը փակուի, եթէ թղթակցութեան կցեն հրաշագործ բառը, — «Յապաղած»։

Կը մոռնան որ, քանի ուշ տպուի, այնքան արժէքը կորսուած կ'ըլլայ։ Եւ կամ նկատի չառնուիր։

Դժուա՞ր է, որեւէ ձեռնարկ սարքած ատեն, նախապէս ապահովել թղթակիցը։

Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ շաբաթներ առաջ կը ճարեն եւ կը ծանուցանեն նախագահը, բանախօսը, երգիչը, արտասանողը, նոյնիսկ պարողը։ Իսկ երբ կարգը թղթակցին կուգայ, կ'անճրկին։

«Յառաջ»ի մասին խօսելով, ամենէն ուշը չորեքշաբթի հասած թղթակցութիւն մը կը հրատարակուի նոյն շաբթուն։ Այլապէս կը մնայ յաջորդ շաբթուան։ Պայմանաւ որ իր արժէքը պահած ըլլայ։

Ուշ մնացողը միշտ կը տուժէ։

ՎԱՀԷ

ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

Գաղթ. գրասենեակէն կը հաղորդեն.—

Եւրոպայի Թեմին կաթող. պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան իր նոր պաշտօնին առթիւ այցելեց արտաքին նախարարութեան կից, գաղթականներու պաշտպանութեան Ֆրանսական Գրասենեակի տնօրէն Պ. Ժան Լէքիւէի եւ իր անմիջական օժանդակներուն։

Պ. Ժան Լէքիւէ, Ֆրանսայի դեսպան, եգիպտական եւ թրքական կառավարութեանց մօտ, փոխադարձ այցելութիւն մը տուաւ Հայոց եկեղեցին, ընկերակցութեամբ գրասենեակի հայկ. բաժնի վարիչ Պ. Ժ. Արթինեանի եւ սիրալիր ընդունելութեան մը արժանացաւ։

Սերովբէ վրդ. յիշատակ մը նուիրեց դեսպանին, որ եկեղեցին ալ այցելեց եւ մեկնեցաւ լաւագոյն տպաւորութեամբ։

× Այս առթիւ կը հաղորդենք թէ գաղթականներու պաշտպանութեան Ֆրանս. գրասենեակը, հիմնուած 1952 Յուլիս 25ի օրէնքով, վերջնապէս հաստատուեցաւ Մայիս 2ի հրամանագրով որ լոյս տեսաւ պաշտօնաթերթի Մայիս 3ի թիւին մէջ։

ԱՅՍՕՐ, Ուրբաթ, 8 Մայիս, պաշտօնական տօն հռչակուած ըլլալով, «Յառաջ»ի յաջորդ համարը լոյս կը տեսնէ կիրակի օր։

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ԿԵԱՆՔԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի մշակութային կեանքը աղքատ ընտանիքի մը սեղանին կը նմանի : Պարագան նոյնն է, կարծեմ, գաւառի բոլոր կեդրոններուն մէջ :

Երկար ամիսներ, չոր ու ցամաք մնալէ վերջ, յանկարծ, տարուան որոշ շրջաններուն, արտակարգ ճոխութիւն մը կը ստանայ :

Վերջացող Ապրիլ ամիսը կարելի է նկատել այդ լեցուն շրջաններէն մէկը, Մարսէյլի համար :

Խրախճանք, տեսակ մը հարսնեկան խնճոյք, որ կը տեւէ քառասուն օր ու քառասուն գիշեր, ինչպէս մեր հին օրհնեալ օրերուն :

Հոս սակայն, գեղանի հարսը, Հայկ. Մշակոյթն է, ու փեսան՝ դարձեալ Հայկ. Մշակոյթը :

«Յառաջ»ի ընթերցողները կարդացին արդէն առաջին դասախօսութեանց նկարագրութիւնը :

Պ. Մկրտիչ Պարսամեան բացած էր շարքը Համազգայինի կազմակերպած եւ մեր մեծ նահատակներուն ձօնուած դասախօսութեանց, Թլկատինցիով եւ Ռ. Զարդարեանով: Կ. Փոլատեան շարունակեց՝ Սիամանթոյով եւ Դ. Վարուժանով :

Այս շարքը ամբողջացաւ Է. Ակնունիով, Գ. Խաժակով եւ Գ. Զօհրապով:

Ակնունիի մասին խօսեցաւ Պ. Բ. Միլտոնեան ,իսկ Գ. Խաժակի՝ Պ. Վ. Մխթեք :

Երկու լաւ պատրաստուած դասախօսութիւններ, մէկը միւսէն շահեկան, շատ մը տեսակէտներով :

Մինչ մեր գրագէտներուն ու բանաստեղծներուն մասին ունինք արդէն ճոխ գրականութիւն մը, վերլուծում, յուշ, ուսումնասիրութիւն, մեր միւս մտաւորականները, քաղաքական գործիչ, բեմբասաց, դաստիարակ, կը մնան գրեթէ անծանօթ, իրենց կեանքով ու գործով : Շողշողուն, մեծ անուններ են անոնք եւ կը բաւականանանք յիշելով սգահանդէսներու մէջ ու կ'անցնինք :

Առաջինները ունին ի հարկէ իրենց գործը, իբր Թանկագին վաւերաթուղթեր մեզի կտակուած ,իսկ միւսները դատապարտուած յաճախ հանճարեղ դերասաններու ճակատագրին : Բազմութիւններ յուզելէ, կրթելէ վերջ, կ'անհետին, իրենց կեանքը յաւերժութեան յանձնող առանց որեւէ չօշափելի, մնայուն հետք ձգելու :

Պէտք չէ սակայն կորսուի անոնց խօսքը, պէտք է կենդանի վկայութիւններ հաւաքել անոնց մասին, քանի ուշ չէ, քանի վերապրողներ, զանոնք մօտէն ճանչցած վկաներ կան :

Արդ, երկու դասախօսներն ալ, թէ Պ. Բ. Միլտոնեան եւ թէ Պ. Վ. Մխթիք անձնապէս ճանչցած էին Ակնունին եւ Խաժակը, ատոր համար իսկ Թանկագին, իրենց բերած վկայութիւնները :

Առաջարկեցի, որ իրենց խօսածները ղրկեն « Յառաջ»ի , գոնէ ամփոփ գիծերով: Կը յուսամ շուտով պիտի յարգեն իրենց խոստումը: Ուստի քիչ մը Թեթեւցած, կը շարունակեմ նկարագրութիւնը մտաւորական ճոխ սեղանին, որուն ակնարկեցի սկիզբը :

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԻՆ ՓԱՌԱՇՈՒՔ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Համազգային Սգահանդէսը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 26ին, կիրակի կէսօրէ ետք , Քազա տ'Իթալիի ընդարձակ Թատրոնին մէջ ,որ բերնէ բերան լեցուն էր, աւելի քան երկու հազար հոգի :

Նախաձեռնութիւնը ստանձնած էր Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը, հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց պետերուն, մասնակցութեամբ բոլոր մշակութային եւ հայրենակցական միութիւններուն: Կը բացակայէին Ժափ կամ Մշակութային կոչուած նոյն խմբակը: Շաբաթներ օրօրեկէ վերջ, կազմակերպիչ մարմինը, բուն, հայկական սգահանդէսէն մէկ շաբաթ առաջ, ամիսներէ ի վեր վարձուած իրենց սրահին մէջ, տօնեցին անոնք իրենց սգահանդէսը, ուր բաց ի հայ նահատակներէն, ամէն ինչի մասին խօսուեցաւ,— Քորէայի պատերազմ, խաղաղութեան ժողով, յոտնկայս յարգանք ըՍթալինին, հայհոյանք Լ. Շանթին ... :

Աւելի լաւ է կարճ կապել, չըրբապղծելու համար յիշատակը մեր մեծ նահատակներուն :

Կարելի՞ է սակայն չընդվզիլ ու Թոյլ տալ որ այդպիսի զարշահոտ բերաններ խեղաթիւրեն մեր սրբութիւնները , մեր մօտակայ պատմութեան ամէնէն լուսաշող դէպքերը ներկայացնեն իբրեւ անմիտ ու վնասարար արարքներ :

Ոչինչ խնայուած էր բացառիկ շուք մը տալու համար այս մեծ օրուան: Բեմը՝ մշտադալար տունկերով ու ծաղիկներով յարդարուած, ուր կը բարձրանար սուգի դամբանը, մոմեր, խաչեր ...:

Կը նախագահէր Ազգ. Կեդր. վարչութեան ատենապետը՝ Տօքթ. Յ. Սիմոնհիսարլեան: Շոփէնի մահերգը՝ դաշնակով, (Օր. Անժէլ Ակինեան), «Տէր Ողորմեա»ն ու բեմին ետեւէն երգուած խորունկ, սրտայոյզ ձայնովը Օր. Մ. Սիմոնեանի :

Խօսեցան մէջ ընդ մէջ երեք յարանուանութեանց պետերը, կարճ յուզիչ, յաւուր պատշաճի ճառեր: (Մեսրոպ քահանայ Աւետեան, Հ. Յովհ. Ծ. վրդ. Զուհաճեան եւ փրօֆ. Գ. Խայիկեան):

Հոն էր «Արմենիա» երգչախումբը, իր ղեկավարով: Պ. Վ. Սարգեան, հակառակ իր տկարութեան, ուզած էր ներկայ ըլլալ: Կը մասնակցէր նաեւ Պ. Յ. Քիւրքճեան, հանդէսին համար պատրաստելով մեներգ եւ զուգերգ, Օր. Տէյիրմէնճեանները, Գասպարեան, Ստեփանեան, Օր. Քէրէսթէճեան :

Հայ Արիներն ու Արենոյշները պատրաստած էին կենդանի պատկեր մը, պարզ եւ որքան յուզիչ: Պատանիներ, իրենց համազգեստներով, ամբողջ բեմը գրաւած : « Հայ նահատակներուն համար, պատուի առ...» « Հայ նահատակներուն համար , ծունկի ... » :

Կ. Փոլատեան կարդաց իր մէկ անտիպ գործէն հատուած մը որ կ'ոգեկոչէր ահաւոր Եղեռնը:

Արտասանութիւն Պ. Սարգիսեանէ (Ա. Հարոնեանի «Ուխտաւոր»ը) :

Վերջին բանախօսն էր Փարիզի Արեւելեան լեզուներու հայերէնի դասախօսը , փրօֆ. Ֆրետերիք Ֆէյտի: Իր ճառը նմոյշ մըն էր, պարզութեան, ճշգութեան : Ըսաւ ամէն ինչ նահատակներուն եւ անոնց ժառանգորդներուն մասին, այն ինչ որ պէտք էր, գեղեցկօրէն, հայեցիօրէն ...:

Սգահանդէսը փակեց օրուան նախագահը ,իր շնորհակալութիւնը յայտնելով անոնց որ օժանդակած էին այս փառաւոր համախմբումին, եւ վրդովում՝ անոնց՝ որ ամէն տեղ կը պառակտեն, կը նսեմացնեն մեր կեանքը :

Աւելի քան որեւէ ուրիշ տեղ, կարելի էր ըսել — այսպէս կ'ըլլայ սգահանդէսը եւ ոչ թէ այդպէս :

Պ. ՖԷՅՏԻԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Համազգայինը օգտուելով պ. Ֆ. Ֆէյտիի ներկայութենէն, կազմակերպեց երկու դասախօսութիւններ երկուշաբթի 27, եւ երեքշաբթի 28 Ապրիլ : Իր ակումբը պզտիկ ըլլալով, վարձեց աւելի ընդարձակ սրահ մը, որ իր կարգին դարձեալ նեղ եկաւ: Խուռներամ բազմութիւն մը ներկայ էր երկուքին ալ:

Պ. Ֆէյտի խօսեցաւ Հայկ. մատենագրութեան եւ Հայ լեզուի մասին :

Առաջին նիւթը ընդհանուր պատկեր մըն էր հայ գրականութեան պատմութեան , հեթանոսական շրջանէն մինչեւ մեր օրերը: Չորս մեծ շրջաններու բաժնեց մեր գրականութիւնը, նախաքրիստոնէական — անգիր գրականութիւն, հինգերորդ դար, միջին դար եւ Վերածնունդի շրջան : Ներկայացուց իւրաքանչիւր շրջանի ականաւոր հեղինակները :

Եղնիկի լեզուն հրաշալիք մըն է, այդպիսի պայծառ եւ տրամաբանական լեզուի դժուար է հանդիպիլ, գոչեց :

Պատմեց թէ ինչպէս իր ուսուցիչը, իր հայերանագիտութեան առաջին շրջանին Եղնիկէն էջ մը տուած էր թարգմանելու, իբրեւ դժուարին կտոր մը: Ինք յաջողած էր անթերի թարգմանել կտորը, որովհետեւ ամէն ինչ պայծառ էր հոն : Քանիցս իր դասախօսութեան ընթացքին Պ. Ֆէյտի յայտարարեց — «հայերէնը ամէնէն տրամաբանական լեզուն է» :Տուաւ փաստեր եւ համոզեց մեզ:

Իր գծած համայնապատկերին մէջ գետեղեց Նարեկացին եւ Շնորհալին իբրեւ համաշխարհային բարձրութեամբ դագաթներ, իբրեւ քերթողական հանճարներ, Խորենացին՝ իբրեւ պատմիչ :

Հայերէնի ծագման շուրջ դասախօսութիւնը, աւելի մասնագիտական նիւթ, բայց այնպէս հետաքրքրական էր: Հնդեւրոպական լեզուներու եօթը ճիւղերէն մէկն է մեր մայրենի բարբառը, եօթնօղակ շղթային մէջ առանձին օղակ մը :

Այդ եօթը ճիւղերը կը սերին նոյն մայր ծառէն :

Յարգելի դասախօսը գրատախտակին վըրայ մեզի փաստեց թէ ինչպէս «Փաթէր» բառը վերածուած էր հայերէնի մէջ հայրին, «փիո» հուրին եւն. եւն.:

Ապշած էր մանաւանդ նոր սերունդը , հիացած էին ուսանող պատանիները: Առաջին անգամ կը լսէին իրենց լաւ չգիտցած մայրենի լեզուի մասին այսքան գովասանք :

Հիացան նաեւ մեծերը, այս օտար մարդուն վրայ, որ իրենց լեզուն կը խօսէր այսքան գեղեցկօրէն, այսքան ճիշդ :

Մեծապէս օգտակար՝ այս երկուստեք ծանօթացումը : Մարսիլիահայ գաղութը եւ հայագէտ Ֆէյտին իրար մօտէն ճանչնալով խանդավառուեցան, ուրախացան : Իր դասախօսութեան ընթացքին, ինչպէս առանձին, Պ. Ֆէյտին կ'ըսէր թէ Հայերը ունին երկու լեզու , մէկը զոր ինք կը կոչէր գիտական, միւսը զգացական (աֆէքտիվ): Ես միայն առաջինը կը խօսիմ, ըսաւ ,այն զոր կը խօսի ժողովուրդը , իսկ միւսը՝ զգացականը՝ կ ը խօսին հայ բանաստեղծներն ու մտաւորականները :

Մարսիլիոյ մէջ անցուցած իր քանի մը օրերուն ընթացքին ես լսեցի իր շրթներուն վրայ զգացականն ալ : Մանաւանդ մեկնումի պահուն :

Կայարան եկած էին Արիներն ու Արենոյշները: Ու երբ անոնք իրենց պետին Տիկին Մանուշի հրամանով պատուի կեցան, գիտնական Պ .Ֆէյտին յուզուեցաւ: Այնքան որ ձայնը սկսաւ դողալ եւ գործածեց այդ հայ պատանիներուն սրտին հասնող հայ զգացական լեզուն: Յուզումը ուրիշ ձեւ մըն էր առած պատանիներուն մօտ: Պատանի Շալճեան երբ յանձնեց իրենց խումբին նուէրը, Պ. Ֆէյտիին , ես մինակ էի անոր հետ: Տղան կակազեց , շփոթեցաւ ,եւ լման չկրցաւ արտաբերել իր հաւանաբար գոց սորված քանի մը նախադասութիւնները :

Ու ինծի դարձած, ինքն իրմէ դժգոհ , շշնջեց ականջիս .

— Ձեղաւ... չկրցայ ուզածս ըսել ...»:

Ինչ լաւ էր սակայն այդպէս, սիրելի հայ արի, չէ՞ որ այդ ցոյց կուտար զգացումներուդ խորութիւնը ...

Վստահ եմ որ Պ. Ֆէյտին ալ այդպէս հասկցաւ: Քու պատանիի շփոթ լեզուովդ Մարսիլիահայ գաղութն էր որ կ'արտայայտէր իր երախտագիտութիւնն ու սէրը դէպի իր մեծ բարեկամը :

Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ

Ի՞ՆՉ ԳԻՐՔԵՐ ՊԻՏԻ ՏՊՈՒԻՆ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

(ԱՄՓՈՓՈՒԱԾ « ՍՈՎ. ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ՕՐԱԹԵՐԹԷՆ)

★

Հայպետհրատի 1953ի հրատարակչական ծրագիրը կ'ընդգրկէ Մարքսեան – Լենինեան դասականներու կարգ մը աշխատութիւններ, կուսակցական քաղաքական , փիլիսոփայական , գեղարուեստական , բժշկական, արհեստագիտական, գիւղատնտեսական, մանկավարժական, գիտագանգուածային եւն.:

1953ին Մարքսեան - լենինեան դասականներու աշխատութիւններէն կը հրատարակուին Կարլ – Մարքսի «Կապիտալ»ի առաջին հատորը, «Վարձու Աշխատանք եւ Կապիտալ» աշխատութիւնը, Կ. Մարքսի եւ Ֆ. Էնգէլսի «Անգլիայի մասին», «Նամակագրութիւն ռուս քաղաքական գործիչների հետ» ժողովածուները, Ֆ. Էնգէլսի «Սոցիալիզմի զարգացումը ուտոպիայից դէպի գիտութիւն» , «Ընտանիքի մասնաւոր սեփականութիւն եւ պետութեան ծագումը» աշխատութիւնները :

Մասնաւոր գրքերով կը հրատարակուին Լենինի «Իմպերիալիզմը, որպէս կապիտալիզմի բարձրագոյն ստադիա», «Կարլ Մարքս» ,«Պետութիւն եւ Ռեւոլուցիա» , « Ազգերու ինքնորոշման իրաւունքի մասին», «Ագրարային հարցը՝ եւ Մարքսի քննադատները՝ եւ ուրիշ կարգ մը աշխատութիւններ :

Լոյս կը տեսնեն Սթալինի «Համառօտակի պարտիական տարաձայնութիւններու մասին», «Սոցիալ դեմոկրատականթեքման մասին մեր պարտիայի մէջ» ,«Ագրարային քաղաքականութեան հարցերի շուրջը ՍՍՌՄում», «Զինուած ապստամբութիւնը եւ մեր տաքտիկան» եւ ուրիշ կարգ մը աշխատութիւններ :

Պարտիական - քաղաքական գրականութեան գծով լրացուցիչ տպաքանակով կը հրատարակուին Սովետական Միութեան Կոմունիստական կուսակցութեան ԺԹ. համագումարի նիւթերը :

Փիլիսոփայական գրականութեան մէջ լոյս կը տեսնեն «փիլիսոփայական համառօտ բառարանը, դիալեկտիկական մատերիալիզմի մասին» ժողովածուն :

Գեղարուեստական գրականութեան մէջ համաշխարհային գրականութեան դասականներէն հայ ընթերցողը կը ստանայ Շէյքսփիրի երկերու ժողովածուի երեք

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

« ՏՂՈՒ ԿԵԱՆՔՍ »

(ՀԱՏՈՒԱԾ ՄԸ)

Կը յիշեմ այդ «դժբախտութիւնը»: Օգնելու համար իր տղոցը որոնց գործերը աղէկ չէին երթար, մեծ հայրիկը վաշխառութիւն ընել սկսաւ , աւանդներու վրայ դրամ փոխ կուտար, բայց զինքը մատնած էին եւ ոստիկանութիւնը գիշերէն մէկը մեր տունը եկաւ խուզարկութեան համար: Տունին մէջ ահագին տակնուվրայութիւն մը եղաւ. բարեբախտաբար ամէն բան լաւ վերջացաւ, մեծ հայրիկը աղօթեց մինչեւ արեւու ծագիլը, եւ նախաճաշէն առաջ նոյն ատեն էր որ իմ ներկայութեանս գրեց այս տողերը տօնացոյցին մէջ.

Ընթրիքէն առաջ ինծի հետ կը կարդար Սաղմոսները, Ժամագիրքը, կամ Եփրեմ Խուրիին հին ու մին մեծ գիրքը: Անմիջապէս որ ճաշը վերջանար, կը վերսկսէր աղօթել : Իրիկուան լռութեան մէ ջ իր մեծ տրտմութեան եւ ապաշաւին խօսքերը կը հնչէին հատիկ հատիկ, երկար ատեն :

— Ինչ կրնայի բերել քեզի կամ ինչ կրնայի հատուցանել, ով անմահ եւ մեծահոգի արքայ... Պահէ պահպանէ մեզի ամէն տեսակ պատրանքներէ... Եւ պաշտպանէ զիս կարգ մը անձերու դէմ... Տես իմ արցունքներս եւ իմ զղջումս ...:

Մեծ հայրս զիս եկեղեցի կը տանէր շաբաթ օրուան առաջին ժամերգութիւններու եւ կիրակիին առաջին պատարագին: Նոյնիսկ տաճարին մէջ կրնայի որոշել թէ որ Աստծուն հետ գործ ունիմ :

Ինչ որ քահանան եւ սարկաւագը կ'ընէին. ուղղուած էր մեծ հօրս Աստծուն ,մինչդեռ դպիրներուն խումբը հանիիս Աստուածը կը գովաբանէին.

Յայտնի է որ շատ նախնական ձեւով մը կ'արտայայտեմ իմ մէջս կազմուած Աստուածներու այս տղայական զանազանութիւնը որ կը բաժնէր եւ կը խռովէր հոգիս այն ատենը :

Մեծ հօրս Աստուածը ինծի սարսափ եւ ատելութիւն կը ներշնչէր: Ան ոչ ոք կը սիրէր, կը հսկէր բոլոր արարածներուն վրայ խիստ աչքով մը եւ ինչ որ մեր մէջը կը փնտռէր ու կը տեսնէր, չարիքն էր , ամէն բանէ առաջ, մեղքը, եւ դէշութիւնը: Շատ որոշ կը զգայի թէ ան հաւատք չունէր մարդուն վրայ, թէ անդադար կը սպասէր յանցանքի խոստովանութիւններու եւ հաճոյք կը զգար պատժելէ : Այն ատեն Աստուծոյ մասին մտածումը հոգիիս գլխաւոր սնունդը կը կազմէր : Կեանքիս մէջ ունեցած ամենագեղեցիկ բանն էր, բոլոր միւս տպաւորութիւնները, հոգիս կը մթագնէին իրենց անգթութիւնով եւ անարժանութիւնով, եւ միայն զարշանք եւ գրգռութիւն կը պատճառէին ինծի :

Իմ շրջապատիս մէջ, Աստուած՝ լաւագոյնը եւ ամենալուսաւորն էր, ըսել կ'ուզեմ հանիիս Աստուածը, արարչագործութեան բարեկամը եւ բնականաբար, ինքնիրենս կը հարցնէի թէ ինչպէս կրնար ըլլալ որ մեծ հայրս չէր տեսներ այդ բարի Աստուածը :

ՄԱՔՍԻՄ ԿՈՐՔԻ

Թարգմ. ՍԻՐԱՆՈՅՇ

(5 եւ վերջ)

հատորեակի Բ. հատորը, Վ. Հիւկոյի «Փարիզի Աստուածամօր տաճարը» վէպը:

Ռուս դասականներէն կը հրատարակուին Ա. Ս. Պուշկինի երկերու ժողովածուի հինգհատորեակի առաջին հատորը, Ն. Վ. Գոգոլի երկերու ժողովածուի վեցհատորեակի առաջին եւ երկրորդ հատորները, Լ. Ն. Թոլսթոյի ընտիր պատմուածքներու ժողովածուն, Ա. Պ. Չեխովի երկերու ժողովածուի երեքհատորեակի առաջին հատորը եւ ուրիշ գրքեր:

Լայն տեղ յատկացուած է ժողովրդավար դեմոկրատիայի, ինչպէս եւ արտասահմանեան երկիրներու յառաջդիմական գրողներու եւ հանրային գործիչներու ստեղծագործութեանց հրատարակութեան:

Ստալինեան մրցանակի արժանացած սովետական գրողներու լաւագոյն երկերէն հայ ընթերցողը կ'ստանայ Ա. Ֆադեյեւի «Երիտասարդ Գուարտիա»ի նոր, չքեղ հրատարակութիւնը, Օ. Մալցեւի «Հարսալաւեան ողբերգութիւնը» Գ. Նիկոլայէվի «Հունձ»ը եւ Նիկիտինի «Հիւսիսային Աւրորոն», Ա. Տվարդովսկիի «Վասիլի Տէօրկին»ը եւ ուրիշ երկեր:

Միջազգային նիւթերով լոյս կ'ընծայուին Յա. Տեոմկինի եւ Ե. Զերնեակի «Ամերիկեան Ագրեսորների աւազակային ուղին», Ի. Սամիլովսկիի «Թուրքիան Ուոլ-Սթրիթի կալուածքն է» եւ ուրիշ գիրքեր:

Լայն տեղ է յատկացուած դասական եւ ժամանակակից հայ գեղարուեստական գրականութեան հրատարակութեան: Այս տարի կ'աւարտին Ալ. Շիրվանզադէի երկերու ժողովածուի տասնհատորեակի 9րդ եւ 10րդ հատորները եւ Մուրացանի երկերու ժողովածուի 4րդ եւ 5րդ հատորներու հրատարակութիւնը, լոյս կը տեսնեն Յ. Թումանեանի ընտիր երկերու մէկհատորեակը, Պ. Պռոշեանի երկերու ժողովածուի հինգհատորեակի առաջին եւ երկրորդ հատորները, Յովհ. Յովհաննիսեանի բանաստեղծութիւններու «Հատընտիր»ը:

Սովետահայ գրողներու ստեղծագործութիւններէն լոյս կը տեսնեն Հր. Քոչարի «Մեծ տան զաւակները» (ռուսերէն) վէպերը, Ն. Զարեանի ճանապարհորդական նօթերը, Գ. Բորեանի Յովհ. Շիրազի, Ս. Կապուտիկեանի, Ս. Տարօնցիի, Մ. Մարգարեանի, Ա. Գրաշիի եւ ուրիշ գրողներու ընտիր բանաստեղծութիւններու ժողովածուները եւայլ գործեր:

Հայ ընթերցողները պիտի ծանօթանան Անդրկովկասի եւ Սովետական Միութեան միւս հանրապետութեանց գրողներու նոր երկերուն, կը հրատարակուին Ստալինեան մրցանակի արժանացած կարգ մը երկեր:

Լայն տեղ է յատկացուած մանկապատանեկան, երաժշտական հրատարակութեանց:

Հայաստանի պետական հրատարակչութիւնը 1953ին պիտի հրատարակէ ընդամէնը 451 գիրք, աւելի քան երեք միլիոն 804 հազար օրինակ:

× Մ. Նալբանդեանի արձանին բացումը կատարուած է Երեւանի մէջ: Արձանի բարձրութիւնը 2·15 մեթր է, պատրաստուած է Երեւանի գեղարուեստական կաճառի քանդակագործական բաժնի շրջանաւարտ Յ. Յովհաննիսեանի կողմէ: Բացման ներկայ եղած են Մանկավարժ. Կաճառի ուսանողները, դասախօսները քաղաքի մտաւորականութեան ներկայացուցիչները:

ՏՈՄՍԵՐ

ԾՈՒՆԿԻ ԿՈՒԳԱՑ, ԵԹԷ...

★

Հայոց ազգին հնօրեայ կամ նորընծայ ամուսինները կ'ուզեն հաւատան, կ'ուզեն չհաւատան, բայց դրաւի կը բռնուիմ իրենց հետ որ հետեւեալ լուրս բացարձակօրէն ճիշդ է եւ թիւրիմացութեան զոհ գացած չեմ — քանի մը շաբաթէն, երիտասարդ ամուսին մը Մայր եկեղեցիի մը հազարամեայ կամարներուն տակ, ծունկի պիտի գայ՝ իր փափկասուն տիկնոջ առջեւ եւ խոնարհութիւն ընելով, պիտի արտասանէ, մօտաւորապէս, հետեւեալ երդումը.

— Ես, նուաստս, հաւատարիմ կողակից եմ՝ հողեղէն յօրինուածքովս եւ դուն իմ պաշտամունքիս առարկան՝ այս անցաւոր աշխարհին մէջ. քեզի ընծայ կը բերեմ իմ նուիրումս եւ իմ հաւատարմութիւնս, մինչեւ վախճանը կեանքիս...

Այո, այս բառերը. — հին ժամանակներու անգլերէնով — պիտի արտասանէ Անգլիոյ Թագուհիին, երիտասարդ ամուսինը, Էտինպուրկի դուքսը, յունիս 2ին, երբ տեղի կ'ունենայ Նորին Վեհափառութեան Թագադրութեան հանդէսը: Դուքսը, այս երդումէն եաք, ոտքի պիտի բարձրանայ, ձեռքը պիտի տանի Էտուըրտի Թագին, որ այդ պահուն կը հանգչի Թագուհիին գլխուն վրայ եւ համբոյր մը պիտի դրոշմէ անոր ձախ այտին վրայ: Իրմէ առաջ, հաւատարմութեան առաջին ուխտը արտասանած պիտի ըլլայ Անգլիոյ «կաթողիկոս»ը եւ համբուրած պիտի ըլլայ անոր աջ ձեռքը: Յաջորդաբար, աջահամբոյրի արարողութեան պիտի մասնակցին եօթը ուրիշներ — Թագուհիին երկրորդ հօրեղբայրը, Կլոսթըրի դուքսը, իր զարմիկը, Քէնթի դուքսը եւ ազնուականութեան հինգ ներկայացուցիչները:

Երբ այս պատմութիւնը, բերանացի, կը հաղորդէի քառասուն տարին ի վեր կարգուած հայ ամուսինի մը, յօնքերը պռստեց, նստած տեղէն վեր ցատկեց եւ ըսաւ.

— Հաւատալիք բան չէ. ինչ մեղքս պահեմ, իմ գլուխս կտրեն, ես ատանկ բան չեմ ըներ. ինչպէս կարելի է կնոջ մը առջեւ ծունկի գալ եւ խոնարհիլ. ես իմ կնկանս հետ՝ պռռալով, կանչելով գլուխ ելած չունիմ քառասուն տարին ի վեր, կրնաս երեւակայել թէ ինչ վիճակի հասած պիտի ըլլայի եթէ, Աստուած մի արասցէ, հարսնիքին օրը ծունկի եկած ըլլայի իր առջեւ....

— Եթէ, կինդ սրտիդ Թագուհին եղած ըլլար նո՞րէն չէիր խոնարհեր...

— Թագուհի չէ, Աստուածուհի ալ ըլլար նորէն այդքան չէի պզտիկնար...

— Մեծ մի խօսիր, մեղք չէ՞, Նախոլէոնը քսան տարեկան կոմսուհի Վալեւսքայի առջեւ խոնարհեցաւ.

— Աղէկ ապուր կերաւ, յիմարը. ոչ, սիրելիս, երիկմարդ ըսածդ միայն եկեղեցին ծունկի գալու է...

— Ուրեմն, ըսել կ'ուզես որ եթէ, օրին մէկը Հայաստան Թագուհի մը ունենայ, անո՞ր առջեւն ալ ծունկի չես գար...

—Շատ վարպետ բան ես. խօսքս ետ կ'առնեմ. Թող մենք Թագուհի մը ունենանք, ծունկի գալ չէ, ոտքերն ալ կը համբուրեմ .ախ, անկախ Հայաստանին երեսը տեսնեմ ու յետոյ մեռնիմ...

— Խեղճի, Անգլիացին այսօր քու վաղուան ընելիքդ է որ կ'ընէ. իր անկախութեան առջեւ է որ կը խոնարհի. երթաս բարով...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

•

ՎԱԼԱՆՍ, 26 Ապրիլ.— Տարիներէ ի վեր, Վալանսի մէջ, այս օրուան պէս երիտասարդական շարժում տեսնուած չէր: Առաջին անգամ ըլլալով, ճիշդ ժամուն, բազմութիւն մը հաւաքուած էր սրահին առջեւ: Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի խումբը, որ վերջերս վերակազմուեցաւ, կազմակերպած էր Նոր Սերունդի Օրը, հովանաւորութեամբ Միջին Ֆրանսայի Շրջ. վարչութեան եւ մասնակցութեամբ բոլոր մասնաճիւղերու: Ներկայացուցիչներ եկած էին Սէնթ Էթիէնէն, Տեսինէն, Սէն Շամոնէն, Լիոնէն, եւ Վիէնէն:

Նախագահը ընկեր Սերոբ հանդէսին բացումը կատարելով, բացատրեց Նոր Սերունդի Միութեան անհրաժեշտութիւնը: Երգչախումբ մը երգեց «Մարսէյեզ»ը եւ «Մշակ բանուոր»ը: Ընկերուհի Ա. Կիւրեղեան (Լիոնէն) երգեց, դարձեալ Լիոնէն ընկերուհի Ա. Թութլեան արտասանեց: Ուղերձ մը կարդաց Տեսինէն ընկեր Ս. Փափազեան եւ արտասանեց Տէսինէն ընկերուհի Մ. Առաքելեան:

Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէի կողմէ խօսք առնելով ընկեր Ա. Առաքելեան փառաբանեց մայրենի լեզուն եւ հայրենիքի գաղափարը: Արտասանեցին Վիէնէն ընկեր Յ. Այանեան, Սէնթ Էթիէնէն ընկերուհի Ա. Ստեփանեան:

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Գ. Փափազեան Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը, որ բացատրեց թէ ապրիլ ամիսը սուգի շրջան մըն է հայութեան համար, բայց պէտք չէ վհատինք: Նոր Սերունդը պիտի կատարէ իր պարտականութիւնը: Յետոյ պարզեց ծրագրուած աշխատանքները: Առաջին տեղը տրուած է մայրենի լեզուին եւ ազգային մշակոյթի զարգացման: Ընկերոջ բանախօսութիւնը ջերմապէս ծափահարուեցաւ, մեծ տպաւորութիւն գործելով երիտասարդութեան վրայ:

Ճաշէն վերջ նուագախումբը հնչեցուց պարի եղանակները: Մեր ազնիւ բարեկամուհին, Տիկին Օտէթ Միքայէլեան, քաղաքապետական ընտրութեամբ զբաղած ըլլալով, ցաւ կը յայտնէր իր ակամայ բացակայութեան համար: Ներկայ էին Ազգ. Միութեան նախագահը եւ անդամները:

Մթնոլորտը հետզհետէ տաքցաւ ազգային երգերով եւ պարերով: Միջանկեալ լսեցինք Զ. Գասեանի երգերը, ընկերուհի Մարգարեանի (Վիէն) արտասանութիւնը, Օր. Մարտիրոսեանի (Կրընոպլը) ֆրանսերէն երգերը:

Երեկոյթը փակուեցաւ Սէնթ Էթիէնի Նոր Սերունդի պարախումբին հայկական պարերով:

Շնորհակալութիւն բոլոր անոնց որ քաջալերեցին մեր ձեռնարկը իրենց ներկայութեամբ կամ նուէրներով: Հարկ եղաւ յետաձգել վիճակախաղը եւ թատերական ներկայացումը:

ՌԱՖՖԻ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՇԷՆ ԳԱՂՈՒԹ ՄԸ

★

Երկուշաբթի օր պատիւ ունեցանք մեր խմբագրատան մէջ ընդունելու, Պաղտատի Ազգ. Քաղաք. ժողովի ատենապետը, Բժ. Հ. Իզմիրլեան, որ Իրաքի կառավարութեան կողմէ ուրիշ 32 երկիրներու ներկայացուցիչներուն հետ կը մասնակցէր առողջապահական միջազգային համագումարին, Քոփէնհակի մէջ: Յարգելի բժիշկը ուզած էր վերադարձին հանդիպիլ Փարիզ ուր աւարտած է իր բժշկական ուսումը: Այս առթիւ Իրաքի հայ գաղութի մասին ստացանք շահեկան տեղեկութիւններ: Գաղութին վիճակը լաւ է ազգային թէ տնտեսական տեսակէտով: Ընդհ. թիւը կը հաշուեն մօտ տասնըհինգ հազար, որուն աւելի քան եօթը հազարը միայն Պաղտատի մէջ, որ շատ հինէն, մօտ 400 տարի առաջ, հաստատուած գաղութ մը եղած է, միշտ բարգաւաճ:

Ազգ. վարժարանը (Թարգմանչաց) ունի 950 աշակերտ, 26–28 ուսուցիչներով: Ներկայ տնօրէնն է Պ. Աբրահամեան, խանդավառ եւ իր գործին լիուլի նուիրուած երիտասարդի մը, որմէ կը սպասեն դպրոցին բարգաւաճումը: Տարեկան եւ լեւմուտքն է 7500 անգլ. ոսկի:

Եկեղեցւոյ եւ ազգ. կալուածներու վերաշինութեան համար գաղութը ձեռնարկած է հանգանակութեան մը, որ արդէն հասած է տասը հազար ոսկիի (երկու հազարը նուիրուած Պ. Գ. Կիւլպէնկեանի կողմէ): Գաղութին մեծ բարերարը, Պ. Ղարիպեան խոստացած է կրկնապատկել գումարը, եթէ տասնըհինգ հազարի հասնի:

Գաղութը շատ սերտ յարաբերութիւններ ունի Իրաքի կառավարութեան հետ որ Հայերը կը նկատէ օրինապահ, ձեռներէց եւ աշխատասէր տարր մը, եւ մանաւանդ վստահելի:

Պ. Բժիշկը մեծ գովեստով խօսեցաւ Աբեղեան Եւրոպայի առողջապահական եւ գիտական յառաջդիմութեանց վրայ եւ վստահ է որ Միջին Արեւելքի մասնակցող երկիրները եւ Իրաք մեծապէս պիտի օգտուին այս վերջին համագումարին ծրագրած աշխատանքներէն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (73)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Անդին փէսեր, պատառատուն հագուստներ մեր ուշադրութիւնը կը գրաւեն... Հարիւրաւոր մարդիկ մեռեր են այդ տեղին վրայ... փեռեկտուած գիրքի թերթեր կէս մը այրած, կէս մը արիւնոտ կը պտուտքին հովին քմահաճոյքէն տարուած, աչքերս կը սեւեռեմ էջի մը վրայ ու արցունքի ամպի մը մէջէն կը կարդամ:

— «Աստուած, ողորմեա մեզ եւ օրհնեա զմեզ, երեւեցո զերեսս քո ի մեզ եւ ողորմեա մեզ»:

Սաղմոսի մը մէկ էջը արիւնով ու արցունքով խոնաւ գետնին վրայ՝ զիս կը վերացնէ շփոթ զգացումներով ու պահ մը ինծի կը թուի՝ որ բոլոր աւերակներէն գերագոյն յուսահատութեան կոչը յամառօրէն տակաւին կը բարձրանայ դէպի այն անողորմ Աստուածը, որուն երեսը չէ երեւցած այն սարսափելի ժամերուն մէջ:

Գիշերը՝ տեղպուած Մուսա անցնելու, կը տեղաւորուինք խանին թէքրասին վրայ հաստատուած անկողիններու մէջ. երկար ժամեր Րամազանի պատճառաւ մօտիկ կ'ընենք Թուրք ժողովուրդին ժխորը, աղմուկը, երթ ու դարձը, այնպէս արդէն անկարելի է քնանալ. երեւակայութիւնս տանջուած, կը զգուշանանք իրարու հետ խօսիլ, միայն երբեմն մեղմէ մէկուն արձակած սրտագին հառաչանքը կը յայտնէ թէ նոյն նիւթերուն շուրջ կը թափառի մեր մտածումը:

Օհ. սարսափելի գիշերը... անիկա միշտ քանդակուած պիտի մնայ մեր յիշողութեան մէջ եւ այլեւս ոչ մէկ ուրախութիւն, յաջողութիւն կեանքի երեւան բերած ոչ մէկ երջանկութիւն կարող պիտի ըլլայ ջնջել այդ գիշերուան սուգը մեր էութեան մէջէն:

Երկինքը, կանանչորակ եղած աստղերու լոյսէն կը կամարանար մեր վերեւ. գիմացի լեռները՝ հանդիսաւոր եւ տխուր՝ կը հսկէին կարծես աւերակներուն վրայ երբ վերջապէս Թուրք ժողովուրդի ժխորը դադրեցաւ ու լոյսերը մարեցան մեր շուրջը, զարհուրելի մղձաւանջներ կանգնեցան մեր սնարներուն մօտ ու մեզի պատմեցին դեռ չլսուած ու հազիւ նշմարուած արհաւիրքները սարսափելի օրերուն:

Ինծի անկարելի է որոշակի արտայայտել բոլոր դժոխային տառապանքը այդ ժամերուն. արագ, արագ պատկերներ ու դէպքեր կ'անցնէին յիշողութեանս մէջէն ու կարելի չէր կենալ որոշ կէտի մը վրայ, դարձդարձիկ ու խոլական պար մը սարսափելի տեսարաններու՝ գլխու պըտոյտի մը մէջ կը վերացնէր մեզ, երբեմն միայն մտածումս կը յամենար տարտամ ու մեռելական դէմքի մը՝ որուն վրայ արիւնոտած բերան մը սեւցած շրթունքներով կ'երեւար ինծի՝ անմիջապէս դրեթէ ուրիշ պատկերի մը տեղի տալով: Յաճախ եկան այդ շրթունքները գերագրգռուած երեւակայութեանս մէջ. ի՞նչ բառեր կային այդ շրթունքներուն վրայ. իմ հիւանդագին հետաքրքրութիւնս ի զուր ձգտեցաւ մի առ մի լսել վանկերը այդ արիւնոտ եւ ծամծռած ու սեւցած շրթունքներուն. ի՞նչ փոյթ սակայն. որովհետեւ անոնց զաւն իմաստը իմ ցաւիս մէջ էր ու իմանալի իմ բնազդիս:

Լոյսը ծագելուն՝ սայլը պատրաստուած էր ու հարկ եղաւ ճամբայ ելլել դէպի Սիս, վերջին պահուն մեր հայ առաջնորդը մօտեցաւ մեզի եւ առաջարկեց երթալ այցելել նաեւ եկեղեցին, ուր մեծ թիւով մարդիկ այրած էին:

— Բոցերէն հալածուած ու մոխիրէն կուրցած մարդիկ փախչելու յուսահատութեան մէջ մագլցեր են պատերն ի վեր. իրենց արիւնոտած ձեռքերուն հետքերը կան դրոշմուած, աւերակներուն վրայ. երբեմն Մխիսցի կիներ կուզան կը նային այդ արիւնի արատներուն եւ իրենց սիրականներուն հետքերը փնտռելով՝ կուլան անոնց վրայ... շատեր յիմարացած ցաւէն՝ պատերը կը համբուրեն ջերմեռանդութեամբ ու կը խաչակնքեն այդ նշխարներուն առաջք:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՄԵՐ ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Կը խնդրենք մեր աշխատակիցներէն ոչ գունաւոր (կարմիր, դեղին, կանանչ) մելան գործածել, ոչ ալ նոյն գոյներով թուղթ:

Մասնաւորապէս կարմիրը կը վնասէ խմբագրին, գրաշարին եւ սրբագրիչին աչքերուն, ելեկտրական լոյսի տակ: (Անշուշտ նաեւ գրողին):

Այս առիթով, մասնաւոր տասնաքանեայ մը շինելէ առաջ, անգամ մը եւս կը յիշեցնենք որ ձեռագիրները գրուին ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ, ՄԻՇՏ ՄԵԼԱՆՈՎ ԵՒ ՄԱՔՈՒՐ: Ուշադրութիւն ՅԱՏՈՒԿ ԱՆՈՒՆՆԵՐՈՒՆ:

արտաքին նախարարն ալ կը ջանան արեւմտեան ճակատին կապել արաբական երկիրները։ Այս առաջադրութեամբ կ'այցելեն մինչեւ Պաղտատ եւ ուրիշ մայրաքաղաքներ ։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՇՐՋԱՆՆԵՐԸ ԶԻՆՈՒԱԾ ԵՆ

Պոլսոյ «Տիւնեա» թերթին խմբագրապետը, Ֆալիհ Րըֆքը Աթայ, կը գրէ հետեւեալ խորագրով.— «Երբեմն եթէ արթննալով խել ուզէք, գիշեր եղած կ'ըլլայ» (25 Ապրիլ)։

— «Արեւելքի կարգ մը շրջաններուն մէջ վերահաստատուած է աշիրէթի։ «տէրէպէյի»ներու եւ շէյխերու իշխանութիւնը։ Անշուշտ ամէն տեղ կառավարական ներկայացուցիչներ կան։ Բայց անոնց տիրապետութիւնը շատ անշուք կը մնայ շէյխերուն, աղաներուն եւ հողային «տէրէպէյի»ներուն տիրապետութեանը քով ։ Ժողովրդային մեծ զանգուածներ կը տառապին եւ բռնի պարտադրուած են թաղուելու քունի մը մէջ, ուրկէ յայտնի չէ թէ ե՞րբ պիտի արթննան ։

Այս շրջանները զինուած են։ Կասկած չկայ որ բանակով խկոյն կարելի է զսպել ոեւէ ապստամբութիւն։ Բայց նորէն բազմաթիւ հայրենակիցներու արիւնը կը թափի, օճախը կը մարի։ Անոնք որ կը քննադատեն անցեալը, արեւելեան շրջաններու այս մասերուն մէջ ապագան բնաւ չեն տեսներ ։

«Ցետոյ այսպիսի ապստամբութիւն մը կրնայ ծագիլ երբ Թուրք բանակները աւելի մեծ պարտականութիւններու գլուխ կը գտնուին։ Ռուսերը մասնաւոր մարզադաշտերու մէջ կը զետեղեն «քօմանտօ»-ները այս ապստամբութիւններուն որոնք իրենց ազդանշանին վրայ կրնան հրահրել։

Ի հարկին հրասայլերու եւ թնդանօթներու շուքին տակ այդ շրջաններուն անկիւնը պէտք է տեղաւորել օրէնքին տիրապետութիւնը »։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈ-ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ բանակցութիւնները նորէն յետաձգուեցան, սրտնեղութիւն պատճառելով Լոնտոնի մէջ ։ Եգիպտոս կը պահանջէ Սուէզի շրջանը պարպել առանց որ եւ է պայմանի ։

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ խնդրեց որ նախարարները չհեռանան Փարիզէն, որպէսզի կարելի ըլլայ Գշ. օր Ազգ. Ժողովին ներկայացնել իր ելմտական ծրագիրը ։

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԻՆ ընդհ. քարտուղարը, Լորտ Իսմէյ, Յունաստան եւ Թուրքիա պիտի երթայ Բշ. օր ։

ԿՈՉ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻՆԵՐՈՒ

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացը այս տարուան դպրոցական տարեշրջանին համար, յաջողեցաւ տեղ մը ապահովել, Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանին մէջ ։

Կը խնդրենք ուրեմն մեր հայրենակիցներէն, ըլլան անոնք Փարիզի շրջանէն թէ Ֆրանսայի գաւառներէն, մեզի օգնել, որպէսզի մեր որդեգրելիք ուսանողը ըլլայ ծագումով Սեբաստիոյ նահանգէն (գիւղերէն թէ քաղաքներէն) չքաւոր ընտանիքի մը զաւակը ։

Թեկնածուն պէտք է ըլլայ 11էն 12 տարեկան եւ կազմով առողջ, գիտնայ հայերէն փոխել եւ գրել, ունենայ վկայագիր մը դպրոցի տեսուչէն որ հաստատէ թէ բացառիկ ձիրքերով օժտուած սան մըն է։

Թեկնածու աշակերտները Փարիզ գալով պիտի անցնին մասնաւոր քննութենէ մը՝ Մխիթարեան Հայրերէն եւ յաջողողոյնն է որ պիտի ընտրուի ։

Եթէ թեկնածուները Ֆրանսայի գաւառներէն կը ներկայանան, Ուսումնասիրացը անոնց՝ Փարիզ երթուդարձի ծախքերուն կէսը պիտի վճարէ եւ հոս իրենց անցընելիք քննութեանց օրերուն պիտի հոգայ բնակարան եւ սնունդ։ Եթէ Փարիզի շրջանին մէջ մէկ կամ երկու օր հիւրասիրուելու համար ծանօթներ չունին ։

Ուսանողը Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեանը պիտի յաճախէ վեց տարի եւ եթէ յաջող քննութեամբ մը աւարտէ զայն, մասնագիտական ուսումը պիտի լրացնէ պետական համալսարանի մը մէջ ։

Թեկնածուները պատրաստ պէտք է ըլլան ամէնէն ուշը մինչեւ յունիս մէկ Փարիզ գալով քննութիւն անցնելու ։

Գրել Ուսումնասիրացի գանձապահին.—

A. Agopian, 60, Ave. A. Briand
Bagneux (Seine) Tél. ALÉsia 20 - 55

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Ց-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի

Շաբաթ, 9 Մայիս, ժամը 21·30էն մինչեւ լոյս Փարիզի 10րդ թաղամասի քաղաքապետարանին սրահը՝

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ Կը խօսին կեդր. վարչութեան եւ Փարիզի մասնաճիւղի ներկայացուցիչները ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Աստղիկ Քէօսէեան եւ Աւետիս Քիւփէլեան (երգ), Սեդա Ցաբեթնազովեան եւ Զարեհ Ղարիպեան (արտասանութիւն), ներկայացում «Պաշտօնս խմբալ է (Զ. Ղարիպեան)։

Վիճակախաղ «Հայաստան »թերթի։ Հայկական պարեր (Հ.Ց.Դ. Նոր Սերունդի Պանթէօյի մասնաճիւղին կողմէ ։

Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր ղեկավարութեամբ Պաչիչայի (Քուփոլի ծանօթ «Թիփիք» նուագախումբը) ։ ճոխ Պիւֆէ ։

ORCHESTRE TYPIQUE BACHICHA

Տոմսերը ապահովել Նոր Սերունդի անդամներէն ։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ 38ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Կազմակերպուած Վասպուրականի Երիտասարդաց Միութեան կողմէ ։

Այս կիրակի, ժամը 15 – 24

CERCLE MILITAIRE

Նախագահութեամբ Տ. Ս. Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ (Կաթող. պատուիրակ),

Dr. Bernard LAFAY ի

(Նախկին նախարար եւ Փարիզի երեսփ.)։

Պիտի խօսին Պ. Պ. Ա. ՍԱՖՐԱՍՏԵԱՆ, Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ, Ց. ՊՕՂՈՍԵԱՆ, Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, ՄԵԼՈՅԵԱՆ եւ Փ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ ։

Գեղարուեստական բաժին.— Տիկին Ա. Սարգիսեան, Օրիորդներ Իրիս Պիւլպիւլեան, Ալիս Գավէզեան եւ Կապ. խաչի պարուհիները, Պ. Ֆիլիփ Աղազարեան ։

ԱՐՏԱՍՈՎՈՐ ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՄԸ

ԳՈՒՆԱՒՈՐ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ «ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԸ ՆԵՐԿԱՅԻՍ»

Եկէք տեսնել ՎԱՆԱՅ ԾՈՎԸ, ՎԱՐԱԳ, ՍԻՓԱՆ, ՆԵՓՐՈՎԹ, ԳՐԳՈՒՌ, ՀԱՅՈՑ ՁՈՐ եւ ... աւերակներ որ կը մնան 38 տարիէ ի վեր ։

Ջինուորական նուագախումբ ։ Հերոսամարտերուն շարժանկարը ։

Պարահանդէս՝ Օրքէսթր ՌԱՄՕՆ ՄԷՆՏԻՋԱՊԱԼ (Փրէնս տիւ Թանկօ) ։

Ճոխ պիւֆէ, պար, բաղարջ ։

Կանխաւ ապահովեցէք ձեր սեղանը ։

Հեռախօսել Ալէզիա 16–65։ Պաշտօնական մասին մուտքը ազատ է ։

ԱՊՐԻԼ 11 — 24Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան եւ սիրայօժար մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ., Հ.Բ.Ը.Մ.եան, Կարմիր եւ Կապոյտ Խաչերու, Մարտիկներու Միութեան եւ Հ.Ց.Դ. Նոր Սերունդին։ Այս կիրակի ժամը 3ին, Սալ Սէն Լուի, ռիւ Ժէ, սինեմա Փալասին դիմացի փողոցը ։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Համախարբերդի «Եփրատ» Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի։ Ի յիշատակ իր բոլոր նահատակ մտաւորականներուն։ Այս շաբաթ ժամը 21·30ին Հ.Ց.Դ. Ահարոնեան ակումբը ։

Կը խօսին Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ (Մարսէյլ), ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ (Լիոն)։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։ Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ ։

Ծանօթ.— Ցաջորդ օրը, կիրակի առաւօտ ժամը 9ին ներկայացուցչական ժողով նոյն տեղը։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Տիգրանուհի Ասլանեան եւ զաւակները, Ցարութիւն եւ Առաքել կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի, հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ողբացեալ

Պ. ՅԱԿՈԲ ԱՍԼԱՆԵԱՆԻ

յիշատակին, մահուան քառասունքին առթիւ, Փարիզի Հայոց եկեղեցին ։

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆր. ընկերուհի Նարդուհի Կիրակոսեանէ, իր Ամերիկա մեկնումին առթիւ։ Բարի ճանապարհ եւ յաջողութիւն ։

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Անիէռ եւ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին անդամներու այցելութեան առթիւ, ընկերներէն եւ մեր բարեկամներէն 9000 ֆր., Նոր Սերունդի անդամներէն երկու հազար, Ն. Նիկողոսեանէ երկու հազար, Գ. Ս.էն երկու հազար ֆր. ։

Վարչութիւն

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ
ԺՈՂՈՎՐԴ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅ – ԲՈՅԺի վարչութիւնը ներողութիւն կ'ը խնդրէ իր բոլոր բաժանորդներէն, հրատարակութեան ակամայ յապաղումին համար։ Ցունուար – Փետրուար միացեալ թիւը, 32 էջ, լոյս տեսաւ այս շաբթու։ Մարտ – Ապրիլ միացեալ թիւը եւս մամուլի տակ է արդէն։ Կը յուսանք կանոնաւորել հրատարակութիւնը յառաջիկայ ամիսներուն ։

13 տարի է որ կը հրատարակուի այս օգտաշատ եւ սիրուած թերթը։ Ու պիտի շարունակուի՝ հակառակ տնտեսական աննախընթաց տագնապին։ Մեր բարեկամներուն կը մնայ դիւրացնել հրատարակիչին ճիգերը ։

Ուշադրութիւն.— Կը խնդրենք բոլոր այն պարբերականներէն, որոնք կը փոխանակուին ՀԱՅ – ԲՈՅԺ հետ, սրբագրել մեր հասցէն։ Եւ այսուհետեւ նամակ, թերթ կամ դրամ ուղղել այս ձեւով.—

CH. NARTOUNY, chez « HARATCH »
32, Rue de Trévise, Paris (9·)

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի Սեւանի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի ժամը 15էն 23։ Լիվրիի քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ։ Կը ներկայացուի Ցովհ. Թումանեանի «ՏԷՐՆ ՈՒ ԾԱՌԱՆ» ։

Հայկական եւ կովկասեան պարեր։ Կարօ ՍԱՐԵԱՆ եւ իր Թիփիք Թանկոյի նուագախումբը։

Կը խօսի Տիկ. Եղէն Բիւզանդ ։

Հաղորդակց. միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 147 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Մէրի տը Լիվրի ։

Ո՞ԻՐ ՃԱՇԵԼ

Համով – հոտով, — ՃԱՇԱՐԱՆ ՍԱՍՈՒՆԻ

— Ի՞նչ ունել սակայն բերնի համով

— Տէօնէր քէպապ Բշ. Գշ. եւ Եշ. օրերը

Պոլսէն յատկապէս բերուած վարպետ խոհարարի մը կողմէ պատրաստուած։

Հարսնիքի, նշանտուքի, կնունքի տրամադրելի գեղեցիկ սրահ։

31, Place d'Alexandrie, Paris 2e

Պ. Հայկ Գարակէօզեանի նուագի եռանդամ խումբը հայկական եւ արեւելեան եղանակներ։

Métro . Réaumur, Sentier ou St. Denis
Téléphone . Gut. 92 - 65

ԵՐԵԿՈՅԹ ՍՈՍԿԱԼԻ ԳԱԼՈՒՍՏԻՆ մեկնումին առթիւ, ինչպէս եւ ի պատիւ կոմպոզիտորիկ Կարպիս Զաքարեանի, այս շաբաթ իրիկուն մինչեւ լոյս ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ.Ց.Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին Սէն Միւլփիսի ծանօթ հաւաքատեղին։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ.Ց.Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՊԱՆԷՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ.Ց.Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայ կ'ըլլան Կ.Կ.ի եւ Շրջ. ժողովի ներկայացուցիչները ։

ԻՍԻ.— Հ.Ց.Դ. «Զաւարեան» կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ ժամը 20·30ին Խրիմեան սրահը։ Ներկայ կ'ըլլան Կեդր. եւ Շրջ. կոմիտէներու ներկայացուցիչները ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ցունիս 14ի կիրակին, Ֆ. Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին նախաձեռնութեամբ Պ. Մսըրեանի թատերախումբը պիտի ներկայացնէ ՔՈՐՐԱՏՕՆ։

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Հ.Ց.Դ. Աղբիւր Սերոբ Եօթնեղբայրեան խումբի ժողովը որ տեղի պիտի ունենար այս շաբաթ ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԳԻՆԵՁՕՆԸ

Ժողովրդական համալսարանի բացման առթիւ, Համազգայինը կազմակերպած է Գինեձօն մը գեղարուեստական բաժինով, Համբարձման հինգշաբթին, 14 Մայիս, կէսօրէն վերջ ժամը 5-10, Ազգ. Տան մէջ։ Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները ։

ԹԷՑԱՍԵՂԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի թէյասեղանը այս շաբաթ ժամը 20·30ին, Ցոյներուն սրահը, ռիւ Պոնֆուա թիւ 5։ Կը հրաւիրուին ընկերուհիները եւ համակիրները ։

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան կողմէ, (ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆ) (Հայկարմիր Խաչի Օգն. մարմին) քառասնամեայ տարեդարձին առթիւ, 10 Մայիս, ժամը 14·30ին, Սորպօնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ,

Հովանաւորութեամբ՝ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԹԵՄԻ կաթող. պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ Տ. ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ։ Նախագահութեամբ՝

Prof. Laignel - Lavastine

(Անդամ Ակադեմիայի)

Սիրայօժար կը մասնակցին.— Օրիորդներ՝ ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ (երգ) դաշնակի ընկերակցութեամբ Անժէլ Նիզամեանի, Պէրթիլ Իւկէ (տաւիղ), Վերոնիկ ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ), ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԽԸՏՇԵԱՆ (Արտասանութիւն), ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ (պար) ընկերակցութեամբ Ցակոբ Կղերունի, Տիկ. ԱԼԻՍ ՊԸՋԱՔՃԵԱՆ (արտասանութիւն) եւ Պ. Պ. ՆԱՀԱՊԵՏ ԱԼԱԼԷՄՃԵԱՆ (ջութակ) դաշնակի ընկերակցութեամբ Տիկին Ալալէմճեանի, ԺԻՐԱՅՐ ՍԷՐԳՕԵԱՆ (Փարիզի օփերայէն) դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. Անտրէ Լիսի, ՆԱՅԻՐԻ երգչախումբը ղեկավարութեամբ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9e)
Tél : PRO. 86-60 C. C. P. PARIS 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ԿԻՐԱԿԻ 10 ՄԱՅԻՍ
DIMANCHE 10 MAI
1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7062 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ: ԹԻՒ 2473

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԱՋԵՐՈՒ ՃԱՄԲՈՎ

●

Երրորդ տարին է որ արտակարգ տօնակատարութիւն մը կը սարքէ Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը, 1915ի ապրիլեան Հերոսամարտին առթիւ:

Միութեան Մարսէյլի Թեւը սկիզբէն ի վեր կը տօնէր զայն, իսկ Փարիզը եռանդով գործի փարեցաւ երկար դադարէ մը ետք, հաստատուն կեդրոն մը կազմելով:

Այս տարի եւս կազմակերպիչները ուզած են համազգային հանդամանք մը տալ տօնակատարութեան, ճոխ յայտագրով:

Նորութիւն մը եւս, այս տարի:

Տօնակատարութեան կազմակերպումը յանձնուած է Վասպուրականի Երիտ. Միութեան:

Ո՛ւր էր որ ամէն տեղ ալ հետեւէին այս տարրական կանոնին, սկսելով Հայաշխինչ Սարսափներու տարեդարձէն:

Այս պատմական տարեդարձները շատ բան կը կորսնցնեն իրենց իմաստէն եւ խորութենէն, եթէ դառնան պարզ ծիսակատարութիւններ, չողչողուն շուքերով:

Տարրական պայման է խրախուսել երիտասարդութեան նախաձեռնութեան ոգին:

Միեւնոյն ատեն հարկ է իւրաքանչիւր տօնախմբութեան տալ այնպիսի բովանդակութիւն որ խօսի նորահասներու մտքին եւ սրտին:

Հիները միս-ոսկոր կապած են, այս տեսակ պարագաներու մէջ:

Նորերը կը կարօտին մանաւոր ուշադրութեան, խմորուելու եւ մշակուելու համար:

Անոնք դասեր պիտի առնեն ոչ թէ չոր ու ցամաք պատգամներով, այլ ներշնչումով:

Շատոնց անցած է խնամակալութեան շրջանը:

Անոնք պէտք է ոգեւորուին ինքնաբերաբար, ըմբռնելով այս կամ այն պատմական դէպքին, տարեդարձին իմաստը:

Վասպուրականի Հերոսամարտը եւ միւս քաջագործութիւնները պէտք է ծառայեն բարձրացնելու անոնց ազգային գիտակցութիւնը:

Ուրիշ խօսքով, երէցներուն պարտականութիւնը պիտի ըլլայ հպարտութիւն, պարծանք ներշնչել անոնց:

Աւելի քան երբեք ժամանակն է փարատելու կարգ մը կանխակալ կարծիքներ:

Ինչո՞ւ նորերն ալ այն տպաւորութեան տակ ձգել թէ իրենք զաւակներն են ճակատը ժողովուրդի մը որ միշտ կը ջարդուէր, առանց հակազդելու:

Քաջութիւն, հերոսական խոյանքներու դրուագնե՞ր կը պակսին մեր ժամանակակից պատմութեան մէջ:

Յետոյ, մշակոյթի ճակատին վրայ, մենք ինչո՞վ ետ ենք մնացեր բախտակից կամ բախտաւոր ազգերէ: Նոյն իսկ օտարութեան մէջ:

Իրենք, երիտասարդները, կենդանի վկաներ չե՞ն, ապացուցանելու համար մեր արժէքը եւ նուաճումները:

Ինքնապաշտպանութեան եւ ազատագրութեան կռիւ ունէինք երէկ, հայրենի երկրին մէջ:

Այսօր այլապէս ծանր գոյամարտ մը մղելու ստիպուած ենք:

Երկու պարագաներուն մէջ ալ, քաջութեան, յարատեւութեան ճամբան է միակ ելքը՝ մեր նպատակին հասնելու:

Վասպուրականը արիաբար կռուեցաւ եւ յաղթեց, միացեալ ճակատ կազմելով:

Պայմանները որքան ալ փոխուած ըլլան, նոյն ոգին է որ պիտի վարէ մեզ:

Քաջութիւն եւ տոկուն կամք՝ ամէն ճակատի վրայ, ո՛ւր որ ալ գտնուինք:

Հետեւիլ քաջերու ճամբուն՝ կը նշանակէ նոր ակօսներ բանալ: Տեւական հետքեր ձգել պատմութեան մէջ:

Կը նշանակէ փրկել, ճոխացնել հայրենի ժառանգութիւնը:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

25 ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ ՅԱՒԵԼՈՒՄ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ ՏՈՄՍԱԿԻՆ ՎՐԱՅ

Նախարարական խորհուրդը անընդհատ նիստ գումարելով, պատրաստեց իր վերջնական ծրագիրը՝ 1953ի ելմտացոյցի մասին: Ուրիշ կարգ մը խորհրդակցութիւններ ալ պիտի կատարուին:

Ծրագիրը կը նախատեսէ կարգ մը խնայողութիւններ, հարիւր միլիառ ֆրանք ճարելու համար: Միւս կողմէ 25 առ հարիւր յաւելում պիտի ըլլայ երկաթուղիներու [illegible] երուն վրայ, ճամբորդներու համար. (Մարդ գլուխ 1.25 յաւելում իւրաքանչիւր քիլոմեթրի, Գ. կարգ): Այս յաւելումէն ազատ պիտի ըլլան վճարովի արձակուրդի տոմսակները, մինչեւ Սեպտեմբեր 30, եւ արուարձաններու տոմսակները: Ապրանքներու փոխադրութեանց գիներուն վրայ եւս որոշ յաւելում պիտի ըլլայ:

Մանրամասնութիւնները պիտի հրատարակուին պաշտօնաթերթին այս օրուան (Գշ.) թիւին մէջ, ուրիշ ծրագիրներու հետ:

Վարչապետը ճառ մը խօսելով, բացատրեց կառավարութեան տեսակէտները՝ Սահմանադրութեան վերաքննութեան մասին: Գլխաւոր նպատակն է զօրացնել գործադիր իշխանութիւնը: Վարչապետին կարծիքով, որեւէ կառավարութիւն չի կրնար շտկել ելեւմուտքը, առանց որոշ մեծամասնութիւն մը ունենալու ճշգրիտ ծրագրի մը վրայ:

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ

Թունուզի վարչութիւնը առջի օր կոչնագիր մը ուղղած էր 1400 բանուորներու, որպէս զի վերսկսին աշխատանքը: Ներկայացան 1100 բանուորներ: Վարչութիւնը կը յուսայ աստիճանաբար վերաբանալ հաստատութիւնը, անհատական կոչեր ուղղելով բոլոր բանուորներուն (37 հազար հոգի): Վարչութիւնը կ'ըսէ թէ ապրիլ 15ին սարքուած մասնակի գործադուլը խափանեց եօթը հազար կառքերու արտադրութիւնը:

Հաստատութեան վերատեսուչը նամակ մը ուղղեց բանուորներուն, հարցնելով թէ ճի՞շդ է որ շատ մը բանթողներ նոյնքան դրամ կը շահին որքան անոնք որ կ'աշխատին: Իր յայտարարութեան համաձայն, գործադուլը օրինաւոր հանդամանք չունի:

Նաւային պաշտօնեաներու գործադուլը կը շարունակուի, հետզհետէ տարածուելով: Կառավարութիւնը վնասակար կը գտնէ շաբաթական աշխատանքը 40 ժամուան իջեցնել, նկատի առնելով օտար նաւերու մրցակցութիւնը: Բոլոր հաշտարար փորձերը ձախողած են:

Պանդոկներու աշխատաւորներն ալ կը պնդեն իրենց պահանջներուն վրայ: Արհեստակցական Միութիւնները կը շարունակեն պայքարը:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Վերջին լուրերու համաձայն, ըմբոստները կը շարունակեն նահանջել, դէպի հիւսիս քաշուելով: Կը կարծուի թէ մէկդի դրած են Լաոսը գրաւելու ծրագիրը:

Կառավարութիւնը Հնդկաչինի բանակին ընդհ. հրամանատար նշանակեց զօր. Նաւառը, որ պիտի յաջորդէ զօր. Սալանի: Մարզպանն ալ պիտի փոխուի:

Մ. Նահանգները կը պնդեն որ դիմում կատարուի Ազգաժողովին, միջազգային հանդամանք տալու համար Հնդկաչինի պատերազմին: Ֆրանսա կ'ընդդիմանայ, Անգլիա եւս համաձայն չէ:

Մ. Նահանգները այս առթիւ ծանուցագիր մը ուղղած էին Ֆրանսայի, օգտագործելով Լաոսի դէմ կատարուած արշաւանքը, զոր վտանգ մը կը նկատեն Հարաւարեւելեան Ասիոյ համար: Ֆրանսա կիրակի օր պատասխանեց այս ծանուցագրին, թուելով այդպիսի ձեռնարկի մը անպատեհութիւնները:

ՔՈՐԷԱՑԻՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ԶԻՋՈՒՄԸ

●

Հիւս. Քորէայի եւ Չինաստանի ներկայացուցիչները անակնկալ զիջում մը կատարեցին առջի օր, գերիներու փոխանակութեան մասին:

Իրենց առաջարկին համաձայն, բոլոր այն գերիները որ չեն ուզեր իրենց երկիրը վերադառնալ, պիտի յանձնուին չէզոք յանձնաժողովի մը քննութեան: Այդ յանձնաժողովը պիտի կազմուի հինգ երկիրներու ներկայացուցիչներէն: Կարմիրները պիտի առաջարկեն Լեհաստանը եւ Չեխոսլովաքիան, դաշնակիցները՝ Զուիցերիան եւ Նորվեկիան: Հինգերորդ երկիրը պիտի ըլլայ Հնդկաստան:

Միեւնոյն ատեն, կարմիրները յանձն կ'առնեն առժամեայ հսկողութեան պայմանաժամը վեց ամիսէն իջեցնել չորս ամսուան:

Իրազեկներ դիտել կու տան թէ կարմիրներուն առաջարկը մօտաւորապէս կը համապատասխանէ Հնդկաստանի ծրագրին, որ մերժուեցաւ անցեալ դեկտեմբերին:

Ամէն պարագայի մէջ, այս զիջումը նպաստաւոր տպաւորութիւն գործեց եւ կրնայ դիւրացնել զինադադարի կնքումը, եթէ կարգ մը վիճելի կէտեր հարթուին:

× Այզընհաուըր ճառ մը խօսելով Նիւ Եորքի մէջ, բացատրեց թէ իրենց նպատակն է օրինաւոր խաղաղութիւն մը ապահովել Քորէայի մէջ: «Կը ջանանք աշխարհի բոլոր այրերուն եւ կիներուն ապահովել խաղաղօրէն քնանալու իրաւունքը, փարատել այն վախը թէ առտու չեղած, կամ յաջորդ ամսուն կամ յառաջիկայ տարիէն առաջ հիւլէական ռումբ մը կրնայ պայթիլ կործանելով ամէն բան»: Եւ նորէն յիշեցուց թէ պէտք է միշտ զօրաւոր ըլլան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԸ բացուեցաւ երէկ, մեծ հանդիսաւորութեամբ: Կը մասնակցին 12.000 ցուցադրողներ:

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻ ութերորդ պայթիւնը տեղի ունեցաւ ուրբաթ օր, Լաս Վէկասի մէջ (Մ. Նահանգներ): Սունկի ձեւով ամպ մը ելաւ ութ հազար մեթր բարձրութեամբ: Այս առթիւ ալ կապիկներ եւ մուկեր գործածուեցան փորձի համար:

ԱՆԳԼԻՈՅ աշխատաւորական կուսակցութիւնը մեծ յաջողութիւններ շահեցաւ քաղաքապետական ընտրութեանց մէջ:

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ մարախները ահագին աւերներ կը գործեն Անատոլուի հարաւակողմը, արշաւելով դէպի հիւսիսային-արեւմուտք:

ԻՐԱՔԻ նոր դահլիճը կազմեց Սայէտ Ճէմիլ Մատֆայ, որ նախապէս հրաժարած էր: Նախորդ կառավարութիւնն է որ կը շարունակուի, երեք նոր նախարարներով:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ոստիկանութիւնը կը շարունակէ խուզարկութիւններ եւ ձերբակալութիւններ կատարել, վերջին ահաբեկումներու առթիւ: Քանի մը համայնավարներ այլուր փոխադրուեցան:

21.100 ՄԵԹՐ բարձրութեան հասաւ անգլիացի գնդ. Փրեսթըն, Լոնտոնի օդակայանէն, 45 վայրկեանի մէջ: Նախորդ մրցանիշն էր 16.633 մեթր զոր դարձեալ անգլիացի գնդապետ մը կոտրած էր 1948ին:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ նոր վարչապետը, Սայէպ Սալամ, Պէյրութի երեսփոխան է, իսլամ: Ինքն էր որ կազմեց նախորդ իշխանութեան վերջին դահլիճը եւ պահանջեց նախագահ Պշարա էլ Խուրիի հրաժարումը: Գործի մարդ է, նախագահը Միջին Արեւելքի օդանաւային ընկերութեան եւ ներկայացուցիչը ամերիկեան օդանաւերու

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԲ ՆԵՄՐՈՒԹԷՆ ԿԸ ՆԱՅԻՍ

ԽՄԲ. — Անմրցելի պիտի մնան ողբացեալ Ռուբէնի նկարագրութիւնները եւ խորհրդածութիւնները՝ Հայաստանի աշխարհագրութեան մասին: Լեռները, գետերը, ձորերն ու դաշտերը լեզու կ'ելլեն իր գրչին տակ, ինքնուրոյն շարադրութեամբ:

Հատուած մը «Հայկական Տաւրոս» գլուխէն, Վասպուրականի հերոսամարտի տարեդարձին առթիւ, ուր գունաւոր շարժանկարներ ալ պիտի ներկայացուին.

Նեմրութէն երբ կը նայիս դէպի հարաւ եւ կը խորհրդածես Հայկական Տաւրոսի էութեան մասին, ակամայ կը պատկերացնես զայն իբրեւ հսկայ վիշապ մը, որուն կողերը կանանչ են, իսկ մէջքի ձիւնի պէս ճերմակ, ոտքերն ալ անտառի պէս բըրդոտ: Անոր երկայնքը հսկայ է. — հազար քիլոմեթրէն աւելի: Անոր յետին ոտքերէն մէկը յեցած է Խարբերդի վրայ, որ հնադոյն Սուփարդուն է. միւսը՝ Դերսիմի վրայ, որ հնադոյն Իշուանն է, երկուքն ալ նախնադոյն Հայոց բնադաւառներ: Անոր պոչը Արածանիի եւ Եփրատի խառնարանին վրայէն Կոմագենի եւ Կիլիկիոյ սահմանները կ'երկարի եւ կը վերջանայ Ամանոսի լեռներով, որոնք կը թափին Միջերկրականի ծոցին մէջ, որ ժամանակին Հայոց Ծոց կը կոչուէր: Անոր մարմինը ալիքանման կը սողայ արեւմուտքէն արեւելք եւ չորս կամարներ կը գոյացնէ, ինչպէս որ վանքերն ունին կամարներ մէկ սիւնէն միւսը:

Առաջին կամարը կը սկսի Եփրատի ափէն, Ծոփաց (Սուփարի) աշխարհէն եւ բարձրանալով կը հասնի Թարխուչի գագաթին: Այս կամարը շատ բարձր է, 3000 մեթրէն աւելի, ծածկուած է ձիւնով որ աղբիւր կամ վտակ, գետ կը դառնայ: Ատոնք բոլորն ալ, որ հիւսիս կը նային, վազելով կը թափին Արածանիի մէջ, իսկ անոնք որ հարաւ կը նային՝ Տիգրիսի մէջ: Հիւսիս նայող երեսը կը կազմեն Բալու, Չմշկածագ, Կինճ եւ Ճապաղջուր գաւառները, իսկ հարաւ նայող երեսը կը կազմեն Խարբերդը, Լճէն, Հազրօն եւ Խուլբը: Բոլորի բնակիչներն ալ Հայեր էին կամ իսլամացած Հայեր: Երկու կողերու շրջանները կրնան հաղորդակցիլ մէկ մէկու հետ՝ բաց մնացած անցուղներով:

Երկրորդ կամարը Թարխուչէն կը խոնարհի եւ կ'իջնէ Ողականի, Խոզմայ-Գեաուկի վրայ, շուրջ երկու հազար մեթր բարձրութեամբ եւ դժուարին ճամբայ կու տայ հիւսիսէն հարաւ: Բայց շուտով կամարը նորէն կը բարձրանայ Կուտըկի, Անտոքի, Մարաթուկի բարձրութեան (շուրջ երեք հազար մեթր) եւ նորէն քայլ առ քայլ կ'իջնէ Խութի, Մոտկանի լեռներով մինչեւ Բիթլիսի Ջորը, մինչեւ Վանայ ծովը: Տաւրոսի այս խոնարհումն է որ միջոց կու տայ Հայաստանին՝ մէկ կողմէ իջնելու Վանայ ծովը, Դատուանի մօտ, իսկ միւս կողմէ՝ Բիթլիսի Ջորով իջնելու Միջագետք եւ հաղորդակցելու այս դարբասով արտաքին աշխարհի հետ:

ՌՈՒԲԷՆ

ՏԽՐՈՒՆԻ. — ՀԱՆԳԻՍՏ ԲԱԲԳԷՆ ՔԱՀԱՆԱՅԻ

Վերջին պահուն ցաւով կ'իմանանք թէ ուրբաթ օր վախճաներ է Մարսէյլի հոգեւոր հովիւներէն Բաբգէն քհնյ. Արսլանեան, վիրաբուժ. գործողութենէ մը ետք:

Ողբացեալ քահանան, բնիկ Բաբերդցի, ատենէ մը ի վեր կը տառապէր ներքին հիւանդութենէ մը: Հրաշքով ազատած էր Հայաջինջ Սարսափներէն, եւ Ֆրանսա փոխադրուած, ուրիշ բեկորներու հետ: Կանուխէն մտած էր Դաշնակցութեան շարքերը, վարելով պատասխանատու պաշտօններ: Ունի գրաւոր աշխատութիւններ ալ, աքսորի շրջանէն: Աշխարհական անունն էր Մաղաքիա:

Յուղարկաւորութեան մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

Փ Ր Ո Ֆ ․
ՀՐԱՉԵԱՅ ԱՃԱՌԵԱՆԻ
ԿԵԱՆՔՆ ՈՒ ՎԱՍՏԱԿԸ

★

Ա․

Փրոֆ․ Հրաչեայ Աճառեանի մահով՝ հայագիտութիւնը կը կորսնցնէ անփոխարինելի եւ անխոնջ մասնագէտ մը ։

Հայրը համեստ կարուակ մը, հին կօշիկ նորոգող, թուրքերէն բառով՝ էսքիճի կամ խամաճի, իսկ զաւակը՝ ակադեմիկոս, գիտնական՝ եւրոպական չափանիշով, — համեմատութեան եզրերուն նայեցէք ։ Մէկ բեւեռէն միւսը՝ հսկայ անջրպետի մը վրայէն հրաշալի ոստում մըն է կատարած Աճառեան, բայց ի գին ի՛նչքան ծանր զոհողութեանց եւ դառնութեանց ։

Ծնած է Սամաթիա 1876ին, ինչպէս կը գրեն Հայաստանի թերթերն ալ ։ Բայց Ս․ Գարամաճեան, իր Գրպանի Տարեցոյցին մէջ (1932), կը գրէ թէ Աճառեան ծնած է Ենիգափու 1872ին ։ Իսկ Կեանք եւ Արուեստի մէջ (1934), ծնունդը կը դրուի 1879ին ։ Պէտք է ըսել, այստեղ, թէ սխալ է ծննդավայր ցոյց տալ Ենիգափուն, եւ սխալ է ծննդեան թուական ցոյց տալ 1879, (որովհետեւ չէր կրնար Կեդրոնական աւարտել 1893ին) ։

Լրացնելով Սամաթիոյ Թաղային Նախակրթարանը՝ կը մտնէ Կեդրոնական, ուր ուսուցիչ կ'ունենայ, Մոստիչեանի տնօրէնութեան օրով, Եղիա Տէմիրճիպաշեան եւ Մատաթիա Գարագաշեան ;— այս վերջինը մեծ տպաւորութիւն կը գործէ պատանի Աճառեանի հոգւոյն վրայ ։ Կեդրոնականի դրասեղաններուն վրայ, Գարագաշեանի շունչին տակ՝ իր մէջ եռեւան կուգայ հայագիտութեան կոչումը ։ Ինքնակենսագրութեան փորձով մը ինք իսկ կը խոստովանի, արդարեւ, թէ կարգ մը աշխատութիւններ, որոնց ծանրութեան տակ կը հեծէ դրասեղանը՝ սովորական իմաստով, սկսած էր արդէն գրի առնել այդ օրերէն ։

Կ'աւարտէ Կեդրոնականի շրջանը, կը նուիրուի ուսուցչութեան ։ Խնայողութեամբ՝ քիչ մը դրամ կը հաւաքէ եւ 1897ին ճամբայ կ'ելլէ դէպի Փարիզ, — այդ օրուընէ կը սկսի թշուառութիւնը, եթէ ոչ առաջ ։ Ահա թէ ի՛նչ կը գրէ, Փարիզեան ուսանողի իր թշուառութեան մասին, իր դասընկերոջ՝ որ կը կոչուի Արամ Ալպօյաճեան ․—

« Եթէ իմ վրաս տեղեկութիւն հաւաքէնես, — ինչ որ բնաւ չունիս կարծեմ, — գիտցիր որ տառապած, մաշած կեանքս անցուցի․ մանկութիւնս աղքատ ընտանիքի մը պէս եղայ որ փոթորիկի բռնուած ըլլայ՝ ինկայ ելայ եւ հիմա սակայն խաղաղ օրերս հասան ինձ համար ։ Մէկ տարի անցուցի իմ ունեցած դրամովս, վեց ամիս ալ հոս (Փարիզ) աշխատելով՝ դպրոցս շարունակեցի ։ Բայց ի՛նչ աշխատեցայ, — չես պիտեր ամենեւին, — չէքէրճի, փըստըլըճի, լրագրավաճառ, իլաճճի, — այս արհեստները ըրի գիշերները՝ երբ դպրոցը գոցուէր, երբ դաս չըլլար, — կիրակի օրերը, — մնացեալ ժամանակը դպրոցը կը շարունակէի, մինչեւ որ գտայ երկու դասեր տաճկերէնի եւ հայերէնի ու անոնցմով սկսայ ապրուիլ, դասերէն ետքն ալ ուրիշ գործ մը գտայ, որ վերջնական ու լաւագոյնն է, հոս դրադէր եղայ Լուսինեան գիւանին, ան Ֆըրանսահայ բառագիրք մը կը հրատարակէ, այդ բառագիրքին տպագրութեան գործը ինծի յանձնած է․ փորձ կը սրբագրեմ եւայլն, եւ ասով հարիւր ֆրանք ամսական, իսկ միւս առաջուան դասերէս ալ 80 ֆրանք ունիմ ։ 180 ֆր․ ամսական ։ Իսկ բառարանը պիտի տեւէ երեք տարի դեռ եւ հեղինակն ալ ինծմէ գոհ է հարկաւ ։

Իսկ ի՛նչ ուսումներով կը պարապիմ ։ Աւելորդ է այդ մասին խօսիլ իսկ ։ Հրաչեային նպատակը ծանօթ է քեզի․ լեզուաբանական ուսումներ՝ քիչ մը աւելի սակայն ընդարձակուած եւ ընդլայնուած շրջանակի մը մէջ՝ ինչ որ չէր Պոլիս ։ Եւ հոս կը մնամ դեռ խիստ քիչ՝ եկող տարի Ապրիլին արդէն մեկնած կը լինիմ եւ կը դնամ Գերմանիա ։ Մի վեց ամիս ալ կ'ուզեմ անցընել ։ Գիտես արդէն թէ Գերմանիան այս ուսումին մէջ առաջինն է աշխարհիս, վեց ամիս հոն անցընելէ ետք՝ մնաս - բարովը կը դնեմ Եւրոպային » ։

Ըստ այս նամակին, Աճառեան Փարիզ կը մնայ մինչեւ 1898, աշակերտելով Մէյեէի ։ Յետոյ կ'անցնի Պերլին (1898ի սկիզբը) եւ կ'աշակերտի Հիւպշմանի ։ Պերլինէն կ'անցնի Պուքովինա, յետոյ Կովկաս, եւ իջնելով տակաւին հարաւ՝ պահ մը բնակութիւն կը հաստատէ Պարսկաստանի մէջ, իբրեւ ուսուցիչ Թաւրիզի Արամեան վարժարանին ։ 1910ին կը վերադառնայ Կովկաս, ուսուցչական պաշտնով՝ Շուշի եւ այլուր ։

Հայաստանի Հանրապետութեան հաստատումով՝ վերջնական կայան կ'ընտրէ Երեւանը, ուր կը մնայ մինչեւ իր մահը ։

Իր այս տեղափոխութեանց ընթացքին՝ առիթը կ'օգտագործէ ուսումնասիրելով տեղական բարբառները եւ պատրաստելով հին մատենադարաններու ձեռագրաց ցուցակները ։

Շ․ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱՍՏՂԵՐՈՒ ԲԼՈՒՐ
(ԱՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ)

●

Ափերուն վրայ Թարթառ մեծ գետին՝ միշտ գաղտնիք մը կայ անլոյծ ու մըթին, կարծես թէ ըլլայ խորհուրդը խորին՝ Հայոց մեծափառ ժամ - պատարագին ։ Անոր ջուրին մէջ, անոր երգին հետ՝ խա՛ռն է մրմունջը ցեղի աղօթքին ․․․, անոր հոսումէն խենթ ու գայրագին՝ կ'առնես վազքին ձայն հայկեան ոգիին ։

Գիշեր է եւ մութ ։ Լեռ կայ ու անդունդ ։ Երկիրն վայրենի, չունի խիղճ ու գութ ։ Հողին մէջ, վըրայ, գիշերուան վախ կայ, ապառաժն անգամ անկէ կը վախնայ, գիտես թէ դըժոխք՝ ուր լոկ տանջանք կայ․ պիտ՝ ուզես մեռնիլ՝ բայց մահը չի գայ ։

Միայն կենդանի բան մը որ հոս կայ՝ որ կ'ապրի իբրեւ սըրբութիւն անմահ, այդ՝ Հայոց վանքն է, լերան մը վըրայ, ըսփոփիչ ցաւին, հոգին առօրեայ ․․․ ։

×

Թարթառ մեծ գետի ափերուն վըրան՝ միշտ հանդոյց մը կայ, գոց տուփի նըման, կարծես վըհուկ մը չար ու մոլեկան՝ ժողվեր ամէն ինչ, հաւքեր ամէն բան՝ ապա ծանրօրէն նստեր է վըրան, որ՝ եկող, գացող մարդկային չարան, չը կըրնայ գիտնալ, այլ ՝ըղձայ միայն ։

Կ'ըսեն Թարթառին աւազներն բոլոր՝ բառերը էին գըրքի մը աղուոր, գրուած մարդէ մը շատ խորհրդաւոր ։ Այդ գիրքն գըրուած էր փետուրէ գըչով, մելանի փոխան ի գործ ածելով մարդու մը ըղեղն՝ չաղուած արեւով ․․․ ։

Այդ գիրքն՝ օր մը կար, բայց այսօր չը կայ, ով գիտէ, ո՞ր մարդ պատռեց գանիկա, կամ թաղեց տեղ մը, անկոխ ու ամայ, Թարթառ գետին մօտ, Թարթառի ափին՝ ուր բառերն անոր աւազի փոխուին, քարանան ընդմիշտ, խօսիլ չը կըրնան, գաղտնիքը մընայ՝ գաղտնիք յաւիտեան ։ Այդ գաղտնիքն գիտէ հայ վանքը բարի, որ լերան վըրայ աներկիւղ կ'ապրի ։ Մութին մէջ՝ ինք լոյս, անվերջ լոյս կուտայ, հաւատք կը բանի Ունայնին վըրայ ․․․

×

Գիշերուան մէջ սեւ՝ ոգի մը իբրեւ, կը կենայ հայ վանքն անհոգ ու թեթեւ, չունչ կուտայ երկրին, կուտայ խըրախոյս, թէ՝ հիմա մութ է, ոչ մէկ տարակոյս, բայց՝ կ'անցնի գիշեր, կուգայ արեւ – լոյս ․․․ ։

Լուսապաշտ հայ վանքն՝ ծըներ է լոյսէն, ինչպէս վահագըն բոցերու մէջէն, վախի, սարսափի, մէջէն ալ մահի՝ հայ վանքն կը կանգնի զերթ վէմ հաւատքի, յոյսով կը ծեփէ ջախջախուած սիրտեր, յոյսով կը զինէ պարտեալ հոգիներ ։ Երկաթն կը ծըլի, պողպատն կը մաշի հոսումէն արագ բիրտ ժամանակի, սակայն կըմընայ յոյսը մանկատի՝ զերթ արարչութեան զոռոզ «եղիցի» ․․․ ։

Լոյսի եւ յոյսի ախոյեան հայ վանք, իր մէջ եւ իր հետ՝ իբրեւ հըզօր կամք․ թէ առանձնութեան, թէ մէջ ժըխորի, թէ մէջ ցերեկի եւ թէ գիշերի, վանքին քարերէն, մէջէն իսկ ծեփի հաւատք կը ծորի, ինչ – պէս միւռոնը՝ շուրթէն սըկիհի ․․․ ։

Բարի է ան միշտ, մանկունակ հոգի ։ Արդար է ան միշտ, նըման մեր հացի, չունի քէն, գայրոյթ եւ խըռովք կիրքի, չարիքին առջեւ՝ նոյն իսկ կը ժըպտի, միայն անոր դէմ, զերթ կոթող յուշի՝ կը ցցէ լուսեղ խաչը հրաշքի ։

×

Ամէն օր, երբ որ, մութը իրիկուան, կը հոսի դանդաղ մեր երկրի վրան, նախ ծով կը շինէ, հուսկ յետոյ՝ ովկիան, իր մէջ կ'ընկլուզէ երկիրը համայն, կը տեսնես յանկարծ՝ լոյս մը կը վառի, ու շող կ'արձակէ խորանէն վանքի ․․․ ։

Դուրսը՝ կը մըթնի, կը սեւնայ՝ տակաւ, գիշերը կուպր է եւ կամ սեւ ագռաւ․․․ ։ Ծառէն կը վըրթի փերթ – փերթ մըթութիւն, լեռներէն կ'իջնէ հեղեղը մութի․․․ հայ վանքն մութին դէմ՝ ունի զըթութիւն, թող սեւնայ գիշեր, ու թող բարձրանայ, լոյսը անյաղթ է, լոյսը չունի մահ ․․․ ։

Նոր լոյս մը ահա, փառ – փառ կը փայլի, կարծես հրդեհ կայ ու վանքը կ'այրի ․․․, պատուհաններէն, դըռնէն նայեցէք, մեծ դահլիճին մէջ, հին ու մեծարժէք, գլուխներ կան հակ՝ գիրքերու վըրայ, լուռ են, ու անշարժ, քարացած մոմիայ ։

Դեռ նոր են գըտեր Գիրերը Հայոց, ու դեռ՝ նոր բացեր հայկական դըպրոց ․․․, հայաշխարհն ինքզինքն՝ ըրեր աշակերտ, որ՝ ուսում սորվի գիրքէն լուսակերտ․․․, որ գիրէն առնէ շունչը Մեսրոպեան, դառնայ իրաւ Հայ, զինուոր գիտութեան ։

Ամէն մէկ մատուռ, վանք, եկեղեցի, դարձեր է չէնք մը յատուկ դըպրոցի, ուր կը հաւաքուին ծերն ու պատանին՝ ի խընդիր ուսման, պաշտուքովն լոյսին․ Հայաստան ողջոյն՝ խըռովքի մէջ է, հայ գիրն է ծըներ խըրթին երկունքէ․․․, ամենք կը փութան, որ գիրին ակէն հըրաշքը խըմեն, վերծընին նորէն ․․․ ։

Թարթառ մեծ գետի ափերուն վըրայ՝ գաղտնիքի պէս գոց, Հայոց վանքը կայ, երբ դուրսը մութ է՝ հոն փայլող լոյս կայ, երբ աշխարհն անյոյս, ցաւէն կը տըքայ, ան՝ Հայոց երկրին առատ յոյս կուտայ ․․․ ։

×

Թարթառ գետէն վեր՝ հայ վանքն է թառեր, լերան մը վըրայ, ժայռի մ'առըն – թեր․․․ ։ Երբ որ ցերեկ է՝ աղօթք կը հոսի, քարերէն մարմար իր սուրբ սեղանի, ժամու գիրքերէն սուրբ ու հըննոտի՝ կը յորդի ընդմիշտ քաղցր մեղեդի․․․ իսկ երբ գիշեր է, լուռ է ամէն դի, հայ քերականին կանչը կը լըսուի ․․․, «Լոյս յաւերժական, լոյսը հայ գիրի, հարազատ երկունք անմահ հըրաշքի․․․, գիրը՝ անմահ է, գիրը՝ աստուած է, աստուածը լոյս է ու լոյսը՝ Բան է․․․ » ։

Անխըռով, խաղաղ, հայ վանքն բարձրադիր՝ կ'օրհնէ ջուրն ու հող, երկինքն ու երկիր, իր օրհնութենէն՝ մեր ջուրն կ'անուշնայ, երկինք կը ժըպտի, երկիր բերք կուտայ, անտառն կը լեցուի թռչնոց երգերով, ծիլեր, ծաղիկներ՝ կը ծըլին երգով․․․ ։ Իսկ երգը ի՞նչ է, կեանք է կենսալից, կեանք մը որ չունի՝ ցաւի ոչ մէկ բիծ ․․․ ։

Հայ վանքը խեղճ է, գըթութեան աղբիւր, հայ վանքն բարութեան՝ թէ պատգամ ,թէ լուր, խըտիր չի դըներ կըրօնքի, ազգի՝ ապաստան կուտայ մէն մի անցորդի, անօթիին՝ հաց, հիւանդին՝ դարման, որբին ալ կուտայ խընամք հայրական, չը կայ, չէ եղած, նոյնիսկ մէկ անգամ ,որ մէկը դիմէ վանքին հայկական, իր վիշտին համար խնդրէ օգնութիւն, անկէ՝ մերժըլի, պարապ ու նըկուն՝ ետ դառնայ իր տուն ․․․ ։

Հայ վանքը Հայն է, անոր նոյնութիւն, անոր մըտածման՝ լուսեղ իսկութիւն, անոր պէս զըթած եւ ասպընջական, անոր պէս բարի ու եղբայրական․․․, բայց ինչո՞ւ արդեօք, ո՞ր անգութ Աստուած, ցեղին, իր վանքին բախտին է կապած՝ աւերն ու քանդում, ջարդն ու կոտորած, մի՞թէ ճիշդ է խօսքն՝ հայ գիւղացիին, թէ՝ Աստուած հետ է չարին, չարկամին ․․․, եթէ այսպէս է՝ Զարին, Արդարին՝ ո՞վ պիտի տեսնէ «Դատաստանն Վերջին» ․․․ ։ Արդարն խաբուած է վըրայ այս երկրին, չըլլայ թէ խաբուի՝ շիրմէն ալ անդին ․․․ ։

Հայ վանքը լոյս է, հայ վանքն՝ բարի է, սակայն դաւադիր Գիշերը չար է, եկեր անոր շուրջ Զաբիթ կը հիւսէ ։

×

Օր մ'էր ամառուան, մարախի նըման՝ Հոն աւազակներ, եկան ու եկան, բըռնեցին ողջ սար, պուրակ ու անտառ, հովիտ ու բըլուր, կիրճերը մըթար, կարծես ըլլային բորենի վայրագ, ոչ տուն թողուցին, ոչ գոմ ու մարագ, ոչ եկեղեցի, ոչ ալ մատուռ, վանք, այրեցին բոլոր, ըրին հարթ - յատակ, դարձուցին ճամբայ՝ իրենց ոտքին տակ ։

Ամառուան օր էր, երբ անոնք եկան, անօթի, քաղցած՝ շուներու նըման, լեցուեցան գիւղեր, բերկրալից շէներ, մըտան աւաններ, զուարթ քաղաքներ, մեռցուցին այր, կին, ծերն ու պատանին, չխնայեցին մանկանց նորածին, արիւն հոսեցաւ հեղեղի նըման, երկիրը բռնեց յաջի տըխուր ձայն ․․․ ։ Հողը սըմքեցաւ, երկինքն անտարբեր, Թարթառը երգեց՝ մահըւան ցուրտ երգեր ։

Հոն աւազակներ՝ բարձրացան դէպ լեռ, ուր Վանքն հայկական՝ անխըռով թառեր ․․․ ։ Դըռները բացին, ուսուցիչ, աշկերտ՝ զոյգ զոյգ կապեցին, բըլուր մը տարին՝ սըրէ անցուցին, մարմիններ ըրին կըտոր առ կըտոր, ջարդեցին միսը, ջարդեցին ոսկոր․․․, հագուստներն բոլոր պատռեցին երբ որ՝ միսին, ոսկրին հետ՝ ցանեցին լեռ, ձոր ․․․ ։

×

Վըտանգը անցաւ, Հոներ քաշուեցան, հոս ու հոն պահուած Հայերը մէջ տեղ յանկարծ դուրս ելան, լալով, ողբալով ու կուրծք ծեծելով՝ իրենց մեռելներն փըռտռեցին գըտան, թաղեցին զանոնք սուգի երգերով, հողը թըրջեցին՝ աղի արցունքով ․․․ ։

Իջաւ մութ գիշեր, ողբի, հըծկումի․․․, ծառերէն մինչեւ կատարը վանքի՝ կաթեցաւ ցաւը մահուան սարսուռի․․․, բայց՝ մութին մէջէն՝ այս ինչ լոյսեր են․․․ , կայծոռիկնե՞ր են, որ լոյս կ'արձակեն․․․, թէ՞ ոչ աստղերը՝ իջեր երկինքէն, որ մեռելներու հոգիներ լուսեն ․․․ ։

Թարթառի մօտի բըլուրը ողջոյն՝ կըրակ է առեր թօնիրի հանգոյն ․․․ ։ Բըլուրն՝ կը վառի, լոյս կայ ամէն դի ․․․ չէ, մի սարսափիք, նշանն է հրաշքի․․․ ։ Գիւղն ու գիւղացին, այն մութ գիշերին՝ կատարը ելան լուսեղ բըլուրին, որ գիտնան ի՞նչ կայ, ինչն է որ այսպէս՝ առատ լոյս կուտայ․․․ ։ Ելան, ու տեսան, հըրաշք դիւթական․․․ , մեռած մարդերու միսէն, ոսկորէն, անոնց դըղըղըղուած սուրբ հանդերձներէն, լոյսը կը յորդէր, կը սահէր բըլրէն ․․․, կարծես թէ հազար աստղեր երկինքէն՝ իջեր են դար – վար , որ լոյս տան բըլրին, հողին ու ջուրին, եւ լոյս տան նաեւ սըգաւոր վանքին ․․․ ։

Ինչէ՞ն էր այս լոյս, հայ գիրին լոյսն էր, լոյսն՝ Այբ ու բենին, որ գիրքէն ելաւ ՝ողողեց Հոգին, ապա՝ ոսկորէն, ջարդուած միսէն՝ անցաւ հագուստին, շինեց նոր հըրաշք՝ ի փառս հայ վանքին․․ ։

Անցան տարիներ ,ու երկար դարեր, բայց Հայն չմոռցաւ բըլուրին լոյսեր․․․ ։ Բըլուրն անուանեց Աստղերու Բըլուր, իբրեւ յուշ դէպքին՝ ուրախ եւ տըխուր, իբրեւ փառքի ձօն Մեսրոպեան գիրին, եւ անկէ ծորող մըշտավառ լոյսին ․․․ ։

ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

ՆՇԽԱՐ ՄԸ ՀՐ․ ԱՃԱՌԵԱՆԷ

ՀԱՅՈՑ ԴՐՕՇԱԿԸ

●

Հին Հայաստանում իւրաքանչիւր նախարարութիւն իր առանձին դրօշն ունէր․ այս պարագային համազգային պէտք է համարէին, Արարատեան թագաւորութեան որ է, Արշակունեանց տոհմի դրօշը ։ Բայց մեր հին պատմագիրները ոչ մի տեղեկութիւն չեն տալիս մեզ ,ոչ առանձին նախարարութեանց եւ ոչ էլ Արշակունեանց դրօշի մասին ։

Յայտնի է որ միայն Մամիկոնեան նախարարութեան դրօշի վրայ նկարած էր արծուի եւ աղաւնու պատկեր ։ Այսպէս Փաւստոսը խօսելով այդ նախարարութեան մասին՝ ասում է «Աղաւնադրօշք, արծուենշան վարժնականիչք, աներկիւղք քաջասիրտք նահատակք քաջանունք» (Դ․ Ջ․) ։ Կայ մինչեւ անգամ կարծիք որ հին ժամանակի դրօշը այժմեայ դրօշից բոլորովին տարբեր էր․ օրինակի համար բարձըր ձողի ծայրը հաստատուած մի քանդակ, արծիւ, վիշապ եւն․ եւ ոչ թէ չորի վրայ նկարուած պատկեր, ինչպէս այժմ ։ Այս կարծիքն ունի Միւլլէր հայագէտը որ ուզում է դրօշ բառը դրօշել (քանդակել) բայից հանել ։

1198 թւին երբ Լեւոն Բ․ Ռուբինեանց թագաւոր օծուեց, Հռոմի Պապը ուղարկեց նրան մի նոր դրօշ, որի վրայ նկարուած էր կարմիր առիւծ, թաթերը վեր բարձրացած, սպիտակ փոնի վրայ ։ Երեւի Լեւոնի յաջորդները պահեցին այդ դրօշը, բայց երբ Ռուբինեան դահի վրայ բազմեց Լուսինեանց տոհմը, դրօշակը փոխուեց եւ դարձաւ եռագոյն (կարմիր, կապոյտ, դեղին) ։ Յայտնի է որ Լեւոն Ձ․ի մահից յետոյ՝ Հայոց թագաւորութեան ժառանգ համարուեցին Կիպրոսի

Լուսինեանները՝ որոնք Լեւոնի մօտիկ ազգականներն էին, եւ հայ թագաւորների տիտղոսները իրենց անուան միացրին

1319 թուի նոյեմ. 11ին Տարսոնի Մատթէոս արքեպիսկոպոսը Հայաստանի անուանական թագաւորը օծեց Կիպրոսի Լուսինեան Յովհաննէս Բ. Թագաւորին: Կիպրոսի Լուսինեանց դրօշակն էլ իր մէջ առաւ Հայոց դրօշակի գոյները եւ եղաւ սպիտակ, կապոյտ, կարմիր եւ դեղին:

1885 թ. Վիկտոր Հիւկոյին թաղման հանդէսին, Փարիզի Հայ Ուսանողական Միութիւնը ուզենալով մասնակցել հայ ազգային դրօշակով, դիմում է Ալիշանին եւ հարցնում նրանից հայ դրօշակի գոյները: Ալիշանը յայտնում է թէ Հայոց դրօշակի գոյներն են կարմիր, կանանչ, սպիտակ: Ուսանողները վերցրին այդ գոյները, որոնք յետոյ ընդունուեցան նաեւ Հնչակեան Յեղափոխական կուսակցութեան կողմից՝ իբրեւ ազգային պաշտօնական դրօշակ:

Ալիշանից է նաեւ գոյների մի երկրորդ դասաւորութիւնը, այն է դեղին, կարմիր, կանանչ կամ կապոյտ, կարմիր, կանաչ, որ ընդունուած էր Հայոց կողմից իբրեւ ազգային դրօշակ վերջին համաշխարհային պատերազմի ընթացքում: 1918 թ. երբ բոլշեւիկները գրաւեցին Նոր – Նախիջեւանը եւ հին սպաներին իրենց բանակն էին մտցնում բռնի, Հայ Սպաների զինուորական Միութիւնը հրաժարուեց մտնել նրանց բանակը այն պատճառաբանութեամբ որ իրենք Լենինի հրովարտակի համաձայն Հայաստան պիտի գնան կռուելու Տաճիկների դէմ: Բոլշեւիկները համաձայնուեցին եւ Ռուսներից զանազանելու համար՝ պահանջեցին թեւի վրայ կրել Հայոց գոյները: Նոյն ժամանակ Կովկասում ընդունուած հայ դրօշակի գոյները, դեղին, կարմիր, կանաչ սկսան կրել հայ սպաները իրենց թեւի վրայ:

Բայց Ալիշանի տուած գոյները կամայական էին: Առաջին դասաւորութիւնը (Հնչակեանների դրօշակը) նա վերցրել է տօնացոյցից, ըստ որում Զատկի առաջին կիրակին կոչւում է կարմիր, երկրորդը կանաչ (տես Յ. Խանզադեանի յօդուածը, (Ջիթենի ժողովածու էջ 141): Իսկ երկրորդ դասաւորութիւնը (կամաւորական բանակների դրօշակը) վերցրել է ծիածանի գլխաւոր գոյներից: Մեր դրօշակը Աստուած է տուել, ասում է Ալիշանը, այն օրից երբ Մասիսի գագաթին, Նոյի Տապանի վրայ հագել է ծիածանը:

Նոր Հայկական կառավարութիւնը անշուշտ տեսնելով թէ շատ անհիմն են Ալիշանի ենթադրութիւնները, մերժել է երկու դասաւորութիւններն էլ, եւ ընդունել Ռուբինեանց թագաւորութեան վերջին շրջանի գոյները, այն է՝ կարմիր, կապոյտ, դեղին:

ՀՐԱՉԵԱՅ ԱՃԱՌԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐ

ՊԻՏԻ ՉՄԵՌՆԻՄ...

... Եւ սակայն, պատահեցաւ որ հայ ժամիկին ու պապիկին պաշտած Արարիչը չլսէր մեր աղօթքը: Այն Արարիչը, որուն համար Նարեկացիներն ու Շնորհալիները կ'ըսէին — ողորմած, գթած, լոյս, երկայնամիտ, անոխակալ, մարդասէր, ամենագութ, գովեալ, բարեբանեալ, քաւիչ մեղաց, անեղ բնութիւն, քննող գաղտնեաց, կամեցող բարեաց, խնամող արարածոց, աղբիւր անմահութեան, դատաւոր արդար եւ անբաւելի ու անճառելի բնութիւն ...

Ապրիլի այդ սեւ օրերուն, երկինքը փուլ չեկաւ ու արեւը, նորէն, իր ճառագայթները ցնցուղեց այն դաշտերուն ու սարերուն վրայ, ուր յորդառատ արիւն կը հոսէր — Հայու արիւն: Գարնան այդ ամիսը, նորէն լսուեցաւ թռչուններուն դայլայլը: Ծաղիկները, նորէն, իրենց փառքով ծածկեցին մեր հողերը: Եւ գիշերը, Աստուծոյ լապտերը, նորէն, լուսաւորեց այն ճամբաները, որոնց վրայէն կը քալէր բազմահազար հայ քրիստոնեայ ողջակէզներու կարաւանը:

Արհաւիրքի այդ տարին, Աստուած — Հայուն Աստուածը — չէթ մը արցունք ալ չնետեց աստղերէն վար, որպէսզի անոր տեսքէն չանթահար ըլլար վայրագ ու բարբարոս թշնամին:

— Տէր, ընդէ՞ր թողեր զիս, կը պաղատէր հայ մայրիկը, երբ իր աչքերուն առջեւ, հրէշը կը յօշոտէր իր զաւակը:

Բայց, Աստուած չլսեց այդ աղերսը: Աստուած, այդ տարին, մեր հայրենիքն ու մեր համրանքը յանձներ էր արինարբու գազանին:

Երբ աշխարհասասան արհաւիրքին վախճանին հասաւ, մեր «բարեկամ»ները կէս-բերան հաշիւ պահանջեցին անզուգական մարդասպանէն:

Եւ ճիւաղը պատասխանեց.

— Թիկունքիս կը սպառնային պատժել ...

Ու այդ դիւային պատասխանով ալ գոհացան անոնք, որոնց յաղթանակին մէջ բաժին ունէինք: Ցեղոյ, մոռցան մեզ: Դաւաճանեցին մեզի դէմ:

Բայց արցունքը արցունք չի սրբեր: Ու սրտաճմլիկ հառաչանքներով չէ որ պիտի կերտէինք մեր հայրենիքին ապագան: Երբեք հազարամեայ ազգ մը չի կրնար արտասուել: Այլ, իր նահատակներուն անունով եւ անոնց ծանօթ ու անծանօթ հողակոյտերուն վրայ, կ'երդնու.

— Պիտի չմեռնիմ ...

Ահաւասիկ, այդ երդումն է որ կ'արտասանենք այսօր, ի լուր աշխարհի բոլոր հրէշներուն ու նաեւ մեր «բարեկամ»ներուն:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ՄԻԱՑՄԱՆ 125ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Մարտ 20–21ին տեղի ունեցաւ Երեւանի Պետական Ձեռագրատան 6րդ գիտական նիստը, որ նուիրուած էր Հայաստանի Ռուսաստանի միացման 125 ամեակին:

Նիստը բացաւ Մատենադարանին տնօրէնը Վ. Նալբանտեան եւ խօսեցաւ «Հայաստանի միացումը Ռուսաստանին եւ իր պատմական նշանակութեան» նիւթի շուրջ: Զեկուցում տուաւ պատմական գիտութիւններու թեկնածու Պ. Սէյրանեան:

Թիֆլիզէն եկած պրոֆ. Ի. Աբուլաձէ խօսեցաւ «Նոր գրական յուշարձաններ վրաց եւ Հայոց գրական յարաբերութիւններու մասին անցեալին մէջ» նիւթին շուրջ, զոր կարդացած է հայերէն: Բացատրեց թէ հայ եւ վրացի ժողովուրդները դեռ հեռաւոր անցեալին եղբայրական կապերով կապուած են իրարու հետ, ունեցած են գրական սերտ յարաբերութիւններ: Հայերէնէ վրացերէն եւ վրացերէնէ հայերէն թարգմանուած են բազմաթիւ երկեր: Մասնաւորապէս կանգ առաւ ժէ. դարու մէջ վրացերէնէ հայերէն թարգմանուած աստղաբաշխական եւ բժշկական երկու գրքերու վրայ:

Պրոֆ. Աբրահամեան բազմաթիւ նորայայտ փաստաթուղթերով ցոյց տուաւ թէ ինչպիսի ծանր վիճակի մէջ է եղած հայ ժողովուրդը պարսկաթրքական բռնակալութեան տակ եւ թէ ինչպիսի ջերմութեամբ ընդունուած է Հայաստանը Ռուսաստանին միանալու փաստը ամբողջ հայ ժողովուրդի կողմէ»:

Ռուս եւ Անդրկովկասի ժողովուրդներու բարեկամութեան արտացոլումը 1795 – 1828ին հայ գրականութեան մէջ «նիւթի մասին զեկուցում տուաւ Մատենադարանի աշխատակից Աս. Մնացականեան:

Այդ նիստին մէջ խօսեցան պրոֆ. Գ. Սեւակ «Սարա Օրբելեանի հայ – վրաց բառացանկը» եւ պատմական գիտութեանց թեկնածու Վ. Ռսկանեան «Հայ ժողովուրդի պատմական բարեկամութիւնը ռուս մեծ ժողովուրդի հետ» նիւթերու շուրջ:

Մատենադարանի աշխատակից Շ. Նազարեան խօսեցաւ նոր յայտնաբերուած վաւերագրի մը մասին Խաչատուր Աբովեանի ուսուցիչ Ալամդարեանի «Տեսլեան գործնական վարժից թարգմանութիւն» աշխատութեան մասին, ուր յայտնապէս կ'երեւայ ռուս գրողներու եւ մտածողներու ազդեցութիւնը հեղինակին վրայ:

Մատենադարանի աշխատակից Ա. Ա. – դամեան խօսեցաւ նոր մէջտեղ եկած վաւերագրերու մասին, որոնք լրացուցիչ նիւթեր կուտան պարսկա-թրքական բռնակալութենէն Հայերը ազատագրելու համար ռուս զինուորին մղած կռիւներու մէջ Հայերու գործօն մասնակցութեան մասին: (Սով. Հայաստան):

ԼԵԶՈՒԱԳԷՏԻ ՄԸ ԿԱՐԾԻՔԸ

Ա. ՍԱՖՐԱՍՏԵԱՆԻ ԼԵԶՈՒԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

ԽՄԲ.— Մ. Նահանգներու Փրինսթըն Համալսարանի լեզուագիտութեան ուսուցիչներէն. Տոքթ. Ճի. Պոնֆանթէ հետեւեալ նամակը ուղղած է Պոսթընի «Տհը Արմինեըն Միրըր – Սփէքթէյթըր» շաբաթաթերթի խմբագրութեան (Ապրիլ 25, 1953):—

«Սոսկումով կարդացած եմ Պ. Սաֆրաստեանի գրութիւնը որ երեւցաւ ձեր յարգելի թերթին մէջ: Նման գրութիւն մը կը մատնէ ամէնէն այլանդակ անճարակութիւն մը:

Մ. Ա. Գալենտէր արդէն բաւական լաւ պատասխանած է նոյն գրութեան կարգ մը պատմական կէտերուն: Լեզուագիտական կէտերու մէջ Պ. Սաֆրաստեան հազիւ թէ աւելի տկար կրնար երեւիլ: Ան նոյնիսկ չի տեսներ ոեւէ տարբերութիւն լեզուի եւ ցեղի միջեւ: Հետեւելով իր տրամաբանութեան՝ որովհետեւ Հայիթիի խափշիկները կը խօսին Ֆրանսերէն՝ ուրեմն Ափրիկէի սկզբնական լեզուն պէտք է եղած ըլլայ Ֆրանսերէնը: Ամէն մարդ գիտէ (ի հարկէ՝ բացի Պ. Սաֆրաստեանէ) որ Խափշիկ մը, Ճափոնցի մը, կամ Փիլիպեան Կղզեցի մը կրնայ կատարելապէս սորվիլ անգլերէնը: Մենք պէտք է որոշապէս բաժնենք լեզուն ցեղէն, ինչպէս որ ես ըրած եմ իմ առաջին գրութեամբ որ երեւցաւ «Արմինիըն Գոըթըըլի»ին մէջ, զոր կը վախնամ թէ Պ. Սաֆրաստեան նոյնիսկ կարդացած չէ:

Պ. Սաֆրաստեան նախապէս, ուրիշ տեղ մը, գրած էր թէ «Հռչակաւոր Գիտնականներ» (սակայն, ոչ մէկ անուն յիշած էր) ստուգած են որ Խալտի – Հայկական ժողովուրդը կը խօսէր ճիշդ այն լեզուն զոր մենք այսօր կը կարդանք Հայերէն Ս. Գրքին մէջ»: Բոլոր ուսումնականները «ստուգած» են որ ոչ մէկ կապ կայ հայերէնի եւ խալտերէնի միջեւ (ոչ ալ երամերէն, ուրարտերէն, խուրրիական կամ Աքքատեան լեզուներուն):

Պ. Սաֆրաստեան այնպէս կը խօսի հայերէնի մասին որ մարդ կը տարուի մտածել թէ հայերէնը նորագիւտ լեզու մըն է, եւ անոր առաջին անգամ կարդացողը Պ. Սաֆրաստեանն եղած է: Հայերէնը շատ ծանօթ լեզու մըն է եւ ուսումնասիրուած շատ մը ականաւոր ուսումնականներու կողմէ — Հիւբշման, Մէյէ, Փեթերսէն, Աճառեան, Փիսանի եւ քանի մը ուրիշներ: Ասոնք, բոլորն ալ, համաձայն են որ հայերէնը անկախ Հնդ – եւրոպական լեզու մըն է (համարիւն՝ յունարէն, գերմանական, լատին, սլաւական, իրանական եւ այլ լեզուներու), որ յետոյ ողողուած է իրանեան բառերու մեծ զանգուածով մը, մասնաւորապէս պարթեւական տիրապետութեան պատճառով: Իհարկէ՝ կան քանի մը բառեր յունարէնէ, սուրիական, վրացական, հին Ֆրանսական (խաչակրութեանց ժամանակէն), ինչպէս նաեւ ուրիշ լեզուներէ, բայց ասոնց թիւն ու կարեւորութիւնը բաւական փոքր է: Հայերէնը այնքան ծանօթ լեզու մըն է որքան անգլերէնն է, եւ եթէ մէկը այսօր ելլէր ու մէկէն ի մէկ յայտնէր թէ անգլերէնը ճափոներէնի մէկ բարբառն է՝ ոչ աւելի լաւ եւ ոչ աւելի վատ գիւտ մը ըրած պիտի ըլլար Պ. Սաֆրաստեանի ըրածէն:

Պ. Սաֆրաստեան մէկ վայրկեան իսկ չի կրնար լուրջ նկատառութեան արժանանալ լեզուագիտութեան մէջ: Գալով ինծ՝ այլեւս Պ. Սաֆրաստեանի «Գաղափարները» ոչ մէկ տեղ պիտի վերլուծեմ, ոեւէ ձեւով կամ կերպով: Որովհետեւ, անոնք այնքան անարժէք են որ այդպիսի բան մը պիտի ըլլար պարզ վատնում թուղթի ու մելանի, առանց յիշելու ժամանակն ու աշխատանքը:

Ճ. ՊՈՆՖԱՆԹԷ

Փրինսթըն Նիու Ճըրզի

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (74)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Հակառակ մեր բուռն փափաքին, կը ստիպուինք վերադարձին պահել այդ այցելութիւնը եւ ուշ չմնալու համար անմիջապէս ճամբայ կ'ելլենք:

Ընդարձակ դաշտեր, եզերուած լեռներու շղթայով մը, գրեթէ միշտ կը կազմեն մեր հեռանկարը: Իրարու ետեւէ կանգնած գագաթները՝ իրենց հեռաւորութեան աստիճանով՝ կը ներկայացնեն բոլոր երանգները կապուտակ մանիշակագոյնին, հաճելիօրէն ներդաշնակուած հարաւային երկինքին շողշողուն եւ լուսաւոր կապոյտին հետ: Ճերմակ ամպեր նազանքով կը սահոին լեռներու վրայ:

Ժամեր ու ժամեր տեսարանը միօրինակ է. երբեմն միայն մօտաւոր գիւղակ մը՝ հիւղակներով կազմուած, եղեգնի մեր ուշադրութիւնը կը գրաւէ, եղեգնի ձողերով կազմուած ու խոտով շինուած այդ խրճիթները ծայրայեղ թշուառութեան պատկերներ են. մարդ չերեւար. հեռուէն ամայացած կը թուին. կառապանին կը հարցնենք.

— Արդեօք Հայո՞ւ խրճիթներ են:

Հեգնանքով ու չարագուշակ քրքիջով մը կը խնդայ մեր միամտութեան վրայ. յետոյ ձեռքի շարժումով մը հորիզոնին չորս կողմը ցուցնելով կ'ըսէ.

— Ոչ մէկ Հայու գիւղ, ոչ մէկ Հայու խրճիթ չէ մնացած, բոլորն ալ այրած են:

Պահ մը կը քշէ սայլը՝ մտրակը շաչելով եւ ձիերը խրախուսելով՝ որ արագ երթան, յետոյ յանկարծ մեզի կը դառնայ ու կ'ըսէ.

— Այս երկու կողմի դաշտերը դիակներով ծածկուած էին... հայ մշակներու դիակներով ... երկար ատեն բացօթեայ եւ անթաղ մնացին անոնք ու կամաց կամաց փտեցան արեւին տակ... շուները ու երկինքի թռչունները բաժնեցին անոնց մարմինները ... եթէ փնտռես՝ դեռ ոսկորները կը գտնես ...

Նորէն մտրակը կը շաչէ ու կառապանը աւելի եռանդով կը սուլէ. ձիերը կը շտապեն, ամէնքս մէկ փախչելու ձեւ ունինք ... պահ մը ետքը կառապանին գլուխը նորէն դէպի մեզ կը դառնայ.

— Վղանին խաչ մը հանող չգտնուեցաւ:

Թուրք գիւղեր են ուրեմն, այլեւս կասկած չկայ. ու հակառակ բոլոր հաւանականութիւններուն, ծանր կաղապարեայ տխրութիւն մը կը ճնշէ այդ թշուառութեան վրայ. ոչ մէկ ձայն, ոչ մէկ մարդկային երեւոյթ. մարդիկ ծածկուած են կարծես անդարմանելի դժբախտութեան մը մէջ... ու ծուխն իսկ որ կը բարձրանայ, աղքին անդին, խեղճուկ երդիքներէ, — սգաւոր ու անսահմանօրէն տխուր բան մը ունի այդ լռին ու իր չքաւորութեան մէջ ամփոփուած ափ մը մարդկութեան վրայ... Ժամեր ու ժամեր կ'երթանք դարձեալ. խստադէմ ու առնական դիմագիծով հովուուհի մը բրտութեամբ կ'առաջնորդէ կովերու ու եզերու հօտ մը... կենդանիներէն շատեր չեն հնազանդիր իրեն, անընտել իր սիլուէթին ու իրենց բարի, խոհուն ու միամիտ նայուածքը ուղղած մեզի կը յամառին իրենց շեղումներուն մէջ: Հովուուհին խթանով կը մղէ զիրենք. ինքն ալ կը յամառի ու անոնցմէ ոմանց եղջիւրներուն անցնելով պարանը՝ կը քաշէ իր ուզած ուղղութեան. կովերէն մէկը կը բառաչէ, երկար, ցաւագին, կարծես հայրենաբաղձ ձայնով մը. այդ ձայնը կը դղրդէ մեզ ու մեր աչքերը կ'արցունքոտին:

— Ինչպէս յայտնի է որ կենդանիները ընտանի չեն իրենց տիրուհիին, կ'ըսենք իրարու, ու գորովանքով կը նայինք այդ անհնազանդ հօտին վրայ:

Մինչեւ իրիկուն կ'երթանք այդպէս. մեր ուշադրութիւնը երբեմն կը գրաւուի հնադարեան բերդի մը երեւումով. ժանեկաւոր պարիսպներ, կիսով քանդուած աշտարակներ, բոլոր հետքերը յունական եւ հայկական քաղաքակրթութեան՝ փոխն ի փոխը կը-դրաղեցնեն մեզ:

Տեղ տեղ ժայռուտ ու ցցուած լերան մը գագաթը բերդը կը կանգնի, դեռ կարծես պահած իր պատմական հեղինակութիւնը. ու ակամայ կը խորհիս բոլոր այն պայքարներուն, այն անխնայ հալածանքներուն ու յուսահատական ոգորումներուն՝ որոնց թատերավայրը դարձած են դարերու ընթացքին մէջէն՝ այս նոյն դաշտերը, որոնք անգամ մըն ալ կը խաղաղանան նոր թափուած արիւններու եւ դեռ իրենց միսերէն չմաքրուած ոսկորներու վրայ ...

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ընկերութեան: Կորովի մարդ մըն է, ջերմ բարեկամ արեւմտեան պետութեանց եւ մասնաւորապէս Մ. Նահանգներուն: Այս պատճառով ալ իր դահլիճին դէմ բուռն պայքար կը մղեն համայնավարները եւ ուղեկիցները: Նոր դահլիճին մէջ ալ տն-տեսութեան եւ արտաքին գործերու նախարարն է Ժոռժ Հաքիմ, որ վերջերս Գահիրէ կը գտնուէր եւ այցելեց «Ցուսաբեր»ի Տունը: Դահլիճը կը բաղկանայ ութ անդամներէ: Իր գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ չափաւոր բարենորոգումներ կատարել, պահպանել երկրին անկախութիւնը եւ գերիշխանութիւնը, սերտ գործակցութիւն հաստատել արաբական պետութեանց հետ, Միջին Արեւելքի պաշտպանութիւնը կազմակերպել, ի հարկին արեւմտեան պետութեանց աջակցութեամբ եւն:

ԱԼՊԱՆԻԱ ապրիլ 24ին բողոքագիր մը ուղղած էր Իտալիոյ, պահանջելով իրեն յանձնել փախստականները, որոնց թիւը երեք-չորս հարիւր կը հաշուեն: Հռոմ վճռապէս մերժեց բողոքագիրը, իբրեւ անթոյլատրելի, դիտել տալով թէ Իտալիա ազատ երկիր մըն է, եւ թէ կը սահմանադրութիւնը կ'արտօնէ ապաստան տալ քաղաքական յանցաւորներու: Ալպանիա, որ մէկուկէս միլիոն բնակիչ ունի 10.629 քառ. մղոն տարածութեան վըրայ, դիւանագիտական յարաբերութիւններ կը պահէ միայն Իտալիոյ եւ Ֆրանսայի հետ: Պաշտօնական շրջանակներու կարծիքով, ալպանական ոստիկանութիւնը կրնայ զսպել որեւէ ապստամբութիւն:

ԱԶԱՏ ԱՐՁԱԿՈՒԵՑԱՒ գերման մարեշալ Մանշթայն, որ 1940ին վարած էր յաղթական արշաւը դէպի Ֆրանսա եւ որ 1949ին 18 տարի բանտարկութեան դատապարտուած էր անգլ. ատեանի մը կողմէ, իբրեւ պատերազմի ոճրագործ: Պատիժը 12 տարուան զեղչեցին, իսկ անցեալ օգոստոսին առժամապէս ազատ արձակուեցաւ, աչքերը դարմանելու համար: Վերջնական արձակման առթիւ ճառ մը խօսելով, մարեշալը, որ 66 տարեկան է, յոյս յայտնեց թէ պիտի յաջողին միջազգային բարեկամութիւնը եւ միացեալ Եւրոպան: Պատերազմի վերջին տարիներուն կը վարէր Խ. Միութեան դէմ կատարուած գործողութիւնները եւ այդ առթիւ էր որ պատերազմի ոճրագործ հըռչակուեցաւ:

ԶՈՐՍ ՀՈԳԻ ԶՈՀ ԳԱՑԻՆ սիրային նախանձի մը, իտալական գիւղի մը մէջ: Մարքօ, 31 տարեկան, կը սիրէր գեղանին Վենչենցան, 28 տարեկան, որ նախընտրեց ամուսնանալ 64 տարեկան մեծահարուստ ծերուկի մը հետ: Հարս-փեսայ եկեղեցի առաջնորդուած էին եւ քահանան կը պատրաստուէր պսակը կատարելու, երբ Մարքօ ներս մտնելով, յաջորդաբար ըսպանեց երեքն ալ: Յետոյ աղջկան դիակին քով երկննալով վերջին գնդակը պարպեց իր գլխուն:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

ԸՆԿ. Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆԻ դասախօսութիւնը Մարսիլիոյ Նոր Սերունդի համար.—

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 11 Մայիս.— Մեր ժառանգութիւնը եւ զայն պահպանելու միջոցները:

ԳՇ. 12 Մայիս.— Հայկական իրականութիւնը եւ մեր երիտասարդութեան դերը:

ՅՈՒՆԻՍ 22ԻՆ Սալ Եէնայի մէջ գեղարուեստական մեծ երեկոյթ, ի պատիւ Պ. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ: Կազմակերպուած իր բարեկամներուն կողմէ:

ՄԱՅԻՍ 1-ԷՆ Ի ՎԵՐ «ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ

Պոմոնի մէջ լրագրավաճառ M. Delpont, 328, Chemin St. Julien, իսկ Վերի Պոմոնի համար M. Roul, 57, Bd. de Beaumont - ի պազարը:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ 38ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Կազմակերպուած Վասպուրականի Երիտասարդաց Միութեան կողմէ:

Այս կիրակի, ժամը 15 - 24

CERCLE MILITAIRE

Նախագահութեամբ Տ. Ս. Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի (Կաթող. պատուիրակ),

Dr. Bernard LAFAY ի

(Նախկին նախարար եւ Փարիզի երեսփ.):

Պիտի խօսին Պ. Պ. Ա. ՍԱՖՐԱՍՏԵԱՆ, Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ, Յ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ, Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, ՄԵԼՈՅԵԱՆ եւ Փ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին.— Տիկին Ա. Սարգիսեան, Օրիորդներ Իրիս Պիւլպիւլեան, Ալիս Գավէգեան եւ Կապ. խաչի պարուհիները, Պ. Ֆիլիփ Աղազարեան:

ԱՐՏԱՍՈՎՈՐ ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՄԸ

ԳՈՒՆԱՒՈՐ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ «ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԸ ՆԵՐԿԱՅԻՍ»

Եկէք տեսնել ՎԱՆԱՅ ԾՈՎԸ, ՎԱՐԱԳ, ՍԻՓԱՆ, ՆԵՓՐՈՎԹ, ԳՐԳՈՒՌ, ՀԱՅՈՑ ՁՈՐ եւ ... աւերակներ որ կը մխան 38 տարիէ ի վեր:

Զինուորական նուագախումբ: Հերոսամարտերուն շարժանկարը:

Պարահանդէս՝ Օրքէսթր ՌԱՄՕՆ ՄԷՆՏԻՁԱՊԱԼ (Փրէնս տիւ Թանկօ):

Ճոխ պիւֆէ, պառ, բաղարջ:

Կանխաւ ապահովեցէք ձեր սեղանը:

Հեռախօսել Ալէզիա 16-65: Պաշտօնական մասին մուտքը ազատ է:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂՈՎՐԴ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

13րդ տարի.— Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ 145 — 146, Յունվ. - Փետրուար

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Ի՞նչ ընել որ բուսնին մազերը (Տոքթ. Շ. Այվազեան). — Ի՞նչ կը նշանակէ Ք. Ջէրմ (Քաղհան). — Փոշտանկ (Շ. Նարդունի).— Նորածնութեանց վտանգները (Տոքթ. Գալուստեան). — Թանկագին քարերու բուժական յատկութիւնները (Տոքթ. Գրիգորեան). — Ցուցումները եւ մորթը (Տոքթ. Սեւորեան).— Հարցարան:

ՑԱՒԵԼՈՒԱԾ.— Բոյսեր որ դեղ են (Տոքթ. Գալուստեան).— Հայ գիւղացին ինքն իր բժիշկը (Տատուրեան).— Հայ բժիշկներուն (Մենտոր).— Ուտելիքներուն սննդական արժէքը (Փրոֆ. Պէրպէրեան).— Գինովները (Տոքթ. Սերոբեան). — Արցունքի մասին (Քաղհան).— Դուլինի աւերակները (Ս. Տէր - Աւետիսեան). — Նիւթերու ցանկ 1952 տարեշրջանի:

Խմբագրութեան հասցէ՝ Շ. Նարդունի, «Ցառաջ», 32 Ռիւ տը Թրէվիզ: Վարչութիւն 17 Ռիւ Տամէմ:

ԱՅՑ ԹԻՒԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏՈՒՆԸ

Հ. Յ. Դ. «Աղբիւր Սերոբ - Եօթնեղբայրեան» խումբը յարգանքի այց մը կազմակերպած է մեր անմոռանալի ընկերներու, Ա. Զամալեանի, Պապաշայի, Օհան Գարոյի, Պերճուհի Բարսեղեանի եւ Յակոբ Մենէնտեանի գերեզմաններուն, կիրակի 17 Մայիս ժամը 3ին: Մասնաւոր դամբանախօսներ:

Ժամադրավայր գերեզմանատան մուտքին առջեւ, կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ Զ. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ԲՈՅԺԻ ԽՄԲԱԳՐԻՆ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30ին

Եէնայի թատրոնին մէջ

Կը նախագահէ եւ կը խօսի

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Պ. ՔՕԼՕԼԵԱՆ

Կը խօսի ՏՈՒՔԹ. ՏԱՄԼԱՄԵԱՆ

Տաղանդաւոր բեմադրիչ ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆ պիտի ներկայացնէ իր ֆիլմերէն մին: Կը մասնակցին ֆրանսացի արուեստագիտուհիներ:

Տոմսերը կարելի է հայթայթել «Ցառաջ»ի խմբագրատունէն եւ յանձնախումբի անդամներուն միջոցով:

Հանդէսին օրը՝ կիշէէն տոմսակ պիտի չծախուի:

Մանրամասնութիւնները շուտով:

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Մայիս 31ին Միւթիւալիթէ

Զոմը կը տօնէ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

« ԱՐԱՔՍ »

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ. — Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 ֆր., Արտասահման՝ 1400 ֆր.:

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél . TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ.— Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը:

Լոյս տեսան 11 եւ 12 թիւերը:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ.— Այսօր, կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 14ին, Սանթրալի մէջ, ժան Սապօնճեան պիտի ճակատի Հիւս. Ափրիկեցի Պիլումի դէմ: Իսկ Գշ. կրկին Սանթրալի մէջ ժամը 20.45ին կոփամարտիկ Փիէռ Սարգիսեան պիտի ճակատի նաանաւոր իտալացի Փատօվանիի դէմ (6X3):— Ս. Զ.

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Ահարոնեան խումբը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Յակոբ Ոսկրաթեանի, իր հօր՝ մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Տան ֆոնտին:

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան կողմէ, (ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆ) (Հայհաւմիր Խաչի Օգն. մարմին) քառասնամեայ տարեդարձին առթիւ, 10 Մայիս, ժամը 14.30ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ,

Հովանաւորութեամբ՝ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԹԵՄԻ կաթող. պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ Տ. ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի: Նախագահութեամբ՝

Prof. Laignel - Lavastine

(Անդամ Ակադեմիայի)

Սիրայօժար կը մասնակցին.— Օրիորդներ՝ ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ (երգ) դաշնակի ընկերակցութեամբ Անժէլ Նիզամեանի, Պէրթիլ Իւկէ (ջութակ), ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ), ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԽԸՏՇԵԱՆ (Արտասանութիւն), ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ (պար) ընկերակցութեամբ Յակոբ Կղերունի, Տիկ. ԱԼԻՍ ՊԸԶԱՔՃԵԱՆ (արտասանութիւն) եւ Պ. Պ. ՆԱՀԱՊԵՏ ԱԼԱԼԷՄՃԵԱՆ (թաւջութակ) դաշնակի ընկերակցութեամբ Տիկին Ալալէմճեանի, ԺԻՐԱՅՐ ՍԷՐԳՕԵԱՆ (Փարիզի օփերայէն) դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. Անտրէ Լիսի, ՆԱՅԻՐԻ երգչախումբը ղեկավարութեամբ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆի:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԳԻՆԵՁՕՆԸ

Ժողովրդական համալսարանի բացման առթիւ, Համազգայինը կազմակերպած է գինեձօն մը գեղարուեստական բաժինով, Համբարձման հինգշաբթին, 14 Մայիս, կէսօրէն վերջ ժամը 5-10, Ազգ. Տան մէջ: Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Յունիս 14ի կիրակին, Ֆ. Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին նախաձեռնութեամբ Պ. Մսրեանի թատերախումբը պիտի ներկայացնէ ՔՈՐՐԱՏՕՆ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

25 Յունիս, հինգշաբթի, Սալ Շօփէնի մէջ, նուիրուած իր գործերուն:

ՊՈՆՏՈՍՑԻՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի նահանգի Հայր. Միութեան

Այս կիրակի, 17 Մայիս, ժամը 15-24

Cercle Militaire, 8 Place St. Augustin

Կը մասնակցին՝

GAROW'S ORCHESTRE TYPIQUE

Ռուս բեմին ծանօթ Պ. Վոլոշինի «Գեղարուեստ» 12 հոգինոց խումբին կողմէ խմբերգ, պար եւ նուագ ազգային տարազներով եւ Պոնտոսի աւանդական «քէմէնչէ»ով լազ - պար տեղական տարազներով: Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով: Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնել Ինճէեանի, Տալըրպուր 07 - 03, Խաթանասեանի Տալըրպուր 28-20: Մուտք 200 ֆրանք:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9e)
Tél : PRO. 86 - 60 C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 12 ՄԱՅԻՍ • MARDI 12 MAI 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7063 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2474

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՍԻՐՏ ԵՒ ԱՆԽԵԼՔ

•

Անցեալ ամիսէն երկու Թղթակցութիւններ երեւցան Հիւս. Ամերիկայի ռամկավար պաշտօնաթերթին՝ «Պայքար»ի մէջ :

Թղթակիցը, որ չէ համարձակած ստորագրել, իբրեւ խորագիր ընտրած էր հետեւեալ բառերը, — « Տխուր պատկեր մը Սուրիայէն: — Երբ Դաշնակցականները «Հոգեկան Հայրենիք»ը փուլ կուգայ...»: (*Ապրիլ* 7 *եւ* 8):

Պերճախօս էր, նաեւ, գրութեան առաջին խօսքը.— « Եւ պատահեցաւ անխուսափելին » :

Թղթակիցը փորձած է պարզել Սուրիոյ կառավարութեան վերջին տնօրինութիւնները՝ հայկական դպրոցներու, մարզական միութեանց, հանդէսներու եւ ներկայացումներու մասին:

Այդ անակնկալ տնօրինութիւնները շատ ծանր կացութեան մը կը մատնեն մեր ազգ. հաստատութիւնները :

Մենք չուզեցինք արձանագրել պարզապէս անոր համար որ, ձեռնարկներ կը կատարուին, ամիսներէ ի վեր, Թիւրիմացութիւնները հարթելու եւ նախկին վիճակը վերահաստատելու համար :

Լռութիւնը, համբերութիւնը ոչ թէ ոսկի, այլ ադամանդ են, այս տեսակ պարագաներու մէջ:

Այս տարրական իմաստութիւնը չէ ունեցած Ամերիկայի ռամկավարներուն պաշտօնաթերթը :

Չէ ունեցած, նաեւ, Փարիզի ռամկավարներուն օրկանը, «Այսօր – Ապագայ», որ աճապարած էր երկու անգամով արտատպել Պայքարի թղթակցութեան հիմնական մասերը: (Ապրիլ 26 *եւ* 29):

Փարիզի օրկանն ալ ընտրած էր յատկանշական խորագիր մը,— «Տխուր երեւոյթներ»:

Անշուշտ կ'ենթադրէք թէ երկու թերթերը այդ բացատրութեամբ կ'ակնարկեն հաստատուած կաշկանդումներուն եւ արգելքներուն:

Ոչ: Երկուքն ալ իրենց մանածը կը ներկեն, ըսելու համար թէ այս նոր դժբախտութեան պատասխանատուն է Հ. Յ. *Դաշնակցութիւնը :*

Մէկը այս պարագան «կը լուսաբանէ » բացէ ի բաց, լրտեսի մը անպատկառութեամբ: Միւսը կը ձայնակցի կողմնակի, ամսեզուկ ակնարկներով: Կ'իւրացնէ իր պաշտօնակցին ամէնէն թունաւոր բանսարկութիւնները :

Կարճ, — երկու լուսաղբարները իրար կը լրացնեն, ըսելու համար թէ «անխուսափելի էր» այս ելքը, քանի որ Դաշնակցութիւնը «պետութեան մէջ պետութիւն» կը խաղար :

Այո, երկու ողջամի՛տ եւ ազգասէ՛ր թերթերն ալ ճիշդ այս երկու բառերուն մէջ կը խտացնեն ամբողջ անցուդարձը — « Տխուր երեւոյթները » :

Երկուքն ալ գիտեն, օրինակ, որ դպրոցական գետնի վրայ հաստատուած սեղմումները հետեւանք են կանխորոշ ծրագրի մը:

Գիտեն, նաեւ, որ նոր կարգուսարք մը կը վարէ երկրին ճակատագիրը, համաբարական ուղղութեամբ եւ մէկ հոսանքով:

Դեռ ուրիշ գաղտնիքներ ալ գիտեն :

Ամենավերջինը՝ գարշելի ծուռնալ *մը որուն պատճէնը հրատարակուեցաւ Միջին Արեւելքի թերթերուն մէջ եւ որ կը ձգտէր կասկածելի դարձնել եկուորները , — դուրսէն եկած տարագիրները, յանուն Հալէպի բնիկ Հայերուն :*

Եւ սակայն, սուտ – խենդ կը ձեւանան : Եւ դէպքերը կը վերլուծեն համաձայն իրենց կուսակցադար ատելութեան :

Յաջորդով կ'իմանաք թէ կարելի՞ էր այսքան մանրանալ: Դառնալ ոչ միայն անսիրտ, այլ եւ անխելք :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ՃԱՄԲԱՅ ԵԼԱՒ ԴԷՊԻ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐԸ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Ֆ. Տըլը՛ս, շաբաթ օր ճամբայ ելաւ Փոխադարձ Ապահովութեան վերատեսուչին՝ Պ. Սթէսընի հետ, քննական պտոյտ մը կատարելու համար Միջին Արեւելքի եւ հարաւ – արեւելեան Ասիոյ մէջ :

Պտոյտը պիտի տեւէ քսան օր: Առաջին անգամ է որ Հիւս. Ամերիկայի արտաքին գործերու նախարար մը կ'այցելէ Մօտաւոր Արեւելքէն մինչեւ հարաւային Ասիա, Յունաստանէն մինչեւ Փաքիստան: Մեկնելէ առաջ Պ. Տըլը՛ս յայտարարեց .

— Ինչպէս ըսած եմ արդէն, մասնաւոր ծրագիր մը առած չեմ հետս. ոչ ալ որեւէ որոշում պիտի խնդրեմ այցելած երկիրներէս: Ուշադրութեամբ պիտի լսեմ ինչ որ կ'ըսեն եւ մեծ շահագրգռութեամբ եւ համակրանքով պիտի ուսումնասիրեմ մատնանշուած խնդիրները: Այս ուղեւորութիւնը պատեհութիւն պիտի ընծայէ ինծի վերանորոգելու հին բարեկամութիւններ, ինչպէս եւ նորեր ստեղծելու» :

Նախարարը եւ իր խորհրդականը պիտի այցելեն Եգիպտոս, Իսրայէլ, Յորդանան, Սուրիա, Լիբանան, Իրաք, Սէուտի Արաբիա, Հնդկաստան, Փաքիստան, Թուրքիա, Յունաստան եւ Լիբիա: Այցելութիւնը կը կատարուի Այզընհաուըրի հրամանով: Երէկ, երկուշաբթի, Գահիրէ հասած էին: Ամերիկա պիտի վերադառնան Մայիս 29ին:

Ինչպէս կ'երեւայ, այցելութեան ցանկէն դուրս ձգած են Իրանը, թերեւս այն պատճառով որ հակամերիկեան հոսանք մը եւ անստուգութիւն կը տիրէ այդ երկրինմէջ:

Պ. Տըլը՛ս Եգիպտոս պիտի մնայ երկու օր: Կը կարծուի թէ պիտի խօսի նաեւ Սուէզի վէճի մասին, առանց միջամտելու կամ միջնորդելու: Ուաշինկթընի իրանեան դեսպանը կ'ըսէ թէ օրակարգին վրայ կը գտնուի նաեւ այս խնդիրը : Եգիպտոսի վարիչները պիտի փորձեն համոզել Պ. Տըլըսը թէ անհրաժեշտ է որ Անգլիացիները ամբողջովին պարպեն Սուէզի շըրջանը, որպէսզի կարելի ըլլայ հաւաքական ապահովութեան ցանց մը հաստատել Միջին Արեւելքի մէջ :

ԶՕՐ. ՆԵԿԻՊ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ

Արաբական Դաշնակցութեան քաղաքական կոմիտէն որոշեց ուժ տալ Եգիպտոսի, իր կարգին պահանջելով որ Անգլիացիները պարպեն Սուէզի շրջանը, առանց պայմանի: Արաբական բանակներու սպարապետները մօտերս ժողով պիտի գումարեն Գահիրէի մէջ, քննելու համար հաւաքական ապահովութեան դաշինքին գործադրութիւնը :

Այս դաշինքը կնքուած էր երեք տարի առաջ, բայց գործադրութիւնը յետաձգուեցաւ, սպասելով անգլօեգիպտական բանակցութեանց ելքին:

× *Զօր. Նեկիպ կիրակի օր ճառ մը խօսեցաւ անծանօթ զինուորի մը դագաղին առջեւ, երբ ժողովրդային ցոյց մը կը կատարուէր: Վարչապետը ազդարարեց .*

— « Մեծ ճակատամարտ մը կը մօտենայ եւ ամէն Եգիպտացի պէտք է պատրաստ ըլլայ գերագոյն զոհողութեան համար: Անգլօեգիպտական բանակցութիւնները այլ եւս արդէլք չեն մեզի համար եւ մենք երախտապարտ ենք Մեծն Բրիտանիոյ: Ազատութիւնը պարգեւ մը չէ որ կը տրուի թուղթի վրայ: Անգլիացիները մեզի անկախութիւն շնորհեցին թուղթի վրայ, 1922ին եւ 1936ին: Մենք չենք ուզեր այդ կարգի երրորդ ազատութիւն մը: Ազատութեան բուն գինն է տաք արեան հեղեղը: Եգիպտոս պատրաստ է պաշտպանելու իր նուիրական իրաւունքները » :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

•

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ԳԻՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԻՆ ՄԱՅԻՍ 15ԻՆ.— ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ ԵՒ ՆՈՐ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐ

Ազգ. ժողովը կը վերաբացուի այսօր, երեքշաբթի: Կառավարութիւնը կարգ մը օրինագիծներ յանձնած է որոնցմով լայն իրաւասութիւններ կը պահանջէ ելմտական խնդիրներու լուծման համար :

Ամենամեծ հոգն է ելմտացոյցին բացը: Կատարուած խնայողութիւնները եւ կարգ մը յաւելումներ բաւական չեն բացը գոցելու: Երկաթուղիներու նոր գիները, 25 առ հարիւր յաւելում, պիտի գործադրուին Մայիս 15էն սկսեալ: Գ. կարգի տոմսակը պիտի հաշուեն 6.25 իւրաքանչիւր քիլոմեթրի վրայ. Բ. կարգը՝ 7.80, Ա.ը՝ 10.60: Մասնագէտներ գիտել կու տան թէ գիներու այս յաւելումէն վերջն ալ, տոմսակները աւելի աժան են քան Պելժիոյ, Զուիցերիոյ եւ Անգլիոյ մէջ : 1938ին Ֆրանսայի երկաթուղիներուն գինները կը հաշուէին քիլոմեթրը 32 սանթիմէն (Գ. կարգ): Հետզհետէ աւելցնելով, 1948ին կը հաշուէին երեք ֆրանք, 1950ին չորս, իսկ 1952ին հինգ ֆրանք :

Թղթատարական կալոցներու (քոլի) գիներն ալ աւելցած են: Մինչեւ հինգ քիլօն՝ տասը առ հարիւր, հինգէն տասը քիլօն՝ 12 առ հարիւր եւն.: Փոքր ֆոլիները՝ քսան – երեսուն քիլօն քսան առ հարիւր, երեսուն - քառասուն քիլօն՝ 22 առ հարիւր եւն.: Կարգ մը փոքր կայարաններ պիտի ջնջուին :

× *Բանուորական խլրտումները կը ծաւալին: Արհեստակցական Միութիւնները երէկ հրաւիրուած էին Ռընոյի 37 հազար բանուորները, որպէսզի պահանջեն վերաբանալ գործարանը եւ ետ քաշել ոստիկանական ուժերը: Հաստատութեան վարչութիւնը միջոցներ ձեռք առած էր, որպէսզի աշխատանքը վերսկսի կանոնաւոր պայմաններու մէջ: Բանակցութիւնները կը շարունակուին: Վարչութիւնը պատասխանած է թէ չի կրնար անմիջապէս գոհացում տալ աշխատավարձքի յաւելման պահանջներուն, սակայն բանակցութիւնները խզուած չեն: Հաստատութեան վարչութիւնը կը շարունակէ անհատական կոչնագիրներ ուղղել :*

Մեթրոյի եւ հանրակառքերու աշխատաւորներն ալ զանազան պահանջներդրած են Վերջնական որոշում պիտի տրուէր երէկ, երկուշաբթի: Կարգ մը թերթերու կարծիքով, հաւանական է որ պանդոկներու աշխատաւորները գործադուլ հռչակեն չորեքշաբթի օր: Նաւային պաշտօնեաներու գործադուլը կը շարունակուի :

Մարսէյլի հանրակառքերու բանուորները աշխատանքը դադրեցուցին կիրակի օր (ութերորդ կիրակին):

× *Կառավարութիւնը որոշեց 17 ֆրանքէն տասնի զեղչել Հնդկաչինի դահեկանը, վերջ տալու համար չարաշահութեան մը որ կը տեւէր ութ տարիէ ի վեր: 1945 Դեկտ. 25ի հրամանագրով, գին նշանակուած էր 17 ֆրանք. բայց իրականին մէջ կ'արժէր միայն եօթը ֆրանք, ինչպէս կը բացատրեն տեղական թերթերը: Ուրեմն, ամէն անգամ որ հազար դահեկան (փիասթր) կը փոխադրէին Ֆրանսա, 7000 ֆր. կը վճարէին Սայկոնի մէջ, իսկ Ֆրանսայի մէջ կը գանձէին 17.000 ֆրանք:*

Ֆրանսա տարին 250 միլիոն տոլար կը կորսնցնէր այս գործառնութեանց հետեւանքով :

Միեւնոյն օրը կառավարութիւնը որոշեց աւելի լայն ինքնավարութիւն շնորհել Քամպոճի, որ կը սպառնայ համայնավարներուն միանալ, եթէ կատարեալ անկախութիւն չտան :

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք հետեւեալ գումարները .—

Սուրէն Սահակեան ,(Քուրպըւուա) 2500 *ֆրանք :*

Ռմն, Ա. (Անիէռ) 1500 *ֆրանք:*

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ ՕՐԸ

Այսպէս կարելի է կոչել Վասպուրականի Հերոսամարտին տօնակատարութիւնը, որ տեղի ունեցաւ կիրակի օր, նախաձեռնութեամբ Երիտ. Միութեան :

Յայտագիրը ճոխ էր եւ բովանդակալից:

Կազմակերպիչները այս տարի եւս ապահոված էին զինուորական նուագախումբ մը, որ այլապէս հանդիսաւոր շուք մը կու տար տօնակատարութեան :

Բանախօսներուն սահմանուած էր հինգ վայրկեան: Նոյնպէս գնահատելի նորութիւն մը:

Իսկ բուն անակնկալը, որ ծանուցուած էր վերջին պահուն, իսկապէս արժանի է ջերմ շնորհաւորութեան :

Հանդիսականները խորին յուզումով եւ կարօտով դիտեցին Վասպուրականի եւ սահմանակից շրջաններու բնական գեղեցկութիւններն ու աւերակները, գունաւոր շարժանկարի վրայ :

Ահաւասիկ Վանայ ծովը, զանազան մասերով :

Ծովուն կապոյտը եւ երկնքի կապոյտը լայն հորիզոն մը կը բանան դէպի արեւելք, ուր նոր աշխարհ մը կը սկսի :

Այստեղ, ամբողջ նահանգին մէջ ամայութիւն մը համատարած, պատմական աւերակներէն մինչեւ գիւղերն ու աւաններ :

Անշուշտ մարդկային կերպարանքներ ալ կ'երեւան, խատուտիկ զգեստներով կամ ցնցոտիներով :

Ահա ծերունի մը որ երեսդ կը նայի ապշահար: Մանուկներ կիսամերկ եւ կիներ որ խնոցի կը հարեն: Կամ երիտասարդներ կասկածելի նայուածքով: Եւ գոմէշներ որ կը լողան ջուրին մէջ:

Ամբողջութիւնը՝ պատկեր մը թմրութեան եւ թշուառութեան :

Ֆրանսացի ուղեւորը, որ տրամադրած էր այս պատկերները եւ որ քանի մը խօսք արտասանեց վերջին պահուն, գաղափար անգամ չունէր թէ ի՛նչ կը ներկայացնէր Վասպուրականը, երէկ, երբ հայկական շունչը կը սաւառնէր լեռներուն եւ դաշտերուն մէջ: Երբ ծովն անգամ կը խայտար, ի տես շինարար, ստեղծագործ աշխատանքին:

— Ձայն տուր, ո՛վ ծովակ, ինչո՞ւ լըռում ես:

Որո՞ւ սրտէն այս հառաչանքը չթռաւ այդ օրը, շարժանկարը դիտած ատեն :

Կարծես մրմունջ մը եւս կը սարսռար, կիսախաւարին մէջ.

— Ա՜խ, Վասպուրական, աշխարհի Հայաստան

ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԻԷՆԷՆ կը գրեն մեզի.— Կօշիկի գործարանը չի բանիր 15 օրէ ի վեր: Կ'ըսեն թէ կոչնագիրներով պիտի ընդունուին բանուորները եւ թէ շատերն ալ պիտի մերժուին: Բազմաթիւ Հայեր կ'աշխատին այդ հաստատութեան մէջ: Ապրուստը կը վատթարանայ հետզհետէ: Անգործութիւնը մեզի ալ հասաւ :

ՔՈՐԷԱՅԻ գերիներու փոխանակութեան մասին կարգ մը նոր պայմաններ առաջարկած էին կարմիրները: Դաշնակից հրամանատարութիւնը լուսաբանութիւններ պահանջեց, բանակցութիւնները շարունակելու համար :

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

Փ Ր Ո Ց․

ՀՐԱՉԵԱՅ ԱՃԱՌԵԱՆԻ ԿԵԱՆՔՆ ՈՒ ՎԱՍՏԱԿԸ

Բ․

ԻՐ ԳՈՐԾԵՐԸ

Մահագրութեան մէջ գրուած էր թէ Աճառեանի աշխատութեանց թիւը կ'անցնի 200ը։ Արմատական Բառարանին եւեւը (Զ․ հատոր), իր իսկ ձեռքով պատրաստուած՝ կայ ցանկ մը, զոր կ'ամբողջացնենք Ղազիկեանի եւ այլոց վկայութիւններով․—

1․— Քննութիւն Ասլանբէկի բարբառի․ — «Բազմավէպ»էն արտատպուած, 46 էջ, 1898 ։

2.— Etude sur la langue laze, Paris, 1899, 110 էջ․

3.— Les explosives de l'ancien arménien, étudiées dans les dialectes modernes, աշխատակցութեամբ Մէյեէի եւ Ռուսըլոյի, Փարիզ, 1899,— 4 լուսատիպ տախտակով, քան էջ ։

4․— Ցուցակ ձեռագրաց Սանասարեան վարժարանի ի Կարին, (գերմաներէն համառօտ թարգմանութեամբ), Վիէննա, 1900, ժէ + 37 էջ։

5․— Մանկական բարբառ, Փարիզ, « Բանասէր », 1901 ։

6. — Lautlehre des Van - dialekts, —Հանդէս հայագիտութեան, Մարպուրկ, 1901 ։

7․— Թուրքերէնէ փոխառեալ բառեր հայերէնի մէջ, Վաղարշապատ, 1902, էջ 381։ (Թուրքերէնի ազդեցութիւնը հայերէնի վրայ եւ Թուրքերէնէ փոխառեալ բառերը Պոլսոյ հայ ժողովրդական լեզուին մէջ, համեմատութեամբ Վանի, Ղարաբաղի եւ Նոր – Նախիջեւանի բարբառներուն)։

8․— Հայոց նոր վկաները, երկու հատոր, աշխատակցութեամբ Յ․ Մանանդեանի), Վաղարշապատ, 1902, էջ 211 + 328 ։

9․— Նոյն գործը, 1903ին, 80 էջ։

10․— Քննութիւն եւ համեմատութիւն Եզնկայ նորագիւտ ձեռագրին (աշխատակցութեամբ Գ․ Տէր – Մկրտչեանի), Վիէննա, 1904։

11․— Պատմութիւն Հայոց նոր գրականութեան․ պրակ 1-3, Վաղարշապատ – Նոր – Նախիջեւան, 1906 – 1912, (այս գործին առաջին մասը վերհրատարակուած է Համազգայինի Օրացոյցին մէջ 1940)։

12․— Ձեռագրական սրբագրութիւններ Փաւստոսի մէջ, Փարիզ, 1907 ։

13․— Ս․ Մեսրոբի եւ գրերու գիւտի պատմութեան աղբիւրներն ու անոնց քննութիւնը, Փարիզ 1907։

14․— Հայերէն նոր բառեր Մնացորդաց գրոց մէջ․ Վիէննա, 1908։

15․— Պատմութիւն Եղիա քահանայի (ԺԶ․ դար), Վաղարշապատ, 1909 — Վիէննա 1930։

16.— Classification des dialectes arméniens, Paris, 1909.

17․— Հայերէն նոր բառեր Տիմոթէոս Կուզի հակաճառութեան մէջ, Վիէննա 1909։

18․— Պոլսէն Կարին, տպ․ Նոր – Նախիջեւան, 1909 ։

19․ — Ցուցակ ձեռագրաց Թաւրիզի (գերմաներէն համառօտ թարգմանութեամբ), Վիէննա, 1910։

20.— Recueil de mots kurdes, en dialecte de Novo - Bayazet, Paris, 1911.

21․— Բհագավադգիտա կամ Երանելու երգը, թարգմ․ հնդկերէնէ, Վաղարշապատ, 1911 ։

22․— Հայ բարբառագիտութիւն, Նոր-Նախիջեւան, 1911 ։

23․— Հայերէն գաւառական բառարան, Թիֆլիս, 1913 ։

24․— Հայերէն նոր բառեր հին մատենագրութեան մէջ, երկու հատոր, Վենետիկ 1913 - 1922 ։

25․— Տիմոթէոս Կուզ եւ Ս․ Գրքի նոր բաներ թարգմանութիւնը, Վաղարշապատ, 1914 ։

26․—Տաճկահայոց հարցի պատմութիւնը, Նոր - Նախիջեւան, 1915։

27․— Երուանդ Շահազիզ, (աշխատակցութեամբ Ս․ Զաթալքաչեանի), Նոր–Նախիջեւան, 1917 ։

28․— Հայաստան, աշխարհագրական թղթախաղ, Թեհրան, 1919 ։

29․— Ցուցակ ձեռագրաց Նոր - Բայազէտի, (գերմաներէն համառօտ թարգմանութեամբ), Վիէննա, 1924 ։

30․— Պարսկական հատընտիր, տպ․ Երեւան, 1925 ։

31․— Քննութիւն Նոր – Նախիջեւանի (Խրիմի) բարբառի, տպ․ Երեւան, 1925։

32.— Gyorans and Tumaris (A newly found secret Religion in Persia), Erivan, 1925.

33․— Ձեռագրական սրբագրութիւններ հայ մատենագիրների մէջ, Երեւան, 1926։

34․— Վաւերագրեր հայ - պարսկական յարաբերութեանց մասին (պարսկերէն եւ թուրքերէն), Երեւան, 1927 ։

35․— Հայոց գրերը, Վիէննա, 1928։

36․— Քննութիւն Մարաղայի բարբառի, Երեւան, 1926 – 30 ։

37․— Գրաբարի ծաղկաքաղ, Երեւան, 1931։

38․— Իբնի Բատուտա Հայոց մասին, (արաբերէն եւ հայերէն), Երեւան, 1931։

39․— Արմատական բառարան, 7 հատոր, Երեւան, 1926 - 1935։ (Այս գործը, որ կը բաղկանայ 8355 էջերէ, գրուած է ձեռքով, որովհետեւ կը պարունակէ բազմաթիւ լեզուներէ վկայութիւններ նոյն լեզուներուն տառերով, զորս կարելի չէր գտնել որեւէ տպարանի մէջ)։

40․— Հայոց անձնանունների բառարան, (լոյս տեսած արդէն երեք հատոր, ու կը շարունակուի տպագրուիլ,— ունի նաեւ հայ տեղանունանց Բառարան մը)։

41․— Համեմատական քերականութիւն հայերէն լեզուի, (ուր քննութեան առնուած են 562 լեզուներ)։

42․— Հայարձան (հաւաքածոյ հայերէն արձանագրութեանց՝ սկզբից մինչեւ ՌԹիւը)։

43․— Ստրաբոն Հայոց մասին (յունարէն եւ պարսկերէն)։

44․— Ֆիրդուսին Հայոց մասին (հայերէն եւ պարսկերէն)։

45․— Քննութիւն Կիլիկիոյ բարբառին։

46․— Քննութիւն Պոլսոյ բարբառին ։

47․— Կարապետ Արեւելցի (մանր մատենագիր) ։

48․— Հայոց Պատմութիւն՝ հիւսուած ընդհանուր Պատմութեան հետ ։

49․— Պատմութիւն հայ գաղթականութեան ։

50․— Հաւաքածոյ պոլսահայ անգիր բանահիւսութեան ։

51․— Հայոց լեզուի պատմութիւնը (տպուած վերջերս Երեւան)։

52․— Հայ լեզուաբանական մատենագրութիւն ։

53․— Քննութիւն Ագուլիսի բարբառի ։

54․— Քննութիւն Նոր – Ջուղայի բարբառին ։

55․— Բաղուից Պարսկաստան ։

56․— Ցուցակ ձեռագրաց Թեհրանի (գերմաներէն համառօտ թարգմանութեամբ)։

57․— Եւրոպական փոխառեալ բառեր հայերէնի մէջ (իտալերէն թարգմանութեամբ)։

58․— Քննութիւն Սուչավայի բարբառին, (արտատպուած «Բազմավէպ»էն)։

59․— Քննութիւն Ղարաբաղի բարբառին, (արտատպուած «Արարատ»էն) ։

60․— Հաւաքածոյ պոլսահայ ռամկական անգիր գրականութեան, (աշխատակցութեամբ Արմենուհի Աճառեանի), տես «Ազգագրական Հանդէս», 1902։

61․— Հայերէնի ներդաշնակութեան սահմանը Թուարանական հաշուով, (տես (Բանասէր » 1899)։

62․— Գնչուերէն հէքեաթ մը նմանութեամբ հայկականին։

63․— Հայկական ծածկախօսութիւններ։

64․— Սուդարանական փորձեր եւ այլ մանր երկեր ։

Այս ցանկին վրայ, մինչեւ թիւ 41ը՝ տպուած են բոլորը։ Մնացեալներէն մէկ մասը եւս տպուած, մէկ մասը անտիպ ։ Այս գործերուն մեծագոյն մասը փոքր աշխատութիւններ են, բայց ստուարածաւալ եւ բազմահատոր գործերը կը մատնեն յղնութիւնը եւ սպառիչ աշխատանքը ։

Աշխատակցած է նախ Բիւրակնի, յետոյ գրեթէ բոլոր կարեւոր պարբերականներուն՝ Հանդէս Ամսօրեայ, Բազմավէպ, Արարատ, Ոստան, Թէոդիկի Տարեցոյցը, Բանասէր, եւայլն։

Շ․ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՍՈՒՏԱՆ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

●

Անգլեւեգիպտական վէճին գլխաւոր նիւթը — Սուէզի ջրանցքէն վերջ — կը կազմէ Սուտանի խնդիրը։ Յաճախ քաղաքական հակամարտութիւններու դուռ բացած է այս հարցը՝ երկու պետութիւններուն միջեւ։ Համաշխարհային երկրորդ պատերազմէն վերջ, եգիպտական բոլոր դահլիճները գրաղեցան անով եւ գահընկէց Ֆարուք, ուզելով Սուտանը իր երկրին կցել, ինքզինքը թագաւոր հռչակած էր Սուտանի։ Տեղի տալով բուռն բախումներու ։

Եգիպտական վերջին յեղափոխութեամբ, վէճը նոր հանգամանք մը զգեցաւ Արդի վարչապետ զօր․ Նեկիպի եւ անգլ․ կառավարութեան միջեւ անցեալ Փետր․ 12ին կնքուած փոխադարձ համաձայնութեամբ մը՝ երեք տարուան պայմանաժամ մը կը տրուի Սուտանի ժողովուրդին, որպէսզի երեսփոխանական ընտրութիւններով, յայտնէ իր կամքը — կ'ուզէ՞ն թարկուիլ Եգիպտոսի վեհապետութեա՞ն թէ անկախ պետութիւն դառնալ ։

Սուտան, (աւելի ճիշդ է ըսել անգլեւեգիպտական Սուտան, որովհետեւ կայ նաեւ Ֆրանսական Սուտանը), կը գտնուի Եգիպտոսի, Եթովպիոյ եւ Չատի միջեւ ։ Այսինքն Վերին Նեղոսի շրջանը ։ Տարածութիւնը մօտ մէկ միլիոն քառ․ մղոն։ Բնակչութեան ընդհ․ թիւն է ինը միլիոն, որուն գրեթէ եօթը միլիոնը տեղացի։ Իբրեւ գլխաւոր արտադրութիւն՝ ունի բամպակ, խէժ, սուսամ, արջառ։ Երկու կարեւոր քաղաքներն են Խարթում եւ Օմտուրման, Կապոյտ եւ Սպիտակ Նեղոսներու միացման կէտին վրայ։ Բնակիչները խառնուրդ մըն են գոյներու, ցեղերու, կրօնքներու ։

Սուտանի բնական գեղեցկութիւնն ու արժէքը կը ներկայացնեն՝ կեդրոնական դաշտագետինն ու Նեղոսս գետը ։ Աստ երկու գլխաւոր ճիւղերը՝ Կապոյտը եւ Սպիտակը՝ Եթովպիայէն կը թափին Ուկանտա եւ միանալով ուրիշ գետակներու հետ, Խարթումի մօտ կը կազմեն մայր Նեղոսը։ Այսպէս կազմուած մեծ գետը անցնելով բացարձակապէս անապատային տարածութիւններէ՝ կը հասնի Եգիպտոս, կեանք բաշխելով անոր, ինչպէս ըսուած է իրաւամբ, «Եգիպտոս Նեղոսի պարգեւն է»։

« Սեւ երկիրը» ինչպէս կը կոչեն Սուտան դարերով ապրած է եգիպտ․ տիրապետութեան տակ ։

Եկող գացող բոլոր վեհապետներն ու Խտիվները այդ երկիրը նկատած են չտեմարան մը փղոսկրի, ոսկիի եւ գերիի։ Ոչ մէկ աշխատանք տարած են ժողովուրդին բարօրութեան եւ զարգացման համար։ Եւ սուտանցին ապրած է կեանք մը կեղեքումի, թշուառութեան եւ տգիտութեան։ Թէեւ 1820ի եգիպտական տիրապետութենէն վերջ, որ տեւեց 60 տարի, Խտիվները երկրին պայմանները բարւոքելու համար մեծ լիազօրութիւններով Սուտան ղրկեցին Սէմուըլ Պէյքըրի եւ Զարլզ Կորտընի նման անգլիացի անձնաւորութիւններ։ Սակայն անոնց ջանքերն ալ չօշափելի արդիւնք չունեցան ։

Իսլամ կրօնաւոր մը, Մոհամմէտ Ահմէտ, 1881ին ինքզինքը հռչակեց Մեսիա (Մեհտի) եւ պարզեց ապստամբութեան դրօշը ։

Սուտանէն վտարուեցան Եգիպտացիներն ու իրենց օտար բարեկամները ։ Կորտըն վրայ տուաւ նաեւ իր կեանքը ։

Տասնըեօթը տարի վերջ, 1898ին, զօր․ Քիչնըր (յետագային լորտ) անգլեւեգիպտական բանակի մը գլուխն անցած՝ ջախջախեց Մահմետականները, Օմտուրմանի ճակատամարտին մէջ։ Քիչնըր եղաւ բացարձակ տէրը աւերուած երկրին ։

Իբրեւ հետեւանք Սովի, տարափոխիկ հիւանդութիւններու՝ քանութիւններու եւ պատերազմին աւերներուն, երկրին հինգ միլիոն բնակիչներէն ողջ մնացած էին միայն երկու միլիոն հոգի՝ Մահմետականներու տիրապետութեան շրջանին ։

Այդ թուականէն ի վեր (1899) Սուտան ենթակայ է անգլեւեգիպտական միացեալ տիրապետութեան, գլխաւորութեամբ անգլիացի կուսակալի մը։ Իրականին մէջ իշխող տարրը Անգլիացիներն են։ Եգիպտացիները երկրորդական դիրքի վրայ կը գտնուին։ Սակայն համաձայն ամերիկացի թղթակիցի մը վկայութեան, անգլիական վարչագիտութիւնը «Սեւ Երկրին» ապահովեց 55 տարուան բաղդատաբար խաղաղութեան շրջան մը ։

Մէկ փաստ միայն կը բաւէ ցոյց տալու համար երկրին այս տնտեսական վերելքը։ Միացեալ տիրապետութեան առաջին տարին Սուտանի կառավարութեան տարեկան մուտքն եղած էր 124·500 անգլ․ ոսկի ։ Այս տարի 28·500·000 ։

Սուտանի ինը միլիոն բնակչութեան երկու երրորդը իսլամ են, համախմբուած կեդրոնական եւ հիւսիսային մասերուն մէջ։ Հարաւային շրջանին մէջ՝ կռապաշտ Հնդիկներ ։

Քաղաքական տեսակէտով իսլամները աւելի զօրաւոր են։ Կը բաժնուին երկու գլխաւոր աղանդներու։ Այժմ ջանք կը թափեն լուծելու համար կրօնական անհամաձայնութիւնները, որոնք բաւական կնճռոտ են միացեալ ճակատ կազմելու համար ։

Աղանդներէն մէկը Անզարն է, գլխաւորութեամբ Մեհտիի տղուն՝ Ապտիւլրահման Մահտիի։ Միւսը Խաթմիա, ղեկավարը՝ Ալի էլ Մարղանի ։

Մեհտին՝ որուն անգլ․ կառավարութիւնը ամսական կը վճարէ քան ոսկիի կենսաթոշակ մը, Սուտանի ամենահարուստ անձն է։ Իրեն զօրավիգ ունենալով Ումմա կուսակցութիւնը, որ կը համարուի երկրին ամենալաւ կազմակերպուած քաղաքական կուսակցութիւնը։ Կը ձգտի կատարեալ անկախութեան, իր գլուխը ունենալով Մեհտին իբրեւ թագաւոր, մնալով բրիտանական հասարակապետութեան մէջ։ Կողմնակից են Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան ծրագրին, բայց ոչ միացում Եգիպտոսի ։

Ումմային հակառակորդը Ազգային միացեալ կուսակցութիւնն է։ Իրենց ծրագիրն է ստեղծել ինքնավար պետութիւն մը՝ թեւարկութեամբ Եգիպտոսի ։

Պարզ է ուրեմն, որ Մեծն Բրիտանիա եւ Եգիպտոս ձեռնարկած են պայքարի եւ քարոզչութեան, շահելու համար իրենց կուսակիցներուն համակրանքը ։ Հակառակ Փետր․ 12ի անգլեւեգիպտական համաձայնութեան, ըստ որում կողմերէն մէկն ու մէկը պիտի չփորձէր քաղաքական ազդեցութիւնը բանեցնել տեղացի ժողովուրդին ազատ կամքին վրայ, արդէն ըսկսած են դանդատիլ իրարու դէմ, տեսնելով բռնաբարումը այդ համաձայնութեան։

Ամէն պարագայի մէջ Սուտանցին երեք տարուան լայն ժամանակաշրջան մը ունի յայտնելու համար իր կամքը։

Ա․ ՀԱՐԲԼԵԱՆ

"ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ"

★

Փարիզ հասած է արդէն ողբացեալ Ռուբէն Տէր –Մինասեանի արտասովոր գործը ,եօթը հատոր։

Յուշագրութիւնը եւս այսօր դարձած է գրական յատուկ սեռ։ Անցեալին մէջ այսպէս չէր սակայն։ Յուշագրողէն կը պահանջուէր առաջին հերթին ճշգրիտ արձանագրութիւնը տեղի ունեցած զանազան դէպքերուն, որուն ականատես կամ մասնակից եղած է հեղինակը։ Ուրիշ խօսքով՝ իրական դէպքերու տեսակ մը յատակ լուսանկարում։ Բառերն անգամ պիտի պահուէին նոյնութեամբ, ինչպէս որ արտասանուած են խնդրոյ առարկայ անձնաւորութիւններու կողմէ ։

Ռուս հռչակաւոր գրական քննադատ Բելինսկի, դեռ ԺԹ․ դարուն համարձակ միտք յայտնեց, թէ յուշագրողը «պարտաւոր չէ ըլլալու միայն լուսանկարիչ» ։ Յուշագրութիւնն ալ, իբրեւ գրական սեռ, ենթակայ պիտի դառնայ գեղարուեստական արտադրութեան տարրական օրէնքներուն։ Յուշագրողը առնելով իրական դէպքերը, պիտի անցընէր զանոնք իր երեւակայութեան մէջէն, ստեղծէր գեղարուեստական պատկերներ, իսկ լեզուին տար այն ձեւը, որ յատուկ էր հեղինակի գեղարուեստական ոճին եւ ճաշակին ։

Հայ յուշագրութեան մէջ Ռուբէնը լիովին հետեւած է Բելինսկիի եւ յետագային ուրիշ գրագէտներուն տեսակէտներուն ։

Իր Յուշերուն կախարդական ուժը գեղարուեստական արժէքին մէջ է ։ Իւրաքանչիւր դէպք իր գրչին տակ, անսպասելի կերպով, դարձած է գողտրիկ ստեղծագործութիւն, այնպիսի լեզուով եւ ոճով, որոնք յատուկ են միայն հեղինակին։ Յեղափոխութեան անսպառ հարուստ նիւթը, գերմարդկային եւ հերոսական գործերը թոիչք են տուեր Ռուբէնի

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱԶԳ. ՍԳԱՏՕՆԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

•

ՏԷՍԻՆ.— Ապրիլեան Մեծ Եղեռնի 38րդ տարեդարձի ոգեկոչումը հոս եւս կատարուեցաւ կիրակի ցերեկ, Հ.Յ.Դ. Տան մէջ, համազգային շուքով ու երկիւղածութեամբ: Ինչպէս նախորդ տարիները, այս անգամ ալ կազմակերպողն էր Ֆրանս. բանակի հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը մասնակցութեամբ ազգ. բոլոր կազմակերպութիւններու:

Առաւօտեան, նոյն առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պատարագ մատուցուեցաւ կրօն. ընկերակցութեան կողմէ, Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ: Եսայի քահանայ Թաթուլեան, որ յատկապէս հրաւիրուած էր Փարիզէն տուաւ շինիչ քարոզը:

Դժբախտաբար ակնկալուած բազմութիւնը չկար: Մեր գաղութը իր ամփոփ վիճակով պէտք էր լեցնէր եկեղեցին թէ սրահը՝ բերնէ բերան: Երկու ժամուան զոհողութեան մը արժանի չե՞ն մեր անհամար նահատակները: Ամէն կերպով դատապարտելի է այս թմրութիւնը:

Օրուան նախագահը, ընկեր Սարգիս Առաքելեան հրաւիրեց ներկաները յոտընկայս ունկնդրել երգչախումբին «Հանգիստ, հանգիստ» մահերգը ի յարգանս նահատակներու յիշատակին:

Յետոյ ընկերը ակնարկ մը նետեց 38 տարի առաջ պատահած ազգային աղէտին վրայ: «Մեր դահիճները ուզեցին բնաջնջել մեզ ազգովին: Սակայն ծառը մնաց անեղծ ու առողջ, դարձեալ ընձիւղելով թարմ ու զօրաւոր ծիլեր, ճիւղեր ու տերեւներ: Ապա անդրադարձաւ Մուսատաղի հերոսական ժողովուրդին»:

Յանուն Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդին կարդացուեցան երկու ուղերձներ: Առաջինը ֆրանսերէն՝ Ալիքսան Մանուկեանի: Երկրորդը հայերէն՝ Սուրէն Փափազեանի կողմէ: Երկու ուղերձներն ալ ինքնագիր, տոգորուած էին ջերմ հայրենասիրութեամբ եւ լուրջ տրամաբանութեամբ:

Գեղարուեստական բաժինը խնամքով պատրաստուած էր Տէր եւ Տիկին Փափազեաններու կողմէ: Օր. Մարի Մուրատեան զգացումով արտասանեց «Մօր մը երազը»: Օր. Սիրվարդ Սերոբեան քնքոյշ ձայնով երգեց «Սեւ, մութ ամպերը»:

Հ.Յ.Դ. Տէսինի կոմիտէի կողմէ ընկ. Մովսէս Կարապետեան կարդաց թելադրիչ ուղերձ մը:

Փոքրիկն Բրաբիոն Տապաղեան արտասանեց Սիամանթոյի «Ափ մը մոխիրը» բանաստեղծութիւնը, խոր զգացումով:

Նոյնը կարելի է ըսել նաեւ Օր. Մարի-Լուիզ Առաքելեանի մասին, իր «Աղջկան որի մազերը...» (Գ. Բորեանի) արտասանութեամբ որ համակ յուզում ու թախիծ ներշնչեց բոլորին: Երգչախումբը երգեց «Թող չերգէ պլպուլը»: Երկու երգերն ալ կը վարէր Տիկ. Փափազեան:

Այնուհետեւ բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը, Պ. Յակոբ Վարժապետեան: որ գեղեցիկ եւ սահուն լեզուով մը վերլուծեց այն պատճառները որոնք պատրուակ ծառայեցին հայաջինջ քաղաքականութեան: Սխալ դատեւ այն կարծիքը թէ Հայը դառնուկի նման գնաց կոտորուելու:

«Այո, կոտորուեցաւ ան որովհետեւ ի վիճակի չէր աղէտէն խուսափելու: Հայը գիտէ նաեւ հերոսաբար կռուիլ: Մարտնչած է ան իր ազատագրութեան համար: Ապացոյց՝ մեր բազմաթիւ հերոսամարտները: Ան կերտեց կորիզը իր հայրենիքին, մեծ զոհողութեանց գնով»: Յետոյ, թելադրեց բոլորին վառ պահել ազգային զգացումները եւ զանոնք փոխանցել փոքրերուն: Ազգային առողջ դաստիարակութեամբ մեծցնել զանոնք: Միայն այդ կերպով կարելի է յարգել մեր անհամար զոհերուն յիշատակը եւ իրականացնել անոնց պատգամը:

Սգահանդէսը վերջացաւ Եսայի քահանայի Պահպանիչով: Գ. Պ.

ՊՈՒՍՕ.— Այս տարի ազգ. սգահանդէսին նախաձեռնութիւնը ստանձնած էր Հ.Յ.Դ. Մուրատ խումբը, «Բարսեղ Շահպազ» ակումբին մէջ:

Որոշեալ ժամէն առաջ սրահը լեցուած էր ուխտաւորներու բազմութեամբ: Բացակայ էին միայն անոնք, որոնք անապատ եւ աքսոր չտեսան կամ յիշատակ մը չունին անցեալէն:

Օրուան նախագահին հրաւէրով «Տէր Ողորմեա»ն նուագեց ջութակով, Ս. Տօնէրեան, Նոր Սերունդէն: Նախագահը պարզեց օրուան իմաստը, յիշեցնելով յաւէտ ողբացեալ ընկեր Ա. Ահարոնեանի խօսքը, «Այնքան չարիք թէ մոռանան»... Յաջորդաբար արտասանեցին Օր. Հրթիկեան եւ Նոր Սերունդէն Յ. Միքայէլեան:

Մէկ վայրկեանի յոտնկայս լռութենէ վերջ, խօսք առաւ ընկեր Ա. Միքայէլեան՝ բնաբան ունենալով «Լերան վիշտը»: Ընկերը ականատեսի վկայութեամբ ներկայացուց հրէշներու գործած աննախընթաց նախճիրը: Եւ վերջացուց բացագանչելով. «Անմահ է մեր ցեղը: Դարերէն կուգայ եւ կ՚երթայ դէպի ապագան, ոչ մէկ բռնակալութիւն կրնայ կասեցնել անոր վազքը պատմութեան մէջէն»:

ՀԱՅԿՈՒՆԻ

վերլուծող մտքին եւ գեղագիտական իր ըմբռնումներուն եւ յոյզերուն: Այս պատճառով մենք մեր առջեւ ունինք երեք տեսակի գանձեր՝ յեղափոխական դէպքերու վերակենդանացումը, անոնց փիլիսոփայական իմաստը, եւ այդ դէպքերու գեղարուեստական վերարտադրումը: Իսկ անհատ հայդուկներու նկարագրութիւնը ոչ թէ պարզ կենսագրութիւն է, այլ իւրատեսակ պիօքրաֆի ռօմանսէ:

Այս իմաստով Ռուբէնը կը դառնայ մեր յեղափոխական անցեալի ոչ միայն ուսումնասիրողը այլեւ երգիչը միաժամանակ:

Ռուբէնը իր ամբողջ կեանքը անցուց մխրճուած յեղափոխական, քաղաքական, պետական, կուսակցական պատասխանատու գործերու մէջ: Զինքը կը հետաքրքրէր գլխաւորաբար գործնականը, անմիջական գործը, կազմակերպումը:

Ան չէր թաքցներ իր հեգնանքը «գրողներու» հանդէպ: Թէ ինչպէս պատահեցաւ, որ այդ ուժեղ միտքն ու կամքը, այդ անզուգական գործիչը իր կեանքի վերջը կարողացաւ դառնալ իր հեգնած «գրողը», այդ կը մնայ երեւի իր արտակարգ անձի գաղտնիքը:

Այսօր մեր ձեռքի տակ է այս անսովոր, արտակարգ յուշագրութիւնը, որմէ այնքան սորվելիք եւ օգտուելիք ունի հայ երիտասարդութիւնը:

Ջերմապէս կը յանձնարարենք բոլոր անոնց, որոնք իրապէս կ՚ուզեն հաղորդուիլ մեր աննման, սքանչելի յեղափոխական անցեալին, օր առաջ գնել այս եզակի հրատարակութիւնը: Ընթերցողը հոն պիտի գտնէ ե՛ւ պատմութիւն, եւ արտասովոր դէպքեր ու դէմքեր, եւ փիլիսոփայական ինքնատիպ մտածումներ, ինչպէս եւ գեղարուեստական սքանչելի դրուագներ:

Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԹԵՍԱՂՈՆԻԿԷԻ (Սելանիկ) եկեղեցին որ յիսուն տարուան կեանք ունի այսօր կարծես որբացած է: Միմիայն տօնական օրերուն բարեպաշտներու այցելութիւնը կ՚ընդունի: Ղուկաս քահանայ քանի մը գիւղերու հետ գերմարդկային ճիգեր կը թափէ համայնքը ազգ. եկեղեցիին կապելու: Անցեալին մէջ պաշտօնապէս ճանչցուած Ազգ. Առաջնորդարան կար (Թրակիոյ եւ Մակեդոնիոյ շրջանին), ինչպէս եւ եպիսկոպոսներ եւ քահանաներ: Այսօր համայնքին ընդհ. թիւն է 800 հոգի: Անոնմէ զատ 150 հոգի բաժնուած են խառն ամուսնութիւններու եւ դաւանական տարբերութիւններով եւ ազգ. եկեղեցիին հետ կապ չեն պահեր: Փրկելու համար ազգ. հարստութիւնները, թաղական խորհուրդը որոշեց նորոգել եկեղեցիին յարակից խարխուլ շէնքը զոր նուիրած էր Տարտանէլցի Կ. Ղազարեան: Այս առթիւ պիտի ծախուէր Խարիլաոսի շրջանին մէջ Հ. Կ. Խաչի կողմէ գնուած եւ ազգին նուիրուած հողամաս մը որ երեսի վրայ ձգուած էր: Ծրագիրը գործադրուած է: Նոր շէնքը ունի երեք յարկ, իւրաքանչիւր յարկի վրայ երեք սենեակ: Օժտուած է ելեկտրական լոյսով եւ ջուրով: Ժողովուրդն ալ բերաւ իր լայն աջակցութիւնը: Որով Սելանիկի գաղութը այսօր ունի մնայուն հասոյթի աղբիւր մը՝ տարեկան մօտ քսանըհինգ միլիոն դրախմի: Շէնքին այսօրուան արժէքն է 1200 ոսկի եւ իբրեւ նոր շէնք տասը տարուան կալուածական տուրքէ զերծ է: Շէնքին առաղձը հայթայթած է Պ. Ռուբէն Գալֆայեան, իսկ յատակագիծը սիրայօժար պատրաստած են ճարտարագէտներ Գ. Գէորգեան եւ Վ. Տէր Զաքարեան:

Պ. ՍԻՍԱԿ Գօճաօղլանեան Լիբանանի մէջ աստիճանի բարձրացում ունենալով, ոստիկանութեան տեսուչ (քոմիսէր) նշանակուած է:

ՍԷՈՒՏԻ ԱՐԱԲԻՈՅ գահաժառանգ իշխանը Պաալպէքի աւերակները (Լիբանան) այցելած ատեն հանդիպած է նաեւ Ծթօրա հայկ. գիւղը, ուր մեծ պաստառի մը վրայ արաբերէն տառերով հայ ժողովուրդի յարգանքը եւ համակրանքը յայտնուած է: Էմիրը ժպիտով դիմաւորած է հայ ժողովուրդը, իսկ Պէքաայի կառավարիչը մասնաւոր շնորհակալութիւն յայտնած է հայ ժողովուրդին:

×

Վերընտրուած է գիւղին մուխթարը, ընկեր Գ. Գուտուլեան:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

★

ՆԱՓՈԼԻ, (Յառաջ).— Ապրիլ ամսուան մէջ Նափոլիի մէջ տեղի ունեցան ըմբշամարտի համաշխարհային ախոյենութեան մրցում: Կը մասնակցէին 21 ազգերու լաւագոյն ըմբիշները: Առաջին անգամ ըլլալով Խ. Միութիւնն ալ ուղարկած էր 32 հոգիէ բաղկացած խումբ մը՝ 16 ըմբիշներ եւ 16 հսկիչներ: Խորհրդային նաւ մը ծովափը կանգնած կը սպասարկէր իր մարզիկներուն՝ հայրենական խոհանոցի համադամներով սնուցանելու համար: Թղթակիցներու նկարահանումներէն խուսափելու համար, մարզիկներն ըմբշամարտի վարժութիւններ կը կատարէին իրենց բռնակած պանդոկի սրահին մէջ: Վարժութեանց միջոցին սրահին կահկարասիներէն շատ մը իրեր ջարդ ու փշուր են եղած՝ մեծ վնասներ պատճառելով պանդոկատիրոջ: Քաղաքին մեծ մարզասրահներէն մէկուն մէջ 7–8 օր տեւող ամենօրեայ մրցումներուն կը յաճախէին հազարաւորներ սպառելով բոլոր տոմսերն ու տեղերը:

Այս մրցումներուն մասնակցող խորհրդային խումբին մէջ կային երեք հայ ըմբիշներ.—

1. Թերաեան (Հելսինկիի ոլիմպիականէն, ոսկի շքանշան ստացած): 2. Խաչատրեան եւ Յ. Քարթոզեան:

Հելսինկի ներկայ եղած ատեն, Խ. Միութեան հայ մարզիկներէն ոսկի շքանշան ստացած Շահինեան եւ Զմշկեան ինծ ըսին թէ յաջորդ մրցումներուն պիտի ներկայացնեն նոր եւ հուժկու հայ մարզիկներ:

Ահա այդ նորերէն են՝ Խաչատրեանն ու Քարթոզեանը:

Վերոյիշեալ երեք հայ ըմբիշները իրենց հերակլեան գեղեցիկ մարմիններով, ճարպիկ «թեքնիկ»ով անդիմադրելի ուժով զարմանք եւ հիացում պատճառեցին հանդիսականներուն: Անոնք յաղթանակով՝ մրցումին առաջնութիւնը ապահովեցին Խ. Միութեան համար: Մրցումին վերջնական արդիւնքն է.— 1. Խ. Միութիւնը 41 կէտ շահեցաւ: 2. Շուէտ 24.5 կէտ: 3. Ֆինլանտա քսան, 4. Իտալիա 17, 5. Հունգարիա 15, 6. Թուրքիա 15, են.:

Շատ մեծ զարմանք պատճառեց 115 քիլօ կշռող ծանր քաշի համաշխարհային ախոյեան Քոթքասի պարտութիւնը շուէտցի երիտասարդ ըմբիշ Բերթիլ Անթոնսոնի կողմէ: Քոթքաս խորհրդային մարզիկ է եւ 1938էն ի վեր չէր պարտուած: Գերմանացի յայտնի լրագրող մը կը գրէ Միւնխէնի «Զիւթտոյչէ Ցայթունկ» թերթին մէջ, յաղթական երեք հայ ըմբիշներու մասին.—

«Երեք սեւահեր Հայեր, Շահինեանի եւ Զմշկեանի նման փոքրիկ պեխեր թողած, ուսումնական դիմագծերով եւ չափաւոր բայց գեղեցիկ մարմնային կազմով առաջին իսկ հայեացքին այնքան աչքի զարնող ուժի արտաքին երեւոյթով, մեծ զարմանք պատճառեցին հանդիսականներուն իրենց անպարտելիութեամբ ու ծառեր արմատախիլ ընող անդիմադրելի ուժով»:

ՄԱՔՍ ՊԱՐՈՆԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՎԱՆԱԳԻ ՊԵՏԻԿԸ (մանկական պատմուածք): Գրեց՝ Հեղինէ Դաւիթեան: Թեհրան, 1952: Գին մէկ տոլար:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (75)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Իրիկուան դէմ կ՚երեւայ Անավարզայ բերդը՝ վարդագոյն մշուշի մը ընդմէջէն, իր պատառատուն աւերակներով սէգօրէն կանգնած արհամարհելով ժամանակը ու դէպքերը, ու նոյնիսկ կարծես անաղօրոյն գեղեցկութիւնը բնութեան՝ որ իր ներդաշնակութեան մէջ — ինչպէս բեհեզեայ պատանքի մը՝ կը ծածկէ փտութիւնը թափուած արիւնին ու դիակներուն:

Իրիկնամուտին կը հասնինք վերջապէս Սիս... պատմական մայրաքաղաքը: Գեղագոյն աստիճանի յուզումով մը լեցուն է մեր հոգին. քաղաքը, իր ճերմակ տուներով կը տարածուի լայն հովիտի մը մէջ միջնադարեան բերդաղեակի երեւոյթով վանքին ստորոտը: Հեռաւոր լեռնաշղթաները իրենց աստիճանական կապոյտին մէջ պարփակուած կը կանգնին պահակներու նման. ամէն բան կէս ստուերի մէջ է եւ խաղաղութեան ու ներդաշնակութեան զգացում մը կը ծածանի միջոցին մէջ:

Սայլը մեծաժխոր աղմուկով մը ոստոստելով անկանոն սալայատակներուն վրայ կը յառաջանայ քաղաքին մէջ. տուները փակ են ու մարդ չկայ. լուռ է ամէն կողմ. միայն ցանցառօրէն փոքր եւ գիրուկ մանուկները գլխարաց կը մօտենան մեզի, զարմացումով կը նային ու կը քաշուին:

Ահաւասիկ վերջապէս հայաբնակ քաղաք մը որ ինքզինքը պաշտպանած էր թշնամիին յարձակումներուն դէմ. հոգինիս զեղուն է զանազան կարգի զգացումներով. կը մտաբերենք հեռաւոր եւ մօտաւոր անցեալը, բաները ու դէպքերը կը շփոթուին ու մենք անձնատուր կ՚ըլլանք բոլորովին նորատեսակ արբեցութեան մը:

Քանի մը րոպէ եւս, եւ ահա կը ցցուին երկու հսկայական սիւները, մնացորդ՝ անցեալ փառքերու ... հոն է նաեւ վանքը իր այլ եւ այլ բաժիններով տարածուած բերդին պարիսպներուն եւն. մօտալուտ գիշերուան ստուերապատ մթնոլորտին մէջ սեւ եւ սեպ կը ցցուի մեր աչքերուն առաջ ժայռուտ լեռը որուն կողերուն վրայ պիտի գտնենք Լեւոնի Բերդը, արծիւներու բնակարան:

Հետզհետէ մեր աչքերը կ՚որոշեն նաեւ Մայրավանքի եկեղեցին, բոլորովին նման միջնադարեան դղեակի մը, իր հնամենի տեսքով, բարձր կանգնած եւ ճակատը դարձուցած քաղաքին:

Այն քանի մը օրերը որ անցուցինք Սիսի Մայրավանքին մէջ, անմոռանալի օրեր եղան մեզի համար. քաղաքացիները դարպաս կուգային տեսակցելու եւ խորհրդակցելու մեզի հետ իրենց հոգերուն, ցաւերուն, բայց մանաւանդ կրթ. գործերուն վրայ. յանկարծ խօսակցութիւնը կը շեղէր. կը յիշէին յարձակումի տխուր օրերը եւ մենք ալ իրենց հետ ուժգին յուզումով մը կ՚ապրէինք այն ժամերը որոնց մասին կը պատմէին:

Բայց որքան հպարտանալու պատճառ ունէինք. Սիս քաղաքը, խոհեմ, իմաստուն, եւ քաջարի վճռականութեամբ մը ինքզինքը պաշտպաներ էր թշնամիին դէմ. հազարներով եկեր էին պաշարելու զինքը, աչքերնին վառած թալանի ու կոտորածի հրայրքէն եւ բերաննին լեցուն հայհոյութիւններով եւ սպառնալիքներով:

Օրերով եւ օրերով խաղաղասէր եւ ընդհանրապէս երկրագործ քաղաքացին մէկ կողմ ձգած մշակութեան գործիքները, հրացանը ուսին պատրաստ կեցեր էր ինքնապաշտպանութեան պատնէշին վրայ. եւ անսալով իրենց քրիստոնէական ոգիով թրծուած առաջնորդներու յորդորներուն, ոչ միայն յախուռն եւ յարձակողական դիրք չէին բռներ այլ նաեւ խնայեր էին թշնամիին ու «ոչ մէկ գնդակ առանց բանաւոր պատճառի չէր արձակուած» իրենց կողմէ:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՍԻԱՄ որոշեց Ազգաժողովին դիմել, Լաոսի դէմ կատարուած արշաւանքին առթիւ որ կը սպառնայ իր ապահովութեան :

ԱԼՊԱՆԻԱՆ զօրացնելու համար, Խ. Միութիւնը որոշեց մեծաքանակ զինամթերք ղրկել: Միւս կողմէ, հարիւր Ալպանացիներ պահանջած է, որպէսզի ռազմական կրթութիւն ստանան Ռուսիոյ եւ Լեհաստանի մէջ: Շարունակ, խորհրդային նաւեր կ'երթեւեկեն Ալպանիոյ Տուրացցօ եւ Վալոնա նաւահանգիստները: Միւս կողմէ կ'աւելնայ ռուս մասնագէտներու եւ սպաներու թիւը Ալպանիոյ մէջ :

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ, առանց սպասելու Քորէայի զինադադարի բանակցութեանց ելքին, որոշեց կրճատել Մ. Նահանգներու պաշտպանութեան ծրագիրը: Պիտի փակուին զինավարժութեան 11 կայաններ, պիտի կրճատուին կարգ մը զօրաբաժիններ, նոր օդակայաններ պիտի չշինուին եւն. :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ վարչապետը, Պէն Կիւրիոն, տեսակցութեան մը առթիւ յայտարարեց թէ պատրաստ է հարիւր տարուան համար երաշխաւորութիւն տալ Արաբներուն, երկրի ներկայ սահմաններու մասին: Եւ աւելցուց. — «Մենք զինուորական արկածախնդրութիւններ չենք փորձեր: Մենք խաղաղութիւն կ'ուզենք, վասնզի գիտենք թէ ինչ կ'արժէ պատերազմը: Խաղաղութիւն կ'ուզենք մեր երկիրը վերաշինելու եւ գաղթականները տեղաւորելու համար»:

ԿԱՏԱՂԻ ԿՌՓԱՄԱՐՏ մը տեղի ունեցաւ Իրանի խորհրդարանին մէջ, կիրակի օր : Երկու ընդդիմադիր երեսփոխաններ կռուելով դուրս նետեցին Նորընտիր երեսփոխան մը, կուսակից Տոքթ. Մոսատեղի: Ուրիշներ ալ իրար խառնուեցան եւ ժողովասրահը կատարեալ կռուադաշտի մը վերածուեցաւ: Ոստիկանութիւնը միջամտեց :

ԺԱՆ Տ'ԱՐՔԻ 522րդ տարեդարձը տօնուեցաւ կիրակի օր, աւանդական հանդիսաւորութեամբ: Հանրապետութեան նախագահը սքանչելի ծաղկեպսակ մը դրաւ արձանին վրայ, ի ներկայութեան բազմաթիւ երեւելիներու: Վերջին պահուն համայնավարները ընդհարում մը ունեցան աջակողմեաններու հետ :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ ձերբակալութիւնները կը շարունակուին: Կալանաւորներուն թիւը հասած է 220ի: Միեւնոյն ատեն պայքարը կը շարունակուի Հիւս. Ամերիկայի հեռագրական գործակալութեանց դէմ:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ պատերազմին ծախքերը թեթեւցնելու համար, Մ. Նահանգները 60 միլիոն տոլարի յաւելուածական վարկ մը տրամադրեցին Ֆրանսայի: — Ըմբոստները կը շարունակեն զինուորական համախմբումներ կատարել, սպառնալով Թոնքինի :

ԱՐԲԱՆԵԱԿ ԵՐԿԻՐՆԵՐԸ կը զօրացնեն իրենց պահակազօրքերը եւ ամրութիւնները՝ Եուկոսլաւիոյ սահմանագլուխին վրայ: Սթալինի մահէն ի վեր ոչինչ փոխուած է կացութեան մէջ :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը տօնէ իր Օրը Յունիս 7ին, Կիրակի ժամը ճիշդ երեքին Սեւրի Մուրատեան վարժարանի «Պէշիկթաշլեան» սրահին մէջ, 26 ռիւ Թրօյօն Սեւր :

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ :

Տէր եւ Տիկին Սուրէն Սարգիսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մինըեան եւ զաւակները եւ ազգականները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ ազգականին ՏԻԿ. ԱՂԱՒՆԻ ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ (Ծնեալ Գարակէօզեան, երկարամեայ ուսուցչուհի Թուրքիոյ գաւառներուն մէջ) յանկարծական մահը:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, երեքշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 2.30-ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 ռիւ Ժան Կուժօն), ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Անկէնի գերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել :

ՄԱՅԻՍ 1-ԷՆ Ի ՎԵՐ «ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ

Պոռտոյի մէջ լրագրավաճառ M. Delpont, 328, Chemin St. Julien, իսկ Վերի Պորտոյի համար M. Roul, 57, Bd. de Beaumont - ի պազարը:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

30 Մայիս Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս Ե. թաղամասի ճաղաճապետարանի շքեղ սրահին մէջ :

PLACE DU PANTHÉON

Մանրամասնութիւնները շուտով :

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

30 Մայիս, շաբաթ երեկոյեան, Օրլոժի սրահը, 143 Քուր Լաֆայէթ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

(ՄԱՐՍԷՅԼ)

8րդ դասախօսութիւնը այս չորեքթի ժամը 21ին, «Ահարոնեան» ակումբը, 26 ռիւ տէ Քոնվալէսան :

Կը խօսի ընկեր Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ (Փարիզէն): Կը հրաւիրուին նաեւ Նոր Սերունդի անդամները :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

Համբարձման Տօնին առթիւ, այս հինգշաբթի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կազմակերպած է հայ մանուկներու հաղորդութեան օր :

Դպրոցասիրաց եւ Մխիթարեան վարժարաններու, Հայ. Եկեղեցւոյ, Կապ. Խաչի: Բարեգործականի բոլոր դպրոցներու աշակերտութիւնը հրաւիրուած է ներկայ ըլլալու հանդիսաւոր պատարագին, ժամը 10ին:

Փարիզի եկեղեցւոյ կրտսեր «Դպրաց դասու» պատանիներու երգչախումբը պիտի մասնակցի արարողութեան ղեկավարութեամբ դպրապետ Պ. Պօղոս Գույումճեանի: Պիտի քարոզէ Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան: Կը հրաւիրուի նաեւ հայ հասարակութիւնը :(Դիւան)

ՅՈՒՆԻՍ 22ԻՆ Սալ Եէնայի մէջ գեղարուեստական մեծ երեկոյթ, ի պատիւ Պ. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ: Կազմակերպուած իր բարեկամներուն կողմէ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԳԻՆԵՁՕՆԸ

Ժողովրդական համալսարանի բացման առթիւ, Համազգայինը կազմակերպած է Գինեձօն մը գեղարուեստական բաժինով, Համբարձման հինգշաբթին, 14 Մայիս, կէսօրէն վերջ ժամը 5-10, Ազգ. Տան մէջ: Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները :

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂՈՎ.ՐԴ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺի վարչութիւնը ներողութիւն կ'ընդրէ իր բոլոր բաժանորդներէն, հրատարակութեան ակամայ յապաղումին համար: Յունուար - Փետրուար միացեալ թիւը, 32 էջ, լոյս տեսաւ այս շաբթու: Մարտ - Ապրիլ միացեալ թիւը եւս մամուլի տակ է արդէն: Կը յուսանք կանոնաւորել հրատարակութիւնը յառաջիկայ ամիսներուն :

13 տարի է որ կը հրատարակուի այս օգտաշատ եւ սիրուած թերթը: Ու պիտի շարունակուի՝ հակառակ տնտեսական աննախընթաց տագնապին: Մեր բարեկամներուն կը մնայ դիւրացնել հրատարակիչին ճիգերը :

Ուշադրութիւն.— Կը խնդրենք բոլոր այն պարբերականներէն, որոնք կը փոխանակուին ՀԱՅ - ԲՈՅԺ հետ, սրբագրել մեր հասցէն: Եւ այսուհետեւ նամակ, թերթ կամ դրամ ուղղել այս ձեւով .—

CH. NARTOUNY, chez « HARATCH »
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ
Զ. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ԲՈՅԺԻ ԽՄԲԱԳՐԻՆ
Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30ին
Եէնայի թատրոնին մէջ
Կը նախագահէ եւ կը խօսի

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Կը խօսի ՏՈՔԹ. ՏԱՄԼԱՄԵԱՆ

Տաղանդաւոր բեմադրիչ ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆ պիտի ներկայացնէ իր ֆիլմերէն մին: Կը մասնակցին ֆրանսացի արուեստագիտուհիներ :

Տոմսերը կարելի է հայթայթել «Յառաջ»ի խմբագրատունէն եւ յանձնախումբի անդամներուն միջոցով :

Հանդէսին օրը՝ կիշէէն տոմսակ պիտի չծախուի :

Մանրամասնութիւնները շուտով:

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Մայիս 31ին Միւթիւալիթէ
Զոմը կը տօնէ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

ԸՆԿ. Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆԻ դասախօսութիւնը Մարսիլիոյ Նոր Սերունդի համար .—

ԳՇ. 12 Մայիս.— Հայկական իրականութիւնը եւ մեր երիտասարդութեան դերը :

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 14 Մայիս.— Դիրքը ներկայ վտանգներուն դիմաց :

ՈՒՐԲԱԹ, 15 Մայիս.— Նոր Սերունդը եւ իր դերը հայ երիտասարդութեան մէջ :

« Ա Ր Ա Ք Ս »

ՄԱՆԿԱԿԱՆ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ
Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ. — Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 ֆր., Արտասահման՝ 1400 ֆր.:

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél. TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ.— Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը:

Լոյս տեսան 11 եւ 12 թիւերը :

ԳԾԱՆԿԱՐՈՂ, ԳԵՂԱԳՐՈՂ, ՆԵՐԿՈՂ
ENSEIGNES - PUBLICITE

ՍԱՐԳԻՍ ՋԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ
Artisan - Décorateur
Տուներու, խանութներու եւ կառքերու
43, Rue de la Félicité, Paris 17e
Tél : MAR. 45 - 13

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, Քատէ սրճարանի վերնայարկը: Կը խօսի Արշակ Սաֆրաստեան: Նիւթը՝ «Հայ ժողովուրդի ապագան պատմութեան լոյսի տակ»: Մուտքը ազատ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Յունիս 14ի կիրակին, Ֆ. Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին նախաձեռնութեամբ Պ. Մսիրեանի թատերախումբը պիտի ներկայացնէ ՔՈՐՐԱՏՕՆ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

25 Յունիս, հինգշաբթի, Սալ Շօփէնի մէջ, նուիրուած իր գործերուն :

ՀՐԱՒԷՐ.— Բարեգործականի Փարիզի մասնաճիւղի Տիկնանց յանձնախումբը կազմակերպած է մրցում մը հայերէն արտասանութիւններու, վեցէն տասնըմէկ տարեկան մանուկներու համար, Մայիս 28 հինգշաբթի ցերեկէ վերջ ժամը 17ին, Բարեգործականի սրահներուն մէջ :

Առաջին հանդիսացողը պիտի ստանայ իբրեւ մրցանակ հազար ֆրանք, երկրորդը 750 ֆր. եւ երրորդը 500 ֆրանք :

Կը խնդրուի բոլոր միօրեայ վարժարաններու ուսուցիչներէն եւ ծնողքներէն ներկայացնել իրենց արժանաւոր զաւակները:

Մուտքը ձրի է :

Մասնակցողներու անունը եւ տարիքը կանխաւ ղրկել նամակով հետեւեալ հասցէին.—

«Comité des Dames de l'U.G.A.B.»
11. Square Alboni, Paris

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՕՐ. ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻ
(Առաջին մրցանակ Մարսէյլի երաժշտանոցէն):

Կիրակի, 31 Մայիս ժամը 17ին, Սալ Կավոյի մէջ :

Սիրայօժար մասնակցութեամբ Դաշնակահարուհի ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆԻ :

Տոմսերը 200էն 600: Դիմել Սալ Կավօ, Տէր եւ Տիկին Դաւիթեանի՝
132, Ave. Gambetta, Tél. MEN. 81 - 91
Տէր եւ Տիկ. Պօյաճեանի
83, Rue d'Aboukir, Tél. CEN. 48 - 69

ՊՈՆՏՈՍՑԻՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
Նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի նահանգի Հայր. Միութեան
Այս կիրակի, 17 Մայիս, ժամը 15-24

Cercle Militaire, 8 Place St. Augustin

Կը մասնակցին՝
GAROW'S ORCHESTRE TYPIQUE

Ռուս բեմին ծանօթ Պ. Վոլոշինի «Գեղարուեստ» 12 հոգինոց խումբին կողմէ խմբերգ, պար եւ նուագ ազգային տարազներով եւ Պոնտոսի աւանդական «քէմէնչէ»ով լազ - պար տեղական տարազներով: Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով :

Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնել Ինճէեանի, Շարլըպուր 07 - 03, Խաթանասեանի Շարլըպուր 28-20 :

Մուտք 200 ֆրանք :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9e)

Tél : PRO. 86 - 60 — C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք։ ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 13 ՄԱՅԻՍ • MERCREDI 13 MAI 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7064 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2475

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Անխելք եւ անսիրտ կոչեր էինք ռամկավար մամուլին վերաբերումը՝ Սուրիոյ մէջ հաստատուած սեղմումներուն առթիւ։

Կարդացէք փաստերը եւ պիտի տեսնէք որ բուն բառը խնայեր ենք։

— «Այսպէս, դաշնակ ղեկավարները «Հոգեկան հայրենիք»ի գիւտով հրապարակ եկան հայ գանգուածներուն ցոյց տալու այն կարելիութիւնը թէ Սուրիոյ կամ Լիբանանի մէջ հայութիւնը կրնայ երկար ատեն հայ ապրիլ նոյնիսկ առանց հայրենի հողի, հոգեկան հայրենիքի մը գաղափարով կամ Հալէպի մէջ գնուած մար - գագաշտովն իսկ …»։

Կը տեսնէք թէ որքան հեռուներէն կը սկսի «Պայքար»ի ծածկանուն թղթակիցը, յանգելու համար եզրակացութեան մը որ երբեք տարբերութիւն չունի սովորական ժուռնալէ մը, նոյն Թրքավարի ոճով.

— «Զանազան առիթներով, մամուլով թէ բեմի վրայ, Դաշնակցական ղեկավարութիւնը շարունակեց ծանրանալ այս գիւտին վրայ եւ օգտուելով իրենց նորահաստատ անկախութեան յաջորդող դժուարութիւններով ու հարցերով բեռնաւորուած տեղացի քաղաքական ղեկավարներու մտադրաղ վիճակէն, Դաշնակ ղեկավարները փորձեցին անտեսել տեղացի արաբ բնակչութեան ազգային զարթօնքը եւ ձեւ ու մարմին առնող կրօնական մոլեռանդութիւնը, հրապարակային անտեղի եւ չափազանցուած ցոյցերով ապացուցանելու համար թէ Հալէպի մէջ իսկ կարելի է հիմը դնել հայկական «հոգեկան հայրենիք»ին։

Ռամկավար «Ժուռնալ»ը դեռ ուրիշ յայտնութիւններ ալ կը պարունակէ.

— «Անոնք չունեցան դոյզն հեռատեսութիւնը եւ կամ զգուշաւորութիւնը, երբ կուսակցական շարքայիններ պատրաստող Հ. Մ. Ը. Մ.ի մը մատղաշ պատանիներուն ձեռքը տուին սուրիական դրօշէն տարբեր դրօշակ մը — ժամանակավրէպ ու անհայրենիք եռագոյն դրօշակը — որպէսզի այդ գոյներով ու «Յառաջ Նահատակ»ի նման հայկական յեղափոխական քայլերգներու նման երգերով տողանցեն ու շրջին առաւելաբար մահմետական Արաբներէ բնակուած քաղաքներու գլխաւոր փողոցներուն մէջ, կարծես թէ այդ պողոտաները ըլլային Երեւանի կամ Լենինականի փողոցները …»։

— «Դարձեալ, անոնք չքաշուեցան հրապարակային հանդիսութիւններով տօնել Դաշնակցութեան տարեդարձները»։

Հապա «մատնութիւննե՞րը», «ձեռք ձգելու համար Սուրիոյ եւ Լիբանանի քաղաքական ղեկավարութիւնը»։

Եւ վերջապէս գերագոյն մեղքը.

— «Մէկ խօսքով, ներգաղթի յաջորդող տարիներու ընթացքին, Դաշնակցութիւնը Միջին Արեւելքի ու առաւելաբար Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ, փորձեց «պետութեան մէջ պետութիւն» հիմնել հրապարակ նետելով «հոգեկան հայրենիք»ի գիւտը եւ միաժամանակ «կասկածելի» դարձնելով հայ գաղութները»։ (*Պայքար*, 7 Ապրիլ, 1953)։

«Եւ պատահեցաւ անխուսափելին»։

— «Բնականաբար ճնշումի այս քաղաքականութեան որդեգրումին համար կարելի չէ մեղադրել Սուրիոյ զինուորական իշխանութիւնները, որոնք 1949ի պետական յեղաշրջումէն ասդին կը ձգտին արաբ առաջնակարգ ու միակամ պետութեան մը վերածել սուրիական հայրենիքը, եւ հետեւաբար չեն կրնար երկար հանդուրժել որ հայ փոքրամասնութիւնը շարունակէ «պետութեան մէջ պետութիւն» խաղալ եւ կամ մնայ կասկածելի տարր մը»։

Լայնօրէն ամփոփեցինք «Ժուռնալ»ին հիմնական մասերը։ Անցնինք օրակարգին։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉԸՐՉԻԼ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ԲԱՆԱԿՑԻԼ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՀԵՏ

★

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՃԱՌ ՄԸ ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Անգլիոյ վարչապետը, Սըր Ուինսթըն Չըրչիլ, Բշ. օր պատմական ճառ մը հօսնեցաւ երեսփ. ժողովին մէջ, առաջարկելով անմիջապէս բանակցիլ Խ. Միութեան հետ, ինչպէս եւ լուծել գերմանական հարցը՝ Լոքարնոյի նոր դաշինք մը կնքելով։

Այս առաջարկները սրտնեղութիւն պատճառեցին Մ. Նահանգներուն մէջ, ուր կանխահաս եւ անօգուտ կը նկատեն որեւէ խօսակցութիւն՝ Խ. Միութեան հետ։

Անհաւասիկ Չըրչիլի ճառին ամփոփումը.

— «Հակառակ այն անստուգութեանց եւ շփոթութեան ուր խրած են աշխարհի գործերը, ես կը հաւատամ թէ ամենաբարձր աստիճանով խորհրդակցութիւն մը պէտք է կատարուի, անյապաղ, մեծ պետութեանց միջեւ։ Այս խորհրդակցութիւնը պէտք չէ խճողուի ծանր կամ խիստ օրակարգով մը կամ դառնայ լաբիւրինթոս մը մասնագիտական մանրամասնութեանց, բազմաթիւ փորձագէտներով եւ պաշտօնեաներով։ Խորհրդակցութիւնը պէտք է սահմանափակուի կարելի եղածին չափ փոքրաթիւ պաշտօնեաներով եւ պետութիւններով։ Պէտք է ունենայ տեղեկատու հանգամանք, ամենամեծ գաղտնապահութեամբ։ Կրնայ ըլլալ որ հաստատուն եւ արագ համաձայնութիւն մը չգոյանայ. բայց կրնայ մասնակցողներուն ներշնչել այն զգացումը թէ կարելի է աւելի լաւ գործ մը կատարել քան ջարդուփշուր ընել մարդկային ցեղը, իրենք ալ մէջն ըլլալով»։

Այս յառաջաբանէն վերջ, Չըրչիլ հետեւեալ տեսակէտները պարզեց.—

1. Ուշադրութեամբ քննել Հիւս. Քորէացիներու եւ Չինացիներու վերջին առաջարկները որ կը տրամադրեն հինգ ազդերէ բաղկացած չէզոք յանձնախումբի մը յանձնել 40.000 վիճելի գերիներու խնդիրը (անոնք որ չեն ուզեր անմիջապէս իրենց երկիրը վերադառնալ)։ Իր կարծիքով, կարելի չէ պնդել թէ այդ առաջարկները չեն կրնար հիմք ծառայել համաձայնութեան մը։

2. Հնդկաչինի պատերազմը յաջողութեամբ վարելու համար, Ֆրանսա պարտաւոր է աւելի ազդու միջոցներ ձեռք առնել։ Եթէ Ֆրանսա ունենար զինուորութեան նոյն դրութիւնը ինչ որ Անգլիա — երկամեայ զինուորութիւն եւ Նորագիրներ Ծայր. Արեւելք ղրկելու միջոց — աւելի քիչ դժուարութիւններ պիտի կրէր, պահելու համար իր դիրքը Հնդկաչինի մէջ։

3. Մեծն Բրիտանիա Եւրոպայի հետ է եւ ոչ թէ անոր ծոցին մէջ։ Ան պարտաւոր է նկատի առնել իր գաղթային կայսրութիւնը։ Բայց կը շահագրգռուի նաեւ Եւրոպայի պաշտպանութեան ամրապնդումով։ «Մենք կ'ընդունինք սերտ գործակցութիւն մը եւ տեւական խորհրդակցութիւն քաղաքական գետնի վրայ։ Եթէ պատերազմը պայթի, զօր. Րիճուէյ կրնայ բրիտանական զօրաբաժիններ տեղափոխել, համաձայն ռազմագիտական պահանջներու։ Այս պայմաններուն մէջ, Մեծն Բրիտանիոյ համար կարելի՞ է աւելի բան մը ընել, բացի եւրոպական զինուորական կազմակերպութեան մը հետ ձուլուելէ»։

4. Գերմանիոյ մասին ալ խօսելով, Չըրչիլ ըսաւ.— «Վարչապետ Ատընաուըր, ամէնէն բանիմաց քաղաքագէտը զոր Գերմանիան արտադրած է Պիզմարքէն ի վեր, Անգլիա պիտի գայ քանի մը օրէն։ Կրնանք ապահովել թէ արեւմտեան Գերմանիան երբեք պիտի չզօհուի կամ պիտի չզրկուի իր ճակատագիրը վարելու իրաւասութենէն, համաձայն այն պայմանագիրներուն զոր Մեծն Բրիտանիա եւ միւս երկիրները կնքած են իրեն հետ»։ Իր կարծիքով, կարելի է Լոքարնոյի նոր դաշինք մը կնքել, որով արեւմտեան պետութիւնները Ռուսիան պիտի ապահովեն գերմանական, իսկ Գերմանիան՝ ռուսական յարձակման մը դէմ։ «Լոքարնոյի դաշնագիրը որ կնքուեցաւ 1925ին, հիմնուած էր սա նշանակելի պայմանին վրայ, — եթէ Գերմանիան յարձակէր Ֆրանսայի վրայ, մենք Ֆրանսացիներուն հետ պիտի ըլլայինք։ Եթէ Ֆրանսան յարձակէր Գերմանիոյ վրայ, Գերմանացիներուն հետ պիտի ըլլայինք։ Այդ ոգին կրնայ գործել այսօր ալ, Գերմանիոյ եւ Ռուսիոյ համար»։

Վարչապետը այս առթիւ յիշեց թէ 1945 Ապրիլ 29ին հեռագիր մը ուղղած էր Սթալինի, մատնանշելով աշխարհը համայնավար եւ ոչ - համայնավար ճակատներու բաժնելու վտանգը։ Հեռագիրը կ'ըսէր.— «Բացորոշ է որ այդ կռիւը ջարդուփշուր պիտի ընէ աշխարհը եւ մենք վարիչներս պիտի ամչնանք պատմութեան առջեւ»։

5.— Չըրչիլ իր ճառին մէջ շօշափեց նաեւ Սուէզի խնդիրը, ազդարարելով թէ զինուորական միջոցներու պիտի դիմեն, եթէ նոր փորձեր կատարուին անգլ. զօրքը Սուէզի Ջրանցքէն դուրս նետելու համար։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

●

ՀՆԴԿԱՉԻՆ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ ԻՐ ԴՐԱՄԻՆ ԱՐԺԵԶՐԿՄԱՆ ԴԷՄ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Ֆրանսա արժեզրկեց Հնդկաչինի դահեկանը (փիասթր), 17ի տեղ 10 ֆր. հաշուելով անոր գինը։ Այս որոշումը մեծ իրարանցում պատճառեց Հնդկաչինի մէջ, ուրուն վարչապետը անմիջապէս բողոքագիր մը ուղղեց, թուելով արժեզրկումին հետեւանքները։

Միեւնոյն ատեն այդ երկրին տեղեկատու նախարարը հերքեց այն լուրը թէ նախապէս խորհրդակցութիւն կատարուած է իրենց հետ։ Հնդկաչինի կառավարութեան կարծիքով, արժեզրկումը ծանր հետեւանքներ պիտի ունենայ, խանգարելով հանրային բարեկարգութիւնը։ Պաշտօնական ղեկոյցը կ'աւելցնէ.— «Անշուշտ անհրաժեշտ հրահանգները պիտի հաղորդեմ։ Բայց եւ այնպէս, այժմէն հարկադրուած եմ իմ վերապահումս յայտնել հրամանագրի հետեւանքներու մասին»։

Լաոսի կառավարութիւնն ալ բողոքագիր մը ուղղեց, գանգատելով թէ իր կարծիքը չեն առած։ Մինչդեռ Փարիզի մէջ կը պնդեն թէ Հնդկաչինի երեք պետութեանց լուր տրուած էր նախապէս։

Սայկոնի ոստիկանութիւնը բացառիկ միջոցներ ձեռք առաւ, որպէսզի բռնութիւններ չկատարուին։ Զարաշահութիւնները վերսկսած են տարբեր ձեւով։ Տոլարը, որ քսան դահեկան կ'արժէր, բարձրացաւ 80ի։ Հնդկաչինի կառավարութիւնը «իրական աղէտ մը»կը նկատէ դրամին արժեզրկումը եւ կ'ըսէ թէ բոլորովին պիտի կրճատէ ներածումները, միեւնոյն ատեն արգիլելով բրինձին արտածումը։ Այն ատեն գիները 30 - 40 առ հարիւր պիտի աւելնան։ Իրազեկներու կարծիքով, դրամին արժեզրկումը պիտի հդադրեցնէ չարաշահութիւնները Ֆրանքի, դահեկանի, տոլարի եւ ուրիշ դրամներու վրայ։ Ֆրանսական կառավարութեան որոշումը աւելի քաղաքական հանգամանք ունի, կ'ըսեն կարգ մը շրջանակներ։

× Ազգ. ժողովը վերաբացուեցաւ երէկ։ Պաշտօնաթերթը 21 հրամանագիրներ հրա-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք.— Ընկեր Գ. Պաղտասարեանէ (Մարսէյլ) 2500 ֆրանք։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

●

ՀԵՏԵՒԻԼ ԱՆՑՈՒԴԱՐՁԻՆ

Այս թերթը յաճախ թելադրութիւններ կ'ուղղէ իր թղթակիցներուն, որպէսզի աւելի ուշադրութեամբ հետեւին օրուան շարժումին։

Անշուշտ, որքան թոյլ կուտան իրենց անձնական զբաղումներն ու ընտանեկան հոգերը։

Ոչ ոք իրաւունք ունի աւելին պահանջելու։

Մանաւանդ որ, գրողները մեծ մասով բանուորները եւ արհեստաւորներ են։ Թղթակցութիւնն ալ տեսակ մը սեւ աշխատանք է իրենց համար։

Ուրեմն, մեր ուզածը չէ որ պիտի կատարեն, այլ իրենց կրցածը։

Իրենց գործին բերումով, շատերը ի վիճակի են հետեւելու ամենօրեայ անցուդարձին։

Օրինակ, բանուորական խլրտումները հետզհետէ կը ծաւալին։

Գործադուլներ կը սարքուին, գործարաններ կը փակուին։ Կամ աշխատանքի, վճարքի կրճատումներ կը կատարուին։

Այս բոլորը կապ ունին աշխատաւորներու հետ, առանց ազգի խտրութեան։

Երբ հսկայական Ռընօն կը փակուի, հայ բանուորներ եւ արհեստաւորներ ալ կ'ազդուին։

Անցեալ շաբթու թղթակից մը կը տրտնջար թէ Մարսէյլի նաւահանգիստին մէջ դժուարութիւններ կը յարուցանեն ոչ-հպատակ Հայերու դէմ։ Եւ կը մեղադրէր Փարիզի ջոջերը։

Երէկ աշխատակից մը պատահաբար կը յիշէր թէ Վիէնի կօշիկի գործարանն ալ փակուած է։

Հանդէսներ, երեկոյթներ, խնջոյքներ նկարագրած ատեն, դժուա՞ր է շօշափել, նաեւ, այս կարգի նիւթեր։

Տնտեսական տագնապը կրնայ ծանրանալ, յանգելով յարաճուն անգործութեան։

Հետեւիլ օրուան անցուդարձին՝ կը նշանակէ իրենց հոգերով ալ զբաղիլ։

Թերթին սիւնակները բաց են, պատկերացնելու համար իրենց կեանքին եւեւէջները։

ՎԱՀԷ

Ի ՊԱՏԻՒ « ՀԱՅ - ԲՈՅԺ »Ի

Հանդէսը, որ կազմակերպուած էր ի պատիւ «Հայ – Բոյժ »ի եւ իր խմբագրին՝ Թէաթրը տ'Ենայի մէջ, սրահին փոքրութեան պատճառով եւ գոհացում տալու համար ընդհանուր փափաքին՝ տեղի պիտի ունենայ աւելի ընդարձակ, միանգամայն շքեղ թատերասրահի մը մէջ,— Սալ տը Շիմի, 28պիս Ռիւ Սէն - Տոմինիք։ Թուականը փոխուած չէ, — այս շաբաթ, երեկոյեան ժամը 8.30ին։

Սրահին փոփոխութեան պատճառով՝ հրապարակ հանուած են նոր տոմսեր, ծախելու համար կիչէն։

Յանձնախումբին անդամներէն կը խնդրուի հեռախօսով իմացնել Յառաջի խմբագրութեան, ամէնէն ուշը՝ Ուրբաթ երեկոյ, թէ քանի՞ տոմս ծախած են եւ քանի՞ տոմս ունին տակաւին տրամադրելի։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ քաղաքապետ ընտրուեցաւ ընկերվարական Թեկնածուն, մեր բարեկամը՝ քաղաքացի Կասթոն Տըֆէր 39 ձայնով։ Համայնավար Թեկնածուն, Քրիսթոֆոլ, շահած էր 24 ձայն։ Հինգ ընկերվարական օգնականներ կան Մարսէյլի նոր քաղաքապետութեան մէջ։

ՓՐՈՖ. ՀՐԱՉԵԱՅ ԱՃԱՌԵԱՆԻ ԿԵԱՆՔՆ ՈՒ ՎԱՍՏԱԿԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

ԻՐ ԳՈՐԾԻՆ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ

Աճառեան մտաւորականի կերպաս չունի: Իր գործը կը վկայէ արդէն թէ երբեք հետաքրքրուած չէ լեզուի փիլիսոփայութեամբ,— թէքնիսիէն է եւ ոչ երբեք տեսաբան:

Կը յիշենք միջադէպ մը, որ պահ մը սարսռացուց իր մարմինը .—

Պատերազմէն առաջ, երբ Երեւանի ուսանողները կը հարցնէին իրեն թէ ինչո՞ւ չի խօսիր լեզուի մատերիալիստական դիալեկտիկային մասին, Աճառեան կը պատասխանէ. «Դիալեկտիկան խօթեցէք ուր որ կ'ուզէք, բայց ոչ լեզուագիտութեան մէջ»: Այս պատասխանը քիչ մնաց որ ուտէր իր գլուխը: Փրկուեցաւ իշխանութեան բարեացակամութեան շնորհիւ, ու թերեւս անոր համար որ Աճառեան կը մնայ առաջնակարգ եւ անփոխարինելի թէքնիսիէն մը, անտարբեր՝ այն հարցերուն ու վէճերուն, որոնք կը յուզուին, տարիներէ ի վեր, լեզուին էութեան մասին,— կենսաբանական, ընկերաբանական, հոգեբանական, հոգէ – ախտաբանական, հոգեբնախօսական, կազմախօսաբնագիտական տեսութիւններ, որոնց առջեւ լուռ կը մնայ Աճառեան, մինչ իրարու գլուխ կը պատռեն Սափիր, Ռէվէց, Վարթպուրկ, Մէյէր, Հուբերթի, Պրիս Փարէն եւ ուրիշներ:

Աճառեան լեզուներու ծագման եւ կազմութեան մասին, առանց խորանալու, կ'ընդունէր եւրոպական դասական տեսակէտը: Այնպէս որ, պատերազմէն ետքը, Մառի բռնապրօսիկ «յեղաշրջական» տեսակէտներուն գրոհին առջեւ՝ վտանգի մատնուեցաւ երկրորդ անգամ, բայց փրկուեցաւ Ստալինի «լեզուաբանական» միջամտութեամբ:

Հեռանալով այս հայեցակէտէն, որ չի պղտորեցներ Աճառեանի գործը, երբ կը դիտենք ներսէն, երեւան կուգան կարգ մը թերութիւններ .—

1.— Աճառեանի գործին մէջ կը պակսի միութիւնը, պատճառը այն է որ կանուխ մտած է լեզուագիտական աշխատանքի դաշտը: Երբ գործ մը հասակ կը նետէ եւ կ'երկարի՝ որքան հեղինակին կեանքը կ'երկարի, ի վերջոյ կանգ կ'առնէ վտանգի մը դէմ յանդիման: Ժամանակն է այդ վտանգը, որ ճեղք մը կը բանայ: Աճառեանի գործին վրայ դիտելի է այդ ճեղքը,— մէկ կողմը խակ, միւս կողմը հասուն: Այսպէս Արմատական Բառարանին մէջ կը նշմարէք Կեդրոնականցի ուսանողը եւ Հայաստանի ակադեմիկոսը տիփլոփի կոչուած ախտաբանական երեւոյթին ձեւով:

2.— Այս երկրորդ դիտողութիւնը իմս չէ: Տիմէզիլ դիտել կուտայ թէ Աճառեան կ'աշխատի աւելցնել «բնիկ հայ» բառերու թիւը... հայրենասիրաբար:

3.— Կարգ մը գործեր, որոնք վերաքննութեան կը կարօտին՝ պատրաստուած ըլլալով իր համբակութեան շրջանին, չէ աշխատած փրկել քննադատութեան աւերներէն, նոր սրբագրութեամբ մը հրատարակելով յետագային: Այսպէս «Գաւառական Բառարանը» այնքան խեղճ գործ մըն է, որ ենթարկուեցաւ Յովհ. Թումանեանի անողորմ բայց արդար յարձակումներուն՝ Գործ ամսագրին մէջ (1917, թիւ 7–8): Ինծի զարմանալի կը թուի Աճառեանի պատասխանը Արարատի մէջ, Բառարանը (*) տպուած է առանց իր... գիտութեան: Երբ կը տեսնենք Ամատունի վարդապետին գործը, խնամեալ եւ անթերի, դժուար է այլեւս արդարացնել Աճառեանը, որ մասնագէտ է եւ ոչ թէ ամաթէօր: Մանաւանդ որ Թումանեան, գրչի ընկերներու հետ միշտ հաշտ, երբեք թշնամական կիրք ցոյց չի տար իր քննադատութեանց մէջ՝ այն ձեւով որ սովորութիւն դարձած է մամուլի մարդոց, այսօր, (ինչպէս երէկ,— ամէնուն ծանօթ են Դաղբաշեանի ռուսերէն բառարանին թերութիւնները, բայց արդարանալի չեն Ս. Մալխասի յարձակումները, որովհետեւ իր քննադատութեանց մէջ կը դնէ պահանջներ, որոնք ծիծաղելի են, դրուած՝ պարզապէս թշնամական նպատակով):

4.— Աճառեանի լեզուն անխնամ է, անմշակ, եւ խմբագրելու ձեւը՝ թափթփած: Կը հանդիպիք «բսած» (բուսած), «բնի» (բունի), «կը նստուին» (կը նստին), «կ'սուի» (կ'ըսուի), «հոգեւարք» (հոգեվարք) ձեւերուն: Ուր՝ միջատը կը շփոթէ որդին հետ,— «զատիկ կոչուած ճըճին», որ եղնակն է, «ճանճի մը մեծութեամբ կարմիր ճճի մըն է, որ Զատկին մօտ կ'երեւայ»: Ուր՝ բառերու իմաստի շփոթութեան անըմբռնելի օրինակներ, «Աճառ – ձաւարի նման բոյս մըն է»: Կամ կը կիրարկէ բառարան գրելու սա չնաշխարհիկ ձեւը. «Տեսակ մը խոտ, որուն ծայրը ցորենի հասկի պէս բան մը կայ»: Կամ՝ «կէլինճիկ — տեսակ մը հիւանդութիւն»: Կամ՝ քերականական անփութութիւններ. «Փայտ՝ որմէն կապուած է հորապարանը»: Դիտած եմ որ երբեմն բառը կ'առնէ Կիւլէսէրեան եպիսկոպոսին եւ այլ բառահաւաքներուն գործէն՝ անոնց նախադասութիւններով իբրեւ բացատրութիւն, յաճախ լեզուական սխալներն ալ միասին: Մեծ վստահութիւն ունի Նորայր Բիւզանդացիի եւ Տոքթ. Արթինեանի բուսաբանական բառաքննութեանց վրայ, բայց կ'առնէ անոնց... տըպագրական վրիպակներն ալ միասին: Թափթփածութիւնը կը հասնի մինչեւ այն աստիճան, երբ այլեւս կը մոռնայ ռամկօրէն խօսուած բարբառին եւ գրական հայեցի լեզուին տարբերութիւնը, ու կը կրկնէ այսպիսի ձեւեր. «Հաւկիթով ու դդումով շինուած կերակուր», կամ «ձաւարի կորկոտով եւ ցորենով շինուած ապուր»: Վերջապէս իմաստաբանական սըխալներ,— հոգեւոնը «զանկին ետեւի մասը» չէ:

5.— Ուժ սպառելու աւելորդ եւ ամուլ փորձ մըն է հայերէն լեզուն համեմատութեան դնել ծանօթ եւ անծանօթ բազմաթիւ լեզուներու հետ, առանց ազերս կամ առնչութիւն ցոյց տալու,— «Լիակատար քերականութիւն Հայոց լեզուի՝ համեմատութեամբ 562 լեզուների», (նոյն փէհլիվանական յոգնութիւնը՝ «Անձնանուններ Բառարանին» մէջ, ուր իւրաքանչիւր անունի ստուգաբանութիւնը եւ պատմութիւնը տալէ ետքը՝ կ'արձանագրէ նաեւ թէ նոյն անունը ո՛ր գիրքերուն մէջ յիշատակուած է եւ քանի՛ անգամ): Յանկալի էր ունենալ Պատմական Քերականութիւն մը,— Գր. Ղանցեանի գործը կը մնայ շատ նախնական:

Անդրադառնալով բաղդատական քերականութեան, եթէ պերճանք մը չէ մեր ածուին համար, անպայման օգտակար աշխատանք մըն է ի պէտս ընդհանուր լեզուաբանութեամբ զբաղողներուն: Ինծի ծանօթ է Պէնլոյեւի գործը (առաջին հատորը միայն),— արդ, աշխարհի բոլոր լեզուները ուսումնասիրելու ելած փէհլիվաններէն մին՝ այս հեղինակը, իր մեծարանքն յայտնելէ ետքը Հասէի, Պօփի եւ Էկկէրի, բացատրելով տարբերութիւնը Բաղդատական եւ Տրամաբանական քերականութեանց (Կռամմէր Ռէզօնէ, զոր ուրիշներ կը թարգմանեն պատճառաբանական քերականութիւն), անմիջապէս կ'աւելցնէ թէ բաղդատական քերականութիւնը չի կրնար օգտակար դառնալ՝ երբ համեմատութեան դրուած լեզուները քով չեն իրարու: Ահա այս դիտողութիւնն է, որ կ'ընեմ 562 լեզուներու քերականութիւնները շալկած մեր Հայ հերոսին՝ Փրոֆ. Աճառեանի:

Բայց այս դիտողութիւններէն ետքը, եզրակացնելու համար իմ այս արագ եւ հարեւանցի նշմարս, կ'ուզեմ ըսել թէ Աճառեան մեծ եւ անփոխարինելի մասնագէտ մը պիտի մնայ, թերեւս երկար ատեն, Հայ լեզուաբանութեան ասպարէզին մէջ, մանաւանդ իր հասունութեան շրջանի վաստակով: Երիտասարդութեան շրջանի գործերը չեն կրնար դիմանալ ծանր քննադատութեան, բայց ետքի աշխատութեանց ծանրութեան տակ չա՛տ պիտի հեծեն դրասեղանները:

Հարկ կը համարիմ աւելցնել թէ այդ ծաւալուն եւ մինչուկը լեցուն գործերը եթէ պատկառանքի եւ յարգանքի արժանի պիտի մնան, պատճառը միայն Աճառեանի հասունութիւնը չէ անշուշտ: Հայաստանի պետական կազմակերպումով՝ Երեւանի մատենադարաններն ալ ճոխացան, հարստացան, արժէք ստացան: Երբ, ժամանակին, Հ. Արիս Վարդանեան կարգ մը քննադատութիւններ կը ներկայացնէր Աճառեանի, այս վերջինը կը պատասխանէր. «Ի՞նչ կ'ուզէք, Եւրոպայի ճոխ մատենադարանները չունինք մեր կռնակը»: Արդարեւ, ծանր աշխատանքներու համար՝ ճոխ մատենադարանը այն գործիքն է, որ լաւագոյնս կ'արտադրէ: Մեր մէջ քիչեր միայն գիտեն թէ կազմակերպուած մատենադարան մը ի՛նչ աչարկու գործիք է կատարե[illegible] Ահա թէ ինչպէս, երբ Երեւանի մատենադարանները հարստացան, կազմակերպուեցան, եւրոպական համալսարաններուն վարկ ու կռնակ տուող մատենադարաններուն արժէքով, Աճառեան եւս, օգտուելով այն աղբիւրներէն, զորս դըժուար թէ ունենայ անհատ մը, յաջողեցաւ տալ գործ մը, որու առջեւ գլուխ պիտի խոնարհեն սերունդները երկար ատեն արժանօրէն:

«Յառաջ», իր կարգին, խոնարհելով մեծնուն փրոֆէսէօրին դագաղին եւ վաստակին առջեւ, յաջորդաբար պիտի հրատարակէ կարգ մը գրութիւններ, գաղափար մը տալու համար ոչ միայն Աճառեանի մեծարժէք գործին, այլեւ [illegible] հետազօտութիւններուն մասին:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Ընդօրինակած եմ, գրեթէ մեծագոյն մասը, այս Բառարանը (ի շարս այլ ընդօրինակած գիրքերուս), որ մտաւորականի գրասեղանի գործիք մը կը մնայ, թէեւ թերի: Ժամանակին՝ գիրք կ'ընդօրինակէին մեր վանականները, տարածելու համար: Իսկ ես՝ գործիք մը աւելի ունենալու համար,— ցաւը նոյնն է թէեւ:

«ՀԱՅ - ԲՈՅԺ»ԻՆ ՀԱՄԱՐ

★

Արուեստագէտ երիտասարդ մը, Աշոտ Մալաքեան, կազմակերպած է երեկոյթ մը, որ տեղի պիտի ունենայ այս շաբաթ գիշեր, Իէնայի սրահին մէջ, ի պատիւ Շ. Նարդունիին: Պիտի ցուցադրէ իր վերջին շարժանկարներէն մին ու սրահ պիտի առաջնորդէ Ֆրանսացի քանի մը արուեստագէտներ: Խօսք պիտի առնեն նաեւ երկու հայ բժիշկներ:

Այսպէս, Մալաքեան եղբայրօրէն ձեռք կ'երկարէ գրագէտի մը, որպէսզի այս վերջինը կարենայ գիրք մը եւս հրատարակել, շարունակելով «Հայ – Բոյժ»ը:

Կ'ըսեն թէ նորերը անտարբեր են հայ գիրին ու գրականութեան հանդէպ: Երիտասարդ շարժանկարիչը կը ջրէ այս ընդհանրացած կարծիքը: Գրասէր հասարակութեան կը մնայ խրախուսել ձեռնարկը: Բոլորս, շաբաթը գոնէ մէկ անգամ կ'այցելենք սինեմա մը: Այս շաբաթն ալ վերապահենք «Հայ – Բոյժ»ին, կաթիլ մը ձէթ աւելցնելով հայկ. մշակոյթի կանթեղին մէջ:

Եթէ Նարդունիները չտանջուէին, սա քառորդ դարու ընթացքին յիսուն – վաթսուն անգամ պիտի հրացուէին Սորպոնի Ամփիթատրոնին վեհաշուք դռները ի փառս մեր ժողովուրդին մշակոյթին:

« Հայ – Բոյժ »ի խմբագրին ամէնապարզ մէկ տոմսն անգամ լեցուն է մտածումի, փնտռտուքի, գիւտերու շիթերով, այլեւս չեմ խօսիր իր ծանրագին աշխատութեանց մասին: Ասոնց տեւականացման համար իրեն լայն ժամանակ է պէտք եւ նիւթական առաւելութիւններ: Ուրեմն շաբաթ գիշերուան երեկոյթը լաւագոյն առիթ մըն է, որ փարիզահայ հասարակութիւնը կատարէ պարտքը, ի շահ մեր մշակոյթին: Նորահաս սերունդը ոչ ճառերով եւ ոչ ալ «փիքըփ»ներով կրնանք պահել. անոնք կրնան զգաստանալ միայն մեր մշակոյթին մեծութեան առջեւ:

Ուրիշ խորհրդածութիւն մը եւս, այս առթիւ.— «Յառաջ» վերջերս արձանագրեց անքէթ մը, ուր օտար անուանի գրագէտներ եւ արուեստագէտներ այն տեսակէտը կը յայտնէին թէ, մտքի մարդը երկրորդ արհեստ մըն ալ պէտք է ունենայ, իր կեանքը տանելի դարձնելու համար: Էհ, հանգստացէք. փարիզահայ մտաւորականութիւնը վաղուց իր երկրորդ արհեստը ընտրած է: Մեզմէ ոմանք տարատ կը կարեն, դիր կը շարեն ու կօշիկ կը շինեն, միայն սա շատ չնչին զանազանութեամբ որ, եթէ 24 ժամ ալ տարատ ու կօշիկ կարեն, չեն կրնար հասնիլ տեղական ապրուստի տարապայման սղութեան: Արդի՞ւնքը: Ահա տարիներէ ի վեր ոչ մէկ գիրք լոյս կը տեսնէ:

Այս ողբալի կացութեան առջեւ հեռաւոր գաղութներէ գրիչներ կը յանդգնին գրել թէ «փարիզահայ մտաւորականութիւնը սպառած տարր մըն է»: Սպառա՞ծ թէ ակամայ լռած: Կարծես տարբերութիւնը մեծ է: Ամփոփուելով նիւթիս մէջ, պիտի ըսեմ թէ երկրորդ արհեստը մեզի համար չէր, այլ տեղացի մտաւորականութեան՝ որուն ներկայացուցիչները պետութեան բարիքները կը վայելեն, դառնալով պաշտօնեայ ազգ. հաստատութեանց մէջ, տնօրէն, ուսուցիչ վարժարաններու, իսկ աւելի բախտաւորներն ալ ազատ ասպարէզներու ներկայացուցիչներ՝ որոնք իրենց օրապահիկը լիուլի շահելէ վերջ, գրականութեան կը նուիրուին: Մեր մէջ գրականութիւն մշակելու համար կամքի մեծ ուժ պէտք է, յաճախ հրաժարում շատ մը տարրական պահանջներէ, մէկ բառով ինքնազրկում: Անշուշտ ջիղերու այս աստիճան ինքնազրկում տրուած չէ բոլորին: Շատեր պարտուեցան. Նարդունին կը դիմանայ: Զինք ճանչցած առաջին օրէս, քաշուած իր խուցը, պիտի ըսէի ամփոփուած իր բոժոժին մէջ, անընդհատ իր նըրբին մետաքսը կը հիւսէ: Տարիքով յիսունը անցաւ. մեծ մտաւորականներ իրենց լաւագոյն գլուխ - գործոցները երկնած են այդ երկրորդ երիտասարդութեան ընթացքին՝ ուրկէ վար այլեւս տարիքի վերջնական աշունն է: Գնահատենք իր բերքը որ ձմեռը քաղցր ըլլայ իրեն համար:

ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ԱՆՏԻՊ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԵՂԵՌՆԻ ՄԱՍԻՆ

●

ԽՄԲ.— Երջանկայիշատակ Սահակ Բ. կաթողիկոս Խապայեանի, Հալէպի Ս. Քառասնից Մանկանց եկեղեցւոյ թիւ 133 ձեռագիր ճաշոց գիրքին մէջ, հետեւեալ յուշագիր վկայութիւնը արձանագրած է Ապրիլեան եղեռնի մասին, դէպքերու ազդեցութեան տակ:

« 1915 տարւոյ Հայոց կեանքի արիւնոտ պատմութիւնը գրել, շատ երկար եւ շատ եղերերգական կը լինէր ըսելը բաւական չէ բացատրելու իսկութիւնը. Նաեւ շատ դժուարին պիտի լինէր զայն պատկերացնել քանի որ ազգային ոչ մէկ պատմագիր եւ ոչ մէկ տարեգիր հանդիպած է, կամ ականատես եղած այն բոլորին՝ որ ներկայ տարւոյս մէջ կատարուեցաւ: Տիեզերական պատմութիւնն ալ չունի նման էջ մը որ ընդօրինակենք այս տեղ:

Ամբողջ հայաբնակ քաղաքները, Անատոլուի եւ Կիլիկիայի, դատարկուեցան Հայերէ: Անատոլուի Հայերու այր մարդիկ, մինչեւ տասնըհինգ տարեկան անողորմաբար կոտորուեցան, այրերը կապուտ կողոպուտ տարագրուեցան, երիտասարդ հարսներ, կոյսեր եւ գեղատեսարու մանուկներ առեւանգուեցան: Կիլիկեցիք ըստ առաջնոյն, իրենց տուներէն, կալուածներէն եւ դարաւոր հարստութենէն թէեւ զրկուեցան, բայց կոտորածէ զերծ մնացին:

Առաջինք եւ վերջինք տարագրուեցան Հալէպի եւ Դամասկոսի կուսակալութեանց մէջ, մի կողմէն մինչեւ Մուսուլ, միւս կողմէն, մինչեւ Քէրէկ եւ այլ անծանօթ վայրեր:

Թէ կոտորածները եւ թէ կենսական պէտքերու պակասութենէն մեռածներու իսկական թիւը միայն Աստուծոյ յայտնի է: Մարդկային հաւանական հաշուով, կէս միլիոնէն շատ աւելի պէտք է ըլլայ:

Հայոց ընդհանուր եկեղեցւոյ եւ վանօրէից հետ, Սսոյ հայրապետական Աթոռն ալ գրաւուեցաւ ու կաթողիկոսն ու միաբանք տարագրուեցան Հալէպ: Այսքանն ալ բաւական չհամարուելով, Հոկտեմբեր 21ին կառավարութիւնը մեզ վտարեց Իտլիպ, միաբաններով Երուսաղէմ երթալու նոր որոշումով: 27ին պիտի մեկնէինք առանց գիտնալու թէ ապագան ինչ վերապահած է: Շատ տառապեցանք, Աստուած միայն կարող է քաղցրացնել դըժբախտ Ազգի քամած դառնագոյն բաժակը:

1915, Հոկտեմբեր 26

ՍԱՀԱԿ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

ԾԻԾԱՂ

ԳԻՆՈՎԸ.— Այս փողոցը մեր տունը կը տանի՞:

ՈՍՏԻԿԱՆԸ.— Ո՞ւր է ձեր տունը:

ԳԻՆՈՎԸ.— Եթէ գիտնայի՝ ինչո՞ւ ձեզի պիտի հարցնէի ...:

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

•

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը որ իր կազմութեան երրորդ ամիսը կը բոլորէ այժմ, իր առաջին ձեռնարկը կը կատարէր անցեալ կիրակի, 3 Մայիս, այցելելով Հ. Յ. Դ. Թանգարանը:

Զափազանցութիւն չէ ըսել թէ անոնք ուխտի կ'երթային «Նրանց՝ որոնք խիզախ կեանքով դաժան մահը հեգնեցին, — Ու հպարտ մահով մեր սեւ կեանքին փայլ տուին»:

Ժամը 3ին մասնաւոր օթօքարը բեռնաւորուած Նոր Սերունդի անդամներով եւ իրենց ծնողքներով կանգ կ'առնէր Հ. Յ. Դ. Տան առջեւ: Ընկեր Գերասիմ Բալայեան մեզ առաջնորդեց Թանգարան, որուն պատերը զարդարուած են մտքի եւ զէնքի հերոսներու նկարներով, առանց խտրութեան: Հոն են Աւետիս Ահարոնեանը, Անդրանիկը, Սիամանթօն, Մուրատը, Քեռին Գէորգ Զաւուշը, Աղբիւր Սերոբը, Վարուժանն ու Ակնունին, Շանթն ու Աղբալեանը, Համազասպն ու Սեպուհը, Զօհրապն ու Վարդգէսը, եւ ուրիշ անհամար յայտնի եւ անյայտ նահատակներ:

Ոչ մէկ փափուք սրահին մէջ: Բոլորին աչքերը նկարներուն յառած հաղորդուիլ կ'ուզէին հերոսներու հոգիներուն հետ:

Նոր Սերունդի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին ուսուցիչը, ընկեր Սահակ Յովհաննէսեան խօսք առնելով ներկայացուց նորակազմ խումբը:

Խորապէս յուզուած, ընկեր Գերասիմ հայրենասիրական խօսքեր ուղղեց երիտասարդներուն, պարզ եւ յստակ, պանծացնելով հայ ժողովուրդին մեծութիւնը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան հերոսական գործունէութիւնը: «Անոնք իրենց երիտասարդ կեանքը ի սպաս դրին ազատագրութեան համար, գիտակցաբար զոհուեցան որպէսզի ապրի հայ ժողովուրդը եւ մենք 1918 Մայիսի 28ին ունենանք մեր ազատ հայրենիքը: Ուրախ եմ որ դուք ալ ուխտի էք եկած եւ կը խոստանաք դուք ալ շարունակել անոնց ճանապարհը: Սիրեցէք հայ ազնիւ ազգը, սիրեցէք հայ մշակոյթը, հայ երգը եւ վստահ եղէք որ օր մը բոլորս մէկ պիտի վերադառնանք մեր պաշտելի հայրենիքը»:

Ապա խոր լռութեան մէջ Նոր Սերունդի անդամները կատարեցին իրենց երդումը. — «Կ'երդնում պատւոյս եւ հայրենիքիս վրայ ծառայել Հայաստանի եւ հայ ժողովուրդի ազատագրութեան դատին»:

Յետոյ հնչեց Նոր Սերունդի քայլերգը. — «Յառաջ նահատակ»: Խօսք առաւ նաեւ ընկեր Խաչիկ Մկրտիչեան եւ ոգեկոչելով մեր աննման յեղափոխականները եղբակացուց, Նազովրեցին անդամ խաչին վրայէն խնդրեց Աստուծմէ որ հեռացնէ այդ բաժակը, իսկ անոնք սիրով խմեցին այդ դառն բաժակը մինչեւ վերջին կաթիլը: Սիրելի երիտասարդ ընկերներ, ձեր առջեւ չկան այսօր այդ փշալից ճամբաները, բայց դուք ալ ունիք նուիրական պարտականութիւններ, որոնց ամէնէն էականն Հայ մնալ»:

Վերի սրահներուն մէջ ընկեր Գերասիմ մանրամասն բացատրութիւն տուաւ բոլոր առարկաներու մասին, պատասխանելով զանազան հարցումներու:

Քիչ մը վար ենք դարձեալ, բաւական ընդարձակ սրահ մը ուր կը հիւրասիրուինք թէյով եւ կարկանդակներով: Շուտով կը ստեղծուի զուարթ մթնոլորտ մը, կ'երգեն ու կ'արտասանեն Նոր Սերունդի անդամները եւ անդամուհիները մինչեւ ուշ երեկոյ:

Մեկնելու մասին մտածող չկայ, բայց ժամանակը եկած է. ակամայ կը թողունք Թանգարանը եւ կը մտնենք մեր օթօքարը, միասին տանելով գեղեցիկ ու անմոռանալի յիշատակներ: Վերադարձը նոյնքան զուարթ էր եւ խանդավառ: Օդը կը թնդար հայկական երգերով, մինչ օթօքարը կը սուրար ծաղկազարդ փողոցներու մէջէն...:

ՈՒԽՏԱՒՈՐ

ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

•

1913ին Ա. համաշխարհային պատերազմին նախօրեակին կազմուած էր Տիկնանց Միութիւնը, երբ տակաւին Փարիզը հազիւ քանի մը հազար Հայեր կը համրէր իր մէջ: Նպատակն էր օգնել Անատոլուի մէջ ցրուած հայ դպրոցներուն:

Կը հասնի մեծ աղէտը, կը կտրուին երկրին հետ յարաբերութիւնները: Հայ տիկիններ կ'որոշեն օգնել պատերազմի դաշտին վրայ ինկած զինուորներու եւ կը դառնան էօվրը տը Կէռ: Ու այդ թուականէն ասդին կը շարունակեն իրենց գործը, զանազան թեւերով, Որբախնամ, Ուսանողներու Օգնութեան Մարմին, Կ. Խաչ, եւն.: Անոնց երկուքը կը շարունակեն գործել այսօր ալ երբ ֆրանսահայ գաղութը բազմացած է Մեծ Եղեռնին հետեւանքով:

Կիրակի օր, Սորպոնի անփիթաթրոնին մէջ խումբ մը ժրաջան Հայուհիներ, շրջապատած էին իրենց նախագահը, Տիկին Զապէլ Ճէվահիրճեան ուր գրեթէ քառասուն տարի յամառ եւ տոկուն յարատեւութեամբ մը պահած էր Միութիւնը «Իր լաւ ու գէշ օրերուն», ինչպէս բացատրեց իր ճառին մէջ: Օրուան նախագահը, տոքթ. Քոլոլեան, հանդէսը բանալով, նախ ներկայացուց Փրոֆ. Լենիէ Լավասթին որ յանձն առած էր հանդէսին հովանաւորութիւնը:

Յարգելի ուսուցչապետը գրաւոր ուսումնասիրութեամբ մը ներկայացուց հայկական մշակոյթը հին հին օրերէն, Եդարէն, Սահակ - Մեսրոպէն, Եզնիկէն, Խորենացիէն, Նարեկացիէն մինչեւ Քուչակ, Նաղաշ Յովնաթան, Աշուղ Ջիւանի որուն մէկ գրուածքին թարգմանութեամբ վերջացուց իր գեղեցիկ ճառը — «Քեզ է որ կը սիրեմ, քեզ... Հայ ժողովուրդ»:

Տիկիններ Ճէվահիրճեան եւ Ներսէսեան կարդացին առաջինը հայերէն, երկրորդը ֆրանսերէն, ամփոփ տեղեկութիւններ Միութեան ներկայ գործունէութեան մասին: Իսկ Միութեան ատենապետը Պ. Քարեան ֆրանսերէն բանախօսութեամբ մը պարզեց Տիկնանց Միութեան քառասնամեայ աշխատանքը, պանծացուց հայ կնոջ դերը մարդասիրական եւ կրթական ասպարէզի մէջ: Կաթող. պատուիրակ, Սերովբէ Ծ. վրդ. եւս բացատրեց թէ հայ կինը հին օրերու իշխանուհիներէն սկսեալ կատարած է իր ընկերային եւ մարդկային պարտականութիւնները, միշտ առաջին գիծերուն վրայ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին մը կը լրացնէր հանդէսը: Խմբերգ, արտասանութիւն, երգ, պար (խմբական թէ մենապար) որոնց կը մասնակցէին ծանօթ արուեստագէտներ: Ջերմապէս գնահատուեցաւ Պ. Ժ. Սերգոյեան (Փարիզի Օփերայէն) իր երկու երգերով, թաւ, մշակուած հաղուագիւտ ձայնով մը:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԳԱՀԻՐԷԻ Գալուստեան Ազգ. վարժարանին ի նպաստ հանգանակութիւն մը բացած է հոգաբարձութիւնը, նկատելով որ ազգ. կալուածներու վարձքերը այս տարի զգալի նուազում մը կրած են,

ԱՊՐԻԼ 24ի սգատօնը կատարուած է Երուսաղէմի Ժառանգաւորաց վարժարանին մէջ նախաձեռնութեամբ Հ.Մ.Ը.Մ.ի եւ Հ. Կ. Խաչի: Նախագահած է Հայկազուն վրդ. Աբրահամեան: Խօսած է Զաւէն արեղայ Չինչինեան որ ըսած է թէ «մեր ժամանակակից պատմութեան մէջ Ապրիլ 24ը դեռ չգոցուած վէրք մըն է, իր տրտում խորհուրդին մէջ՝ մեր հոգիները խոցոտող կոտտանք մը, եւ վերջապէս խորհրդանշան սգատօն մըն է եւ գերեզմանախաչը մեր մէկ միլիոն անմեղ նահատակներուն, որոնք աւաղ գերեզման մը անգամ չունեցան»:

ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ մշակութային հանդէսին առթիւ ուղերձ մը կարդացած է եգիպտահայ մշակութային միութեան պատուակալ քարտուղար Ուսթադ Համտի էլ Քուրտի շեշտելով թէ «Եգիպտոսի շատ մը համայնքներէն ամէնէն գործունեան եւ Եգիպտոսի մօտիկն է հայ գաղութը, որ բաժնած է իրենց հետ կեանքի լեղին ու քաղցրը, հին դարերէն ի վեր: Ով որ կը կարդայ պատմութիւնը, կը գտնէ որ Հայաստանէն շատեր գաղթած են Եգիպտոս, մեծամասնաբար ձուլուած եւ դարձած Եգիպտոսի ժողովուրդին մէկ մասնիկը:

ՏԽՐՈՒՆԻ. — Ընկեր Փոլ Ժամկոչեան մեռած է Լօս Անճըլըսի մէջ ապրիլ 2ին: Երկար տարիներ աշխատակցած է «Ասպարէզ»ին «Ուրուական» ծածկանունով:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

ԼՈՆՏՈՆ, 6 Մայիս (Յառաջ). — Չորեքշաբթի գիշեր Սուիտնպէրկի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ սգահանդէս մը Հայկական Միութեան կողմէ, Ապրիլ 11-24ի առթիւ:

Ատենապետը Պ. Մկրեան ժողովը բացաւ եւ բացատրեց օրուան իմաստը: Յետոյ խօսք տուաւ Պօղ վարդապետի, որ բացատրեց աննախընթաց արհաւիրքը: Խօսեցաւ նաեւ Տ. Քէօչէկեան, շեշտելով թէ 1915ի Հայաջինջ Սարսափները անմոռանալի պիտի մնան մեր սրտերուն մէջ: «Մեզի համար նուիրական պարտականութիւն է յարգել անոնց յիշատակը, եւ նոյնը սորվեցնել մեր զաւակներուն»:

Պ. Երուանդ Ամատունի յիշեցուց թէ անհրաժեշտ է որ այս սգահանդէսը ապագային կատարուի գաղութին բոլոր մարմիններու մասնակցութեամբ: Այս առթիւ ցաւով դիտել տուաւ թէ Համայնական խորհուրդը անտարբեր կը մնայ ազգային նուիրական սգատօնի մը առջեւ, պատճառաբանելով թէ ինք քաղաքական կազմակերպութիւն չէ...

Ք. Տիգրան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

★

Ժագ Տէրտէրեան միջազգային արագ վազքի Ֆրանսահայ ըմբիշը, եղանակին առաջին անգամը ըլլալով, Ապրիլ 26ին մասնակցեցաւ փորձ մրցումներու մէջ, Թէրնիէ մարզադաշտին վրայ: Բազմաթիւ Ֆրանսացի միջազգային ախոյեաններ կը մասնակցէին այս մրցումին:

Ժ. Տէրտէրեան վերջերս շահեցաւ հարիւր մեթր վազքի առաջնութիւնը, 11 1/10 երկվայրկեանէն:

✕ Մայիս երեքին Սանթրալի մէջ, Ժան Սարեան (Ռաֆֆիկ) 22 տարեկան, (63 քիլօ 500) եւ Թարթարէն (62 քիլօ 600 կր.). մրցեցան «Ասպարէզի գօտի» կոչուած եւ ամաթէօր կռփամարտիկներու վերապահուած մրցաշարքին մէջ:

Ա. Բ. եւ Գ. շրջաններուն, երկու կռփամարտիկները «գօտին յափշտակելու» համար, հանդիսականներուն հրամցուցին կատաղի կռիւ մը: Սարեանի քիթը սկսաւ արիւնիլ: Թարթարէն վտանգաւոր կերպով ցնցուեցաւ: Երկու կռփամարտիկները լոլիկի վերածուած էին, եւ Ֆրանսացին յաղթական հռչակուեցաւ:

Ռաֆֆիկ Սարեան՝ 1950էն ի վեր, կատարած է 41 մրցում, 29 յաղթանակ, չորս հաւասար, ութը պարտութիւն: Շահած է Փարիզի զինուորական ախոյենութիւնը: Մասնակցած է Ֆրանսայի զինուորական ախոյենութեան, ինը յաղթանակ եւ երկու պարտութիւն արձանագրելով ու մինչեւ քառորդ ֆինալ հասնելով:

✕ Թուրքիոյ կէս միջին ծանրութեան հայ ախոյեանը, Կարպիս Զաքարեան, Եւրոպայի ըմբիշներու վրայ երկու փայլուն յաղթանակ շահելէ վերջ, կը վերադառնայ Պոլիս, Մայիս 13ին: — Սարգիս Զ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (76)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Կինները եւ տղաքը ապաստան գտեր էին վանքին մէջ այդ օրերուն երբ վարդապետներուն վրայէն աւելի վառօդի հոտ կուգար քան թէ խունկի եւ անոնց բերնէն կը լսուէր փոխանակ աղօթքի եւ համակերպումի հրաւիրող յորդորներու, խրախոյս եւ քաջութիւն:

Ու ամէնքը, նոյնիսկ պատանիներ ու ծերունիներ խանդավառ եւ Հայրենի քաղաքին պաշտպանութեանը հոգովը ջերմեռանդ խանդավառութեամբ կը դիմէին որոշուած դիրքերը... ու վերջապէս այդ միահոգի եւ արիական դիմադրութենէն յուսահատած՝ թշնամին, հետզհետէ հեռացեր ու անհետացեր էր քաղաքին շրջապատէն. տեղացիները երախտապարտութիւնով կը յիշէին այն ժամանակին Սիս պաշտօն ունեցող կառավարիչը որը իր տրամադրած ուժերով մասնակցեր էր քաղաքին պաշտպանութեան:

Ինչ չափ երջանիկ, ինչ չափ խաղաղ էր մեր հոգին այդ մէկ քանի օրերուն մէջ. ամէն բան եւ ամէն անձ տոգորուած էին հոս սքանչելի պարզութեամբ ու մեծերու յատուկ վայելչութիւն մըն է. շրջապատուած՝ ազնիւ եւ մեծոգի հայրենակիցներով եւ պատմական բեկորներով մեզի կարելի եղաւ ապրիլ անցեալին նուիրական երազներուն մէջ. ու որքան ալ արցունքով օծուած ըլլային այդ երազները, անհունապէս քաղցր էին մեր մղձաւանջներով լեցուն հոգիներուն համար:

Վեհարանը խաչաձեւ մեծ սրահ մը՝ օթօման ոճով շինուած Կիլիկիոյ կաթողիկոսի օրով, կը գտնուի վանքին վերեւ աւելի բարձր հաստատուած լերան մը կողքին վրայ: Հոն էր որ կ'երթայինք օրուան մէջ քանիցս մտիկ ընելու Վեհափառին սքանչելի ձայնը. իր խօսքերը՝ առհասարակ ներշնչուածի խօսքեր էին՝ լեցուն բարձր բանաստեղծութեամբ մը: Իր հեղինակութիւնը, գերազանց մարդու հասկացողութիւնը, ու թափանցողութիւնը հաճելի էին մեր գերագրգռուած ու տանջուած գլուխներուն, ու արցունքը որ կուգար մեր կոպերուն վրայ կորսուած էր այն դառնութիւնը որով թունաւորուած կը զգայինք իր ներկայութենէն հեռու: Անիկա իր կորովի եւ արի հոգիովը մեզ կ'առաջնորդէր ամէնէն խորը մեր ազգային տառապանքին, մեզ դէմ առ դէմ կը բերէր մեր ցաւին հետ, կ'ուզէր որ քաջութիւնը ունենայինք մեր դիմացը երկարող տաժանելի ու ցամաք ճամբուն նայելու, ազատագրուած ռեւէ պատրանքի մեղկացնող մխիթարութենէն:

Սեւ վեղարին տակէն որուն շուքը կ'իյնար մինչեւ ճերմկած մօրուքին վրայ, Վեհափառը կը խօսէր մեզի համբերութեամբ ու հեղինակութիւնով ու իր նայուածքը բոպէ մը չէր դադրեր արտայայտելու այն անմխիթարելին, որով իր աչքերը համակուած էին եւ ուր բաց գիրքի մը պէս կարելի էր կարդալ Կիլիկեան իր ցաւերով, իր աւերակներով ու նաեւ իր մարտնչող եւ հերոսական շարժումներով:

Երբեմն ալ կը խօսէինք երէկին վրայ, երբ նոր սուգովը չէր մրոտած իր ժողովուրդը. անդառնալի օրեր...

Կը պատմէր իր երազները երկրին տնտեսական պրութեան, բարգաւաճման, վանքապատկան հողերու եւ այգիներու շինութեան, Թլան ագարակին, հօտաղներուն ու ջաղացքներուն վրայ... Ու նաեւ կրթական երազներուն, դպրոցներու հիմնարկութեան կամ բարձրացման, Կիլիկեցի օժտուած երիտասարդութեան յառաջացմանը, աղջիկներու զարգացումին վրայ...

Ու բոլոր այս երազները, ինչպէս կանխահաս ծաղիկներ, թառամած ու կորսուած էին յաւէտ:

Ու իր լայն շարժումը, իր մեծահոգի մարդու դառնութեան շարժումը կարծես կը գերեզմանէ մէկ անգամէն բոլոր այդ խաղաղ եւ քաղաքակրթիչ իտէալները, որ կրցած են սաւառնիլ այդ կղզիացած հայութեան վրայ՝ հակառակ ճնշումներու, հակառակ բռնադատուած սարկութեան:

Վեհափառէն հրաժեշտ առնելէ ետքը ամէն իրիկուն կը հաւաքուէինք Գիւտ վարդապետին աշխատութեան սենեակը, ուր մեզի գաղափարակից միաբաններ կը ըսպասէին եւ ուր երկարօրէն կը խօսէինք ու կը վիճաբանէինք օրուան ամէնէն բաբախուն խնդիրներուն վրայ:

Կաթողիկոսական փոխանորդ՝ Ղեւոնդ Ծ. Վարդապետ Թուր Սարգիսեանի ճշմարիտ հաւատացեալի ջինջ ոգին կը ճառագայթէր իր ամէն մէկ խօսքերուն մէջ. իր ձայնը օժտուած էր կարծես խունկով ու կնդրուկով. իր բարի եւ ներողամիտ քրիստոնեայի խաղաղ ու բարեացակամ նայուածքը, իր շարժումներուն ներդաշնակութիւնը կ'ամբողջացնէին Գիւտ վարդապետի եռանդուն արագաշարժութիւնը, սրամտութիւնը ու գրեթէ մանկունակ ոգեւորութիւնը:

Հոն էր նաեւ Ներսէս վարդապետ Դանիէլեան, Հաճընի տառապեալ առաջնորդը, իր մարտիրոսացածի նիհար եւ լուսացայտ դէմքով, իր Քրիստոսի նմանութիւնովը այնքան սրտագրաւ. իր վերջին, գնտանէ գնտան կրած չարչարանքներուն դրուագները կը պատմէր յոգնած եւ ալ աշխարհի դէմ քէնոտած մարդու դառնութեամբ: Երբ կը ջանայինք զինքը խրախուսել, ինքը կը յամառէր իր տխրութեան մէջ եւ իր քիչ մը շնչատ մարդու բեկբեկուն ձայնով կ'ըսէր.

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

տարակից, եւմտական կարգադրութեանց մասին, զորս հաղորդած ենք օրը օրին։ Վարչապետը այս առթիւ պարզեց իր ելմտական քաղաքականութեան հիմնական կէտերը։ Բուռն վիճաբանութիւններ կը սպասուին։Թերթերը կը գրեն թէ1953ի ելմտացոյցին իրական բացը ութ հարիւր միլիառ ֆրանք է։ Ծրագրուած կրճատումներէն պիտի գոյանայ 75 միլիառ ֆր., նոր հասոյթներէ՝ 25 միլիառ։ Եթէ արմատական միջոցներ չգտնուին, նորէն անխուսափելի պիտի դառնայ թղթադրամի աճումը։ Վարչապետին առաջարկներէն մէկն է աւելցնել ալքոլի տուրքը, որ վտանգաւոր կը համարուի կառավարութեան համար։ Փինէի դահլիճը ինկաւ այդ պատճառով։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

1954Ի ԶՕՐԱԴԱՍԻՆ ցուցակագրութիւնը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 4էն Յուլիս 11։ Այն երիտասարդները որ ծնած են 1934ին, պէտք է իրենց քաղաքապետարանը ներկայանան, անհրաժեշտ տեղեկութիւնները հաղորդելու համար։

ԻՐԱՆԻ ՇԱՀԸ կառավարութեան յանձնեց իր կալուածները, համաձայնելով Տոքթ. Մոսատեղի հետ։ Շահը պիտի ստանայ վաթսուն միլիոն րիալ (մօտ երկու միլիոն տոլար) որ պիտի յատկացուի մարդասիրական գործերու, կառավարութեան հսկողութեամբ։ Երեք տարիէ ի վեր Շահը իր հողերը կը բաժնէր գիւղացիներու. բայց վարչապետը կ'ընդդիմանար եւ սուր վէճեր ծագեցան։ Այս նոր համաձայնութիւնն ալ յաղթանակ մը կը համարուի Տոքթ. Մոսատեղի համար։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարը հազիւ Գահիրէ հասած, թշնամական յօդուած մը հրատարակուեցաւ մեծ օրաթերթի մը՝ «Ալ Մըսրի» մէջ, հետեւեալ խորգիրով, — «Կ'ատենք ձեզ, Պ. Տըլըս. մենք որեւէ վստահութիւն չունինք ձեր վրայ»։Յօդուածագիրը թերթին տնօրէնն է, նախկին ծերակուտական Ապուլ Ֆաթ, որ կ'ամբաստանէ Մ. Նահանգները — Արաբները «անչիջելի ատելութիւն մը կը սնուցանեն Ամերիկացիներուն դէմ, իրենց կրած յուսախաբութեանց համար, (Պաղեստինի, Սուէզի եւ Հիւս. Ափրիկէի խնդիրներ»։

ԵՐԿԿՈՒՍԱՆ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

Մեթրոյի եւ հանրակառքի պաշտօնեաները գործադուլ մը սարքած էին երէկ, երեքշաբթի, 24 ժամուան համար։ Աւտոան մեթրոյի 390 կառախումբերէն 185ը միայն կը բանէին, այսինքն 45 առ հարիւր, իսկ հանրակառքերէն՝ միայն 109 հատ, 1092ի վրայ, այսինքն 10 առ հարիւր։ Աւելորդ է ըսել թէ ժողովուրդը մեծ դժուարութեանց մատնուեցաւ։ Ոստիկանութիւնը մասնաւոր կառքեր վարձած էր եւ «Թաքսի»ները անընդհատ կը բանէին։

× Ռընոյի բանուորները հետզհետէ կը վերադառնան։ Ոստիկանական հսկողութիւնը թուլցած է։

× Կառավարութիւնը բռնագրաւեց «Վիլ տ'Ալժէ» շոգենաւը, որ ճամբայ ելաւ դէպի Հիւս. Ափրիկէ։ Բայց Մարսէյլի նաւային սպաները որոշեցին այսուհետեւ նկատի չառնել բռնագրաւման հրամանները։ Պոռտոյի մէջ ալ գործադուլ հռչակուեցաւ։

«ՍՈՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐ» ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ.Մ.Ը.Մ.ի կողմէ Մասնակցութեամբ Տիկին ՄԱՐԻ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆի եւ դերասան ԹՐԱԳՈՇի։

Այս կիրակի ժամը 15ին Սէրքըլ Կաթոլիք սրահին մէջ։

ԱՅՑ ԹԻԷԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏՈՒՆԸ

Հ. Յ. Դ. «Աղբիւր Սերոբ - Եօթնեղբայրեան» խումբը յարգանքի այց մը կազմակերպած է մեր անմոռանալի ընկերներու, Ա. Ջամալեանի, Պապաշյանի, Օհան Գարոյի, Պերճուհի Բարսեղեանի եւ Յակոբ Մեհէնտեանի գերեզմաններուն, կիրակի 17 Մայիս ժամը 3ին։ Մասնաւոր դամբանախօսներ։

Ժամադրավայր գերեզմանատան մուտքին առջեւ, կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները։

ՄԱՅԻՍ 1 ԷՆ Ի ՎԵՐ
« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ

Պոմոնի մէջ լրագրավաճառ **M. Delpont, 328, Chemin St. Julien**, խկ...Վերի Պոմոնի համար **M. Roul, 57, Bd. de Beaumont** - ի պաղպը։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ Զ. Ռ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ԲՈՅԺԻ ԽՄԲԱԳԻՐԻՆ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

SALLE DE LA CHIMIE, 28bis, Rue St. Dominique
Métro SOLFÉRINO ou INVALIDES

16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30ին
Կը նախագահէ եւ կը խօսի

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Պ. ՔՕԼՕԼԵԱՆ

Կը խօսի ՏՈՔԹ. ՏԱՄԼԱՄԵԱՆ
Կը ներկայացուի տաղանդաւոր բեմադրիչ ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆի վերջին ժապաւէնը
Կը մասնակցին Ֆրանսացի արուեստագէտներ

Տոմսերը կարելի է հայթայթել «Յառաջ»ի խմբագրատունէն եւ յանձնախումբի անդամներուն միջոցով։
Ժապաւէնի ներկայացման պատճառով երեկոյթը կը սկսի ճիշդ ժամուն

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ
(ՄԱՐՍԷՅԼ)

8րդ դասախօսութիւնը այս չորեքթի ժամը 21ին, «Ահարոնեան» ակումբը, 26 ռիւ տէ Քոնվալէսան։

Կը խօսի ընկեր Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ (Փարիզէն)։ Կը հրաւիրուին նաեւ Նոր Սերունդի անդամները։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԳԻՆԵՋՕՆԸ

Ժողովրդական համալսարանի բացման առթիւ, Համազգայինը կազմակերպած է Գինեձօն մը գեղարուեստական բաժինով, Համբարձման հինգշաբթին, 14 Մայիս, կէսօրէն վերջ ժամը 5-10, Ազգ. Տան մէջ։ Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները։

ԿՈՉ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻՆԵՐՈՒ

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացը այս տարուան դպրոցական տարեշրջանին համար, յաջողեցաւ տեղ մը ապահովել, Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանին մէջ։

Կը խնդրենք ուրեմն մեր հայրենակիցներէն, ըլլան անոնք Փարիզի շրջանէն թէ Ֆրանսայի գաւառներէն, մեզի օգնել, որպէսզի մեր որդեգրելիք ուսանողը ըլլայ ծագումով Սեբաստիոյ նահանգէն (գիւղերէն թէ քաղաքներէն) չքաւոր ընտանիքի մը շառաւիղը։

Թեկնածուն պէտք է ըլլայ 11էն 12 տարեկան եւ կազմով առողջ, գիտնայ հայերէն փօսիլ եւ գրել, ունենայ վկայագիր մը դպրոցի տեսուչէն որ հաստատէ թէ բացառիկ ձիրքերով օժտուած սան մըն է։

Թեկնածու աշակերտները Փարիզ գալով պիտի անցնին մասնաւոր քննութենէ մը՝ Մխիթարեան Հայրերէն եւ յաջողագոյնն է որ պիտի ընտրուի։

Եթէ թեկնածուները Ֆրանսայի գաւառներէն կը ներկայանան, Ուսումնասիրացը անոնց՝ Փարիզ երթուդարձի ծախքերուն կէսը պիտի վճարէ եւ հոս իրենց անցընելիք քննութեանց օրերուն պիտի հոգայ բնակարան եւ սնունդ։ Եթէ Փարիզի շրջանին մէջ մէկ կամ երկու օր հիւրասիրուելու համար ծանօթներ չունին։

Ուսանողը Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեանը պիտի յաճախէ վեց տարի եւ եթէ յաջող քննութեամբ մը աւարտէ զայն, մասնագիտական ուսումը պիտի լրացնէ պետական համալսարանի մը մէջ։

Թեկնածուները պատրաստ պէտք է ըլլան ամէնէն ուշը մինչեւ յունիս մէկ Փարիզ գալով քննութիւն անցնելու։

Գրել Ուսումնասիրացի գանձապահին.—
A. Agopian, 60, Ave. A. Briand
Bagneux (Seine) Tél. ALÉsia 20 - 55

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

ԸՆԿ. Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆԻ դասախօսութիւնը Մարսիլիոյ Նոր Սերունդի համար.—

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 14 Մայիս.— Դիրքը ներկայ վտանգներուն դիմաց։

ՈՒՐԲԱԹ, 15 Մայիս.— Նոր Սերունդը եւ իր դերը հայ երիտասարդութեան մէջ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ։ Դասախօս Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ։ Նիւթը՝ Գերիրապաշտութիւնը։

Մուտքը ազատ է։

ՅՈՒՆԻՍ 22ԻՆ Սալ Եէնայի մէջ գեղարուեստական մեծ երեկոյթ, ի պատիւ Պ. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ։ Կազմակերպուած իր բարեկամներուն կողմէ։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

Համբարձման Տօնին առթիւ, այս հինգշաբթի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կազմակերպած է հայ մանուկներու հաղորդութեան օր։

Դպրոցասիրաց եւ Մխիթարեան վարժարաններու, Հայ. Եկեղեցւոյ, Կապ. Խաչի։ Բարեգործականի բոլոր դպրոցներու աշակերտութիւնը հրաւիրուած է ներկայ ըլլալու հանդիսաւոր պատարագին, ժամը 10ին։

Փարիզի եկեղեցւոյ կրտսեր «Դպրաց դասու» պատանիներու երգչախումբը պիտի մասնակցի արարողութեան ղեկավարութեամբ դպրապետ Պ. Պօղոս Գույումճեանի։ Պիտի քարոզէ Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան։ Կը հրաւիրուի նաեւ հայ հասարակութիւնը։(Դիւան)

ՊՈՆՏՈՍՑԻՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
Նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի նահանգի Հայր. Միութեան
Այս կիրակի, 17 Մայիս, ժամը 15–24

Cercle Militaire, 8, Place St.-Augustin
GAROW'S ORCHESTRE TYPIQUE

Ռուս բեմին ծանօթ Պ. Վոլոշինիի «Գեղարուեստ» 12 հոգինոց խումբին կողմէ խմբերգ, պար եւ նուագ ազգային տարազներով եւ Պոնտոսի աւանդական «քէմէնչէ»ով լաց - պար տեղական տարազներով։ Ծոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով։

Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնել Ինճէեանի, Շարլըպուր 07 — 03, Խաթանասեանի Շարլըպուր 28-20։ Մուտք 200 ֆրանք։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ Եօթնեղբայրեան խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 3.30ին, ընկեր Հրանտ Ունանեանի բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՎԻԷՆ.— Հ.Յ.Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20.30ին Օհանջանեան ակումբը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Ահարոնեան խումբի թէյասեղան - երեկոյթը իր անդամ ու բարեկամներու համար, այս հինգշաբթի ժամը 16.30էն մինչեւ 23, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ։ Մէթրօ Քատէ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, Քատէ սրճարանի վերնայարկը։ Կը խօսի Արշակ Սաֆրաստեան։ Նիւթը՝ «Հայ ժողովուրդի ապագան պատմութեան լոյսի տակ»։ Մուտքը ազատ է։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է ՅՈՒՆԻՍ 13ԻՆ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9e)

Tél : PRO. 86-60 — C. C. P. PARIS 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ․ Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր․ վեցամս․ 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք ։ ՀԱՏԸ 10 ՖՐ․

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 14 ՄԱՅԻՍ • JEUDI 14 MAI 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7065 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2476

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՃԻՇԴ ԻՆՉՊԷՍ ԹՇՆԱՄԻՆ

Երէկ համբերութեամբ ամփոփեցինք «Պայքար»ի թղթակցութեան հիմնական կէտերը ։

Ո՛վ որ կարդաց դրդուիչ քսութեանց այդ հատընտիր հաւաքածոն, լուսաբանութեան չի կարօտիր, չափելու համար անբարոյականութեան խորութիւնը ։

Պերճախօս է թղթակցին եզրակացութիւնն ալ ․ —

Եթէ Սուրիոյ հայ համայնքը դժուարին կացութեան մը մատնուած է, այդ «ցաւալի իրականութեան միակ պատասխանատուն է Դաշնակ կուսակցութիւնը » ։

Ան է որ, օգտուելով «տեղացի քաղաքական ղեկավարներու մտադրաղ վիճակէն», փորձեց « Հողեկան հայրենիք » ստեղծել « Հալէպի մէջ իսկ » ։

Դեռ աւելին ․— «Պետութեան մէջ պետութիւն խաղալ » ։

Այս վերջին բացատրութիւնը, որ քանի մը անգամ կրկնուած է, արտատպուեցաւ նաեւ, Փարիզի ռամկավարներու թերթին մէջ (29 ապրիլ) ։

Թուրքիոյ մէջ ալ այս ամբաստանութիւնը կը փաթթէին հայ ժողովուրդի գլխուն, պարտկելու համար զանազան դաւեր ։

Տարբերութիւնը այն է որ, այնտեղ Թուրքեր էին, վարիչներ կամ գրիչներ, այս մեղադրանքին հեղինակները ։

Այստեղ, ազատ արտասահմանի մէջ, հայանուն հրէշ մըն է որ նոյն բանսարկութիւնը կը հիւսէ ։

Եւ կը գտնուի հայերէն թերթ մըն ալ, Ամերիկայի ռամկավարներուն պաշտօնաթերթը, որ կը հրատարակէ զայն, առանց վերապահութեան ։

Աւելի քան երեսուն տարի է որ հոծ հայութիւն մը տեղաւորուած է Սուրիոյ մէջ, վայելելով ամէն ազատութիւն եւ եղբայրական վերաբերում ։

Այդ երեսուն տարիներու ընթացքին, երբեմն պղտոր խօսքեր արտասանուեցան կարգ մը թերթերու կողմէ ։ Եղան անհիմն վերագրումներ, որոնք անմիջապէս հերքուեցան, ձեռնհաս իշխանութեան կողմէ ։

Բայց, դուք տեսա՞ք արաբ վարիչ մը կամ կարեւոր թերթ մը, որ գրէր, սեւով ճերմակի վրայ, թէ հայ տարագիրները «պետութիւն կը խաղան պետութեան մէջ» ։

Կարդացէ՞ք տեղ մը, սա գարշելի նախադասութեան արաբերէնը․

— « Անոնք (Դաշնակները) կուսակցական չարքայիններ պատրաստող Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի մատղաշ պատանիներուն ձեռքը տուին սուրիական դրօշէն տարբեր դրօշակ մը, ժամանակավրէպ եւ անհայրենիք եռագոյնը » ։

Այս ալ բաւական չէր ․

— « Որպէս զի այդ գոյներով ու «Յառաջ նահատակ»ի նման հայկական յեղափոխական քայլերգներու նման երգերով թողանցեն եւ շրջին սատուելաբար մահմետական Արաբներէ բնակուած քաղաքներու գլխաւոր փողոցներուն մէջ» ։

Ինչպէս կ'երեւայ ծածկանուն թղթակցին ու ռամկավար պաշտօնաթերթին խմբագիրը Հրոյ Երկիր կը բնակէին, երեսուն տարիէ ի վեր ։

Անոնք մոռցեր են որ ամէն տարի մարզահանդէսներ կը կատարուէին պաշտօնական արտօնութեամբ ։ Ի ներկայութեան Հալէպի նահանգապետին եւ զինուորական հրամանատարին ։ Եւ սուրիական դրօշն էր որ կը ծածանէր, իսկ հայկականը՝ պատահաբար ։

Մոռցեր են թէ իրենք ալ կ'օգտուէին նոյն ազատութիւններէն, գոյնզգոյն Միութիւններով ։ Նոյնպէս երգելով եւ զանազան ելոյթներ սարքելով ։

Մոռցեր են ներդաշնակ առթիւ սարքուած անճոռնի տեսարանները ։

Եւ հիմա ուրիշ կը մեղադրեն ։ Ծիշդ այնպէս ինչպէս դաւադիր Թշնամին ․․․

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԱԶԳ․ ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

★

ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Ազգ․ ժողովի վերաբացման առթիւ, Պ․ Ռընէ Մայէր մանրամասնօրէն պարզեց դահլիճին քաղաքականութիւնը, մասնաւորապէս ծանրանալով ելմտական ծրագիրներուն վրայ ։

Թերթերը գիտել կուտան թէ վարչապետին զեկուցումը վերապահութեամբ ընդունուեցաւ, արդէն ծանօթ ըլլալով ։ Երեսփոխանները աւելի բան կը սպասէին ։ Որոշուեցաւ վիճաբանութիւնները կատարել յառաջիկայ երկուշաբթի ։ Օրակարգին վրայ կը գտնուին 23 հարցապնդումներ ։

Ահաւասիկ վարչապետին զեկուցման հիմնական մասերը ․—

Ծախքերու յարաճուն յաւելումը չի համապատասխաներ սովորական ելեւմուտքին ։ Անհրաժեշտ է առաւելագոյն չափ մը որոշել, վստահութիւն ներշնչելու համար ։ Կառավարութիւնը կը խնդրէ այժմէն սահմանել 1954ի առաւելագոյն չափը ։ Կառավարութիւնը որոշեց 110 միլիառ ֆրանքի խնայողութիւն մը կատարել 1953ի ծախքերուն վրայ ։ Այսպիսի ճիգ մը չէ փորձուած անցեալին մէջ ։ Ուրիշ միջոցներ ալ ձեռք առնուած են ։ Կառավարութեան կարծիքով, անհրաժեշտ է աւելի յառաջ երթալ ։ Ինք չէ կրցած այդ քայլը առնել, որովհետեւ հարկ է բարենորոգումներ կատարել ։ Այս առթիւ մշակած է յատուկ օրինագիծ մը ։

Երկաթուղիներու հասոյթին անկումը 30 միլիառ ֆրանքի բաց մը կը ներկայացնէ ։ Հետեւաբար ստիպուեցան 25 առ հարիւր աւելցնել տոմսակներուն գինները ։ Կառավարութիւնը չէ խորհած աւելցնել ոչ ծխախոտին, ոչ ելեկտրականութեան եւ կազի, ոչ ալ հրանիւթի (էսանս) գինները ։ Գալով ընկերային խլրտումներուն, կը յուսան համաձայնութեան մը յանգիլ եւ վերջ տալ բռնագրաւման միջոցներուն որոնք ձեռք առնուած էին ստիպողական փոխադրութիւնները ապահովելու համար ։ Ցաւալի է որ չունինք օրինական կազմակերպութիւն մը՝ իրաւարարութեան համար ։

Հնդկաչինի պատերազմին համար առաջարկուեցաւ դիմել Ազգաժողովին ։ Կառավարութեան կարծիքով, այսպիսի ձեռնարկ մը աւելի շատ անպատեհութիւններ կը ներկայացնէ քան թէ առաւելութիւններ ։ Միջոցներ ձեռք առնուած են, աւելի սերտ գործակցութիւն հաստատելու համար Քամպոճի հետ ։

Կառավարութիւնը մասնաւոր իրաւասութիւններ պիտի խնդրէ, խնայողութիւններ կատարելու համար ։ Ստիպողական է սահմանադրութեան վերաքննութիւնը ։ Դահլիճներու խախուտ վիճակը ոչ միայն անկարողութեան կը մատնէ կառավարութիւնը՝ներքին խնդիրներ լուծելու համար, այլ եւ տկարութեան տեւական պատճառ մըն է մեր ազգային շահերուն պաշտպանութեան տեսակէտով ։

Թունուզի մասին ալ խօսելէ վերջ, անցնելով միջազգային կացութեան, Պ․ Մայէր տեղեկութիւններ հաղորդեց Ուաշինկթըն կատարուած այցելութեան մասին ։ Այս առթիւ յաջողած է համոզել թէ «անբաժանելի է խաղաղութիւնը Ասիոյ մէջ» ։ Կառավարութիւնը կ'ուզէ որ Ատլանտեանի զինակիցներուն գործակցութիւնը տարածուի նաեւ տնտեսական եւ ելմտական ճակատի վրայ, ամբողջ ազատ աշխարհին մէջ ։

Արեւմուտքի եւ Արեւելքի միջեւ համաձայնութիւն կնքելու համար, Ֆրանսա սրտանց համաձայն է որեւէ ձեռնարկի եւ նոր խորութեան որ կրնայ բարուքել միջազգային յարաբերութիւնները ։ բայց

ԵԳԻՊՏՈՍ Զ'ՈՒԶԵՐ ՏԵՂԻ ՏԱԼ

●

ԲՈՒՌՆ ԽՕՍՔԵՐ ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԴԷՄ

Մ․ Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆ․ Տըլըս, զօր․ Նեկիպի յանձնեց Այզընհաուըրի նուէրը,— ընտիր «Քոլտ» ատրճանակ մը, արծաթ կոթով որուն վրայ փորագրուած է ․— « Զօր․ Մոհամմէտ Նեկիպի՝ իր բարեկամին՝ Տուայթ Տ․ Այզընհաուըրի կողմէ» ։ Նախարարը ատրճանակը յանձնած ատեն ըսաւ ․— «Գործածելու համար չէ, այլ միայն ձեր անձը պաշտպանելու » ։

Հակառակ այս բարեկամական ցոյցին, Եգիպտոսի թերթերը կը շարունակեն կծու խօսքեր ուղղել Մ․ Նահանգներուն եւ Անգլիոյ դէմ ։ Մեծ օրաթերթ մը, « Ալ Մըսրի» կ'ըսէ թէ Ֆ․ Տըլըս հազիւ Գահիրէ հասած, յայտարարութիւն մը հրատարակեց որով անհրաժեշտ կը գտնէ Սուէզի խարիսխը պահել, «որպէսզի տրամադրելի ըլլայ անմիջական գործածութեան յանուն ազատ աշխարհի, այսինքն Մ․ Նահանգներուն եւ իրենց արեւմտեան զինակիցներուն ։ Պ․ Տըլըս չէր կրնար այս եզրակացութեան գալ քանի մը ժամուան ընթացքին ։ Ան Գահիրէ եկած է ոչ թէ մեր տեսակէտները լսելու, այլ մեզի հաղորդելու նախապէս առնուած որոշում մը ։ Որո՞ւ հետ գտած են այդ ելքը ։ Թերեւս Ամերիկայի եւ Անգլիոյ կամ Ամերիկայի եւ Իսրայէլի կամ Ամերիկայի եւ ուրիշ որեւէ երկրի հետ ։ Ամէն պարագայի մէջ, ոչ Եգիպտոսի հետ» ։

Ուրիշ մեծ օրաթերթ մը, «Էլ Ահրամ » յիշելով Չըրչիլի ճառը, կ'ըսէ թէ գրեթէ այն իմաստն ունի ինչ որ Տըլըսի յայտարարութիւնը ։ Երկուքն ալ կ'ապացուցանեն թէ կանխորոշ քաղաքականութիւն մը մշակուած է Անգլիոյ եւ Մ․ Նահանգներուն միջեւ եւ թէ Այզընհաուըր կը շարունակէ Թրումընի քաղաքականութիւնը» ։

× Զօր․ Նեկիպ յայտարարութիւն մը ուղղեց մամուլին, շեշտելով թէ Եգիպտոս վճռապէս որոշած է վերջ տալ բրիտանական գրաւման ։ Իր կարծիքով, այդ գրաւումը նախայարձակում մըն է որ կը շարունակուի 1882էն ի վեր ։

Զօրավարը այս յայտարարութիւնն ըրաւ բանակի յեղափոխական կոմիտէին մէկ ժողովէն վերջ որ տեւած էր երեք ժամ ։ Այս ելոյթը պատասխան մըն էր Չըրչիլի այն յայտարարութեան թէ պիտի դիմադրեն, եթէ որեւէ յարձակում կատարուի Սուէզի շրջանին մէջ ։

Զօրավարին յայտարարութիւնը կ'ըսէ ․

— Սըր Ուինսթըն Չըրչիլ կ'ուզէ պարտկել իր աշխարհակալ նպատակները նոր բանաձեւով մը,— Պաշտպանել ազատ աշխարհին շահերը Միջին Արեւելքի մէջ ։ Ցորչափ օտար զինուորներ կը շարունակեն գրաւել մեր հողը, որեւէ պատրուա-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ․ էջ)

անհրաժեշտ կը գտնէ զգուշութիւնը,«եթէ Մոսկուայի հաշտարար ձեռնարկներուն նպատակն է խախտել արեւմտեան Եւրոպայի միացման համար կատարուած յառաջդիմութիւնը» ։

Վարչապետը չյիշեց Չըրչիլի անունը, բայց այս յայտարարութիւնը անուղղակի պատասխան մը կը համարուի անոր առջի օրուան ճառին, որով կը թելադրէր խորհրդաժողով մը գումարել ։

Զեկուցումէն վերջ խօսք առաւ միայն ընկերվարական ներկայացուցիչը, Դ․ Մայէր, քննադատելով դահլիճը, շեշտելով գործազրկութեան աճումը, ցաւալի գտնելով երկաթուղիներու գիներուն յաւելումը ։ Իր կուսակցութիւնը համաձայն չէ որ յայն իրաւասութիւններ տրուին դահլերն եւն ․

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

★

Շնորհակալութեամբ ստացանք հետեւեալ գումարները․ —

Տիկին Նաքըշքարեան (Վէնսէն) 2000 ֆր․ ։

Պ․ Վարդան Պանտիկեան (Մարսէյլ) 2000 ֆրանք ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

●

ԶԻԱՒՈՐԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Պոլսեցիները կը յիշեն պատկերալից առածը․— «Աթը ալան Իւսկիւտարը կէչտի» ։ (Ձին նստողը Սկիւտարը անցաւ) ։

Այս պատմութիւնը միտքս ինկաւ, երբ կը կարդայի Թուրք պատմագիր Րէշիտ Սաֆֆէթ Աթապինէնի ճառը՝ Մարսէյլի մէջ, Պոլսոյ առման 500ամեակին առթիւ ։

Քաղաքին օրաթերթերէն «Մերիտիոնալ» բանախօսը ներկայացուցած էր փաղաքշական բառերով ։

Նախկին դիւանագէտ ։ Նախկին անդամ պետական խորհուրդի եւ Ազգ․ ժողովի ։ Հիմնադիր – անդամ Թուրքիոյ Պատմութեան Ընկերութեան ։ Նախագահ Թուրքիոյ շրջագայութեան եւ ինքնաշարժի Ակումբին ։

Աթապինէն Եւրոպա եկած է մասնաւոր պաշտօնով մը ։ Իր գլխաւոր ճառը պիտի խօսի Մայիս 29ին, Սորպոնի մէջ ։

Մարսէյլ պատիւ ունեցած է լսելու առաջին ճառը, Մայիս 4ին, նախաձեռնութեամբ Առեւտրական Սենեակին ։ ։

« Մերիտիոնալ» կը վկայէ թէ բանախօսութիւնը «յայտնութիւն մը եղաւ շատերուն համար » ։

Այսպէս, Ր․ Ս․ Աթապինէն հերքեր է Պոլսոյ գրաւման մասին արձանագրուած «առասպելները» ։

Իր յայտարարութեան համաձայն, սխալ է թէ Ֆաթիկը պատերազմ հռչակած էր Յաչին դէմ ։

Ընդհակառակն ։ Լսեցէք իր պատմութիւնը, որ հիմնուած է եղեր բիւզանդական վաւերագիրներու վրայ․

— « Պոլսոյ գրաւման ատեն՝ «Թուրքերը իրենց ետին ունէին երբ քսան դարերու քաղաքակրթութիւն մը որ երբեք ետ չէր մնար բիւզանդականէն ։ Երկու ազգերը, Թուրք եւ յոյն, երկար դարերէ ի վեր իրարու խառնուած էին ամուսնութեան եւ մշակոյթի սերտ կապերով» ։

Դեռ աւելի «զգայացունց» նորութիւն մը ․

— « Թուրքերը եղած են ստեղծիչները բարեկարգութեան եւ կարգապահութեան՝ Արեւելքի մէջ եւ պաշտպանը հելլենական լեզուին եւ ազգին որ պիտի թաղուէր սլաւական հեղեղին մէջ եթէ իրենք Վոսփորի ափերը հաստատուած չըլլային » ։

Անշուշտ մ․ Շլումպերժէները եւ միւս բիւզանդագէտները, աշխարհի բոլոր պատմագէտները եւ յոյն ժողովուրդը ինք ներողութիւն պիտի խնդրեն Թուրք պատմագրէն, իրենց հիւսած առասպելներուն համար ․․․

Ես բնաւ չեմ զարմանար ։

Հայերէնի թարգմանեցէք մարդուն մականունը, «Աթապինէ»ն (Ձի նստող, ձիաւոր), եւ ամէն բան կը պարզուի ։

ՎԱՀԷ

ՌԸՆՈՅԻ վարչութիւնը հրաւիրեց բոլոր բանուորները, 37000 հոգի, վերսկսիլ աշխատանքը ։ Երէկ ամէնքն ալ վերադարձած էին ։ Շաբաթական աշխատանքը պիտի տեւէ 47ուկէս ժամ ։

ՆԱՒԱՅԻՆ պաշտօնեաներու գործադուլը հետզհետէ կը ծանրանայ ։ Մարսէյլի նաւահանգիստը բոլորովին անշարժութեան դատապարտուած է ։ Աւելի քան հարիւր նաւեր խռնուած են ։ Շարունակ նոր գործադուլներ կը սարքուին ուրիշ նաւահանգիստներու մէջ ։

ՄԵՐ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐԸ

•

Բոլոր ժողովուրդները, մեծ թէ փոքր, ունին երկու «գիրք»եր, մէկը՝ «գիրք նահատակութեան», միւսը՝ «գիրք արութեան»:

Առանց այս «գիրք»երէն մէկուն կամ միւսին, թերի պիտի ըլլար մարդկութեան պատմութիւնը:

Չկայ ժողովուրդ մը, որ նահատակներ չունենայ, ինչպէս չկայ ժողովուրդ մը, որ հերոսներ չունենայ:

Միայն նահատակներ ունենալ, այս չի նշանակեր միայն պարտութիւններ կրել:

Միայն հերոսներ ունենալ, այս չի նշանակեր միայն յաղթանակներ շահիլ:

Մեր ժողովուրդն ալ, ուրիշներու պէս, ունի իր նահատակները եւ հերոսները, ըսել է նաեւ՝ պարտութիւններ ու յաղթանակներ:

Պահ մը կը թուի, թէ Ապրիլ 24ը պարտութիւն մըն է, քանի որ առաւելաբար նահատակներ խլեց մեզմէ:

Մենք այս կարծիքէն չենք:

Նախ՝ որովհետեւ Ապրիլ 24ը իր արդիւնքով պարտութիւն մը չէ մեզի համար:

Երկրորդ՝ որովհետեւ պատուի զգացումը մեռած չէր մեր ժողովուրդին մէջ:

Պատերազմի մէջ կը յաղթուին այն ժողովուրդները միայն, որոնց թշնամին կը հասնի իր նպատակին: Իսկ կը յաղթեն այն ժողովուրդները, որոնց թշնամին չի հասնիր իր նպատակին:

Մեր թշնամին իր նպատակին չհասաւ, հետեւաբար չյաղթեց մեզի:

Իր նպատակն էր ոչ միայն տէրը ըլլալ Հայկ. հողերուն, այլ եւ պատմութեան բեմէն դուրս նետել այդ հողերուն իրաւատէրը:

Հայկ. հողերուն ճակատագիրը դեռ վճռուած չէ, իսկ անոնց իրաւատէրը կենդանի է, ամրօրէն կառչած իր Իրաւին, զոր արիւնով ոռոգեց երկար դարերու ընթացքին եւ որմէ հրաժարած չէ բնաւ:

Թշնամին խոցոտեց մեր մարմինը, սակայն անզօր մնաց մեր հոգիին առջեւ: Իսկ ժողովուրդները կը մեռնին այն ատեն, երբ ՀՈԳԻՆ կը մեռնի իրենց մէջ:

Արդ, քանի որ այս բաներէն ոչ մէկը պատահեցաւ, ոչ միւսը, ապա ուրեմն մենք պարտուած չենք: Եթէ յաղթած չենք, պարտուած ալ չենք:

Ճիշդ է, որ մենք չմեծցանք քանակով կամ տարածութեամբ, բայց թշնամին ալ չմեծցաւ: Ոչ միայն չմեծցաւ, այլ եւ պզտիկցաւ: Կծկուած իր սահմաններուն մէջ, միշտ այն վախը ունի, թէ այդ սահմանները օր մը կրնան աւելի եւս նեղնալ ու սեղմուիլ: Ինք տէր մը չէ հոն, այլ միայն վարձակալ մը:

Ապրիլ 24ը պարտութիւն մը չեղաւ մեզի համար նաեւ այն պատճառով, որ, ինչպէս ըսինք, պատուի զգացումը մեռած չէր մեր ժողովուրդին մէջ:

Մեր Մէկ Միլիոնին դահիճները մնացին անպատիժ: Դատի չքաշուեցան: Ոչ ալ հաշիւ պահանջուեցաւ իրենցմէ:

Ասիկա լուռ մեղսակցութիւն մըն էր Մեծ Դաշնակիցներուն կողմէ՝ փոքր Դաշնակիցին հանդէպ: Ըմբոստացաւ «փոքրիկ հօտ»ը ահաւոր այս անարդարութեան դէմ եւ որոշեց ինք դատախազ կանգնիլ, ինք մաքրել իր հաշիւը դահիճներուն հետ:

Եթէ մեռած էր Խիղճը մարդկութեան մէջ, մեռած չէր ՊԱՏՈՒԻ զգացումը հայ ժողովուրդին մէջ:

Ինչ որ պատահեցաւ այնուհետեւ, վրէժխնդրութիւն մը չէր, այլ — քաւութիւն մը: Եթէ վրէժխնդրութիւն մը ըլլար, պէտք էր Միլիոնը փոխարինել Միլիոնով:

Այսպէս չեղաւ սակայն: Պատժուեցան Ոճիրը յղացողներն ու կազմակերպողները. անպատիժ մնացին զայն գործադրողները:

Հայութեան պատուհասող բազուկը շուրջ տասնեակ մը դիակներ փռեց աշխարհի զանազան մասերուն մէջ: Այս ձեւով դէթ վերահաստատուեցաւ հայութեան պատիւը:

Եղեռնագործները զգացին, որ ամէն մեղք ի վերջոյ պէտք է ունենայ իր քաւութիւնը:

Երկու թուականներ կան, զորս կը տօնեն Թուրքիոյ եւ Ռուսիոյ Հայերը. մէկը՝ Ապրիլ 24ը, միւսը՝ Մայիս 28ը: Այս վերջինը չի տօներ նաեւ Սփիւռքի հայութեան որոշ մէկ մասը:

Հասկնալի է, թէ ինչու չի տօնուիր Ապրիլ 24ը Թուրքիոյ Հայոց մէջ: Բայց հասկնալի չէ, թէ ինչու չի տօնուիր Ռուսիոյ մէջ:

Ինչու այս յուշատօնը չէ մտած Էջմիածնի օրացոյցին ոչ ազգային, ոչ ալ եկեղեցական տօներուն մէջ:

Արդարեւ, համազգային այս սգատօնը վերցուած է Մայր Աթոռի տօնացոյցէն: Վերցուած է ոչ թէ ուրիշ չտօնուիր, այլ վերցուած է, որովհետեւ չի տօնուիր:

Ահա մեր առջեւն է Մայր Աթոռի ներկայ տարուան օրացոյցը: «Տօնք եկեղեցականք» բաժնին մէջ, օրացոյցին սկիզբը, կը կարդանք.—

«12ն Փետրուարի — Սրբոց Վարդանանց Զօրավարացն: Ազգային մեծ սգատօն: Յիշատակ բիւրաւոր նահատակացն մերոց համաշխարհային առաջին պատերազմի: Յիշատակ մեռելոց»:

Սակայն բուն օրացոյցին մէջ, Փետր. 12ի դիմաց ոչ «ազգային սգատօն» նշանակուած է, ոչ ալ «յիշատակ բիւրաւոր նահատակացն մերոց», այլ միայն «Սրբոց Վարդանանցն զօրավարացն»:

Բարեմիտ ընթերցողը պիտի հարցնէ անշուշտ.— ի՞նչ կապ կայ Սրբոց Վարդանանց եւ համաշխարհային պատերազմի նահատակներուն միջեւ: Եւ ինչո՞ւ «ազգային սգատօն»ը նշանակուած է յատկապէս այդ օրը, Փետրուար 12ին, եւ ոչ թէ բուն օրին, Ապրիլ 24ին: Ինչո՞ւ այս «մոռացումը». որո՞ւ հաճելի ըլլալու համար:

Մենք ոչ մէկ առնչութիւն կը տեսնենք «Վարդանանց զօրավարաց» ազգային սգատօնին, համաշխարհային առաջին կամ երկրորդ պատերազմի նահատակներուն եւ Փետրուար 12ի միջեւ: Օրացո՛յցը ինքն ալ որեւէ բացատրութիւն չի տար այս մասին:

Բայց կայ ուրիշ պարագայ մը եւս:

Նախընթաց տարիներուն Մայր Աթոռի օրացոյցը կը դրէր Ապրիլ 4ի կամ 12ի դիմաց. «Ազգային մեծ սգատօն: Յիշատակ բիւրաւոր նահատակաց մերոց յընթացս ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԱՑ: Համօրէն եկեղեցիս Հայաստանեայց կատարել հոգեհանգիստ»:

1953ի օրացոյցին մէջ տարբեր ձեւով յիշատակուած է այս «սգատօն»ը: Ապրիլ 12ի դիմաց բառ առ բառ գրուած է. «Յիշատակ բիւրաւոր նահատակացն մերոյ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ: Կատարել հոգեհանգիստ յամենայն եկեղեցիս Հայաստանեայց»:

Ինչպէս կը տեսնուի, Մայր Աթոռը իր հին օրացոյցով կը հրահանգէր հոգեհանգիստ կատարել համաշխարհային պատերազմաց նահատակներուն համար, բայց ոչ Ապրիլեան Եղեռնի: Նոր օրացոյցը, ընդհակառակն, նոյն հրահանգը կուտայ Հայրենական պատերազմի նահատակներուն համար:

Կը յարգենք յիշատակը մեր բոլոր նահատակներուն, ուր որ ալ, երբ որ ալ ինկած ըլլան անոնք: Բայց մեր փնտռածը, ներկայ պարագային, Ապրիլեան Եղեռնի նահատակներն են:

Արդ, այս նահատակները ՉԿԱՆ Մայր Աթոռի օրացոյցին ոչ ազգային, ոչ ալ եկեղեցական տօնացանկին մէջ:

Ինչո՞ւ չկան.— այս հարցումին պատասխանը չտար Մայր Աթոռի օրացոյցը:

Ու կը հարցնենք կրկին.— ի՞նչ կապ կայ Ապրիլ 12ի, «Հայրենական պատերազմի» նահատակներուն եւ Մէկ միլիոնին միջեւ:

Տրամաբանական պիտի ըլլար թուականի այս տեղափոխումը, եթէ Ապրիլ 12ը կամ սկիզբը եւ կամ վախճանը ցոյց տար համաշխարհային այն պատերազմներուն, որոնց ընթացքին ինկան ազգին «բիւրաւոր նահատակները»:

Այս չքմեղանքն իսկ չունի Մայր Աթոռը:

Դարձեալ նոյն հարցումը կը չարչրկէ մեր միտքը.— ինչո՞ւ այս անարդար անտեսումը, ինչո՞ւ այս ուրացումը Ապրիլեան Եղեռնին: Որո՞ւ հաճելի ըլլալու համար:

Պէ՞տք էր, որ «յընթացս պատերազմաց» մահացածները չփոթէինք բիւրաւոր զոհերուն հետ այն Մեծ Եղեռնին, որուն նմանը գոյութիւն չունի մեր բովանդակ պատմութեան մէջ:

Ինչո՞ւ յարգանքի այս պակասը այն սուրբերուն հանդէպ, որոնք իրենց պատանքը դրօշ դարձուցին եւ ինկան ոչ թէ մեռնելու, այլ ապրելու համար:

Այսպէ՞ս պէտք է, որ յարգէինք մեր քաջ նահատակները …

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

Ի ՇԱՀ ՀԱՅԿԵԱՆ ՄՇԱԿՈՅԹԻՆ

★

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ դարերէն կու գայ մեր մշակոյթը:

Հայոց անսասան հաւատքը կ'երաշխաւորէ թէ Արմենական Մշակոյթը կ'երթայ դարերուն, հակառակ ամօթալի յոռետեսութեան, որ սկսեր է կրծել մեղկ հոգիները:

Հայկազնեանց դիմագրական ուժը կը հաւաստէ թէ դարերուն պիտի տոկայ Հայկեան Մշակոյթը, ի հեճուկս նահանջականութեան, որ ճամբայ ելեր է մեր պանծալի կորովը խորտակելու մտադրութեամբ:

Ու զարմանահրաշ մեր ազգային կամքը կը պնդէ թէ յաւիտենական է Սահակ-Մեսրոպեան մշակոյթը, ինչպէս իր տէրը,— ժողովուրդ Հայոց, ընդդէմ անվայել վհատութեան, որ կը փորձէ վարակել, ահա, ատենէ մը ի վեր, Սփիւռքին պարտութեան տրամադիր եւ դասալիք հայ աճարածները:

Տարակոյսը՝ հեռու մեզմէ:

Յաւիտենական է Հայկեան Մշակոյթը, վասնզի, ճշմարիտ առաքեալներ, խկական նուիրեալներ կը զոհաբերուին, մատաղ կ'ըլլան, ի փառս եւ ի սէր անոր, իր սուրբ սեղանին առջեւ, բովանդակ կեանքի մը տուրնջենական եւ գիշերային իրենց տքնութեամբը:

Եւ ահաւասիկ, տիրական ներկայացուցիչ մը անոնցմէ,— Շաւարշ Նարդունի:

Առնուազն ծանրկեկ հատորով մը միայն կարելի պիտի ըլլար խօսիլ իր մասին: Հատոր մը ուր մանաւոր եւ ընդարձակ գլուխներ լրջութեամբ պիտի ուսումնասիրէին իր ոսկեղինիկ լեզուն եւ ջինջ ոճը:

Առանձնաշնորհեալ արձակագիրն ու հէքեաթասաց բանաստեղծը:

Ինքնատիպ հրապարակագիրը եւ գրավէճի անմրցելի ախոյեանը:

Նիւթին ընդերքն ի վար սուզող բանասէրն ու խստապահանջ քննադատը, այլ սակայն, այնքան ուշադիր եւ զօրավիգ՝ յուսատու ամէն նորափթիթ գրիչի:

Հայն ու մարդը իր մէջ: Եւ իր գրական հանդգանակն ու քաղաքական աշխարհայեացքը մեր իրականութեան համար:

Եւ տարօրինակ երեւոյթ, յիսունի սեմէն աղէն մանաւանդ, հայկական բեմերու անակնկալ հռետորը:

Ու վերջապէս, անյագուրդ ճարտարեալ միտքը, որ ընդմիշտ բաց պատուհան մըն է ցեղին, մարդկութեան, բնութեան եւ համայն տիեզերքի բոլոր հետաքրքրութեանց յանդիման:

Այո, հարկ պիտի ըլլար խօսիլ, ուրեմն, հաստկեկ երկով մը:

Եւ սակայն, խնդրոյ առարկայ չէ տակաւին Շաւարշ Նարդունիի երեսնամեայ գրական գործունէութեան յոբելենական հանդիսակատարութիւնը: Կը թուի թէ պիտի սպասենք այդ գործունէութեան յիսնամեայ բոլորումին:

Ուստի, հարկ է գոհանալ, առ այժմ,

ԱՂՋԿԱՆՑ

ԱՌԱՋԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

ԿԱՐՆՈՅ ՄԷՋ

Մինչ արդէն 1840ական թուականներուն Կարին կը պարծենար իր մանչերու վարժարաններով («Հմմտ. Նոյեան Աղաւնի, Կ. Պ. 1853 թ. 67), 1866ին աղջկանց համար ընտելարան մը անգամ չունէր տակաւին («Մասիս», Կ. Պ. 1866 թ. 767): Աղջիկը ի՞նչ պէտք ունի ուսման: Այս հոգեբանութիւնը կը տիրէր ոչ միայն Կարնոյ, այլեւ Հայաստանի շատ մը քաղաքներու մէջ, Սահմանադրութենէն վերջն ալ:

Կարնոյ մէջ աղջկանց վարժարանի մը բացումին համար կարեւոր դեր կատարած է մեծահարուստ գերդաստաններէն Փաստրմաճեան տունը, որուն ներկայացուցիչը՝ Խաչատուր Փաստրմաճեան առաջին նուիրատուն եղած է առաջին աղջկանց վարժարանին: Այս մասին կարեւոր տեղեկութիւններ կուտայ Պոլսոյ «Օրագիր» թերթը, որ Մկրտիչ արք. Խրիմեանի Պոլսոյ Պատրիարք ընտրուելէ վերջ՝ անոր ի պատիւ Կարնոյ մէջ տրուած խնջոյքի մը առթիւ կը գրէ.

— «Էրզրումէն եկած նամակներէն կը տեղեկանանք որ Ամեն. Ս. Պատրիարքը Էրզրումի մէջ Բ. Իսմայիլ փաշային հետ հացկերոյթ ըրած ատեն՝ Էրզրումի մէջ աղջկանց վարժարանի մը պէտքին խօսքը կը բացուի, սեղանակից ազգայիններէն Մեծ. Փաստրմաճեան Խաչատուր էֆէնտին սանկ վարժարանի մը շէնքին ի նպաստ 1500 եւ Մեծ. Պալլարեան էֆէնտի 750 ոսկի նուիրել կը խոստանան, որոնց կ'երաշխաւորէ Բ. Իսմայիլ փաշան: Այս լուրը, որ արժանահաւատ աղբիւրէ մը իմացած ենք՝ թէ մեր Խրիմեան սրբազանին եւ թէ վերոյիշեալ ազգայնոց արդէն ունեցած արժանիքը ալ աւելի կը բարձրացնեն: Հայոց մէջ մեր այսօրուան վիճակին նայելով այն մարդն է մեծը՝ որ աղջկանց վարժարան մը հիմնելու եւ կառավարելու կը նուիրէ զինքը» (Օրագիր, Կ. Պ. 1869 թ. 50):

Կ'երեւայ թէ շուտով սկսած է շէնքին շինութիւնը որ 1871ի սկիզբը արդէն աւարտած ըլլալով՝ 1871 Ապրիլ 25ին բացումը կը կատարուի: «Մ. Խ.» 1871 Ապրիլ 29ին կը գրէ Կարինէն.— «Կարին՝ որ քանի մը տարիէ ի վեր աղջկանց դպրոցի մը շինութեան ձեռնարկած … էր, ամսոյս 25ին հանդիսիւ բացաւ եւ 27ին քաղաքիս Հայուհիները դաստիարակելու ձեռնարկեց» («Մասիս», Կ. Պ. 1871 թ. 1087):

Կարնոյ այս առաջին աղջկանց վարժարանը կոչուած է Հռիփսիմեանց վարժարան («Օրագիր», 1872 թ. 739):

Այս առթիւ քանի մը ծանօթութիւններ Խաչատուր Փաստրմաճեանի մասին՝ ժամանակակից թերթերէ:

«Օրագիր» Խաչատուր Փաստրմաճեանի սպանութիւնը դուժելու առթիւ կը գրէ.

— «Ոչ այնչափ նշանաւոր գերդաստանի մը, այլ մսագործ Մ. Յովհաննէսի որդի էր սա եւ միեւնոյն արհեստին մէջ մինչեւ ի 1855 կը շարունակէր, յորմէ եւ այսր հետզհետէ թէ տէրութեան եւ թէ վաճառականութեան գործերով զբաղեալ, իր երկնատուր հանճարովը իր համբաւն ու հարստութիւնը հասարակաց նախանձելի վիճակին հասցուց… իր հողն նշանաբան եւ նպատակը ըլլալով յանդգնութեամբ յառաջդիմութիւն, բնաւ անձնական հանգստութիւն ծանօթ չէր. իր կղմինտրի, ապուխտի եւ օճառի գործարաններուն մէջ կ'աշխատէր այն գիշերները, զորս կրնար գողնալ ընտանեկան եւ բարեկամական տեսակցութիւններէ … վերջերս մասնաւոր հող ունեցած եւ սէր ձգած էր հողեր եւ ագարակներ գնելու, զանոնք շէնցնելու եւ անոնց մէջ գաւառներէ եկող անօգնական եւ խեղճ երկրագործներ դնելու եւ զանոնք երջանիկ ընելու. նոյնպէս եւ գեղեցիկ ու հոյակապ շէնքեր շինելու առանձին մտադրութիւն ունէր այս վերջին 2–3 տարիներս եւ այսու նպատակաւ գեղեցիկ բաղնիք մը, երկու հատ ընդարձակ իջեւան, հինգ հատ խոշոր փուռն եւ երկու հարիւրի մօտ սիրուն մթերանոցներ եւ կրպակներ շինել տուաւ եւ այս ամէնը տէրութեան եւ հասարակաց բոլորովին անպիտան գետինները վրայ, որոնցմէ միայն երեք չորս հարիւր լիրայ կալուածական հասոյթ կը մտնէր Արքունի գանձը … Կրնա՞նք մոռնալ Ազգային սնտուկին համար ըրած հանապազօրեայ նուէրները. եկեղեցւոյ մեծ զանգակատունը, իւր թաղին մէջ գտնուած դպրոցներու համար ունեցած ջանքը ու հոգը» … («Օրագիր», 1872 թ. 795):

1872 Օգոստոս 26ին Թուրքերը կրակի կուտան Խ. Փաստրմաճեանի նորաշէն խանը, որ մոխիր կը դառնայ Թուրք զինուորներու աչքին առջեւ («Օրագիր», 1827 թ. 792):

16 օր ետք, ճամբորդի կերպարանքով ծպտուած ձիաւոր մը, ատրճանակով, Փաստրմաճեանը կը սպանէ իր խանութին առջեւ (տես մանրամասնութիւնը՝ «Հայրենիք», Կ. Պ. 1872 թ. 120): «Օրագիր» (անդ՝ թ. 795) կ'աւելցնէ թէ «հանգուցեալն կը թողու երկու եղբայր Մ. Ստեփան աղայ եւ Մ. Սարգիս էֆ., նոյնպէս եւ չորս մանչ եւ երեք աղջիկ զաւակ»: Անդրանիկը՝ Ցարութիւն՝ քսան տարեկան էր 1872ին:

Հ. Ե. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Եռայի դեղարուեստական երեկոյթով, որ կազմակերպուած է միայն ի պատիւ «Հայ Բոյժ»ի խմբագրին :

Անտարակոյս, « Հայ – Բոյժ » լիովին արժանի էր այդպիսի ուշադրութեան մը: Շնորհաւորելի է տաղանդաւոր բեմադրիչը՝ Աշոտ Մալաքեան, որ օգնութեան փափկելու ձեռք մը կը կարկառէ երէց եղբօր մը: Անշուշտ, Փարիզի հայութիւնը պիտի գիտնայ գնահատել այդ ձեռնարկը այս Շաբաթ երեկոյ :

Իր վերջին թիւէն սկսեալ, «Հայ-Բոյժ» կ՚ըլլայ տասներեք տարեկան: Ան հրատարակուած է 1934ի աշնան, դադրած է պատերազմի միջոցին եւ վերսկսած՝ 1945ին:

Ոչ մէկ ուրիշ առողջապահական թերթ ապրած է նոյնքան երկարատեւ, հակառակ բաղդատաբար շատ աւելի նպաստաւոր պայմաններու, ըլլայ Թիֆլիզի թէ Պոլսոյ մէջ :

« Հայ - Բոյժ »ը անառարկելի պահանջ մըն է Սփիւռքին համար :

Ան ոչ միայն բժշկագիտական եւ առողջապահական ընթերցարան մըն է, հանրամատչելի, դիւրամատչելի ու հաճելի, այլեւ, եւ մանաւանդ, դպրոց մը՝ ուր կը տրուի ֆիզիքական ու բարոյական դաստիարակութիւն :

« Ազգային պաշտպանութեան կարեւոր ճակատ » մըն է «Հայ - Բոյժ », որ կը ձգտի մեր ցեղը ազնուացնելու, գեղեցկացնելու եւ առողջ պահելու :

Ուրեմն, մի միայն այցելու պարզ բժիշկը չէ հայ ընտանիքին :

Ան կը ճգնի զօրացնել ոչ միայն Հայուն ֆիզիքական տոկունութիւնը, այլ նաեւ սատարել անոր հոգեկան ուժերու բարւոք աճումին :

Կը հետաքրքրուի ոչ միայն մանուկներով եւ մայրերով, այլեւ երիտասարդութեամբ: Կուտայ ոչ միայն գիտութիւն, այլ կը կերտէ նաեւ, միանգամայն, գիտական մայրենիք :

Եթէ դուք պիտի ըսէք թէ ազգօգուտ կամ ազգին շատ օգտակար ձեռնարկ մըն է « Հայ – Բոյժ »ը, ես պիտի զօրացնեմ այդ գաղափարը, հաւնելու համար սա հաստատումին.

— Ազգային ձեռնարկ մըն է ան:

Ափսո՜ս, սակայն, ազգային այդ գործը չունի կռուանը՝ ազգային հիմնադրամներու, կազմակերպութիւններու, միութիւններու, ընկերութիւններու եւ ընկերակցութիւններու :

Բանուոր է, արհեստաւոր է, ուսուցիչ է եւ խմբագիր է Սփիւռքի տարաբախտ գրագէտն ու բանաստեղծը:

Շաւարշ Նարդունի կ՚ուզէ յուսալ եւ հաւատալ թէ՝ գտած է «Հայ – Բոյժ »ը, իբրեւ նիւթական կռուան իր գրական ստեղծագործութեանց :

Հետեւաբար, ճշմարիտ Հայը պարտի օժանդակել ամէն գործի, որ կը կատարուի ի շահ Հայկեան Մշակոյթին :

ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

ԿՈՉ ՀԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

●

ՊԷՅՐՈՒԹ, 1 Մայիս.— Ցարգելի հայրենակիցներ, 1928 թ. Մայիսի 28ին — պատմական այդ օրը — խումբ մը գաղափարապաշտ հայ մտաւորականներու նախաձեռնութեամբ հիմը դրուեցաւ Համազգային Մշակութային Ընկերութեան՝ նպատակ ունենալով հայապահպանութիւնը, հայ մշակոյթի պաշտպանութիւնն ու զարգացումը եւ ազգային ոգիով տոգորուած նոր մտաւորականութեան պատրաստութիւնը Արտահայաստանի մէջ: Համազգայինի հիմնադիրներուն մէջ էին մեծանուն գրագէտ եւ մանկավարժ Լեւոն Շանթ, հայ մտքի անզուգական ներկայացուցիչ Նիկոլ Աղբալեան, հանրային եւ պետական ականաւոր դէմք բժիշկ Համօ Օհանջանեան, հայ մշակոյթի վաստակաւոր գործիչ Գասպար Իփէկեան եւ ուրիշներ :Անոնք կը զգային, թէ ինչ ահաւոր վտանգ կը սպառնար տարագիր հայութեան, որ կորուած Մայր հայրենիքէն եւ ենթակայ օտար ազդեցութիւններու՝ դատապարտուած էր ատոմանական ու - ծացման ու փոշիացման: Եւ կը գիտակցէին, թէ անհրաժեշտ է գերագոյն ճիգով մը պաշտպան կանգնիլ հայութեան գոյութեան եւ պատրաստել հայ լեզուով ու հայ ոգիով նոր մտաւորականութիւն :

Համազգայինի առաջին գործը եղաւ Հայ Ճեմարանի բացումը 1930ի սկիզբը՝ Լեւոն Շանթի եւ Նիկոլ Աղբալեանի տնօրինութեամբ: Խիստ համեստ միջոցներով ըսկսուած գործ մըն էր, որ տարուէ տարի մեծցաւ ու զարգացաւ: Հազարէ աւելի աղջիկներ ու մանչեր ճեմարանի աւազանին մէջ ազգային դաստիարակութիւն ըստացան եւ հարիւրէ աւելի շրջանաւարտներ դուրս եկան ճեմարանէն, որոնք այսօր կը գործեն իբրեւ ուսուցիչ ճեմարանի եւ ազգային վարժարաններու մէջ, իբրեւ գրող ու լրագրող, իբրեւ հանրային գործիչ, իբրեւ պաշտօնեայ կամ ազատ ասպարէզի մարդ՝ ազգային հետաքրքրութեամբ եւ ազգային ոգիով: Համազգայինը իր հրատարակութիւններով, իր մշակութային ձեռնարկներով՝ դասախօսութիւններով, ներկայացումներով, կրթական եւ դաստիարակչական ձեռնարկներով, Ճեմարանը իր պատրաստած մտաւորականութեամբ Արտահայաստանի հայութեան համար դարձած է մշակութային կենսական անհրաժեշտութիւն, որոնք վառ կը պահեն ազգային ոգին եւ հայրենիքի սէրը:

Համազգայինն ու Ճեմարանը, կարելի է ըսել, ծնունդ առին եւ աճեցան ու զարգացան բացառապէս անոնց հիմնադիրներու եւ գործակիցներու անձնուէր զոհաբերութեամբ եւ հայ աշխատաւոր ժողովուրդի բարոյական ու նիւթական օժանդակութեամբ: Հայ ժողովուրդը բնազդօրէն զգաց այս հաստատութիւններու նախանձախնդիր դերը իր գոյութեան ապահովութեան եւ յարատեւման համար եւ լուրջ աջակցեցաւ անոնց: Մասնաւորապէս մեծ եղաւ Ամերիկայի մեր հայրենակիցներուն աջակցութիւնը: Հայ Օգն. Միութիւնը իր տարեկան յատկացումներով, հայրենակցականները՝ սաներ պահելով : Վերջերս Քալիֆորնիոյ Հայ Կրթ. Հիմնարկութիւնը, բազմաթիւ անհատ հայրենակիցներ՝ նուէրներով կամ կտակներով, կամ Լ. Շանթի ձեռնարկած հանգանակութեան մասնակցելով՝ ապահովեցին Ճեմարանի գոյութիւնն ու զարգացումը: Ամերիկայէն դուրս ալ Ճեմարանը նոյն ջերմ համակրանքին եւ նիւթական օժանդակութեան առարկան եղաւ :

Մասնաւորապէս պէտք է յիշել Փալանճեան աղնուասիրտ քոյրերուն անունը, որոնք քսան հազար անգլ. ոսկի նուէրով ի յիշատակ իրենց հանգուցեալ եղբօր՝ Նշանի, հնարաւոր դարձուցին գնումը Ճեմարանի ներկայ շէնքին, որուն ճակատին դրոշմուած է Նշան Փալանճեան անունը: Այդ շէնքն ալ սակայն այլեւս նեղ կուգայ եւ այժմ կը կառուցուի լրացուցիչ նոր շէնք մը, որ կարելի պիտի դարձնէ յաջորդ ուսումնական տարեսկիզբէն գիշերօթիկ բաժինի բացումը եւ աշակերտներու թուին զգալի յաւելումը :

Այս տարի կը լրանայ Համազգային Մշակութային Ընկերութեան 25ամեակը : Ցառաջիկայ տարի ալ Ն. Փալանճեան Ճեմարանը կը դառնայ 25 տարեկան: Եւ այդ առիթ մըն է լիւ ներկայացնելու Համազգայինի եւ Ճեմարանի 25 տարիներու ընթացքին կատարած գործն ու դերը հայութեան համար: Համազգայինի Կեդր. Վարչութեան որոշումով 1954 թուի առաջին կիսամեակին, բոլոր հայաբնակ երկիրներուն մէջ, համազգային տարողութեամբ ու շուքով պիտի տօնուի այս փոյդ հաստատութիւններուն՝ Համազգայինի ու Ճեմարանի 25ամեայ յոբելեանը :

Այդ նպատակով կազմուած է Յոբելենական Կեդր. Յանձնախումբ մը, որու անունով ահա կը դիմենք հայ ժողովուրդին, ազգային ու հանրային կազմակերպութիւններուն եւ մարմիններուն, հայ մամուլին եւ բարեկամ անհատներուն աջակցելու մեզ բարոյապէս եւ նիւթապէս, որպէսզի յոբելեանը տօնուի Համազգային հանդիսութեամբ եւ պսակուի բարոյական ու նիւթական կատարեալ յաջողութեամբ:

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ԿԵԴՐ.

ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

ՄԱՐԵՇԱԼ ՍԵԹԽԱՆԵԱՆ

●

Թեհրանէն կը գրեն.—Ապրիլ 8ին թէ խոր ծերութեան մէջ մեռաւ իրանահայ մարաջախտ Իսկանդար Խան Սեթխանեան :

Հանգուցեալը, բուն անունով Ալեքսանդր, զաւակն էր Ծատուր Խան Միրփանջի (զօրավարէն բարձր աստիճան):

Իր տարրական կրթութիւնը ստացած է Թաւրիզի Ազգ. դպրոցին մէջ, վիպագիր Րաֆֆիի ուսուցչութեան շրջանին : Ապա Թիֆլիսի մէջ եւ փոխարքայի յանձնարարութեամբ կ՚արձանագրուի զինուորական դպրոցը: Անկէ վերջ Մոսկուա եւ Պետրոկրատ :

Մեծ յաջողութիւն կ՚ունենայ զինուորական ասպարէզին մէջ: Ա. Աշխարհամարտին կը գտնուէր Ալեքսանտրապոլի ճակատը: Եղբայրն է Սամսոն Խանի, որ ծանօթ է իր հանրանուէր գործունէութեամբ: Այս ընտանիքի նախահայրերը Թիֆլիզէն գերեվարուած են Աղա Մոհամմէտ Շահի կողմէ դէպի Պարսկաստան, ուր ԺԸ. դարէն կ՚աշխատին դիւանագիտական եւ ելեւմտական ասպարէզներուն մէջ Սեթխան դեսպան կը նշանակուի Լոնտոն եւ տակաւին շուրջ հարիւր տարի առաջ կը ձեռնարկէ Պարսկաստանի հանքերը շահագործելու: Այդ նպատակով Անգլիայէն մասնագէտներ բերել կուտայ : Որեւէ օգնութիւն չստանալով կառավարութեան կողմէ, իր մեծ հարստութիւնը կ՚երթայ այդ ձեռնարկին եւ կը սնանկանայ: Անոր Անգլիոյ մէջ պատրաստած յախճապակիէ անօթները պարսկական ճաշակով մինչեւ այսօր ալ ծանօթ են «Չինիէ Սեթխանի» եւ կը գտնուի պարսիկ ընտանիքներուն մէջ ինչպէս եւ եւրոպական թանգարաններուն մէջ, իբրեւ հնութիւն: Երկրորդ պարի շարժում մը որ հաւանօրէն բերուած է Եւրոպայէն, կը կոչուի «Սեթ Խանի Թարփաթ» , երրորդ դիւանագիտական ժպիտ մը ,որ կը բնորոշուի «Լարը խանդը Սեթխանի» եւ շատ գործածական է պարսիկ բարձր շրջանակներուն մէջ :

Ալեքսանդր (Իսկանդար) խանը որ կը կոչուի Սաշա խան, մօր կողմէն ալ կը սերի Թիֆլիզի իշխանական տոհմէ մը : Մայրը տիկին Նունէ աղջիկն է արքունի նկարչապետին: Նոյն «Նաղաշբաշի» սերունդէն է Ղազուինի Յովնաթանեան ընտանիքը :

Իսկանդար Խան Սեթխանեան խիզախ եւ քաջ զինուորական էր, օժտուած արտակարգ ընդունակութիւններով եւ անձնազոհ սպայ էր: Մեծ ճիգ թափած է վերակազմելով պարսկ. բանակը: Մինչեւ պետական հարուածը (1921) առաջնակարգ դիրք կ՚ունենայ կողակներու գունդին մէջ, ըլլալով Պարսկաստանի զինուորականութեան ամէնէն յայտնի դէմքերէն մէկը: Ջերմօրէն ազգասէր Հայ էր :

Իսկանդար Խանի յուղարկաւորութեան դամբանական խօսեցաւ վարչապետի եւ բանակի կողմէ ղրկուած ներկայացուցիչը ,որ դրուատելով անոր ծառայութիւնները ցաւակցութիւն յայտնեց : Դագաղը ծածկուած էր պարսկական դրօշով : Զինուորական նուագախումբը եւ պատուոյ ջոկատը իրենց յարգանքը մատուցին:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՑԱՌԱՋ»Ը

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (77)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՑ

— Մարդասպաններու հետ քով քովի ապրեցայ օրերով, ձեռքերուս շղթայ անցուցին ու ամենահասարակ ոճրագործի անարգանքներով Հաճընէն էրզին տարին զիս... Նախատեցին ինծի եւ թոյլ տուին որ իմ եղբայրներուս արիւնով կարմրած ձեռքեր վիրաւորեն ու խոշտանգեն զիս... երբ բոլոր այս բաները կատարուած տեսայ, աշխարհիս դէմ զզուանքս անչափ եղաւ... Սրտիս ճրագը մարած էր այլեւս:

Մեր ամէնէն սիրելի խօսակցութեան նիւթը Հաճընն էր ընդհանրապէս. ինչքան ջերմ եռանդով մը կը փափաքէինք երթալ դէպի այդ չքաւոր այլ հերոսական հայութիւնը : Այլ եւ այլ պարագաներ արգելք կ՚ըլլային մեզի, ու եւս առաւել չյաջողած ծարաւով մը՝ տեղեկութիւններ ու դրուագներ կը հարցնէինք Ներսէս վարդապետէն եւ ուրիշ միաբաններէ :

Հաճըն ոչ միայն ամէնէն շատ զոհ տըւող վայրը եղած է, որովհետեւ իր բոլոր երիտասարդները աղէտին օրերը կը գտնուէին ցրուած Կիլիկիոյ բոլոր կողմերը, այլ նաեւ իր անհաւատալի պաշտպանութիւնով, իր վեհանձն ու մարտնչող ոգիովը ընդհանուր դժբախտութեան մէջ այս բացառիկ անկիւններէն մէկն է որուն մեր ազգային հպարտութիւնը պէտք ունէր կառչելու. Հաճընէն դուրս ալ արդէն ամէն տեղ Հաճընցիներ մեծ դեր են խաղացեր :

Հերոսաբար աղքատ, չարքաշ, վարժուած լեռնական անընտել ու անհանդիստ կեանքի ,արիւնին մտրակուած ճինապատ լեռներու կողերէն փչող սառնաշունչ հովերէն, օժտուած պողպատի պէս ամուր ու չոր անդամներով, դիւրաշարժ, ճապուկ, վախտ, լաւ որսորդ եւ հետեւաբար լաւ նշան առնող, Հաճընցիները, հակառակ զրկուած ըլլալնուն իրենց լաւագոյն եղբայրներուն բազուկէն, ըմբոստացեր էին թնշամի խուժանին արիւնատենչ յարձակումներուն դէմ եւ մտադրեր են մեռնիլ ու չյանձնուիլ: Ու իրենց խնամքին տակ գտնուած այրիներուն ու որբերուն պատիւը անբռնաբարելի մնացեր էր :

Այլ սակայն Հաճընէն դուրս մեռնող Հաճընցիներուն թիւը այնքան մեծ էր որ սուգի թանձր ամպ մը կը ծածանի իրենց վրայ, եւ տուն չկայ որ այրի մը ու քանի մը որբ չունենայ իր երդիքին ներքեւ :

Երբեմն անդարմանելի կորուստներու, սարսափելի չքաւորութեան պատմութիւններէն տխրօրէն օրօրուած մեր միտքերը յանկարծ կը բոցավառուէին հերոսական մաքառումի դրուագով մը: Ու պատմողին շրթունքներէն կախուած, սրտատրոփ մտիկ կ՚ընէինք, սրջանիկ ու երախտապարտ անոնց՝ որոնք թոյլ տուին որ մեր այս տաժանելի ճամբուն վրայ երբեմն կարենայինք հպարտութեամբ գլուխնիս բարձրացնել :

Ցաճախ, յուզմունքը այնքան զօրաւոր էր որ, հաւասար սարսափելի եւ ճնշող պատմութիւններու, առատօրէն արցունք թափել կուտար մեզի...

Մեր հասած օրը շաբաթ մըն էր, հետեւեալ առտուն, կիրակի ներկայ եղանք պատարագին: Սիս քաղաքին մեծամասնութիւնը խռնուած էր եկեղեցիին մէջ. գլուխնին ճերմակ լաչակով ծածկած կիներու բազմութիւն մը կ՚երեւար վերնատունէն ու գաւիթէն, այրերը բաժնուած անոնցմէ՝ կը լեցնէին մնացեալ մասը : Լեւոնի գահը՝ կամ մարմարակերտ պատուանդանը նոյնպէս մարմարեայ քանդակներով զարդարուած ամպհովանիով կը կանգնէր դասին մէջ՝ մեծադիր խաչ մը գագաթին վրայ :

Ո՞ւր էր սակայն Թագաւորը, ո՞ւր էին իշխանները, ո՞ւր էին այն զօրավարներն ու զինուորները որոնք քանի մը անգամներ յուսահատութենէ քաջացան նոյն այս տեղերուն վրայ, ուր թերեւս դեռ իրենց փոշին կը ծածանի. եկան սրբազաններու եւ ուժ առնելու այն խաչէն որուն անունովը կը կռուէին :

Երիտասարդ աղջիկներ ու կիներ ... ո՞ւր են այն քաջարի բազուկները որոնց բարձրացուցած սուրերուս շուքին տակ կեանքը կ՚անցնէր ապահով եւ քաղցր երջանկութիւնով մը պարուրուած : Պատարագին ամբողջ տեւողութեան միջոցին ջերմեռանդութեան սարսուռ մը կը յուզէր բոլոր ներկաները, կիներն ու այրերը կրօնական արբեցութենէ բռնուած՝ անօրինակ եռանդով մը կ՚երկրպագէին ու կը խաչակնքէին այդ եկեղեցիին մէջ որուն պատերը դեռ հին թագաւորական մատուռին կը պատկանին:

Ես աչքերս յառած, երկագլուխ արծիւին — Կիլիկիոյ Տան խորհրդանշանին — որ կը սաւառնի խորանին վերեւ, ես կ՚ապրէի անցեալի երազներուն մէջ. ու պատրանքս այնքան զօրաւոր էր որ դառն ու անագորոյն իրականութիւնը՝ քանի մը ժամ օտար թուեցաւ ինծի եւ խորշելի , չարագուշակ մղձաւանջի մը պէս :

Նոյն օրը կէսօրէ ետքը բարձրացանք Լեւոնի Բերդը :

Ո՞ւր է երազը, ո՞ւր է իրականութիւնը. միտքս կը վարանի կանգ առնել ու բոլոր զգայնութիւններս շփոթուած են մինչ տաժանքով կը բարձրանանք սեպ լեռան կողն ի վեր...

Ահաւասիկ մեր անցեալը՝ հսկայական գերեզման՝ որ կանգնած է աւելի բարձր քան մեր ամէնուս միացած կեանքերուն տափակութիւնն եւ միջակութիւնը ...

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

կով, Եգիպտոս անոնց ներկայութիւնը պիտի նկատէ չարունակութիւնը 1882ի բրիտանական նախայարձակման որ տեղի ունեցաւ ջահը պաշտպանելու պատրուա - կով : Չըրչիլ շատ լաւ գիտէ թէ Սուէզի խարխափը որեւէ օգուտ չունի ցորչափ անոր գոյութիւնը հակառակ է Եգիպտացիներու ,ինչպէս եւ արաբ ժողովուրդներու եւ Իսլամներու տենչերուն : 1936ի անգլ-եւեգիպտական դաշնագիրը Եգիպտոսի պարտադրուեցաւ դրաւման զօրքին կողմէ : Բրիտանիա շատոնց խախտած է դաշնագիրը : Չըրչիլ կ'ընդունի թէ Սուէզի շրջանին մէջ կան 80·000 զինուորներ, մինչդեռ դաշնագիրը կ'արտօնէր միայն 10·000» :

× Անգլիոյ մէջ կը քննադատեն Այզընհաուըրը եւ Տըլըսը, դիտել տալով թէ յարմար չէր ատրճանակ մը նուիրել զօր· Նեկիպի, ճիշդ այն պահուն երբ Չըրչիլ դառն գանգատներ կը յայտնէր :

× Իսլամ Եղբայրներու թերթը կը հրաւիրէ Եգիպտոսի վարիչները աւելի երկար չսպասել, «առաջին հարուածը իջեցնելու համար Անգլիացիներու գլխուն, Սուէզի շրջանին մէջ» : Անգլիացիները կը վախնան որ վերսկսին հրոսակային կռիւները :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՃԱԿԱՏԻՆ հրամանատար նշանակուեցաւ զօր· Կրուընթըր, զօր· Րիճուէյի սպայակոյտին պետը : Զօր· Րիճուէյ նշանակուեցաւ սպարապետ Մ· Նահանգներու ցամաքային ուժերու· ծովակալ Բէտֆորտ՝ պետ միացեալ սպայակոյտի, յաջորդելով զօր· Պրէտլիի : Ծովակալ Քերնի, Միջերկրականի հրամանատարը, նշանակուեցաւ սպայակոյտի պետ՝ ամերիկեան նաւատորմին, իսկ զօր· Թուայնինկ՝ նոյն պաշտօնին կոչուեցաւ օդատորմիղին մէջ : Այս արմատական վերակազմութիւնը կատարուեցաւ Այզընհաուըրի հրամանով : Թերթերը կը գրեն թէ զօր· Կրուէնթըրի անուանումը մեծ գոհունակութիւն պատճառեց Փարիզի մէջ, ուր մեծ համարում կը վայելէ :

«ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ» ԱՍՈՒԼԻՍԸ

Իսի լէ Մուլինոյի Խրիմեան սրահի մէջ, այս շաբաթ ժամը 20·30ին : Նիւթը «Խ· Միքոյեան վերջին քարենորոգումները» : Մուտքը ազատ է :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ.— Օր· Բուղարեր Խիկարեան, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Ճէրրինեան եւ զաւակները եւ պարագաները կը ծանուցանեն թէ իրենց մօրը եւ զոքանչին Այրի Տիկին Միրանոյշ Խիկարեանի մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի մատուցուի Լիոնի Հայոց եկեղեցին, 69 ռըւ Լուր Պլան, Լիոն :

Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ :

Այս առթիւ Օր· Բուղարեր Խիկարեան հազար ֆր·, եւ Տէր եւ տիկին Ճէրրինեան Աւետիս 500 ֆր· կը նուիրեն, Լիոնի Կապ· Խաչին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Ստեփան Մազմանեան, Տէր եւ Տիկին Ապու Մարուքեան եւ զաւակները, Քէչապեան, Մարգարեան եւ Մազմանեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին մէջ, ողբացեալ ՍՏԵՓԱՆ ՄԱԶՄԱՆԵԱՆի յիշատակին, անոր մահուան քառասունքին առթիւ : Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ԿԱՊ· ԽԱՉԻ կայանի ի նպաստ սարքուած վիճակախաղէն շահած են հետեւեալ թիւերը.— 188 915 1432 911 904 23 534 15 9 : Դիմել Տիկին Թաղէոսեանի, 5 ռիւ Մէյրան, Փարիզ (9) :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ վարժարանի վարչութիւնս սրտագին շնորհակալութեամբ ստացած է Պ· Պ· Օննիկ Մանուկեանէ, Քօմօ, 50·000 ֆր·, Հիւսիւսեանէ Միլանօ 50·000 ֆրանք, Մարք Պալապանէ Ամերիկա 50 տոլար, Օր· Մելինէ Գովանէ Պրիւսէլ երկու հազար ֆրանք :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Ց· Կ· Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Աշոտ Նշանեանէ երկու հազար ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի, իրենց բարեկամին՝ Պ· Վաղարշակ Ուրբաթեանի մահուան առթիւ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ Զ· Ռ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ԲՈՅԺԻ ԽՄԲԱԳԻՐԻՆ Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

SALLE DE LA CHIMIE, 28bis, Rue St. Dominique
Métro SOLFÉRINO ou INVALIDES

16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30ին
Կը նախագահէ եւ կը խօսի

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Պ· ՔՕԼՕԼԵԱՆ
Ցանուն Փարիզի Հայ Բժշկական Միութեան

Կը խօսի ՏՈՔԹ· ՏԱՄԼԱՄԵԱՆ
կը ներկայացուի տաղանդաւոր բեմադրիչ ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆի վերջին ժապաւէնը կը մասնակցին Ֆրանսացի արուեստագէտներ

Տոմսերը կարելի է հայթայթել «Յառաջ»ի խմբագրատունէն եւ յանձնախումբի անդամներուն միջոցով :

Ժապաւէնի ներկայացման պատճառով երեկոյթը կը սկսի ճիշդ ժամուն

Եէնայի համար ծախուած տոմսերը ի զօրու են Սալ տը լա Շիմիի երեկոյթին

Ի ՊԱՏԻՒ « ՀԱՅ ԲՈՅԺ » Ի

Հանդէսը, որ կազմակերպուած էր ի պատիւ «Հայ - Բոյժ»ի եւ իր խմբագրին՝ Թէաթըր տ'Եէնայի մէջ, սրահին փոքրութեան պատճառով եւ գոհացում տալու համար ընդհանուր փափաքին՝ տեղի պիտի ունենայ աւելի ընդարձակ, միանգամայն շքեղ թատերասրահի մը մէջ,— Սալ տը Շիմի, 28պիս Ռիւ Սէն - Տոմինիք : Թուականը փոխուած չէ, — այս շաբաթ, երեկոյեան ժամը 8·30ին :

Սրահին փոփոխութեան պատճառով՝ հրապարակ հանուած են նոր տոմսեր, ծախելու համար կիչէէն :

Յանձնախումբին անդամներէն կը խնդրուի հեռախօսով իմացնել Յառաջի խմբագրութեան, ամէնէն ուշը՝ Ուրբաթ երեկոյ, թէ քանի՞ տոմս ծախած են եւ քանի՞ տոմս ունին տակաւին տրամադրելի :

«ՍՈՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐ» ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ·Մ·Ը·Մ·ի կողմէ

Մասնակցութեամբ Տիկին ՄԱՐԻ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆի եւ դերասան ԹՐԱԳՈՇի :

Այս կիրակի ժամը 15ին Սէրքըլ Կաթոլիք սրահին մէջ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԳԻՆԵՁՕՆԸ

Ժողովրդական համալսարանի բացման առթիւ, Համազգայինը կազմակերպած է Գինեձօն մը գեղարուեստական բաժինով, Համբարձման հինգշաբթին, 14 Մայիս, կէսօրէն վերջ ժամը 5-10, Ազգ· Տան մէջ : Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները :

ԱԼՔԱԶ ԵՒ ՈՐԴԻ
ՏԱՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼԸ

Երգապնակներու (տիսք) մեծ հաստատութիւնը, ԱԼՔԱԶ տօնական օրերու առթիւ հրապարակ հանած է « տիսք »երու նոր շարք մը.—

Դերասան ԳՄԲԷԹԵԱՆի 6 լաւագոյն արտասանութիւնները :

Նոյնպէս ՈՒՏԻ ՀՐԱՆԴի հայերէն եւ սօլօ արեւելեան ոճով երգուած հեղինակութիւնները, 15 տիսք :

Նախորդ հայկ· ժող· երգերու ճոխ մըթերքովը ներկայիս մեր երգացանկը բարձրացած է 75ի :

Այս բոլորը կեդրոնացած պիտի գտնէք՝
1.— ALKAZ Marseille 23, Rue st. Barbe
HATCHERIAN Lyon, 65, Rue Dunoir,

Այս երկու կեդրոնատեղիներուն մէջ « փիկըփ »ներ հաստատուած են : Փափաքողները կրնան ներկայանալ՝ կատարելու համար իրենց ընտրութիւնը :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ
ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

ԸՆԿ· Վ· ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆԻ դասախօսութիւնը Մարսիլիոյ Նոր Սերունդի համար.—

ՈՒՐԲԱԹ, 15 Մայիս.— Նոր Սերունդը եւ իր դերը հայ երիտասարդութեան մէջ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Ազգ· Տան մէջ : Դասախօս Պ· Կ· ՓՕԼԱՏԵԱՆ : Նիւթը՝ Գերիրապաշտութիւնը :

Մուտքը ազատ է :

ԱՅՑ ԹԻՒԷԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏՈՒՆԸ

Հ· Յ· Դ· «Աղբիւր Սերոբ - Եօթնեղբայրեան» խումբը յարգանքի այց մը կազմակերպած է մեր անմոռանալի ընկերներու, Ա· Ջամալեանի, Պապաշոյի, Օհան Գարոյի, Պերճուհի Բարսեղեանի եւ Յակոբ Մենէնտեանի գերեզմաններուն, կիրակի 17 Մայիս ժամը 3ին : Մասնաւոր դամբանախօսներ :

Ժամադրավայր գերեզմանատան մուտքին առջեւ, կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները :

« ԱՐԱՔՍ »

ՄԱՆԿԱԿԱՆ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 ֆր·, Արտասահման՝ 1400 ֆր· :

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél . TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ.— Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը :

Լոյս տեսան 11 եւ 12 թիւերը :

ՊՈՆՏՈՍՑԻՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
Նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի Նահանգի Հայր· Միութեան
Այս կիրակի, 17 Մայիս, ժամը 15–24
Cercle Militaire, 8, Place St.-Augustin
GAROW'S ORCHESTRE TYPIQUE

Ռուս բեմին ծանօթ Պ· Վոլոշինի «Գեղարուեստ» 12 հոգինոց խումբին կողմէ խմբերգ, պար եւ նուագ ազգային տարազներով եւ Պոնտոսի աւանդական «քէմէն - չէ»ով լազ - պար տեղական տարազներով : Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով :

·Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնել Ինճէեանի, Շարլըպուր 07 – 03, Խաթանասեանի Շարլըպուր 28-20 :

Մուտք 200 ֆրանք :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ· Յ· Դ· Աղբիւր Սերոբ Եօթնեղբայրեան խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : ներկայանալ անդամատետրերով :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ· Յ· Դ· Ս· Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ· ժողովը այս կիրակի ժամը 3·30ին, ընկեր Հրանտ Ունանեանի բնակարանը : Կարեւոր օրակարգ :

ՎԻԷՆ.— Հ·Յ·Դ· կոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20·30ին Օհանջանեան ակումբը : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի Փարիզի Ահարոնեան խումբի թէյասեղան - երեկոյթը իր անդամ ու բարեկամներու համար, այս հինգշաբթի ժամը 16·30էն մինչեւ 23, Ազգ· Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ : Մէթրօ Քատէ :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ·Յ·Դ· Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի ընդհ· ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին :

ՍԱՌՍԷԼ - ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ· Յ· Դ· Վարդան ենթակոմիտէին ընդհ· ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ընկեր Խաչիկ Մկրտիչեանի բնակարանը, 146 Պուլվ· Ժան Ժօրէս, Էփինէ սիւռ Սէն :

Ներկայ պիտի ըլլան Կ·Կ·ի եւ Շրջ· կոմիտէներու ներկայացուցիչները : Կը խնդրուի բոլոր ընկերներէն ճշդապահ ըլլալ : Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

Հ· Յ· Դ· ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղին ընդհ· ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Կը խօսի ընկ· Էլլէն Բիւզանդ : Նիւթը՝ «Ապրիլ 11–24» : Կը խնդրուի ընկերներէն ճշդապահ ըլլալ :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ· Յ· Դ· «Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ· ժողովը այս շաբաթ ժամը 20·30ին, մատուռին մէջ : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է ՅՈՒՆԻՍ 13ԻՆ :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9)

Tél : **PRO. 86 - 60** — C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 փր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՈՒՐԲԱԹ 15 ՄԱՅԻՍ • VENDREDI 15 MAI 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7066 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2477

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

« ՀՈԳԵՒՈՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔ »

Շատ պարզ բացատրութիւն մը: Ամէնքն ալ կ'ըմբռնեն իմաստը:

Ամէն ազգի մէջ ալ կը գործածեն զայն, այլաբանօրէն :

Ոեւէ պարկեշտ մարդ չի կրնար իր ուզած իմաստը տալ անոր, խեղաթիւրելով եւ չարափոխելով :

Ոսմկավար թերթերն անգամ կը գործածեն զայն, երբ սրտառուչ կոչեր ուղղեն յանուն ազգի եւ եկեղեցւոյ :

Եւ սակայն, յանկարծ լեզու կը փոխեն, բառերուն իմաստն ալ կը փոխեն, երբ կարգը կուգայ մուր քսելու Դաշնակցութեան ճակտին :

Այս գուեհիկ մարզանքն ալ փորձած էր «Պայքար»ի Թղթակիցը, իր Թունաւոր բանսարկութեանց մէջ :

Կը գրէր թէ Դաշնակ ղեկավարները կ'ուզէին «Հոգեկան հայրենիք» ստեղծել Հալէպի մէջ: Անշուշտ ի հեճուկս աշխարհագրական հայրենիքին:

Այս առթիւ, սարէն – ձորէն պատմութիւններ կը յիշէր, սկսելով Ներգաղթի օրերէն :

Միջանկեալ ըսենք որ՝ ինչքան քիչ խօսին այդ մասին — մանաւանդ Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ կատարուած հայրենադարձի մասին, այնքան շահաւոր կ'ըլլեն :

Այդ գործին կազմակերպիչները ոչ խելք ունեցան, ոչ ալ խիղճ :

Եթէ անոնք հիմնական, խսկապէս չի – նարար ծրագիր մը մշակած ըլլային եւ գործադրէին, յետին հիւղաւանն ալ փակուած կ'ըլլար, Սուրիոյ թէ Լիբանանի մէջ:

Բազմաթիւ տեսութիւններ հրատարակուած են, «հոգեւոր» կամ «հոգեկան» հայրենիքի մասին:

Տեսակէտի նրբութիւններ, երանգներ ալ պակաս չեն, ինչպէս ուրիշ հարցերու մէջ:

Երբ հեռու էք աշխարհագրական հայրենիքէն, բնականաբար պիտի ջանաք ազգային մթնոլորտ ստեղծել այն միջավայրին մէջ ուր կը գտնուիք :

Կամկար տիրացուներու կամ եղերամայրերու յատուկ է «ա՜խ Հայաստան» երգել եւ կծկուիլ բազմոցին անկիւնը: Սպասել որ հրաշք մը գործուի եւ փոխադրուին հայրենի հողին վրայ :

Հոգեւոր հայրենիքներ չէի՞ն երբեմնի Պոլիսն ու Թիֆլիսը, երբ երազ էր բնական, աշխարհագրական հայրենիքը :

Այսօր ալ այդպիսի կորիզներ չունի՞նք հայաշատ կեդրոններու մէջ :

Եւ ո՞վ ըսաւ թէ պիտի չունենանք, հող չէ թէ հողը օտար ըլլայ, ջուրն ալ գաղջ կամ պղտոր :

Բթամիտ եւ նենգամիտ մունետիկներ, հասարակ թշուառականներ միայն կրնան պնդել թէ «հոգեւոր հայրենիք»ը ուղղուած է իրական, բնական հայրենիքին դէմ :

Մէկը միւսին լրացուցիչ մասն է: Ցաւ – ճախ բան մըն ալ աւելի :

Եթէ հող չունիս ոտքի տակ, ուժերդ լարէ եւ պակասը լրացուր ստեղծագործ, խանդավառ եւ յարատեւ աշխատանքով:

Հողը հայկական էր «արեւելեան նահանգներ»ուն մէջ: Երկինքն ալ պայծառ եւ հայրենաշունչ :

Եւ սակայն, կրնայի՞նք տիրական դեր կատարել գոնէ մշակոյթի ճակատին վրայ, լայն բանալով մեր թեւերը :

Մինչդեռ այսօր, այո՛, «հոգեւոր հայրենիք»ներ ունինք Միջին Արեւելքի մէջ եւ այլուր: Ոստաններ որոնք տարիներէ ի վեր կը գործեն ի հաշիւ աշխարհագրական եւ ամբողջական հայրենիքի: Ի փառս «Ամենայն Հայոց» : Ուր որ ալ չնչեն :

Հայրենիքի խորհրդանշանը կրնայ ծաղկիլ նոյն իսկ մենաստանի մը չորս պատերուն մէջ: Կը բաւէ որ վառ պահեն ստեղծագործ հուրը :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԱՆՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

2-3 ԱՄԻՍ ՊԱՅՄԱՆԱԺԱՄ ԿԸ ՏՐՈՒԻ ԱՆԳԼԻԱՑԻՆԵՐՈՒՆ.— Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿՐՆԱՅ 15 ՕՐԷՆ ԳՐԱՒԵԼ ՍՈՒԷԶԻ ՋՐԱՆՑՔԸ

Վերջին լուրերը շատ ծանր կը ցուցնեն Եգիպտոսի կացութիւնը: Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին այցելութիւնը նպաստաւոր պարագայ մը կը համարուէր. բայց մտահոգութիւնը չէ փարատած :

Գնդ. Նասըր, զօր. Նեկիպի աջ բազուկը, ծանրակշիռ յայտարարութիւններ ըրաւ Դշ. օր, տեսակցութեան մը առթիւ: Ըսաւ թէ ժողովուրդին համբերութիւնը պիտի սպառի, եթէ Անգլիացիները Սուէզի Ջրանցքը չպարպեն երկու – երեք ամիսէն: «Այն սահմանն որ, պիտի չհանդուրժէ այդ խարխուլին գոյութեանն անցամ »:

Առաջին անգամ է որ Եգիպտացիները պայմանաժամ կը նշանակեն պաշտօնապէս, Անգլիացիները հեռացնելու համար: Գնդապետը այս առթիւ բացատրեց թէ ոչ Չըրչիլի յայտարարութիւնը, ոչ ալ Ֆ. Տըլըսի այցելութիւնը որեւէ ազդեցութիւն կրնան գործել կացութեան մը վրայ որ տագնապալի կը դառնայ օրէ օր: Իր յայտարարութեան համաձայն, Սուէզը պաշտպանութեան խարխուլ մը չի կազմեր, քանի որ Խ. Միութիւնը կրնայ զայն գրաւել առ առաւելն 15 օրէն, Իրանի եւ Իրաքի վրայ յարձակելէ վերջ: «Գալով ռազմական հաստատութեանց, անոնք պարզապէս թիկունքի պարենաւորման կայաններ են »:

Գնդապետը հաստատեց թէ արաբական եօթը պետութիւնները պատրաստ են 16 զօրաբաժին տրամադրելու այդ շրջանին պաշտպանութեան համար: Ցետոյ դիտել տուաւ թէ տակաւին կանուխ է Միջին Արեւելքի հաւաքական պաշտպանութեան մասին խօսելու համար, քանի Անգլիացիները Սուէզ կը գտնուին :

Երբ հարցուցին թէ Եգիպտոսի կառավարութիւնը ի հարկին պատերա՞զմ պիտի յայտարարէ եւ կամ քաղաքական պատերա՞զմ պիտի ծագի, գնդապետը պատասխանեց թէ կառավարութիւնը որոշ ծրագիրներ ունի :

Գահիրէի իրազեկ շրջանակներուն մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծային այս յայտարարութեան: Այս առթիւ կը յիշեցնեն գնդապետին նախընթաց յայտարարութիւնները, որոնց համաձայն Ջրանցքին վրայ պիտի քալեն, «ցմահ կռուելու համար, առաջնորդութեամբ յեղափոխութեան սպաներուն » :

× Հեռագիրները կ'ըսեն թէ Ֆ. Տըլըս Եգիպտոսէն մեկնեցաւ ծանր տպաւորութեամբ, տեսնելով անգլեւեգիպտական յարաբերութեանց վատթարացումը եւ թէ կացութիւնը շատ աւելի վտանգաւոր կը գտնէ քան կ'ենթադրէր զօր. Նեկիպի հետ խօսակցելէ առաջ: Նախարարը այնքան ազդուած էր որ շատ քիչ խօսեցաւ Միջին Արեւելքի հաւաքական պաշտպանութեան ծրագրի մասին: Նոյնպէս կարճ կապեց խօսակցութիւնները արաբեւիսրայէլեան յարաբերութեանց մասին:

Գահիրէի թերթերը կը գրեն թէ Պ. Տըլըս ստիպողաբար խնդրած է Լոնտոնի ամերիկեան դեսպանէն՝ Սուէզի խնդիրը քննել Անգլիոյ վարչապետին հետ: Ցետոյ ըսեր է զօր. Նեկիպի թէ Մ. Նահանգները որեւէ վերջնական որոշում պիտի չտան իրենց դիրքի մասին, մինչեւ որ իր տեղեկագիրը ներկայացնէ Այզընհաուըրի: Ամերիկեան դեսպանը Դշ. օր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Չըրչիլի հետ, որ միեւնոյն ատեն կը վարէ արտաքին գործերը :

× Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ անկարելի չէ որ վերջերս Անգլիա հասած

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Ազգ. Ժողովին ելմտական յանձնախումբը 16ի դէմ քսան ձայնով մերժեց լայն իրաւասութիւններ տալ կառավարութեան, հակառակ վարչապետին բացատրութեանց: Անշուշտ այս մերժումը չի նշանակեր թէ Ազգ. Ժողովն ալ նոյն դիրքը պիտի բռնէ, յառաջիկայ շաբթու: Բայց եւ այնպէս կացութիւնը փափուկ է, եւ վարչապետը ի հարկին վստահութեան քուէ պիտի պահանջէ: Եթէ մերժեն, դահլիճը պիտի հրաժարի :

Յանձնաժողովին զեկուցում տուած ատեն, վարչապետը մասնաւորապէս շեշտեց թէ չի կրնար ելմտացոյցին բացը փակել, եթէ լայն իրաւասութիւններ չտրուին, հրամանագիրներով գործելու համար: Ժողովին ներկայ էր նաեւ ելմտացոյցի նախարարը, որ պարզեց կացութեան ծանրութիւնը: Ըլեւամուտքին այս տարուան բացն է 802 միլիառ ֆրանք, զոր թեթեւցնելու համար կարգ մը որոշումներ տրուած են, խնայողութիւն, նոր հասոյթներ են.:

× Առեւտրական սենեակներու նախագահները բացառիկ նիստ մը գումարելով, միաձայնութեամբ որոշեցին կարգ մը թելադրութիւններ ուղղել կառավարութեան: Իրենց բանաձեւին համաձայն, «եթէ ներկայ կացութիւնը աւելի երկար տեւէ, պիտի արդարացնէ ամենածանր մտահոգութիւնները » :

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ

Թերթերը վրդովիչ տեղեկութիւններ կը հաղորդեն բանուորական խլրտումներու մասին: Կը վախցուի որ հանրակառքի եւ մեթրոյի աշխատաւորները նորէն գործադուլ սարքեն այսօր, ուրբաթ :

Պանդոկներու եւ ճաշարաններու աշխատաւորներն ալ որոշեցին գործադուլ յայտարարել Եշ. օր 40 մեծ հաստատութեանց մէջ (3000 հոգի): Պանդոկատէրերը կը հաւաստեն թէ ընդունած են պաշտօնեաներու գլխաւոր պահանջները : Պաշտօնեաները ամսական բացառիկ վճարում մը կը պահանջեն, 5200 ֆրանք, փոխան անունդի զոր շատ մը պանդոկատէրեր կը մերժեն տալ: Այս վերջինները համաձայն են կերակուր կամ անոր փոխարժէքը տալու, բայց կը մերժեն վճարել անցեալ տարիներու առնելիքները :

× Ռընոյի բանուորները ամբողջութեամբ վերսկսած են աշխատանքը: Նաւային պաշտօնեաներու գործադուլը կը շարունակուի, վարակելով բոլոր նաւահանգիստները: Կառավարութիւնը մասնաւոր նաւեր եւ նաւաձիգներ տրամադրած է, երթեւեկը դիւրացնելու համար: Շատ մը պետական պաշտօնեաներ ալ բողոքի ցոյց մը կը պատրաստեն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ թերթերը արտատպեցին Չըրչիլի ճառը որ անհրաժեշտ կը գտնէր խորհրդաժողով մը՝ մեծ պետութեանց միջեւ: Այս առթիւ կ'առաջարկեն Հինգ Մեծերու ժողով մը գումարել :

ՉԸՐՉԻԼԻ վերջին ճառին առթիւ մեծ դժգոհութիւն կը տիրէ Մ. Նահանգներուն մէջ: Ֆրանսական կառավարութիւնն ալ որոշեց ծանուցագիր մը ուղղել, նկատի առնելով Անգլիոյ վարչապետին կարգ մը դիտողութիւնները :

(Շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

զինուորները Եգիպտոս վերադարձուին, եթէ կացութիւնը ծանրանայ: Մալթայէն մաս մը զինուոր ղրկուած է արդէն: Անգլիացիները խրամներ կը փորեն Սուէզի շրջանին մէջ, փշաթելեր ալ հաստատելով: Իրենց գործողութեանց կեդրոնն է Իսմայիլիայի շրջանը :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՊՈՆՏՈՍՑԻՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Անցեալ կիրակի՝ Վասպուրական: Այս կիրակի ալ՝ Պոնտոս :

Երկու Հայր. Միութիւնները կ'ուզեն ոգեկոչել հայրենի ծննդավայրն ու յիշատակները: Գոնէ քանի մը ժամ թարմացնել իրենց հոգին :

Երկու ձեռնարկները իրարմէ կը տարբերին բովանդակութեամբ : Սակայն մէկ է նպատակը :

Ամէն պարագայի մէջ, ցանկալի է որ այս կարգի տօնակատարութեանց յայտագիրներն ալ նորոգուին, պարբերաբար : Ներդաշնակելով հաճելին եւ պիտանին :

Վերջերս Հայր. Միութիւն մը իր հերոսամարտին տարեդարձը տօնեց Թունդ եւրոպական ծրագրով մը: Պա՛ր:

Անհրաժեշտ է որ ոտքերուն եւ թեւերուն հետ, սիրտերն ու միտքերն ալ խըրտին, պարեն, որպէսզի կարենան դիմանալ օտարութեան խորշակներուն :

«Եւրոպականութիւն»ն ալ ճաշակ եւ աշխատանք, բովանդակութիւն կը պահանջէ :

Տեսէք, մեր առեւտրականները մէկ շաբաթ առաջ իրար կ'անցնին, համբերելով օրացոյցին տօնական օրերը :

Համբարձում էր երէկ, եւ խանութները փակեր էին:

Պիտի ըսեն թէ միջավայրին պահանջն է:

Լաւ: Բայց, օր մը օրանց մէկուն միտքէն անցա՞ւ քանի մը ժամ փակել վաճառատան փեղկերը, Հայաջինջ Սարսափներուն տարեդարձին առթիւ:

Լատինական Ամենայն Սրբո՞ց մըն ալ չարժեր աւելի քան մէկ միլիոն զոհերու յիշատակը :

... Պոնտոսցիները կ'ուզէին որ «Յառաջ»ը բացառիկ թիւ մը նուիրէ, իրենց տարեդարձին առթիւ :

Գլխու վրայ: Պայմանաւ որ Տրապիզոնցին, Սամսոնցին, Կիրասոնցին, Օրտուցին եւ միւսները իրենք նիւթեր ճարեն : Վկայութիւններ, յուշեր, պատկերներ :

Խմբագրին հարցուցի եւ թելադրեց պակասը լրացնել, մինչեւ իրիկուն...

ՎԱՀԷ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՄԷՋ

Պ. Ֆ. Տըլըս երկու օր մնաց Եգիպտոսի մէջ եւ Դշ. օր Թէլ – Ավիվ հասաւ, Թռիչք մը կատարելով Սուէզի շրջանին վրայ, « գաղափար մը կազմելու համար բրիտանական խարխուլներու կարեւորութեան մասին»: Լիտտայի օդակայանին մէջ ընդունուեցաւ Իսրայէլի արտաքին նախարարին եւ ուրիշ ներկայացուցիչներու կողմէ: Նախապէս միջոցներ ձեռք առնուած էին, բարեկարգութիւնը պահպանելու համար: Բայց դեռ այնպէս ընդհարում մը տեղի ունեցաւ կարմիրներու եւ հակառակորդներու միջեւ: Համայնավարները հըրապարակային ժողով մը սարքելով, ճառեր խօսեցան Տըլըսի դէմ, զոր կ'ամբաստանեն իբրեւ «պատերազմի հրձիգ աշխարհակալ»:

Նախարարը զօրահանդէսի մը առթիւ յայտարարեց թէ «պտոյտ մը կը կատարեն Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքի մէջ, Նախագահ Այզընհաուըրի խնդրանքով, առաջնակարգ տեղեկութիւններ քաղելու եւ իրենց կառավարութեան բարեկամութիւնը յայտնելու համար իրենց այցելած երկիրներուն»: Ապա ջերմապէս գնահատեց Իսրայէլի կատարած յառաջդիմութիւնը: Առաջին խորհրդակցութիւնը տեղի ունեցաւ Իսրայէլի արտաքին գործերու պաշտօնատան մէջ :

ԱՀՌԵԼԻ ԹԱԹԱՌ մը ահագին աւերներ գործեց Թեքսասի մէջ (Հիւս. Ամերիկա): Մարդկային կորուստը,— 104 մեռեալ, 20 անհետացած, 320 վիրաւոր:

ՅԱՆՈՒՆ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ
ԿՐԹԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՉԸ

ՊՈՍԹԸՆ, 24 Ապրիլ.— Մեր գաղութին մէջ գործող չորս կազմակերպութեանց — Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Հայ Օգնութեան Միութեան, Հայ Երիտասարդաց Դաշնակցութեան եւ մեր Թեմի իշխանութեան՝ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան — նախաձեռնութեամբ կազմուած մարմին մըն է Ամերիկահայ Կրթակ. Յանձնախումբը, որ այս կոչով կը ներկայանայ մեր գաղութին՝ քանի մը խօսքով անոր ծանօթացնելու համար ինքզինքը, իր առաջադրութիւնները եւ խնդրելու անոր աջակցութիւնը իր գործին համար :

Աւելի քան տասնեակ մը տարիներէ ի վեր հրապարակ դրուած է ամերիկահայ նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան խնդիրը: Իրարու յաջորդող Պատգամ. եւ Երեսփ. ժողովները այս հարցի մասին տուած են որոշումներ, որոնք, տարաբախտաբար, չեն գործադրուած կամ գործադրուած են անբաւարար չափով : Վերոյիշեալ երեք կազմակերպութեանց Պատգամ. ժողովները եւ Ազգ. Երեսփ. ժողովը անցեալ տարի աւելի զօրաւորապէս շեշտեցին ամերիկահայ կրթական գործի անհրաժեշտութիւնը եւ տուին կարեւոր որոշումներ: Եւ ահա կազմուած է մեր յանձնախումբը :

Ի՞նչ է մեր նպատակը, կամ ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր գործը :

Մեր ընելիքը պիտի ըլլայ ի գործ դնել ճիգ մը, գերագոյն ճիգ մը՝ ունենալու համար իր ազգային դիմագծութիւնը պահող հայագրոշմ սերունդ մը, որ պիտի յաջորդէ հինին: Հինը արդէն անհետանալու վրայ է: Եւ ամէն օր աւելի խորապէս կը զգանք պարապը, որ հետզհետէ կը լայննայ մեր շուրջը՝ անդարձ մեկնողներուն կորուստով: Ու կը զգանք վտանգը, ազգայնօրէն կորսուելու վտանգը, որ ամէն օր աւելի ծանրօրէն կը ճնշէ մեր հոգիները :

Ամերիկահայ գաղութը, որ ընդամէնը կէս դարու կամ քիչ մը աւելի կեանք ունի, մէկն է Հայկական Սփիւռքի ամէնէն բարգաւաճ գաղութներէն: Իր գոյութեան առաջին իսկ օրէն ան եղած է զգայուն դէպի մեր ժողովուրդի ցաւն ու տառապանքը: Զոհաբերած է անհամեմատ չափերով՝ ամոքելու համար ազգային ամէն ցաւ, հասնելու համար ամէն կարիքի : Տուած է աղքատին, գաղթականին. տուած է մեր որբերուն, կարօտ մտաւորականներուն. տուած է երկրի եւ արտասահմանի կրթական գործին. առատօրէն տուած է Հայ Եկեղեցիին եւ վանքերուն. տուած է, մանաւանդ Հայ Յեղափոխութեան եւ մեր Ազգային Դատին: Ան չէ խնայած նոյնիսկ իր արիւնը եւ, ունկնդիր երկրէն եկած ձայներուն, հազարներով երիտասարդներ նետած է կռուի դաշտ :

Բայց այս գաղութը, իր գոյութեան սկիզբէն մինչեւ այսօր, տառապած է ու դեռ կը տառապի հիմնական թերութեամբ մը.— ան անփոյթ է դէպի իր ազգային հաւաքական պահպանման գործը, իր ինքնապահպանումը: Եւ արդէն սկսած է տժգունիլ: Կը ցնցուին անոր գոյութեան հիմերը: Ու եթէ արագօրէն վտանգին դէմ միջոցներ ձեռք չառնուին, կրնայ անխուսափելի դառնալ փլուզումը, մեր ազգային դիմագծի հիմնական կերպարանափոխութիւնը :

Ունինք սքանչելի սերունդ մը, առողջ, աշխոյժ, գործօն, ապագայի յոյսով լի, որ մեր աչքերուն առջեւ հասակ կը նետէ: Բայց ան արդէն բաժնուած է, կամ գրեթէ բաժնուած՝ իր ծնողներէն — բաժնուած լեզուով, զգացումներով, գաղափարականներով, պատմութեամբ, մշակոյթով, գիր ու գրականութեամբ: Ճիշդ է, անոր մէջ կայ առողջ, կազմակերպուած կորիզ մը (Հայ Եր. Դաշնակցութիւնը), որ ճիգ կ'ընէ մնալու Հայ, չհեռանալու իր ցեղային կոճղէն, նոյնանալու իր հայրերուն հետ մնալով հանդերձ լաւ ամերիկացիներ, կատարելով հանդերձ այս Մեծ Հայրենիքին հանդէպ ամէն պարտականութիւն, ապրելու հայութեան ոգիով ու երազներով: Բայց այդ կորիզն ալ դեռ այն ուժը չէ, որ դառնայ թթխմորը՝ վարակելու իր շրջապատը. այդ կորիզը ինքն ալ պէտք ունի մեր աջակցութեան՝ դառնալու համար զօրաւոր ու ներգործօն ուժ մը, դառնալու ազդակ մեր ազգային ինքնապահպանման փրկարար գործին մէջ :

Առանց մեր աջակցութեան, վաղը՝ ապահովաբար, այդ կազմակերպուած ուժն ալ պիտի չքանայ, հալի մեծ կաթսային մէջ եւ կորսուի ընդմիշտ :

Ի՞նչ կ'ուզենք մենք: Կ'ուզենք որ մեր սերունդը ՀԱՅ մնայ, Հայ՝ իր ոգիով, զգացումներով, մտածումներով ու գաղափարականով, որպէսզի չմարի մեր ազգային ճրագը այս հեռաւոր ափերուն վրայ: Իսկ Հայ մնալու համար նախ եւ առաջ պէտք է պահենք ՄԵՐ ԼԵԶՈՒՆ, այն մեծ, թանկագին, ոսկեղէն հարստութիւնը, զոր մեր հայրերէն ժառանգ ստացած, պարտաւոր ենք անեղծ ու անվթար, փոխանցել մեր յետնորդներուն :

Լեզուն խարիսխն է մեր գոյութեան, աղբիւրը՝ Հայ Ոգիին: Ազգային քաղաքակրթութիւն, արուեստներ, աւանդութիւններ, բարքեր ու սովորութիւններ, եկեղեցի ու ընտանիք, վերջապէս ամէն ինչ որ հայութենէն կուգայ եւ անոր սեփականութիւնն է, ընդմիշտ պիտի կորսուին, եթէ կորսուի լեզուն :

Լեզուն մեր պատմութիւնն է, մեր ժողովուրդի իղձերու, երազներու, դարաւոր ճիգերու, ոգորումներու, մեր նիւթական ու բարոյական ժառանգութեանց խտացումը: Ցեղին ձայնն է ան, որ դարերու խորութիւններէն կուգայ ու պիտի անցնի դարերու մէջէն :

Լեզուն հայ ազգային հանճարի շքեղ, ամբողջական շէնքն է. մեր հրաշակերտը. կորսնցնել զայն, պիտի նշանակէ զրկուիլ շատ բանէ.— գրականութենէ, պատմութենէ, արուեստներէ, աւանդութիւններէ, հայ եկեղեցիէ, վերջապէս ամէն ինչէ :

Ազգային [illegible] դիմող բոլոր ազգերը նախ եւ առաջ կ'աշխատին իրենց լեզուն վերադարձնել: Ահա Իսրայէլը, որ դարերու մոխիրներու տակէն ճիգ մը կ'ընէ վերականգնելու իր նախահայրերու լեզուն: Կամ Իրլանտան : Նոյնը կ'ընեն անգամ Թուրքը եւ դեռ ուրիշներ : Այսպէս կ'ընեն անոնք, որովհետեւ համոզուած են, որ լեզուի միջոցաւ միայն պիտի կըրնան պահել ազգ, հայրենիք եւ մշակոյթ:

Եթէ սեփական հայրենիք ունեցող ժողովուրդներ այս ճամբով կը քալեն, հապա մե՞նք, որ շատ բանով զրկուած ենք, չորս հովերուն ցրուած, որքան պէտք ունինք մեր լեզուին, որ հազարամեակներ պահեր է մեզ եւ հասեր մինչեւ մեր օրերը :

Ամերիկահայ Կրթական Յանձնախումբը պիտի աշխատի նախ եւ առաջ հայ գեղեցիկ լեզուի սէրը արթնցնել մեր նորահաս սերունդին մէջ՝ զայն մղելու, որ սորվի մեր լեզուն, խօսի մեր լեզուն, անով միայն՝ անոր մէջ կերտելու ու պահելու համար Հայ Ոգին :

Ասոր համար Յանձնախումբս կոչ կ'ուղղէ, որ Ամերիկայի բոլոր մեծ ու փոքր քաղաքներու մէջ, ուր Հայեր կ'ապրին, հիմնուին հայկական դպրոցներ՝ որքան կարելի է աշակերտներու մեծ թիւով, որոնք սորվին մեր լեզուն, մեր պատմութիւնը, ճանչնան մեր հայրենիքը՝ իր ցաւերով ու փառքերով, եւ կապուին մեր ժողովուրդին:

Յանձնախումբս կոչ կ'ուղղէ, որ զանազան ծրագիր ու դաւանանք ունեցող բոլոր հայ կազմակերպութիւններն ու հիմնարկութիւնները, որոնց համար եւս հայապահպանումը գերագոյն մտահոգութիւն է, ուժ տան մեզի, կանգնին մեր կողքին՝ նախ եւ առաջ իրենց մամուլով ու բեմերով :

Յանձնախումբս կոչ կ'ուղղէ մեր բոլոր մտաւորական ուժերուն եւ կրթական մշակներուն՝ սիրով ու նուիրումով լծուելու հայապահպանման մեծ ու նուիրական գործին :

Յանձնախումբս սրտագին կոչ կ'ուղղէ մասնաւորապէս մեր մայրերուն՝ դարձնելու համար Հայ Տունը Հայապահպանման Օճախ: Ամէն անգամ երբ ազգային ծանր տագնապի մը առջեւ գտնուած ենք, ամէնէն առաջ Հայ Տունը՝ հայ կնոջ եւ մօր առաջնորդութեամբ, կատարեր է վճռական ու ճակատագրական դեր: Այսօր, մասնաւորապէս մեր գաղութը կ'ապրի իր պատմութեան ամէնէն տագնապալի պահը: Եւ Հայ Մայրը՝ գիտակից տագնապի լրջութեան, պէտք է կատարէ իր պատմական առաքելութիւնը :

Չենք ուզեր աւելի երկարել մեր խօսքը :

Կը կարծենք որոշ չափով պարզեցինք արդէն մեր միտքը: Մենք կ'ուզենք հայ պահել մեր նոր սերունդը եւ լեցնել անջրպետը, որ արդէն ստեղծուեր է հինին եւ նորին, ծնողներու եւ զաւակներու միջեւ: Հինի եւ նորի միացման օղակը պիտի ըլլայ ՄԵՐ ԼԵԶՈՒՆ : Այսուհետեւ, ուրեմն, հայ լեզուն պէտք է հնչէ մեր տուներուն մէջ, եկեղեցիներու եւ ժողովարաններու կամարներուն տակ, ակումբներու կամարներուն տակ, ակումբներէն եւ հաւաքատեղիներէն ներս: Այլասերման սպառնալիքին դէմ, որուն ծանրութիւնը կը զգանք արդէն, մեր ինքնապաշտպանութեան միակ հատու զէնքը պիտի ըլլայ հայ լեզուն:

Լաւ ամերիկացի դառնալու համար, նախ եւ առաջ պէտք է լաւ Հայ դառնալ : Այսպէս կը մտածէ ու աս կը պահանջէ նաեւ ողջամիտ ամերիկացին: Իսկ լաւ Հայու առաջին յատկանիշը պիտի ըլլայ տիրացումը իր մայրենի լեզուին :

Պէտք է շարժինք հաւաքաբար, ազգովին՝ ի գործ դնելով մեր բոլոր միջոցները՝ նիւթական ու բարոյական: Եւ պէտք է գործենք արագ ու թափով: Մենք արդէն ուշ մնացած ենք: Այս պարագային ժամանակը մեզի հետ չէ, այլ՝ մեզի դէմ: Նոր յապաղում մը, անհոգութիւն ու անփութութիւն մեզմէ ընդմիշտ պիտի խլեն գործելու եւ յաջողելու ամէն հնարաւորութիւն :

Յանձնախումբս վստահ է, որ ամերիկահայ սքանչելի գաղութը արձագանգ պիտի տայ մեր կոչին եւ Հայապահպանման գործը դարձնէ իր գերագոյն մտահոգութիւնը: Մինչեւ այսօր մենք խօսեցանք ու ճառեցինք: Ժամանակը եկած է, որ այլեւս վերջ տանք խօսք ու ճառ եւ խօսի միայն ԳՈՐԾԸ, կենդանի ԳՈՐԾԸ :

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԿՐԹ. ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

ՀՍԿՈՒՄ

« Աղջիկները պէտք է այս գիշեր հսկում ընեն, ըսաւ Զարման հօրաքոյր, տըրտում ու վշտագին շեշտով: Անոնց անմեղ հոգիներուն կուսական աղերսանքը կը հասնի երկինք, որուն դուռները բաց են այս գիշեր »:

Հաւաքուեցան թաղին ծաղկատի աղջիկները: Այն ծիծղուն աչքերով Նուարդն ու Արմենէն, երկար մազերով Սիրանն ու Հայկուհին, ձիւնասպիտակ Արտեմն ու Վարդուհին եւ քաղցրաձայն Երանը :

... Վիճակի գիշերն է: Երկինքէն կը կաթի յոյզ եւ լոյս, սէր եւ խորհուրդ կը սաւառնի աստղերուն մէջ:

Երկիրը կը խլրտի, եւ բնութեան ազատ ընդերքէն կը ժայթքին բոյր ու բերք, երգ ու ժպիտ :

Քրիստոսի վարդապետութեան ամէնէն սխրալի էջը կը բացուի գարնան նկարագեղ պաստառին վրայ: Խորհուրդ Խորին: Համբարձման գիշեր է :

Այո, անդուլ աղօթել այս գիշեր, անմռունչ ապաշաւել: Լուռ ու գետնամած պաղատիլ, որպէսզի խափանի ահաւոր չարիքը: Վերնայ ահռելի պատուհասը ..:

Հօրաքոյր Զարմանի տունին ներքնասենեակի յատակը մոխիր փռեցին : Եւ չոր գետնին վրայ կլոր շրջանակ կազմեցին եօթը նորատի աղջիկները ինչպէս եօթը գոյն ծաղիկներ :

Եւ իրենց երեսները աղօթքում (արեւելք) դարձուցած ինչ անօրինակ հաւատքով, ինչ կսկծագին տուայտանքով ծնրադիր՝ պաշտամունք ըրին հայցելով աստուածային ողորմածութիւնը :

Կարդացին Գեթսեմանի Մեծ Խաչեցեալէն էջեր: Սաղմոսերգուին հալածանքներէն եւ Նարեկէն « Ի խորոց սրտի հատուածներ կրկնեցին»:

Եւ մրմնջեցին զղջումի եւ ապաշխարութեան բոլոր երգերը — «Աշխարհ Ամենայն» .... :

Թերեւս սասանէր արիւնծարաւ թշնամին եւ զարմանահրաշ հրամանով մը՝ որ երկինքէն պիտի գար, վերնար խուժդուժ Սպանդը եւ խնայուէր հայկական այս վերջին թաղամասը ... :

Երկնցեր էր Մայիսի կարճ ու հեշտագին գիշերը: Աստղերը դիրկ դիրկ վար կը թափէին դատարկ տուներու թափուր երդիքներուն վրայ, ուր կը տիրէր գերեզմանային լռութիւն ...:

Առաջին անգամն էր որ բնապաշտ Հայը զրկուեր էր իր դարաւոր սովորութենէն եւ երդիքներու տակ էր մտեր. Վիճակի եղոռնաչունչ այդ գիշերուն մէջ :

Անտառներուն ու դաշտերուն, հովիտներուն ու ձորերուն մէջ, ցաւի խուլ ու վայրի դալարումներ կը լսուէին: Ցօղոտուած մարմիններու օրհասական հնդիւնները կը լլկէին Մայիսի ծաղկահոտ գիշերը :

Մերթ խօսուն, մերթ լուռ աղօթեցին դեռատի պարմանուհիները անձանձիր ու անձկագին:

Անոնց հսկումը սրտայոյզ պատարագ մըն էր, վերջին հաղորդութիւն սարսռուն եւ սրբենի: Ողջակիզում Եղեռնի սեղանին վրայ ...:

Արշալոյսը կը մօտենար, Լուսնկան ծագեր էր մտերմօրէն՝ մթին ներքնասենեակներէն ներս:

Եւ գարնանային մեղմ սիւքը կ'օրօրէր տանիքներու քիւերուն եղերքները բարձրացած բոյսերն ու ծղօտները :

Մօտակայ պարտէզներէն կը լսուէին թռչուններու երգն ու դայլայլը :

Հօրաքոյր Զարման դուրս ելաւ իր խըցիկէն: Իր աղկաղձ ու երերուն գոյացութիւնը քայքայուած, ծռեր էր :

Ամբողջ գիշերը ինքն ալ հսկում էր ըրեր չոր քարերուն վրայ ծունկի գալով : Ծեծեր էր նիհար կուրծքը աշխարհիմեղքն ու խաչը ուսերուն վրայ առած: Որպէսզի վերջանար սեւաւոր կոտորածը եւ ազատուէր ժողովուրդը :

Յանկարծ չարագուշակ ու դիւային քրքիջ մը ճեղքեց մթնշաղի հանդարտութիւնը :

Զարման հօրաքոյր դալկոտ ու քնատ աչքերը վեր վերցուց :

Ահ ու սարսափը բոլոր քստմնելի տանջանքներուն պողպատի ծանրութեամբ խոցեցին իր տկար սիրտը :

Սրածայր «փափախ»ներ, փաթթոցաւոր գլուխներ շրջապատեր էին թաղը: Հնչեր էր վերջին ժամը քաղաքի վերջին թաղամասին ...:

Հօրաքոյր Զարման փլեր էր անշունչ գետնայարկի սեմին վրայ ...:

Ներսը տակաւին կ'աղօթէին եօթը թարմատի աղջիկներ՝ ինչպէս եօթը գոյն ծաղիկներ, շուշաններ Շաւարշանայ ...

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

ՈՒՇԻՄ ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐ

«Յառաջ»ի գիտական բաժնի աշխատակից ընկեր Գուրգէն Պոյաճեանի վերջերս կը խօսէր թռչուններու մասին : Քանի մը վկայութիւններ ալ իմ կողմից .—

Արմնաքաղ կամ սերմնագռաւ՝ իսկ ժողովրդական բառով «սեւ ագռաւ» կոչուած թռչունները, երբ որեւէ տեղ երամով իջնում են գետին, կեր փնտռելու, անմիջապէս մէկը իրենցից բարձրանում է մօտակայ ծառի վրայ, իսկ եթէ բաց դաշտ է՝ թումբի կամ մի բարձր քարի վրայ եւ արթուն պահակի դեր է կատարում: Ճիշդ ինչպէս ընդունուած է զօրքի մէջ :

Պահակ սեւ ագռաւը — մոխրագոյն ագռաւները խմբական կեանք չեն վարում — շարունակ չորս կողմը դիտելով, հէնց որ նկատում է իրենց մահացու թշնամի որսորդին իրենց ուղղութեամբ մօտենալիս, անմիջապէս «կա – կա – կա» կանչելով հաւար է բարձրացնում եւ ցածրից սուրալով բոլորը միասին թռչում հեռանում են այդ վտանգաւոր վայրից մէկ ուրիշ տեղ, ուր կատարւում է պահակ կանգնելու նոյն գործողութիւնը :

Իրենց ապահովութեան համար, թէ ո՞վ է պահակ կարգում այս անխօս կենդանիներից մէկն ու մէկին, մարդկային իմացականութիւնից վեր է հասկանալ, ինչպէս եւ անասունների ներքին աշխարհի շատ ու շատ գաղտնիքները :

Կաչաղակն էլ վարպետ նշանառու է : Ընկոյզը կտցած, կաչաղակը օդից դիտելով, փափուկ գետին է փնտռում՝ յաճախ որթատունկերի շուրջը, ընկոյզը տնկելու: Վայրն էլ ընտրում է, զերծ ծառերի եւ թփերի խտութիւնից, որպէսզի օդից դիտելու եւ ուղիղ նշանառութեան հնարաւորութիւնը ունենայ:

Վայրը ընտրելուն պէս իջնում, ընկոյզը մէկ կողմն է դնում եւ ճանկերով փոքրիկ փոս փորում : Յետոյ ընկոյզը կտցում, բարձրանում է մի քանի հարիւր քայլ վեր եւ պարուրաձեւ ճախրում է իր փորած փոսի վերեւը, յաճախ գլուխը դէպի վար ծռելով նշանառութեան համար, ճիշդ ուղղահայեաց կէտը գտնելու նպատակով: Եւ շրջագիծը աւելի փոքրացնելով ու շարունակելով նշանառութեան գործողութիւնը, ուղղահայեաց կէտը գտնելուն

պէս, ընկոյզը վար է նետում փոսը եւ իջնում հողով ծածկում: Իսկ եթէ հողի եւ կամ մի այլ պատճառով չի յաջողում ընկոյզը իր փորած փոսի մէջ գցել, միեւնոյն գործողութիւնը կրկնում է մինչեւ իր նպատակին հասնելը: Հեռուից դիտողի վրայ այս տեսարանը մեծ հետաքրքրութիւն եւ հիացմունք է պատճառում:

Ոզնին, ինչպէս եւ պտղակեր նուրբ ճաշակի տէր բոլոր կենդանիները, ուտելու համար ընտրում են հասած եւ համեղ պտուղները: Բարձրանալով որթատունկի վրայ, ոզնին բազմում է իր ընտրած ողկոյզի առջեւ եւ իր ճանկերով խաղողի հատիկները պոկում եւ թափում գետին: Յետոյ իջնում է գետին եւ կռնակին պառկելով խաղողի հատիկների վրայ, եւ զանազան շարժումներ անելով, խաղողի հատիկները խրում է ասեղնաձեւ իր փշերի մէջ: Եւ այս միջոցով խաղողով բեռնաւորուած ոզնին, ուրախ - զուարթ վերադառնում է իր ընտանիքի մօտ:

Եթէ ոզնին այս խելացի միջոցին չդիմէր, ինչպէ՞ս պիտի կարենար խաղողի մի քանի տասնեակ հատիկները տեղափոխել իր կացարանը:

Անտարակոյս կենդանիների մէջ ամէնէն խելացին շունն է, որ սքանչացումի արժանի օգտակար բազմաթիւ ծառայութիւններ է կատարում ոչ միայն անհատների, այլեւ ոստիկանութեան եւ բանակի համար, յաճախ իր կեանքի գնով:

Որսկան շունը, որ պատկանում է շների բազմաթիւ ցեղերից մէկին, որսորդի հաւատարիմ եւ խելացի ընկերն է:

Լաւ մարզուած որսի շունը, եթէ յաջողել է աննկատ մօտենալ որսին, իսկոյն կանգ է առնում, տուտը երկարում, հայեացքը լարում, ականջներն ու պոչը տընկում, առջեւի մէկ ոտը ակիւնաձեւ կախում եւ յետեւի մէկ ոտը դէպի յետ հորիզոնական ձեւով օդի մէջ երկարում, մինչեւ որ իր տէրը հրացանը պատրաստ բռնած զգուշութեամբ մօտենալով շանը, հրամայում է յարձակել: Երբ շունը յարձակի, որսը մինակ կամ խմբով՝ դուրս է պրծնում փախչելու կամ թռչելու, 5–10 քայլ հեռաւորութեան վրայ կրակելու պատրաստ որսորդի մահաբեր գնդակներից:

Նոյնպէս հետաքրքրական տեսարան է ներկայացնում, վարպետ որսի շան նապաստակին հալածելը եւ ճարպիկ ռազմավարութեամբ ծուղակի մէջ գցելու գործողութիւնը:

Նապաստակը բոլոր ցեղերին պատկանող շներից աւելի արագավազ լինելով, բացի երկարատոտն քերծէ (բարակ, թազի) կոչուած ցեղից, վարպետ որսի շունը ոչ թէ իրենից արագ վազող նապաստակի յետեւիցն է հետապնդում, այլ քովիցը: Հալածում է գոռում - գոչումով եւ այնպիսի ռազմավարական ճարպիկութեամբ, որ նապաստակին հարկադրում է փոխանակ դէպի առաջ վազելու, փոխել իր ուղղութիւնը եւ անգիտակցաբար գալիս լեղապատառ անցնում է իր հոգէառ որսորդի առջեւից: Այս վերջինը կազմ եւ պատրաստ իր տեղում սպասում էր նապաստակը իր ծուղակը ձգելու:

Խեղճ նապաստակի մէկ դժբախտութիւնն էլ այն է որ իր աչքերը ի վիճակի չեն իր անմիջական առաջքը տեսնելու, այս հանգամանքից օգտուելով է որ ճարպիկ որսի շունը յաճախ յաջողում է նապաստակը ծուղակը նետել:

ԲԵՆՕ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՇՏՈՒՏԳԱՐՏԻ ՄԷՋ

•

ՇՏՈՒՏԳԱՐՏ.— Կիրակի 26 Ապրիլ, տեղի ունեցաւ սգահանդէս, Ապրիլեան Եղեռնի յիշատակին:

Սգահանդէսի տեղը ընտրուած էր Բադ-Քանշտատ, Շտայնհալդֆէլդի գերեզմանատան հայկական մասը, ուր թաղուած են մեր հայրենակիցները: Սքանչելի գարնան օր: Օդը շատ տաք ու արեւոտ էր, ամբողջ գերեզմանատունը թաղուած էր, գարնանային ծաղիկների ու կանաչների մէջ: Այդ գործում Գերմանացիները անգերազանցելի են, գերեզմանատները մտնելիս, մարդ զգում է կարծես, որ մտաւ անմահական բուրաստան:

Օրուան բանախօսը ընկեր Վաղարշակ մանրամասնօրէն պարզեց թրքական դաւերը հայ ժողովուրդին դէմ:«Հայաստանի աշխարհագրական դիրքը եւ Հայկական Դատը խոչընդոտ կը համարուէին թրքական ծրագրին որ կը ձգտէր Օսմ. կայսրութեան միացնել Կովկասի եւ Թուրանի իր ցեղակիցները: Թուրք ջարդարարները յարմարագոյն առիթը տեսան առաջին համաշխարհային պատերազմի մէջ եւ 1915, ապրիլ 11ին սկսան այլուր փոխադրել եւ ոչնչացնել Թուրքիոյ հայ ժողովուրդը: Սակայն բորենին չհասաւ իր հրէշային նպատակին: Թէեւ մէկ միլիոնից աւելի Հայեր ջարդեց, բայց հայ ազգը այսօր ապրում է, եւ պիտի ապրի, մինչեւ որ պիտի իրականանայ Միացեալ եւ անկախ Հայաստան:

Դաշնակիցները յայտարարել էին թէ Օսմ. կառավարութիւնը պատասխանատու է հայկական ջարդերին եւ պիտի պատժուի: Պատերազմէն վերջ յուսախաբ եղանք եւ գլխաւոր ջարդարարներից ոմանք Հ. Յ. Դ. հերոս աւարեկիչների ձեռքով ստացան իրենց արժանի պատիժը, Բեռլինում, Պոլիսում, Հռոմում եւ Թիֆլիսում: Հայրենակիցներ, մէկ րոպէ լուռ յարգանք մեր անհամար զոհերի սուրբ յիշատակին:

Այնուհետեւ բոլորս միասին երգեցինք «Հայր - Մեր»ը գերեզմանների վրայ: Տպաւորութիւնը շատ խոր էր:

× Սգահանդէսէն վերջ Յ. Աւետիսեան կարդաց, ամենայն Հայոց կաթողիկոսի կոնդակը, որով Սերովբէ Ծ. Վ. Եւրոպայի թեմի կաթող. պատուիրակ կը նշանակուէր:

ԳԱՅԼ ՎԱՀԱՆ

ԼՈՒՐԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ԹԵՐԹԵՐԷՆ

•

84 ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ մասնագէտներ աւարտեցին այս տարի Երեւանի անասնաբուժական կաճառի անասնաբուժական բաժինը: Անոնք պիտի աշխատին Հանրապետութեան ինչպէս եւ Սովետական Միութեան զանազան վայրերու կոլտնտեսութիւններուն, սովխոզներուն եւ գիւղատնտեսական կազմակերպութեանց մէջ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ շամփանեաներու արտադրութիւնը վերջերս աճած է: Երեւանի շամփանեի նոր գործարանը տարեկան պիտի արտադրէ 500 հազար շիշ: Կոտայքի շրջանին մէջ կը պատրաստուին լուալու մեքենաներ, լեցնելու եւ խցելու գործիքներ: Արտաշատի շրջանին մէջ շուտով կ'աւարտի Դայարի գինիի գործարանի շինութիւնը, որ տարեկան պիտի վերամշակէ երկու հազար թոնէն աւելի խաղող: Շամփանեի նոր գործարան կը շինուի Այրում կայարանի մէջ եւ տարեկան պիտի արտադրէ 250 հազար շիշ: Բաղդատմամբ 1949ին այս տարի շամփանեի գինիները երեք անգամ պիտի աւելնան:

ԳԱՒԱՌԱԳԻՏԱԿԱՆ թանգարանը բացուած է Լենինականի մէջ: Ցուցադրուած է այն վաւերագիրը որ կը վերաբերի Ալեքսանդրապոլը Լենինական վերանուանելուն (1929): Մասնաւոր ցուցափեղկեր յատկացուած են 1920ի մայիսեան ապստամբութիւններուն: Ցուցադրուած են քաղաքի շրջաններու պեղումներէն մէջտեղ եկած նիւթական մշակոյթի մնացորդները: Ուշադրաւ են պղնձեայ զարդազէնքերու, ապրելակերպի իրերու նմոյշները: Գեղարուեստի բաժնին մէջ ցուցադրուած են Ի. Այվազովսկիի, Գ. Բաշինջաղեանի, Վ. Սուրէնեանցի եւ ուրիշ անուանի նկարիչներու աչքի զարնող նըկարները:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ մահուան 30ամեակի առթիւ Թիֆլիսի մէջ տեղի ունեցած է հանդիսաւոր երեկոյ: Բացումը կատարած է Լէոնիձէն: Բանաստեղծի կեանքի եւ գործունէութեան մասին զեկուցում տուած է իր ամէնէն մօտիկ բարեկամը, անոր ստեղծագործութեանց Ա. Թարգմանիչը բանաստեղծ եւ ակադեմական Ի. Գրիշաշվիլին: Ողջոյնի խօսք ըսած են Կ. Գամսախուրդեան, Մ. Ասլանեան եւ ուրիշներ: Գեղարուեստական բաժնին մէջ եղած են հայերէն եւ վրացերէն արտասանութիւններ, Հայերու եւ Վրացիներու կողմէ:

ՆՈՐ ԲԱՅԱԶԻՏԻ քաղաքային գրադարանը ունի 11 հազար գիրք, կը ստանայ 59 տեսակ թերթեր: Դպրոցականներուն համար գրադարաններուն մէջ կազմակերպուած են դասախօսութիւններ Լ. Թոլստոյի «Մանկական պատմուածքները», Յ. Թումանեանի «Գիքոր», Մանկական բանաստեղծութիւններ»ու մասին:

ՄՆՈՂԱԿԱՆ համալսարան մը կազմակերպուած է Երեւանի մէջ: Աւելի քան հարիւր ծնողներ հետեւած են պրոֆ. Ա. Շաւարշեանի դասախօսութեան «Պոլիտեխնիկական ուսուցումը եւ ծնողների անելիքները» նիւթին շուրջ: Մինչեւ տարեվերջ պիտի ըլլան դասախօսութիւններ հետեւեալ նիւթերու շուրջ.— «Երեխաների տարիքային առանձնայատկութիւնները եւ նրանց դաստիարակութիւնը», «Ընտանիքի դերը երեխաների դաստիարակութեան գործում», «Դպրոցականի առողջապահութիւնը» եւ այլ նիւթերով դասախօսութիւններ:

ԲԱԺԱԿ Ի ՁԵՌԻՆ

*

ԽՄԲ. - Նարդունիի յօդուածաշարքին առթիւ, որ, այս խորագրով, լոյս տեսաւ նախ «Յառաջ»ի, յետոյ յաջորդաբար արտասահմանեան մեր թերթերուն մէջ, «Հայրենիք» (4 Մարտ) կը հրատարակէ հետեւեալ նամակը: Զ. Ա. Միութիւնը, իր կարգին, առանձին գրքոյկով մը հրատարակած է այս յօդուածաշարքը, որ միայն բաժակաճառ մը չէ՝ Միլան արտասանուած, այլ եւ հանդանակ մը: Գրքոյկը գնել փափաքողները կրնան դիմել խմբագրութեանս եւ հայ գրավաճառներուն, գինը 50 փրանք:

ՏԻԹՐՈՅԹ.— «Հայրենիք» օրաթերթին մէջ, հոգեկան անխառն հաճոյքով ու հիացումով կրկին ու կրկին կարդացի շնորհալի Շաւարշ Նարդունիի գեղեցիկ յօդուածաշարքը՝ «Բաժակ ի ձեռին» վերնագրով:

Հայու արժանաւոր զաւակներէն մէկուն ձեռքը, անոր գրչին համար, Վալանսի ծերունիին նման (ես ալ ծերունի մը), ի՞նչպէս չհամբուրել:

«Բաժակ ի ձեռին»ով տրուած մաքերը պէտք է ըլլան ամէն Հայու հանգանակը, ամենօրեայ իր մտածումն ու անսասան հաւատքը:

Իցիւ թէ ամէն Հայ, աշխարհի բոլոր կողմերը, ի խորոց սրտի կարդար զայն:

Որքան լաւ պիտի ըլլար, եթէ ան հրատարակուէր նաեւ անգլերէնով, մեր ամերիկահայ երիտասարդներուն համար:

(ԽՄԲ.— Կը թելադրենք թարգմանել նաեւ ֆրանսերէնի, ֆրանսախօս մեր երիտասարդներուն համար):

ՏԻԳՐԱՆ ՊԱՂՏՈՅԵԱՆ

ՏԻԶԱՂ

ՃԱՄԲՈՐԴԸ.— Կեցիր հանրակառքէն կին մը ինկաւ:

ՏՈՄՍԱԿԱՎԱՃԱՌԸ.— Հոգ չէ, դրամը վճարած է....

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (78)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Ու մինչ մենք հազուադէպ առիթներու մէջ սողալով կը հասնինք դէպի ան, ինքը անմատչելի կը թուի եւ կարծես մեր սարուկի ներբանները երբեք պիտի չկոխեն իր նուիրական հողին վրայ...

Մոռնալ անցեալը, ինչ ոսկեղօծ սուտ - թիւն... սպանել զայն մեր յիշողութեան բջիջներուն մէջ, երբ մեր ծնած տանը մեզի հետ կը բերենք զայն... անկարելի, անկարելի բան է ատ. ոչ մէկ տեւեն մարդիկ չեն յաջողած թումբ կանգնեցնել բընութեան անթափանցելի եւ իմաստուն տրամադրութեանցը դէմ... Աշխարհիս բոլոր բռնապետները միացած անկարող են մարդկային կամքին անբռնաբարելի եւ անջօջափելի զօրութեան դէմ:

Արիւնը իր առանձին օրէնքները ունի, որուն իշխանութենէն չենք կրնար ազատիլ. ինչ դաշինք եւ ինչ համաձայնութիւն կրնայ մեզի մոռցնել տալ անցեալը, երբ անիկա կ'ապրի մեր արիւնին ամէն մէկ կաթիլին մէջ:

Քնացնել, ու օրօրել զայն իր բնական ձգտումներուն օտար երազներով, անհաւատալի ... ինչ որ կը յաջողինք յառաջ բերել ժամանակի մը համար...

Քարէ քար, ապառաժէ ապառաժ կը մագլցինք դէպի Լեւոնի Բերդը որ տարածուած կ'երկարի լերան գագաթին ամբողջ ընդարձակութեանը վրայ:

Սեւ ու խոշոր թռչուններ՝ առանց թեւերնին շարժելու կը սաւառնին ու կը կորսուին ամպերու մէջ: Աւերակները տեղ տեղ քանդուած՝ սեւ ու խորհրդաւոր փոսեր կը ներկայացնեն, մինչ ուրիշ մասեր կը կանգնին դրեթէ անեղծ իրենց վայրենի ճարտարապետութեան բոլոր խրոխտ գեղեցկութիւնովը:

Դէպի վեր, դէպի վեր... սեւ թռչունները աւելի բարձր կը խոյանան ու բերդը կը բարձրանայ կարծես, կը ձգտի դէպ ի ամպերը որ սպառնագին կուտակուած են իր ժանեկաւոր պարիսպներուն վերեւ:

Մեր ուխտագնացութիւնը որքան հետզհետէ տաժանելի, այնքան նպատակին հասնելու փափաքը ուժգին կը դառնայ: Մարմնով յոգնած ու շնչասպառ, մեր մտքերը լուսաւորուած են անցեալին յուշքերով որոնք նորօրինակ տենդով մը կը վառեն մեր հարազատ արիւնը, ու այսպէս է որ կը հասնինք պատմական եւ նուիրական բերդին աւերակները...

Հսկայական պատեր, անքանդելի պարիսպներ, կարծես բնութեան ծոցէն դուրս խուժած եւ ուր մարդկային ձեռքեր դպած չըլլային, կը կանգնին տեղ տեղ ճեղքուած մէօրթթիէրներու անձուկ լուսամուտներէն...

Այն սրահները ուր իշխանուհիներու բեհեզեայ շրջազգեստները պտտած են՝ ծածկուած են հողով եւ խօլ բուսականութիւն մը ագատօրէն կ'ապրի իշխանազուններու հետքերուն վրայ: Խոզդոջուն ու կարմիր մեխակները, ազատ մանիշակագոյնը վայրենի ծաղիկներուն եւ անանուն տարտամութիւնը անհամար ինքնաբոյս կանաչութեան մը՝ ալ աւելի բուռն կերպով կը շեշտեն դարաւոր դերեզմանի տպաւորութիւնը:

Այլ սակայն ինչ պատերազմիկ ու ճգնաժամային կեանք մը եռացած է այս պարիսպներուն շրջափակին մէջ. ամբողջ Լուսինեան իշխանութեան պատմութիւնը կայ ամփոփուած այդ աւերակներուն մէջ. կարծես պարիսպները ժամանակին քմահաճոյքներէն ձեւակերպուած, անջնջելի տառեր են ցցուած երկինքին դէմ որուն հետ փոխն ի փոխ անօգուտ աղերսանքի, խրոխտ գանգատներու եւ սրամտութեան մտածումներ կը փոխանակեն:

Սպառնագին ամպերը կը կուտակուին լերանը վրայ, ու բերդը, արեւին ճառագայթներէն զրկուած աւելի մեռելային մռայլութիւն մը կը ստանայ: Այդ բարձրութեան վրայ, այդ հնադարեան բերդին մէջ՝ աշխարհէս բաժնուածի տպաւորութիւնը ունինք, ու մեր լռին ու հանդիսաւոր դարձած շրթունքներուն վրայ, կարծես, այլեւս երբեք, բայց երբեք, մարդկային ժպիտը, իր զանազան ունայնամըտութիւնով պիտի չծաղկի...

Երբ թշնամին կը մօտենար մեր սահմաններուն ու երբ ազատները ու պարոնները կ'երթային կռուելու, տոհմիկ ընտանիքները կ'ապաստանէին բերդին մէջ, ու թագաւորին տխրութիւնով օծուն նայուածքը յառած կ'ըլլար սա հովիտէն անդին ուր շրջապատող լեռներէն կրնար անցնիլ թշնամի բանակը:

Այդ օրերուն բերդը վրդովուած կեանքով մը լեցուն կ'ըլլար, մինչ յաղթանակի յոյսը ու պարտութեան մը ամօթը փոխն ի փոխ բաբախել կուտային տիկիններուն սրտերը....

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԱՐԴԻ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ (վերածնունդի շրջանէն մինչեւ մեր օրերը): Հատոր առաջին: Վերածնունդի շրջան.— Աշուղական գրականութիւն.— Զարթօնքի սերունդ.— Աշխարհաբար գրականութիւն Ա. շրջան (արեւմտահայ եւ արեւելահայ բանաստեղծութիւն, վէպ, թատրոն),— Հրապարակագրութիւն.— Աշխարհաբար գրականութիւն Բ. շրջան (արեւմտահայ եւ արեւելահայ վէպը): Գրեց՝ Հ. Մեսրոպ Վ. Ճանաշեան: Վենետիկ Ս. Ղազար 1953:

ՀԻՒՍ. ՔՈՐԷԱՅԻ եւ Չինաստանի ներկայացուցիչները մերժեցին Ազգաժողովին վերջին առաջարկները՝ գերիներու վերադարձի մասին: Բանակցութիւնները նորէն անելի մը յանգած են.

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին գործերու պաշտօնատունը քննադատելով Չըրչիլի վերջին ճառը, դիտել կու տայ թէ անհրաժեշտ է որ Խ. Միութիւնը դիւրացնէ Քորէայի եւ Աւստրիոյ խնդիրներուն կարգադրութիւնը: Այդ պարագային հարթուած պիտի ըլլայ ճամբան՝ Չըրչիլի առաջարկած խորհրդաժողովին համար: Ուրեմն, խաղաղասիրութեան գործնական ապացոյցներ կը սպասեն Մոսկուայէն:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԵՒՐՈՊԱՅԻ վեց պետականներ որոշեցին երկու անգամ ժողով գումարել յառաջիկայ 60 օրերու ընթացքին, փութացնելու համար քաղաքական դաշնակցութեան մը սահմանումը: Այս որոշման վրայ մեծապէս ազդեցին Իտալիոյ եւ արեւմտեան Գերմանիոյ ներկայացուցիչները, աստիճան մըն ալ՝ Ֆրանսա եւ Պելժիա: Բայց եւ այնպէս Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին տեղեկաբերը, Ժիւլ Մոք, կ'ընդդիմանայ այս ծրագրին, երեք հարիւր էջնոց տեղեկագրով մը:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ անգլ. դեսպան նշանակուեցաւ Ուիլեըմ Հէյթըր, որ 47 տարեկան է: Իրազեկներ դիտել կու տան թէ այսքան երիտասարդ դեսպանի մը անուանումը այնքան կարեւոր մայրաքաղաքի մը մէջ՝ ճշմարիտ յեղափոխութիւն մը կը կազմէ Անգլիոյ համար: Ցարդ Մոսկուայի դեսպանութիւնը վերապահուած էր տարէց եւ տխրահռչակ դիւանագէտներու: Կ'ենթադրուի թէ Չըրչիլ այս կարգադրութեամբ ալ կ'ուզէ բարւոքել անգլեւխորհրդային յարաբերութիւնները:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ կառավարութիւնը օրինագիծ մը մշակած է, որուն համաձայն հողային սեփականութիւնը պիտի սահմանափակուի, — մարդ գլուխ 30 - 40 հեկտար: Բռնագրաւեալ հողերը պիտի յանձնուին աղքատ գիւղացիներու:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը Լոնտոն գնաց երէկ եւ պիտի մնայ երկու օր: Ի միջի այլոց պիտի քննէ Չըրչիլի վերջին առաջարկը, — Լոքարնոյի նոր դաշնագիր մը կնքել, փոխադարձաբար ապահովութիւն ներշնչելու համար Գերմանիոյ եւ Խ. Միութեան:

ԱՅՑ ԹԻՒԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏՈՒՆԸ

Հ. Յ. Դ. «Աղբիւր Սերոբ - Եօթնեղբայրեան» խումբը յարգանքի այց մը կազմակերպած է մեր անմոռանալի ընկերներու, Ա. Ջամալեանի, Պապաշյանի, Օհան Գարոյի, Պերճուհի Բարսեղեանի եւ Յակոբ Մենէնտեանի գերեզմաններուն, կիրակի 17 Մայիս ժամը 3ին: Մասնաւոր ղամբանախօսներ:

Ժամադրավայր գերեզմանատան մուտքին առջեւ, կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Օր. Զապէլ Քէօսէեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իր հօր՝

ՀՐԱՆԴ ՔԷՕՍԷԵԱՆԻ

յիշատակին:

Կը հրաւիրուին ողբացեալ ընկերոջ յիշատակը յարգողները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Ստեփան Մազմանեան, Տէր եւ Տիկին Արթուր Մարուքեան եւ զաւակները, Քէչապեան, Մարգարեան եւ Մազմանեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին մէջ, ողբացեալ ՍՏԵՓԱՆ ՄԱԶՄԱՆԵԱՆԻ յիշատակին, անոր մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ Զ. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ԲՈՅԺԻ ԽՄԲԱԳԻՐԻՆ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

SALLE DE LA CHIMIE, 28bis, Rue St. Dominique
Métro SOLFÉRINO ou INVALIDES

16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30ին

Կը նախագահէ եւ կը խօսի

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Պ. ՔՕԼՕԼԵԱՆ

Ցանուն Փարիզի Հայ Բժշկական Միութեան

Կը խօսի ՏՈՔԹ. ՏԱՄԼԱՄԵԱՆ

Կը ներկայացուի տաղանդաւոր բեմադրիչ ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆԻ կողմէ ՖԷՌՆԱՆ - ՏԷԼԻ «ԼԸ ՊՈՒԼԱՆԺԷ ՏԸ ՎԱԼՈՐԿ»

Շարժանկարէն առաջ՝ բեմ պիտի բարձրանան ֆրանսացի խումբ մը արուեստագէտներ. —

Henri Vilbert, Pierrette Bruneau, Madeleine Sylvain, Gelin, Berval, Ardisson, Francis Linel, George Chamarat, de la Comédie Française.

Սրահին այս փոփոխութեան առթիւ յաւելուածաբար հրապարակ հանուած են նոր տոմսեր, գինը 300 ֆրանք: Ստանալ կինչէէն:

Ժապաւէնի ներկայացման պատճառով երեկոյթը կը սկսի ճիշդ ժամուն

Եէնայի համար ծախուած տոմսերը ի զօրու են Սալ տը լա Շիմիի երեկոյթին

ՄԱՅԻՍ 28-Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

30 Մայիս Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս Ե. թաղամասի քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ:

PLACE DU PANTHÉON

Մանրամասնութիւնները շուտով:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

30 Մայիս, չորսաբթ երեկոյեան, Օրլոժի սրահը, 143 Քուր Լաֆայէթ:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

30 Մայիս չաբաթ գիշերուընէ մինչեւ առաւօտեան ժամը 2:

«ՍՈՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐ» ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ.Մ.Ը.Մ.ի կողմէ

Մասնակցութեամբ Տիկին ՄԱՐԻ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ եւ դերասան ԹՐԱԳՈՇի:

Այս կիրակի ժամը 15ին Սէրքըլ Կաթոլիք սրահին մէջ:

ՀԱՄԵՐԳ
« ՆԱՅԻՐԻ » ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ

Ղեկավարութեամբ Գ. ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ

Հիմնադիր - վարիչ երգչախումբին

Salle Gaveau, 45 Rue de la Boëtie

Կիրակի, 17 Մայիս ժամը 17.30ին:

Ցայտագրին Ա. մասը ժողովրդական երգեր զանազան հեղինակներէ:

Բ. մաս. — Կոմիտաս վարդապետ:

Տոմսերու համար դիմել. — Սալ Կաւօ, Գրատուն Բալուեան, 46 ռիւ Ռիշէ, հեռ. Փռօվանս 25-46, Տիկին Պոյաճեանի, 83 ռիւ տ'Ապուքիռ, սանթրալ 48-69, Պ. Հանջէրի, 9 ռիւ Սոլնիէ, Տիկին Ազնաւուրի 22 ռիւ Նավառէն:

ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ՌՈՒԲԷՆԻ
ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

150 օրինակ միայն ամբողջ Եւրոպայի համար:

Եօթը հատորը միասին, կ'արժէ վեց հազար ֆր. թղթատարի ծախքով:

Ստանալու համար դիմել՝

Mme Anna Ter Minassian

56,Rue Frédéric Clément,Garches (SetO) FRANCE

Բոլոր առաքումները

Contre remboursement

Կամ անձամբ դիմել Յառաջի վարչութեան:

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ կայանի ի նպաստ սարքուած վիճակախաղէն շահած են հետեւեալ թիւերը. — 188 915 1432 911 904 23 534 15 9: Դիմել Տիկին Թադէոսեանի, 5 ռիւ Մէյրան, Փարիզ (9):

ՊՈՆՏՈՍՑԻՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի նահանգի Հայր. Միութեան

Այս կիրակի, 17 Մայիս, ժամը 15-24

Cercle Militaire, 8, Place St.-Augustin
GAROW'S ORCHESTRE TYPIQUE

Ռուս բեմին ծանօթ Պ. Վոլոշինի «Գեղարուեստ» 12 հոգինոց խումբին կողմէ խմբերգ, պար եւ նուագ ազգային տարազներով եւ Պոնտոսի աւանդական «քէմէնչէ»ով լազ - պար տեղական տարազներով: Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով:

Օր. ԱՍՏՂԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ (երգ), Պ. ՊԱԼԵԱՆ եւ ՏԻԿԻՆ ԵՐՈՒԱՆԴՈՒՀԻ (մենապար):

Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնել Ինճէեանի, Շարլըպուր 07 - 03, Խաթանասեանի Շարլըպուր 28-20: Ծատուրեան Պոցարիս 09-12:

Մուտք 200 ֆրանք:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ Եօթնեղբայրեան խումբի ժողովը այս չաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայանալ անդամատետրերով:

ՊՈԼՍՈՅ Կեդր. Վարժարանի Փարիզի նախկին սաները կը հրաւիրեն իրենց ընկերները եւ հասարակութիւնը, Մայիս 24ին, Հոգեգալստի տօնին օրը, Փարիզի Հայոց եկեղեցին ուր հոգեհանգստեան պատարագ եւ պաշտօն պիտի կատարուի Կեդրոնականի նախկին սան փրոֆ. Հրաչեայ Աճառեանի (իր մահուան քառասունքին առթիւ), փրոֆ. Երուանդ Մանուէլեանի, վաղարշակ Մեսրոպեանի եւ բոլոր հանգուցեալ Կեդրոնականցիներու յիշատակին համար:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 3.30ին, ընկեր Հրանտ Ունանեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԻԷՆ. — Հ.Յ.Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս չաբաթ ժամը 20.30ին Օհանջանեան ակումբը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. — Հ.Յ.Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ ժամը 21ին:

ՍԱՌՍԷԼ - ԱՌՆՈՒՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ընկեր Խաչիկ Մկրտիչեանի բնակարանը, 146 Պուլվ. Ժան Ժօրէս, Էփինէ սիւռ Սէն:

Ներկայ պիտի ըլլան Կ.Կ.ի եւ Շրջ. կոմիտէներու ներկայացուցիչները: Կը խնդրուի բոլոր ընկերներէն ճշդապահ ըլլալ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խօսի ընկ. Էլլէն Բիւզանդ: Նիւթը՝ «Ապրիլ 11-24»: Կը խնդրուի ընկերներէն ճշդապահ ըլլալ:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս չաբաթ ժամը 20.30ին, մատուռին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

«ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ» ԴԱՍԱԽՕՍԸ

Իսի լէ Մուլինոյի Խրիմեան սրահի մէջ, այս չաբաթ ժամը 20.30ին: Նիւթը «Խ. Միութեան վերջին քարենորոգումները»: Մուտքը ազատ է:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9e)
Tél : PRO. 86 - 60 C. C. P. PARIS 1678 - 63
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՇԱԲԱԹ 16 ՄԱՅԻՍ • SAMEDI 16 MA 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7067 Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2478

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

« ՀԱՅ - ԲՈՅԺ »

•

Կը թուի թէ դեռ երէկ էր:

Պոլիս, 1922: Խելօքիկ երիտասարդ մը կը ներկայանար «Ճակատամարտ»ի խմբագրատունը:

Նախապէս ձեռագիր մը ղրկած էր, եւ առաջին տեսակցութիւնը պիտի ունենար խմբագրին հետ: Ուսումնասիրութեան փորձ մըն էր յօդուածը, եւ կը պարունակէր մէջբերումներ՝ էջերուն տակը:

Տեսակցութիւնը անմիջապէս վերածուեցաւ մտերմական զրոյցի մը:

Այդ օրէն, խելօքիկ տղան, որ Շ. Նարդունի կը կոչուէր, խորապէս քանդակուած մնաց մեր մտքին մէջ:

Դէպքերը թաւալեցան սրընթաց:

Խուճապ եւ արտագաղթ: Փոթորիկը Պոլսէն ալ ամբողջ բազմութիւններ կը ցրուէր աշխարհի չորս հովերուն: Անհատներ, խումբեր կը նետուէին ցամաքէ ցամաք:

Նարդունին Փարիզ. խմբագիրը Սոֆիա: Բայց կապը մնաց միշտ ամուր:

Այնպէս որ, 1925ին, երբ «Յառաջ»ը լոյս կը տեսնէր, Նարդունին դարձաւ անոր տեւական աշխատակիցը, եւ յետոյ խմբագիր, լման 15 տարի:

Բժշկական ուսանող էր, այն ատեն: Եւ հազիւ կէս օր մը կրնար տրամադրել, չարքաշ կեանքի մը հոգերուն մէջ:

Այդ կէս - օրերը իրիկուն կ'ըլլային սեւ աշխատանքով, — լուր թարգմանել, փորձ սրբագրել: Կիրակիէ կիրակի ալ, «Միտք եւ Արուեստ»ի բաժինը խմբագրել:

Միեւնոյն ատեն թերթը կը ճոխանար իր գրական եւ գիտական արտադրութիւններով, ինչպէս եւ գաղափարական պայքարներով:

Իր գործունէութեան արտաքին երեւոյթն էր այս: Առանց հաշուելու ուսանողական Միութեան, «Յարդգող»ի եւ Զոմի մէջ կատարած՝ աշխատանքները:

Շատ քիչերը գիտէին թէ տարիներէ ի վեր հսկայական երկունքի մը բռնուած էր երեւութապէս խելօքիկ տղան: Սկսելով Պոլսէն:

Գիշերը ցերեկին կը խառնէր, յոգնեցուցիչ ընթերցումներ կատարելու: Սերտելու: Հում նիւթեր հաւաքելու: Մէկ խօսքով՝ պաշար ամբարելու համար, ի խնդիր ապագայ ստեղծագործութեանց:

Եւ երբ «Յառաջ» հրատարակեց իր Մատենաշարին առաջին գիրքը, «Մեղեդիներ, Մեղեդիներ», յայտնութիւն մը եղաւ իր ծրագրած աշխատութեանց գումարը, — աւելի քան 65 հատոր:

Տքնաջան երկունք եւ վաստակ՝ ամենալայն ճակատի մը վրայ: Բազմաճիւղ եւ բովանդակալից:

Այդ մասին չէ որ պիտի խօսինք այսօր:

Կ'անցնինք « Հայ - Բոյժ »ին, որուն ի պատիւ սարքուած է այսօրուան գեղարուեստական երեկոյթը:

Հիմնուած՝ 1934ին, երկար վարանումներէ ետք, այս ամսագիրը այլապէս նշանակելի յայտնութիւն մը եղաւ, ամէնուն համար:

Բժշկական թերթեր շատ ենք տեսած, Պոլսոյ, Կովկասի թէ արտասահմանի մէջ:

Բայց, այս մէկը ունի բացառիկ հանգամանք: Ինչպէս « Նարդեան » որ եւ է հրատարակութիւն կամ ծրագիր:

Բառին բովանդակ իմաստով գիտական շտեմարան մըն է «Հայ - Բոյժ»ը: Ծոխ եւ բազմակողմանի բովանդակութեամբ:

Այնտեղ ամէնէն խրթին կամ չորուցամաք նիւթերը կը մշակուին գիտունի եւ գրագէտի բծախնդրութեամբ:

Եւ լեզուով մը որ կը թարմացնէ, կը ճոխացնէ մեր մայրենի գանձարանը:

Մեծ բան մը չէ իր սպասածը:

— Ապահովել թերթին տեւականութիւնը, որպէսզի կարենայ գլուխ հանել իր «կեանքի գործը»: Սերտել եւ երկնել հանդիստ սրտով:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՓԱՍՏԵՐՈՒ ԿԸ ՍՊԱՍՈՒԻ

ԱՅԶԸՆՀԱՒՈՒՐԸ ԱՌ ԱՅԺՄ ՅԱՐՄԱՐ ՉԻ ՏԵՍՆԵՐ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎ ՄԸ ՀՐԱՒԻՐԵԼ

Մ. Նահանգներու նախագահը կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ առջի օր, մամուլի ասուլիսի մը մէջ, իբրեւ անուղղակի պատասխան Չըրչիլի վերջին թելադրութեանց:

Բացատրեց թէ Խ. Միութիւնը տակաւին չէ ապացուցած իր ուղղամտութիւնը, երբ խաղաղութեան հաւաստիքներ կուտայ. հետեւաբար անօգուտ է Մեծերու խորհրդաժողով մը գումարել, քանի որ գործնական փաստեր կը պակսին: Այս առթիւ խստօրէն քննադատեց Անգլիոյ նախորդ վարչապետը, Էթլին, որ ըսած էր թէ Մ. Նահանգներուն մէջ տարրեր կան որոնք չեն ուզեր կարգադրուած տեսնել Քորէայի խնդիրը: Եւ յայտարարեց.

— « Ես Մ. Նահանգներուն մէջ տեսած չեմ ոեւէ մէկը որ խաղաղութիւն չուզէ: Ազատ աշխարհը կ'ուզէ որ միջազգային վէճերը կարգադրուին խաղաղութեամբ: Բուն խնդիրը այն է թէ մեծ տէրութեանց վարիչները ե՞րբ կրնան ժողով գումարել եւ կացութիւնը քննել յաջողութեան որոշ յոյսերով: Անցեալին մէջ բազմաթիւ խորհրդակցութիւններ տեղի ունեցան մեծ պետութեանց արտաքին նախարարներուն եւ ուրիշ ներկայացուցիչներու միջեւ: Ինք միշտ պատրաստ է ամէն բան ընելու: Բայց Մ. Նահանգներուն արժանապատուութիւնը կը պահանջէ որ բանաւոր ապացոյցներ հաստատեն թէ կարելի է յառաջդիմութիւն մը կատարել »:

Քանի մը թղթակիցներ հարցուցին թէ նախագահը կ'ընդունի՞ խորհրդաժողով մը գումարել, եթէ զինադադար կնքուի Քորէայի մէջ: Նախագահը կրկնեց թէ անհրաժեշտ է ուղղամտութեան ապացոյց տալ. բայց ճշդիւ չպարզեց թէ ո՞րն է ուղղամտութեան ապացոյցը: Յետոյ դիտել տուաւ թէ յարմար ժամանակին խորհրդակցութիւններ կրնան կատարուիլ, միշտ արտաքին նախարարներու միջոցաւ, որովհետեւ վիճելի խնդիրները չափազանց բարդ են եւ քննութեան եղանակներն ալ շատ փափուկ: Ինք նպատակայարմար չի գտներ որ ամէն բան կախում ունենայ պետութեանց վարիչներէն:

× Մոսկուայի երկու պաշտօնաթերթերը, « Փրաւտա » եւ «Իզվեստիա » մայիս 14ին գրեթէ մէկ էջ յատկացուցած էին Չըրչիլի ճառին եւ Անգլիոյ երեսփ. ժողովին վիճաբանութեանց: Կէս էջ գրաւած էր վարչապետին ճառը: Գլխաւոր մասերը նոյնութեամբ թարգմանած էին: Այս պարագան մեծ զարմանք պատճառեց քաղաքական շրջանակներու մէջ: Կը նշանակէ թէ Խ. Միութիւնը մասնաւոր կարեւորութիւն կուտայ Չըրչիլի ճառին որ կը թելադրէ խորհրդաժողով մը գումարել:

Նոյն թերթերը այս առթիւ կը շահագործեն Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ ծագած տարակարծութիւնը, յիշելով զանազան յօդուածներ եւ քննադատութիւններ:

Փարիզի մէջ ալ զանազան տեսակէտներ կը յայտնուին Չըրչիլի ճառին մասին: Թերթերը դիտել կուտան թէ կարելի չէ որեւէ խորհրդաժողով գումարել առանց Ֆրանսայի:

× Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը Տոքթ. Ատենհաուըր, որ Լոնտոն կը գտնուի, ճառ մը խօսելով, բացատրեց թէ անհրաժեշտ է « ստեղծել միացեալ Եւրոպան »: Այս առթիւ մեղադրեց Խ. Միութիւնը թէ ամէն միջոց կը փորձէ վիժեցնելու համար միացման ծրագիրը: Ըսաւ թէ Մոսկուայի աչքին այդ ծրագիրը գլխաւոր արգելքն է համայնավարութեան տիրապետութեան: « Եւրոպեան միութեան գաղափարը միայն զինուորական պատճառներէն չի բխիր: (Իր հաշւով Խ. Միութիւնը ունի 140 զօրաբաժին արեւմըտեան ճակատին վրայ, առանց հաշուելու արբանեակ երկիրներու 60 – 70 զօրաբաժինները:) Կան նաեւ քաղաքական եւ տնտեսական պատճառներ: Պատերազմէն վերջ Եւրոպան պառակտուած է երկու հսկաներու դիմաց, — Խ. Միութիւն եւ Մ. Նահանգներ: Այսպիսի կացութեան մը մէջ ստիպողական է միացումը: Եւրոպայի յարաբերական տկարութիւնը կ'ապացուցանէ թէ ան ռազմատենչ դիտումներ չունի Խ. Միութեան դէմ»:

ԱՆՍՏՈՒԳՈՒԹԻՒՆ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

ՍՈՒԷԶԻ ՇՐՋԱՆԸ ՊԻՏԻ ՊԱՇԱՐՈՒԻ՞

Հեռագիրները ծանրակշիռ լուր մը կը հաղորդէին երէկ, ըսելով թէ զօր. Նեկիպ որոշած է պաշարել Սուէզի շրջանը, որպէսզի անգլ. զօրքը պարէն չստանայ:

Նոր լուրերու համաձայն, Եգիպտոս որոշած է արգիլել պարէնի փոխադրութիւնը դէպի Սուէզ, եւ մասնաւոր արտօնագիր պահանջել, պարզապէս խափանելու համար սեւ շուկան: Պարենաւորման նախարարը, Սապրի Մանսուր, ըսաւ թէ այս տնօրինութիւնը ուղղուած չէ անգլիական զօրքին դէմ: «Մենք պայմանագիր մը ունինք, որուն համաձայն եգիպտական կառավարութիւնը կարգ մը ուտեստներ կը հայթայթէ որոշ քանակութեամբ: Կառավարութիւնը հիմնուած է այս համաձայնութեան վրայ եւ բացարձակապէս միտք չունի արգիլելու անգլ. զօրքին պարենաւորումը: Եղած տնօրինութեան միակ նպատակն է թոյլ չտալ որ Անգլիացիներուն յատկացուած պաշարը սեւ շուկայ փոխադրուի »:

Հակառակ այս յայտարարութեան, ջղագրգռութիւնը հետզհետէ կ'աւելնայ Սուէզի շրջանին մէջ: Անգլիացիները կը վախնան որ դժուարութեան մատնուին իրենց 80.000 զինուորները եւ անոնց ընտանիքները, վասնզի եգիպտացի հայթայթիչներէ կը ստանան միսը, բանջարեղէնը, հանքային ջուրերը, գարեջուրը, գինին, կաթնեղէնը, հաւկիթը, հաւեղէնը եւն.: Մասնաւոր արտօնութիւն հաստատելով, Եգիպտոս կրնայ ճնշում բանեցնել, անգլ. զօրքը հեռացնելու համար:

Կը հաստատուի թէ անգլ. կառավարութիւնը մարտանաւեր եւ օդնական զօրք ղրկած են, միեւնոյն ատեն գրաւելով կարգ մը կարեւոր դիրքեր: Առջի օր անգլ. զինուորներ կրակ բացին եգիպտական գիւղի մը վրայ, Սուէզի մօտ, երբ թնդանօթներ կ'արձակուէին Ռամազանի առթիւ: Թիւրիմացութիւնը շուտ հաստատուեցաւ, բայց միշտ կը վախցուի նոր միջադէպերէ:

× Իսրայէլէն Յորդանան անցաւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլըս: Հարիւրաւոր արաբ զինուորներ կը պահպանէին իր անցած ճամբան: Երուսաղէմէն մեկնելէ առաջ, տեսակցեցաւ Իսրայէլի նախագահին եւ վարչապետին հետ, յոյս յայտնելով թէ իր պտոյտը պիտի օգնէ խաղաղութեան դատին: Նախարարը որոշ մտահոգութիւն յայտնեց Սուէզի կացութեան մասին: Բայց շատ գոհ կ'երեւայ Իսրայէլ կատարած այցելութենէն:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ համայնավար առաջնորդներէն Ֆրանց Տահլեն, որ շատ կարեւոր դիրք մը կը գրաւէր, ձերբակալուած է գաղտնի ոստիկանութեան կողմէ, ինչպէս կը հեռագրեն Պերլինէն: Կը մեղադրուի թէ կապեր ունէր Թրոցքիականներու: Սիոնականներու, Թիթոյի եւ ամերիկեան գործակալներու հետ ...

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք .—

Ընկեր Վարդան Մարտիկեանէ (Տիրէ Տաւա, Եթովպիա) հազար ֆրանք:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ԽԵ՛ՂՃ ԹՈՒԹԱԿՆԵՐ

Փարիզէն տրուած ազդանշանի մը վրայ, Մարսէյլի «Յառաջդիմականներ»ն ալ կ'աճապարեն Ապրիլ 11-24ի սգահանդէսը սարքել Թուականէն առաջ, ապրիլ 19ի կիրակին:

Անշուշտ ի հեճուկս Ազգ. Կեդր. Վարչութեան:

Այս վերջինը շատոնց ստանձնած էր տօնակատարութեան նախաձեռնութիւնը, հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց եւ մասնակցութեամբ ազգային կազմակերպութեանց:

Վարչութիւնը պատիւ ըրած էր իրենց ալ հրաւէր ուղղելու:

Խորհրդակցական առաջին ժողովին իսկ, մարդիկը ծիծաղելի կը դառնան, մասնաւոր « վարքագիծ » մը պաշտպանելով:

Եւ կ'երթան իրենց «օրիգինալ» սգահանդէսը կը սարքեն համաձայն կանխորոշ ծրագրի մը:

Օրուան բանախօսներէն մին « ժաքէթ »ը կը հանէ, տաքէն նեղուելով:

Յետոյ, չեմ գիտեր ո՛վ կը հրամայէ յոտնկայս յարգել գեներալիսիմուս Ստալինի յիշատակը:

Աս ու ան կը խօսին Քորէայի պատերազմին, խաղաղութեան եւ ուրիշ բաներու մասին:

Ուրկէ՛ ուր, գլխաւոր բանախօսը յանկարծ զգայացո՛ւնց հէքեաթ մը կը պատմէ.

— Հայրենակիցներ, մեր ամենազօր բարեկամը, Զիչերին, Վանը, Մուշը, Բաղէշը եւն. խոստացեր է Լ. Շանթի, բայց այս վերջինը յիմարաբար մերժեր է, ըսելով թէ իրենք Սեւրի դաշնագիր ունին...

Տարիներ առաջ խեղկատակ մը հիւսած էր այս քնարերը առասպելը, Պոլսոյ մէջ:

Անցեալ տարի Եգիպտոսէն յոբելեար բանաստեղծ մը միջանկեալ կ'արտասանէր զայն: Զարմանօրէն, բայց նաեւ որոշ վերապահութեամբ:

Արժանի պատասխանը տրուեցաւ եւ լռեց:

Մարսէյլի մօրուսաւոր Թութակը մոռցեր է թէ Լ. Շանթ Մոսկուայի մէջ կը բանակցէր 1920 Մայիս – Յունիսին, իսկ Սեւրի դաշնագիրը ստորագրուեցաւ նոյն տարուան Օգոստ. 10ին:

— Այս խնդիրները ի՞նչ կապ ունին Ապրիլեան սգահանդէսին հետ:

— Ինչո՞վ պիտի արդարացնեն իրենց գոյութիւնը, եթէ արիւն չպղտորեն:

ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱՐԻ ՄԱՍԻՆ բանակցութիւններ կատարուեցան Փարիզի մէջ, առանց որեւէ համաձայնութեան յանգելու: Ֆրանսայի վարչապետը եւ արտաքին նախարարը եւ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը երկու օր քննեցին խնդիրը, վեց զինակից պետութեանց ժողովին առթիւ, բայց պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ որեւէ համաձայնութիւն չգոյացաւ: Ֆրանսա տնտեսական առանձնաշնորհներ կը պահանջէ, օգտուելու համար Սարի հարուստ ածխահանքերէն եւ պողպատէն, բայց Գերմանիա դիտել կուտայ թէ այդ երկրին բնակչութիւնը, մէկ միլիոն, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ գերման է լեզուով, մշակոյթով եւ աւանդութեամբ: Խօսակցութիւնները պիտի շարունակուին:

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

1000-ՐԴ ԹԻՒԸ

●

Ապրիլ 23ին հրատարակուեցաւ «Հայրենիք» անգլերէն Շաբաթաթերթին («Հայրենիք Ուիքլի»), հազարերորդ թիւը ։

« Հայրենիք » շաբաթաթերթը շուրջ 20 տարուան կեանք ունի, հրատարակուած ըլլալով 1934 Մարտին ։

Հայ Երիտ. Դաշնակցութեան օրկանն է ան, նուիրուած երիտասարդութեան, անոր նպատակներուն, գործունէութեան եւ ազգային դաստիարակութեան ։

Ով որ հետեւած է այս աշխոյժ շաբաթաթերթին գործունէութեան, ուրախութեամբ պիտի վկայէ, թէ ան տարուէ տարի վերելքի մէջ եղած է՝ իր բովանդակութեամբ, նիւթերու պէսպիսութեամբ եւ Հայկ. կեանքին պատկերացումով ։

Իր հրատարակութեան առաջին օրերուն, վարանումները առջեւ դրուած են օրուան կուսակցական Մարմիններն ու Երիտասարդական շրջանակները։ Պիտի գտնէ՞ր ընդունելութիւն. անգլիախօս երիտասարդութիւնը պիտի հետաքրքրուէ՞ր անով եւ եթէ հետաքրքրուէր իսկ, պիտի չխրտչէ՞ր հայ լեզուէն ու մշակոյթէն ։ Կային մտածողներ, որ անգլերէն օրկանի մը առանձին հրատարակութիւնը կրնար կերպով մը ջլատել երիտասարդութեան հայերէն սորվելու ճիգը։

Կեանքը եկաւ ցոյց տալու որ, ընդհակառակն, «Հայրենիք Ուիքլի»ն հզօր ազդակ մը եղաւ ոչ միայն Հայ Երիտ. Դաշնակցութեան անդամները հայ կեանքին ու մշակոյթին կապելու, այլեւ երիտասարդական լայն շրջանակները հետաքրքրելու համար հայկական կեանքով ։

Հովանաւորութեան տակ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, անոր շունչովն ու ոգիովը սնած, թերթին ձեռնհաս խմբագիրներն ու աշխատակիցները Ուիքլին դարձուցին ճշմարիտ օրկան մը, որ դաստիարակեց իր ընթերցող երիտասարդութիւնը, տոգորելով զայն հայ ժողովուրդին եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան գաղափարականներով եւ անոնց ազատագրական պայքարին թափովը։

Ամէն շաբաթ, կանոնաւոր կերպով լոյս տեսնելով, «Ուիքլի»ն հարազատօրէն պատկերացուց ամէնէն աւելի Հայ Երիտ. Դաշնակցութեան կեանքը, արձագանգ ըլլալով անոր հարիւրաւոր Ուխտերուն գործունէութեան — կազմակերպական, մարզական ու մշակութային ։

Այս կերպով, «Ուիքլի»ն դարձաւ կենդանի կապը երիտասարդական այս բազմաճիւղ կազմակերպութեան ցրուած խումբերուն եւ Ուխտերուն, ինչպէս նաեւ հազարաւոր անդամներուն միջեւ։ Չբաւականացաւ ատով։ Անիկա եղաւ արձագանգը արտասահմանի երիտասարդական ու ազգային կեանքին, ամերիկահայ երիտասարդութիւնը հետաքրքրելով բովանդակ հայութեան կեանքով ։

Տարիներով քաջալերեց նորահաս գրողները, զանոնք մղելով աւելի մեծ նուաճումներու եւ ազգային կեանքի ու պատմութեան ուսումնասիրութեան ։

Այս գետնին վրայ, «Ուիքլի»ի կատարած դերը նախախնամական եղաւ, որովհետեւ ան գիտցաւ ոչ միայն քաջալերել գրելու ընդունակ տարրերը, այլեւ հաւատք ներշնչել անոնց եւ ուղղութիւն տալ։ Գիտցաւ սիրելի դարձնել իր աշխատակիցներուն՝ Հայոց պատմութիւնն ու մշակոյթը։ Եւ այսօր, շուրջ քսան տարի ետք, «Ուիքլի»ն կրնայ գրական քանի մը սերունդներու անունէն խօսիլ, քանի մը տասնեակ երիտասարդ գրողներու անունով, որոնք իր «դպրոց»էն անցած են, ոգիով հայ ու առողջ, շունչով գաղափարական եւ ծանօթութիւններով ազգային ու ընդարձակ ։

Իր հազար թիւերը անսպառ շտեմարան մըն են, անցնող քսան տարիներուն Հայ երիտասարդութեան կեանքին, անոր նուաճումներուն, հոգեկան ու իմացական զարգացման մասին եղած վկայութիւններուն։

Այս բոլոր աշխատանքներուն կարգին սակայն, «Ուիքլի»ն տուաւ իր երիտասարդ ընթերցողներուն՝ քաղաքական դաստիարակութիւն։ Հայկ. Դատը լայնօրէն ծանօթացուց անոնց, արծարծելով Ազատութեան ու Արդարութեան զգացումը անոնց սրտերուն մէջ, ինչպէս նաեւ պայքարի կրակը՝ իրականացնելու համար Հայութեան գաղափարականները ։

« Հայրենիք » շաբաթաթերթը առաքելութիւն մըն է, որ կը կատարէ։ Տարակոյս չկայ, որ այսուհետեւ ալ պիտի շարունակէ նոյն առաքելութիւնը, օգտուելով անցեալի փորձառութենէն ։

Ունինք այն վստահութիւնը թէ՝ առաջին քսանամեակէն ետք, հիմա որ սերունդներ հասած են իր շունչին տակ, «Ուիքլի»ն դրօշակիրը պիտի դառնայ անգլիախօս երիտասարդութեան մէջ, հայերէնագիտութեան. այսինքն՝ աւելի լայնօրէն ուսումնասիրութեան Հայոց պատմութեան ու գրականութեան, հայ լեզուն սորվելով։ Երբ օտարներ, անգլիացի, Ֆրանսացի, գերմանացի, երէց թէ երիտասարդ, ուսուցիչ թէ ուսանող հայերէն կը սորվին ու կը գրեն, հայ երիտասարդները ուրախութեամբ եւ հպարտութեամբ պիտի ընեն նոյնը։ Լեզու մը աւելի սորվիլը՝ իմացական հարստութեան մը տիրանալ է որեւէ մէկուն համար։ Հայերէն սորվիլը ոչ միայն հարստութիւն մըն է, այլեւ հոգեկան վայելք մը, նկատելով որ հայերէնը աշխարհի գեղեցկագոյն լեզուներէն է, իր հին ու նոր գանձերով։ Արուեստի հրաշալիք մը։

Ամերիկացիները չինարէն, ճափոներէն, քրտերէն կը սորվին. անշուշտ, գիտեն բան մը ։

Ինչո՞ւ Հայերը գոնէ հայերէն չսորվին։ Մէկ լեզուի մը գիտութիւնը աղքատութիւն է, մեր օրերուն։ Ինչո՞ւ անգլերէնին հետ ուրիշ լեզուներ չսորվի մեր երիտասարդութիւնը եւ ամէնէն առաջ, հայերէնը, որ միայն բառ չէ, այլեւ հինաւուրց ստեղծագործութիւն, պայքարող հայրենիքի մը ձայնը, շքեղ պատմութեան մը ցոլքը եւ արժանաւոր, արժէքաւոր ժողովուրդի մը հոգեկան բարբառը ։

Մեր անգլերէն շաբաթաթերթը կոչուած է այս ճշմարտութիւններուն, այս գեղեցկութիւններուն բարձրախօսը դառնալու ։

Ցնծութեամբ կ'ողջունենք իր 1000րդ թիւը, անցեալ ու արդիւնաւոր գործունէութեան մը գումարը։ Եւ սրտագին կը մաղթենք նոր ուժ ու եռանդ, ազգապահպանման իր յառաջիկայ առաքելութեան համար ։

(ՀԱՅՐԵՆԻՔ)

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

(Ամփոփուած Ս. Հայաստան օրաթերթէն)

●

Սովետահայ մանկագիրները վերջին տարիները ստեղծեցին կարգ մը յաջող երկեր ինչպէս Վ. Անանեանի «Սեւանի ափին», Ա. Ստեփանեանի «Ոսկէ մեղալ», Հ. Ղուկասեանի «Պատանի վրիժառուները», Ա. Շայրոնի «Սպիտակ ստուերների աշխարհում», Արաքսի, Զ. Դարեանի քանի մը պատմուածքները, Հ. Հայրապետեանի, Գ. Բորեանի, Սարմէնի, Հ. Պօղոսեանի եւ ուրիշներու մանկական բանաստեղծութիւններու գրքերը ։ «Միկոյեան» պատանի հանդիսատեսի թատրոնին մէջ բեմադրուեցան քանի մը ինքնուրոյն թատերգութիւններ։ Սովետահայ մանկագիրներու երկերէն քանիլեց գիրք թարգմանուած եւ ռուսերէն լեզուով հրատարակուած են Մոսկուայի եւ Երեւանի մէջ, դառնալով սովետական բազմազգ ընթերցողներու լայն խաւերու սեփականութիւնը ։

Այսուհանդերձ տակաւին լուրջ թերութիւններ կան սովետահայ մանկական գրականութեան մէջ։ ԺԹ. կուսակցական համագումարի որոշումներուն մէջ գրողներուն, մասնաւորապէս մանկագիրներու առջեւ դրուեցան գեղարուեստական գրականութեան որակի բարձրացման, տիպականութեան եւ գրական կերպարի հարցերը, երգիծական սեռի զարգացման խնդիրները։ Գրական, հրատարակչական կազմակերպութիւններու եւ մամուլի առջեւ ներկայիս խստօրէն դրուած է գեղարուեստական գրականութեան մէջ գորշ, տաղտկալի, խալտուրային գրուածքներու դէմ անհաշտ պայքար մղելու խնդիրը ։ Գրողներու միութեան եւ Հայպետհրատի՝ դեռեւս շարունակուող բարեհոգութեան եւ անպատասխանատուութեան արդիւնքն է, որ վերջին շրջանին հրապարակ հանուեցան պատանիներու համար գրուած այնպիսի թոյլ եւ անգոյն գործեր, ինչպէս են Հ. Հրահանի «Բալկաններու լանջերում» եւ Հ. Ղուկասեանի «Արաքսի այն ափին» վիպակները, Փ. Աւագեանի «Աշոտիկի խնձորենին» պատմուածքներու ժողովածուն, Մ. Կորիւնի «Մեր փողոցում» բանաստեղծութիւնն ու «Առակներ» ժողովածուն եւ ուրիշ գիրքեր ։ Պէտք է անհաշտ ըլլալ անորակ գործերու հանդէպ եւ թոյլ չտալ որ այդպիսիներ հրապարակ գան ։

Անհրաժեշտ է նշել, որ սովետահայ մանկագիրներու կողմէ դեռ պատշաճ կերպով չեն բարձրացած այնպիսի կարեւոր եւ մանկական գրականութեան համար առաջատար թեմաներ, ինչպէս սովետական դպրոցի, երախաներու դաստիարակութիւնը ընտանիքին մէջ։ Քիչ են այնպիսի գիրքեր որոնց մէջ վառ եւ գունեղ կերպով արտացոլէն պիոներներու եւ դպրոցականներու սէրը դէպի ուսումը, ընկերասիրութիւնը, ազնուութիւնը, համարձակութիւնը, յարգանքը դէպի մեծը, դպրոցականի վարքի ու կարգապահութեան հարցերը։ Չկան գիրքեր մեր հայրենիքի նշանաւոր մարդոց կեանքի եւ գործունէութեան մասին, համայնավարութեան մեծ կառուցումներու, գիտութեան եւ արհեստագիտութեան նորութիւններու մասին։ Տակաւին ետ կը մնան մանկական գրականութեան այնպիսի կարեւոր սեռերը, ինչպէս մանկական պատմուածքը, առակը, հեքեաթը։ Աննշան է նախադպրոցականներու համար գրուած գիրքերու քանակը ։

Հարցեր որոնք պէտք է գտնուին Հայաստանի Սովետական Գրողներու Միութեան եւ իր կուսակցական կազմակերպութեան ուշադրութեան կեդրոնը, մինչդեռ մանկական գրականութեան ներկայ վիճակը ցոյց կուտայ որ Գրողներու Միութեան ղեկավարութիւնը յայտնապէս լաւ չզբաղիր այդ կարեւոր գործով։ Միութեան մանկական գրականութեան յանձնաժողովը անբաւարար չափով կ'աշխատի։ Հանրապետութեան առաջատար գրողներէն շատեր չեն գրեր մանուկներու համար։ Արհեստով մանկագիրներու թիւը քիչ է, նորեր չեն աճեցներ։ Բոլորովին գոհացուցիչ չէ մանուկներու եւ պատանիներու համար ստեղծուած գործերու գեղարուեստական մակարդակը, մինչդեռ մեր գրողները իրենց աչքին առջեւ ունին ռուս, հայ եւ համաշխարհային դասական գրականութեան հիանալի աւանդութիւններ, ունին մանկական գրականութեան այնպիսի փայլուն նմոյշներ, ինչպէս անմահ Պուշկինի, Թումանեանի, Աղայեանի եւ ուրիշներու ստեղծագործութիւնները ։

Չափազանց անմխիթար է վիճակը մանկական գրականութեան, տեսական եւ քննադատական տեսակէտով։ Մեր գրական քննադատութիւնը գրեթէ զանց առած է այդ կարեւոր ճիւղը։ Շատ մը գրագէտներ թերագնահատելով զայն հանդէս չեն գար մանկական գրականութեան հարցերու շուրջ։ Այդ պատճառով տակաւին վերջնապէս արմատախիլ չէ եղած «անկոնֆլիկտայնութեան թէօրիան» մանկական գրականութեան ասպարէզին մէջ։ Շատ մը ստեղծագործութիւններու մէջ լայն արտացոլում չեն գտներ պիոներներու եւ դպրոցականներու կեանքին մէջ եղած բախումներն ու յուզումները։ Խորապէս չճանչնալով մանկական աշխարհը, գրողներէն շատեր չեն կրնար թափանցել մանուկներու հոգեբանութեան մէջ եւ բազմակողմանի պատկերացնել զայն ։

Մանկական գրականութեան խնդիրներով տակաւին անբաւարար չափով կը զբաղին նաեւ ՀԼԿԵՄ Կենդկոմը եւ Լուսաւորա — Նախարարութիւնը ։Շատ չեն կազմակերպուիր մանկական գիրքերու լայն քննարկումներ, ընթերցողներու դասախօսութիւններ, գրողներու, ուսուցիչներու, պիոներներու եւ աշակերտներու հանդիպումներ՝ նուիրուած մանկական գիքին եւ գրականութեան հարցերուն։

Գրողներու եւ հրատարակչական մարմիններու սրբազան պարտքն է մանուկներու եւ պատանիներու համար ստեղծել գաղափարապէս խոր եւ գեղարուեստօրէն բարձրարժէք գրքեր, որոնք օգնեն նոր սերունդի կոմունիստական դաստիարակութեան մեծ ու պատուաւոր գործին ։

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԴԷՄՔ ՄԸ

(ՄՈՎՍԷՍ ԱՃԷՄԵԱՆ)

★

«Հայրենիք»ի վերջին թիւերէն ցաւով կ'իմանանք թէ անցեալ Մարտ 31ին բժշկական գործողութեան մը հետեւանքով մեռած է Պ. Մովսէս Աճէմեան, անդամ ցարական խորհրդարանի (Դումա) ։ Այս առթիւ Արսէն Ա. քահանայ Սիմէոնեանց հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ . —

Հանգուցեալը ծնած էր Նոր Նախիջեւան քաղաքում, 1877ին։ Իր նախնիքը գաղթած էին Անիէն ։

Իր նախնական կրթութիւնը իր ծննդավայրում էր ստացած, ապա աւարտած էր Մոսկուայի Լազարեան Ճեմարանի միջնակարգ բաժինը, իսկ իր բարձրագոյն կրթութիւնը ստացած էր Մոսկուայի Կայս. Համալսարանում, նախ աւարտելով բժշկական մասնաճիւղը։ Մասնակցած էր ռուս — ճափոնական պատերազմում, իբրեւ բժիշկ։ Ճակատից վերադառնալուց յետոյ կը թողնէ բժշկական ասպարէզն ու վեց ամսուան ընթացքում կ'աւարտէ Մոսկուայի Կայս. Համալսարանի իրաւաբանական բաժնի չորս տարիների դասընթացքը ու կը դառնայ իրաւաբան ։

Այդ օրից կը սկսի նրա քաղաքական գործունէութիւնը։ Աճէմեան Ռուսաստանի ամենամեծ եւ մտաւորականների կուսակցութեան — Կադէտների կուսակցութեան — անդամ էր. դա՝ Ռուսիոյ պրոֆէսօրների, գիտնականների, իրաւաբանների, ճարտարագէտների եւ բժիշկների կուսակցութիւնն էր։ Առաջին Պետական Դումայի անդամների մեծ մասը կը պատկանէր այդ կուսակցութեան որ կը կոչուէր Կոնստիտուցիոն — դեմոկրատ, կրճատ՝ կա-դէտ։ Մովսէս Աճէմեանը կ'ընտրուէր Ռոստովի շրջանէն որպէս անդամ Պետական Դումայի — երկրորդ, երրորդ եւ չորրորդ շրջաններուն. մի պատիւ՝ որին շատ քչերն արժանացած էին կադետական կուսակցութիւնից — Միլիւկով, Մակլակով, Ռոդիչեւ, Շինգարեով եւայլք գլխաւորներից։ Մովսէս Աճէմեանի ճառերը Պետական Դումայում, չափազանց խոհեմ, խորունկ եւ իմաստալից բովանդակութիւն ունէին, սրամիտ եւ շահեկան էին։ Վերջին տարիները նա այդ կուսակցութեան Կենտ. Կոմիտէի անդամ էր ընտրուած, մի պատիւ, որին ոչ մի Հայ չարժանացաւ այդ կուսակցութեան շարքերում։ Հռետորական բարձր ձիրք ունէր եւ իրապաշտ ոգի ։

Ռուսական առաջին յեղափոխութեան օրով Աճէմեանն ընտրուած էր Արտակարգ Իրաւաբանական Յանձնաժողովի անդամ, որ քննում էր ցարական նախարարների գործունէութիւնն ու դատի ենթարկում ։ Կերենսկիի օրով նրան առաջարկւում է Արդարադատութեան նախարարի պաշտօնը, բայց նա հրաժարւում է ստանձնել, որովհետեւ պայման է դնում սանձել Լենինի եւ ընկերներին, որոնք արդէն հակայեղափոխական ելոյթներ էին ունենում շարունակ։ Կերենսկին այդ պայմանը չի ընդունում ։

Այնուհետեւ տեղի է ունենում Բոլշեւիկեան յեղափոխութիւնը ։ Աճէմեանը հրաշքով զերծ է մնում ձերբակալութիւնից ու կեղծ անցագրով անցնում է Փարիզ ։

Այստեղ նա գլխաւոր խորհրդատուն էր եւ փաստաբանը մեծահարուստ նաւթարդիւնաբերող Գալուստ Կիւլպէնկեանի եւ կը զբաղէր նաւթային գործերով, որի մէջ մեծ հմտութիւն էր ձեռք բերած եւ լաւագոյն մասնագէտ էր համարւում քաղաքի գործերի ։

Ամերիկայում եղած միջոցին՝ քանիցս հրաւիրուած էր բարձր շրջաններէն խորհրդակցութեան, Ռուսական խնդիրների շուրջ։ Հրաւիրուել է նաեւ Ամերիկեան յայտնի քարիւղի ընկերութիւնների կողմից խորհրդակցութեան իբրեւ հմուտ մասնագէտ ։

Հայկական շրջաններին մօտ էր դեռ Պետրոգրադում՝ երբ Պետական դումայի անդամ էր։ Բոլոր ազգային գործերում մասնակցած էր ու իր օժանդակութիւնը տուած իր խորհուրդներով, նաեւ օգնած է պետական շրջաններում։ Հայաստանի Հանրապետութեան օրերուն Ալ. Ահարոնեանի պատուիրակութեան մէջ էր։ Իսկ վերջին տարիները նուիրուած էր թէեւ առեւտրական գործերու, բայց իր կապը չէր խզած հայկական գործիչների հետ, որոնցից մանաւանդ շատ մօտ էր հանգուցեալ Ալ. Խատիսեանի հետ ։

Իր մահից մէկ ու կէս ամիս առաջ հրաւիրած էր ինձ ճաշի եւ կը հետաքրքրուէր Ամերիկայի հայութեան կեանքով, Դաշնակցութեան, Հայ. եկեղեցու վիճակով եւ հայ մամուլով ։

Թաղումը կատարուեցաւ ապրիլ երեքին։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

★

ՍԵՒՌԱՆ .— Կիրակի, տասը Մայիս, կէսօրէ վերջ Լիվրի - Կառկանի քաղաքապետարանի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը : Կարեւոր թիւով համակիրներ Սեւռանի եւ շրջակայ արուարձաններէն ինչպէս եւ Փարիզէն փութացած էին ներկայ ըլլալ : Ժամը չորսին հանդէսը բացուեցաւ «Մարսէյեզ»ով : Բեմին վրայ երեւցան մօտ քսանըհինգ մանուկներ եւ չափահասներ, առաջնորդութեամբ իրենց ուսուցչուհիին, Տիկ. Ա. Բալուեանի, եւ երգեցին «Ով Մեծասքանչ», «Իմ հեռաւոր հայրենիք», Ալէմշահէն եւ «Թէ Թեւ» ունէի :

Ատենապետուհի Տիկին Վ. Յովհաննէսեան պարզեց մասնաճիւղին ընդհանուր գործունէութիւնը, առանց խտրութեան տրուած օգնութիւնը, ինչպէս նաեւ մատաղ սերունդը այլասերումէ փրկելու համար կատարուած աշխատանքը : Այս առթիւ յիշեց բանաստեղծին խօսքը .— «Օտարինը դու մի առեր, մի էլ սիրեր կուրօրէն, բայց քու Հայու արժանիքներն միշտ վեր դասէ ամէնէն » : Ապա հրաւիրեց հայ կիները աւելի եռանդով փարիլ Կապոյտ Խաչի գործունէութեան :

Պաննէօ - Բաշանի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդէն Յ. Պարոնեանի « Մեծապատիւ Մուրացկաններէն» հատուած մը ներկայացուցին Պ. Պ. Ս. Քիսեան եւ Վ. Թորոսեան, իսկ Սեւռանի Կապ. Խաչի սան եւ սանուհիները կողմէ ներկայացուեցաւ Յովհաննէս Թումանեանի «Տէրն ե, ծառան» երգախաղ դաւեշտը : Բոլորն ալ շատ յաջող էին Պ. Պ. Կ. Մանուկեան (ծառան), Ե. Եսայեան (Տէրը), Ն. Աշըգեան, Ս. Իլօեան, Օր. Ներ, Լ. Աշըգեան, Ա. Իլօեան եւ Ա. Պետրոսեան :

Այնուհետեւ բեմ հրաւիրուեցաւ ընկերուհի Է. Բիւզանդ որ պարզեց Կապոյտ Խաչի ծաւալուն գործունէութիւնը : Միայն Ֆրանսայի մէջ կը գործեն քանի աւելի մասնաճիւղեր : Բոլոր գաղութներուն մէջ մեր կազմակերպութիւնը կը գործէ նոյն յարատեւութեամբ եւ անձնուիրութեամբ : Արտասանեց Պ. Հ. Քէօսէեան յաւ առոգանութեամբ մը Հ. Վահան Վ. Յովհաննէսեանի «Որբը» : Այնուհետեւ տեղի ունեցան Պաննէօ Բաշանի Նոր Սերունդի պարերը, հայկականը Տիկին Հ. Թորոսեանի, իսկ կովկասեանը Ապաշեցեի ղեկավարութեամբ : Բոլորն ալ շատ լը-նամքով պատրաստուած էին եւ կրկնակ ծափերու արժանացան : Յատկանշական էր կինտաուրի պարը Պ. Վիգէն Թորոսեանի կողմէ : Պարողներն էին Օր. Ներ Է. Նորիկեան, Լ. Յակոբեան, Ս. Յակոբեան, Ն. Տապակեան, Օ. Ատէշեան եւ Պ. Պ. Ժ. Յակոբեան, Ս. Քիսեան, Ա. Քիսեան, Ա. Մարգարեան եւ Վ. Թորոսեան :

Հանդէսի գեղարուեստական բաժինէն վերջ սկսան եւրոպ. պարերը մեծ ոգեւորութեամբ, Սարեանի նուագախումբով եւ տեւեցին մինչեւ կէս գիշեր : Միջանկեալ տեղի ունեցաւ աճուրդը զոր վարեց Պ. Ժ. Դատաւորեան եւ որմէ գոյացաւ 14.800 Ֆրանք : Սպառեցաւ ճոխ պիւֆէ մը, մեծ մասով նուիրուած եւ պատրաստուած Խաչուհիներու կողմէ : Շնորհաւորելի են բոլոր ընկերուհիներուն աշխատանքները եւ համերաշխ գործակցութիւնը : Ներկաները մեկնեցան գոհ տպաւորութեամբ :

Մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Պորտոյէն գեղարուեստի վարժարանի ուսանողուհի Օր. Ժօժէնի Յակոբեանէ իւղաներկ նկար մը :

Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

ԽԱՐԲԵՐԴԻ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

★

ՎԱԼԱՆՍ .— Համախարբերդի « Եփրատ» Միութեան մասնաճիւղի վարչութիւնը կազմակերպած էր յիշատակի օր մը իր բոլոր մտաւորականներու համար, Մայիս 9ին, Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ, որ լեցուած էր Խարբերդցիներով եւ բարեկամներով :

Օրուան նախագահը Ն. Թէպոյեան ոգեկոչեց զոհերուն յիշատակը :

Հանդէսին գեղարուեստական բաժինը կը պարունէ, Վալանսի, Ռոմանի Նոր Սերունդի եռանդուն օրիորդներուն եւ երիտասարդներուն, որոնց ներկայացուցիչը, Րաֆֆի Մարգարեան իր կարգին յորդորեց պայքարիլ այլասերման դէմ :

Օրուան բանախօսներէն Ա. Քէօսէեան ըսաւ .— Անցեալին մեր թշնամին մեզ ֆիզիքապէս ոչնչացնել կ'ուզէր մեր հայրենիքին մէջ : Այս հրէշային ծրագրին դէմ պայքարեցան մեր անձնազոհ ֆետայիները իրենց մոսիններով : Այսօր մեր պայմաններն ու թշնամին փոխուած են : Կ'ապրինք Հայրենիքէն հեռու, ահարկու այլասերումը կը սպառնայ սպաննել Հայրենիքը մեր հոգիներուն մէջ : Այս վտանգին դէմ կռուելու համար պէտք ունինք մտքի տէր անձնազոհ հերոսներու : Մեր սքանչելի վանականները ամէն տեսակ զրկանքներու տոկալով վառ պահեցին Լուսաւորչի կանթեղը : Մեր մտաւորականներն ալ պայքարեցան ներքին եւ արտաքին թշնամիներու դէմ, որոնք կ'ուզէին կործանել մեր հոգիներուն անկախութիւնը :Փառք մեր մտքի հերոսներուն : Ծղնաժամի պահերուն հայ մայրը օգնութեան հասաւ ծնունդ տալով հսկաներուն : Ներկայ տագնապի պահուն ալ, ան դարձեալ օգնութեան պիտի հասնի պաշտպանելու համար հայրենիքը մեր հոգիներուն մէջ : Համախարբերդի « Եփրատ» երկսեռ միութեան նըպատակներէն մէկն է օգնել որ աղք. բարձրագոյն կրթութիւն ստանան ընդունակ աշակերտներ, որպէսզի քալեն նահատակներու ճամբէն :

Երկրորդ բանախօսը Մ. Միրզէ եւս վեր հանեց Խարբերդի մտաւորականներու ազդօգուտ աշխատանքները : Անոնք սերունդ պատրաստեցին ապագայ հայրենիքին համար : Ներկայ էր նաեւ Պ. Ս. Առաքէլեան (Տէսինէն)որ ճարտարութեամբ վարեց սեղանապետի պաշտօնը, բոլորին ալ բաժին հանելով,— արտասանութիւն, երգ, պար եւն. :

Հանդէսը յաջող էր բարոյապէս թէ նիւթապէս : Յաջորդ օրը տեղի ունեցաւ ներկայացուցչական ժողովը, ուր եռանդով մշակուեցաւ յառաջիկայ գործունէութեան ծրագիրը :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՅԱՋՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

●

«Աղդակ»ի մէջ կը կարդանք .—

Անցած կիրակի, 19 Ապրիլ, փայլուն յաջողութիւն մը արձանագրեց Ազգային Իշխանութիւններու կողմէ կազմակերպուած « Հայ վարժարաններու Օր»ուան հանգանակութիւնը, որուն մասնակցեցան Պէյրութահայութեան բոլոր խաւերը անխըտիր, իւրաքանչիւրիւրը իր առաւելագոյն չափով եւ նուիրաբերութեան օրինակելի ոգիով :

Հանգանակիչ յանձնախումբերը պտտեցան թաղէ թաղ, տունէ տուն, բախեցին ամէն Հայու դուռ, եւ ամէն տեղ ալ արժանացան սիրալիր ընդունելութեան եւ իրենց ստանձնած նուիրական գործին հանդէպ համակրական արտայայտութիւններու :

Մեր ստացած տեղեկութիւններուն համաձայն, Հանգանակութեան ընդհ. գումարը հասած է մօտ տասը հազար լ. ոսկիի, ինչ որ բացառիկ յաջողութիւն մը կը նկատենք, քանի որ այս տարի բազմաթիւ ուրիշ հանգանակութիւններ եղան եւ մանաւանդ, հայ վարժարաններու անունով կատարուող առանձին ձեռնարկն է ասիկա :

Կիրակի օրուան յաջողութիւնը անգամ մը եւս կուգայ փաստել հայ ժողովուրդին ազգային խոր գիտակցութիւնը, կրթական գործին նկատմամբ անոր անվերապահ համակրանքը եւ Ազգ. Իշխանութեանց հանդէպ ունեցած վստահութիւնը :

Անպայման որ յառաջիկայ տարիներուն, աւելի կարեւոր գումարներ պիտի հանգանակուին՝ ի խնդիր մեր կրթական գործին զարգացման եւ նոր սերունդի դաստիարակութեան :

Ազգ. Իշխանութիւնները, գլխաւորութեամբ Լիբանանի թեմի առաջնորդ Խորէն եպիսկոպոս Բարոյեանի, հիմնական գործ մը կատարած եղան, գործ մը, որ առաջին իսկ առթիւ իր տեղը գտաւ հայ ժողովուրդի սրտին մէջ :

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Օր. Եսթեր Թուլումպաճեան (17 տարեկան(յաջողութեամբ մասնակցած էԱզգային Երաժշտանոցի Ներէնի դաշնակի մրցումներուն, (Բ. բարձրագոյն աստիճան), ստանալով համապատասխան վըկայականը :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

●

Մայիս 12ին, Սանթրալի մէջ թեթեւ ծանրութեան կոփամարտիկ Փիէռ Սարգիսեան (60 քիլօ 200 կր.), ջախջախիչ յաղթանակ մը տարաւ իտալացի Ժան Ֆատովանիի վրայ որ մէկուկէս քիլօ աւելի կը կշռէր : Մրցումը տեւեց (6×3) :

Ժագ Հայրապետեանի եղբայրն հասնող Փիէռ Սարգիսեան, հազիւ 23 տարեկան, հուժկու եւ կայտառ, տեսակ մը մանրանկար ձէք Տէմսիի, հետզհետէ կը փայլի կոփամարտի երկնակամարին վրայ :

Հակառակորդը խաբելը տեսակ մը վարպետութիւն եղած է կարգ մը կոփամարտիկներու համար : Փիէռօն՝ բնածին ձիրքերով օժտուած, խիստ գաղտնապահ, գիտակից իր հարուածներուն զօրութեան, կը կռուի այն ատեն երբ... իրմէ արագ, խելացի հակառակորդի մը դիմացը իյնայ : Գիտէ իր սրունքները շարժման մէջ դնել մինչեւ որ հարուածելու պատեհ առիթը ներկայանայ :

Այս բոլոր յատկութիւններն էին որ ձէք Տէմսին մինչեւ աշխարհի ախոյենութեան բարձրացուցին : Միայն ուժը բաւական չէ կոփամարտի մէջ, այլեւ խելքը, ճարպիկութիւնը, պաղարիւնը : Իրաւարարները կէտերու բացարձակ առաւելութեամբ Փ. Սարգիսեանը յաղթական հռչակեցին : Ներկայիս Ֆրանսահայ լաւագոյն կոփամարտիկներն են վերոյիշեալ երկուքը :

× Մայիս 10ին, Սանթրալի մէջ տեղի ունեցան Ամաթէօր կոփամարտիկներու, «ֆէյիվ» բաժակի կէս վերջնական մրցումները : Կը մասնակցէր նաեւ «նօք աութ»ի հայ ախոյեանը, Ժան Սապօնճեան (կէս միջին ծանրութիւն) : Հակառակորդն էր Պիլլում Հասէլ : Իրաւարարները մրցումը դադրեցնելով, յաղթական հռչակեցին հայ ախոյեանը : Սապօնճեան ,այս կիրակի 17 Մայիս, Սանթրալի մէջ պիտի մասնակցի «ֆինալ» մրցումներուն : Հակառակորդն է Մասօն :

× Մայիս 9ին, Սթատոնի մէջ տեղի ունեցան կոփամարտի «փրոֆէսիօնէլ» մըցումներ, որոնց մէջ մասնակցեցաւ միջին ծանրութեան հայ կոփամարտիկ Էտուառ Գէւորգեան (72 քիլօ) : Հակառակորդն էր Էտուառ Ռուզ (6×39) :

Հայ էտուարը յաղթական հռչակուեցաւ կէտերու առաւելութեամբ :— Սարգիս Զ.

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԲՈՒՐԱՍՏԱՆ, Մանկա - Պատանեկան հրատարակութիւն Հալէպի հայ ուսուցչական Միութեան : Բ. տարուան (1952) 6 եւ Գ. տարուան (1953) Ա. պրակները : Պատկերազարդ, մաքուր տպագրութեամբ : Տարեկան վեց թիւ, 24 էջ : Հասցէ .— Պ. Փ. 285, Հալէպ (Սիրի) :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (79)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Այն ատենը... այս սրահը որուն միայն տատասկներով զարդարուած հողին վրայ մոլեխները ազատօրէն կ'անցնին եւ ուր գիշատիչ թռչուններ բոյն են դրած, այս սրահը ժամադրավայրը կ'ըլլար գերագոյն խորհրդակցութեանց ուր մէկ ժամէն միւսը մեր ցեղին արդէն վճռուած ճակատագրին լրանալուն կը սպասէին... Այն ատեն ինչ մթին նախազուշակութիւնով տանջուած են մտքերը անոնց՝ որոնք իշխանութեան բեռը ունէին իրենց ուսերուն վրայ, որ գրեթէ յաջորդաբար իբրեւ սարսափելի աղէտէ մը մեր թագաւորները ուզած են փախչիլ ու ապաստանիլ վանքի մը լռութեան ու ապահովութեան մէջ... Ինչ մղձաւանջ իրենց անարինցած ուղեղները կը պաշարէր, ինչ սեւ տեսիլք կը հալածէր զիրենք, ու ինչ արհաւիրքով կը նայէին ապա գային, ու ոչ մէկ ուրախութիւն, ոչ մէկ իշխանավայել խրախճանք իր փողերը չէր հնչեցներ Կիլիկիոյ չորս հողերուն վրայ :

Ընդարձակ մարգագետիններուն վրայ որոնք կը տարածուին լերան չուրջը, ամպերու ներքեւ մարած արեւը մեզ եւ նրբին երանգներ կը մաղէ :

Հեռաւոր լեռնագօտին անհաւատալի թափանցկութիւն մը կը ստանայ . վարը, Սիս կորսուած է՝ հովիտին մէջ . մենք ամպերու մէջն ենք գրեթէ . կամարակապ սրահին դիմացի խցուածքէն կը տեսնենք որ թռչունները արագօրէն կը սուրան ու կը հեռանան, մինչ աչքերս յառած կիսովին աւրուած արձանագրութեան մը՝ կը ջանամ վանկերը կապել, մեզի կ'իմացնեն թէ պէտք է շտապել, որովհետեւ փոթորիկը մօտ է : Մեր ետեւէն կայծակներ լուռ կը ճեղքեն արդէն ամպերը իրենց լուսեղէն հարուածով :

Շուտով կ'այցելենք նաեւ ուրիշ սրահներ, ջրամբարը, բանտը, ու կը սկսինք իջնել լեռն ի վար : Ճամբուն վրայ կ'երկարին դեռ պարիսպները ու երկար ատեն անոնց մօտէն կը շարունակենք ճամբան :

Յանկարծ ամբողջ երկինքը կը դղրդի, սեւ ու կուտակուած ամպերը կը շարժին, ու կայծակը, առանց դադրելու, կը փայլատակէ :

Բնութեան այս վրդովմունքին մէջ է որ, կուրացած փայլակէն եւ խլացած՝ որոտումի աղմուկէն կը հասնինք վանքը՝ հոգինիս բռնաւորուած անսահմանելի եւ քաղցր տխրութիւնով եւ ցաւով :

Միաբանները կ'առաջարկեն մեզի, մեկնելէ առաջ, այցելել նաեւ եկեղեցիին թանգարանը ուր կը յուսանք հնութիւններ գտնել : Դժբախտաբար սակայն, չեմ գիտեր ինչո՞ւ վանքը աղքատ է հնութիւններով : Այլ սակայն Հեթում թագաւորի Աւետարանը, ուր Լեւոնի ուխտը կայ արձանագրուած, մեծապէս շահեկան ու սրտագրաւ է մեզի համար, արծաթ ու ոսկեզօրուած դաւաղաններ ու սկիհներ իրենց ծանրութեամբը արժէքաւոր ու իբրեւ արուեստի առարկայ եւ հնութիւն գրեթէ միջակ, կ'անցնին մեր աչքերուն առաջէն երբ մէկէն պահարանապետ վարդապետը մեզի կը ներկայացնէ սկիհ մը որուն մէջ կարմիր գիծ մը կ'երկարի ու բաժակին խորութեան մէջ կաթիլ մը կը կազմէ :

Վարդապետը կը պատմէ աւանդութիւնը . Կիրակոս Կաթողիկոս, որուն շինարար տաղանդը ամէն քայլէ աչքի կ'երեւայ վանքին ու եկեղեցիին մէջ այնպէս որ իր ներկայութեան զգացումը կ'ունենասմիշտ թէ ուշադրութիւնը հրաւիրէր է Թուրքերուն որոնք խորթ աչքով կը նայէին եղեր իր՝ հայ վանքին բարեզարդութեանը տուած ջանքերուն . զինքը շատ հպարտ ու շատ օժտուած գտնելով քայլի մը համար, ամբաստաներ են ու որոշուեր է որ իր պատիժը կրէ :

Կիրակոս կաթողիկոս մահուան դատապարտուեր է . ու Սիսէն մեկնելէ առաջ, վերջին օրը, վերջին անգամ պատարագած ատեն այն սեղանին առաջք որուն պայծառութեանը աշխատելուն պիտի զոհուէր, դառնապէս լացեր է ու ցաւը այնքան մեծ է եղեր որ սկիհի մէջ ինկած արցունքի կաթիլը արիւնոտ է... Այդ արիւնոտ արցունքին հետքն է որ կը տեսնենք եւ որուն համար վարդապետը կ'ըսէր թէ անջնջելի է :

Երեք օր վանքին մէջ հիւրասիրուելէ ետքը նահապետական վեհանձնութեամբ մը եւ զուտ հայկական անսեթեւեթ պարզութեամբ, մեծ ցաւով կը մեկնինք Սիսէն, տպաւորութիւնը ունենալով անոնց որոնք իրենց հայրենի տան սեմը կ'անցնին ալ չդառնալու համար : Երկար ատեն այդ նուիրական վայրերուն կարօտը մեզ պիտի տանջէ .ու մեր տաժանելի ճամբուն վրայ յաճախ մեր նայուածքը պիտի դարձնենք դէպի ետեւ... բայց ի զուր... Այլեւս մինչեւ Տէօրթ Եօլ դարձեալ աւերակներ, կոտորած, սարսափ, արկածեալ ժողովուրդ, բանտարկեալ, աքսորական ... ահաւասիկ այն հեռանկարը որ կը բացուի մեր առաջք՝ մինչ սայլը դէ- նովի պէս աջ ու ձախ գլտորելով կը յառաջանայ մեծ ճամբուն վրայէն :

Արեւը մարը մտնելէն բաւական առաջ անակնկալ կերպով մը Ղարս — Բազարը կ'երեւայ մեզի :

Աչքերնիս վարժուած ընդարձակ եւ մերկ տարածութիւններու, յանկարծ կը զարմանանք տեսնելով թարմութեան եւ կանաչութեան այն փունջը որ կը պարզուի մեր աչքին առաջք : Դեռ բաւական հեռու ենք ու դեռ աւերակները չենք տեսներ :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ելմտական յանձնախումբը չատ մը փոփոխութիւններ կատարեց կառավարութեան օրինագծին մէջ, անճանաչելի դարձնելով զայն: Բայց վաւերացուց օրինագծին այն կէտը որ արմատապէս կը բարեփոխէր հողագործներու առանձնաչնորհը՝ ալքոլի գոման մէջ:

ՓԱՐԻԶԵԱՆ չրջանին մէջ քաղաքապետ ընտրուեցան 28 համայնավարներ, (մէկ աթոռ աւելի, ընկերվարականներէն՝ 21 (նոյնպէս մէկ աւելի), զօր. տը Կոլի կուսակիցներէն՝ քսան (վեց աթոռ կորսնցնելով):

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ խլրտումները կը չարունակուին: Կառավարութիւնը կը խորհի արտակարգ միջոցներ ձեռք առնել, նաւերու երթեւեկը ապահովելու համար: Փարիզի մեծ պանդոկներուն գործադուլը տեւեց 24 ժամ: Հանրակառքերու աշխատաւորները միշտ կը սպառնան:

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ Թունուզի Նոր-Տեսթուր կուսակցութեան Փարիզի ներկայացուցիչը, որ միեւնոյն ատեն նախագահն է: Կուսակցութիւնը բողոքեց, պահանջելով քննիչ յանձնախումբ մը ղրկել:

400 «ԹՇՆԱՄԻ» օդանաւեր թռիչք մը տիպի կատարեն Հիւս. Ֆրանսայի մէջ, Մայիս 20էն 22, իբրեւ ռազմափորձ:

ԱԹԷՆՔ մեկնեցաւ արտաքին նախարարը, Պ. Ժոռժ Պիտօ: Պիտի մնայ հինգ օր: Պիտի այցելէ նաեւ Անգարա եւ Պելկրատ:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

38ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի 24 Մայիս, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր.

Salle Mazenod, 88, Rue d'Aubagne

Հրաւիրուած են մարսիլիահայ քաղաքական կուսակցութիւնները, Հայ Առաքելական, Հայ Կաթողիկէ, Հայ Աւետարանական Եկեղեցիներու եւ Առաջնորդարաններու վարչութիւնները, Հ. Բ. Ը. Միութիւնը, Հայ Լեգէոնական Միութիւնը, Արմենիա երգչախումբը, Հայ Կապոյտ Խաչը, Հ. Մ. Ը. Մ.ը, Հայ Արիները եւ Արենոյշները, Մուրատ-Ռափայէլեան Սաներու Միութիւնը, Համազգային Մշակութային Միութիւնը, Նոր Սերունդը, Հ. Բ. Ը. Մ. Հայ Երիտասարդական ընկերակցութիւնը, Համախարբերդցիականը, Բարձր Հայքի, Տարօն Սալնոյ Ձորի, Ուրֆայի, Քղիի, Մարաշի, Զարսանճաքի, Համախարբերդի Եփրատ Միութիւնը, Ազատամարտիկներու եւ Հայ Գերիներու Միութիւնները:

Կը նախագահէ՝ Միութեան հիմնադիրներէն Ա. ՀԻՒՍԵԱՆ,

Կը խօսին՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ եւ ՓՐՈՖ. Գ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ եւ

Մասնակցող կուսակցութեանց ներկայացուցիչները:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Տէր եւ Տիկին Ստեփանեան, Պ. Ժ. Գասպարեան, Շ. Հրաչեան (երգ), Ալիս Յարութիւնեան, Ա. Սէրէնկիւլեան, Թադոյեան եւ Սարգիս Սարգիսեան (արտասանութիւն), Օր. Ա. Ակինեան (դաշնակ):

Պարերը ժամը 20էն կէս գիշեր:

Orchestre LYRE - BAND

Տոմսերու համար դիմել՝ Վարդան Պանտիկեան՝ 27 ռիւ տ'Օպաներ: Յովհ. Հայպարծեան 15 ռիւ Լօնկ տէ Քափուսին, Մ. Շահինեան 26 ռիւ տէ Փըթիթ Մարի, Սիմոն Աւտոյեան 7 Փլաս տ'Էքս եւ Արամ Հիւսեան 26 Պուլվ. Ռապաթօ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Օր. Զապէլ Քէօսէեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իր հօր՝

ՀՐԱՆԴ ՔԷՕՍԷԵԱՆԻ

յիշատակին:

Կը հրաւիրուին ողբացեալ ընկերոջ յիշատակը յարգողները:

Ա. ՇԱՀՊԱՂԼԵԱՆ

ՄԱՐՁԻՉ (ՄԱՍԷՕՐ)

(Պետական վկայական)

Կը խնամէ թէ իր քով եւ թէ տուներու մէջ: Պաշտօնական ստացագիր կուտայ արկածի եւ ընկերային ապահովագրութիւն ունեցողներուն:

S'adresser 49, Rue des Petites Maries, MARSEILLE, Tél : CO. 76 - 47

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ Զ. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ԲՈՅԺԻ ԽՄԲԱԳՐԻՆ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

SALLE DE LA CHIMIE, 28bis, Rue St. Dominique
Métro SOLFÉRINO ou INVALIDES

16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին

Կը նախագահէ եւ կը խօսի

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Պ. ՔՕԼՕԼԵԱՆ

Ցանուն Փարիզի Հայ Բժշկական Միութեան

Կը խօսի ՏՈՔԹ. ՏԱՄԼԱՄԵԱՆ

Կը ներկայացուի տաղանդաւոր բեմադրիչ ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆի կողմէ ՖԷՌՆԱՆ-ՏԷԼԻ «ԼԸ ՊՈՒԼԱՆԺԷ ՏԸ ՎԱԼՈՐԿ»

Շարժանկարէն առաջ՝ բեմ պիտի բարձրանան ֆրանսացի խումբ մը արուեստագէտներ. —

ZSA ZSA GABOR, FRANÇOISE ARNOUL et HENRI VERNEUIL
Madeleine Sylvain, Gelin, Berval, Ardisson,
Fràncis Linel, George Chamarat, de la Comédie Française.
Présentateur: GEORGES BRIQUET

Ժապաւէնի ներկայացման պատճառով երեկոյթը կը սկսի ճիշդ ժամուն

Սրահին այս փոփոխութեան առթիւ յաւելուածաբար հրապարակ հանուած են նոր տոմսեր, գինը 300 ֆրանք: Ստանալիչէէն:

Եէնայի համար ծախուած տոմսերը ի զօրու են Սալ տը լա Շիմիի երեկոյթին

«ՍՈՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐ» ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ կազմակերպուած Հ.Մ.Ը.Մ.ի կողմէ Մասնակցութեամբ Տիկին ՄԱՐԻ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆի եւ դերասան ԹՐԱԳՈՇի:

Այս կիրակի ժամը 15ին Սէրքլը Կաթոլիք սրահին մէջ:

ՀԱՄԵՐԳ
« ՆԱՅԻՐԻ » ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ

Ղեկավարութեամբ Գ. ԵԱՆՊԷԿԵԱՆի
Հիմնադիր-վարիչ երգչախումբին

Salle Gaveau, 45 Rue de la Boëtie

Կիրակի, 17 Մայիս ժամը 17.30ին:

Ցայտագրին Ա. մասը ժողովրդական երգեր զանազան հեղինակներէ:

Բ. մաս. — Կոմիտաս վարդապետ:

Տոմսերու համար դիմել. — Սալ Կավօ, Գրատուն Բալուեան, 46 ռիւ Ռիշէ, հեռ. Փռովանս 25-46, Տիկին Պոյաճեանի, 83 ռիւ տ'Ապուքիռ, սանթրալ 48-69, Պ. Հանճէրի, 9 ռիւ Սոլնիէ, Տիկին Ազնաւուրի 22 ռիւ Նավառէն:

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Պ. Բ. Գրիգորեան կ'ուզէ ունենալ դերձակ Պ. Ժանօի հասցէն: Մէկ տարի առաջ Լիոն հաստատուած էր: Գրել՝

Mr. P. Krikorian, 26, Rue des Petites Maries, Marseille

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը տօնէ իր Օրը Յունիս 7ին, կիրակի ժամը ճիշդ երեքին Սեւրի Մուրատեան վարժարանի «Պէշիկթաշլեան» սրահին մէջ, 26 ռիւ Թրօյօն Սեւր:

Գեղարուեստական բաժին. — ՔՕՐՐԱ-ՏՕ, սիրայօժար մասնակցութեամբ ծանօթ դերասան Մըսըրեանի:

Հայկական պար՝ Կապոյտ Խաչի պարախումբի կողմէ Օր. Ալ. ԳԱՎԷՋԵԱՆի ղեկավարութեամբ: Նոր պարեր շքեղ տարազներով: Դաշնակի ու ղափի ընկերակցութեամբ Պ. Պ. Եդ. Գավէզեանի եւ Բենոյի: Մուտք 200 ֆրանք

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Կապոյտ Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը շնորհակալութիւն կը յայտնէ գաղութին «Տոմապահութեան չաբթուան» յաջողութեան համար: Հանգանակութեան արդիւնքը եղած է 21.000 ֆրանք: Նաեւ շնորհակալութիւն Տէր եւ Տիկին Ահարոն Քէնտէրեանի (Պոստօ) որ իրենց աղջկան Վարդեր Քէնտէրեանի ամուսնութեան առթիւ մասնաճիւղին նուիրեցին հազար ֆրանք:

« ԱՐԱՔՍ »

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ. — Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 ֆր., Արտասահման՝ 1400 ֆր.:

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél . TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ. — Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը:

Լոյս տեսաւ 13րդ թիւը:

ԱՅՑ ԹԻԷԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏՈՒՆԸ

Հ. Յ. Դ. «Աղբիւր Սերոբ-Եօթնեղբայրեան» խումբը յարգանքի այց մը կազմակերպած է մեր անմոռանալի ընկերներու, Ա. Ջամալեանի, Պապաշոյի, Օհան Գարոյի, Պերճուհի Բարսեղեանի եւ Յակոբ Մենէնտեանի գերեզմաններուն, կիրակի 17 Մայիս ժամը 3ին: Մասնաւոր ղամբանախօսներ:

Ժամադրավայր գերեզմանատան մուտքին առջեւ, կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՕՐ. ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻ

(Առաջին մրցանակ Մարսէյլի երաժշտանոցէն):

Կիրակի, 31 Մայիս ժամը 17ին, Սալ Կավոյի մէջ:

Սիրայօժար մասնակցութեամբ Դաշնակահարուհի ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆի:

Տոմսերը 200էն 600: Դիմել Սալ Կավօ, Տէր եւ Տիկին Դաւիթեանի՝

132, Ave. Gambetta, Tél. MEN. 81 - 91

Տէր եւ Տիկ. Պօյաճեանի

83, Rue d'Aboukir, Tél. CEN. 48 - 69

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ-Եօթնեղբայրեան խումբի ժողովը այս չաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 3.30ին, ընկեր Հրանտ Ունանեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԻԷՆ. — Հ.Յ.Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս չաբաթ ժամը 20.30ին Օհանջանեան ակումբը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. — Հ.Յ.Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ ժամը 21ին:

ՍԱՌՍԷԼ-ԱՌՆՈՒՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ընկեր Խաչիկ Մկրտիչեանի բնակարանը, 146 Պուլվ. Ժան Ժորէս, Էփինէ սիւր Սէն:

Ներկայ պիտի ըլլան Կ.Կ.ի եւ Շրջ. կոմիտէներու ներկայացուցիչները: Կը խնդրուի բոլոր ընկերներէն ճշդապահ ըլլալ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս չաբաթ ժամը 20.30ին, մատուռին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԻ ՊԱՏԱՐԱԳ, ՄԿՐՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՊԱՀԱՐԵԱՆԻ ՕԾՈՒՄ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, Ալֆորվիլի եկեղեցւոյ մէջ պիտի պատարագէ Փարիզի Առաջնորդ Սրբազան Տ. Վ. Մանուկեան:

Կը խնդրուի Ալֆորվիլի եւ շրջակայի հայութենէն ներկայ ըլլալ այս արարողութեան՝ որ պիտի կատարուի ընկերակցութեամբ Փարիզի եռաձայն խումբին:

«ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ» ԱՍՈՒԼԻՍԸ

Իսի լէ Մուլինոյի Խրիմեան սրահի մէջ, այս չաբաթ ժամը 20.30ին: Նիւթը «Խ. Միութեան վերջին բարենորոգումները»: Մուտքը ազատ է:

ՊՈՆՏՈՍՑԻՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի Նահանգի Հայր. Միութեան

Այս կիրակի, 17 Մայիս, ժամը 15-24

Cercle Militaire, 8, Place St.-Augustin
GAROW'S ORCHESTRE TYPIQUE

Ռուս բեմին ծանօթ Պ. Վոլոշինի «Գեղարուեստ» 12 հոգինոց խումբին կողմէ խմբերգ, պար եւ նուագ ազգային տարազներով եւ Պոնտոսի աւանդական «քէմէնչէ»ով լազ-պար տեղական տարազներով: Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով:

Օր. ԱՍՏՂԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ (երգ), Պ. ՊԱԼԵԱՆ եւ ՏԻԿԻՆ ԵՐՈՒԱՆԴՈՒՀԻ (մենապար):

Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնել Ինճէեանի, Շարլըպուր 07-03, Խաթանասեանի Շարլըպուր 28-20: Ծատուրեան Պոցարիս 09-12:

Մուտք 200 ֆրանք:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9·)

Tél : PRO. 86 - 60 C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ԿԻՐԱԿԻ 17 ՄԱՅԻՍ • DIMANCHE 17 MAI 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7068 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2479

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ՇՐՋԱՆ ՄԸ

•

Պոնտոսցիներու Օրուան առթիւ, խնդրուած էր բացառիկ թիւ մը նուիրել:

Դժբախտաբար մէկ յօդուած միայն կրցան ճարել, վերջին պահուն:

Հայաշատ ընդարձակ շրջան մըն էր երբեմնի Պոնտոսը, — Տրապիզոն, Սամսոն, Կիրասոն, Օրտու, Ինիա, Չարշամպա եւն.:

Դժուա՞ր էր գրի առնել յուշ մը, պատկեր մը, բնորոշ դէպք մը՝ իւրաքանչիւր շրջանի մասին: Գոնէ իբրեւ ոգեկոչում:

Միջանկեալ կը յիշենք այս պարագան, աւելի հիմնական խնդիր մը արծարծելու համար:

Առաջին Աշխարհամարտէն ետք, բազմաթիւ հրատարակութիւններ լոյս տեսան, «մեռեալ», քարուքանդ նահանգներու, քաղաքներու եւ գիւղերու մասին:

Մեծ թէ փոքր շրջաններու մնացորդներ գլուխ գլխի տուին, եւ հատորնե՛ր դիզուեցան իրարու վրայ:

Կա՛ն պատրաստ ձեռագիրներ ալ:

Եւ դեռ նոր կոչեր կ'ուղղուին զանազան Միութեանց կողմէ, իրենց շրջանի պատմութիւնը գրելու կամ եղածը ճոխացնելու համար (Բարձր Հայք, Խարբերդ, Մալաթիա, Եղեսիա, Տիգրանակերտ, Այնթապ, Ատանա եւն.):

Միայն Պոնտոսէն ձայն չկայ:

Արդեօք անո՞ր համար որ Սեւ Ծովը այնքա՛ն չունի այն ուժն ու հմայքը ինչ որ Միջերկրականը կամ Ատլանտեանը:

Բայց այդ ծովը, անոր ալիքները եւ Պոնտոսի լեռները պատմութիւններ ունին որոնք իրենց մատենագիրներուն կը սպասեն, տարիներէ ի վեր:

Եթէ ողբացեալ Վահան Մինախորեանի «1915 Թուական»ն ալ չունենայինք ...

Ստոյգ տեղեկութիւններ չկան Պոնտոսեան շրջանի «մնացորդաց» համրանքի մասին:

Անշուշտ Հայր. Միութիւնը մարդահամար մը կատարած է կամ պիտի կատարէ:

Ամէն պարագայի մէջ, կ'ենթադրենք թէ տարրեր չեն պակսիր, նիւթեր հաւաքելու եւ Պոնտոսեան շրջանին յիշատակարանը կազմելու համար:

Գործը աւելի կը դիւրանայ, եթէ իւրաքանչիւր քաղաքի եւ գիւղի կենդանի վկաները առանձին կատարեն իրենց բաժինը:

Աւելորդ է բացատրել թէ որքան ձգձգուի այս գործը, այնքան թանկագին վկայութիւններ պիտի պակսին: Կորուստը պիտի դառնայ անդարմանելի:

Արդէն քառասնամեակ մը բոլորած ենք Հայաջինջ Սարսափներու խմորումէն ի վեր (1913):

Որքա՜ն հում նիւթեր կորսուեցան, տարիներու ընթացքին:

Որքա՜ն իրազեկներ, կենդանի վկաներ, ականատեսներ կամ զոհեր անհետացան, բնական մահով:

Իսկ այն սակաւաթիւ բեկորները որ տակաւին ողջ են, անշուշտ մասնաւոր արտօնութեան չեն սպասեր, մնաքբարով ըսելու համար այս աշխարհին:

Պէտք է աճապարել: Գոնէ նիւթեր հաւաքել, բոլոր կարելի միջոցներով:

Այս տեսակէտէն ծանր պատասխանատուութիւն մը կ'իյնայ բոլոր Հայր. Միութեանց վրայ:

Հայկական Պոնտոսն ալ ունի գրողբրոցներ որոնք ուղեցոյցի չեն կարօտիր, իրենց սպարտականութիւնը կատարելու համար:

Պոնտոսցիներու այսօրուան երեկոյթին առթիւ, պիտի ուզէինք որ Տրապիզոնի Հայր. Միութիւնը հանդիսաւորապէս ստանձնէր այս յանձնառութիւնը:

Այլապէս անհետ պիտի կորսուին բոլոր յիշատակները, մշակոյթի եւ արհաւիրքի պատմութիւնը: Եւ պիտի մնայ միայն Լազերու պարը:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

•

ԸՆԴՀ. ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ՄԸ, ԻԲՐԵՒ ԲՈՂՈՔԻ ՑՈՅՑ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Ֆ. Տըլըս, Յորդանանէն Դամասկոս գնաց ուրբաթ օր, Փոխադարձ Ապահովութեան վերատեսուչին հետ, եւ ընդունուեցաւ տեղական իշխանութեանց կողմէ: Ինչպէս ամէն տեղ, այս առթիւ ալ յայտարարեց թէ եկած է «անձամբ հաղորդելու ամերիկեան կառավարութեան եւ ժողովուրդին բարեկամութիւնը»: Յետոյ յոյս յայտնեց թէ իր տեսակցութիւնը զօր. Սըլոյի եւ փոխ-վարչապետ Շիշաքլիի հետ «պիտի նպաստէ աւելի սերտ համակցութիւն մը ստեղծելու, ինչպէս ջերմօրէն կը բաղձան ամերիկեան կառավարութիւնը եւ ժողովուրդը»: Եւ աւելցուց, անթելի համար խմբագրուած յայտարարութեամբ.

— «Մենք մասնաւոր ծրագիր մը չունինք, Միջին Արեւելքի ժողովուրդներուն պարտադրելու համար: Ոչ ալ որոշումներ պիտի տանք կամ յանձնառութիւններ պիտի ստանձնենք: Եկած ենք լսելու եւ տեղեկութիւններ քաղելու»:

Նոյն իրիկունը հիւրերը ճաշի հրաւիրուեցան Սուրիոյ արտաքին գործերու նախարարին կողմէ:

Սուրիոյ թերթերը դիտել կուտան թէ Պ. Տըլըս մեծ արդիւնք մը պիտի չստանայ իր քննական պտոյտէն: Նոյն օրը, Լիբանանի քաղաքական կազմակերպութիւնները ժողով գումարեցին, ճշդելու համար իրենց դիրքը՝ երբ ամերիկացի նախարարը Պէյրութ հասնի: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ բոլորն ալ միաձայնութեամբ որոշեցին ընդհանուր գործադուլ մը սարքել, իբրեւ բողոք «Մ. Նահանգներու Սիոնական քաղաքականութեան դէմ»:

Յորդանանի մէջ, Պ. Տըլըս երկար խօսեցաւ իսլամ եւ քրիստոնեայ երեւելիներուն հետ որոնք դառնօրէն գանգատեցան թէ Մ. Նահանգները կ'օգնեն Իսրայէլի: Ամերիկացի նախարարը շնորհակալութիւն յայտնեց իրենց անկեղծութեան համար: Յորդանանի արտաքին նախարարը, Հիւսէյին Խալիտի, ըսաւ թէ Արաբական Դաշնակցութիւնը միաձայնութեամբ այն եզրակացութեան յանգած է թէ անկարելի է հաշտութիւն կնքել Իսրայէլի հետ, եւ Միջին Արեւելքի մէջ հաստատուն վիճակ ստեղծելու համար պայման է ճանչնալ արաբական իրաւունքները: Այս ճանաչման խոչընդոտ կը հանդիսանայ անգլեւեգիպտական վէճը եւ Պաղեստինի բաժանումը:

Պ. Տըլըս Այզընհաուըրի մէկ նամակը յանձնեց Յորդանանի Հիւսէյին Թագաւորին: Այս գրով նախագահը Մ. Նահանգներուն ջերմ բարեմաղթութիւնները կը յայտնէ Յորդանանի բարօրութեան համար: Նամակը յանձնելէ առաջ Պ. Տըլըս կէս ժամուան տեսակցութիւն մը ունեցած էր Յորդանանի վարչապետին հետ եւ լսեց անոր բացատրութիւնները Իսրայէլի հետ եղած յարաբերութեանց մասին: Անոր կարծիքով, կարելի չէ դրաղիլ Միջին Արեւելքի հաւաքական պաշտպանութեան ծրագրով, ցորչափ չեն կարգադրուած արաբական պետութեանց վերաբերեալ խնդիրներ: Վարչապետը միեւնոյն ատեն պարզեց Յորդանանի տնտեսական տագնապալի վիճակը, որ հետեւանք է Պաղեստինի տարագիրներու պատըսպարման: Բացատրեց նաեւ թէ տագնապալի կացութիւնը, Յորդանանի եւ Իսրայէլի սահմանին վրայ, ուր՝ միշտ ընդհարումներ կը պատահին: Այս առթիւ գանգատեցաւ թէ զինադադարի պայմանագրով հարիւր հազար արտավար տարածութեամբ գիւղեր Իսրայէլի կցուեցան անիրաւաբար.

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

•

ՆՈՐ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵ՞Ր ԿԸ ՍԱՐՔՈՒԻՆ

Աւետրական տորմիղի սպաները եւ նաւաստիները կը շարունակեն գործադուլը, որ սկսաւ քանի օր առաջ: Վարչապետը այս առթիւ տեսակցութիւններ ունեցաւ սենտիքաներու ներկայացուցիչներուն հետ, եւ որոշեց վէճը լուծել իրաւարարութեամբ, երկուշաբթի օր: Այս մասին սկզբունքով համաձայնութիւն գոյացաւ երկու կողմերուն միջեւ: Վարչապետը պայման դրած է որ աշխատանքը վերսկսի, առանց սպասելու իրաւարարութեան վճիռին: Սենտիքաներու պատուիրակները իրենց պատասխանը պիտի հաղորդեն երէկ իրիկուն:

Ինչպէս կը յիշուի, այս գործադուլը սկսաւ «Իլ տը Ֆրանս» շոգենաւէն, երբ ճամբան պիտի ելլէր դէպի Նիւ Եորք: Շարժումը հետզհետէ տարածուեցաւ մինչեւ Մարսէյլ եւ միւս նաւահանգիստները: Բանթողները կը պահանջեն վերահաստատե՛լ նախապատերազմեան կանոնը, շաբաթական 40 ժամ, եւ յաւելուածական վճարում մնացեալ ութ ժամերու համար: Կը պահանջեն նաեւ տարեկան հարիւր օր արձակուրդ, փոխանակ 70 օրուան:

Գործադուլին հետեւանքով երկիրը ոչ միայն ահագին քանակութեամբ տոլար կորսնցուց, այլեւ կը վախցուի որ պակսի օտար այցելուներու թիւը: Մանաւանդ որ, միեւնոյն ատեն գործադուլներ կը սարքուին մեծ պանդոկներու, ճաշարաններու եւ սրճարաններու մէջ:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, կացութիւնը շատ աւելի ծանր է հանրային սպասարկութեանց մէջ: Մետրոյի եւ հանրակառքի աշխատաւորները շարունակ ժողով կը գումարեն, նոր քայլեր առնելու համար: Կը վախցուի որ աւելի ծանր գործադուլ մը սարքեն այս շաբթու: Երկաթուղիներու աշխատաւորներն ալ ժողով գումարեցին երէկ, գործադուլի մասին խորհրդակցելու համար: Կրնաք երեւակայել հետեւանքները, եթէ բոլորը միասին գործադուլ սարքեն:

Պետական պաշտօնեաներն ալ ժողովներ կը գումարեն ամէն օր, բայց վերջնական որոշում տրուած չէ: Թղթատարական պաշտօնեաներու մէկ սենտիքան հրաւիրեց իր անդամները պատրաստ կենալ, սպասելով հրահանգի:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՎԵՐՍԿՍԻ՞Ն

Հակառակ վերջին օրերու տագնապալի դէպքերուն, Լոնտոնի մէջ կը յուսան թէ բանակցութիւնները պիտի վերսկսին Եգիպտոսի հետ, Սուէզի վէճին կարգադրութեան համար: Այս լաւատեսութիւնը կը հաստատուի վերջին պահուն հասած լուրերով: Կը թուի թէ Պ. Ֆ. Տըլըս յայտնապէս դիրք բռնած է ի նպաստ անգլիական տեսակէտին, Եգիպտոսի վարիչներուն հետ խօսած ատեն: «Թայմզ»ի տեղեկութեանց համաձայն, ամերիկացի նախարարը հասկցուցած է թէ Եգիպտոս որեւէ նիւթական օգնութիւն չի կրնար ստանալ Մ. Նահանգներէն, եթէ կռիւ մը յարուցանէ Սուէզի շրջանին մէջ:

Միւս կողմէ: կը հերքուի այն լուրը թէ զօր. Նեկիպի աջ բազուկը գնդ. Նասըր, երեք օր պայմանաժամ տուած է, որպէսզի անգլ. զօրքը քաշուի Սուէզի շրջանէն:

Մինչ այս մինչ այն, Անգլիացիները կը պնդեն թէ պատրաստ են որեւէ պատահականութեան հանդէպ: Անգլիոյ ռազմական նախարարը յայտարարեց առջի օր. — «Մենք հոգ չենք ըներ մեր դիրքի մասին՝ Եգիպտոսի մէջ: Պէտք եղած ուժը ունինք հոն»:

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ԾՈՒԽՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Ծաղկեփունջ մը «պետական» հայերէնի, պատահաբար հաւաքուած. —

1. Մեր զօրքերի նահանջի օրերուն չեն կարողացել էվակուացիայի ենթարկել դաշտային հոսպիտալը»: (Սով. Հայաստան, 18 Նոյ. 1952):

«Էվակուացիա»ն գիտէք, — պարպում: «Հոսպիտալ»ն ալ մեր գիտցած հիւանդանոցն է: Ռուսերը «Հ» տառը չունենալով, կը գրեն «գոսպիտալ»:

Բանգէտի մը հարցուցի թէ ինչո՛ւ հիւանդանոց չեն գրեր:

Պատասխան, — Հիւանդանոցը պարզ հիւանդանոց է, իսկ «հոսպիտալ»ը՝ զինուորական հիւանդանոց:

Այս ալ դուք սորվեցէք:

2. «Պրես – կոնֆերանցիա» — ֆրանսերէնին ռուսերէնն է: Մեր «ոչ – պետական» հայերէնով կ'ըսենք, — Լրագրական ասուլիս: Մամուլի ասուլիս կամ զրոյց, զոր պարբերաբար կը սարքեն միջազգային երեւելիները:

3. «Ինֆեկցիոն հիւանդութիւններ» — ըսել կ'ուզէ՝ վարակիչ, տարափոխիկ:

Ռուսական կապկութիւն մըն է գոյականը գործածել իբրեւ ածական, — «Ռեւոլուցիոն տրադիցիա» (յեղափոխական աւանդութիւն).

4. Պուտապեշտի միջազգային փեստիվալի կոնկուրսի լաուրեատ»:

5. «Երեւանի օկրուգային կոմիտէի պլենումը». (30 Յունուար):

6. «ՄԱԿի գլխաւոր ասամբլեայի 7րդ սեսիան»:

7. «Երկաթուղային բաժանմունքի կոմպլեքսային տեխնոլոգիական պրոցեսի կոորդինացում». (7 Նոյ. 1952):

8. Վաճառքի հանուած սննդամթերքի հարուստ ասորտիմենտ. գաստրոնոմիական բակալեային ապրանքներ»:

9. «Վիցե – ադմիրալ»:

10. «Կոմպլեքսային բրիգադայի բրիգադիր» (21 Հոկտ. ԽՄԲ.):

...Այսօր կիրակի է. փոխանակ թուղթ խաղալու, փորձեցէք լուծել այս հանելուկները:

Կը խոստանամ պարբերաբար հատընտիր նմոյշներ հաղորդել, իբրեւ զուարճալիք:

Գոնէ նոր բան մը սորված կ'ըլլաք:

ՎԱՀԷ

ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆ ՄԸ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐ

ԿՈՐՆԹՈՍԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

Պոլսոյ գրաւման 500ամեակին առթիւ որ կը տօնուի այս տարի, Մայիս 29ին:

ՔՈՐԷԱՅԷՆ հասած լուրե՛րու համաձայն, ուրբաթ օր երկու հազար չինացի զինուորներ յարձակած են հարաւ. Քորէայի ամերիկեան դիրքերուն վրայ: Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ 1100 համայնավարներ սպաննուեցան այս յարձակման միջոցին, թէ Թուրք զինուորները եւ մեզմէն յարձակողները, 400 հոգի սպաննելով կամ վիրաւորելով: Ամերիկեան ռմբակոծութեան մը հետեւանքով, կարեւոր ջրամբար մը քանդուեցաւ եւ հեղեղը ահաւոր աւերներ գործեց: Հիւս. Քորէայի անթելը կ'ըսէ թէ ութ հարիւր ագարակներ սրբուած, չորս հարիւր հոգի խեղդուած կամ անհետացած են: — Զինադադարի բանակցութիւնները կատարեալ անելի մը մատնուած են:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը նոր ճառ մը խօսելով, խստօրէն քննադատե՛ց այն հարկատուները «որոնք ազատութիւնը կը սիրեն պայմանաւ որ 15 առ հարիւրէն աւելի տուրք չվճարեն»:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ արմատական կուսակցութեան փոխ - նախագահն ալ ձերբակալուեցաւ, ծանօթ մահափորձերուն առթիւ: Վերջին երեք շաբաթներու ընթացքին ձերբակալուած են աւելի քան 300 հոգի:

ԱՀԱԿՈՉ...

ԽՄԲ.— Ամերիկահայ Կրթական Յանձնախումբին կոչին առթիւ, զոր հրատարակեր էինք ուրբաթ օր, *Յուսաբեր* հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ Մայիս 7ի խմբագրականով.—

... Բառերը կը պակսին մեզի պարզելու համար ահաւորութիւնը այն մահացու վտանգին, որ ուծացման ճանապարհով կը սպառնայ մեր վտարանդի ժողովուրդին, մասնաւորաբար Միացեալ Նահանգներու, Ֆրանսայի եւ Հար. Ամերիկայի մէջ:

Ու հոս է ահա, որ մենք եւս, հետեւողութեամբը Նարեկացիի, Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻՑ պիտի ուզէինք ահակոչել, սակայն ոչ թէ 95, այլ անթիւ անգամներ, ամէն տեղ, ամէն առիթով եւ ամէն ժամանակ:

— ՀԱՅԵՐ, ՃԵՐՄԱԿ ՋԱՐԴԸ ԿԸ ԼԱՓԷ ՄԵՐ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՎԵՐՋԻՆ ՄՆԱՑՈՐԴՆԵՐԸ: ԿԸ ԿՐԾԷ ՄԵՐ ԳՈՅՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄԵՐԸ. ՈՏՔԻ ԱՄԷՆՔԴ, ՀԱՒԱՔԱԲԱՐ ՈՒ ԱԶԳՈՎԻՆ, ՈՒԾԱՑՈՒՄԻ ԵՐԱԽԷՆ ՄԵՐ ԶԱՒԱԿՆԵՐԸ ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ. ՈՏՔԻ, ՔԱՆԻ ԴԵՌ ՈՒՇ ՉԷ, ՔԱՆԻ ԴԵՌ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ՅՈՅՍ ՄԸ ՄՆԱՑԱԾ Է ՄԵԶԻ ...

Իրականութիւնը այս բառերէն աւելի ահաւոր է սակայն:

Մեր թիւը համայն աշխարհի մէջ հազիւ կը հասնի 3.600.000ի:

Այս քանակը հաւասարապէս բաժնուած է հետեւեալ երեք մասերու վրայ:

1.— Խ. Հայաստանի մէջ — 1.200.000 հոգի:

2.— Խ. Միութեան 15 Հանրապետութեանց մէջ — 1.200.000 հոգի:

3.— Սփիւռքի մէջ — 1.200.000 հոգի:

Այս պատկերով ուրիշ ոեւէ ժողովուրդ, որուն քանակի երկու-երրորդը դուրս նետուած ըլլար իր հայրենի հողերէն, չկայ մեր մոլորակի վրայ:

Հրեան օրինակ չէ մեզի. օրինակ չէ ոչ ոքի. մեր խօսքը բնատիպ ու բնականոն ժողովուրդներու մասին է, որոնցմէ եւ ոչ մէկը մեր դժբախտ ճակատագիրը ունի:

Հայրենիք ունենալու համար մենք կոչուած ենք Հայ պահելու մեր ժողովուրդի ոչ միայն մէկ-երրորդը, այն համեստ քանակը, որ հաստատուած է հայրենի աշխարհի մէջ, այլ եւ այն երկու-երրորդը, որ ցիրուցանուած է Հայաստանէն դուրս, աշխարհի մնացեալ մասերուն մէջ:

Այս վերջին երկու-երրորդ կէսը, այն մէկ միլիոն երկու հարիւր հազարը, որ տեղաւորուած է Խ. Միութեան 15 հանրապետութեանց մէջ, դուրս է մեր հասողութեան սահմաններէն եւ որեւէ կերպ ենթակայ չէ մեզի: Ստոյգն այն է, որ ամենակուլ ուծացումը իր երախին մէջ առած է նաեւ այս հայութիւնը:

Մեզ ենթակայ է միայն եւ բացառաբար Սփիւռքի հայութիւնը, մեր ընդհանուր քանակի այն մէկ-երրորդը, որ տեղաւորուած է արտասահմանեան երկիրներու մէջ:

«Թիւ» խորագրով մեր 1953 Մարտ 5ի խմբագրականին մէջ անդրադառնալով այս հարցին՝ կը գրէինք.

«Հայ պահել մեր ժողովուրդի այս մէկ երրորդը, այս կը նշանակէ հայ դատ փրկել ու հայրենիք պահել:

«Իւրաքանչիւր Հայ, որ Սփիւռքի մէջ կ'ապրի ու կը տոկայ իբրեւ Հայ, ինքնին քաղաքական աղբիւր մըն է, ամրօրէն դրըուած մեր Դատի հիմին մէջ:

«Հայ փրկել, կը նշանակէ — քաղաքական գործ կատարել»:

Այսքան մեծ է, այսքան բախտակշիռ արժէքը հայապահպանումի այն գործին, որուն մենք ամէնքս կոչուած ենք լծուելու եւ որուն կոչուած ենք նուիրաբերելու մեր ճիգերուն եւ զոհողութեանց առաւելագոյնը:

Առէք միայն Հիւս. Ամերիկայի մեր գաղութը, ուր մեր ազգակիցներու թիւը կը բարձրանայ շուրջ 200.000ի:

Ամէն կարգի կարողութեանց — հոգեկան, մտաւոր, բարոյական նիւթական եւ ֆիզիքական — անհուն շտեմարան մըն է այս աննման գաղութը:

Տարիներ ու տասնամեակներ շարունակ ամերիկահայ գաղութը օգնութեան առատաբուխ աղբիւր մը եղաւ թէ մայր հայրենիքի եւ թէ մեր միւս գաղութներու համար:

Ամէն բան— Ամերիկայէն դուրս գտնըւած ազգակիցներուն, եւ ոչինչ—իրեն...

Այս եղաւ ամերիկահայութեան նշանախօսքը իր հանրային կեանքի մէջ, գաղութի ձեւաւորման առաջին օրերէն մինչեւ այսօր...

Ու նոյն վերաբերումը նաեւ դուրսի հայութեան կողմէ ամերիկահայ գաղութի հանդէպ...

Կարծես բոլորը մրցումի ելած էին առնելու մէջ, բայց երբեք տալու...

Չպատահեցաւ երբեք, որ դուրսէն գաղութ մը գործքով եւ զոհողութեամբ — թող թէ համեստ եւ աննշան — օգնութեան հասնէր մեր այս երախտաշատ բեկորին այն ծանր պայքարին մէջ, զոր ան կը մղէ իրեն սպառնացող մահացու վտանգին՝ ուծացման եւ օտարացումին դէմ:

Չեղաւ երբեք, որ, օրինակ, քոյր գաղութ մը մէկ-երկու տարուան համար Հիւս. Ամերիկա կրթական մշակ մը ճամբէր, հոգար անոր ծախքերը եւ զայն՝ այդ մշակը՝ ամբողջովին տրամադրէր ամերիկահայութեան պահպանումին գործին:

Այս ժեսթը, զոր ետքէն ամերիկահայ գաղութը պիտի փոխադարձէր բիւրապատիկ ձեւերով, պիտի չըլլար պարզ խօսք մը, այլ նմանէր այն կաթիլ մը իրական արցունքին, զոր սգակից մը կը բերէ սգաւորի մը սուգին:

Աւելին:

Չեղաւ գաղութ մը, որ դիմէն ամերիկահայութեան եւ ըսէր անոր.

—Ինչ որ ցարդ ըրիր մեզի համար՝ վեր էր կարողութիւններէդ. տեւաբար մեզի համար զոհաբերելով՝ ինքդ զոհուեցար եւ այսօր, ազգովին ու հաւաքաբար, կեցած ես անդունդին եզրին. հասած է ժամը՝ ճիգերուդ առաւելագոյնը յատկացնելու համար բացառաբար քու զաւակներուդ փրկութեան գործին, դարձեալ ոչ թէ քեզի, այլ մեզի եւ հայրենիքիդ համար. որովհետեւ եթէ դուն փրկուիս՝ քեզի հետ կը փրկուինք նաեւ մենք, այլապէս քեզի հետ նաեւ մենք մահացու հարուած մը կը ստանանք...

Եղբայրական այս խօսքը ամերիկահայ գաղութը երբեք չլսեց մեզմէ:

Այս խօսքը ան չի լսեր անգամ այսօր, երբ ուծացման եօթնգլխանի վիշապը բաց կերպով չէն գաղութի մը գերեզմանը կը փորէ:

Անթիւ են պատճառները այն ճշմարիտ օրհասի, որ ստեղծուած է այսօր Հիւս. Ամերիկայի մէջ:

Ցաւացէք, թէ շատ կը տիրանանք մեր ազատութեան. ինքնապաշտպանութեան մասին չխորհեցանք երբեք չնշմարեցինք դարանամուտ թշնամին, ուծացումի ահաւոր վտանգը, որ օր մը, անձայն ու անաղմուկ, ընտրելագոյն գաղութի մը գերեզմանը պիտի փորէր:

Սակայն զուր են այս լալկան խօսքերը: Մխիթարուինք գէթ անով, որ փրկութեան բոլոր հնարաւորութիւնները տակաւին խլուած չեն մեզմէ: Անգամ այսօր, այսքան ուշ, եթէ արթննանք, եւ եթէ լի կորովով ու հաւատքով ձեռնարկենք գործի, կասկած չունինք, որ մահը պիտի վանենք մեզմէ եւ մեծարժէք գաղութ մը պիտի փրկենք մեր հայրենիքի ու ժողովուրդի համար:

Երէկ արտագաղթով հայրենիքներ կը պարպուէին. սակայն մենք մտած ենք այսօր մարդկային պատմութեան այն շրջանին մէջ, երբ ներգաղթով հայրենիքներ կը վերագրաւուին:

Այս նոյն հրաշքը պիտի պատահի նաեւ մեզի հետ, պայմանով, որ մենք կարողանանք վտարանդի հայութիւնը հայ պահել օտարութեան մէջ:

Գերեզմանափորերը տեղ չունին մեր մէջ:

Գիտենք անթիւ են դժուարութիւնները՝ օտարութեան մէջ հայ մնալու համար: Սակայն գիտենք նաեւ, որ անթիւ են հնարաւորութիւնները՝ այդ դժուարութեանց դէմ մաքառելու համար:

Մեր Մէկ Միլիոն Նահատակներն ու մեր աւեր հայրենիքը մեզմէ կը պահանջեն զինուիլ այդ հնարաւորութիւններով՝ ամերիկահայ գաղութը փրկելու համար:

Կեանքի պայքարին մէջ փրկուած է ան, ով հաւատք ունի եւ իտէալի մը կը ծառայէ:

Կենդանի դիակ մըն է ան, ով պարպուած է ամէն հաւատքէ եւ զուրկ է այդ հաւատքը կենսաւորող իտէալէ:

Անմահ գրագէտը՝ Լեւոն Շանթ՝ որ համակ հաւատք ու իտէալ էր, կը գրէր.

— «Ինչ բախտաւոր են բոլոր անոնք, որ հաւատք մը ունին: Հաւատք՝ ապագային, հաւատք՝ մարդկութեան, հաւատք՝ բոլոր ազնիւ բաներու, հաւատք՝ իր դերին, իր գործին, հաւատք՝ իտէալի մը»:

Այս հաւատքն է, պայքարի այս հզօրագոյն զէնքը, զոր պէտք չէ տանք մեր ձեռքէն՝ առմիշտ զինաթափ չմնալու համար մեզի սպառնացող վտանգներուն դէմ:

Զինուինք հաւատքով դէպի մեր ժողովուրդի ապագան, դէպի մեր հայրենիքի յարութեան վառ ու շքեղ երազը, հաւատքով լծուինք գործի, եւ այն ատեն օտարացումէ փրկած կ'ըլլանք հայրենիքի համար համայն Սփիւռքը, որ ըսել է՝ փըրկած կ'ըլլանք բուն իսկ հայրենիքը:

Այլապէս, եթէ թերանանք այս մեծ ու պատմակշիռ գործին մէջ, յետնորդ սերունդները պիտի արձանագրեն մեր անունին.

— Երկու մեծ եղեռն գործուեցաւ՝ Հայուն անունը աշխարհի երեսէն սրբելու համար. ասոնցմէ մէկը գործուեցաւ Թուրքին ձեռքով, որ 1915 Ապրիլ 24ին Մէկ Միլիոն Հայ սրածեց, իսկ միւսը գործուեցաւ բուն իսկ Հայուն ձեռքով, որ օտարութեան մէջ ճերմակ ջարդին Մէկ Միլիոն զոհ տուաւ...

Լի հաւատքով ու կորովով լծուինք պայքարի՝ այս ծանր մահավճիռը մեր ճակտին չիջնելու համար:

Սիրելի Յանձնախումբ, համակ խռովք եւ ուշադրութիւն դարձած, պիտի հետեւինք քու սրբազան պայքարին:

Յաջողութիւն քեզի:

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»

ՕՐՏՈՒ

(ՊՈՆՏՈՍԻ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ)

Անմիջապէս ծովեզերքէն դէպի դալարագեղ բլուրները քաղաք մըն է Օրտուն: Կլիման մեղմ է եւ հողը արտակարգօրէն բարեբեր: Հայկական թաղի բարձունքներէն հորիզոնը կ'ընդլայնի եւ անծայրածիր Սեւ Ծովը կը փռուի, երբեմն հանդարտ, կապոյտ.— ջինջ, յաճախ ամեհի, լեռնակուտակ եւ իսկապէս սեւ:

Մինչեւ 1915ի, չարաղէտ թուականը, երջանիկ եւ բարեկեցիկ հայ համայնք մը կ'ապրէր այնտեղ՝ բոլորուած իր եկեղեցիին եւ դպրոցին շուրջ: Մանաւանդ Օսմ. Սահմանադրութեան խաբուսիկ ազատութեան շրջանին, երբ ազգային կեանքը հզօր վերազարթնում մը ունեցաւ, եւ Օրտուցի Հայը, որ շնորհիւ քաղաքին աշխարհագրական դիրքին միշտ յարաբերութեան մէջ էր Ռուսաստանի եւ Եւրոպայի հետ, պահելով հանդերձ իր ցեղային առաքինութիւններն ու աւանդութիւնները, անսովոր թռիչք մը կատարեց դէպի լոյս եւ քաղաքակրթութիւն:

— Արամի դիւթող շունչին տակ աքնեցան առնական դրօշմ մը դնել դարերէ ի վեր ստրկութեան մէջ տուայտող ժողովուրդին հոգիին մէջ, Անձնուէր եւ գաղափարական ուսուցչական կազմ մը, ստանձնեց հասնող սերունդին դաստիարակութիւնը: Խաժակի, Շահրիկեանի եւ այլ գործիչներու ձայնը, խանդավառութեան կոհակներ բարձրացուց: Կոմիտասի երգը ներս մտաւ տուներէն: Աբելեանի, Արմենեանի խումբերը, Ահարոնեանի եւ Շիրվանզատէի խաղերուն հետ Արքայ Լիր հրամցուցին սրահ խուժող ժողովուրդին:

Դահիճը գիտեց եւ զգաց որ ինք շատ ետ պիտի մնայ այս արշաւին մէջ: Ու երբ առիթը ներկայացաւ, փորձեց ի սպառ չորցնել այս յորդող կեանքը: Խաբուած տեղահան ժողովուրդը ցրուեց իր անթաղ ոսկորները քաղաքի մերձակայ կիրճերէն մինչեւ հեռաւոր Մուսուլի անապատները:

Պահ մը կարծուեցաւ որ այլեւս գոյութիւն ունենալէ դադրած է հայութիւնը:

Եկաւ 18ի աշունը: Աղէտէ վերապրած բեկորներ, ցնցոտիապատ, հազար թուք ու ամօթ կլլած, սկսան վերադառնալ իրենց ծննդավայրը: Շատեր չգտան իրենց տունը. հայկական թաղին կէսը քիչ առ քիչ վառելով սպառած էին, այնտեղ ապաստան գտնող Թուրք գաղթականները:

Աղքատութեան յետին աստիճանին հասած Հայը, օրուան ապրուստի հոգէն բընաւ չբաժնեց հոգեկան սնունդի պահանջը: Ու անգամ մը եւս պատահեցաւ ցեղին յատուկ հրաշքը:

Շնորհիւ անձնուրացութեան հասնող զոհաբերութիւններու, ախոռի վերածուած եկեղեցին նորոգուեցաւ եւ լեռ բարձրացած գիւղացի քահանան, մէկ կողմ դնելով հրացանը, պատարագ մատոյց: Բացուեցաւ որբանոց մը ուրկէ շուրջ 1500 որբեր եւ այրիներ անցան: 1919ի տարեմուտին, Պոլսէն եկած ուսուցիչներով վերաբացուեցաւ դպրոցը իր գեղեցիկ շէնքին մէջ, որ դարձեալ արդասիքն էր նախորդ սերունդի հայ կիներու զոհաբերութեան: Որբանոցի եւ քաղաքի տղաքը փայլուն դպրոցական տարի մը բոլորեցին: Փլած տան մը գերաններով բեմը վերահաստատուեցաւ եւ ներկայացումներըն ու հանդէսները իրարու յաջորդեցին: Քաղաքին մէջ բնակող Հայերէն մէկ հոգի իսկ չբացակայեցաւ ու միշտ լիաբուռն մասնակցեցաւ կատարուող հանգանակութիւններուն:

Կեանքը սկսած էր մտնել իր բնականոն ճամբուն մէջ, երբ նահանգը ինկաւ քէմալական իշխանութեան տակ: Շնչելը դժուարացաւ: Որբանոցն ու համայնքին կէսէն աւելին փոխադրուեցան Պոլիս: Թօփալ Օսմանը թագաւոր էր: Մնացող Հայերը ստոյգ մահէ փրկուեցան շնորհիւ Պաթումցի Վրացիներու պաշտպանութեան:

Թուրքերը դպրոցը գրաւեցին եւ եկեղեցին քանդեցին:

Ազգային կեանքը կանգ առաւ քաղաքին մէջ, բայց չմեռաւ երբեք, անոր սրբազան ոգին եւ յիշատակը փոխադրուեցաւ մեզի հետ Երեւան, Սուխում, Փարիզ, Ամերիկա կամ այլուր եւ պիտի ապրի յաւէտ եթէ մենք հաւատարիմ մնանք մեր անցեալին եւ հաւատանք որ օր մը կրկին համախմբուելով՝ պիտի շարունակենք գործը, որ մեր հայրերը սկսած էին:

Ե. Ա.

ՊԱՏԿԵՐ ՄԸ

ՍԱՄՍՈՆՑԻՆԵՐՈՒ ԱՔՍՈՐԷՆ

ԽՄԲ.— Պոնտոսցիներու օրուան առթիւ, պատկեր մը Սամսոնի տեղահանութենէն: Հեղինակը ականատես մըն է, Մկրտիչ Խամէրեան, որ անցեալ տարի հրատարակեց ստուար հատոր մը, «Աքսորի եւ պատերազմի կրակներու մէջէն», հատորը նուիրելով նոր սերունդին:

Մինչեւ լոյս արձանագրեցին մօտ հինգ հարիւր հոգիի անունները: Առաւօտ նոր լուրի կը սպասէինք երբ (Յունիս 19, 1915), ոստիկանական տեսուչը ներս մտաւ իսկոյն, քանի մը ոստիկան-զինուորներով: Ծանր լռութիւն մը տիրեց եւ բոլորիս գոյնը փոխուեցաւ:

Տեսուչը քանի մը վայրկեան տեսնուելով արձանագրող ոստիկաններուն հետ, կատղած դարձաւ մեզի: Իսկոյն հասկըցանք խալամացողներու թիւը շատ քիչ էր: Անմիջապէս գործի անցնելով հրամայեց ոստիկաններուն որ զոյգ զոյգ դուրս հանէին մեզ եւ կարգի շարէին: Տեսարանը զարհուրելի էր կարծէք գայլեր մըտեր էին ոչխարի հօտերուն մէջ: Դուրսը կարգի կեցած էինք մօտ 170 հոգի: Սուինաւոր զինուորներ շրջապատելով մեզ քշեցին դէպի Յունաց թաղը:

Մեր անցքի պահուն, Յոյները հաւաքուած իրենց դուռներուն առջեւ, կը դիտէին մեր առաջին կարաւանը, անոնց մէ շատերը արցունքով կը հետեւէին մեզի եւ իրարու կը փսփսային թէ մեզ կը տանէին սպանելու: Մենք ալ նոյն կարծիքն ունէինք եւ իրարու հետ կը խօսակցէինք, կ'ըսէինք թէ՝ եթէ մեզ Էլիճ գիւղը տանին ու հոն չսպաննեն, գիտցէք որ ալ բան չկայ: Երբ հոն հասանք, տեսանք որ բարձունքին վրայ ձիու կառքեր պատրաստուած էին: Սպասեցինք մօտ երկու ժամ, յետոյ եկաւ ոստիկանական տեսուչը, ձիէն իջաւ եւ մտրակը ձեռքը, իր քով կանչեց ոստիկանները, որոնց խիստ հրամաններ տուաւ մեր ներկայութեան: Զոյգ զոյգ կը նստէինք կառքերը որոնք մեզ պիտի տանէին Զախալը խաները, ուր պիտի սպասէինք նոր հրահանգներու:

Յունիս 18ին, ժամը 11ին ճամբայ կ'ելլէինք դէպի Զախալը խան: Շատերու ընտանիքները կամ մայրերը Սամսոնէն հասած էին Էլիճ գիւղը, իրենց սիրելիներուն հանդիպելու համար: Ընդհանուր լացուկոծ կը սկսէր, հակառակ որ կը ջանայինք մխիթարել կիները, ի վերջոյ մենք ալ չենք դիմանար, եւ ընդհանուր վայնասուն մըն է կը փրթի: Ցանցուղն կին մը, իր երեք զաւակներով հասած էր Էլիճ գիւղ եւ հոն գտած էր իր ամուսինը, արհեստով դերձակ Մաքսուտ անու–

Ի Ղ Ձ

★

Կ'ըղձայի, լեռներ, ըլլալ ձեզի պէս
Յաւիտեան կանգուն երկնի տակ հըզօր,
Իմ վերեւ շանթերն ու օդն աղեկէզ
Որոտմա՛ն մէջ խոր:

Կ'ըղձայի, ջուրեր, ըլլալ քեզի պէս
Անվերջ ոստոստուն ժայռերուն վըրան
Երգերն իմ քնքուշ ծաղկէին սրտէս՝
Լոյսի՛ն մէջ գարնան:

Կ'ըղձայի, հովեր, ըլլալ քեզի պէս
Անտառներուն մէջ կենդանի՛ եւ վառ,
Միտքն իմ ու հոգիս իջնէին կրկէս՝
Պայքարի՛ համար:

Կ'ըղձայի, ծովեր, ըլլալ ձեզի պէս
Ափերու մէջ մութ անհաշտ ու խըռով,
Երգել ձեզ նըման բուքերուն մէջ վէս՝
Լոկ կո՛ծ ու շաչով:

Միլանօ ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

նով: Կինը իր մազերը փետտելով կը պոռար:

— Աստուած չունի՞ք, գութ չունի՞ք:

Այդ պահուն, ոստիկանական տեսուչը վրայ հասնելով, սկսաւ մտրակով զարնել խեղճ կնոջ, անարգական խօսքերով եւ սպառնալով թէ «դուք ալ պիտի սատկիք»: Յետոյ, հրաման արձակեց ու կառքերը սկսան յառաջանալ: Հազիւ երկու ժամ հեռացած էինք, հրամայեցին որ կեցնեն կառքերը:

Երեսուն ոստիկաններ կային մեզի հետ, անոնցմէ երկու տասնեակը պաշարեցին մեր կառքերը, իսկ մնացած տասը ոստիկանները գործի անցնելով, սկսան դրամ պահանջել մեզմէ, ամէն մէկէն մէկ մէճիտիէ: Ոմանք ունէին դրամ եւ տուին. շատեր չունէին, որովհետեւ յանկարծակի բանտ նետուած էին: Ունեցողները օգնեցին սակայն չունեցողներուն եւ ոստիկանները գոհացուցին, ծեծէ ազատելու համար:

Այդ կողոպուտէն ետք, շարունակեցինք մեր ճամբան: Երբ Զախալը խաներուն մօտեցանք, նոյն ոստիկանները շնորհակալութեան գիրեր պահանջեցին մեզմէ, հետեւեալ բովանդակութեամբ. — Մեզի ընկերացող ժանտարմաներէն շատ գոհ ենք ապահով կերպով մեզ յանձնեցին Զախալըի ոստիկաններուն:

Երբ որ թուղթերը իրենց գրպանը դրին, հասանք քիչ ետք Զախալը խաները, ուր համրանքով յանձնեցին մեզ տեղւոյն ոստիկաններուն եւ անոնց ներկայութեան առին դարձեալ մեր շնորհակալութիւնները ու մնաք բարով ըսելով մեկնեցան:

Նոր ոստիկանները մեզ տեղաւորեցին խանի մը մէջ եւ դուռը երկու ոստիկան-պահակ կեցուցին: Մեր վիճակը յուսահատական էր: Հանդիստի գիշեր մը եղաւ այդ առաջին գիշերը: Հետեւեալ առտու, 14 Յունիս, երբ արթնցանք, մտածեցինք իսկոյն ճաշի մասին: Խանին մօտ խանութպան մը կար: Ռումէլիցի մուհաճիր մը, որուն դիմողները կը ստանային իրենց ուզածը, անշուշտ դրամով: Քանի մը հոգի միասին ոչխար մը ուզեցին եւ ստացան: Ոչխարը տուողը անշուշտ դանակ մըն ալ պէտք է տար, քանի որ մեր մօտ պարզ գմելի մը իսկ չկար: Երբ ոչխարը կը մորթուէր, պահակ զինուորը ներս գալով, դանակը առաւ մորթողի ձեռքէն եւ հարցուց թէ ուրկէ առած էինք այս դանակը: Ցոյց տուինք խանութպանը, որուն դառնալով կոպիտ խօսքեր ըսաւ եւ ապտակ մըն ալ փակցուց, յայտնելով որ գիտէ՞ր թէ ի՞նչ տեսակ մարդիկ էին ասոնք: Մեզի ակնարկելով:

Ոչխարը մնացած էր կէս մը մորթուած, իսկ մենք սարսափի մատնուած էինք եւ յուսահատ կը սպասէինք թէ ինչ հրաման պիտի գար: Այլեւս յայտնի կը դառնար, որ մեր կեանքը վտանգուած էր: Ճիշդ նոյն օրը, մեր մէջէն երկու հոգի ցնցուած էին, մէկը պարսկահայ: Սամսոնի դպրոցին մարզանքի ուսուցիչը, միւսիւ Վահանը, իսկ երկրորդը՝ սափրիչ Խաչատուրը: Երբ տեսանք մեր երկու ընկերներուն վիճակը, հաւաքուեցանք անոնց շուրջ, սրտապնդելու համար զանոնք, մասնաւորապէս «միւսիւ Վահանը»: Սակայն սափրիչի նոպաները աւելի սաստիկ էին, սափրիչը պտտելով խանին մէջ կը պոռար — ո՞ւր են զաւակներս, Աստուած, արար աշխարհի Աստուած, ինչո՞ւ օգնութեան չես հասնիր մեզի ...: Ժանտարմաները ծաղրանքով կը պատասխանէին մեզի — Այո, այո, Քրիստոնիդ պիտի գայ եւ պիտի ազատէ ձեզ:

Այդ օրը անցուցինք կէս – կուշտ, կէս անօթի: Յունիս 15ին խումբ մը ժանտարմաներ ու ոստիկաններ, թիւով մօտ 60 հոգի, իջան Զախալը, տեղաւորուեցան եւ սկսան գործի: Այդ օրը, թէեւ մեծ շփոթութեան մատնուեցանք, բայց լուռ անցաւ: Հետեւեալ առաւօտ, քանի մը ոստիկան եւ ժանտարմաներ եկան, տոմարներ ձեռքերնին ու սկսան հարցաքննել մեզ, յայտնելով թէ ով որ կ'ուզէ իր ընտանիքին հետ աքսորի երթալ, Սամսոնէն, բերել պիտի տան, իսկ ով որ իսլամանալ կ'ուզէ, Սամսոն ետ պիտի ղրկուի: Մենք բոլորս, մէկ բերան, ըսինք որ մեր ընտանիքները բերեն եւ միասին աքսորուինք: Ամբողջ օրը արձանագրեցին եւ յաջորդ օրը Յունիս 17ին, տեսանք որ Սամսոնի հայութեան մեծ մասը սկսաւ լեցուիլ Զախալըի խաները: Մեր ընտանիքը եկողներուն մէջն էր: Սամսոնի հայութեան առաջին կայանը եղան Զախալըի խաները: Անձրեւոտ օր մըն էր եւ ժողովուրդը խաներէն դուրս կը վազէր դէպի կառքերը իր սիրելիները գտնելու յոյսով: Ոմանք կը գտնէին իրենց ընտանիքի անդամները, ուրիշներ մինչեւ լոյս թափառեցան եւ յուսահատ կը սպասէին նոր եկողներու: Սամսոնի գաղթը դէպի Զախալը ամբողջ շաբաթ մը տեւեց: Սամսոնը գրեթէ պարպուած էր բացի 150 հայ ընտանիքներէ, որոնք իսլամանալով, մնացեր էին: Քանի մը օր ետք, (Յունիս 24) ոստիկաններու նոր խումբ մը եկաւ, ոստիկանական տեսուչին հետ: Բոլորս կը հարցնէինք՝ ո՞ւր պիտի աքսորուէինք: Հետեւեալ օրը ցնէինք մտահոգ թէ արդեօք ե՞րբ եւ ոստիկանները ցրուելով ժողովուրդին մէջ, սկսան յայտարարել, թէ պիտի մեկնէինք դէպի Կավզման, ուր պիտի հաստատուէինք: Այս լուրը ուրախութիւն պատճառեց: Սկսանք մեկնումի պատրաստութիւններ տեսնել: Եղաւ նոր յայտարարութիւն մը, որուն համաձայն պէտք է արձանագրէինք մեր գոյքերը եւ յանձնէինք ոստիկանութեան, որպէսզի մեզմէ առաջ, մեր ունեցածները որոշուած տեղը ղրկուէին: Ճար չկար, մեր գոյքերը, ինչ որ ունէինք, յանձնեցինք ոստիկանութեան: Ոստիկանութիւնը գիշեր ցորեկ աշխատեցաւ եւ մեր գոյքերը տեղաւորելով 150 սայլերու վրայ, ճամբայ հանեց դէպի Կավզման: Երեք օր ետք ժողովուրդին տրամադրեցին 170 ձիու կառքեր, որոնց մէջ տեղաւորուելով 4ական հոգի, 915 Յունիս 29ին ճամբայ ինկանք, ուրախութեամբ քանի որ որոշ քաղաք մը կ'երթայինք հաստատուելու: Զախալըէն մինչեւ Կավզման երկու օրուան ճամբայ էր, մինչ մեզ տարին վեց օրէն: Երբ քաղաքին մօտեցանք, տեսանք որ մեր գոյքերը տանող սայլերը մեզ կը սպասէին: Այս պարագան վստահութիւն ներշնչեց ժողովուրդին, որովհետեւ շատերը յուսահատած էին: Յուլիս չորսին հասանք Կավզման քաղաքը, որ հաստատուած էր բլուրի մը վրան: Քանի մը տեղացիներ տեղեկութիւններ կուտային քաղաքին ջերմուկներու, Հայոց Թաղին մասին: Քաղաքին առջեւ երբ կանգ առինք, ժանտարմաները սկսան փոխուիլ հիներուն տեղ նորեր եկան: Պահ մը ետք աստիճանաւոր պաշտօնեայ մը եկաւ եւ յայտնեց թէ թէեւ Սամսոնի կառավարութիւնը որոշած էր որ ձեզ հոս ընդունիմ, բայց այսօր հեռագիր մը ստացայ, որ կը հրահանգէ թէ Սամսոնի խումբը պէտք է Ամասիա ղրկուի:

ՄԿՐՏԻՉ ԽՍՄԷՐԵԱՆ

ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՐԵՆ

Տիկին Նիքօլ Վէտրէս — «Միայն սեղանիս առջեւ նստած կը գրեմ: Եթէ յարկաբաժնիս միւս ծայրը նախադասութիւն մը գտնեմ, դարձեալ կուգամ սեղանիս առջեւ գրելու: Ինքնահոս չեմ գործածեր, այլ գրիչ եւ մելան, «Թաթխելու պահանջ» կը կոչեմ: Երաժշտութիւնը շատ կ'օգնէ: Սակայն երաժշտութիւն մը որ ցնցում չպատճառէ, այլ լեցնէ հնչականութեամբ: Շուրջս կանաչութիւնն ալ հաճելի է: Մինչեւ իսկ ծաղկամանին վրայ գծուած արմաւենին հաճելի է... Իսկ պարտէզի մը մէջ գրելը, երազ մըն է: Երբ վայրկեան մը դադար տամ ինքզինքիս երկինք կը նայիմ: Կ'ըսեմ թէ վէպերուս անձերը ամէն ատեն միեւնոյն բանը կ'ընեն: Կ'երեւի թէ իմ ունակութիւններուս հաղորդակից կ'ընեմ նաեւ անոնք: Ուրիշ կարեւոր պարագայ մը: Լաւ կը գրեն եթէ քթին ծայրը պաղ է: Իտալացի գրագէտ մը ըսած է, քիթիս ծայրը կը բռնեմ, եթէ պաղիլ սկսի, կը նշանակէ թէ լաւ տեղը հասած եմ: Տասներկու տարեկանիս թատերգութիւններ կը գրէի, երկար շէկ հիւսքեր ունի եւ քոյրս կ'ըսէր թէ քթիս շուրջ կը դարձնէի զանոնք: Կը սիրեմ որ ոտքերս հանդիստ վիճակի մէջ ըլլան: Հիանալի է կանաչ խոտին վրայ՝ քալել բոպիկ: Հայելի չեմ ուզեր, պէտք չէ որ ինքզինքս տեսնեմ:

ՊՈՆՏՈՍՑԻՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

•

Սեւ Ծովու ափին բազմած գեղատեսիլ Պոնտոսը թափուր եւ ամայի է իր բնիկ հայ ժողովուրդէն:

Երեսուներութ տարիէ ի վեր չկայ զուարթ ու շէն Պոնտոսը իր հայկականութեամբ:

Բայց եւ այնպէս Ան կ'ապրի Սփիւռքի Հայութեան սրտերուն մէջ: Ջանք ու ճիգ կը թափուի տեւականացնելու իրենց ծննդավայր հայրենիքին կեանքն ու գործը, խօսքն ու ոգին փոխանցելու նորահաս սերունդներուն:

Այսօր Պոնտոսցիներու Օրն է:

Զարթօնքի շեփորը արդէն վաղուց հնչած է գաղութներու Հայութեան մէջ:

Ստեղծագործ ժողովուրդին ցեղին անխորտակելի կամքն ու կորովը փառաբանելու եւ յաւերժացնելու համար Օրեր կը տօնուին:

Արտասահմանի Հայութիւնը նոր վերելք մը կը փորձէ: Ամենուրեք կը տեսնենք ու կը վայելենք վերանորոգման ճիգեր, գրական, գեղարուեստական, մարզական միութեանց ուժերու խմորումներ եւ շարժումներ, որոնք կուգան զօրացնել իրենց ազգօգուտ ձեռնարկներով մերազգապահպանման ամրոցը:

Այս քաջալերիչ եւ սփոփարար երեւոյթները միեւնոյն ատեն չափանիշը կը կազմեն մեր ցեղին շինարար ճիգին եւ անըսպառ կորովին:

Բարոյական եւ իմացական արժէքներու գերակշռութիւնը գրաւականը կը հանդիսանայ մեր վերածնունդին:

Պոնտոսցիներու Օրն է այսօր:

Օրն է վերյիշելու մեր տոհմիկ բարքն ու կենցաղը, ազգային եւ հանրային աշխատանքները, դրուագները պատմական դէպքերու, եւ աւելի եւս ամրացնելու հայրենիքի գաղափարին անխզելի կապը:

Յարգանք քեզ Պոնտոսի հայ ժողովուրդ, ձեր թանկագին յիշատակները անմոռանալի կը մնան վերապրողներու սրտերուն մէջ. եւ այսօր կուգանք ձեր վսեմ գաղափարներով տոգորուած ձեր Օրը տօնելու:

Հայ ժողովուրդին մէկ մասնիկն է որ կ'անցնի գլուխը բարձր՝ իր շինարար ձեռքով, ստեղծագործ մտքով, իր վերածնունդին երգերով:

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ՄԵԼԻՔԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (80)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Քաղաքը ծածկուած է ծառերու մէջ ու մէկ քանի առանձին տուներու երեւումը փոքրիկ, մաքուր, վանդակապատ տուներ՝ աւելի գեղջկական հանդարտ կենցաղի տպաւորութիւնը կ'ընեն ու կարծես բարեացակամութիւնով կ'ողջունեն մեզ:

Ընդհանուր ապշութեան ու հետաքրքրութեան մէջ որ մեր իրենց համար ունեցած անօրինակ երեւոյթը յառաջ կը բերէ, կը յառաջանանք Թուրք թաղին մէջէն — անեղծ մնացած — ու կը հասնինք տեղին երեւելիներէն հայ հողատէրի մը տունը որուն յանձնարարուած ենք:

Կին, տղայ, ծերունի, խառն ի խուռն կը դիմաւորեն մեզ եւ չափազանց ուրախացած մեզ տեսնելնուն՝ կ'աճապարեն մեր բեռները առնել, մեզ թեթեւցնել ամենափոքր ծրարէն... Ու իրենց խանդավառ թափօրին մէջէն մինչ ծերունիները հանդիսաւորապէս կառաջնորդեն մեզ եւ տղաքը կ'ոստոստեն շուրջերնիս, կ'երթանք լուռ ու մտախոհ՝ բոլորովին ինքզինքնիս յանձնած իրենց հիւրասիրութեան կերպերուն,

Արագօրէն գորգեր կը փռուին այն սրահին մէջ ուր կը մտցնեն մեզ ու բազմոցներ կը տարածեն գետինը, որպէսզի հանդիստ ընենք, կակուղ բարձեր կը դիզեն մեր կռնակները ու երբ բոլոր ծառայութիւնները կը կատարեն, կին, մանուկ, այր ամէնքն ալ կը քաշուին կ'աներեւութանան,

Նոյն միջոցին է որ տանտէրը առանձին կը մտնէ ներս ու բարի գալուստ կը մաղթէ մեզի: Միջին հասակով, միջին տարիքով, մորթը բացօթեայ աշխատութենէն թխացած, աչքերը երազուն եւ տխուր, ինչպէս գրեթէ բոլոր մեր շուրջը գտնուողներունը, համեստօրէն հագուած, բաւական հարուստ ագարակատէր մըն է, որը սակայն պարզ գիւղացիէ մը կը զանազանուի այն յարգանքով որ իր ներկայութիւնը կը ներշնչէ զինքը տեսնողներուն: Առաջին քաղաքավարական խօսքերը փոխանակելէ ետքը՝ ատեն մը լուռ կը մնանք, այն աղէտալի փոթորիկը որ անցած է անոնց վրայէն ալ, դեռ սարսափի ու ցաւագին զարմացումի մը մէջ կը համրացնէ զիրենք: Մեր ներկայութիւնը կարծես, կ'արծարծէ իր յիշողութիւնները, երախտապարտ նայուածքով է որ կը նայի մեզի որ ուզեր ենք գոնէ երթալ իրենց մօտ ու իրենց տէրը հասկնալ: Իր երազուն եւ տխուր աչքերը երբեմն կ'ամպոտին եւ երբեմն ալ, ո՞վ գիտէ ի՞նչ մտածումի անսալով, ամբողջ դէմքը կը ծամածռէ ու բոլոր այս լուռ արտայայտութիւնները կը վերջացնէ ձեռքի շարժումով մը որ կարծես ըսել կ'ուզէ — Ի՞նչ օգուտ, ըլլալիք էր եղաւ ... Թափուելիք արիւնը երակին մէջ չի մնար ...

Այլ սակայն Ղարս - Բազար շատ մը մխիթարուելիք կէտեր ունի. անիկա այն տեղերէն մէկն է որ գետնաքարշ սարսափի մը մէջ անձնատուր չէ եղած ոճրագործներուն եւ իր պատիւը ու կեանքը պաշտպանելու յուսահատական ու բնազդական ձգտումով մը, ծառացած է թըշնամիին դէմ:

Ղարս – Բազարի ինքնապաշտպանութիւնը, իր թիւին անհամեմատ պզտիկութիւնով, իր ունեցած զէնքերուն տեսակի եւ քանակի անբաւականութիւնով այն հրաշքներէն մէկն է որ պարծանքով կրնանք արձանագրել մեր ազգային պատառատուն եւ ցաւագին պատմութեան մէջ:

Ապրիլ 2ին հինգշաբթի գիշերը, ժամը թրքական վեցին ատենները Ճին Թորոս կոչուած հայ ոստիկան մը կուգայ Ղարս-Բազար եւ կ'իմացնէ թէ երկու հազարի չափ Թուրքեր, զինուած մարթինով, կուգան Հայերը ջարդելու:

Քանի մը վայրկեան ետքը, ամբողջ գիւղը արթնցած է եւ տեղեկացած իրականութեան: Առանց պաղարիւննին կորսնցնելու՝ իրենցմէ ամէնէն քաջերը եւ ամէնէն կարողները կը հաւաքուին, կը խորհրդակցին եւ եղելութիւնը իմացնելով իրենց դրացի ազգասէր Թուրքերու, ինքնապաշտպանութիւնը կը կազմակերպեն: Տեղին Թուրք երեւելիներէն Մուսա աղա, Վէլի էֆէնտի, իրեն հետ ունենալով հարիւրապետ Ահմէտ եւ յիսնապետ Ահմէտ, ընդ առաջ կ'երթան ոճրագործ ամբոխին եւ ետ կը մղէ զայն:

Ուրբաթ առաւօտ արշալոյսին՝ ամբոխը ալ աւելի ստուարացած կուգայ կը պաշարէ գիւղը ու հրացանաձգութիւնը կը սկսի: Հայերը կը դիմադրեն, անձնատուր չեն ըլլար. ամբոխը կատղած՝ կրակի կուտայ հայ թաղերը:

Մինչեւ իրիկուն հրացանաձգութիւնը կը շարունակուի: Հայերը իրենց կիսաւեր դիրքերը ապաստանած կը դիմադրեն միշտ. իրիկուան ժամը 1–2ին (ը. թ.) Սեւէն կը հասնի յիսնապետ Հիւսնի եւ 40 – զինուորներով կը յաջողի ցրուել ամբոխը:

Երբ առաւօտուն տժգոյն արշալոյսը կը ծագի, դիմադրողներէն մէկ հոգի մեռած եւ մէկ հոգի միայն վիրաւորուած կը գտնուին, մինչ խանի մը մէջ ապաստանած եօթը Մարաշցիներէն վեցը եւ Հաճընցի մը որ կառավարութեան դուռը դիմած էր, սպաննուած էին: Քիչ յետոյ կ'իմանան նաեւ որ իրենցմէ շատերը ու իրենց այն ազգականները որոնք քաղաքին շուրջը կը գտնուէին՝ անխնայ ջարդուած են: Այսպէսով է որ քաջարի գիւղացիին ուրախութիւնը՝ երբ հասկցաւ թէ իր դիմադրութիւնը յաջողած էր՝ անխառն չեղաւ:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

Մաս մը օգնական զօրք ղրկուած է ար- գէն: Որ եւ է նոր դէպք չէ պատահած վերջին օրերու ընթացքին: Կը թուի թէ երկու կողմերն ալ միջոցներ ձեռք առած են, որպէսզի ընդհարումներ չծագին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՃԱՓՈՆԻ թերթերը կը գրեն թէ Խ. Միութիւնը յանձն կ'առնէ 5-600.000 թոն հում քարիւղ հայթայթել Սախալի- նէն կամ Բագուէն, երեսուն առ հարիւր աւելի աժան քան անգլեւամերիկեան ըն- կերութեանց ապրանքները :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ծերակոյտը 15ի դէմ 23 ձայնով վաւերացուց Դաշնա- կիցներուն հետ կնքուած դաշնագիրնե- րուն կարգ մը մասերը, ինքզինքը անձեռն- հաս համարելով եւրոպական բանակի եւ գրաւման կարգուսարքի խնդիրներուն մէջ: Այս քուէարկութիւնը մեծ յաջողու- թիւն մը կը համարուի վարչապետին՝ Տոքթ. Ատընաուըրի համար: Այժմ հան- րապետութեան նախագահին կ'իյնայ վերջնական որոշում տալ :

ՆԱՀԱՆԳԱՅԻՆ ժողովներու ընտրու- թիւնները պիտի կատարուին այսօր, կի- րակի, բացի Փարիզ քաղաքէն: Սէնի շր- ջանին ընտրութիւնները տեղի պիտի ու- նենան 80 համայնքներու մէջ :

ԹՈՒՆԻՍԻԶԻ մէջ պիտի դատուին 57 Իսլամներ, իբրեւ մեղսակից երեք Ֆրան- սացի ոստիկաններու սպանութեան: Ամ- բաստանագիրը կ'ըսէ թէ մարդասպաննե- րը չուներուն առջեւ նետած էին զոհե- րուն գլուխները: — Թունուզ փոխադրուե- ցաւ Նոր-Տեսթուրի նախագահը, որ ձեր- բակալուած էր Փարիզի մէջ: Ուրիշ երեք վարիչներ ալ ձերբակալուեցան :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ մարմ- նամարզը պարտաւորիչ հռչակուեցաւ 18- 30 տարեկան երիտասարդներու համար:

ԼՈՆՏՈՆԻ ֆրանսական դեսպանը լու- սաբանութիւններ խնդրեց Չըրչիլի վերջին ճառի մասին, որ քննադատութիւններ կը պարունակէր Ֆրանսայի հանդէպ :

ՋԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻԱ ներում շնորհեց Ա- մերիկացի թղթակից Օթիսի, որ տասը տարի բանտարկութեան դատապարտուած էր 1951ին: Այս ալ հաշտարար ձեռնարկ մը կը համարուի :

ՔԱՌԱՍՈՒՆՔ ՊԱՏԱՐԱԳ, ՄԿՐՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՊԱՀԱՐԱՆԻ ՕԾՈՒՄ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, Ալֆորվիլի եկեղեցւոյ մէջ պիտի պատարագէ Փարիզի Առաջնորդ Սրբազան Տ. Վ. Մանուկեան :

Կը խնդրուի Ալֆորվիլի եւ շրջակայի հայութենէն ներկայ ըլլալ այս արարո- ղութեան՝ որ պիտի կատարուի ընկե- րակցութեամբ Փարիզի եռաձայն խում- բին :

ՍԱՄԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Կը կազմակերպէ իր տարեկան դաշտա- պարահանդէսը 31 Մայիս, կիրակի ամ- բողջ օրը Նուազի լը Կրանի գետահայեաց եւ գեղատեսիլ ափերուն վրայ, Օթէլ տը Թուրպիյոնի պարտէզներուն եւ սրահնե- րուն մէջ:

Այս առթիւ կը հրաւիրեն իրենց համա- կիրները ներկայ ըլլալ ընտանիքով: Ամէն մարդ ազատ է իր նախընտրած ուտելիքը բերելու, իսկ ըմպելիքը պիտի հայթայ- թուի Միութեան կողմէ :

Երթեւեկի միջոցները ապահովելու եւ խճողումի տեղի չտալու համար, կը խնդ- րուի կանխաւ արձանագրուիլ Միութեանս կեդրոնը: Հասցէ.—

J. Papazian, 16, Cité Trévise, Paris (9)

Tél. PRO. 41 - 40

ՄԱՅԻՍ 28-Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

30 Մայիս Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս Ե. Թաղամասի քաղաքապե- տարանի շքեղ սրահին մէջ :

PLACE DU PANTHÉON

Մանրամասնութիւնները շուտով :

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

30 Մայիս, շաբաթ երեկոյեան, Օրլոժի սրահը, 143 Քուր Լաֆայէթ :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

30 Մայիս շաբաթ գիշերուընէ մինչեւ առտուան ժամը 2:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

38ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի 24 Մայիս, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր .

Salle Mazenod, 88, Rue d'Aubagne

Հրաւիրուած են մարսիլիահայ քաղա- քական կուսակցութիւնները, Հայ Առա- քելական, Հայ Կաթողիկէ, Հայ Աւետա- րանական Եկեղեցիներու եւ Առաջնորդա- րաններու վարչութիւնները, Հ. Բ. Ը. Միութիւնը, Հայ Լեգէոնական Միու- թիւնը, Արմենիա երգչախումբը, Հայ Կապոյտ Խաչը, Հ.Մ.Ը.Մ.ը, Հայ Արի- ները եւ Արենոյշները, Մուրատ-Ռափա- յէլեան Սաներու Միութիւնը, Համազ- գային Մշակութային Միութիւնը, Նոր Սերունդը, Հ. Բ. Ը. Մ. Հայ Երիտա- սարդական ընկերակցութիւնը, Համա- խարբերդցիականը, Բարձր Հայքի, Տա- րօն Սալնոյ Ձորի, Ուրֆայի, Քղիի, Մա- րաշի, Զարդանճաքի, Համախարբերդի Եփրատ Միութիւնը, Ազատամարտիկնե- րու եւ Հայ Գերիներու Միութիւնները :

Կը նախագահէ՝ Միութեան հիմնադիր- ներէն Ա. ՀԻՒՍԵԱՆ,

Կը խօսին՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ եւ ՓՐՈՖ. Գ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ եւ

Մասնակցող կուսակցութեանց ներկա- յացուցիչները :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակ- ցին՝ Տէր եւ Տիկին Ստեփանեան, Պ. Ժ. Գասպարեան, Շ. Հրաչեան (երգ), Ալիս Յարութիւնեան, Ա. Սէրէնկիւլեան, Թա- դոյեան եւ Սարգիս Սարգիսեան (արտա- սանութիւն), Օր. Ա. Ակինեան (դաշ- նակ):

Պարերը ժամը 20էն կէս գիշեր :

Orchestre LYRE - BAND

Տոմսերու համար դիմել՝ Վարդան Պանտիկեան՝ 27 ռիւ տ'Օպաներ : Յովհ. Հայպարթեան 15 ռիւ Լօնկ տէ Քափու- սին, Մ. Շահինեան 26 ռիւ տէ Փըթիթ Մարի, Սիմոն Աւագեան 7 Փլաս տ'Էքս եւ Արամ Հիւսեան 26 Պուլվ. Ռապաթօ :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայր. Միութեան:

Այս շաբաթ, ժամը 8ին, Սալ տէ Ֆէ- թի մէջ:

Հրաւիրուած են բոլոր կուսակցութիւն- ները եւ միութիւնները :

Կը նախագահէ Ա. ԽԼՕԵԱՆ

Կը խօսի Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Խօսք կ'առնէ ֆրանսական ընկերվարա- կան կուսակցութեան ներկայացուցիչը :

Գեղարուեստական խնամուած ճոխ բա- ժին: Մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի «Արաքս» երգչախումբին, ղեկավարու- թեամբ Հ. Յ. ԼԵՒՈՆԵԱՆ :

Եւրոպական պարեր, ճոխ չքասեղան (պիւֆէ): Մուտքը ազատ է

« ԱՐԱՔՍ »

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ .—

Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 Ֆր.,

Արտասահման՝ 1400 Ֆր.:

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél . TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ.—Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը:

Լոյս տեսաւ 13րդ թիւը :

ԿՈՉ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻՆԵՐՈՒ

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացը այս տարուան դպրոցական տարեշրջանին համար, յաջողեցաւ տեղ մը ապահովել, Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեան վար- ժարանին մէջ :

Կը խնդրենք ուրեմն մեր հայրենակից- ներէն, ըլլան անոնք Փարիզի շրջանէն թէ Ֆրանսայի գաւառներէն, մեզի օգնել, որ- պէսզի մեր որդեգրելիք ուսանողը ըլլայ ծագումով Սեբաստիոյ նահանգէն (գիւ- ղերէն թէ քաղաքներէն) չքաւոր ընտանի- քի մը զաւակը :

Թեկնածուն պէտք է ըլլայ 11էն 12 տա- րեկան եւ կազմով առողջ, գիտնայ հայե- րէն փոսիլ եւ գրել, ունենայ վկայագիր մը դպրոցի տեսուչէն որ հաստատէ թէ բացառիկ ձիրքերով օժտուած սան մըն է:

Թեկնածու աշակերտները Փարիզ գալով պիտի անցնին մասնաւոր քննութենէ մը՝ Մխիթարեան Հայրերէն եւ յաջողագոյնն է որ պիտի ընտրուի :

Եթէ թեկնածուները Ֆրանսայի գաւառ- ներէն կը ներկայանան, Ուսումնասիրացը անոնց՝ Փարիզ երթուդարձի ծախքերուն կէսը պիտի վճարէ եւ հոս իրենց անցընե- լիք քննութեանց օրերուն պիտի հոգայ բնակարան եւ սնունդ: Եթէ Փարիզի շր- ջանին մէջ մէկ կամ երկու օր հիւրասիր- ուելու համար ծանօթներ չունին :

Ուսանողը Վենետիկի Մուրատ Ռափա- յէլեանը պիտի յաճախէ վեց տարի եւ ե- թէ յաջող քննութեամբ մը աւարտէ զայն, մասնագիտական ուսումը պիտի լրացնէ պետական համալսարանի մը մէջ :

Թեկնածուները պատրաստ պէտք է ըլ- լան ամէնէն ուշը մինչեւ յունիս մէկ Փա- րիզ գալով քննութիւն անցնելու :

Գրել Ուսումնասիրացի գանձապահին.—

A. Agopian, 60, Ave. A. Briand
Bagneux (Seine) Tél. ALÉsia 20 -55

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒ- ՆԸ հրապարակային դասախօսութիւն մը սարքած է Արնուվիլ լէ Կոնէսի մէջ, շա- բաթ օրը, 23 Մայիս, ժամը 21ին, Եկե- ղեցւոյ սրահին մէջ (Ռիւ տը Փառք) : Դասախօսն է պրոֆ. Խերումեան : Նիւ- թը՝ « Կուսի Սանկին» : Կար տիւ Նորէն շոգեկառք առնել եւ իջնել Վիլիէ լը Պէլ- կօնէսի կայարանը: Մուտքը ազատ է :

ՊՈՆՏՈՍՑԻՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի նահանգի Հայր. Միութեան

Այս կիրակի, 17 Մայիս, ժամը 15-24

Cercle Militaire, 8, Place St.-Augustin
GAROW'S ORCHESTRE TYPIQUE

Ռուս բեմին ծանօթ Պ. Վոլոշինի «Գեղարուեստ» 12 հոգինոց խումբին կողմէ խմբերգ, պար եւ նուագ ազգային տարազներով եւ Պոնտոսի աւանդական «քէմէն- չէ»ով լաղ-պար տեղական տարազներով: Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով :

Օր. ԱՍՏՂԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ (երգ), Պ. ՊԱԼԵԱՆ եւ ՏԻԿԻՆ ԵՐ- ՈՒԱՆԴՈՒՀԻ (մենապար):

Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնել Ինճէեանի, Շարլըպուր 07 – 03, Խաթանասեանի Շարլըպուր 28-20 : Ծատուրեան Պոցարիս 09-12:

Մուտք 200 ֆրանք :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

■

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինաս- եան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 3.30ին, ընկեր Հրանտ Ու- նանեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ՍԱՌՍԷԼ - ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ընկեր Խաչիկ Մկրտիչեանի բնակարանը, 146 Պուլվ. Ժան Ժօրէս, Էփինէ սիւր Սէն :

Ներկայ պիտի ըլլան Կ.Կ.ի եւ Շրջ. կոմիտէներու ներկայացուցիչները: Կը խնդրուի բոլոր ընկերներէն ճշդապահ ըլ- լալ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Պոմոնի Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցի ամավերջի հանդէսը, Յու- նիս 21ին :

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ կը հրաւիրուի Տիկին Արուսեակ Լ. Ղարիպեան :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը տօնէ իր Օրը Յունիս 7ին, կիրակի ժամը ճիշդ երեքին Սեւրի Մուրատեան վարժա- րանի «Պէշիկթաշլեան» սրահին մէջ, 26 ռիւ Թրոյօն Սեւր:

Գեղարուեստական բաժին. — ՔՕՐՐԱ- ՏՕ, սիրայօժար մասնակցութեամբ ծա- նօթ դերասան Մըըրեանի :

Հայկական պար՝ Կապոյտ Խաչի պա- րախումբի կողմէ Օր. Ալ. ԳԱՎԷՃԵԱՆԻ ղեկավարութեամբ : Նոր պարեր շքեղ տա- րազներով: Դաշնակի ու ջութակի ընկերակ- ցութեամբ Պ. Պ. Եդ. Գավէճեանի եւ Բե- նոյի : Մուտք 200 ֆրանք

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9e)
Tél : PRO. 86-60 C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 19 ՄԱՅԻՍ • MARDI 19 MAI 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7069 Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2480

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

•

Երբեք այսքան սուր հանգամանք ստացած չէր սերունդի փրկութեան տագնապը:

Մամուլը պարբերաբար կը յուզէ զայն: Դասախօսութիւններ տեղի կ'ունենան: Գիրքեր ալ հրատարակուեցան: Ծրագիրներ եւ առաջարկներ՝ ինչքան որ կ'ուզէք:

Եւ սակայն, տակաւին չգտնուեցաւ հիմնական միջոց մը՝ օտարացման, այլասերման, ձուլման համաճարակին դէմ:

Մէկ տարիէն միւսը աւելի կը մթագնի հորիզոնը: Եւ լեղապատառ կոչեր կ'ուղղուին, օգնութեան կանչեր կ'արձակուին:

Ահաւասիկ վերջին ձեռնարկը,— Ամերիկահայ Կրթական Յանձնախումբին կոչը, որ հրատարակուեցաւ «Յառաջ»ի մէջ ալ (15 Մայիս):

Յանձնախումբին անունը ամէն բան չի բացատրեր: Բայց կոչը բարձրաձայն կը յայտարարէ թէ ինչ մտահոգութիւններ եւ առաջադրութիւններ ունին:

— «Մեր ընելիքը պիտի ըլլայ ի գործ դնել ճիգ մը, գերագոյն ճիգ մը՝ ունենալու համար իր ազգային դիմագիծը պահող հայադրոշմ սերունդ մը, որ պիտի յաջորդէ հինին»:

Շատ բան չէ մնացած հինէն:

— «Հինը արդէն անհետանալու վրայ է: Եւ ամէն օր աւելի խորապէս կը զգանք պարապը, որ հետզհետէ կը լայննայ մեր շուրջը՝ անդարձ մեկնողներու կորուստովը: Եւ կը զգանք վտանգը, որ ամէն օր աւելի ծանրօրէն կը ճնշէ մեր հոգիներ…»:

Ձեռնարկին գլուխը անցած են չորս գործօն կազմակերպութիւններ,— Հ. Յ. Դաշնակցութիւն, Հայ. Օգնութեան Միութիւն (Կ. Խաչ), Հայ Երիտ. Դաշնակցութիւն եւ Ազգ. Կեդր. Վարչութիւն:

Կրթական Յանձնախումբը պիտի ջանայ իրագործել նախապէս տրուած որոշումներ, աւելի զարկ տալով նոր սերունդի փրկութեան պայքարին:

Անշուշտ, իբրեւ տարրական պայման, իրենց գործը պիտի ըլլայ տարածել մայրենի լեզուն: Անոր սէրը արթնցնել նոր սերունդին մէջ: Ամէն միջոց ձեռք առնել, որպէսզի սորվին մայրենիքը, խօսին եւ գրեն, խրախուսելով անոր անսպառ գեղեցկութիւնները:

Այս առաջադրութեամբ, կը յանձնարարէ ամերիկահայ բոլոր մեծ ու փոքր քաղաքներու մէջ հիմնել հայկական դպրոցներ:

Կը հրաւիրէ ուրիշ կազմակերպութիւններ աջակցիլ այս ձեռնարկին, իրենց մամուլով եւ բեմերով:

Կը թելադրէ մեր բոլոր մտաւորական ուժերուն եւ կրթական մշակներուն՝ սիրով նուիրուիլ այս գործին:

Մասնաւորապէս կը դիմէ մեր մայրերուն, որպէսզի հայկ. տունը դարձնեն հայապահպանման բոյն:

Կոչը կը վերջանայ ազդարարութեամբ մը, որ միայն Ամերիկայի յատուկ չէ.

— «Պէտք է շարժինք հաւաքաբար, ագրովին՝ ի գործ դնելով մեր բոլոր միջոցները, նիւթական թէ բարոյական: Պէտք է գործենք արագ ու թափով: Մենք արդէն ուշ մնացած ենք: Այս պարագային ժամանակը մեզի հետ չէ, այլ մեզի դէմ»:

Ուշ մնացած ըլլալու այս գիտակցութիւնը անշուշտ ազդանշան մըն է՝ որպէսզի խուսափին նոր ձգձգումներէ եւ դանդաղութիւններէ:

Այլապէս, հետեւանքը պիտի ըլլայ անդարմանելի:

Արդէն բացուած է անջրպետ մը, բուն բառով՝ անդունդ մը, որ գլխու պտոյտ կը պատճառէ:

Նոյն իսկ բաղդատաբար նոր գաղութներ, Հարաւ. Ամերիկան, Ֆրանսան եւ առհասարակ արեւմտեան Եւրոպան խոր մտահոգութեամբ կը դիտեն մռայլ հեռանկարը:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ՀԱՇՏՈՒԻԼ ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՀԵՏ

•

ԿԱՐԳ ՄԸ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ ԵՒ ԲՈՒՌՆ ՑՈՅՑԵՐ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլըս եւ իր խորհրդականը թշնամական ցոյցերով ընդունուեցան Պէյրութի մէջ, շաբաթ օր, ինչպէս կը նախատեսուէր: Այս առթիւ ընդհարում մը տեղի ունեցաւ ոստիկանութեան, ուսանողներու եւ համայնավարներու միջեւ: Ութ հոգի վիրաւորուեցան եւ բազմաթիւ ցուցարարներ ձերբակալուեցան: Պաշտօնական տեսակցութիւններէն ետք, Պ. Տըլըս Պաղտատ մեկնեցաւ կիրակի օր:

Ամերիկեան գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ Լիբանանի խորհրդարանին արտաքին գործերու յանձնաժողովը 45 վայրկեանի տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պ. Տըլըսի, Պ. Սթէսընի եւ ամերիկեան դեսպանին հետ, նախագահութեամբ երեսփոխան Ապտուլլահ Եաֆիի: Ներկայ էր նաեւ վարչապետը:

Լիբանանի ներկայացուցիչները դառնօրէն գանգատեցան որ Ամերիկացիները չեն օգներ արաբական ազգային դատին, եւ ընդհակառակն պատճառ եղան որ տեղահան ըլլան Պաղեստինի Արաբները: Յետոյ յայտարարութիւն մը յանձնեցին, հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

1. Մ. Նահանգները պէտք է ընդունին թէ երբեք հաշտութիւն պիտի չգոյանայ Արաբներուն եւ Իսրայէլի միջեւ:

2. Մ. Նահանգները պէտք է պարտադրեն որ Իսրայէլ գործադրէ Ազգաժողովին զանազան որոշումները՝ Պաղեստինի մասին: Մինչ այդ, Մ. Նահանգները պարտաւոր են աւելի լայն օգնութիւն ընծայել արաբ տարագիրներուն:

3. Մ. Նահանգները պէտք է ազդեն Իսրայէլի վրայ, որպէսզի դադրեցնէ «Հրեաներու բռնի եւ արուեստակեալ ներգաղթը դէպի Պաղեստին»: Յանձնաժողովին կարծիքով, այս ծայրայեղ ներգաղթը դէպի Իսրայէլի փոքրիկ պետութիւնը վտանգ մը կը կազմէ Միջին Արեւելքի եւ աշխարհի խաղաղութեան եւ ապահովութեան համար:

4. Արաբական պետութիւնները չեն կրնար ընդունիլ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան ծրագիրը, կազմուած՝ այնպիսի պետութիւններու կողմէ որոնք ուղղակի յարաբերութիւն չունին արաբական աշխարհին հետ: Արաբները իրենց իրաւունքը եւ պարտականութիւնը կը սեպեն այդ շրջանը պաշտպանել իրենց սեփական փոխադարձ ապահովութեան դաշինքով, ի հարկին օգնութիւն ընդունելով բարեկամ պետութիւններէ:

5. Արաբները իրենց սեփական խնդիրը կը նկատեն եգիպտական հարցը:

6. Մ. Նահանգները պէտք է ուժ տան արաբական ազգայնականութեան եւ ազդեն իրենց բարեկամներուն վրայ (Ֆրանսա եւ Անգլիա), որպէսզի «նկատի առնեն ժամանակին եւ յառաջդիմութեան ընթացքը»:

7. Արաբական Արեւելքը սիրով կ'ընդունի Մ. Նահանգներուն արհեստագիտական եւ նիւթական աջակցութիւնը, ցորչափ ան չի խախտեր իր ազգային գերիշխանութիւնը:

Պ. Տըլըս այս պահանջները լսելէ ետք, յիշեցուցած է թէ Մ. Նահանգներուն համար հիմնական խնդիրն է համայնավարական սպառնալիքը ազատ աշխարհին եւ թէ միւս հարցերը պէտք է լուծուին ամէն բանէ վեր դասելով այս իրականութիւնը:

ՔՈՐԷԱՅԻ զինադադարի բանակցութիւնները յետաձգուած են մինչեւ չորեքշաբթի:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

•

ՆԱՒԱՍՏԻՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ, ԲԱՅՑ ՈՒՐԻՇ ՏԱԳՆԱՊՆԵՐ ԿԸ ՆԱԽԱՏԵՍՈՒԻՆ ԱՅՍ ՇԱԲԹՈՒ

Տեղական թերթերը երէկ ուրախութեամբ կը հաղորդէին թէ առեւտրական տորմիղի սպաները եւ նաւաստիները գրեթէ ամբողջութեամբ վերսկսած են աշխատանքը, սկսելով Մարսէյլէն: Բայց, ուրիշ գործադուլներ կը նախատեսուին այս շաբթուան համար:

Այսպէս, հաւանական է որ երկաթուղիներու երթեւեկը դադրի ուրբաթ օր, 24 ժամուան համար: Կազի եւ ելեկտրականութեան աշխատաւորներն ալ ժողով գումարեցին երէկ, երկուշաբթի, քննելու համար 24 ժամուան գործադուլի մը խնդիրը: Այս աշխատաւորներուն Միութիւնը կը գանգատի թէ չէ գործադրուած 1951 Մարտի պայմանագիրը:

Նոր խլրտումներ կը նշմարուին նաեւ Փարիզի հանրակառքի եւ մեթրոյի աշխատաւորներուն մէջ: Կը կարծուի թէ աշխատանքի ընդհատումներ պիտի սարքուին զանազան օրերու մէջ եւ զանազան գիծերու վրայ, փոխանակ ընդհանուր գործադուլ մը սարքելու, որուն տեւողութեամբ: Աշխատաւորներու ինքնավար Սենտիքան առաւելութիւն մը չի տեսներ ընդհ. գործադուլին մէջ: Կը վախցուի որ հանրակառքերու երթեւեկը խանգարուի այսօր, երեքշաբթի:

Գիւղերու մէջ ալ խլրտումները հետզհետէ յաճախադէպ կը դառնան:

× Ազգ. Ժողովը երէկ իրիկուն սկսաւ քննել կառավարութեան ելմտական ծրագիրները: Բուռն եւ երեկարատեւ վիճաբանութիւններ կը սպասուին, սպառնալով խախտել դահլիճին դիրքը: Օդանաւային նախարարը, Պ. Փիէռ Մոնթէլ, հրաժարեցաւ, բողոքելով իր պաշտօնատան սահմանուած վարկերու կրճատման դէմ:

Ինչպէս կը յիշուի, 1953ի ելմտացոյցին բացն է 802 միլիառ ֆրանք: Դահլիճին ծրագրած խնայողութիւններէն կը սպասուի 120 միլիառի գումար մը, այն ալ եթէ քուէարկուի: Ազգ. Ժողովը ծրագրուած նոր հասոյթներու մասին ալ ըսելիքներ ունի: Այն աստիճան որ, Պ. Մայէր ստիպուած է վստահութեան քուէ պահանջել քանի մը անգամ:

× Վերջին երկու օրերու միջոցին բուռն կռիւներ տեղի ունեցան Թոնքինի հարաւակողմը: Ֆրանսական զօրքը յաջողեցաւ ետ մղել ըմբոստները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, զօր. Նեկիպ որոշած է որեւէ վճռական ձեռնարկ չկատարել, մինչեւ որ Պ. Ֆ. Տըլըս Ուաշինկթըն վերադառնայ: Այս վերջինը հաւաստեր է թէ նախագահ Այզընհաուըր եւ ինք նոր առաջարկներ պիտի ներկայացնեն, Սուէզի վէճին լուծման համար: Այս առթիւ անգամ մը եւս կը հերքուի այն լուրը թէ Եգիպտոս պատրաստ հասատատած է Սուէզի շրջանին դէմ, որպէսզի անգլ. զօրքը ուտելիք չստանայ:

ՍԷՆԻ ՆԱՀԱՆԳԱՅԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ մէջ ձեռնպահ մնացած է ընտրողներու 45 առ հարիւրը, եւ աթոռներու գրեթէ կէսը շահած են համայնավարները, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը: Պիտի ընտրուէին 60 անդամներ: Վերջնական արդիւնքը չէ ճշդուած:

ԶՕՐ. ՐԻՃՈՒԷՅ, եւրոպական ճակատին սպարապետը, որ ուրիշ պաշտօնի կոչուեցաւ, Ուաշինկթըն հասած է արդէն եւ զեկուցում պիտի տայ երեսփ. ժողովի արտաքին գործերու յանձնախումբին առջեւ: Ի պատասխան կարգ մը հարցումներու, զօրավարը յայտարարեց թէ պատճառ չի տեսներ կրճատելու վերազինման ծախքերը, նկատի առնելով Խ. Միութեան յարձակողական կարողութիւնը: Իր կարծիքով, երբեք չէ նուազած ռուսական սպառնալիքը:

ՆՈՐ ԽԱՐԻՍԽՆԵՐ կառուցանելու համար ծրագիր մը մշակուած է Դաշնակիցներուն կողմէ: Ծախքը՝ մէկ միլիառ տոլար: Ի միջին այլոց պիտի շինուին գաղտնի ստորերկրեայ բանակատեղի մը եւ նաւթուղի մը: Ուրիշ մանրամասնութիւններ գաղտնի կը պահուին:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ոստիկանութիւնը կը ծանուցանէ թէ դաւ մը սարքուած էր, հրկիզելու համար ազգ. Կապիտոլը եւ ուրիշ կարեւոր շէնքեր, ինչպէս եւ աշխատանքի նախարարութեան պաշտօնատունը: Միեւնոյն ատեն ռումբ մը գտնուած է ծանօթ պողոտայի մը մէջ: Ձերբակալութիւնները եւ խուզարկութիւնները կը շարունակուին:

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆԻ թերթերը ջերմ գոհունակութեամբ կ'ողջունեն Ֆրանսայի արտաքին նախարարին՝ Պ. Ժորժ Պիտոյի այցելութիւնը որ պիտի շարունակուի մինչեւ Պելկրատ եւ Անգարա: Տէր եւ

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

★

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ գումարները.—

Պ. Բ. Ս. Փարիզ 3000 ֆրանք:

Վաղեմի բարեկամ մը, Մարսէյլ 2500:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

«ՄԻՍ» ՄԸ, «ՄԻԿ.» ՄԸ ԵՒԱՅԼՆ

Քորէայի դաշնակից ուժերուն հրամանատարը, զօր. Քլարք, վերջերս հարիւր հազար տոլար պարգեւ կը խոստանար այն թշնամի օդաչուին որ «Միկ.» դրութեամբ օդանաւ մը կը յանձնէ:

Բացարձակ պայման է որ օդանաւն ըլլայ բոլորովին անվթար, որպէս զի կարենան ուսումնասիրել:

Այս օդանաւին հնարիչը Հայ մըն է, Խ. Միութեան առեւտրական նախարարին եղբայրը, Միկոյեան, ինչպէս անունին համառօտագրութիւնն ալ կը հաստատէ:

Ամերիկացի զօրավարը հաշուեր է թէ հարիւր հազար տոլարը, նոյնիսկ տասը միլիոնը ոչինչ գումար մըն է, բաղդատելով օդարշաւի մը ծախքերուն հետ:

Այս առթիւ ուրիշ առաջարկներ ալ եղան:

Լսեցէք վերջինը, իսկապէս «շքեղ եւ աննախընթաց»:

Հոլիուտի աստղերէն օրիորդ մը, Միս Քերթին Հիւզ, յանձն կ'առնէ «ժամադրութիւն» շնորհել ռուս թշնամի օդաչուի որ «Միկ.» մը կը յանձնէ դաշնակից հրամանատարութեան:

Անշուշտ օդանաւը պիտի ըլլայ «ողջ առողջ», ինչպէս իր մարմինը:

Ամերիկացի «*միս*»ը այս «փոքր պարգեւը» կը տրամադրէ յանուն խաղաղութեան:

Թերեւս հետեւորդներ կամ աւելի հրապուրիչ մրցակիցներ ալ ունենայ, իբրեւ «զգայացունց» նորութիւն:

Թերթերը «Միս»ին լուսանկարն ալ հրատարակած են, լուրին վաւերականութիւնը ապացուցանելու համար:

Երէկ, փարիզեան թերթ մը արտատպած էր այդ նկարը, այն մերկութեամբ զոր տեսնելու համար ամերիկացի եւ ուրիշ այլազան շրջրկներ պոչ կը բռնեն Ֆոլի-Պերժէրի առջեւ:

Կը մնայ գիտնալ թէ երկու պարգեւներէն ո՛րը աւելի արդիւնաւոր պիտի ըլլայ,— Հարիւր հազար տոլա՞րը թէ Հոլիուտի Միսը….

ՎԱՀԷ

ՆՈՐ ԳԻՐՔ ՄԸ ԱԲՈՎԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

(Ամփոփուած Սով. Հայաստան օրաթերթէն)

Խաչատուր Աբովեանի մասին եղած գրականութիւնը հարստացաւ Վ. Պարտիզունիի մէկ նոր գրքովը, «Խաչատուր Աբովեան», որ լոյս տեսաւ վերջերս:

Վերջին տարիներու ընթացքին տասնըհինգ գիրք հրատարակուած է Աբովեանի մասին, առանց հաշուելու պարբերականներու եւ օրաթերթերու մէջ լոյս տեսած յօդուածները: Աբովեանի շուրջ արդէն ստեղծուած է գրական աւանդութիւն մը, որուն հետեւած է նաեւ Պարտիզունի: Սակայն Աբովեանագիտութեան մէջ կան նաեւ մեծ լուսաւորչի կերպարն աղաւաղող տեսակէտներ եւ ըմբռնումներ: Պարտիզունին կը հակադրէ Աբովեանի կեանքի եւ գործունէութեան մասնաւոր հարցերու շուրջը եղած ոչ – ճիշդ, սխալ, երբեմն պարզապէս վնասակար լուսաբանութիւնները:

Հեղինակը ուսումնասիրած է ոչ միայն Աբովեանի շուրջ ստեղծուած ամբողջ գրականութիւնը, այլեւ բաւականաչափ լաւ ծանօթ է գրողին հին թուղթերուն եւ հարկ եղած չափով օգտագործած է ցարդ չհրատարակուած նոր նիւթեր ու տուեալներ: Աշխատութիւնը կառուցած է փաստական հարուստ նիւթերու վրայ: Հեղինակը իր տեսակէտներն ու հայեացքները փաստարկած է ոչ միայն արդէն յայտնի, այլեւ բոլորովին նոր, բնորոշ եւ համոզիչ օրինակներով:

Ուսումնասիրելով, մասնաւորաբար Աբովեանի գեղարուեստական ստեղծագործութիւնը, Պարտիզունին կը լուսաբանէ անոր գործունէութեան այնպիսի կողմերը, որոնք քննադատական գրականութեան մէջ ցարդ կամ բնաւ չեն արծարծուած, կամ ալ հարեւանցի շօշափուած են:

Հեղինակը նկատի առած է Աբովեանի աշխարհայեացքին մէջ եղած հակասութիւնները զորս կը բացատրէ գրողի ապրած դարաշրջանով, սակայն խուսամբ կ'ընդգծէ հայ մեծ լուսաւորչի կեանքի այն կողմերը, որոնցմով ան այսօր թանկագին է մեզի համար:

Ազգային երկու մշակոյթներու մասին Լենինեան գրութենէն մեկնելով՝ Պարտիզունին տուած է դեմոկրատական եւ քաղքենի պահպանողական հոսանքներու պայքարը հայ գրականութեան մէջ, վեր է հանած եւ գնահատած հայ ժողովուրդի մշակութային կեանքը վարող այն յառաջդիմական շարժումը, որու գլուխն էր կանգնած անցեալ դարու 30–40ական թուականներու դեմոկրատ – լուսաւորիչ Աբովեան:

Պարտիզունի բաւական հանգամանօրէն կ'անդրադառնայ անոր մանկավարժական գործունէութեան, կը բացայայտէ այն պայքարը որ մղած է միջնադարեան սխոլաստիկի դէմ, ուսուցման իրապաշտ մեթոտը դպրոցին մէջ հաստատելու համար: Հոս ալ հեղինակը չի սահմանափակուիր միայն յայտարարութիւններով, այլ իր պնդումները կը հաստատէ Աբովեանի երկերէն, նամակներէն եւ պաշտօնական վաւերաթուղթերէն բերուած շահեկան օրինակներով:

Գրքին յաջորդ էջերուն մէջ Աբովեան կը բնորոշուի իբրեւ հայ նոր գրականութեան հիմնադիր: Հեղինակը այս հարցին հետ շաղկապած է նաեւ աշխարհաբարի համար Աբովեանի մղած պայքարը, այն ճիշդ միտքը զարգացնելով, թէ աշխարհիկ նիւթի եւ աշխարհաբար լեզուի հարցերը, իրարու հետ կազմախօսական կերպով կապուած ըլլալով, փոխադարձ լրացման եւ առնչականութեան մէջ են: Հակադրելով ժամանակի պաշտօնական գրականութեան, մերկացնելով անոր դասակարգային էութենէն բխած կղերաւատական գաղափարախօսութիւնը, Աբովեան ստեղծեց հայրենի երկեր, ժողովուրդին կեանքը հարազատօրէն արտացոլող եւ ժամանակի յուզող հարցերը բարձրացնող հայրենասիրական գաղափարներով յագեցած գրականութիւն: Պաշտպանելով ժողովրդային, իրապաշտ գրականութեան աւանդութիւնը՝ Աբովեան լուսաւորեց հայ գրականութեան յետագայ զարգացման ժողովրդավար ուղիները:

Պարտիզունին կ'ըսէ թէ՝ հայ նոր գրականութեան հիմքերը դնելով, Աբովեան գրած է գեղարուեստական գրականութեան գրեթէ բոլոր սեռերով: Այս պատճառով ան մասնաւոր ուշադրութիւն կը դարձնէ բանաստեղծ եւ առակագիր Աբովեանի վրայ: Աբովեանի բանաստեղծութեան որ շատ քիչ ուսումնասիրուած է, Պարտիզունի նուիրած է ամբողջ գլուխ մը: Առակներուն նուիրուած էջերը նոյնպէս ուշագրաւ են, եւ ինքնուրոյն մշակումներ են:

Հեղինակը մանրամասն ու հանգամանօրէն կը վերլուծէ «Վէրք Հայաստանի» վէպին գաղափարական բովանդակութիւնը:

«Վէրք»ի մասին գրողները գլխաւորապէս կանգ առած են անոր պատմահայրենասիրական բովանդակութեան վրայ: Մեր գրականութեան մէջ այդ վէպին մէջ եղած ընկերային յարաբերութիւնները քիչ լուսաբանուած, իսկ յաճախ բոլորովին անտեսուած են: Պարտիզունին մասնաւոր գլուխ նուիրած է այս հարցին եւ ցոյց կուտայ թէ ինչպէս նոր ձեւաւորուող քաղքենի յարաբերութեանց հետեւանքով կը խեղաթիւրուի մարդուն էութիւնը, տիրական կը դառնայ անասնական եսասիրութիւնը, «մարդը մարդու գայլ» սկզբունքը: Հեղինակը կ'ընդգծէ որ Աբովեան քննադատելով դրամն ու քաղքենի յարաբերութիւնները, չէ իդէալականացուցած նահապետական գիւղը:

Ան կրքոտ վէճ կը մղէ Աբովեանի մասին այն գրագէտներուն հետ որոնք աշխատաւոր գիւղացիին ընկերասիրութիւնը, պարզութիւնը, արդարամտութիւնը դիտած են իբրեւ յետամնաց նահապետականութեան պաշտպանութիւն:

Վէպին հայրենասիրական բովանդակութեան անդրադառնալով, հեղինակը վեր կը հանէ հայ ժողովուրդի հերոսական պայքարը հին պարսկական վայրագ բռնութեան դէմ, ռուսական զօրքերու յաղթական մուտքը Երեւան, հայ ժողովուրդի ցնծագին ոգեւորութիւնը:

Գրքին հեղինակը շատ զբաղած է Արեւելեան Հայաստանը Ռուսաստանի միացնելու հարցով: Բազմաթիւ էջերու մէջ ան ցոյց կուտայ թէ ինչպիսի պատմական հեռատեսութեամբ Աբովեան կրցած է ըմբռնել Ռուսաստանի յառաջդիմական դերը հայ ժողովուրդի կեանքին մէջ: Աբովեան միշտ հիացումով է արտայայտուած «Ռուսաց քաջ սրտի մեծագործութեան», անոր ազատասիրական ոգիին, ռուսական լեզուի, գրականութեան եւ մշակոյթի մասին:

Պարտիզունի ցոյց կուտայ թէ Աբովեան հեռու էր ազգային սահմանափակութենէ, թէ հակառակ քաղքենի պատմագիրներու պնդումներուն, պաշտպանած է Հայերու, Վրացիներու եւ Ադրպէճանցիներու եղբայրութիւնը:

Այս գրքին կարեւոր արժանիքներէն մէկն ալ լեզուն է, պարզ եւ անպաճոյճ, մատչելի, ստոյգ եւ յստակ:

Պարտիզունիի գրքին թերութիւնը այն է որ կանգ չէ առած Աբովեանի թատերական գործերուն վրայ, որոնք բաւական մեծ թիւ մը կը կազմեն: Արդէն ցարդ ոչինչ գրուած է անոր թատերական ժառանգութեան մասին:

Վեցերորդ գլուխը թէեւ կը կոչուի «Վէրք Հայաստանի վէպի կերպարները», սակայն ամբողջովին նուիրուած է Աղասիին: Աբովեանի իրապաշտ արուեստը բնորոշելու համար կրնար նոր եւ տարբեր գիծեր գտնել:

Ցուշերու գրականութեան տուեալներու համաձայն Սունդուկեան ուսումը առած է Աբովեանի մօտ: Սունդուկեան այդ մասին չէ թողած գրաւոր վկայութիւն, ինչպէս կը ներկայացնէ Պարտիզունի:

ՌՈՒԲԷՆ ԶԱՐԵԱՆ

ՄԵԾԱՐԱՆՔ «ՀԱՅ - ԲՈՅԺ» ԻՆ

(ՄԱՅԻՍ 16Ի ԵՐԵԿՈՅԹԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Այսօրուան հաւաքոյթը «Հայ - Բոյժ»ին եւ անոր խմբագիր՝ Նարդունիին ի պատիւ է:

Ո՞վ չի ճանչնար Շաւարշ Նարդունին:

Անիկա գրող է, գրագէտ է, բանաստեղծ է, նորավիպագիր է, գրական քննադատ է, պատմագէտ է, բանասէր է, լեզուաբան է, եւ... բժիշկ է:

Բացի այս վերջինէն՝ բոլոր այդ ստորոգելիները եւ կարողութիւնները Նարդունի ձեռք բերած է իբրեւ ամաթէօռ, սիրողութենէն մեկնելով, ինք ուզած է ըլլալ եւ եղած է: Ինք միանգամայն իր ուսուցիչը եւ ուսանողը եղած է:

Բաւական է որ ան ուզէ որ եւէ մասնագիտութեան ձեռք զարնել՝ իր յագենալ չգիտցող հետաքրքրութիւնը եւ յոգնիլ չգիտցող խուզարկու միտքը զինք կը հասցնեն այնպիսի կատարելութեան եւ տիրանալ կուտան այնպիսի հմտութեան պաշարի մը, զոր դժուար է գերազանցել պատրաստուած մասնագէտներուն համար:

Հեշտ բան չէ Նարդունիին հետ գրական կամ պատմական նիւթի մը մասին վիճաբանութեան մտնել: Անուն ունեցող եւ հեղինակութիւն նկատուած շատեր կորսնցուցած են իրենց փետուրները՝ երբ ճակատած են Նարդունիին դէմ:

Կը կարծեմ որ եթէ Նարդունին միտքը դնէ օր մը բարձր մաթեմաթիք ընել եւ աստեղագիտութեան հետեւիլ, քար պիտի հանէր Այնշթայնին եւ երկնակամարին մէջ անծանօթ մոլորակ մը կամ գիսաւոր մը պիտի որսար՝ իր անունով մկրտել տալու համար զանոնք:

Մէկ բանի մէջ միայն Նարդունի պէտք տեսած է ուսուցիչի անհրաժեշտութեան. Բժշկութեան մէջ «ամաթէօր» չէ անիկա, փրոֆէսիոնէլ է: Խղճմտօրէն իւրացուցած է այն բոլորը, որ բժշկական համալսարանը կը ջամբէ թեկնածուներուն:

Մարդկային մարմնոյն նրբակրկիտ քննութիւնը, անոր բնականոն եւ ախտաւոր գործունէութիւններուն խորունկ ուսումնասիրութիւնը, ֆիզիքական եւ հոգեբանական երեւոյթները հասկնալու եւ բացատրելու դրական, ոչ – բնազանցական մարզանքները ընդունակ ըրած են Նարդունին գիտական մեթոտով մօտենալու ամէն բանի, եւ ուրիշ մարդերու մէջ ալ արժէքաւոր արդիւնքներու հասնելու:

Պարագաներու բերումով եւ իր կամքէն անկախ պատճառներով, բժիշկ Նարդունին իր ուզած չափով չէ մօտեցած տառապող մարդկութեան՝ անոր ցաւերուն դարման տանելու համար: Ան ձգտած է իր հիւանդ եւ առողջ հայրենակիցներուն բաշխել պարբերաբար առողջապահական եւ կանխազգուշական օգտակար գիտելիքներ:

Շատերուն ծանօթ է անշուշտ ֆրանսական առածը՝ որ բժիշկին կոչումը կը բացատրէ.—

Բժիշկները՝ կը բուժեն երբեմն,
Կը սփոփեն շատ անգամ,
Կը մխիթարեն միշտ:

Եթէ սովորական բժիշկներս շատ առիթ կ'ունենանք հիւանդներ տեսնելու եւ երբեմն բժշկելու, մեզմէ ոչ մէկը սփոփելու եւ հոգեպնդելու մեր դերը կրնայ կատարած ըլլալ այն չափով՝ որ ըրած է «Հայ-Բոյժ»ի խմբագիրը:

«Հայ – Բոյժ»ը զուտ բժշկական մասնագիտական թերթ չէ անշուշտ: Անիկա

ՕՍԱՐ ԷՋԵՐ

ԿՈՐՆԹՈՍԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

(Պոլսոյ գրաւման 500ամեակին առթիւ)

Ցամքին չնորհաց Քրիստոսի մարդոց համար նահատակման հազար ութ հարիւր տասներորդ տարին, մենք անվեհեր զօրագունդ մըն էինք, ձիով կը կտրէինք երկիրը, ու առագաստ կը պարզէինք ծովերուն վրայ: Օհ, ինչքան զուարճալի էր մեր արշաւանքը. կ'անցնէինք գետերու հունէն, կը մագլցէինք սեպ բլուրներն ի վեր: Մեր այրուձին երբեք օր մը դադար չէր առներ քարանձաւի մը կամ ծառերու հովանիին տակ: Ամենակարծր անկողնին վրայ, անուշ քուն մը կը քաշէինք: Մեր ալպանական թանձր վերարկուին մէջ փաթթուած, կամ պառկած սրընթաց նաւուն չոր տախտակին վրայ, գետեղրին վրայ երկարած եւ կամ մեր գլուխները կռնթնցուցած մեզի բարձ ծառայող թամբերուն վրայ, մենք ապահով էինք յաջորդ առտուն արթննալու թարմ եւ կայտառ:

Ազատ ասպարէզ ունէին մեր բոլոր մտածումները, բոլոր խօսքերը: Ունէինք առողջութիւն, ունէինք յոյս: Կը ճանչնայինք ստանդական կեանքի յոգնութիւնները, բայց երբեք վիշտը: Մեր մէջ կային ամէն տեսակ լեզուներ եւ հաւատքներ: Ոմանք իրենց աղօթարանին հատիկները կը համրէին: Ասոնք եկեղեցւոյ զաւակ, անոնք՝ մզկիթի: Իսկ ոմանք ալ, թերեւս կը սխալիմ, ոչ մին եւ ոչ ալ միւսը: Սակայն, ամբողջ աշխարհի մէջ եթէ փնտռելու ըլլայինք, պիտի չկարենայինք գտնել աւելի այլազան ու աւելի զուարթ զօրագունդ մը:

Ոմանք մեռած են, ուրիշներ հեռու են, ցրուած եւ մեկուսացած: Միւսները՝ այս օր ապստամբ, ման կուգան Եպիրոսի հովիտները պսակող լեռներու մէջ: Երկիր, ուր դեռ երբեմն ազատութեան վերակոչի թմբուկը կը հնչեցնէ, ու բռնակալութեան չարիքները կը հատուցանէ արեան հեղեղներով: Ուրիշներ չեն կրցած խաղաղութիւն գտնել իրենց բուխերիկին մօտ: Բայց, երբեք, օհ, ոչ, երբեք, ալ պիտի չհաւաքուինք, միասին ուրախանալու եւ թափառելու համար:

Խոնջենքի օրերը արագօրէն խոյս կուտային: Իսկ այժմ, ինչքան ծանր են մեր մնացեալ օրերը. բայց մտածումս ծիծեռնակի մը պէս կը քերէ ծովը, մինչ հոգիս, վայրի եւ ստանդական թռչուն, դարձեալ կը չրջի երկիրը ու կը սուրայ օդին մէջ: Ահա ինչ որ անընդհատ արթուն կը պահէ քնարս, ու գիս կը ստիպէ յաճախ, խիստ յաճախ, որ աղաչեմ իմ երգերս տանող փոքրաթիւ մարդոց, որպէս զի ինծ հետեւին հեռուէն: Օտարական, դուն ալ կ'ուզե՞ս ինծ հետեւիլ հիմա, ու ինծի հետ նստիլ Ակրոկորնթոսի գագաթը:

Տարիներ ու դարեր, մրրիկներու շունչն ու զուպարներու մոլուցքը անցան Կորնթոսի վրայէն. դեռ կանգուն է ան, — ազատութեան համար բարձրացած ամրոց: Ուրուականներու գրոհները, երկրաշարժները, չկրցան սարսել իր հնամեայ քարաժայռը- կեդրոնի վէմը երկրի մը, որ թէեւ անկեալ, պահած է իր ամբողջ հպարտանքը հակադիր սահմաններուն վրայ կրկնակ ծովերուն, որոնց ալիքները կարծես պատրաստ են մարտնչելու, բայց սողալով կուգան իրենց ցասումը դնել իր ոտքերուն: Եթէ այս ափերուն վրայ հոսած արիւնը, — սկսեալ այն օրէն որ Թիմոլէոն թափած էր իր եղբօրը արիւնը, — մինչեւ Պարսից բանակին ամօթալի պարտութիւնը, եթէ այս երկրին ծծած ամբողջ արիւնը կարենար մէկէն վերաժայթքել, նոր ովկէանը պիտի ողողէր ծովուն հեռուները երկարող թերակղզին: Կամ թէ՝ եթէ կարելի ըլլար հաւաքել եւ իրարու վրայ դիզել պատերազմին հնձած բոլոր ռազմիկներուն սպիտակ ոսկրոտիքը, երկնքի ընդմէջէն պիտի տեսնէինք կանգնումը բուրգի մը, աւելի բարձր քան Ակրոպոլիսի լեռը, որուն աշտարակներով պսակուած կատարը կարծես կ'անհետի ամպերուն մէջ:

×

Քսան հազար նիզակներ կը շողշողան Կիթերոն լերան վրայ: Եւ բարձունքներէն մինչեւ կրկնակ ծովափները կը կանգնին մարտիկներու վրանները: Մահիկը կը փայլի պատերազմիկ Միւսլիման շարքերու երկայնքին: Իւրաքանչիւր Սփահի գունդ երկայնամօրուս փաշայի մը հրամանին տակ կը գտնուի: Ու ինչքան հեռու որ կրնայ կտրել աչքը, փաթթոցաւոր զումարտակներ կը նշմարուին: Արաբին ուղտը ծունկի կուգայ, Թաթարը կը խաղցնէ երիվարը, Թիւրքմէնը բաժնուած է իր հօտէն՝ թուրը կապելու համար մէջքին, ու հրետանիի որոտը կարծես լռութիւն կը պարտադրէ կոհակներու մռնչիւնին: Խրամը բացուած է: Մահուան սուրհանդակ ռումբը սուլելով կը խուսափի աւերոյրէ փողէն ու կ'երթայ սարսել քաղաքին պարիսպները, որոնք հետզհետէ փուլ կուգան: Բայց պաշարեալները գիտեն պատասխանել անհաւատներու յարձակումներուն, ու զանոնք նմանապէս մահուան դիրկը ղրկել, ծուխի եւ փոշիի ամպերուն մէջէն:

Ո՞վ է այդ ռազմիկը որ միշտ յարձակողներուն առաջինն է: Աւելի վարպետ կռիւի չարագէտ արուեստին քան Ալլահը պաշտողներէն ոեւէ մէկը, սէգ ու վայրագ: Ինչպէս դէպի յաղթանակ առաջնորդելու վարժուած պետ մը, ան կը չրջի բոլոր դիրքերը, միշտ պատրաստ նոր քաջագործութեանց: Ցասմէ կը մղէ իր երիվարը ամէն ուր որ գործողութիւնը ամենաբուռն հանգամանք ստացած է:

ԼՈՐՏ ՊԱՅՐԸՆ

Թարգմ. ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ (1)

վիւլկարիզասիոնի յատուկ պարբերական մըն է :

Զարմանալի է, Փրանսերէնը որ սրամիտ ժողովուրդի մը լեզուն է, նրբութիւններ արտայայտելու մէջ անդերազանցելի, ձախողած է այս պարագային : Գունէհկացուցած է ամէնէն աւելի ազնիւ եւ գնահատելի գործ մը, իր վիւլկարիզասիոն բառով :

Անգլիացիները գտած են ճիշդ բառը : Անոնք տայճըսթ կ'ըսեն այն հաւաքածոներուն, որոնք ժողովուրդին համար մատչելի կը դարձնեն մասնագիտական հրատարակութիւններու մէջ երեւցած օգտակար տեղեկութիւնները :

Արդարեւ «Հայ - Բոյժ»ին ըրածը տեսակ մը դինցում է, դիւրամարս դարձուած նիւթերով :

Ինչպէս մարսողական գործարաններուն նպատակն է մեր մարմնին համար անհրաժեշտ նիւթերը փոխել եւ պատրաստել, իւրացուելիք վիճակի մէջ բերել, սոյնպէս ալ թերթերուն դերն ալ, սովորական մահկանացուներուն անմարսելի գիտական – բժշկական ծանօթութիւնները հասկնալի վիճակի բերել է ժողովուրդին տուեալ մեծամասնութեան համար :

Իբրեւ բժշկա - առողջապահական թերթ, «Հայ – Բոյժ»ը առաջինը չէ մեր մէջ : Թէ Արեւելահայերը եւ թէ Արեւմտահայերը ունեցած են պարբերաթերթեր նմանօրինակ ծրագիրներով :

«Հայ - Բոյժ»ը, սակայն, եզական երեւոյթ է հայ կեանքին մէջ իբրեւ սոսկական – անհատական ձեռնարկ, որովհետեւ երկար ժամանակ մտած է հայ տուներէն ներս, լուսաւորած տառապողներուն միտքը եւ ամոքած մէկէ աւելի ցաւատանջ հոգիներ :

«Հայ – Բոյժ»ի կամ նման հրատարակութիւններու ընթերցողները պէտք չէ կարծեն, սակայն, թէ իրենք գտած են իրենց կամ իրենց մօտիկներուն հիւանդութիւններուն դարմանումի բանալին : Նարդունի մէկէ աւելի անգամներ գիտել տուած է այս բանը իր թերթին մէջ :

Մեզմէ առջի սերունդներուն մէջ մարդիկ կային, որոնք, ձեռք անցընելով հին բժշկարաններ, առանց վարանումի կը ձեռնարկէին բոլոր ցաւերը բժշկելու : Պէտք է գիտնալ թէ բժշկութիւնը արհեստ է եւ գիտութիւն, եւ դժուարագոյններէն մէկը :

Բնական ուշիմութիւնը չի բաւեր նոյնիսկ սովորական արհեստ մը գործելու համար : Որմնադիրին գործը պարզ կ'երեւի, բայց եթէ չէք սորված՝ չէք կրնար աղիւսները իրարու վրայ շարել եւ դիմացկուն պատ մը շինել :

Անբացատրելի միամտութիւն եւ աններելի յանդգնութիւն է բժշկութիւն փորձելը մէկու մը, որ չէ ուսումնասիրած մարդկային կազմին բնականոն գործունէութիւնը, հիւանդութեանց պատճառները եւ կնճռոտութիւնները :

Ինչպէս գիտէք, պատահած են դէպքեր, երբ արհեստով բժիշկներ, իրենց գիտութիւնով եւ փորձառութիւնով հեղինակութիւն ձեռք բերած մարդիկ անգամ կ'անձրկին հիւանդի մը մահիճին առջեւ :

Կառավարութիւնները իրաւամբ կ'արգիլեն ինքնաշարժ վարելու արտօնութիւն չունեցող մէկու մը կառք վարել : Այն որ կ'անսաստէ եւ պատճառ կ'ըլլայ արկածի մը, կը դատապարտուի իբրեւ ոճրագործ :

Այդպիսի կառավարի մը անխոհեմութիւնը չատ փոքր է, եթէ բաղդատենք ոչ բժիշկի մը յաւակնոտ նախաձեռնութեան հետ :

Ժամանակին նոյն մարդիկը թէ քահանայ էին եւ թէ բժիշկ : Կեանքը քալեց, բարքերը փոխուեցան : Աշխատանքի բաժանում տեղի ունեցաւ, հոգիի բժիշկները անջատուեցան մարմնի քահանաներէն : Իսկական քահանաներ տակաւին կ'այցելեն իրենց ծուխերուն՝ հոգեւորապէս մխիթարելու համար զանոնք :

«Հայ – Բոյժ»ն ալ ընտանիքի բժիշկին պէս պէտք է այցելէ ամէն տուն օգտակար խորհուրդներ տալու եւ առողջ մարմնի մէ ջառողջ միտք ապահովելու համար :

Առանց կըթնելու հրատարակչական կամ այլ կազմակերպութեան մը նիւթական աջակցութեան, Նարդունի ապահոված է առողջապահական բժշկական այս թերթին հրատարակութիւնը 13 տարի չարունակ (առաջին թիւը լոյս տեսած է 1934 Հոկտեմբերին, ընդհատուած է 5 տարի պատերազմի միջոցին) : «Հայ – Բոյժ»ի խմբագրին կրած անհանդստութիւնը (քանի մը տարի առաջ) կարծես թէ գիտական փորձ մը եղաւ (յապաւումի մեթոտով) գնահատելու համար անոր կատարած դերին կարեւորութիւնը իր ընթերցողներուն վրայ :

Քանի մը ամիս թերթին հրատարակութիւնը վտանգուած կարծուեցաւ, թէեւ թերթը չընդհատուեցաւ :

Իմ ծանօթներուս եւ յաճախորդներուս մէջ շատեր կը ճանչնամ, որ կ'ափսոսային եւ կը դողային կարծես դժբախտ հեռանկարին առջեւ :

Գրագէտ եւ հրապարակագիր Նարդունիին գաղափարները գրական եւ ազգային հարցերու չուրջ ամէնուն կողմէ ընդունուած չեն անշուշտ :

Մարդիկ ստիպուած չեն միեւնոյն կերպով մտածելու ամէն բանի մասին :

Բայց «Հայ – Բոյժ»ի խմբագիր Նարդունին չի կրնար հակառակորդ ունենալ : Այդպիսի մէկը պիտի նմանէր անչափահաս մանուկի կամ անխելք անձի մը, որ կը մերժէ բժիշկին տուած դեղը եւ կ'անտեսէ իր բարիքին համար տրուած խրատները :

Բոլոր Հայերը անխտիր պէտք է սիրեն «Հայ – Բոյժ»ը եւ գուրգուրան անոր վրայ :

Պղատոնական համակրութեամբ եւ սիրով պէտք չէ որ գոհանանք : Եթէ կ'ուզենք «Հայ – Բոյժ»ին քսանեւհինգամեակը տօնել, պէտք է ապահովենք անոր խմբագրին համար անհրաժեշտ դիւրութիւններ : Ատով խմբագիրը ժամանակ կ'ունենայ նաեւ զբաղելու իր գրական – ստեղծագործական աշխատանքներով :

Հայ ժողովուրդը պէտք է ցոյց տայ թէ հնուց մնացած սրբութիւններուն չէ միայն, որ պաշտամունք ունի : Աղօթենք, եթէ կ'ուզէք, մեր հոգիներու փրկութեան համար, բայց հետեւինք նաեւ գիտութեան եւ բժշկութեան ձայնին, կայտառ երիտասարդութիւն եւ առոյգ ծերութիւն ունենալու համար :

Եկեղեցիներուն մէջ մոմ վառենք, բայց նաեւ Հայ ընտանիքներուն մէջ «Հայ - Բոյժ» տարածենք :

Մեծատուներ կան, որոնք իրենց հոգիին փրկութեան համար՝ հազարներ եւ միլիոններ կը նուիրեն կամ կը կտակեն, — լաւ կ'ընեն անշուշտ : Կը սպասենք սակայն արդիականացած հարուստի մը կամ կազմակերպութեան մը, որ հիմնական քայլեր առնէ, տեւականացնելու համար «Հայ – Բոյժ»ի նման հրատարակութիւններ :

Ուրախ եմ հպարտ, որ, այստեղ, առիթ տրուեցաւ ինծի, անձնապէս եւ յանուն Հայ բժշկ. Միութեան, ողջունելու իմ պատուական արուեստակիցս, եւ յարգանքի մեր տուրքը հատուցանելու մեծանուն գրագէտ - բժիշկ Նարդունիին :

Հայ ժողովուրդը չի կրնար չգնահատել, իր իսկական արժէքով, մարդը եւ իր գործը :

ՏՈՔԹ. Խ. ՏԱՄԼԱՄԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՅԵՐ ԷԻՆ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ թիկնապահը եւ քարտուղարուհին Բ. աշխարհամարտի ատեն : Գրիգոր Գրիգորեան նշանակուած էր թիկնապահ եւ մէկն էր այն վեց զինուորներէն որոնց միայն յայտնի էր վայրը ուր դաշնակից բանակի հրամանատարները 1942ին ժողով պիտի գումարէին եւ Նորմանտիա զինուոր ցամաք հանելու ծրագիրը պատրաստէին : Գրիգորեան միշտ անբաժան իր հրամանատարէն այդ բախտորոշ օրերուն ճամբորդած է Եւրոպայի զանազան քաղաքները : Գրիգորեան կը նկարագրէ Զօրավարին սովորութիւնները եւ կը յիշատակէ թէ Այզընհաուըրի քարտուղարուհին նոյնպէս Հայ էր, Օր. Սիւզի Սարաֆեան, յիսնապետի աստիճանով :

ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՐԵՆ

Անտոլ Շանսօն .— Ամենէն մեծ հարցը ճիշդ կապը գտնելն է մտածումի չարժումին եւ գրելուն միջեւ : Պէտք է որ թուղթին վրայ մատիտը սահի, ոչ մէկ բանի կառչի : Գրիչը կը կառչի : Թէեւ կ'ուզեմ գրել առանց աւրելու, սայց չատ կ'աւրեմ : Երբ դարանիս մէջ գրքիս փորձերը գտնուին, պատերուն վրայ կը փակցնեմ գնդասեղով, չուրջս, որպէսզի լաւ տեսնեմ զանգուածը : Մինչեւ իսկ կը համրեմ գիրերը եւ նշանները : Գլուխներուն համեմատութեան մեծ կարեւորութիւն կուտամ :

Սուրճ, ծխախոտ չատ կը գործածեմ, ինքնաթունաւորումը որ մտաւոր աշխատանքի չափազանցութենէն յառաջ կուգայ : Կ'աշխատիմ գիշերը, մինչեւ ժամը երկու - երեք :

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՈՒԻՀՈՔԸՆ (Մ. Ն.) 17 Ապրիլ.— Խնդրեմ այս երկրորդ եւ վերջին լուսաբանութեանս հաճիք տեղ տալ ձեր պատուական «Յառաջ»ի սեղմ սիւնակներուն մէջ, որ գոնէ Պ. Տիգրանակերտցին մեղմանայ իւր խիստ պահանջներուն մէջ : («Յառաջ», երեք Ապրիլ, 1953) :

Նախ՝ ինչպէս կ'երեւայ, կամ ամբողջութեամբ կարդացած չէ «Ամիդայի Արձագանգներ»ու նախադրութիւնը, եւ կամ պարբերութեան մէջ ըսած եմ. «... Դեռ չատ նիւթեր դուրս կը մնան. ատոնք ալ ուրիչ անձնուէրի մը կը թողում բոլորը միասին — տպուած եւ անտիպ — հաւաքելով նուիրէ նորաշէն, Նորակերտ, Նոր Տիգրանակերտին՝ Հայաստանի մէջ » :

Ասպարէզը բաց է, եթէ Պ. Տիգրանակերտցին կը փափաքի անձնուէր լինել եւ կորուստէ փրկել իւր քով եղած «վաւերական նիւթերը» : Սակայն ինք կը խոստանայ ղրկել այդ նիւթեր իւր ազգական Նշան Սմսարեանին, ի Քալիֆորնիա : Պէտք է յիշեցնեմ իրեն որ նիւթերուն հետ գոնէ 500 տոլար ղրկելու է, որովհետեւ Տիգրանակերտի Հայրենակցականը պատրաստ դրամ չունի : Ամերիկայի մէջ տակաւին տեսնուած չէ ծառ մը որուն վրայ փոխան տերեւներու տոլարներ բուսնին : Քալիֆորնիոյ Տիգրանակերտի Հայրենակցականը վիճակահանութեան տոմսեր հրապարակ հանած է որպէսզի գոնէ նախնական ծախքերուն համար դրամ ունենայ, ապա սկսին նիւթերը հաւաքել : Ինչպէս կ'երեւայ, տակաւին ոչ մէկ ձեռնարկը յաջողած են :

Երկրորդն՝ իր ծածկանունի մասին : Օսմ. սահմանադրութենէն առաջ խոհեմութիւն էր ծածկանուն գործածել հայրենիք մնացած հայրենակիցները պաշտպանելու համար : Սահմանադրութեան հռչակուելէն վերջ ոմանք համեստութեամբ չարունակեցին իրենց ծածկանունները, թէեւ կամաց կամաց յայտնի եղաւ անոնց ինքնութիւնը : Քանի որ աննպաստ քննադատական մըն է գրուածը, լրագրականկանոնով պարտաւոր էր իր իսկական անունը ստորագրել, որովհետեւ Ատլանտեանէն անդին չեն ճանչնար զինքը : Ինչպէս կ'երեւայ կ'ուզէ իր չհաւնած «հէքեաթ»ներուն տեղ իր հաւնած նիւթերը տեղաւորել եւ իր գիտցածները միայն վաւերական, իրաւ նկատել : Կը ցաւիմ որ վերջին տասնըհինգ տարիներուն մէջ իր ով լինելը չէի գիտեր. ամենայն ուրախութեամբ «Ամիդայի Արձագանգներն» իր սրբագրութեան պիտի յանձնէի որպէս զի գոնէ հասարակ Տիգրանակերտցիի մը զգացումները չվիրաւորուէին ... :

Սիրելի Տիգրանակերտցի», քիչ գրոյ՝ չատ հասկցիր :

ՏԻԳՐԱՆ ՄԿՈՒՆԴ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (81)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

— Հազիւ թէ մեր սիրտերը կը բաբախէին յաղթանակի երջանկութիւնով, երբ ցաւի ու լացի աղաղակներ բարձրացան : Զաւակնին կորսնցուցած մայրեր մազերնին կը փետտէին ու մեզի դէմ կը սրտմտէին թէ ինչու թոյլ չտուինք որ մէկ գիշերուան մէջ իրենք ալ մեռած ըլլային ու աչքերնին չբացուէր այլեւս այս սեւ աշխարհին վրայ :

Այրիները, ապշած ու չհաւատալով անոնց սուգին, մեր ձեռքերուն կը նայէին. որբերը չէին հասկնար թէ որբացած են. դեռ հրացաններուս փողերը տաք, ու ձեռքերնիս սեւցած վառօդէն, չէինք գիտեր թէ ուրախանայի՞նք եթէ ոչ տխրէինք մեր յաջողութեան վրայ : Շատերն ալ տուներնին կորսնցուցած, ագարակներնին կողոպուտի տուած, մոխիրը վրայ նստած էին... Ամէն վայրկեան սեւ լուր մը կուգար : Ղարս — Բազարի մէջ 60 տուն եւ հարիւր խրճիթ այրեցաւ եւ բոլորին ալ «մալ»երը «մաֆ» եղան ...

Մինչ տանտէրը իր հանդարտ ձայնով կը պատմէր բոլոր ասոնք, տանը կիներն ու աղջիկները կուգան եւ իբրեւ թէ մեզ առաջին անգամ տեսնէին, յարգանքով կը մօտենան, կը բարեւեն ու կը չարուին մեր դիմացը :

Տան տիրուհին տարէց ու պատկառելի կը կենայ առաջին չարքին վրայ. լայն շալվար մը որուն ձեւը կորսուած է ծալքերու առատութեան մէջ՝ կը վերջանայ բոպիկ սրունքներուն վրայ նեղ գօտիով մը : Մարմնի վերի մասը ծածկուած է տեղական կերպասէ չինուած գծաւոր չփակի մը մէջ, որ կը կաղապարէ իր բազմաթիւ զաւակներ սնուցած հարուստ կուրծքը. չալէ գօտի մը մէջքը կը գրկէ ու կը յառաջանայ մինչեւ փորին վրայ. գլուխը դրած է կարմիր ֆէս մը որուն եզերքը զարդարուած է մանրիկ ոսկիներու չարքով. լաչակը ֆէսին վրայէն անցնելով կը ծածկէ քունքերը, կուգայ մինչեւ կզակը ու վերադառնալով կը կապուի գլխուն վրայ : Հակառակ իր մեծ հեղինակութեանը, որ յայտնի կ'երեւայ թէ իր կեցուածքին եւ թէ իր նայուածքին մէջ որով կը նայի աւելի երիտասարդ կիներու վրայ, անխօս լուռ կը մնայ, կարծես չըթունքները կապուած ըլլային լաչակին պինդ կապովը ,

Մեզ կը հիւրասիրեն խահուէով, ձմերուկով եւ օչարակով : Բոլոր այն միջոցին՝ ստիպուած ենք խմել եւ ուտել այնպիսի հանդիսաւոր եւ սառնային լռութեան մը մէջ որ անհանգիստ կը զգանք ինքզինքնիս եւ մեր չարժումներուն մէջ զգուշաւոր :

Բազմաթիւ զոյգ աչքեր միամիտ հետաքրքրութիւնով մը կը հետեւին մեր չարժուձեւին, ու հազիւ թէ վերջին կաթիլը դնենք մեր չրթունքներուն վրայ՝ քանի մը նորատի օրիորդներ անակնկալ դիւրաշարժութեամբ մը մեր դէմը կ'ոստոստեն կը յափշտակեն գաւաթներն ու կ'աներեւութանան : Եւ ահա դարձեալ տանտէրը, տանտիրուհին եւ բոլոր երէց անդամները ընտանիքին՝ մէկիկ մէկիկ կը մօտենան, ձեռքերնին կ'երկարեն ու չրթունքներնուն եւ գլխնուն տանելով ,կը մրմնջեն .

— Անուշ հրամմեցիք ...

Բոլոր այս ձեւակերպութիւնները որ կը կատարեն արարողութեան մը պէս, կը նային ծիծաղելի թուիլ մեզի, բայց ընդհակառակը գորովանքով կը լեցուինք ու խորապէս կը զգածուինք . աւերուած, հրդեհուած ու ջարդուած կիլիկիոյ մէջ, կորսուած գիւղի մը անկիւնը կը զգանք այն բնազդական կամքը որով ափ մը Հայեր կ'ուզեն տոհմային աւանդութիւնները պահպանել : Այս ալ ինքնապաշտպանութեան ձեւ մը չէ՞ միթէ .ու ակամայ մեր մէջ ալ այդ բնազդը կ'արթննայ հաւասար ուժգնութեամբ, ու մենք ալ մեր հիւրասիրուածի դերը կը կատարենք լըրջութեամբ ու պատկառանքով :

Քիչ յետոյ կուգան ուրիչ գիւղացիներ. տեղին վարժապետը, որ այրիներուն ու որբերուն ցանկը կը բերէ. աւելի վարժ ըլլալով հայերէն խօսելու, մանրամասնութիւնները կը պատմէ, կը չեշտէ Ծին Թորոսի հերոսական դերը :

Զէնքը բանտարկեր են ու հրացանը առնել ուզեր, բայց ինքը առանձին ըմբոստացեր է թշնամիներուն դէմ : «Այս զէնքը «տէօվլէթ»ը յանձնած է ինծի, «տէօլէթ»ը միայն ետ կրնայ առնել » : Յետոյ լսելով եւ անսելով եւ տեսնելով բոլոր այն պատրաստութիւնները որ կ'ընէին «կեավուր»ներու դէմ, սիրտը անհամբերութենէն կ'եռայ ու տարօրինակ ճարպիկութիւնով մը կը ջանայ փախչիլ իր թուրք ընկերներու ձեռքէն :

Ճամբան քանիցս կասկածի կ'ենթարկուի ու միշտ օձիքը կ'ազատէ ու հեւ ի հեւ, չնչասպառ ,կը հասնի Ղարս – Բազար, կ'արթնցնէ անզգուշակից ու ապահովութեան մէջ քնացող հայրենակիցները ու այդպէսով պատճառ կ'ըլլայ որ յանկարծակիի չգան :

Դէպքին բոլոր տեւողութեանը՝ Ծին Թորոս կը մնայ իր եղբայրներուն քով, իր զէնքն ու բազուկները կը դնէ անոնց տրամադրութեան ներքեւ, կը կազմակերպէ դիմադրութիւնը, ու իր անվեհեր քաջութեամբ, սիրտերը բարձր կը բռնէ :

Ծին Թորոս... Խանդաղատանքէ լալու պատրաստ են ամէնքը. եղէկուան աննշան ոստիկանը, թէեւս հոգիով ու մարմինով թրքացած Հայը յանկարծ կ'արթննայ իր ազգային ցաւին մէջ ,ու իրենց նախախնամութիւնը կը դառնայ :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

Տիկին Պլոտո այս առթիւ այցելեցին Յունաստանի պատմական վայրերը :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ կողմէ ազատ արձակուած ամերիկացի Թղթակիցը, Օթիս, որ երկու տարի բանտը մնացած էր, Նիւ-Եորքի Հասնելով տեղեկութիւններ Հաղորդեց իր դատավարութեան մասին: Ըստ թէ Հարցաքննութիւնը «Հոգեբանական» էր: Ինչ որ կը թելադրէին իբեւ խոստովանութիւն Հաւատարմօրէն կ'արտասանէր :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը Գերմանիա վերադարձաւ Լոնտոնէն , լաւագոյն տրամադրութեամբ : Այս առթիւ ըսաւ թէ Չըրչիլ Գերմանիա պիտի այցելէ մօտերս: Իրեն Հաւաստիք տրուած է թէ որեւէ ընդՀանուր Համաձայնութիւն պիտի չկնքուի Արեւմուտքի եւ Արեւելքի միջեւ, ի վնաս Գերմանիոյ :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ աշխատանքի չափը պիտի աւելնայ տասը առ Հարիւր, յունիս մէկէն սկսեալ, զարկ տալու Համար արտադրութեան: Միւս կողմէ, խիստ քննութիւն բացուած է պարենատոմսերու մասին եւ շատեր կը զրկուին :

ԱՒՍՏՐԻՈՅ արտաքին նախարարը արեւմտեան Գերմանիա գնաց, կարգ մը բանակցութիւններ կատարելու Համար :

ԹՈՒՐՔ թերթերը կը գանգատին թէ Սուրիոյ մէջ կը բռնագրաւեն Թրքական ստացուածքները ...

ՉՈՒԻՑԵՐԻԱ պաՀանջեց եա կանչել չեխական դեսպանատան գործակատարը, որ վիրաւորիչ խօսքեր արտասանած էր :

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ
ՕՐ. ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻ

(Առաջին մրցանակ Մարսէյլի երաժշտանոցէն):

Կիրակի, 31 Մայիս ժամը 17ին , Սալ Կավոյի մէջ :

Սիրայօժար մասնակցութեամբ Դաշնակահարուհի ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆԻ :

Տոմսերը 200էն 600: Դիմել Սալ Կավօ , Տէր եւ Տիկին Դաւիթեանի՝

132, Ave. Gambetta, Tél. MEN. 81 - 91

Տէր եւ Տիկ. Պօյաճեանի

83, Rue d'Aboukir, Tél. CEN. 48 - 69

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԾՆՈՂՔՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Սեւրի Մուրատեան վարժարանին մէջ այս Հինգշաբթի ժամը 16ին: Դասախօսն է վարժարանի տեսուչը Հ. Մ. Վ. ՃԱՆԱՇԵԱՆ: Նիւթը՝ «Մեր գաղութը եւ իր պէտքերը» : Մուտքը ազատ է :

PREUVES

Գրական, գիտական, Թատերական քրոնիկներ :

Տարեկան բաժնեգին 1200 ֆրանք, վեցամսեայ 650: Արտասահման 1500 եւ 800: Ուսանողներու Համար 900 եւ 475 ֆրանք: Ձեռքէ՝ 120 ֆրանք :

41, Av. Montaigne - Paris (8e)

Այրի Տիկին Նեվրիկ Ժամկոչեան եւ զաւակները, Սիւզան, Ժագլին եւ Ալիս, Տէր եւ Տիկին Միքայէլ Ժամկոչեան եւ զաւակները (Պոլիս), Այրի Տիկին Փեփրոնէ Խօլմէզեան Փարիզ, Տէր եւ Տիկին ՄիՀրան Խօլմէզեան Փարիզ, Այրի Տիկին ՏիրուՀի Լօքանթաճեան եւ զաւակունք Նիս, Տէր եւ Տիկին Հրանդ Սիմոնեան եւ զաւակունք Ամերիկա, Օր. ԱնաՀիտ Սիմոնեան Ամերիկա, Տէր եւ Տիկին Զատիկ Յակոբեան եւ զաւակները Նիս, սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, Հօր, եղբօր, փեսին, մօրեղբօրորդւոյն եւ ազգականին

Պ. ԼԵՒՈՆ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆԻ

մաՀը որ տեղի ունեցաւ 59 տարեկան Հասակին :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, երեքշաբթի, ժամը 15.30ին Մարսիլիոյ Հայոց Եկեղեցին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ - ՊԱՏԱՐԱԳ.— Այրի Տիկին ԵրիցուՀի Թէրզեան իր ամուսնոյն Տէր Շ. քՀնյ. Թէրզեանի վախճանման երկրորդ տարեդարձին առթիւ (22 Մայիս 1951) կը յայտնէ թէ պատարագ եւ ՀոգեՀանգիստ տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի, Սէն Ժէրոմ Ս. ՍաՀակ Մեսրոբ եկեղեցիին մէջ : Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ :

ՄԱՅԻՍ 28–Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

30 Մայիս Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս Ե. թաղամասի քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ :

PLACE DU PANTHÉON

Մանրամասնութիւնները շուտով :

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

30 Մայիս, շաբաթ երեկոյեան, Օրլոժի սրահը, 143 Քուր Լաֆայէթ :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

30 Մայիս շաբաթ գիշերուընէ մինչեւ առտուան ժամը 2:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ
38ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի 24 Մայիս, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր .

Salle Mazenod, 88, Rue d'Aubagne

Հրաւիրուած են մարսիլիաՀայ քաղաքական կուսակցութիւնները, Հայ Առաքելական, Հայ Կաթողիկէ, Հայ Աւետարանական Եկեղեցիներու եւ Առաջնորդարաններու վարչութիւնները, Հ. Բ. Ը. Միութիւնը, Հայ Լեգէոնական Միութիւնը, Արմենիա երգչախումբը, Հայ Կապոյտ Խաչը, Հայր. Միութիւնները եւ բոլոր ազգ. կազմակերպութիւնները :

Կը նախագաՀէ՝ Միութեան Հիմնադիրներէն Ա. ՀԻՒՍԵԱՆ,

Կը խօսին՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ եւ ՓՐՈՖ. Գ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ եւ

Մասնակցող կուսակցութեանց ներկայացուցիչները :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Տէր եւ Տիկին Ստեփանեան, Պ. Ժ. Գասպարեան, Շ. Հրաչեան (երգ) , Ալիս Յարութիւնեան, Ա. Սէրէնկիւլեան, Թադոյեան եւ Սարգիս Սարգիսեան (արտասանութիւն), Օր. Ա. Ակինեան (դաշնակ):

Պարերը ժամը 20էն կէս գիշեր :

Orchestre LYRE - BAND

Տոմսերու Համար դիմել՝ Վարդան Պանտիկեան՝ 27 ռիւ տ'Օպաներ : ՅովՀ. Հացագործեան 15 ռիւ Լօնկ տէ Քափուսին, Մ. ՇաՀինեան 26 ռիւ տէ Փըթիթ Մարի, Սիմոն Աւտոյեան 7 Փլաս տ'Էքս եւ Արամ Հիւսեան 26 Պուլվ. Ռապաթօ :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՆախաձեռնութեամբՀայր. Միութեան:

Այս շաբաթ, ժամը 8ին, Սալ տէ Ֆէթի մէջ:

Հրաւիրուած են բոլոր կուսակցութիւնները եւ միութիւնները :

Կը նախագաՀէ Ա. ԽԼՕԵԱՆ

Կը խօսի Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Խօսք կ'առնէ ֆրանսական ընկերվարական կուսակցութեան ներկայացուցիչը :

Գեղարուեստական խնամուած ճոխ բաժին: Մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի «Արաքս» երգչախումբին , ղեկավարութեամբ Հ. Յ. ԼԵՒՈՆԵԱՆ :

Եւրոպական պարեր, ճոխ շքասեղան (պիւֆէ): Մուտքը ազատ է

ՆՈՐ ՄԱՏՈՒՌԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ ԼԱՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Լասիոթան ալ երեսուն տարիներ վերջ, կ'ունենայ իր սեփական մատուռը : Շինութիւնը վերջացած ըլլալով՝ բացման Հանդիսաւոր արարողութիւնը պիտի կատարուի Հոգեգալստեան երկուշաբթի առաւօտ: Արարողութեան կը մասնակցին՝ Մարսիլիոյ քաՀանայից դասը ամբողջ կազմով, նոյնպէս Պօմոնի դպրաց դասը եւ Լասիոթայի երգեցիկ խումբը ղեկավարութեամբ երկու դպրապետներու՝ Լեւոն ՃէրաՀեանի եւ Յակոբ Մալաքեանի եւ սպասարկութեամբ աւագ սարգաւագ Գաբրիէլ Լուսարարեանի :

Այս տօնակատարութեան առթիւ՝ կը Հրաւիրենք անխտիր բոլոր Հանրային, մշակութային եւ բարենպատակ կազմակերպութիւնները եւ Հասարակութիւնը :

Յետ պատարագի ՀոգեՀանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի , եկեղեցւոյս բարերար Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Յարութիւնեանի, ըստ խնդրանաց Տէր եւ Տիկ. Տիգրան Թորոսեանի՝ իրենց վաղամեռիկ Հօր՝ Պ. Յակոբ Զէքմէնեանի Հոգւոյն, ինչպէս եւ եկեղեցւոյս սատարող բոլոր ննջեցելոց Համար:

Մարսէյլէն Լա Սիոթա օթօքար կը բանի ժամը 6, 8, 8.45, 10, 12 :

« ԱՐԱՔՍ »

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը Հրատարակուի ամիսը երեք անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ .—

Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 ֆր.,

Արտասահման՝ 1400 ֆր.:

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél . TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ.—Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը:

Լոյս տեսաւ 13րդ թիւը :

ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ՌՈՒԲԷՆԻ
ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

150 օրինակ միայն ամբողջ Եւրոպայի Համար :

Եօթը Հատորը միասին, կ'արժէ վեց Հազար ֆր. Թղթատարի ծախքով :

Ստանալու Համար դիմել՝

Mme Anna Ter Minassian
56,Rue Frédéric Clément,Garches (SetO)
FRANCE

Բոլոր առաքումները

Contre remboursement

Կամ անձամբ դիմել Յառաջի վարչութեան :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ Հրապարակային դասախօսութիւն մը սարքած է Արնուվիլ լէ Կոնէսի մէջ, շաբաթ օրը, 23 Մայիս, ժամը 21ին, Եկեղեցւոյ սրաՀին մէջ (Ռիւ տը Փառք) : Դասախօսն է պրոֆ. Խերումեան : Նիւթը՝ « Կուսի Սանկին» : Կար տիւ Նորէն շոգեկառք առնել եւ իջնել Վիլիէ լը Պէլ-Կոնէսի կայարանը: Մուտքը ազատ է :

ՀՐԱՒԷՐ.— Բարեգործականի Փարիզի մասնաճիւղի Տիկնանց յանձնախումբը կազմակերպած է մրցում մը Հայերէն արտասանութիւններու, վեցէն տասնըմէկ տարեկան մանուկներու Համար, Մայիս 28 Հինգշաբթի ցերեկէ վերջ ժամը 17ին, Բարեգործականի սրաՀներուն մէջ :

Առաջին Հանդիսացողը պիտի ստանայ իբրեւ մրցանակ Հազար ֆրանք, երկրորդը 750 ֆր. եւ երրորդը 500 ֆրանք :

Կը խնդրուի բոլոր միօրեայ վարժարաններու ուսուցիչներէն եւ ծնողքներէն ներկայացնել իրենց արժանաւոր զաւակները:

Մուտքը ձրի է :

Մասնակցողներու անունը եւ տարիքը կանխաւ ղրկել նամակով Հետեւեալ Հասցէին.—

«Comité des Dames de l'U.G.A.B.»
11. Square Alboni, Paris

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՊՈԼՍՈՅ Կեդր. Վարժարանի Փարիզի նախկին սաները կը Հրաւիրեն իրենց ընկերները եւ Հասարակութիւնը, Մայիս 24ին, Հոգեգալստի տօնին օրը, Փարիզի Հայոց եկեղեցին ուր ՀոգեՀանգստեան պատարագ եւ պաշտօն պիտի կատարուի Կեդրոնականի նախկին սան փրոֆ. Հրաչեայ Աճառեանի (իր մաՀուան քառասունքին առթիւ) , փրոֆ. Երուանդ Մանուէլեանի, Վաղարշակ Մեսրոպեանի եւ բոլոր Հանգուցեալ կեդրոնականցիներու յիշատակին Համար :

PEINTURE DECORATION
VITRERIE, RAVALEMENTS
SOCIÉTÉ ARMIN
PAPIERS, PEINTS
DERNIERE NOUVEAUTE
25, Rue des Pivoines, Alfortville
Téléphone: ENT. 17 - 65

Ամենավերջին դրութեամբ:

Մեր մատչելի գիները խիստ նպաստաւոր են Հայկական Հաստատութեանց եւ ճարտարապետներու Համար:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդՀ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, սովորական Հաւաքատեղին: Բոլորին ներկայութիւնը անՀրաժեշտ է : Ներկայանալ անդամատետրերով:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Սեւրի Մուրատեան վարժարանի, Տիկնանց Միութեան Հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 31-ին, կիրակի օրը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Պոմոնի Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցի ամավերջի Հանդէսը, Յունիս 21ին :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ յառաջիկայ Հաւաքոյթը (չորեքշաբթի երեկոյ, Քատէ սրճարանի վերնայարկը), նուիրուած է նորոգ Հանգուցեալ բազմաբեղուն բանասէր եւ լեզուաբան Հրաչեայ Աճառեանի յիշատակին : Կը խօսին Պ. Պ. ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ եւ ՀԱՅԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ :

Մուտքը ազատ է :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Ֆ. Կ .Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը տօնէ իր Օրը Յունիս 7ին, կիրակի ժամը ճիշդ երեքին Սեւրի Մուրատեան վարժարանի «Պէշիկթաշլեան» սրաՀին մէջ, 26 ռիւ Թրօյօն Սեւր:

Գեղարուեստական բաժին. — ՔՕՐՐԱՏՕ, սիրայօժար մասնակցութեամբ ծանօթ դերասան Մըըրեանի :

Հայկական պար՝ Կապոյտ Խաչի պարախումբի կողմէ Օր. Ալ. ԳԱՎԷՋԵԱՆԻ ղեկավարութեամբ : Նոր պարեր շքեղ տարազներով: Դաշնակի ու դափի ընկերակցութեամբ Պ. Պ. Եդ. Գավէզեանի եւ Բենոյի : Մուտք 200 ֆրանք

ԼԻԼԱՅԻՆ

Միշտ լաւագոյն ճաշը կրնաք ընել հոն, իսկ շաբաթ եւ կիրակի օրերը ունկնդրել նաեւ արեւելեան նուագ:

Ձեր ճամբուն վրայ է

Լ Ի Լ Ա Ն

24, Rue Saint Lazare, Paris 9e
Métro Trinité, Notre Dame de Lorette

ԱԼՔԱԶ ԵՒ ՈՐԴԻ
ՏԱՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼԸ

Երգապնակներու (տիսք) մեծ Հաստատութիւնը, ԱԼՔԱԶ տօնական օրերու առթիւ Հրապարակ Հանած է « տիսք »երու նոր շարք մը.—

Դերասան ԳՄԲԷԹԵԱՆԻՆ 6 լաւագոյն արտասանութիւնները:

Նոյնպէս ՈՒՏԻ ՀՐԱՆԴԻ Հայերէն եւ սօլօ արեւելեան ոճով երգուած Հեղինակութիւնները, 15 տիսք:

Նախորդ Հայկ. ժող. երգերու ճոխ մըթերքովը ներկայիս մեր երգացանկը բարձրացած է 75ի:

Այս բոլորը կեդրոնացած պիտի գտնէք՝

1.— ALKAZ Marseille 23, Rue st. Barbe

HATCHERIAN Lyon, 65, Rue Dunoir,

Այս երկու կեդրոնատեղիներուն մէջ « փիկըփ »ներ Հաստատուած են: Փափաքողները կրնան ներկայանալ՝ կատարելու Համար իրենց ընտրութիւնը:

LES MEILLEURES

DRAPERIES ET FOURNITURES

POUR TAILLEURS

Chez A. HAMALIAN

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Les meilleurs articles

aux meilleurs prix

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9e)
Tél.: Pro. 86-60 C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
20
ՄԱՅԻՍ
MERCREDI
20 MAI
1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7070 · Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ · ՆԱՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2481

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԺԱՄԱՆԱԿԸ ԵՏ ՉԻ ԳԱՐ

Յուսաբեր «Ահազանգ» անուանած էր Ամերիկահայ Կրթական Յանձնախումբին կոչը :

Բուն բառն է: Դժբախտաբար ուշ մնացած են: Ուշ մնացած ենք բոլորս ալ :

Այս ահազանգը կրնար հնչել 1925ին, երբ Հայաստան իր նոր կարգուսարքին հիմերը կ'ամրացնէր: Երբ զանգուածային արտագաղթ մը կը խափանէր որեւէ լաւատեսութիւն՝ քաղաքական տեսակէտով:

Ո՞վ կրցաւ չափել սպիտակ ջարդին խորութիւնը, վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին :

Եթէ Ամերիկան հեռու է, այստեղ ամէն օր մեր աչքին առջեւ կը տեսնենք բացուած փոսերը :

Շատոնց փրթած է կապը՝ բիւրաւոր երիտասարդներու եւ ազգային ամբողջութեան միջեւ :

Լայն ճեղքեր բացուած են միեւնոյն հօսանքին հին եւ նոր թեւերուն միջեւ:

Նոյն ընտանիքին անդամները իրար կը հասկնան միայն ճաշասեղանին վրայ, իբրեւ ընդհանուր երեւոյթ :

Մենք տակաւին երկրորդ սերունդն է որ կը բարեւենք այս ափերուն վրայ, ինչպէս Հարաւ. Ամերիկան :

Անդին, Հիւս. Ամերիկան արդէն երեք սերունդ կը համրէ, սկսելով 1880էն :

Ամբողջ ողբերգութիւն մը չէ՞ կազմեր ամերիկեան պատմութիւնը ,— « Մեծ հայրիկը մեռաւ, թերթ մի ղրկէք »:

Ըսել կ'ուզեն թէ հայերէն կարդացող չէ մնացած ընտանիքին մէջ :

Այստեղ ալ կը լսենք, հետզհետէ աւելի յաճախ :

— Մայրիկը (կամ հայրիկը) մեռաւ , թերթ մի ղրկէք :

Երբեմն ալ օտարագրի կ'ըլլայ որ կը ծանուցանէ.

— Ամուսինս մեռաւ, զաւակներս ձեր լեզուն չեն գիտեր ...

Երէցները կը գանգատին թէ երիտասարդները չեն հետաքրքրուիր հայկական հանդէսներով: Ոչ իսկ իրենց համար սարքուած դասընթացքներով եւ դասախօսութիւններով :

Երիտասարդներէն անոնք որ «հայկականութեան» ճիգեր կը փորձեն , իրենց կարգին կը տրտնջան թէ երէցները իրենց բացակայութեամբ կը փայլին, երբ իրենք ձեռնարկ մը կատարեն :

Երկուքին համար ալ պատրուակներ չեն պակսիր : Եւ հետզհետէ սովորական , բնական կը դառնայ այս անջատումը :

Երկու թեւերը իրար կը գտնեն որեւէ հանդէսի պաշտօնական մասէն ետք , երբ ճազը կը հնչէ եւ զոյգերը կը թաւալին :

Եթէ իւրաքանչիւր կուսակցութեան , ազգ. կազմակերպութեան, Հայր . Միութեան, Կ. Խաչերու կամ Բարեգործականի անդամները միայն իրենց եւ բոլորտիքեան ընտանիքներու զաւակները փրկէին , ճամբուն կէսը կտրած կ'ըլլայինք :

Մինչդեռ, ամէնէն առաջ անոնք են որ թմրութեան եւ անշարժութեան մթնոլորտ մը կը ստեղծեն :

Կրօնական Միութեան մը անդամներուն չափ ալ նախանձախնդրութիւն չունին անոնք :

Եւ կը մոռնան որ, ի վերջոյ չարաչար պիտի տուժեն, երբ այլեւս միս – ոսկոր կապած ըլլան իրենց զաւակները՝ օտարացման ճամբուն վրայ :

Այն ատեն ի զուր պիտի փնտռեն կորսուած ժամանակը: Եւ ի զուր մոխիր պիտի ցանեն իրենց գլուխներուն վրայ :

Արդէն չկա՞ն ընտանիքներ ուր աղաւներ կը կոչեն, օրն ի բուն , խուճապի մատնելով աղանիներն ու տատրակները :

Եւրոպայի մէջ ըլլայ թէ Ամերիկայի, սերունդի փրկութեան, ինքնապաշտպանութեան պայքարը պիտի սկսի տունէն :

Այնուհետեւ կը սկսի նոր շրջան մը, որու մասին պիտի խօսինք առանձին: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ ԿԸ ԾԱՒԱԼԻՆ

★

ԵՐԷԿՈՒԱՆ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔՆԵՐ

Փարիզի հանրակառքի եւ մեթրոյի աշխատաւորները նորէն գործադուլ յայտարարած էին երէկ, երեքշաբթի, համաձայն Բչ. գիշեր տրուած որոշման :

Ստորերկրեայ երկաթուղին (մեթրօ) կը բանէր կրճատեալ , 45 %, բաղդատելով անցեալ չաբթուան հետ: Հանրակառքերը գրեթէ անհետացած էին: Կառավարութիւնը նախատեսելով այս ցոյցը, մասնաւոր կառքեր տրամադրած էր, մարդ գլուխ 50 ֆրանք: Աննկարագրելի էր խճողումը գլխաւոր պողոտաներուն վրայ : Սակաչարժները (թաքսի) անընդհատ կը բանէին :

Երկաթուղիներու , ելեկտրականութեան, կազի եւն. աշխատաւորներն ալ նոր միջոցներ կը խորհին, իբրեւ բողոքի ցոյց: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն , երկաթուղիներու պաշտօնեաները 24 ժամուան համար գործադուլ պիտի հռչակեն ուրբաթ օր, կամ Հոգեգալուստի տօներէն վերջ: Կազի եւ ելեկտրականութեան աշխատաւորները նոր ժողով մը գումարեցին երէկ ,որոշելու համար աշխատանքի դադարին օրը (թերեւս այսօր, չորեքշաբթի): Կարգ մը անկախ սենտիքաներ կ'ընդդիմանան ընդհ. գործադուլին :

Պետական պաշտօնեաներու ընդհ. դաշնակցութիւնն ալ կը խորհրդակցի զանազան կազմակերպութեանց հետ, բողոքի ցոյց մը սարքելու համար: Խլրտումներ կը նշմարուին նաեւ բարձրագոյն վարժարաններու եւ շատ մը գործարաններու մէջ:

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՀՈԳԵՐԸ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, առեւտրական տորմիղի սպաներուն եւ նաւաստիներուն գործադուլը գրեթէ վերջացած է: Միայն Հաւրի մէջ սպաները կ'ընդդիմանային, մինչեւ երէկ: Առժամեայ կարգադրութիւն մը եղած է, վարչապետին իրաւարարութեամբ: Մասնաւոր յանձնաժողով մը պիտի կազմուի մինչեւ 15 օր , աշխատանքի պայմանները վերջնապէս ճշդելու համար: Վարչապետը իր վճիռը հաղորդած ատեն յայտնեց թէ ներկայ տնտեսական կացութիւնը թոյլ չի տար ամբողջովին գոհացնել եղած պահանջները: Բայց որոշեց աւելցնել տարեկան արձակուրդի օրերը, համաձայն նաւագնացութեան պայմաններուն: Այն սպաները որոնք վեց ամսուան ճամբորդութիւն մը կը կատարեն առանց Ֆրանսա վերադառնալու, ութ օր արձակուրդ պիտի ստանան ամէն ամիս եւն .:

× Ազգ. ժողովը կը շարունակէ քննել կառավարութեան ելմտական օրինագիծները : Այս առթիւ գուշակութիւններ կը կատարուին ելքի մասին: Լաւատեսներ կը կարծեն թէ դահլիճը պիտի կրնայ վստահութիւն շահիլ աննշան մեծամասնութեամբ : Ամենամեծ դժուարութիւնը կը պատճառէ ալքոլի տուրքին յաւելումը , որուն վրայ կը պնդէ վարչապետը , նոյն իսկ առողջապահական տեսակէտով: Պ. Փինէ եւս այս փորձը կատարեց, բայց ընդդիմադիրները տապալեցին իր դահլիճը :

Ազգ. ժողովին տեղեկաբերը իր զեկուցման մէջ չէնտեց թէ կառավարութիւնը չուզեր գոհանալ դիւրին լուծումներով : Իր զեկուցումէն ետք, համայնավար ներկայացուցիչը խստօրէն քննադատեց դահլիճին քաղաքականութիւնը, սկսելով Հնդկաչինի պատերազմէն : Վարչապետը դիտել տուաւ թէ այդ պատերազմը սկսած էր, երբ համայնավարները իշխանութեան գլուխ կը գտնուէին :

ԹՈՒՐՔԻԱ ԿԸ ՎԱՒԵՐԱՑՆԷ ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԸ

Թուրքիոյ ազգ. ժողովը մայիս 18ին միաձայնութեամբ վաւերացուց պալքանեան նոր դաշինքը որ կը տրամադրէ զինուորական եւ դիւանագիտական կանոնաւոր խորհրդակցութիւններ կատարել Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ հետ :

Թէեւ նոր համաձայնութիւնը զինուորական մասնաւոր յանձնառութիւններ չի պարունակեր, բայց կարեւոր քայլ մը կը համարուի՝ ամրապնդելու համար ազատ աշխարհին դիրքը Հարաւ - արեւելեան Եւրոպայի մէջ: Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ խորհրդարանները աւելի կանուխ վաւերացուցին համաձայնութիւնը , — ստորագրութենէն քանի մը օր ետք : (Դաշինքը ստորագրուեցաւ Անգարայի մէջ, Փետր. 28ին): Անոնց վաւերացումն ալ միաձայն էր :

Դաշինքին գործադրութիւնը պիտի սկսի՝ երբ վաւերագիրները յանձնուին Եուկոսլաւիոյ արտաքին գործերու պաշտօնատունը, ինչ որ պարզ ձեւակերպութիւն մըն է :

Թուրքիոյ ազգ. ժողովին մէջ, ընդդիմադիր երեսփոխան մը, Ահմէ Տողան , յոյս յայտնեց թէ ուրիշ պալքանեան ազգեր ալ պիտի միանան այս դաշինքին, որ կնքուած է հինգ տարուան համար եւ բաց է ամէնուն առջեւ: Հաւանական թեկնածուներէն մէկը Իտալիան է, բայց Թրիէսթէի վէճը կը դժուարացնէ իր անդամակցութիւնը: Դաշինքին նախաբանը կ'ըսէ թէ երեք ազգերը համոզուած են որ իրենց հաւաքական շահը կը պահանջէ յարմար միջոցները ձեռք առնել, ապահովելու համար խաղաղութիւնը իրենց շրջանին մէջ:

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Ֆ. Տըլլըս Պաղտատէն մեկնած ատեն յայտարարեց թէ իր կարծիքով՝ կառավարութիւնը միշտ անտեսած է այս երկիրը (Իրաք), որ կը գտնուի Թուրքիոյ հարաւային եւ արեւելեան կողմը , բայց կը յուսայ թէ իր ճամբորդութենէն վերջ կացութիւնը պիտի շտկուի: Նախարարը շատ գոհ կ'երեւայ իր քննական պտոյտէն: Երբ հարցուցին թէ ճի՞շդ է որ կրնայ ելք մը գտնել անգլեւեգիպտական վէճին լուծման համար, պատասխանեց . — Շատ մը գուշակութիւններ կը կատարուին այդ մասին »:

Պ. Տըլլըս եւ իր հետեւորդները երկու ժամուան տեսակցութիւն մը ունեցան Իրաքի Զօրս Մեծերուն հետ,— Վարչապետ Ճէմիլ Մատֆայ, ազգ. պաշտպանութեան նախարար Նուրի Սայիտ, արտաքին նախարար Թէվֆիք Սուէյտի եւ փոխ – վարչապետ Ալի Ճէվտէթ: Թագաւորն ալ սեղան մը սարքած էր ի պատիւ հիւրերուն : Պ. Տըլլըս տեսակցեցաւ նաեւ

(Շարունակութիւնը կարդալ Գ. Էջ)

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՆՈՐ ԱԿՈՒՄԲԸ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

ՊԷՅՐՈՒԹ, 14 Մայիս (Յառաջ).— Դատական վճռի մը հետեւանքով, Հ. Մ. Ը. Մ. Պէյրութի ակումբը շուտով պարպելու հարկադրանքին տակ կը գտնուէին: Այս կացութեան առջեւ, Միութեան տեղական եւ շրջանային վարչութիւնները տենդագին աշխատանքի լծուած էին անպայման սեփական ակումբ մը ունենալու համար :

Շնորհիւ կատարուած աշխատանքներուն, Հ. Մ .Ը. Մ. կրցած է ունենալ իր ակումբը, որուն կանխավճարը — մօտ 15 հազար լիր. ոսկի — տրուած է արդէն :

Նոր ակումբը, որ պիտի ունենայ պասքէթպօլի եւ թենիսի դաշտեր ու ժողովարահ մը, կը գտնուի ճեմարանի քովի փողոցին՝ վրայ, հայկական թաղամասի մը մէջ ու յարմարագոյն վայրն է միութեան նպատակներուն ծառայելու համար :

Հ. Մ. Ը. Մ.ի անմիջական շրջանակին մէջ կատարուած հանգանակութենէն գոյացած զ քանըհինգ հազար լիր. ոսկի , բայց հողին գինը ամբողջութեամբ վճարելու եւ ակումբը վերջնապէս յարդարելու համար անհրաժեշտ է 150 հազար լ. ոսկիի գումար մը: Հ. Մ. Ը. Մ.ի տեղական եւ Շրջ. վարչութիւնները այս գումարը ապահովելու համար, որոշած են ընդհանուր հանգանակութիւն մը կատարել: Արդէն գործի ձեռնարկուած է մեծ խանդավառութեամբ :

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

★

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք. — Ընկեր Սահակ Յովհաննէեան 1500 ֆր.:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՐՀԵՍՏԸ

Յառաջ վերջերս ամփոփեց տեղական թերթի մը մէկ հարցարանը , ուղղուած՝ գրագէտներու եւ արուեստագէտներու:

— Անհրաժեշտ կը գտնէ՞ք երկրորդ արհեստ մը :

Կամ — Բ. արհեստը օգտակա՞ր է թէ վնասակար, ձեր ստեղծագործութեան համար:

Պատասխանները մեծ մասով այն տպաւորութիւնը կը ձգէին թէ անհրաժեշտ , մինչեւ անգամ օգտակար է երկրորդ արհեստը :

Ամէն պարագայի մէջ, կը թեթեւցնէ ապրուստի հոգը:

Յետոյ, կ'ընդլայնէ հորիզոնը :

Եւ վերջապէս, գրողը չի հարկադրուիր թուղթ մրոտել եւ ընթացիկ ապրանք արտադրել, ամբոխին կեր նարել, ապրելու համար :

Ես ալ փորձեցայ հարեւանցի ակնարկ մը նետել մեր փոքր ածուին վրայ :

— Ի՞նչ կը բանիս, Փոլատեան :

= Տրջուն հաշուակալ եմ: Այսպէս ապահովելով ապրուստս, աւելի ազատօրէն կը նուիրուիմ գրականութեան: Նիւթական հոգս կապ չունի գիրքերու վաճառման հետ :

— Իսկ դո՞ւն, Թոփալեան :

= Եթէ գրաշարութիւն չգիտնայի, պիտի ստիպուէի շապիկ հագնիլ, «Արեւագալ» երգելու համար: Իսկ մեր լուսաղբարները ի՞նչ պիտի բանէին առանց «Արաքս»ի (տպարան)...

— Բալուեան, ո՞ւր մնաց «Ջուարթնոց »ը:

= Օրն ի բուն կաշի քերթելով զբաղած եմ, կանացի կօշիկներ պատրաստելու համար: վերջին պահուն «տիսք»ն ալ օգնութեան հասաւ: Եթէ գրելով եւ գիրք ծախելով զբաղէի ...

«Շարն ընդ հուպ »: ՎԱՀԷ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ՅՈՎԱԿ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք թէ Մայիս մէկին Թեհրանի մէջ մեռած է ընկեր Յովակ Ստեփանեան, 70 տարեկան:

Ողբացեալ ընկերը , որ պատերազմէն առաջ կ'աշխատակցէր նաեւ «Յառաջ»ի , ծնած էր Շուշի եւ ուսումը առած Ղարաբաղի թեմական դպրոցին մէջ: Երկար ատեն եղած է ուսուցիչ Կովկասի եւ Իրանի մէջ: Ունի բազմաթիւ ուսումնասիրութիւններ, գրական հարցերու մասին, տըպագիր թէ անտիպ :

ՄԵՐ ԱՐՇԱԿԸ

•

Իր անունով զինք կը կոչէինք, ոչ թէ մականունով։ Մտերմութեա՞ն հետեւանք էր, թէ ոչ իրեն աւելի կը վայելէր Արշակը, քան թէ Յովհաննէսեանը։ Չեմ գիտեր։ Բայց կը յիշեմ, թէ գոհունակութիւն, նոյն ատեն հպարտութիւն զգաց, երբ օր մը Գահիրէի մէջ կը նախագահէր «Համազգային»ի կազմակերպած Արշակ Թագաւորի դատավարութեան։ Իր շատ սիրած մէկ խօսքն էր՝ Հայոց ազգը ··· ։

Նուխի գաւառէն էր, հայրենակիցը զօրավար Սիլիկեանի եւ Կուկունեանի։ Առաջին երկուքը տեսած եմ, այնքան իրարու նման էին իրենց գանկերուն տեսքով։ Իսկապէս շահեկան է, հայ ցեղի ուսումնասիրութեան տեսակէտէն, զանազան գաւառներու մեր հայրենակիցներուն գանկերու կազմութիւնը ։

Արշակին մէջ նշմարելի էր աւանդապաշտ Հայու տիպարը։ Ինքնափոփ, վերապահ, սակաւապէտ։ Արշակի միտքը դանդաղ կը գործէր ,բայց գաղափար մը, տեսակէտ մը իւրացնելէ ետք, կը դառնար անդրդուելի, իր մտածումները կը պաշտպանէր յամառութեամբ ու կիրքով։ Դիւրութեամբ չէր մոռնար բարեկամներն ու հակառակորդները ։ Քաղաքական «քոմբինեզոն»ներ անյարիր էին իրեն ։ Այս տեսակէտէն՝ հակապատկերն էր միւս Արշակին՝ Ջամալեանին ։

Երբ կ'արտայայտուէր Լիբանանի հոծ հայ գաղութի, անոր ազգային, մշակութային կեանքին, մեր կազմակերպութեան, Գթութեան Խաչին, Համազգայինին ու Պատանեկան Միութեան մասին, Արշակ կը ցնէր իր գլուխը, նոյն ատեն թուանշաններ շարելով։ Ուրախ էր ձեռք բերուած նուաճումներուն համար, որոնց խառնուած էր իր քրտինքն ալ ։

Երեսնամեակ մը առաջ, Պէյրութի մէջ, « Փիւնիկ »ի հրատարակիչներէն ու խմբագիրներէն եղաւ։ Օրաթերթի խմբագրական արագ աշխատանքները անհամապատասխան էին իր խառնուածքին։ Թէեւ ինք այդ կարծիքը չունէր, ինչպէս շատեր ։ Նոյնիսկ Զաւարեանի մասին կը պատմեն, թէ դժգոհ էր, որ իրեն յանձնուած չէր կուսակցական օրգանի խմբագրութիւնը ։

« Փիւնիկ »ի դադարումէն ետք, Արշակի կատարած գործը Լիբանանի մէջ դարձաւ աւելի արդիւնաւէտ ու մնայուն։ Անտարակոյս տպագիր խօսքը թանկարժէք է։ Բայց բանաւոր քարոզչութիւնը, անձնական շփումները զանգուածներու հետ, նոյնքան տպաւորիչ են ու մնայուն հետք կը ձգեն ։

Արշակ գտնուած էր Բաքու, ապա, Հայաստանի Հանրապետութեան շրջանին, Խորհրդարանի անդամ էր, Փետրուար 18ի ժողովրդական ապստամբութեան ատեն Փրկութեան Կոմիտէի մէջ զինուորական նախարարի պաշտօն ստանձնած էր ու մօտէն ճանչցած բոլշեւիկներու հրէշային դէմքը ։ Սփիւռքի մէջ փորձառութիւն ունեցաւ երբեք չխաբուելու անոնց դաւերէն, իսկ պայքարի ընթացքին ցուցաբերեց կորով ու արիութիւն ։

Քանի մը ընկերներ իրենց յուշերուն մէջ պատմեցին ,թէ Հայաստանի խորհրդայնացումի նախօրէին, Երեւանի մէջ գումարուած խորհրդակցական ժողովին, Արշակ մէկն էր անոնցմէ, որոնք պահանջեցին մերժել Սովետներու լիազօր Լեգրանի ներկայացուցած վերջնագիրը եւ գոնէ ձեւական դիմադրութիւն մը փորձել, պատմութեան մէջ վիճելի չդարձնելու համար հայութեան անկախութեան ձըգտումը ։

Հայկական բանակը բոլորովին քայքայուած էր համայնավարներու թունաւոր քարոզչութեան հետեւանքով, եւ կարելի չէր գործադրել առաջարկուած դիմադրութիւնը ։Բայց երկու եւ կէս ամիս ետք , Հայաստանի աշխատաւորութիւնը յուսախաբ եղաւ, տեսնելով որ Թուրքին պակաս ձգած չարիքը բոլշեւիկը կը լրացնէր։ Հայ գիւղացին բահով ու բրիչով զայն դուրս շպրտեց։ Ազրպէյճանէն ետք եթէ Վրաստան ինկած չըլլար, Հայաստան աւելի երկար պիտի կրնար դիմադրել թշնամիին։ Ամէն պարագայի մէջ , առաջարկուած ձեւական դիմադրութենէն շատ աւելին կատարեց հայութիւնը ինքնաբերաբար, արդար ընդվզումով մը ։

Լենինահայաստանէն Թաւրիզ, ապա Լիբանան հաստատուելէ ետք 1926ին, Արշակ գրքոյկ մը հրատարակեց, « Հայաստանի խորհրդային իշխանութեան բնոյթը » (մատենաշար) «Յուսաբեր»)։ Պատմական փաստաթուղթով մը ցոյց կը տրուէր Լենինահայաստանի կառավարութեան, « աւելի ճիշդ՝ հայ մարդու մտահոգութիւնները հայ ժողովուրդի պահպանութեան եւ պաշտպանութեան վերաբերմամբ եւ օտար, անհարազատ իշխանութեան աշխարհակալական ձգտումները »։

Արշակ երկու տարի մնաց Ամերիկա եւ մէկ տարի Եգիպտոս, կարճ ժամանակով՝ Սուրիա։ Օտարութեան մէջ մնացած տարիները անցուց Լիբանան։ Ուր որ գնաց, ինքզինք հարազատ զգաց իր ազգակիցներուն մէջ եւ եղաւ այն քիչերէն , որոնք կանուխէն զգացին, թէ Սփիւռքի մէջ հայրենաշէն գործ կար կատարելիք ։

Պիտի խոստովանինք, թէ Արշակ տաղանդաւոր գրող մը չէր։ Բայց պէտք է անմիջապէս աւելցնել, թէ շնորհիւ իր հաստատուն նկարագրին, ազգային հաւատքին, հանրային աշխատանքներու մէջ ծառայելու իր պատրաստակամութեան , ան պակաս գործ չտեսաւ տաղանդաւորներէն։ Եւ չկա՞ն բազմաշնորհ մարդիկ , որոնք անձնասիրութեամբ ու նկարագրի այլ թերութիւններով իրենց շինածին չափ ալ կը քանդեն ։

Արշակ ընկերական ոգի ունէր, գիտէր հանրային օգուտը գերադասել փոքր փառասիրութիւններէ ։ Յարգուած էր ամէնքէն, որովհետեւ գիտէր յարգել ուրիշը եւ տեւապէս տրամադրուած էր հանրային աշխատանքներու ։ Իրեն համար անծանօթ էին մոլութիւնները։ Միակ «մոլութիւն »ը ազգին ծառայելն էր ։

Տուաւ իր ժողովուրդին ինչ որ ունէր , առանց սակարկելու։ Իր կեանքի ընկերուհին՝ տիկին Գոհար, գոհար բնաւորութեամբ , աջակից ու բաժնեկից դարձաւ Արշակի աշխատանքին եւ փառքին ։ Երկար տարիներ Արշակ պաշտօնավարեց Էշրէֆիէի (Պէյրութ) ազգային վարժարանին մէջ, իսկ տիկին Գոհար, ճեմարանին։ Անձնական միակ ցանկութիւն մը ունեցան, հնարաւորութիւն տալ իրենց շնորհալի աղջկան՝ օրիորդ Ոսկիին՝ իր երաժշտական ուսումը աւարտելու Զուիցերիոյ մէջ ։ Այս տարի արդէն ան կ'աւարտէ երաժշտանոցը ։ «Վերթիւող »ի տիտղոսով հայ աղջիկ մը դաշնակի դասընթացքը առաջին անգամ է, որ կ'աւարտէ ։

Արշակի յիշատակը իր փառաւոր տեղը ունի Հայաստանի եւ Սփիւռքի հոգեւոր հայրենիքի պատմութեան մէջ։ Գալիք սերունդներ գուրգուրանքով պիտի յիշեն իր անունը ։

Գ. Լ

ԳԱՒԱՌԱԲԱՐԲԱՌԸ

•

Մեր լեզուական խնդիրներու կարգին շատ կարեւոր տեղ մը կը գրաւէ Արեւմտահայ գաւառաբարբառներու հարցը, զոր «Յուսաբեր» ամսագիր հրապարակ նետեց հարցարանով մը։ Այս առթիւ կը շօշափէր ուղղագրութեան, օտարաբանութեան եւ երկու (արեւլահայ ու արեւմտահայ) գրական բարբառներու ձուլման խնդիրները ։ (Տես «Յառաջ», 1947, 4 Փետրուար) ։

« Յուսաբեր » ամսագիր կը հարցնէր ·

— « Չե՞նք կրնար ընել այնպէս, որ գրի առնուին իրենց հարազատութեամբ եւ հում գեղեցկութեամբ մէջ հայ գաւառի բարբառները իրենց վերջին ցոլքերուն եւ ոսկեղէն մնացորդացին մէջ ։

«Բառ - բառք, երգ, հէքեաթ, հաւատալիք , որոնք Հայու հոգիէն բան մը կը բերեն մեզի, գեղեցիկ եւ թանկագին բեկոր մը, որ կրնայ այսօր իսկ հարստութիւն մը դառնալ մեր լեզուին ու կեանքին համար » ։

Հայկական Արտասահմանի մամուլը լըջօրէն զբաղեցաւ այս հարցարանով ։ Տեսակէտներ ու կարծիքներ հրատարակեց եւ առաջադրութիւններ ըրաւ ։

«Յառաջ» իբրեւ հայ գրական անդաստանի ամէնէն անխոնջ ու մոլեռանդ մըշակներէն մին, ախոյեան անոր անկախութեան, ճոխացման եւ ազատ զարգացման արձագանգ տուաւ « Յուսաբեր»ի հարցարանին, հրատարակելով ներհուն խմբագրականներ, արեւմտահայ գրական լեզուին ու գաւառաբարբառի մասին։

Արտատպեց նաեւ«Հայրենիք»ի եւ ուրիշ թերթերու խմբագրականները՝ վերոյիշեալ հարցարանին առթիւ ։

« Հայրենիք » օրաթերթը մասնաւորապէս գաւառաբարբառին համար կը շեշտէր·

— « Մեր մշակոյթին համար իրական կորուստ մը պիտի ըլլայ եթէ թոյլ տանք որ ընդմիշտ անհետանան մեր գաւառաբարբառները։ Որքան առածներ, առակներ, հանելուկներ, երգեր ,անէծքներ, օրհնէքներ, մաղթանքներ, երդումներ պիտի փրկուին եթէ քիչ մը ճիգ ըլլայ այդ ուղղութեամբ ։

Եւ կը յիշէր անուններ որոնք ժամանակին այդ գետնին վրայ աշխատած են ։ Էմինեան, Ա. Հայկունի, Լալայեանց , Տիգրան Նաւասարդեան եւ ուրիշներ ։

Հայկաբան բանասէր Նարդունի եւս « Յառաջ »ի էջերուն մէջ (1947 – 23 Օգոստոս) իր հեղինակաւոր խօսքը հրատարակեց ։

— « Ընդմիշտ կորսուած կարելի է համարել ինչ որ կը մնայ անոնցմէ , գաւառաբարբառէն — անտիպ կամ գրի չառնուած ։ Բայց այսուհետեւ եւս օգտագործելի՝ ինչ որ կը մնայ տպուած կամ գրի առնուած »։

Եւ այս մտահոգութիւնը չի ծանրանար միայն Հայկական Արտասահմանի մամուլին եւ գրական մշակներու վրայ։ Ան վարակած է նաեւ Հայաստանի մեր մեծ գըրողները, որոնց մէջէն վարպետ արձակագիր Դ. Դէմիրճեանի կարծիքն ու տեսակէտը հրատարակուեցաւ Նիւ Եորքի «Նոր Գիր» եռամսեայ հանդէսին մէջ (1949 թիւ 2) ։

— « Դէմիրճեանը չի ընդունում որ հայ ժողովուրդը կարող է լոկ թանգարանային եւ պատմական նիւթ դարձնել Արեւմտահայ հարուստ եւ վերին աստիճանի գեղեցիկ բարբառը, ինչպէս նաեւ չէ կարելի միանգամ ընդ միշտ ազգագրական անկենդան ապրանք համարել մեր այնքան արժէքաւոր եւ ճոխ գաւառաբարբառները՝ որոնք դատապարտուել են մեռնելու թրքահայ ժողովուրդին հասած դժբախտութեան հետեւանքով ։

Նա պնդում է որ, մեր պետական լեզուն պէտք է իւրացնէ մեծ չափով արեւմտահայ գրական ինչպէս նաեւ գաւառական բարբառների հոյակապ ժառանգութիւնները » ։

Այս ուշագրաւ յայտարարութեանց առջեւ պարտականութիւն զգացի միհամուռ ջանքով մը գրի առնել Տիգրանակերտի գաւառաբարբառը , — ասացուածքներ, առածներ, ոճեր, յաւիտենական կորուստէ փրկելու համար ծննդավայրիս լեզուն՝ որով խօսեցան հին հին նախնիքներ , հեթանոս իշխաններու աշխարհակալներ ։

Ահա խանդաղատանքով ու հպարտութեամբ կը լեցուիմ ։ Կը փորձէ թեւեր առնել տարագրի նկուն հոգիս ։ Կ'իյնայ յոգնաբեկ ուսերէս օտարականի հնամաշ ձորձը։ Կը չքանայ ճակտիս նսեմ թախիծը՝ զոր թշնամիին գրկանքն ու հալածանքը դրոշմեցին երկար տարիներէ ի վեր ։

Անցեալի այս պայծառ շքեղացումը , կ'ողողէ գիս լոյսով եւ պարծանքով ։

Ուրեմն ոչ միայն պարտականութիւն , այլ շահեկան հետախուզութիւն է պըր-

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԿՈՐՆԹՈՍԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

(Պոլսոյ գրաւման 500ամեակին առթիւ).

•

Երբ կը նկատէ արիաբար պաշտպանուած մարտկոց մը, ոտքը գետին կը դնէ ու կ'արծարծէ թուլցող զինուորներուն քաջութիւնը։ Ամենասարսափելին է բոլոր ռազմիկներէն, որոնք Սթամպոլի Սուլթանին փառքը կը կազմեն։ Թող ան անցնի գումարտակներուն գլուխը, թող իր ձեռքը մահացու փողը ուղղէ թիրախին, զինուոր նիզակով կամ շրջանակ մը գծէ լայն թուրով։ Ալին է, — Ադրիականի դրուժանը ։

Վենետիկ աշխարհ եկած, ան հոն կը համրէ մեծանուն նախանձորդներ ։ Բայց, աքսորուած հայրենիքէն, անոր դէմ կը դարձնէ իր ռազմական գիտութիւնը, զոր ուսած է իր հայրենակիցներէն , ու այժմ իր ածիլուած գլուխը պատած է փաթթոցով։ Մէկ յեղափոխութենէն միւսը, Կորնթոս եւ Յունաստան վերջապէս հպատակած էին Վենետիկի օրէնքներուն ։ Քրիստոնէութեան թշնամիներուն մէջ, Ալփ բորբոքած է այն մոլեգնութեամբ, զոր կ'ունենան անոնք, որոնց արիւնաբոյր նախատինքի մը յիշատակը նոր պաշտամունքի մը փարիլ կուտայ։ Վենետիկ գացած է որ իրեն համար ըլլալ է Ազատն Վենետիկ· տիտղոս մը, որով այնքան հպարտ էին իր հպատակները։ Մատնիչներ, — չափազանց ստորին իրենց ինքնութիւնը երեւան հանելու համար,— Ս. Մարկոսի առիւծին երախը դրած էին այն ամբաստանագիրը, որ իր տարագրութեան պատճառ դարձած էր։ Ժամանակ ունեցաւ կծկելու ու փրկելու կռիւի սահմանուած օրերը։ Ան սորվեցուց իր հայրենիքին՝ այն ինչ որ կը կորսնցնէր , կուրծքէն շպրտելով մարդ մը, որ Խաչին վրայ Մահիկին յաղթանակը դարբնելով , վրէժ կամ մահ միայն կը փնտռէր ։

Միսիլման բանակներուն կը հրամայէ Կիւմիւրճի։ Ան է որ աւելի ետքը զարդարեց Լօժէն իշխանին յաղթանակը , երբ պարտեալներէն վերջինը եւ ամէնէն ահարկուն Քարլովիցի արիւնաներկ դաշտագետնին վրայ իյնալով, մեռաւ առանց կեանքի ախոյեանքի, բայց անիծելով Քրիստոնեաներու յաղթանակը(*) ։ Աւաղ, Յունաստանը նուաճող Կիւմիւրճիի վրայ շահուած փառքը ամբողջական պիտի չըլլայ, քանի Քրիստոսը պաշտողները դիւցազուններուն հայրենիքին պիտի չվերադարձնեն այն ազատութիւնը որ երբեմն Վենետիկի պարտական էր։ Դարեր անցան այն օրէն ի վեր որ Յոյները Մահիկին տիրապետութեան ենթարկեց ան ։

Ալփ Կիւմիւրճիէն ստացած է յառաջապահներուն հրամանատարութիւնը։ Մոխիրներու վերածուած քաղաքները կ'արդարացնէին այս վստահութիւնը· ու իր բազուկին իջեցուցած մահացու հարուածները՝ դրաւականն են իր նոր կրօնքին ։

Օրէ օր պատնէշները կը սասանին ։ Թշնամի հրետանիին բոցակէզ կարկուտը կ'իյնայ պարսպատամներուն վրայ, հրաբորբ օճահրետանիները անդադար կ'որոտան։ Մերթ ընդ մերթ, ռումբը կը պայթի Կորնթոսի գմբէթին վրայ։ Հոյակապ չէնքը ճարճատելով փուլ կուգայ հրաբխադնդին տակ, բոցը կը ծաւալի կարմիր եւ դարդձգարձիկ սիւներով, կամ անհամար մեթէորաներու վերածուած՝ երկնակամարի անջրպետին մէջ կ'երթայ տարածուիլ։ Ամպերը կը թանձրանան սեւ ծուխով մը, ու արեգակը չի կրնար իր ճառագայթներով թափանցել ծծումբէ գոլորշիէն ,որ կը ծածկէ իր սկաւառակը երկրէն ։

Բայց միայն վրէժխնդրութիւնը չէ որ կը բորբոքէ ուրացողը, երբ ան Միսիլմաններուն կը սորվեցնէ պարիսպին ճամբան բանալու արուեստը։ Կորնթոսի պարիսպներէն ներս կայ կոյս մը, զոր կը յուսայ խլել անողոք հօրմէ մը ։ Ան արհամարհած է զինքը իբրեւ փեսայ ընդունիլ , քրիստոնեայ անուն մը կրած միջոցին ։ Երիտասարդութեան ամէնէն երջանիկ օրերուն, ազատ ամէն կարգի ամբաստանութենէ, օժտուած հաճելի զուարթամտութեամբ մը, իր կոնտոլին կամ դահլիճներուն մէջ, ան անձնատուր կ'ըլլար բարեկենդանային հաճոյքներու, ու Ադրիականի վրայ կ'ընծայէր ամէնէն մեղանուշ սիրերգները, որոնք երբեւիցէ չէին ուղղուած իտալացի գեղուհիի մը, ցայգային լռութեան մէջ ։

Կը կարծուէր թէ Ֆրանչեսքա անզգայ չէր տարփածուին հոգածութեան հանդէպ, որովհետեւ, բոլոր ազնուական Վենետիկցիներու կողմէ փնտռուած, իր ձեռքը բնաւ Հիմենի շղթային չէր դարնուած ։

(2) ԼՈՐՏ ՊԱՅՐԸՆ

Թարգմ· ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

(*) Հռչակաւոր Կիւմիւրճին վենետիկցիները վտարեց Պելոպոնէսէն: Զափազանց գոռոզ եւ փառասէր, Ահմէտ Գ.ի այս մեծ վէզիրը արհամարհանքով դիմաւորած էր Լօժէն իշխանին անուանումը իբրեւ քրիստոնեայ բանակներու հրամանատար.— «Աւելի աղէկ, կ'ըսէր յոխորտալով, առաւել եւս ճարտար պիտի դառնամ ի վնաս իրեն»: Երբ կ'իյնար Հունգարիոյ մէջ, Գերմաններուն դէմ մղուած ճակատամարտի ընթացքին: կը հրամայէր գլխատել Զօր. Պրինները եւ ուրիշ գերիներ: Վերջին շունչը փչած պահուն՝ մոլեգին կը շշնչէր.—«Ա՜խ, երանի թէ կարենայի միեւնոյն ձեւով վարուիլ բոլոր շուն Քրիստոնեաներուն հետ»:

ՊԱՅՔԱՐ
ԲԵՐԱՆԲԱՑՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

(Ամփոփուած Սով. Հայաստանի օրաթերթէն)

★

ՀԿՊ (Հայաստանի Կոմպարտիա = Համայնավար կուսակցութեան) Երեւանի քաղաքային կոմիտէի հերթական նիստին մէջ, քննուեցաւ քաղաքական զգօնութիւնը (արթնութիւն) բարձրացնելու եւ բերանբացութեան եւ բարեհոգութեան երեւոյթներու դէմ պայքարը զօրացնելու հարցը: Ծաւալելով քննադատութիւնը եւ ինքնաքննադատութիւնը, կուսակցականները եւ բազմաթիւ անկուսակցականներ լուրջ թերութիւններ կը մատնանշեն կուսակցական, սովետական եւ տնտեսական աշխատանքին մէջ: Ժողովը հաստատեց թէ կուսակցական կազմակերպութիւններու վատ աշխատանքին հետեւանքով որոշ վայրեր չեն պահպանած կուսակցական եւ պետական գաղտնիքը: Կարգ մը կուսակցական կազմակերպութիւններ թոյլ կերպով կը պայքարին ընկերվարական սեփականութեան յափշտակման եւ չռայլման երեւոյթներու դէմ: Սպանդարեան եւ Կիրովեան շրջաններու կուսակցական, տնտեսական, սովետական կազմակերպութիւնները եւ դատախազութեան եւ քաղաքօրքի օրկանները անբաւարար չափով կը պայքարին, մասնաւորապէս առեւտուրի ցանցին մէջ հանրային ինչքերը յափշտակողներու եւ ժուլիկներու դէմ:

Առանձին ղեկավար աշխատողներ հաշտ վերաբերմունք ցոյց կուտան պետութեան վնաս հասցնողներուն հանդէպ, յաճախ ալ կը հովանաւորեն զանոնք:

Երբեմն կուսակցական եւ պետական կարեւոր պաշտօններու մէջ աշխատանքի կը նշանակուին մարդիկ որոնք վստահութիւն չեն վայելեր: Այդպիսի փաստեր կան Աշխատանքի պահեստներու վարչութեան մէջ, Առողջապահութեան նախարարութեան, մարմնակրթանքի կոմիտէին, ինչպէս եւ Կիրովեանի եւ Միկոյեան շրջանային սովետներու գործկոմներունմէջ:

Անասնապահական — անասնաբուժական Գիտութ. ակադեմիայի գրականութեան եւ Պատմութեան կաճառներու եւ այլ կուսակցական կազմակերպութիւններ դործօն պայքար չեն մղեր գաղափարական սխալներու եւ խեղաթիւրումներու դէմ, քաղքենի ազգայնականութեան դրսեւորումներու, քաղքենի յեղաշրջական գիտութեան առջեւ խոնարհելու մասնաւոր փաստերու դէմ, հոդ չեն տանիր գիտութեան աշխատաւորներու զգօնութիւնը բարձրացնելու մասին: Բերանբացութեան եւ անհոգութեան դէմ մղուած պայքարի մէջ եղած լուրջ թերութիւններու հիմնական պատճառը այն է որ տակաւին թոյլ է աշխատանքը կուսակցականներու եւ բոլոր աշխատաւորներու, գաղափարական — քաղաքական պատրաստութիւնը բարձրացնելու, զանոնք «ռեւոլուցիոն» բարձր զգօնութեան ոգիով դաստիարակելու համար: Մասնաւորաբար խստօրէն քննադատուեցան գիւղատնտեսութեան նախարարութեան գաղափարական աշխատանքի թերութիւնները:

Ժողովին մէջ լուրջ թերութիւն նկատուեցաւ որ ՀԿՊ Քաղաքային եւ շրջանային կոմիտէները եւ կարգ մը սկզբնական կուսակցական կազմակերպութիւններ դանդաղկոտութիւն ցոյց կուտան կուսակցական, սովետական եւ տնտեսական աշխատանքին մէջ եղած թերութիւնները վերցնելուն մէջ:

պրտել, հաւաքել դաւառաբարբառը այդ անուանի ու պատմական քաղաքին, ուր բնակեցաւ ու տիրապետեց հզօր արքան Մեծն Տիգրան, որ մղեց պատերազմներ ու ահեղ ճակատամարտներ:

Արդեօք ի՞նչ լեզուով կ'որոտար հրամանը կուռի պատրաստ հեծելազօրքին եւ միւս զինուորներուն որոնք պատմական վկայութեամբ բիւրաւորներ էին:

Թերեւս աւազանին ունէր ոստանիկ լեզու, իրանեան կամ պարթեւեան լեզու մը. բայց ժողովուրդը եւ հասարակ զինուորը տիրապետած չէին կամ միջոց չունէին օտար լեզուներու ծառայելու:

Անշուշտ ան կը խօսէր իր լեզուն որ ռամկօրէն հայերէն էր: Եւ այդ լեզուն ժամանակի ընթացքին փոփոխութիւններ կրեց, հետզհետէ զարգացաւ եւ յղկուեցաւ: Բայց միշտ պահեց հինը. հեթանոսական շրջաններէ մնացած ասութիւններ ու բառեր:

Ուստի յարատեւօրէն աշխատիլ, անխոնջ ոգնիլ պեղելու համար մեր գաւառաբարբառի լքուած անդաստանը, կը նշանակէ արժէքաւոր նպաստ մը բերել հայկական մշակոյթին: Եւ թերեւս այդ լոյսով կարելի կ'ըլլայ թափանցել մեր դարաւոր նախնիքներու ապրած կենցաղին ու բարքերուն:

Ինչպէս մեծ բանասէր ողբացեալ Նիկող Ադոնց կ'ըսէ.

— Լեզուն մարդկային պատմութեան տեսակ մը դամբարանն է, որ եթէ պեղենք կրնանք մէջտեղ հանել հին հին ըմբռնումներ: Բերդերու, քարերու քննութիւնը հինգ—վեց հազար տարիէն անդին չի տանիր մեզ: Մինչդեռ լեզուն ամենահին ընկերն է մարդուն: Ու լեզուի խորաքնին ուսումնասիրութիւնը մեզ հաղորդակից կը դարձնէ հին սերունդներուն »:

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ հանդէսին մէջ ուղերձ մը խօսած է եգիպտացի գրագիտուհի Տիկին Ամինա էլ Սայիտ: Շնորհակալութիւն յայտնելէ ետք հիւրերուն ըսած է «Ուրախ եմ որ երեկոյթը փոխադրեց մեզ Հայաստանի բարձր լեռները, ուր կը գտնենք պարզ ու բարի սովորութիւններ, ազնիւ եւ յուզիչ երաժշտութիւն ... ըմբոշխնեցինք նոր երանգները Հայկ. Նուրբ արուեստին, յիշատակելի նորութիւն մը եւս աւելցնելով մեր ունեցած գեղարուեստական դաստիարակութեան վրայ: Ցանձին Հայ Մշակութային Միութեան անդամներուն կ'ողջունենք յաւերժական Հայաստանը, ինչպէս եւ մեր յարգելի բարեկամները, որոնք ապրեցան մեզի հետ դարեր շարունակ: Անկեղծ եղբայրներ էին մեզի համար, մանաւանդ եղան մեր փորձութիւններուն, օգնեցին մեզի մեր դատին մէջ, ուրախացան եւ տխրեցան մեզի հետ, զոհուեցան իրենց երկրորդ հայրենիքին՝ Եգիպտոսի երջանկութեան համար: Կը մաղթենք որ սէրը միացնէ մեզ ու այսպիսի երեկոյթներ յաճախակի փոխադարձութեամբ աւելցընենք այդ սէրը մեր թանկագին Հայ բարեկամներուն հետ: Խաղաղութիւն ամէնուն ու ողորմութիւն Աստուծոյ »:

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

●

Պոլսոյ «Վաթան» թերթը կը գրէ յօդուածաշարքի մը մէջ, հետեւեալ խորագրով. — «Թեհրանի Հայերը ամէն առթիւ կը յայտնեն իրենց անկեղծ զգացումները Թուրքիոյ հանդէպ» (7 Մայիս).—

«Իբրեւ ամենաշատ կրօնական խմբակցութիւն կրնանք յիշել Հայերը: Անոնց թիւը վաթսուն հազարէ աւելի է, որոնց մեծամասնութիւնը Ցեղափոխութենէն վերջ Ռուսիայէն փախած է: Այսուհանդերձ, թէ ասոնք եւ թէ տեղացի Հայերը ջերմօրէն կապուած են Պարսկաստանի: Պետական իշխանութիւններն ալ միշտ կասկածով նայած են Հայերուն, նկատի ունենալով անոնց կապը սովետական Հայաստանի եւ մանաւանդ Երեւանի ազգային եկեղեցիին հետ: Մինչդեռ այսօր Պարսկահայերուն մեծամասնութիւնը հակահամայնավար է:

Պարսկահայերուն մէջ կը գտնուին նաեւ անոնք որոնք Թուրքիայէն գաղթած են: Ասոնք ամէն առթիւ կը յայտնեն իրենց անկեղծ զգացումները Թուրքիոյ հանդէպ եւ չեն ընդհատած մշակութային կապերը մեր երկրին հետ: Դեռ թուրքերէն կը խօսին, թուրքերէն «շարքը»ներ կ'երգեն, Թուրքիան կը ցանկան: Թրքահայերուն ազդեցութեան տակ տեղացի Հայերն ալ թուրքերէն սորված են. կրնամ անվարան ըսել թէ Թեհրանի Հայերը կանոնաւորաբար կ'ունկնդրեն Անգարայի ձայնասփիւռը: Ասոնց նախասիրած յայտագիրն է թուրքերէն «թանկօ»ները:

Հրեաները եւ Հայերը, ուրիշ քրիստոնեաներու եւ Սիւննի մահմետականներու չափ ճնշումի տակ չեն գտնուած. այսուհանդերձ անոնց միջեւ ալ երբեմն խըտրականութիւն դրուած է, օրինակ, Շիրազի մէջ, Հրեաներու արգիլուած է [illegible]ղեր մուտքը հանրային պարտէզի մը, ուր կը գտնուի Հաֆըզի եւ Սաատիի դամբարանները:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՄԻ ԳԻՏԱԿԱՆ ՎԷՃ

●

«Յառաջ»ի Ապրիլ 10ի թիւով հրատարակած էիք մի յօդուած «Արմինիըն Միրրըր Սպէկտէյթըր» շաբաթաթերթէն, որով Պրինստընի համալսարանի գիտնականներէն Բոնֆանտէ քննութեան ենթարկած էր լեզուաբանական ձեռնհասութիւնս այն պիսի մի լեզուով, զոր կը գործածեն միմիայն գիտական փաստաբանութեան հասարակ դրոշք:

Ձեր ընթերցողք չգիտեն որ անկէ երկու շաբաթ առաջ (նոյն շաբաթաթերթի ապրիլ 11ի թիւով) հրատարակած էի մի լուրջ եւ փաստական քննադատութիւն ընդդէմ Բոնֆանտէի այն յօդուածին (յունուար 17ի թուով) թէ Հայոց նախահայրք «փռիւգիացի գաղթականք» էին: Այժմ դուք ունիք ձեր ձեռքին տակ այդ յօդուածին անգլ. բնագիրը: Այժմ բաղդատեցէք իմ եւ Բոնֆանտէի յօդուածոց բովանդակութիւնն եւ ոճն եւ դուք պիտի տեսնէք Բոնֆանտէի «պրոֆէսորական ոչնչութիւն»:

Ցիշեալ յօդուածովս գրած էի թէ «Հայոց փռիւգիական ծագման առասպելն յերիւրեալ է յոյն պատմահայր Հերոդոտէ, որ յամառօրէն յամենայ Արեւմուտքի պատմագրական հետազօտութեան մէջ՝ հակառակ վերջին երեսնամեակի հնախօսական մեծ գիւտոց եւ սեպագրական ուսումնասիրութեանց: Պրոֆ. Կուրտ Բիտըլն որ 25 տարի պեղած եւ ուսումնասիրած է Փռիւգիոյ, Հայաստանի, Լիւտիոյ հնութիւնք, ի յայտ բերել է Փռիւգիոյ ծաւալն եւ մշակոյթն, ձերկուքն էլ շատ չնչին բան համեմատութեամբ Հայաստանի ընդարձակ ծաւալին եւ հին հոյակապ քաղաքակրթութեան:

Այդ յօդուածով յառաջ բերել էի էջով եւ համարով պրոֆք. Ռիւզէի, Ֆրիդրի-խի, Հասսի եւ այլոց տեղագրական եւ սեպագրական խորունկ ուսումնասիրութիւնք՝ ապացուցանելու թէ բոլորովին անհիմն եւ անվաւերական են Բոնֆանտէի յառաջ բերած առասպելք:

Մեր ցեղային ծագման եւ լեզուի մասին մղուած այս գիտական վիճաբանութեան մասնակցեց նաեւ Պ. Մատթէոս Գալէնտէրեան, մի հմուտ պատմագէտ, որ շաբաթաթերթին ապրիլ 18ի թուին մէջ գրած է մի երկար նամակ գնահատելով իմ ուժեղ ապացոյցք եւ ի վեր հանելով իմ որոշ «յախուռն տեսութիւնք»: Բայց եւ այնպէս Գալէնտէրեան կ'եզրակացնէ որ «յանձին Ա. Սաֆրաստեանի կարծենք ունենալ մի աւելի մեծ հեղինակութիւն քան նոյնիսկ նշանաւոր Ադոնց»:

Այնպիսի հիմնաւոր եւ գիտական փաստարկութեամբ ջրած եմ Բոնֆանտէի պատմագրական եւ լեզուաբանական կարկտանն, որ նա խախտած զգալովիր «պրոֆէսորական հեղինակութիւնն», գործածած է ոչ-գիտական գռեհիկ լեզու: Արդէն պատասխանած եմ Բոնֆանտէի նամակին շատ վայելուչ եւ պատշաճ լեզուով՝ առանց գործածելու հասարակաց տեղիք՝ ապացուցանելու նոր փաստերով Բոնֆանտէի մակերեսային եւ ափյափոյ ոչնչութիւն: Դուք պիտի տեսնէք այդ յօդուածս եւս:

Անցեալ Սեպտեմբերին Լոնտոնի համալսարանի հրաւիրած լեզուաբանական միջազգային համագումարին կարդացի մի ուսումնասիրութիւն Խոռեան — խալդ — Հայերէն լեզուի անխափան մնայունութեան մասին: Նիստիս ներկայ գերմանացի պրոֆ. Հանսըն, անգլ. պրոֆ. Գրօսլանդ, Հունգարացի պրոֆ. Շէմիրեանի եւ այլք, ոտքի ելան յայտարարելու թէ Սաֆրաստեան իր կարդացած թուղթով գործէ մի յեղափոխութիւն հնդեւրոպական լեզուաբանութեան մէջ: Շատ բարդ է խնդիրն եւ մի յօդուածով չի բացատրուիր գործածս յեղափոխութիւն:

Հանդէպ այդ լեզուաբան մեծ հեղինակութեանց շատ չնչին եւ նուաղկոտ մի հաւաքող է Բոնֆանտէ, եւ պարզապէս վերակրկնէ հարիւրաւոր դասագրքոց սխալք: Այդուամենայնիւ Բոնֆանտէի պիտի տամ աղբիւրք՝ լրջօրէն ուսումնասիրելու Հայոց հին պատմութիւնն ու լեզուն եւ գրելու աւելի գիտական եւ վայելուչ լեզուով:

ԱՐՇԱԿ ՍԱՖՐԱՍՏԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (82)

ԱԻԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Երբ այր հիւրերը կը շատնան, կիները կը քաշուին կ'երթան, բայց կէս սրահին մէջ կը հաւաքուին ու դրանը մօտ, իրարու վրայ դիզուած, մտիկ կ'ընեն ու կը դիտեն մեզի. կ'ուզեն իրենք ալ հաղորդակից ըլլալ մեր բերած լուրերուն, մեր դիտողութիւններուն, մեր հաւանութիւններուն. իրենց խանդագին եւ սեւ աչքերը սեւեռած են մեր վրայ եւ յետոյ հետաքրքիր են գիտնալու թէ կրկին պիտի ենթարկուի՞ն նոյն սարսափներուն, նոյն սոսկումներուն:

Այրերն ալ նուազ ընկճուած չեն. գրեթէ զարմացած են իրենց արարքին վրայ. ոչ մէկ յոխորտանք, ոչ մէկ հպարտութիւն չերեւար իրենց աչքերուն մէջ, ինչպէս ոչ մէկ յաւակնոտ բառ չի գար իրենց շըրթունքներուն վրայ:

Ընդհակառակը, ապշած մտիկ կ'ընեն մեր քաջալերական ու հաւանութեան խօսքերը, ու կարծես աւելի միտում ունին հաւատալու թէ իրենց քաջութեան գաղտնիքը անիմանալի ու անբացատրելի դիպուածի կամ աստուածային տրամադրութեան մը մէջ է, քան իրենց խիզախութիւն անհատական ինչպէս նաեւ հաւաքական քաջութեան ու տոկունութեան մէջ:

Տունը ուր իջեւանած էինք Ղարս—Բազարի մէջ՝ նահապետական տուն մըն էր. տանը անդամները 20–30 հոգի էին, իսկ տղաքը բազմաթիւ:

Աւանդական կարգապահութիւն մը կը կառավարէր բոլոր բազմութիւնը, հակառակ որ այժմ ընտանեկան կարգ ու սարքը ատրճան մը խանգարուած ըլլար, արտակարգ դէպքերու հետեւանքով եւ նաեւ այն պատճառաւ որ շատ մը արկածեալներ եկած ապաստանած են հոն: Ամէն բան պարզ, տարրական ու գեղջկական էր. այն սենեակը — ամէնէն գեղեցիկը — ուր մենք հիւրասիրուած էինք՝ գրեթէ մերկ էր եւ մեր աչքերուն առաջ է որ փռեցին գորգերը ու բազմոցները. շարք մը նոյն կարգի սենեակներ կային քով քովի՝ որոնց ամէնն ալ կը բացուէին փայտաշէն ընդարձակ պատշգամի մը վրայ, որը բոլորովին բացօթեայ պիտի համարուէր՝ եթէ ձեղունով մը ծածկուած չըլլար: Դիմացը ընդարձակ պարտէզն էր, իր նոր հերկուած հողերով ու բանջարանոցով: Տեղ տեղ պտղատու ծառեր իրենց ցանցառ հովանին կը տարածէին:

Տաքութիւնը հեղձուցիչ էր առ հասարակ, մժեղները յամառօրէն կուգային մեր գլխուն ու մեր ձեռքերուն չուրջը ու բզզալով կը դառնային մինչեւ որ տեղաւորուէին: Բոլոր ընտանիքը, օրուան բոլոր ժամերուն, բացօթեայ կ'ապրէր. սա էր պատճառը որ սենեակը բնակուած ըլլալու երեւոյթը չունէր:

Պարտէզին մէկ անկիւնը բազմայարկ «չարտաքը» բարձրացած էր որքան կարելի է վեր եւ ննջարանի կը ծառայէր ամէնուն. ու գիտէինք որ գիշերը մենք ալ հոն պիտի անցնէինք:

Հիմակ այս ժամուն շրջապատուած էինք բոլոր այն երիտասարդներով՝ որ աղէտի օրերուն կռուեցան. իրենց մէջ մինչեւ անգամ տարէցներ, հասուն տարիքով մարդիկ, գրեթէ ծերունիներ, խոհուն, մռայլ, մտածկոտ:

Հողի աշխատութիւնով կոշկռացած ձեռքերնին ծունկերուն վրայ, ծալլապատիկ նստած էին մեր դիմացը ու մեծ չափաւորութիւնով մը կը խօսէին դէպքին մանրամասնութիւններուն վրայ: Միշտ գետնին վրայ հակած մարդու կորացած ուսերնին անսահման խոնարհութեան դրոշմ մը կը դնէր իրենց վրայ. աչքերնին միայն, քաղցր ու ներողամիտ նայուածքով աչքեր, սեւ ու լոյսով լեցուն՝ կը շողային արեւէն ու հովէն սեւցած դէմքերուն վրայ ու այդ աչքերուն մէջ, որոնց լոյսը ընտանի է մեր նայուածքին, կը գտնայինք անփոփոխ կերպով խաղաղութեան տենչանքը եւ ազատ ու արժանաւոր կեանքի մոլեռանդութիւնը:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

երկու ընդդիմադիր երեսփոխաններու հետ։ Առաջին անգամ էր որ ընդդիմադիրներու հետ կը խօսէր արաբական երկրի մը մէջ։ Օրակարգի նիւթն էր միջազգային կացութիւնը։ Նախարարը Սէուտի Արաբիա մեկնելէ առաջ յայտարարութիւն մը ուղղեց մամուլին, ըսելով թէ «ամէն տեղ գտաւ սիրալիր եւ անկեղծ ընդունելութիւն մը» ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՒՐՈՊԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏ ՉԷ, ըստ զօր. Բրէտլէյ, զեկուցում տալով Մ. Նահանգներու երեսփ. ժողովի արտաքին գործերու յանձնախումբին առջեւ։ Եւ Թախանձագին խնդրեց որ խորհրդարանը չարունակէ ռազմական օգնութիւն տրամադրել արեւմտեան Եւրոպայի։ Իր կարծիքով, թէեւ մեծ յառաջդիմութիւն կատարուած է վերազինման համար. բայց տակաւին շատ անելիքներ կան, որպէսզի արեւմտեան Եւրոպան կարենայ դիմադրել խորհրդային յարձակման ։ Նախորդ սպարապետը այն տեսակէտն ունի թէ Ատլանտեանի բանակները իրենց ներկայ սպառազինութեամբ չեն կրնար դիմանալ առաջին հարուածներուն. հետեւաբար խոհեմութիւն չէ կրճատել սահմանուած վարկերը (5800 միլիոն տոլար) ։

ՍԷՆԻ ՆԱՀԱՆԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻՆ մէջ համայնավարները ունին 29 անդամ (երեք աւելի), Փարիզի քաղաքապետական խորհուրդին մէջ՝ 28. գումար՝ 57։ Ընկերվարականները՝ տասը եւ ինը. համագումար 19։ Ժողովրդականները՝ 6 եւ 6. գումար՝ 12 են.։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետին աջ բազուկը, գնդ. Սալեմ, տեսակցութեան մը առթիւ չեշտեց թէ «երկար եւ կատաղի պայքար մը պիտի ծագի, եթէ անգլ. զօրքը չհեռանայ Սուէզի շրջանէն։ Վերջին վեց ամիսներու ընթացքին մենք պատրաստութիւններ տեսանք դիմագրաւելու համար կացութիւնը»։ Հակառակ այս սպառնալիքներուն, եգիպտական պատուիրակութեան անդամներէն Զէյն էլ Ապտին յայտարարեց թէ համաձայնութիւնը հեռու չէ։ Բանակցութիւնները պիտի վերսկսին մօտերս ։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ կը հեռագրեն թէ Ֆրանսացիները կատաղի ճակատամարտէ մը վերջ վերագրաւեցին Լաոսի Սինկ Խոնկ քաղաքը, որ կը գտնուի մայրաքաղաքէն 90 մղոն հեռու։ Գործողութիւնները անձամբ կը վարէր զօր. Սալան ։

ԱՆԳԼԻՈՅ երեսփ. ժողովին մէջ Չըրչիլ պատասխանելով զանազան հարցումներու, շատ զգուշաւոր պատասխաններ տուաւ միջազգային կացութեան մասին։ Մասնաւորապէս գիտել տուաւ թէ նոր ըսելիք մը չունի Չորս Մեծերու խորհրդաժողովի մասին ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ճակատին նոր սպարապետը, զօր. Կրուէնթըր, յայտարարեց թէ ինք երբեք համաձայն չէ անոնց որ կը կարծեն թէ անխուսափելի է նոր աշխարհամարտը։ Բայց եւ այնպէս, զօրավարը խոհեմութիւն չի սեպեր թուլցնել վերազինման աշխատանքը, գէթ երկու երեք տարի ։

ԻՐԱՆԻ կառավարութիւնը արտօնեց որ վերադառնան Թուտէ (Համայնավար) կուսակցութեան ինը անդամները, որոնք փախած էին 1950 յունուարին։ Վճռաբեկ ատեանը պատուիրեց ընդհ. դատախազին դադրեցնել կուսակցութեան դէմ բացուած բոլոր դատերը։ Թուտէն ապօրէն հռչակուած էր 1949 Փետրուարին, երբ մահափորձ մը կատարուեցաւ Շահին դէմ։ Այս առթիւ իր անդամներէն 22ը բանտարկութեան դատապարտուեցան, բայց ինը փախան։ Հիմա որ անոնց վերադարձը արտօնուած է, կուսակցութիւնը օրինական կը դառնայ, մասնագէտներու կարծիքով ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Սաղաթէլեան, Տէր եւ Տիկին Ն. Տէվլէթեան եւ Օր. Սաղաթէլեան իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք անձամբ, հեռագրով, նամակով կամ ծաղկեպսակով մասնակից եղան իրենց սուգին, Պ. Կ. Սաղաթէլեանի մահուան առթիւ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քոնսեփսիոն հիւանդանոցի հայ պաշտպանեալները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն Կապոյտ Խաչի անդամներուն որոնք Զատկի առթիւ այցելելով մօտ քսան անոտէր հիւանդներուն դրամական նուէրներ եւ չէօրէք բաժնած էին ։

ՄԱՅԻՍ 28-Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

30 Մայիս Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս Ե. թաղամասի քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ ։

PLACE DU PANTHÉON

Մանրամասնութիւնները շուտով ։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

30 Մայիս, շաբաթ երեկոյեան, Օրլոժի սրահը, 143 Քուր Լաֆայէթ ։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

30 Մայիս շաբաթ գիշերուընէ մինչեւ առտուան ժամը 2։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

38ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի 24 Մայիս, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր .

Salle Mazenod, 88, Rue d'Aubagne

Հրաւիրուած են մարսիլիահայ քաղաքական կուսակցութիւնները, Հայ Առաքելական, Հայ Կաթողիկէ, Հայ Աւետարանական Եկեղեցիներու եւ Առաջնորդարաններու վարչութիւնները, Հ. Բ. Ը. Միութիւնը, Հայ Լեգէոնական Միութիւնը, Արմենիա երգչախումբը, Հայ Կապոյտ Խաչը, Հայր. Միութիւնները եւ բոլոր ազգ. կազմակերպութիւնները ։

Կը նախագահէ՝ Միութեան հիմնադիրներէն Ա. ՀԻՒՍԵԱՆ,

Կը խօսին՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ եւ ՓՐՈՖ. Գ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ եւ

Մասնակցող կուսակցութեանց ներկայացուցիչները ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Տէր եւ Տիկին Ստեփանեան, Պ. Ժ. Գասպարեան, Շ. Հրաչեան (երգ), Ալիս Յարութիւնեան, Ա. Սէրէնկիւլեան, Թադոյեան եւ Սարգիս Սարգիսեան (արտասանութիւն), Օր. Ա. Ակինեան (դաշնակ)։

. Պարերը ժամը 20էն կէս գիշեր ։

Orchestre LYRE - BAND

Տոմսերու համար դիմել՝ Վարդան Պանոսեան՝ 27 ռիւ տ'Օպանեը ։ Յովհ. Հացագործեան 15 ռիւ Լօնկ տէ Քափուսին, Մ. Շահինեան 26 ռիւ տէ Փըթիթ Մարի, Սիմոն Աւտոյեան 7 Փլաս տ'Էքս եւ Արամ Հիւսեան 26 Պուլվ. Ռապաթօ ։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայր. Միութեան։

Այս շաբաթ, ժամը 8ին, Սալ տէ Ֆէթի մէջ։

Հրաւիրուած են բոլոր կուսակցութիւնները եւ միութիւնները ։

Կը նախագահէ Ա. ԽԼՕԵԱՆ

Կը խօսի Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Խօսք կ'առնէ ֆրանսական ընկերվարական կուսակցութեան ներկայացուցիչը ։

Գեղարուեստական խնամուած ճոխ բաժին։ Մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի «Արաքս» երգչախումբին, ղեկավարութեամբ Հ. Յ. ԼԵՒՈՆԵԱՆ ։

Եւրոպական պարեր, ճոխ չքասեղան (պիւֆէ)։ Մուտքը ազատ է

Այրի Տիկին Մարիամ Ոսկանեան, Տիկ. Պերճուհի Կարապետեան եւ զաւակները, Կարապետ, Մկրտիչ, Արտաշէս, Վարդանուշ եւ Մարի, Պ. Ներսէս Ոսկանեան եւ զաւակները (Հայաստան), Այրի Տիկին Գեղեցիկ Ոսկանեան եւ զաւակները (Հայաստան), Այրի Տիկին Արաքսի Ոսկանեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Պ. Կարապետ Համբարձումեան (Տէսին), Այրի Տիկին Մաննիկ Կարապետեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Սարգիս Զուլլէրեան եւ զաւակները (Լա Սիոթա), Այրի Տիկին Արշալոյս Նիկողոսեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Սաթենիկ Տողրամաճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տ. Հիմինեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Նուարդ Այտինեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Յակոբեան եւ զաւակը, սրտի ծանր կսկիծով կը գուժեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, հօրեղբօր, տագրոջ, քեռայրին եւ ազգականին

ԱՐՏԱՇԷՍ ՏԵԼԵԿԵԱՆ-ՈՍԿԱՆԵԱՆԻ

(Պրուսայի Մեծ Նոր գիւղացի, 82 տարեկան)։

մահը որ տեղի ունեցաւ Մայիս 16ին, իր բնակարանին մէջ, 109 Ավընիւ տ'Իթալի։ Թաղումը կը կատարուի այսօր, Չորեքշաբթի ժամը 2ին։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել ։

« ԱՐԱՔՍ »

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ .—

Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 ֆր.,

Արտասահման՝ 1400 ֆր.։

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN

14, Rue du Soleil, Paris 20e

Tél . TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ.—Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը։

Լոյս տեսաւ 13րդ թիւը ։

ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ՌՈՒԲԷՆԻ

ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

150 օրինակ միայն ամբողջ Եւրոպայի համար ։

Եօթը հատորը միասին, կ'արժէ վեց հազար ֆր. Թղթատարի ծախքով ։

Ստանալու համար դիմել՝

Mme Anna Ter Minassian

56,Rue Frédéric Clément,Garches (SetO)

FRANCE

Բոլոր առաքումները

Contre remboursement

կամ անձամբ դիմել Յառաջի վարչութեան ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՊՈԼՍՈՅ Կեդր. Վարժարանի Փարիզի նախկին սաները կը հրաւիրեն իրենց ընկերները եւ հասարակութիւնը, Մայիս 24ին, Հոգեգալստի տօնին օրը, Փարիզի Հայոց եկեղեցին ուր հոգեհանգստեան պատարագ եւ պաշտօն պիտի կատարուի Կեդրոնականի նախկին սան փրօֆ. Հրաչեայ Աճառեանի (իր մահուան քառասունքին առթիւ), փրօֆ. Երուանդ Մանուէլեանի, Վաղարշակ Մեսրոպեանի եւ բոլոր հանգուցեալ Կեդրոնականցիներու յիշատակին համար ։

ԾԱԽՈՒ Է

Վիլլա մը, պարապ եւ անմիջապէս տրամադրելի։ Ունի հինգ սենեակ, բաղնիք, կեդրոնական ջեռուցիչ, կազ, ելեկտրականութիւն։ Ընդարձակ պարտէզ, ելեկտրական ջրհորով ։ Կայարանէն երեք վայրկեան, իսկ Փարիզէն 14 վայրկեան ։ Դիմել Կ. Թուրսարգիսեանի,

50, Rue des Cascades, Tél. MEN. 23 - 91

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը, ժամը ճիշդ 21.15ին։ Կը խօսի ՏՕՔԹ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ։ Նիւթը՝ « Դրուագներ մեր մօտակայ անցեալէն»։ Հայերէնի դասերը 20.15ին։

ԼԻՈՆ.— Հ.Յ.Դ.Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Ավընիւ տը Սաքսի եւ ռիւ տը լա Փարտիէոյի սրճարանին ետեւի սրահը։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՎԱԼԱՆՍ. — Հ.Յ.Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Ահարոնեան ակումբը, Կարեւոր օրակարգ ։ Բացականները նկատի պիտի առնուին ։

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Սեւրի Մուրատեան վարժարանի, Տիկնանց Միութեան հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 31ին, կիրակի օրը ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Պոմոնի Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցի ամավերջի հանդէսը, Յունիս 21ին ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ յառաջիկայ հաւաքոյթը (չորեքշաբթի երեկոյ, Քաւէ սրճարանի վերնայարկը), նուիրուած է նորոգ հանգուցեալ բազմարեղուն բանասէր եւ լեզուաբան Հրաչեայ Աճառեանի յիշատակին ։ Կը խօսին Պ. Պ. ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ եւ ՀԱՅԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ ։ Մուտքը ազատ է ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Ֆ. Կ .Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը տօնէ իր Օրը Յունիս 7ին, կիրակի ժամը ճիշդ երեքին Սեւրի Մուրատեան վարժարանի «Պէշիկթաշլեան» սրահին մէջ, 26 ռիւ Թրօյօն Սեւր։

Գեղարուեստական բաժին. — ՔՕՐՐԱՏՕ, սիրայօժար մասնակցութեամբ ծանօթ դերասան Մըսըրեանի ։

Հայկական պար՝ Կապոյտ Խաչի պարախումբի կողմէ Օր. Ալ. ԳԱՎԷԶԵԱՆԻ ղեկավարութեամբ ։ Նոր պարեր շքեղ տարազներով։ Դաշնակի ու դափի ընկերակցութեամբ Պ. Պ. Եդ. Գավէզեանի եւ Բենոյի ։ Մուտք 200 Ֆրանք

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԾՆՈՂՔՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Սեւրի Մուրատեան վարժարանին մէջ այս հինգշաբթի ժամը 16ին։ Դասախօսն է վարժարանի տեսուչը Հ. Մ. Վ. ՃԱՆԱՇԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Մեր գաղութը եւ իր պէտքերը» ։ Մուտքը ազատ է ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9·)

Tél.: Pro. 86-60 C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք : ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 21 ՄԱՅԻՍ • JEUDI 21 MAI 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7071 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2482

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

« ՀԱՅՈՐՍՈՒԹԻՒՆ »

•

Առիթով մը այս բառը կը գործածէինք, նոր սերունդի փրկութեան համար :

Արդարեւ, հասած ենք այնպիսի շրջանի մը ուր արտակարգ, նոյնիսկ զարտուղի միջոցներու պիտի դիմենք, ի խնդիր նորերու փրկութեան :

Տարիներ առաջ, օտար քարոզիչներ կ'արշաւէին մեր Հայրենի գաւառները : Եւ քրիստոնէութիւն կը քարոզէին ժողովուրդի մը որ մինչեւ այսօր ալ կը պարծենայ իբրեւ առաջին քրիստոնեայ :

Դարձեալ, տարիներ առաջ, ծրագիրներ կ'որոճայինք, դարձի բերելու համար Թիւրքերը : Կը յաւակնէինք «հայացնել» զանոնք, մեր մայրենի լեզուն սորվեցնելով :

Եկա՞ծ է ժամանակը որ մտածենք մեր գլուխը կապելու մասին :

Ի հարկին պիտի գործենք այնպէս ինչպէս երբեմնի միսիոնարներն ու փաթերները :

Անոնց աշխատանքը մարդորսութիւն կը կոչուէր : Թող մերինն ալ « հայորսութիւն» համարուի :

Կարճ, — լարել բոլոր ցանցերը, քարոզչական թէ գործնական բոլոր միջոցները, դէպի «ազգային փարախ» առաջնորդելու համար նոր սերունդը : Առանց դաւանանքի եւ դասակարգի խտրութեան :

Հայորսութիւն՝ բառին ազնուագոյն իմաստով : Եւ հիմնական, խիկալէս հայրենասիրական առաջադրութեամբ : — Ոչ միայն համրանքը պահպանելու, այլ եւ անոր մակարդակը բարձրացնելու համար.

Քանակին հետ որակը : Աւելի քան երբեք : Եւ ամէն տեղ :

Գաղտնիք չէ : Երբ քանակը պակսի, որակն ալ համեմատաբար պիտի նուազի :

Հարթիչ գլանը ոչ միայն յարաճուն բազմութիւններ կ'անջատէ ազգային ամբողջութենէն, այլեւ կը տրորէ, կը քամէ մեր երակները :

Նոր, կենսայորդ ուժերու աւիշն է որ կը ցամքի, դեղնած տերեւներ ձգելով մեր ետին :

Անցած երեսուն տարիները միայն բացասական երեւոյթներ չպարզեցին :

Ամէնէն յառաջադէմ երկրին մէջ ալ տեսանք թէ ինչպէս ծաղկեցան ու զարգացան մեր զաւակները : Գիտութեան, լրականութեան եւ արուեստի բոլոր ճիւղերուն մէջ : Յաճախ ասպարէզ կարդալով տեղացիներուն :

Արդէն ունինք նոր ուժերու հասուն, յարաճուն պահեստ մը : Առ նուազն յիսուն տարուան համար : Ամէն ճակատի վրայ :

Կը մնայ կարելին եւ անկարելին փորձել, որպէսզի այդ պահեստը իր աւիշը հոսեցնէ հայկական կեանքին մէջ : Նորոգէ, թարմացնէ եւ ճոխացնէ զայն, ի շահ տարագիր բազմութեանց եւ հայրենիքին :

Մի՛ խրտչիք բառէն :

Այո, մեր գերագոյն պարտականութիւնը պիտի ըլլայ հայորդիներ որսալ հայկական անդաստանին մէջ : Սկսելով տունէն :

Ամէն տեղ ալ պիտի ունենանք « որսկան» խումբեր, հայութեան ծոցը առաջնորդելու համար նորահասները : Բոլոր անոնք որ կը վարանին, կը խուսափին կամ կը մոլորին :

Անհրաժեշտ չէ նոր ահազանգի մը սպասել, այս տարրական աշխատանքը ձեռնարկելու համար :

Անշուշտ ամէն գաղութ իր մասնաւոր պայմանները ունի : Գործունէութեան եղանակները կրնան փոխուիլ համաձայն տեղական պահանջներուն :

Բայց, ազդանշանը կը մնայ անփոփոխ, Պարտաւորիչ՝ բոլորին համար, —

Գլուխ գլխի եւ ձեռք ձեռքի տալ, յանուն սերունդի փրկութեան : Տասնապատկել ճիգերը, ազատարար գօտիներ կազմելով օտարացման համաճարակին դէմ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԷԿՈՒԱՆ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

•

ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ ՄԻՇՏ ԿԸ ԾԱՒԱԼԻՆ, ԱՄԲՈՂՋ ԵՐԿՐԻՆ ՄԷՋ

Երէկ ընդհանուր գործադուլ մը սարքած էին ելեկտրականութեան եւ կազի աշխատաւորները, ամբողջ երկրին մէջ, 24 ժամուան համար :

Կառավարութիւնը նախատեսած ըլլալով այս պարագան, հրամայած էր անմիջապէս գործադրել պարտաւորիչ աշխատանքի օրէնքը : Մանաւանդ որ արկածներ ալ անխուսափելի են, այսպիսի պարագաներու մէջ :

Գործադուլին կազմակերպիչները դեկոյց մը հրատարակած էին, շեշտելով թէ բողոքի ցոյց մըն է որ կը կատարեն : Այս առթիւ իրենց մեղադրանքները կը յայտնէին «մասնաւորապէս բուռն լեզուով մը», ինչպէս գիտել կուտան տեղական թերթերը : Կառավարութիւնը այս պարագան նկատի առնելով, Բշ. օրէն իսկ հրահանգած էր նահանգապետներուն՝ պարտաւորիչ աշխատանքի հրաւիրել շատ մը աշխատաւորներ, որպէսզի կազէ եւ ելեքտրական հոսանքէ չզրկուին հիւանդանոցները եւ ուրիշ բազմաթիւ հանրային սպասարկութիւններ :

Փարիզի ելեկտրական երկաթուղիները կը բանէին երէկ : Շատ մը հանրօգուտ հաստատութիւններ ալ նախապէս միջոցներ ձեռք առած էին : «Արաքս» տպարանը ելեկտրական ուժ ունէր, բայց լոյսը կը դադրէր, ատեն — ատեն : Այնպէս որ կարելի եղաւ ապահովել «Յառաջ»ի հրատարակութիւնը :

Բանուորական խլրտումները կը ծաւալին ամբողջ երկրին մէջ, ծանր տագնապի մը մատնելով կառավարութիւնը :

Երկաթուղիներու աշխատաւորներն ալ որոշած են ընդհ. գործադուլ մը սարքել Մայիս 27ին : Քրիստոնեայ աշխատաւորներու սենտիքան եւ Բանուորական Ուժը նախապէս կ'ուզէին Մայիս 22ին դադրեցնել աշխատանքը. բայց յետոյ նախընտրեցին յետաձգել, որպէսզի աշխատաւորները չզրկուին Հոգեգալուստի արձակուրդէն :

Այս գործադուլն ալ պիտի տեւէ 24 ժամ, «ստիպելու համար կառավարութիւնը որ յարգէ իր յանձնառութիւնները» :

× Ինչպէս գրած էինք, Գշ. օրուան գործադուլին հետեւանքով, մեթրոյի կառախումբերը բանեցան 55 առ հարիւր, այսինքն անցեալ շաբաթէն աւելի : 389 կառախումբերէն 176ը կը բանէին (անցեալ շաբթու՝ 155) : Գալով հանրակառքերուն, 1400 կառքերէն կը բանէին 170 հատ (անցեալ շաբթու 141) : Կացութիւնը զգալապէս բարուոքեցաւ իրիկուան դէմ :

Փարիզի մեթրօն եւ հանրակառքերը ամէն օր մօտ երեք միլիոն քաղաքացիներ կը փոխադրեն : Բանթողները կը պահանջեն աշխատավարձքի յաւելում, հաւասարելու համար Փարիզ քաղաքի պաշտօնեաներու ստացած գումարին :

ՖՐԱՆՔԵՒՅՈՒՆԱԿԱՆ համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ Աթէնքի մէջ, ի ներկայութեան Պ. Ժորժ Պիտոյի, միասնաբար աշխատելու եւ միջազգային կացութիւնը բարուոքելու համար : Երկու երկիրներուն արտաքին նախարարները միեւնոյն տեսակէտներն ունին հարաւ. արեւելեան Եւրոպայի, Միջերկրականի եւ Միջին Արեւելքի խնդիրներու մասին :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ թերթերը կը գրեն թէ Խ. Միութեան Գիտութեանց ակադեմիան անցեալ տարի հերքած եւ անկեալ հռչակած էր Պոկոմոլեցը, որ համբաւ հանեց իբրեւ հնարիչը երիտասարդացման շիճուկի : Այս առթիւ քուէարկուած բանաձեւը նոր մէջտեղ կը հանեն, այն ալ գիտնականին մահէն վերջը ...

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ՔՈՒԷ ՊԱՀԱՆՋԵՑ

★

ԲՈՒՌՆ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Ազգ. Ժողովը դեռ նոր սկսաւ քննել կառավարութեան ելմտական ծրագիրները, բայց վարչապետը վստահութեան քուէ պահանջեց Գշ. օր, առանց սպասելու վերջնական եզրակացութեան : Ուստի վիճաբանութիւնները ընդհատուեցան եւ վստահութեան խնդիրը պիտի քննուի այսօր, հինգշաբթի, ժամը 3ին :

Ազատագրութենէն ի վեր 17րդ դահլիճն է որ փորձի կ'ենթարկուի : Դահլիճը մասնաւոր իրաւասութիւններ կը պահանջէ, նոր խնայողութիւններ կատարելու համար : Ուրիշ դահլիճներ ալ լայն իրաւասութիւններ պահանջած են, բայց միշտ պարտուած : Ազգ. Ժողովին խմբակցութեանց մէջ շատեր կան որոնք տրամադիր են լիազօրութիւն տալու իրենց մարդոց, բայց ուրիշներ չեն վստահիր այս կամ այն վարչապետին : Պ. Մայէրի հանդէպ վերապահ են ոչ միայն ձախերը, այլ եւ շատ մը անդամներ՝ կեդրոնի եւ աջակողմեան խմբակցութիւններէն : Համայնավարները եւ ընկերվարականները կը վախնան որ վարչապետը մասնաւոր իրաւասութիւններ ստանալով կրնայ ջնջել կարգ մը քաղաքային պաշտօններ, հանգստեան թոշակի տարիքը 60էն բարձրացնել 65ի, կառավարական հակակշիռ հաստատել ընկեր. Ապահովագրութեան մէջ կամ ուրիշ չափով անհատական հսկողութիւն՝ ազգայնացուած ձեռնարկութեանց մէջ : Կարգ մը չափաւոր խմբակցութիւններ ալ կ'ընդդիմանան վարչապետին, որ կ'առաջարկէ կրճատել ալքոլի արտադրութիւնը : Ֆրանսական օրէնքով, կառավարութիւնը պարտաւոր է գնել ագարակապաններու արտադրած ալքոլին մէկ մասը, հրապարակի գիներուն երեք — չորս անգամը վճարելով :

Գշ. օրուան վիճաբանութեանց ընթացքին, բուռն քննադատութիւններ եղան դահլիճին դէմ : Երեսփոխան մը գիտել տուաւ թէ զոհողութիւններ կը պահանջուին չունեւորներէն, մինչդեռ ուրիշներ շռայլ կեանք մը կը վարեն : Ուրիշ մը բացատրեց թէ անկարելի է չոկել ելեւմուտքը, առանց փոխելու երկրին արտաքին քաղաքականութիւնը : Իսկ չափաւոր երեսփոխան մը, զերօ կոչեց դահլիճին հաշուեկշիռը : Յետոյ վարչապետին ցոյց տալով իր շքանշանը զոր շահած էր Վերտէօնի մէջ, շարունակեց. — «Դուք Ուաշինկթըն գացիք բան մը մուրալու, իբրեւ փոխարինութիւն այն ֆրանսական արիւնին որ կը հոսի Հնդկաչինի մէջ» : Ելմտական նախարարը բողոքեց այս խօսքին դէմ. բայց երեսփոխանը պնդեց, — «դուք ծունկի եկաք Մ. Նահանգներուն առջեւ, իբրեւ մուրացկաններ» :

ԹՐԻԷՍԹԷԻ վէճին առթիւ Իտալիոյ դէմ բուռն ճառ մը խօսեցաւ մարէշալ Թիթօ, վիրաւորական ակնարկներ ուղղելով անոր վարչապետին դէմ : Այս վերջինը, Տէ Կասփէրի, կը մերժէ տեսակցիլ մարէշալին հետ, այդ վիրաւորանքէն ետք :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ գործակատար մը նշանակեց Պելկրատի մէջ : Կարծողներ կան թէ դիւանագիտական յարաբերութիւնները պիտի վերահաստատուին :

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը, Չըրչիլ, կը խորհի յաջորդաբար տեսակցիլ Այզընհաուըրի եւ Մալենքովի հետ, Չորս Մեծերու խորհրդաժողով մը սարքելու համար, ինչպէս կը գրեն Լոնտոնի թերթերը :

ՍՊԱՆԻԱ երեք նաւահանգիստներ եւ երեք օդակայաններ պիտի տրամադրէ Մ. Նահանգներուն, փոխարէն ստանալով 225 միլիոն տոլար :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

« Ո՛Վ ԻՆՁՈՎ Է ԱՊՐՈՒՄ »

Նարդունին հարցաքննելու պէտք չունէի :

Իր երկրորդ արհեստը պիտի կազմէր բժշկութիւնը, եթէ արտօնութիւն ստացած ըլլար :

Ճարահատ, « Հայ – Բոյժ »ը հիմնեց :

Եւ, ռեւէ արտօնեալ բժիշկէ աւելի «յաճախորդ» ունի : Կը լսէ հանդիպողին հոգեւոր եւ մարմնաւոր ցաւերը օրուան բոլոր ժամերուն : Ոտքի վրայ : Քունէն հազիւ արթնցած : Փողոցէն անցած, բեմէն վար իջած, «*Հայ – Բոյժ* »ի հաշիւները քննած կամ ծրարները թղթատարին յանձնած ատեն : Նոյնիսկ երբ տպագիր, ձեռագիր իրար կը խառնէ, հին թէ նորհայերէն բառի մը յունարէնը, լատիներէնը, ֆրանսերէնը, իտալերէնը, անգլերէնը, գերմաներէնը, թուրքերէնը, արաբերէնը, պարսկերէնը եւ եբրայերէնը գտնելու համար :

Տարիներով, *Յառաջի* ածուն ալ մշակած է : Մէկ ձեռքը գրիչ, միւսը բրիչ :

Ն. Սարաֆեան. — Ամէն սեւ աշխատանք փորձեցի, եւ այժմ կը տքնիմ ֆրանսական տպարանի մը մէջ, իբրեւ տողաշար : Ինչ որ գրած եւ տպած եմ, պիտի մնայ իբրեւ թուղթի փառք : Եւ սակայն կը շարունակեմ տքնիլ, ձեռագիր հասցնելով մինչեւ Միջին Արեւելք, — բանաստեղծութիւն, վէպ, գրական տեսութիւն, յօդուած : Դէզեր՝ շնորհիւ այս երկրորդ արհեստին ...

Մ. Պարսամեան. — Տարիներով եղած եմ հաշուակալ՝ առեւտրական տան մը մէջ, մինչեւ այս գրատան հաստատումը : Չափազանց դժուարացած է գիրքերու վաճառումը : Բարեբախտաբար դասագիրքեր ալ ունիմ, ինչպէս եւ հրատարակչական ձեռնարկներ :

Ղ. Մելոյեան. — Փորձած եմ բոլոր արհեստները, Զուիցերիոյ եւ Փարիզի մէջ, սկսելով ժամագործութենէն : Մասնագիտութիւնս է տղու խաղալիկներ շինել, իբրեւ բանուկ ապրանք : Առանց այդ երկրորդ արհեստին, ոչ թէ «Արմենուշ», ափ մը նուշ անգամ չէի կրնար ճարել : Իսկ այժմ դէզ – դէզ ձեռագիրներ, սկսելով Վասպուրականի յուշերէն ... ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ «եթէ այսօր ստիպուին ամբողջական զօրաշարժ մը կատարել, ի վիճակի են յաղթականօրէն ընդունելու որեւէ մարտակոչ» : Յետոյ բացատրեց թէ Խ. Միութեան քաղաքականութիւնը չէ փոխուած տակաւին : «Մենք բաւական բան գիտենք համայնավարութեան կանխամտածեալ նախայարձակման մասին : Օրուան այս ժամուն որեւէ պատճառ չկայ հաւատալու թէ խորհրդային կառավարութիւնը փոխած է իր յոյսը եւ նպատակը, — քանդել ազատութիւնը ամբողջ աշխարհի մէջ : Պատճառ չկայ որ ազատ ազգերը փոխեն իրենց քաղաքականութիւնը, — աշխատիլ եւ լաւագոյնը յուսալ, զինուիլ եւ պատրաստ ըլլալ յոռեգոյն կացութեան համար » :

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ճակատի մասին զեկուցում տալով, զօր. Րիճուէյ նորէն յիշեցուց թէ անհրաժեշտ է շարունակել Եւրոպայի տրամադրուած ռազմական օգնութիւնը : Իր կարծիքով, եթէ կարելի չըլլայ կազմել եւրոպական բանակը, կարելի է Ատլանտեան դաշինքին մէջ առնել Գերմանիան. ինչ որ դժուար է, քաղաքական տեսակէտով, որովհետեւ Ֆրանսայի խորհրդարանը պիտի չընդունի : Ամէն պարագայի մէջ, զօրավարը անհրաժեշտ կը գտնէ Գերմանիոյ զինուորական մաս—

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՆՔ ՔԵԶԻ ՀԵՏ

(ՎԵՐՍՏԻՆ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԿՐԹԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ ԿՈՉԻՆ ԱՌԻԹՈՎ...)

●

Մեր ընթերցողները ծանօթ են արդէն այն կոչին, զոր Ամերիկահայ Կրթ. Յանձնախումբը 1953 Ապրիլ 24 թուականով ուղղած էր ամերիկահայ գաղութին։

Մեր Մայիս 7ի թիւով ամբողջութեամբ տուինք այդ կոչը՝ անոր նուիրելով նաեւ նոյն օրուան մեր խմբագրականը։

Իսկ երէկ հրատարակեցինք այն նամակը, զոր նոյն կոչին առիթով «Յուսաբեր» Մշակութային Ընկերակցութիւնը ուղղեր է Ամերիկահայ Կրթական Յանձնախումբին։

Ընկերակցութիւնը կ՚աճապարէ քաջալերանքի իր ջերմ խօսքը հասցնել ամերիկահայ գաղութին, արդարօրէն նկատելով, որ ամերիկահայ գաղութի պարտութիւնը ուծացումի դէմ մղած իր պայքարին մէջ՝ պարտութիւնն է համայն հայ ժողովուրդի, ինչպէս որ յաղթանակը՝ յաղթանակն է նոյն հայ ժողովուրդի։

Խօսքը վտանգի մը մասին չէ, որ մասնակի բնոյթ կը կրէ. խնդիրը կը դառնայ համատարած չարիքի մը շուրջ, որ կը սպառնայ գոյութեանը բովանդակ հայ ժողովուրդի։

Եթէ մեզի սպառնացող այս մահացու վտանգին դէմ մենք չամբողջանանք ազգովին.

Եթէ մէկտեղենք մեր ճիգերը եւ չըստեղծենք պայքարի ընդհանուր եւ համահայկական ճակատ մը ճերմակ ջարդին դէմ.

Եթէ հասարակաց թշնամիի դէմ մենք մնանք բաժան - բաժան, ինչպէս որ այսօր ենք, ապա ստոյգ է, որ այդ թշնամին ամենայն դիւրութեամբ իր աւերիչ գործը պիտի կատարէ մեր մէջ՝ զատ – զատ մեզմէ իւրաքանչիւրը զգետնելով եւ ի վերջոյ մեզ ամէնքս խաղաղօրէն գերեզման առաջնորդելով ...

Ահաւորապէս մեծ է, անչափելիօրէն ծանր է ու դաժան այն հարուածը, որ ուծացման ճակատի վրայ ուղղուած է մեր ժողովուրդի գոյութեանը դէմ։

Ժամ առաջ համայն ազգը ոտքի պէտք է հանել եւ ստեղծել Համահայկական փրկութեան ճակատ մը՝ միակ նշանախօսք մը ունենալով — Հայը Հայ պահել ըՍփիւռքի մէջ։

Գաղթաշխարհը պէտք է ամբողջանայ այն ցաւին մէջ, զոր կ՚ապրի այսօր ամերիկահայ գաղութը։

Պէտք է ամբողջանայ նաեւ իր պայքարին մէջ։

« Յուսաբեր » Մշակութային Ընկերակցութեան արձագանգը Ամերիկահայ Կրթական Յանձնախումբի կոչին՝ պէտք չէ մեկուսի երեւոյթ մը մնայ։

Նոյն ձեւով այդ կոչին պէտք է արձագանգեն մեր միւս գաղութներու կրթական եւ մշակութային միութիւններն ու կազմակերպութիւնները՝ քաջալերանքի իրենց ջերմ ու եղբայրական խօսքը հասցնելով ամերիկահայ գաղութին։

Ու նաեւ, զուգահեռ այդ խօսքին, խորհելով այն իրական աջակցութեանը մասին, որ իրենք ի վիճակի են բերելու Ամերիկահայ Կրթական Յանձնախումբին՝ անոր նախաձեռնած ծանր ու դժուարին պայքարին մէջ։

«Յուսաբեր» Մշակ. Ընկերակցութիւնը յանձնախումբին ուղղած իր նամակին մէջ, ի միջի այլոց, կը գրէ.

«Ընկերակցութիւնս կը յուսայ, որ ինք կարելիութիւնը պիտի ունենայ, իբրեւ ճշմարիտ սփոփանք իր զգացած ցաւին, օր մը ձեր պայքարին ոչ միայն իր ջերմ խօսքով, այլ եւ զոհողութեան իր համեստ կաթիլով մասնակցելու»։

Աջակցութեան այս «կաթիլ»ներն են, որ բարոյական իմաստով յորդահոս աղբիւրի մը արժէքը պիտի ստանան ամերիկահայ գաղութի կեանքին մէջ՝ պայքարի անոր կորովը բազմապատկելով եւ յաղթանակի յոյսը անոր մէջ միշտ անշէջ պահելով։

Նիւթական առումով այդ «կաթիլ»ներուն պէտքը ամերիկահայ գաղութը երբեք չունի։

Մեր ժողովուրդի այդ ընտիր բեկորը վարժ է միայն տալու մէջ եւ անվարժ՝ առնելու մէջ։

Անհրաժեշտ է սակայն, որ ամերիկահայ գաղութը զգայ եւ տեսնէ, թէ մենք իրաւամբ ցաւակից ենք իրեն, ինչպէս որ մենք կուլանք իր արցունքներով եւ կ՚ուրախանանք իր ուրախութեամբ։

Դուրսի հայութիւնը հրաշք կարող է գործել ամերիկահայ գաղութի փրկութեան գործին մէջ։

Սակայն այս հրաշքը ան կարող է գործել միայն զոհելով ...

Մեր Մայիս 7ի խմբագրականով կը գրէինք.

— «Զպատահեցաւ երբեք, որ դուրսէն գաղութ մը գործքով եւ զոհողութեամբ — թող թէ համեստ եւ աննշան — օգնութեան հասնէր մեր այս երախտաշատ բեկորին այն ծանր պայքարին մէջ, զոր ան կը մղէ իրեն սպառնացող մահացու վտանգին՝ ուծացման եւ օտարացումին դէմ։

«Զեղաւ երբեք, որ, օրինակ, քոյր գաղութ մը մէկ - երկու տարուան համար Հիւս. Ամերիկա կրթական մշակ մը ճամբէր, հոգար անոր ծախքերը եւ գայն՝ այդ մշակը՝ ամբողջովին տրամադրէր ամերիկահայութեան պահպանումի գործին։

«Այս ժեստը, զոր եւքէն ամերիկահայ գաղութը պիտի փոխադարձէր բիւրապատիկ ձեւերով, պիտի նմանէր այն կաթիլ մը իրական արցունքին, զոր սգակից մը կը բերէ սգաւորի մը սուգին»։

Այս կարգի «կաթիլ»ներ մեր ազգակիցներէն հարիւրաւորները, ինչպէս եւ մեր բոլոր կրթական եւ մշակութային միութիւններն ու կազմակերպութիւնները կրնային բերել բարոյական քաջալերանքի կարօտ մեր աննման գաղութին՝ բիւրապատկելով անոր կորովը իրեն սպառնացող վտանգին դէմ։

Հզօրները միշտ հզօր չեն, եւ միշտ յաղթական չեն կեանքի պայքարին մէջ։

ԺԲ. դարու մեր մեծանուն վարդապետը՝ Մխիթար Գօշ — օրէնսգէտ եւ մատենագիր — իր առակներէն մէկուն մէջ կը գրէր.

— «Հզօրները կ՚արհամարհեն տկարները եւ անոնցմէ չեն վախնար սակայնտըկարները կ՚ամբռնան իմաստութեամբ եւ կը յաղթահարեն հզօրներուն։ Ասկէ բարոյական.— Փոքրերէն եւս զգուշանալ, ինչպէս որ կը զգուշանանք մեծերէն»։

Եթէ այսպէս չըլլար, փոքրերը մեր մոլորակէն վաղուց անհետացած պիտի ըլլային։

Մխիթար Գօշէն դարեր վերջ, աշխարհահռչակ բնագէտը՝ Տարուին՝ կուգար ապացուցանելու, որ կեանքի պայքարին մէջ թոյլն է ուժեղը, պայմանով, որ այդ թոյլը ուժեղ ըլլայ ընկերային բընազդներով, տոգորուած ըլլայ յառաջդիմելու տենչով եւ միշտ պատրաստ ըլլայ իր կարօտ ցեղակցին օգնութեան գալու։

Ուծացումը երբեք ճակատագրուած չէ մեզի։

Կ՚ուծանանք, եթէ կամովին ու գիտակցօրէն մենք մեր ձեռքերով մեր զաւակներու գերեզմանը փորենք։

Լի ենք հաւատքով, որ Ամերիկահայ Կրթական Յանձնախումբը նոր գլուխ մը պիտի բանայ Սփիւռքի Հայոց պատմութեան մէջ՝ իր աննուաճ ոգիով ու կորովով վարակելով նաեւ մեր միւս գաղութները։

Ուժ տանք Յանձնախումբին՝ իր մեծ ու բախտակշիռ գործը յաջողութեամբ պըսակելու համար։

Միաձայն, գաղութէ գաղութ, ջերմօրէն ու եղբայրաբար, արձագանգենք.

— Մենք քեզի հետ ենք, Ամերիկահայ Կրթական Յանձնախումբ, քու մեծ ու նուիրական գործին մէջ ...

(Խմբ. ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՀՈԳԵՐԸ

●

Ծանօթ տնտեսագէտներու կարծիքով Իսրայէլ պէտք է տասը տարի եւս նեղուի եւ տքնի, մինչեւ որ ազատի տնտեսական դժուարութիւններէ։

Անոնք անհրաժեշտ կը գտնեն այդ երկար շրջանը, որպէսզի նորակազմ պետութիւնը ապահովէ առեւտրական հաւասարակշռութիւն եւ դառնայ ինքնաբաւ։

Նոյնիսկ խաղաղութեան մէջ ապրելով, Իսրայէլի ժողովուրդը պիտի ունենայ տակաւին ապրուստի նեղ մակարդակ մը։ Այս հեռանկարը որոշ տհաճութիւն կը պատճառէ, որովհետեւ շատ մը Իսրայէլցիներ կը մտածէին թէ՝ պիտի կրնային տնտեսական բարելաւում վայելել։ Մինչդեռ դժուարութիւնները կը շարունակուին։

Երկիրը շատ ծանր տագնապի մը մատնուած էր 1952ի սկիզբը։ Բարելաւումը հետեւեալ կերպով տեղի ունեցաւ.—

Նախ առեւտուրը բարուոքեցաւ այստարուան առաջին քառորդին՝ բաղդատելով անցեալ տարուան նոյն շրջանին հետ։ Անցեալ տարի արտածումէն եկած շահը տասնըմէկ առ հարիւրն էր ներածումին։ Այս տարի բացը զգալապէս պակսած է։ Ներածումը 31·7 միլիոն Իսրայէլեան ոսկիէն իջած է այս տարուան սկիզբը 27 միլիոնի, մինչդեռ արտածումը բարձրացաւ 6·6 միլիոն ոսկիէն 8·5 միլիոն ոսկիի։

Երկրորդ բարելաւումը յառաջ եկաւ դրամի կայունութեան շնորհիւ։ 1952ի Փետրուարին Իսրայէլի ոսկիին գինը 1·20 ֆրանք ինկած էր զուիցերիական շուկային մէջ։ Այժմ բարձրացած է 1·65ի։

Երրորդը, Արեւմտեան Գերմանիան անցեալ Փետրուարին սկսաւ վճարել 840 միլիոն տոլարի հատուցումը, որ պիտի վերջանայ տասներկու տարուան ընթացքին։ Իսրայէլ արդէն ստացաւ աւելի քան 25 միլիոն տոլար, որով կրցաւ վճարել Անգլիայէն գնած քարիւղը, իսկ մնացեալը մեծ մասով պիտի վճարուի երկաթով, պողպատով, քիմիական եւ ճարտարարուեստական կազմածներով։

Ուրիշ մէկ բարելաւումը Իսրայէլի համար համաշխարհային գիներու անկումէն յառաջ եկաւ։

Իսրայէլի գլխաւոր ներածումը կազմող կերպանիւթին վրայ ալ գիներու անկում տեղի ունեցաւ։

Իսրայէլի գլխաւոր դժուարութիւնը այն էր որ չկրցաւ 700 հազար գաղթականները տեղաւորել 1948ի յաղթանակէն ի վեր։ Անցեալ տարի ներգաղթը յանկարծ պակսեցաւ, 1951ին 164 հազարէն իջաւ 23 հազարի։ Այս անկումը հետեւանքն էր երկրին տնտեսական դժուարութեանց, մասամբ ալ գրեթէ սպառեցաւ գալիք հրեաներու թիւը Լեհաստանէն, Ռումանիայէն, Չեխոսլովաքիայէն, Պուլկարիայէն, Եմէնէն եւ Իրաքէն։

Տնտեսագէտներ կը քննադատեն թէ Իսրայէլ անսահման ներգաղթի քաղաքականութիւն մը կը վարէ. բայց ուրիշներ գիտել կուտան թէ պետութիւնը հիմնուեցաւ հաւաքելու համար զանազան երկիրներու մէջ ցրուած իրենց ազգակիցները, որոնք ապահով վիճակ մը չունէին։ Զանգուածային ներգաղթի ուրիշ մէկ պատճառը այն էր, որ կ՚ուզէին ժողովուրդի թիւը կրկնապատկել, իբրեւ ապահովութիւն արտաքին յարձակման դէմ։

Այս 700 հազար գաղթականներու ընդունելութիւնը հսկայական ճիգեր պարտադրեց ազգային տնտեսութեան։

Պէտք եղաւ զարկ տալ արտադրողական ճարտարարուեստին, կերակրելու համար յարաճուն ժողովուրդը։ Ճարտարարուեստական արտադրութիւնը աւելցաւ 60 առ հարիւր։

Գնելու կարողութեան չափազանց յա –

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԿՈՐՆԹՈՍԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

(Պոլսոյ գրաւման 500ամեակին առթիւ)

■

Ու երբ Լանճիօթթօ — այս էր Ալփի քրիստոնեայ անունը — խոյս տուաւ Միսիլման ափունքը, ժպիտը այլեւս չծաղկեցաւ նորատի աղջկան շրթները։ Տժգոյն եւ խուսափող դարձաւ ան, աւելի յաճախ գնաց աղօթելու տաճարները, ու հազուադէպօրէն միայն երեւցաւ երեկոյթներուն եւ պարահանդէսներուն, ուր իր վայրահակ աչքերը անտարբերութիւն կը ցուցնէին սիրակէզ սրտերուն հանդէպ։ Դադրեցաւ ան աչքի զարնելէ իր պչրանքի վայելչութեամբ, ձայնը կորսնցուց իր անուշ ջերմութիւնը, իր ոտքերը նուաղ թեթեւ էին պարերուն, զորս այնքան շատեր ափսոսանքով կ՚ընդհատէին, երբ առաւօտը վրայ կը հասնէր։

Մինչ Սոպիէցքի Պուտայի պարիսպներուն եւ Դանուբի ափերուն վրայ կը նսեմացնէր Մահիկին յոխորտանքը, Վենետիկցի զօրավարներ Պոլսոյ կայսրութենէն կը խլէին այն ամբողջ ցամաքամասը որ կ՚երկարէր Փաթրասէն մինչեւ Եւբէայի ծովը։ Յանձն առած Տոժը ներկայացնելու այս կլիմաներուն տակ, Մինոթթի Կորնթոս ղրկուած էր, երբ խաղաղութիւնը՝ շատոնց վտարուած Յունաստանէն, կը սկսէր ժպտիլ այդ դժբախտ երկրին։ Ննջաւոր գինադուլը,— որուն խզումը ազդանշանը եղաւ Քրիստոնեաներու արտաքսման, — դեռ կը տեւէր, երբ Մինոթթի եկաւ իր աղջկան հետ։ Այն ժամանակէն ի վեր, երբ Մենելաւոսի կինը լքելով իր արքան եւ հայրենիքը, սորվեցուց մահկանացուներուն թէ ինչ դըժբախտութիւններ կը հալածեն մեղապարտ սէրերը, ոչ մէկ գեղեցկութիւն չէր երեւցած Յունաստան, որ կարենար մըրցիլ աստուածային Ֆրանչիսքայի հետ։

Պատնէշը կործանած՝ ճեղքը բացուած է։ Վաղը արշալոյսի բացուելուն Թուրքերն իրենց ճիգերը միացնելով, վերջին գրոհը տալու են այս քայքայուած քարի զանգուածին։ Իւրաքանչիւրին դիրքը կ՚որոշուի։ Առաջին գծին վրայ, առաւելագոյն յոյս ունեցողներն են,— անիրաւ յուսահատներ յորջորջուած։ Ընտրեալ գունդը, բաղկացած Թաթարներէ եւ Միւսիլմաններէ, մտածմամբ իսկ արհամարհելով մահը եւ սովոր թշնամի շարքերու մէջէն անցք մը բանալու թուրով։ Կամ՝ ինկած պարագային, վերջը մեռնելու կոչուած մարտիկին սանդխամատ ծառայելու իր դիակով։

Կէս գիշեր է։ Լուսնի կլոր սկաւառակը կը նշուլէ սառնօրէն Կիթերոնի վրայ, ովկէանը կը պարզէ իր լուրթ կոհակները։ Երկնակամարը ցանցնուած է աստղերով, նման լուսեղէն կղզիներու ընդմէջ ուրիշ ովկէանի մը, որ կը կախուի մեր գլխին վերեւ։ Ո՞վ կրնայ նայիլ անոնց ու ականարկը դարձնել երկրին, առանց տխուր ափսոսանքի ու թեւեր ունենալու բաղձանքին, թռիչք առնելու եւ միախառնուելու իրենց անմահ պայծառութեան։

Խաղաղութիւն կը տիրէր ծովուն վրայ, որուն փրփուրը հազիւ թէ կը շարժէր ափունքի խիճերը, եւ որուն խոխոջիւնը նըման էր առուակինին։ Հովը կը նիրհէր կոհակներուն վրայ, դրօշները դադրած էին ծածանելէ. ու նիզակներուն վրայ, զորս կը շրջապատէին իրենց բեկբեկ ծալքերով, կը շողար մահիկի նշանը։

Պահակներուն ձայնը մերթ ընդ մերթ կը խռովէր լռութիւնը։ Յաճախ, նոյնպէս, նժոյգները լսելի կը դարձնէին իրենց հըպարտ վրնջիւնը, զոր կը կրկնէր բլուրներուն արձագանգը։ Բայց խուլ մրմունջ մը, նման տերեւներու խարշափին, յանկարծ բարձրացաւ զարթնող զօրականներուն մէջ։ Միւէզինին ձայնն էր, որ կէս գիշերուան աղօթքին կը հրաւիրէր բանակը։ Այս ձայնը հնչեց, իբրեւ ոգիի մը հանդիսաւոր երգը, որուն շեշտերը կը ներշնչեն քաղցր եւ մելամաղձոտ զգայնութիւն մը, ինչպէս տարտամ եւ երկարաձիգ հնչիւնները,— անծանօթ մարդկային երաժշտութեան մէջ,— կը խուսափին մենաւոր տաւիղէ մը, որուն լարերը կը բախին հովերու շունչին։ Պարտութեան մարգարէաշունչ աղաղակ մը թուեցաւ ան Կորնթոսի ռազմիկներուն։ Պաշարողները իրենք իսկ դողացին, որպէս թէ զարնուած ըլլային այն տեսակ մը անբացատրելի նախազգացումէն, որ յանկարծ կը համակէ սիրտը, պակուցումէն սառեցնելով, ու ակամայ ահաբեկութենէն ամօթապարտ, զանի կը տրոփեցնէ բուռն կերպով։ Այսպէս է որ զանգակին ղօղանջը մեզի կը սարսռացնէ, մինչեւ իսկ երբ ան անծանօթի մը մեծաշուք յուղարկաւորութիւնը կը ծանուցանէ։

Ալփին վրանը ծովափին վրայ կանգնած էր։ Աղօթքը լրացած՝ ամէն աղմուկ դադրած էր։ Պահակներ դրած, շրջագայութիւնը կատարած էր ան. բոլոր հրամանները տրուած եւ գործադրուած էին։ Գիշեր մը եւս տագնապ. վաղը վրէժն ու սէրը իրեն տոկոսով պիտի հատուցանէին իրենց խոստումներուն յապաղումը։ Դեռ եւս քանի մը ժամեր ու կը սկսէր կոտորածը։ Հանգիստի կը կարօտէր պատրաստուելու համար, բայց խորհուրդները կը խռնուէին իր ուղեղին մէջ, ինչպէս մրրըկացող կոհակներ։

Ալփ մինակ է, կանգնած զօրակայանին մէջ։ Մոլեռանդութեան խանդավառութիւնը չէ որ իրեն Կորնթոսի աշտարակներուն վրայ մահիկը տնկելու կարօտը կուտայ։ Եթէ կեանքը վտանգի պիտի են–թարկէ, ատիկա Մարգարէին կողմէ խոստացուած անմահութեան եւ երկնային հուրիներուն յոյսովը չէ։

(3) ԼՈՐՏ ՊԱՅՐԸՆ

Թարգմ. ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ ԱԿԱԴԵՄԻԱՆ

★

Գիտութեանց Ակադեմիայի տարեկան ընդհանուր ժողովին մէջ 1952ի գործունէութեան մասին զեկուցում տալով, «պրեզիդենտ» Վ. Համբարձումեան շեշտած է թէ ունեցած են նոր յաջողութիւններ: Պրոֆ. Ջրբաշեան աւարտած է կարգ մը շահեկան ուսումնասիրութիւններ: Խումբ մը մեքենագէտներ արժէքաւոր աշխատանք կատարած են նիւթերու սողքի տեսութեան մշակման մէջ: Ինչպէս Ն. Ցարութիւնեանի «Սողքի տեսութեան մի քանի հարցերը»: Բիւրականի աստղադիտարանը շարունակած է իր ուսումնասիրութիւնը գալակտիկայի կառուցուածքի մասին: Երկրաբանական գիտութեանց կաճառին մէջ (ինստիտուտ) աւարտած են հանքավայրերու գոյացման օրինաչափութիւններու եւ իրենց դասաւորման վերաբերեալ հետազօտութիւնները:

Մարդակազմութեան կաճառը կ'աշխատի «բարձրագոյն ջղային գործունէութիւնը եւ գլխուղեղի կեղեւի դերը խանգարուած ֆունկցիաներու վերականգման ու նիւթերու փոխանակութեան մէջ» հարցի վրայ:

Ջրաբուժական կաճառը դրական աշխատանք տարած է: Ակադեմական Ի. Եղիազարեանի ղեկավարութեամբ կատարուած հետազօտութիւնները օգնած են որոշելու Կույբիշեւեան ջրահանգոյցի նաւարկելի շրջանին վերջնական չափերը: Երկրաբանական կաճառի եւ Շինանիւթերու եւ կառուցուածքներու կաճառի արշաւախումբերը շինաքարի նոր հանքեր մէջտեղ հանած են «Ստալինգրադգիդրոստրոյ»ի համար:

Ընկերային գիտութեանց մէջ Ս. Երեմեան աւարտած է հայ ժողովուրդի ազգածնութեան (էթնօգենեզի) հարցին եւ հին Հայաստանի ստրկատիրական ընկերութեան ուսումնասիրութեան նուիրուած մեծ մենագրութիւն մը:

Զեկուցման մէջ մեծ տեղ յատկացուած է գիտահետազօտական կաճառներու եւ գիտնականներու աշխատանքին մէջ եղած թերութիւններու մասին: Վ. Համբարձումեան շեշտած է թէ ակադեմիայի գիւղատնտեսական եւ ընկերային գիտութեանց բաժիններու գործունէութիւնը տակաւին ետ կը մնայ կուսակցութեան եւ կառավարութեան պահանջներէն եւ չի կրնար բաւարար համարուիլ: Անբաւարար են Գենետիկայի եւ Սելեկցիայի կաճառի ջանքերը, Հայաստանի լեռնային եւ բարձր լեռնային շրջաններու համար ցորենի նոր, բարձր բերքատու տեսակներ ստանալու համար:

Հողագիտութեան բաժինը պէտք է լիովին ապահովէ հողերու քարտէզներու կազմումը կոլտնտեսութիւններու համար:

Պարզած է նաեւ Գրականութեան կաճառի անբաւարար աշխատանքը, ուր գիտական անհրաժեշտ քննադատութեան եւ ինքնաքննադատութեան բացակայութիւնը յանգեցաւ ծրագրին զգալի թերակատարման, ինչպէս եւ մեթոտալոգիականև գաղափարական կոպիտ սխալներու: Պատմութեան մէջ էական թերութիւնն է հայ ժողովուրդի ԺԹ. դարու երկրորդ կէսի եւ Ի. դարու սկիզբի պատմութեան նուիրուած հարցերու բացակայութիւնը: Այդ բացը զգալի է եթէ նկատի առնուի որ այդ ժամանակաշրջանին վերաբերող որոշ աշխատութիւններու մէջ կան քաղքենի – ազգայնական կամ այսպէս կոչուած «միասնական հոսանք»ի տեսութենէ բխած լուրջ սխալներ:

Վ. Համբարձումեան մատնանշած է ուրիշ կարգ մը թերութիւններ, — Մասնաւոր կաճառներու մէջ դեռ կան գիտութեանց թեկնածուներ, որոնք տարիներ շարունակ էական արդիւնքներ չեն տար իրենց աշխատանքին մէջ: Այդպէս է դրութիւնը քիմիաբանութեան, բուսաբանութեան կաճառներուն մէջ, մանրէաբանութեան, ելեկտրա–արհեստագիտական, գիտական աշխատանոցներուն մէջ եւայլն:

Պէտք է գործնականացնել գիտական վիճաբանութիւնները, լայնօրէն ծաւալել քննադատութիւնը եւ ինքնաքննադատութիւնը: Անհրաժեշտ է զօրացնել գիտութեան կապը արտադրութեան հետ, աւելի գործօն օգնութիւն ցոյց տալ գործնական աշխատանք տանողներուն:

...ւելումը առաջնորդեց 1950 եւ 1951ին ծայրայեղ արժեզրկումին: Ի վերջոյ 1951 Հոկտեմբերին կառավարութիւնը արգիլեց արժեզրկումը: Եւ 1952 Փետրուարին, Իսրայէլի «Նոր տնտեսական քաղաքականութիւն»ը մէջտեղ նետեցին եւ գործադրեցին:

Ներկայիս կը զգացուի նոր ծրագրին արդիւնքները: Հագուստներու կօշիկի, տնական առարկաներու, ելեկտրականութեան մէջ մեծ զեղչ մը եղաւ, իսկ անգործութիւնը խիստ աւելցաւ:

Այսօր Իսրայէլ քսան հազար անգործներ ունի, ուրիշ քսան հազար ալ զեղչուած ժամերով կ'աշխատին, ինչ որ շատ է էկուկէս միլիոննոց ժողովուրդի մը համար:

Կարծողներ կան թէ Իսրայէլ շատ դրամ ծախսեց նոր գաղթականները տեղաւորելու համար, թէ լաւագոյն պիտի ըլլար քիչ մը աւելի երկար պահել զանոնք վրաններու եւ հիւղակներու մէջ եւ առոր տեղ դրամը գործածել երկրագործութեան մէջ, որ շատ դանդաղ յառաջ գնաց եւն.: Ուրիշներ ալ կ'ըսեն թէ շատ դրամ վատնուած է երկրագործական մեքենաներու վրայ:

Ամէնէն լուրջ հարցը ոռոգումի խնդիրն է: Այսօր միայն 150 հազար հեկտար կ'ոռոգուի, թէեւ ծրագիրը կը նախատեսէր 750 հազար հեկտար: Ապրելու համար, Իսրայէլ պէտք է աւելի ուտելիք հասցնէ, ուրիշ խօսքով՝ փութացնէ ոռոգումը:

Թ.Ա.Թ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ, (յապաղած). — Մայիս 2ին, շաբաթ գիշեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը տօնեց իր «Օրը»: Սպասուած բազմութիւնը չկար, անձրեւի եւ գործադուլի պատճառով:

Շրջ. վարչութեան կողմէ ընկեր Սերժ բանալով հանդէսը, պարզեց տօնակատարութեան իմաստը:

Խօսեցաւ ընկեր Տ. Թադոյեան յանուն Հ. Յ. Դաշնակցութեան Շրջ. կոմիտէի, վստահութիւն յայտնելով Նոր Սերունդի գործունէութեան մասին: Անոր առաջին պարտականութիւնն է Հայ մնալ, մինչեւ որ օր մը երթանք մեր հայրենիքը:

Օրուան բանախօսն էր Կեդր. վարչութեան անդամ ընկ. Պարոնվարդեան որ բացատրեց՝ Նոր Սերունդին դերը:«Մենք հոս տարագիրներ ենք, ստեղծած ենք հաւաքական կեանք մը: Անորոշ է մեր քաղաքական կացութիւնը: Մեր պայմանները աննպաստ եղած են, սակայն կը յարատեւենք եւ մեր պատմութիւնն ալ ցոյց կուտայ մեր դիմադրութեան գաղտնիքը: Հաւատք ունինք մեր ապագային վրայ եւ ծարաւ ենք մշակոյթի: Մեր առաջին պարտականութիւնն է դարմանել երկու պատերազմներու հետեւանքով մեր կրած վնասները կարելի եղած չափով եւ Հայ պահել նոր սերունդը»:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերաւ երգով ընկերուհի Մարկօ, արտասանեց խոր ապրումով ընկերուհի Թադոյեան: Պարեցին Լա Սիոթայի պարուհիները: Գնահատելի է «Հրայր» խումբը:

Մանուկ Պոյաճեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

■

ՍԵԼԱՆԻԿ, 14 Մայիս (Յառաջ). — Այսօր Պելկրատէն քաղաքը հասաւ Պ. Մ. Պարոնեան: Թենիսի հայ ախոյեանը դասախօսութիւն մը տուաւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի ակումբին մէջ, հայ մարզիկներու մասին, որոնք մեծ յաջողութիւններ ունեցած են Հելսինքիի Ողիմպիականին եւ ուրիշ միջազգային մրցումներու մէջ: Այս առթիւ յանձնարարեց երիտասարդներուն եւ երիտասարդուհիներուն բարձր պահել ազգին պատիւը, միշտ եւ ամէն տեղ: Նաեւ զանազան հարցումներ ուղղեց Հ.Մ.Ը.Մ.ի վարիչներուն մարզական նիւթերու շուրջ:

Յաջորդ օրը Պ. Պարոնեան մեկնեցաւ Աթէնք, ուր քանի մը օր մնալէ ետք պիտի անցնի Պոլիս:

Տիգրան Գույումճեան

●

Մայիս 3ին, «Նիոռ»ի մարզադաշտին վրայ տեղի ունեցան մասնաճիւղերու ըմբշական մրցումներ: Կը մասնակցէր, Ֆրանսայի միջազգային ախոյեաններու հետ, Ժագ Տէրտէրեան որ հարիւր մեթր արագ վազքի մէջ Բ. հանդիսացաւ 11 երկվայրկեանէն:

× Մայիս 14ին, Քոլոմպի մարզադաշտին վրայ Ֆութպոլի միջազգային մրցում տեղի ունեցաւ, Ֆրանսայի եւ Կալլէսի ազգ. խումբերու միջեւ: Ֆրանսան ջախջախեց Կալէսցիները 6–1ով: Տեղական թերթերը այս առթիւ ջերմապէս կը գովեն Սարգիս Կարապետեանի աշակերտներէն Ժօնքէն (Թիւ հինգ):

× Մայիս 15ին, Էլիզէ Մոնմարթրի հայ աղուէսը՝ ըմբիշ Ակոբ Այվազեան, ճակատեցաւ փոխ վրէժի մէջ Անտոէ Լաքուրի դէմ, որ Փետրուար քսանին յաղթած էր ըմբիշին, հինգերորդ շրջանին: Կատաղի պայքարէ մը վերջ, երկու մրցակիցները հաւասար մնացին: Այվազեան 495րդ մրցումն է որ կատարեց:

× Փրոֆէսիոնէլ Ֆութպոլիստ Ալէքս Եաղճեան, որ կը պատկանի Ս. Ա. Փարիի ակումբին, երկու շաբաթէ ի վեր ծանրապէս վիրաւորուած է եւ կը դարմանուի Պիսէթրի հիւանդանոցին մէջ: Շուտափոյթ ապաքինում կը մաղթենք:

× Մայիս 17ին, Սանթրալի մէջ կատարուեցան «Էքիփ» մարզաթերթի տարեկան 7րդ բաժակի (վերջնական) կռփամարտի մրցումները: Առաջ «Նօքաութ»ի համաշխարհային ախոյեաններէն կռփամարտիկ Ժան (Արտաւազդ) Սապօնճեան պարտեալ հռչակուեցաւ իրաւարարներու կողմէ, աննշան տարբերութեամբ: Հակառակորդն էր Մասօն: — Սարգիս Զ.

ԼՈՒՐԵՐ ԴՊՐԵՎԱՆՔԷՆ

Անթիլիասի դպրեվանքէն ղրկուած զեկոյցէ մը կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները. —

Վերատեսուչ Գերշ. Դերենիկ եպիս. անծանօթ բարերարէ մը գումար մը ճարած է յատկացնելու համար ամուսնացեալ քահանայութեան եւ դպրապետութեան ընծայացուներու:

Նախակրթարան կամ երկրորդական վարժարան մը աւարտած երիտասարդներ թող այժմէն դիմեն դպրեվանքի տեսչութեան:

Ընդունելութեան քննութիւնները կը կատարուին դպրեվանքի մէջ Յունիս 1էն սկսեալ:

× Յառաջիկայ 1953 – 54 ուսումնական տարեշրջանի համար պիտի կազմուի Նախապատրաստական Ա. դասարան մը, որուն համար դիմում կրնան ընել ազգ. նախակրթարաններէ շրջանաւարտ աշակերտներ:

Նկատի կ'առնուին նաեւ դիմումները նախակրթարանէ բարձր ուսում ստացած թեկնածուներու, որոնք, յետ քննութեան, կրնան ընդունուիլ դպրեվանքի բարձրագոյն կարգերուն մէջ: Բոլոր դիմումները պէտք է որ կատարուին մինչեւ Յուլիսի սկիզբը: Ընդունուած թեկնածուներ ամառուան արձակուրդին իսկ կրնան մնալ դպրեվանք (Անթիլիաս, Պէյրութ):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (83)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Հիացիկ խանդավառութեամբ մը կ'անդրադառնային մեր ձայնին վստահութեան, մեր խօսքերուն ազատութեան, «անխոհեմութեան» վրայ. իրենց դարաւոր տենչանքը անկաշկանդ շարժուձեւի, մտքի ու խօսքի ազատութեան՝ գոհացած կը գտնէին մասամբ, մեր մէջ, որ մէկ արիւնէ ու մէկ ցեղէ ենք:

Ու կ'ուզէին ապահովուիլ. ճշմարտապէս Հա՞յ էինք, իրենց կիներուն եւ աղջիկներուն պէս, ճի՞շդ էր որ ոեւէ ազատ ցեղի միջամտութիւն չկար մեր հարազատութեան մէջ: Ու երբ կ'իմանային թէ ոչ միայն Հայ, այլեւ Թրքահպատակ էի իրեն պէս, թէ՝ ոեւէ ոստիկան, ոեւէ պաշտօնեայ իշխանութիւն ունէր իմ վրաս, թէ կարող էին հրամայել ինծի ու արդիլել զիս, կացութիւնը անբացատրելի կը դառնար ու կասկածոտ մտատանջութեան մէջ կ'իյնային:

Մեր խօսակցութիւնը ընդհատեցաւ դարաւոր ծերունիի մը երեւոյթով...

Ամէնքը ոտքի ելան ու մէկը թեւէն բռնելով առաջնորդեց զայն: Հաստ գաւազանին վրայ կրթնած ու երկուքի ծռած պատկառելի ծերունին՝ կը յառաջանար թեթեւ մը դողդոջելով. պատուոյ տեղը տուին իրեն ու ներկայացուցին զինքը մեզի: Տանտիրոջ մեծ հայրերէն մէկն էր. շատոնց հարիւրը անցուցած, ներկաներէն ամէնէն տարէցները կը խոստովանէին թէ միշտ զինքը ծերունի ճանչցած էին, անոնք որ զինքը տեսած էին երիտասարդ ու տարիքի չափաւոր հասունութեան մէջ, տարիներէ ի վեր հանգչած էին արդէն հայրենի հողին մէջ ու իրենց ոսկորներուն հետքը չէր մնացած: Դէպքի միջոցին, ծերունին գտնուեր էր մօտակայ գիւղ մը ու քանի մը անգամ թշնամիին բազուկը բարձրացեր էր իր վրայ, բայց այն նախախնամութիւնը՝ որ երկար կեանք շնորհեր էր իրեն՝ այս անգամ ալ զինքը ազատեր էր ու նահապետը կրցեր էր գալ իրեններուն մօտիկ:

Երբ իրեն յատկացուած տեղը բազմեցաւ, այն ատեն միայն ծերունին իր գօսացած վիզը կրցաւ բարձրացնել ու նայիլ շուրջը: Երկար ատենէ ի վեր արդէն աշխարհային հոգերը, ցաւերը անտարբեր ձգելու էին զինքը, որովհետեւ այնպիսի կատարեալ անշարժութիւն մը կար իր դէմքին վրայ՝ որ կարծես կեանքը անհետացած ըլլար անոր վրայէն:

Հողի գոյն այտերը, փղոսկրեայ ճակատը, ոսկոյն ու թառամած շրթունքը ոչ մէկ կենսունակութիւն ցոյց կուտային. գլուխը դրած էր անգոյն գտակ մը ու ճերմակ փաթթոց մը կը բոլորուէր անոր շուրջը:

Ճերմակ ու ցանցառ մօրուքը կ'իջնէր քունքերէն մինչեւ ծնօտը ու կը փռուէր կուրծքին վրայ.... աչքերը ծածկուած ճերմկորակ եւ աղօտ քօղով մը՝ կարծես այլեւս չէին տեսներ ու երբ կը հանգչէին մէկու մը կամ առարկայի մը վրայ, կարծես թէ իրենց տարտամութիւնը կը դրօշմէին հոն...

Մաշուած «էնթարի» մը կը ծածկէր իր չոր անդամները, որոնց անկիւնաւոր եւ վտիտ գիծերը կը կաղապարուէին փէշերուն մէջ. աւելի մաշուած եւ գունատ «խըրխա» մը կը ծածկէր իր ուսերը եւ կը հետեւէր իր կոր քամակին: Բարակ եւ մերկ սրունքները կը վերջանային ահագին ոտքերով՝ որոնք տրեխներ կը կրէին. ու ձեռքերը, սեւցած, չորցած, հին մագաղաթի պէս կարծր մորթով ծածկուած՝ հողէն նոր ելլուած արմատներու կը նմանէին:

Քիչ յետոյ ամէնքն ալ մոռցան ծերունիին ներկայութիւնը, կը խօսէին իրենց մշտնջենական «տէրտ»ին վրայ: Բաց դռնէն կիները միշտ իրարու վրայ դիզուած մտիկ կ'ընէին մեզի, անոնց թիւը շատցած էր, որովհետեւ նոյն տանը մէջ ապաստանող այրիներ եւ որբուհիներ եկած միացած էին իրենց, ու նայուածքս յաճախ կը հանդիպէր թշուառութենէն ցամքած, մաղէ զուրկ կնոջական գլխու մը՝ որուն անձկալին եւ պաղատագին նայուածքը կառչած էր ինծի...

Ներկաներէն ամէնքն ալ գանգատներ ու պահանջքներ ունէին. տուներնին այրած, ինչքերնին թալանուած, ագարակնին քանդուած... «Օֆ... օֆ... տարիներէ, տարիներէ ի վեր աշխատած էինք, հայրս այդ հողին վրայ ծռած՝ աչքերը գոցած էր, ամէնուս ճակտին քրտինքը թափած էր հոն ու քանդեցին, աւերեցին, մէկ օրուան մէջ «խարապ» ըրին ամէն բան...»:

— Ակռաներնիս սեղմեցինք, քանի մեր գլխուն զարկին՝ այնքան աւելի խոնարհեցանք, շարունակեց ուրիշ մը. լեզունիս, ազգութիւննիս ուրացանք, բերաննուս կտրեցինք՝ իրենց տուինք, զաւակներնիս իրենց հախէն զրկեցինք՝ անոնց քէյֆը տեղը տարինք ... աս ալ պօշ, ամէն բան պօշ...

— Աս ապերախտ հողին վրայ տուած «էմէկս»՝ ապառաժներու տայի, կը բեղմնաւորուէին, ծերութեանս հանգիստ պատառ մը հաց կ'ունենայի ու խաղաղութեան մէջ կը մեռնէի... ամբողջ կեանքիս մէջ օր մը գլուխս չկրցայ վեր հանել, աչքերս երկինքին դարձնել ու փառք տալ ... դատեցայ դատեցայ... ու մէկ օրուան մէջ ամէն բան փճացաւ, ամէն բան «մաֆ» է....

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

նակցութիւնը Եւրոպայի պաշտպանու - թեան։ Անըմբռնելի է եւրոպական կեդ - րոնին պաշտպանութիւնը առանց գերմա- նական ուժին։ Զօրավարը այս առթիւ դի- տել տուաւ թէ Խ. Միութեան վերջին հաշտարար ձեռնարկները որոշ չափով ազդած են Եւրոպայի կարգ մը երկիրնե - րուն վրայ, ձգձգելու համար վերազինու- մը։

ԻՐԱՆԻ կառավարութիւնը վտարեց ա - մերիկեան «Խոշիէյթըտ Փրէս»ի թղթա- կիցը, այն ամբաստանութեամբ թէ սուտ եւ գրգռիչ լուրեր կը հաղորդէր։ Վտար- եալը միակ ամերիկացի թղթակիցն էր Թէհրանի մէջ։

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ռումբի 9րդ փորձը տեղի ունեցաւ Գչ. օր, Նեւատայի մէջ (Մ. Նա- հանգներ)։ Շէնքեր սարսեցան 120 քիլո- մեթր հեռաւորութեամբ։Պայթիւնին ձայ- նը կը լսուէր 320 քիլոմեթր հեռուէն։

ՀԻՆ ԲՈԼՇԵՒԻԿ մը, Ուկրայնայի նախ- կին վարչապետ Կ. Պետրովսկի, որ հրա - պարակէն քշուած էր 1938ի զանգուածա- յին մաքրագործումներուն հետեւանքով, Աշխատանքի Կարմիր Դրօշի պատուանշա- նը ստացաւ (ամենաբարձր շքանշանը Խ. Միութեան մէջ)։ Մաքրագործումէն ի վեր իր անունը ջնջուած էր թերթերէն եւ պաշ- տօնագիրներէն։ Իր եւ ուրիշ հազարաւոր զոհերու դատախազն էր Խրուշչեւ, այժմ Ա. քարտուղար Մոսկուայի Կեդր. Կոմի - տէին եւ Կրեմլինի ջոջերէն մին։ Պետ - րովսկի շքանշան կը ստանայ 15 տարուան պատիժէ մը ետք, իր ծննդեան 75ամեա - կին առթիւ։

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ
ՕՐ. ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻ

(Առաջին մրցանակ Մարսէյլի երա - ժշտանոցէն)։

Կիրակի, 31 Մայիս ժամը 17ին, Սալ Կավոյի մէջ։

Սիրայօժար մասնակցութեամբ Դաշնա- կահարուհի ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆԻ։

Տոմսերը 200էն 600։ Դիմել Սալ Կավօ, Տէր եւ Տիկին Դաւիթեանի՝

132, Ave. Gambetta, Tél. MEN. 81 - 91

Տէր եւ Տիկ. Պօյաճեանի

83, Rue d'Aboukir, Tél. CEN. 48 - 69

PREUVES

Գրական, գիտական, թատերական քրո- նիկներ։

Տարեկան բաժնեգին 1200 ֆրանք, վե - ցամսեայ 650։ Արտասահման 1500 եւ 800։ Ուսանողներու համար 900 եւ 475 ֆրանք։ Զեղչէ՝ 120 ֆրանք։

41, Av. Montaigne - Paris (8e)

ՄԱՅԻՍ 28-Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

30 Մայիս Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս Ե. թաղամասի ճաղաճապե - տարանի շքեղ սրահին մէջ։

PLACE DU PANTHÉON

Մանրամասնութիւնները շուտով։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

30 Մայիս, շաբաթ երեկոյեան, Օրլոժի սրահը, 143 Քուր Լաֆայէթ։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

30 Մայիս շաբաթ գիշերուընէ մինչեւ առտուան ժամը 2։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ
38ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի 24 Մայիս, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր.

Salle Mazenod, 88, Rue d'Aubagne

Հրաւիրուած են մարսիլիահայ քաղա - քական կուսակցութիւնները, հայ Առա - քելական, Հայ Կաթողիկէ, Հայ Աւետա - րանական Եկեղեցիներու եւ Առաջնորդա- րաններու վարչութիւնները, Հ. Բ. Ը. Միութիւնը, Հայ Լեգէոնական Միու - թիւնը, Արմենիա երգչախումբը, Հայ Կապոյտ Խաչը, Հայր. Միութիւնները եւ բոլոր ազգ. կազմակերպութիւնները։

Կը նախագահէ՝ Միութեան հիմնադիր- ներէն Ա. ՀԻՒՍԵԱՆ,

Կը խօսին՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ եւ ՓՐՈՖ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ եւ

Մասնակցող կուսակցութեանց ներկա- յացուցիչները։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակ- ցին՝ Տէր եւ Տիկին Ստեփանեան, Պ. Ժ. Գասպարեան, Շ. Հրաչեան (երգ), Ալիս Յարութիւնեան, Ա. Սէրէնկիւլեան, Թա- դոյեան եւ Սարգիս Սարգիսեան (արտա- սանութիւն), Օր. Ա. Ակինեան (դաշ- նակ)։

Պարերը ժամը 20էն կէս գիշեր։

Orchestre LYRE - BAND

Տոմսերու համար դիմել՝ Վարդան Պանոսեան՝ 27 ռիւ տ'Օպաներ։ Յովհ. Հացագործեան 15 ռիւ Լօնկ տէ Քափու - սին, Մ. Շահինեան 26 ռիւ տէ Փըթիթ Մարի, Սիմոն Աւտոյեան 7 Փլաս տ'Էքս եւ Արամ Հիւսեան 26 Պուլվ. Ռապաթօ։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայր. Միութեան։

Այս շաբաթ, ժամը 8ին, Սալ տէ Ֆէ - թի մէջ։

Հրաւիրուած են բոլոր կուսակցութիւն- ները եւ միութիւնները։

Կը նախագահէ Ա. ԽԼՕԵԱՆ

Կը խօսի Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Խօսք կ'առնէ ֆրանսական ընկերվարա- կան կուսակցութեան ներկայացուցիչը։

Գեղարուեստական խնամուած ճոխ բա- ժին։ Մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի «Արաքս» երգչախումբին, ղեկավարու - թեամբ Հ. Յ. ԼԵՒՈՆԵԱՆ։

Եւրոպական պարեր, ճոխ շքասեղան (պիւֆէ)։ Մուտքը ազատ է

ՏԻԿՆԱՆՑ Միութեան Որբերու Օգնու - թեան Մարմինը շնորհակալութեամբ ըս- տացած է հետեւեալ նուէրները.— Տէր եւ Տիկին Միւթէվէլեանէ հինգ հազար ֆր., Պ. Հրանդ Թէրզեանէ (Նիս) 5000 ֆրանք։

« ԱՐԱՔՍ »

ՄԱՆԿԱԿԱՆ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.—
Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 ֆր., Արտասահման՝ 1400 ֆր.։

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél. TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ.— Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը։
Լոյս տեսաւ 13րդ թիւը։

ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ՌՈՒԲԷՆԻ
ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

150 օրինակ միայն ամբողջ Եւրոպայի համար։

Եօթը հատորը միասին, կ'արժէ վեց հազար ֆր. թղթատարի ծախքով։

Ստանալու համար դիմել՝

Mme Anna Ter Minassian
56, Rue Frédéric Clément, Garches (SetO)
FRANCE

Բոլոր առաքումները

Contre remboursement

Կամ անձամբ դիմել Յառաջի վարչու - թեան։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ «Կառվարենց» մաս - նաճիւղի, այս կիրակի ժամը 15.30ին, Կալմանի սրահը։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Զա- ւեշտ մը Անիէսի Նոր Սերունդին կողմէ։ Արտասանութիւն, երգ։ Ժամը 18էն վերջ եւրոպական պար։

Հաղորդակց. միջոցներ.— Կար տիւ Նո- ռէն շոգեկառք ժամը 14.20ին, Օթօպիւս Փորթ տը լա Շափէլէն 268 թիւ։

ԽՆՋՈՅՔ - ԳԻՆԵՋՕՆ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Հ. Ե. Մ. «Արծիւ» մարզական միութեան։ Այս շաբաթ ժամը 20ին, Պար էնթէրնասիօնա- լի սրահին մէջ։ 230, Շըմէն տը լա Մատ- րակ - Վիլ։

ՀԱՆԴԷՍ - ԽՆՋՈՅՔ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Համա - Խարբերդ - ցիական Միութեան մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի ժամը 9էն մինչեւ կէս գիշեր, ռիւ Պուֆիէ, Ա. Քէմէճեանի սրճարանը։

Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, արտա- սանութիւն։ Կը հրաւիրենք բոլոր հայրե- նակիցները։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ - ՊԱՏԱՐԱԳ.— Այրի Տիկին Երիցուհի Թէրզեան իր ամուսնոյն Տէր Շ. քհնյ. Թէրզեանի վախճանման երկրորդ տարեդարձին առթիւ (22 Մայիս 1951) կը յայտնէ թէ պատարագ եւ հոգե- հանգիստ տեղի պիտի ունենայ այս կի - րակի, Սէն Ժէրոմ Ս. Սահակ Մեսրոպ ե - կեղեցիին մէջ։ Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ

Մարսէյլի մեր բաժանորդներէն օգ - տուիլ Պ. Նարդունիի ներկայութենէն վճարելու համար իրենց հին եւ նոր բաժ- նեգինները։ Վարչութիւն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

■

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովո - րական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրա - կարգ։

ԼԻՈՆ.— Հ.Յ.Դ.Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Ավընիւ տը Սաքսի եւ ռիւ տը լա Փարտիէօյի սրճարանին ետեւի սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ.Յ.Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկեր - ները՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Ահա- րոնեան ակումբը, Կարեւոր օրակարգ։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին։

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բո- լորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

ՁԱՓ. ՈՐԲԵՐՈՒ Միութեան անդամ - անդամուհիները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը, (Մէթրօ Քառէ)։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ա - հարոնեան խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը, ժամը ճիշդ 21.15ին։ Կը խօսի ՏՕՔԹ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ։ Նիւթը՝ « Դրուագ - ներ մեր մօտակայ անցեալէն»։ Հայերէնի դասերը 20.15ին։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

25 Յունիս, հինգշաբթի, Սալ Շօփէնի մէջ, նուիրուած իր գործերուն։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ վարժարանի հիմնարկութեան տարեդարձին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն եւ պատարագ պիտի մատուցուի այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 ռիւ Ժան Կուժօն, ի յիշատակ հանգուցեալ հիմնադիրներուն, անդամներուն եւ ուսուցիչներուն։ Հոգե - հանգստի երգեցողութիւնները պիտի կա- տարուին վարժարանի սանուհիներուն կողմէ։

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԾՆՈՂՔՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Սեւրի Մուրատեան վարժարանին մէջ այս հինգշաբթի ժամը 16ին։ Դասախօսն է վարժարանի տեսուչը Հ. Մ. Վ. ՃԱՆԱՇ- ԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Մեր գաղութը եւ իր պէտ- քերը»։ Մուտքը ազատ է։

ՁԵՐ ԳԻՐՔԵՐԸ ԿԱԶՄԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Դիմեցէք Պ. ՓԱՅԼԱԿ ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆի
45, Rue des Petits Carreaux, Paris (2e)
(Բ. յարկ, ձախ կողմի դուռը)

Շատ գոհ պիտի մնաք իր գեղարուես - տական ճաշակէն, խնամեալ եւ արագ աշ- խատանքէն։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9·)
Tél.: Pro. 86-60
C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՈՒՐԲԱԹ 22 ՄԱՅԻՍ • VENDREDI 22 MAI 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7072 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ: ԹԻՒ 2483

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՅՐԵՐԱՆ ՀՐՋԻԳՆԵՐ

•

Անցեալ շաբթու չորս խմբագրականներով պարզեցինք Թշուառական Թղթակցի մը ցնդաբանութիւնները՝ Սուրիոյ ազգ. կեանքի մասին: (Յառաջ, Մայիս 12, 13, 14 եւ 15):

Ամէնէն համբակ խմբագիրն ալ, ըլլայ իսկ ռամկավար, տասն անգամ պիտի մտածէր, այդպիսի չոչորթաբանութիւններ գրաչարին յանձնելէ առաջ:

Մինչդեռ, Հիւս. Ամերիկայի ռամկավար պաշտօնաթերթը նոյնութեամբ հրատարակած էր իր դիմակաւոր Թղթակցին ստայօդ եւ գրգռիչ տեղեկութիւններն ու «տեսութիւնները»:

Անշուշտ կը յիշէք թէ ինչ կ'ըսէր: Ոչ թէ առժամեայ տագնապ մը լուսաբանելու, այլ հին տետրակներ քրքրելու եւ «տխուր պատկեր մը» գծելու համար, ի հեճուկս Դաշնակցութեան:

Կը բաւէ անգամ մը եւս արձանագրել իր Թրքավարի քուէթիւնը,— «Պետութեան մէջ պետութիւն խաղալ»:

Կամ, «սուրիական դրօշէն տարբեր դրօշակ մը պարզել արաբական քաղաքներու գլխաւոր փողոցներուն մէջ»: «Յառաջ Նահատակ»ի նման յեղափոխական քայլերգներ երգել»:

Եւ վերջապէս, «հողեկան հայրենիքի մը հիմը դնել Հալէպի մէջ իսկ»:

Կարաւանէն ետ չմնալու համար, Փարիզի ռամկավար օրկանն ալ փութացած էր արտատպել «Պայքար»ի Թղթակցին բանսարկութիւնները:

Դժուար չէ նախատեսել թէ ինչ հետեւանքներ կրնան ունենալ գրգռիչ գործակալի մը այս քուէթիւնները՝ երբ արաբերէնի թարգմանուին:

Բարեբախտաբար երկար չտեւեց անստուգութիւնը:

Մեր քաղած տեղեկութիւնները անգամ մը եւս կը հաստատեն թէ՝ ոչինչ փոխուած է Սուրիոյ կառավարութեան բարեացակամութենէն:

Նախ, բոլորովին սուտ է ռամկավար շոշորթին այն փսփսուքը թէ «լուրջ հետապնդումի առարկայ դարձած են Հալէպի ազգ. առաջնորդարանը եւ Քառէն Եփփէ ճեմարանը»:

Ըսէ՞նք թէ այս երկու հաստատութիւններն ալ աչքի փուշ դարձած են Դաշնակցութեան կամկար հակառակորդներուն, իրենց արդիւնաւոր եւ շինարար գործունէութեամբ:

Յետոյ, իրականութեան չի համապատասխաներ այն ճախաւեր ենթադրութիւնը թէ վերջերս հրամանագրուած կարգ մը նոր տնօրինութիւններ հակահայ հանգամանք ունին:

Այդ կարգադրութեանց ենթակայ են Սուրիոյ բոլոր ժողովուրդները, սկսելով Արաբներէն, — խլամ թէ քրիստոնեայ:

Զինուորական իշխանութեան գլխաւոր հոգն է ապահովել Սուրիոյ ժողովուրդին միասնականութիւնը: Իր կարգ մը տնօրինութիւններն ալ կը բխին այդ մտահոգութենէն:

Ազգ. իշխանութեանց աննկուն դիմումները յանգած են դրական ելքի մը: Եւ բանակցութիւնները կը շարունակուին, կարգ մը դժուարութիւններ եւս հարթելու համար:

Դպրոցներու մէջ հայերէնը եւ յարակից նիւթերը կը դասաւանդուին մայրենի լեզուով:

Անհրաժեշտ համարուած էր աւելցնել արաբերէնի դասերը: Այդ մասին ալ միջոցներ ձեռք առնուած են:

Յատկանշական պարագայ մը, ի պէտս զարգացելոց եւ գոյգոյն գօսացելոց. —

Ազգ. իշխանութիւնը եւ Հալէպի կրօնի առաջնորդը իրենց դիմումները կատարած են յանուն Սուրիոյ բոլոր ազգ. դպրոցներուն: Ձեռք բերուած արդիւնքէն օգտուած են բոլորը անխտիր, ամօթապարտ ձգելով դիմակաւոր հրձիգները:

Դեռ կը խօսինք: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱՀԼԻՃԻՆ ԴԻՐՔԸ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՀՈԳԵՐ

•

ԱՆՎԵՐՋ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐ

Ազգ. ժողովը երէկ շարունակեց վիճաբանութիւնները, ելմտական ծրագիրներու մասին:

Ինչպէս յայտնի է, վարչապետը վստահութեան քուէ պահանջած էր, լայն իրաւասութիւններ խնդրելով: Բուն բառով լիազօրութիւն չէ որ կը պահանջուի, այլ կարգ մը բացառիկ իրաւունքներ, որպէսզի կարելի ըլլայ ծախքերը կրճատել եւ ելեւմուտքը հաւասարակշռել:

Պ. Մայէր իր յոյսը դրած էր չափաւոր հոսանքներուն վրայ, բայց անոնք ալ պառակտուած ըլլալով, ելքը անորոշ կը համարուէր:

Կառավարութեան դիրքը դժուարացած է ոչ միայն ելմտական տագնապին, այլ եւ բանուորական խլրտումներուն հետեւանքով: Կազի եւ ելեկտրականութեան աշխատաւորներու գործադուլը ազդանշան մը կը նկատուի աւելի մեծ շարժումներու համար: Չորեքշաբթի օր 110.000 բանուորներ դադրեցուցած էին աշխատանքը, անտանելի կացութիւն մը ստեղծելով ամբողջ երկրին մէջ: Երկու հազար մասնագէտներ պարտաւորիչ աշխատանքի են թարկուած էին, որպէսզի կազէ եւ ելեկտրականութենէ չզրկուին Փարիզի հիւանդանոցները եւ կարգ մը անհրաժեշտ սպասարկութիւններ: Գործադուլի հրամանը տուած էին երեք մեծ սենտիքաները, — Աշխատանքի Դաշնակցութիւն, Քրիստոնեայ Աշխատաւորներու Միութիւն եւ Բանուորական Ուժ: Մէկ օր առաջ ալ մեթրոյի եւ հանրակառքի աշխատաւորները մասնակի գործադուլ մը սարքած էին, այնպէս որ ժողովուրդը ջղագրգռուած էր: Տուներու մէջ կազը կը պակսէր, կերակուր եփելու համար: Շատ մը ճաշարաններ ալ միայն պաղ կերակուրներ կրցան ճարել, ելեկտրական լոյսի տեղ մոմ գործածելով: Հեռաձայնի հաղորդակցութիւնները եւ վերելակները շատ ազդուած չէին:

Մարսէյլի, Լիլի եւ ուրիշ կարգ մը քաղաքներու մէջ գործարանները չկրցան բանիլ, ելեկտրական հոսանքը դադրած ըլլալով: Շատ մը վայրերու մէջ հանրակառքերն ալ չէին բաներ:

Երէկ շատ մը ձախակողմեան երեսփոխաններ վճռած էին տապալել դահլիճը, համաձայն չըլլալով անոր վարած ելմտական եւ ընկերային քաղաքականութեան: Վարչապետը միշտ կը յիշեցնէ թէ Ֆրանսայի պաշտպանութեան ծրագիրն ալ պիտի վնասուի, եթէ մերժեն իր առաջարկած խնայողութիւնները եւ ուրիշ միջոցներ:

Այժմ կը սպասուի երկաթուղիներու գործադուլին, որ կրնայ շատ աւելի ծանր հետեւանքներ ունենալ: Ամէն պարագայի մէջ, բանուորական խլրտումները հետզհետէ վարակիչ կը դառնան: Կ'ըսուի թէ Թղթատարական պաշտօնեաներն ալ որոշած են աշխատանքը դադրեցնել Մայիս 27ին, 24 ժամուան համար: Ոստիկանութեան պաշտօնեաներն ալ կը տրտնջան, յիշեցնելով շարք մը պաշտօնական խոստումներ որոնք չեն գործադրուած: Ընկերային պահովութեան պաշտօնեաները որոշեցին գործադուլ հռչակել Մայիս 28ին, մինչեւ առտուան ժամը տասը: Յետոյ հանրաքուէ մը պիտի կատարեն, որոշելու համար թէ անհրաժե՞շտ է ընդհ. գործադուլ մը սարքել:

× Թերթերը կը գրեն թէ սկզբունքով համաձայնութիւն գոյացած է, գործադրկութեան նպաստը 275 միլիոնէն 300 միլիոն ֆրանքի բարձրացնելու համար Փարիզի մէջ, այսինքն 9 % յաւելում: Գաւառի համար աւելի մեծ յաւելում պիտի ըլլայ, մինչեւ 18 առ հարիւր, այն համայնքներուն մէջ որոնք հինգ հազարէն պակաս բնակիչ ունին:

ԶՕՐ. ՆԵԿԻՊ ՆՈՐԷՆ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ

•

«ԵԳԻՊՏՈՍ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԻ ԿՌՈՒԵԼՈՒ ԻՐ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ»

Եգիպտոսի վարչապետը կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Մայիս քսանին, թելադրելով իր հայրենակիցներուն «պատրաստուիլ յառաջիկայ ճակատամարտին համար որ Լոնտոնէն պիտի խլէ Եգիպտացիներուն իրաւունքները, ըլլայ իսկ արիւնով եւ քրտինքով»: Այս առթիւ շեշտեց թէ Եգիպտացիները պիտի կրնան անգլ. զօրքը հեռացնել Սուէզի շրջանէն, «իրենց սեփական ձեռքերով: Մենք պիտի ընտրենք յարմար ժամը, անհրաժեշտ զէնքերը եւ նպաստաւոր պարագաները՝ կռուելու համար: Բանակցութիւնները ընդհատուեցան, վասն զի Անգլիացիները փորձեցին խաղալ այն սկզբունքին հետ որու մասին որեւէ զիջում չենք ընդունիր,— այսինքն անգլ. զինուորները պարպել ամբողջովին եւ առանց որեւէ պայմանի»:

Զօրավա՛րը այս առթիւ հերքեց Չըրչիլի այն մեղադրանքը թէ եգիպտական բանակին գերման մարզիչները հիթլէրական տրամադրութիւններ կը յայտնեն: «Գերման սպաները յաջողեցան եգիպտական բանակը դարձնել վճռական ուժ մը»:

× Հեռագիրները կ'ըսեն թէ նոր դէպքեր պատահեցան Սուէզի շրջանին մէջ: Գիշերը հրացան պարպուած էր սառնարանի մը դէմ: Եգիպտացիներ յարձակած են զինուորական կառքի մը վրայ: Տեղ-տեղ ալ հեռագրաթելերը կտրուած են: Անգլ. իշխանութիւնը հրահանգեց քաղաքացիներուն՝ հեռանալ Եգիպտոսէն, եթէ իրենց ներկայութիւնը անհրաժեշտ չէ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ առեւտրական նախարարին՝ Պ.Ա. Միկոյեանի հետ 75 վայրկեանի տեսակցութիւն մը ունեցաւ Անգլիոյ առեւտրական նախորդ նախարարը, Հ. Ուիլսըն (աշխատաւորական): Օրակարգի նիւթն էր առեւտրական փոխանակութիւն Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ: Երէկ նոր տեսակցութիւն մը եւս պիտի ունենար:

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը, Սըր Ուինսթըն Չըրչիլ, պատասխանելով առաջարկի մը, յարմար չդատեց որ Նախագահ Այզընհաուըր Լոնտոն հրաւիրուի, քննելու համար անգլեւամերիկեան յարաբերութիւնները: Բայց եւ այնպէս, ըսաւ թէ սիրով պիտի ընդունի Նախագահին այցելութիւնը. ոչ թէ վէճեր քննելու, այլ կենսական համաձայնութիւն հաստատելու համար ամբողջ անգլիախօս աշխարհին մէջ: Կը հերքուի այն լուրը թէ Չըրչիլ անուղղակի շօշափած է Մոսկուայի տրամադրութիւնները, Չորս Մեծերու խորհրդաժողով մը գումարելու համար:

ԱԹԷՆՔԻ խորհրդային դեսպանատան գործակատարը, Չերնիշեւ, Մոսկուա կանչուեցաւ: Կ'ըսուի թէ այլեւս պիտի չվերադառնայ եւ թէ Խ. Միութիւնը նոր դեսպան մը պիտի ղրկէ: Վերջին դեսպանը, ծովակալ Ռոտիոնով ետ կանչուած էր 1948ին, երբ քաղաքացիական պատերազմը կատաղօրէն կը շարունակուէր: Այդ օրէն ի վեր գործակատար մը կը վարէր դեսպանատան գործերը:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ խոստացած է Մ. Նահանգներուն՝ ռազմական պիտոյքներ չճարել Խ. Միութեան, երբ վերահաստատուին առեւտրական յարաբերութիւնները: Մոսկուայի հետ բանակցութիւնները պիտի սկսին երեք շաբաթէն: Ամերիկան անպատեհութիւն մը չի տեսներ որ արեւմտեան Գերմանիան առեւտուր ընէ Խ. Միութեան եւ արբանեակ երկիրներու հետ, բացի Չինաստանէն, պայմա-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ գումարները. —

Տ. Գ. Մ. 2000 ֆրանք:

Համակիր Տիկին մը 1500 ֆրանք:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ԱՅՍ ԱԼ ՈՒՐԻՇ ԽՈՒՄԲ

Որ եւ է թիւրիմացութեան տեղի չտալու համար, ըսեմ թէ մասնաւոր ցանկ մը կազմած չեմ, այս շարքին առթիւ:

Պատահաբար կը յիշեմ այս կամ այն գրողը, իբրեւ յատկանշական օրինակ:

Ոչ դասակարգ նկատի առած եմ, ոչ դաւանանք, ոչ ալ տարիք:

Հրանդ Սամուէլ.— խմբագիր էի Պոլսոյ մէջ, Համիտեան շրջանին: Փարիզ եկայ իրաւագիտութիւն սորվելու, եւ առտու մը ինքզինքս գտայ *Յառաջ*ի խմբագրատան մէջ:

Յետոյ դարձայ գրավաճառ: Խանութս շտեմարան մըն է արեւելագիտութեան, ինչպէս եւ ազգ. հիւպատոսարան: Գրքի յաճախորդներուս մէջ կը գտնուին Միջին Արեւելքի նախարարներ, դեսպաններ, իշխաններ եւ շէյխեր: Հնդիկներ, Չինացիներ, Ճափոնցիներ: Եթէ հայերէն գիրքերու վաճառման սպասէի...

Խոսրով Վշտունի.— Արհեստ մնա՞ց որ չփորձեմ, Պոլսէն մինչեւ Հարաւ. Ամերիկա եւ յետոյ Փարիզ: Եղած եմ որմնադիր, հիւսն, ծեփիչ, ատաղձագործ եւ ուրիշ ինչ որ կ'ուզէք: Այսպէս, կէս ճամբան պիտի մնայի: Ոչ միայն իբրեւ գրող, այլ եւ իբրեւ ուսուցիչ:

Արշաւիր Խանէտանեան.— Ժընեւ, համալսարան: Դարձայ պսակաւոր դպրութեանց: Կազմ եւ պատրաստ՝ ծառայելու հայրենիքին: Եկայ Փարիզ, մտնելու համար այսպէս բարդ ուսումնարան մը,— *մառչէ*: Անոր շնորհիւ է որ ազատ միջոց կ'ունենամ կարդալու, գրելու եւ... լաւաբան վարելու:

Արամ Պետրոսեան.— Կեցցէ՛ արդուկը: Հազար քարի զարկի գլուխս: Մինչեւ անգամ կ'ուզէին տէրտէր ձեռնադրել զիս: Աւուր տագնապներ անցուցի, եւ վերջին պահուն օգնութեան հասաւ «քոնֆէքսիոն»ը: Կ'արդուկե՛մ հայկական արհեստանոցի մը մէջ: Գիշերն ալ՝ գրականութիւն: Օ՛հ, սքանչելի է, հոյակա՛պ, անգերազանցելի՝ «Կորնթոսի պաշարումը»..

ՎԱՀԷ

ՋԵԿՈՅՑ ԳԱՂԹ. ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻ
(21 Մայիս, թիւ 4)

Յունուար 30 Թուականով գրասենեակ հրաւիրած էինք այն գաղթականները որոնք միայն երեք տարուան անձնագիր ունէին փոխանակ տասը տարուան, գրաւման շրջանին ի հաշիւ Գերմաններու աշխատած ըլլալով Գերման[illegible]յ կամ Ֆրանսայի մէջ:

Պատկան իշխանութեանց կողմէ մեզի տրուած հաւաստիքներուն վրայ, յայտնած էինք թէ մօտերս ընդհ. կարգադրութիւն մը կը յուսացուի եւ Մարտ մէկէն սկսեալ դադրեցուցած էինք անհատական արձանագրութիւնները:

Արդ, մեզի կը հաղորդեն թէ ընդհ. կարգադրութիւն մը հնարաւոր չէ: Այն դիմումները որոնք ներկայացուած էին մեր կողմէ մեծ մասով նպաստաւոր կարգադրութիւն մը ստացած են: Այսուհետեւ ալ իւրաքանչիւր պարագայ քննութեան պիտի ենթարկուի առանձնապէս:

Ուստի կը հրաւիրենք դարձեալ մեր հայրենակիցներէն անոնք որ վերոյիշեալ պարագային մէջ կը գտնուին, ներկայանալ գրասենեակ, 7 ռիւ Քոփեռնիկ, Հայկական բաժին, թիւ 26 գրասենեակը, ամէն առաւօտ, ինքնութեան վկայագրով, եւ բոլոր փաստաթուղթերով որոնք հաստատեն թէ աշխատանքի տարուած են բռնութեամբ:

ՀԱՅԵՐԷՆ ԽՕՍԻՆՔ

•

Հայերէն խօսեցէք: Այս էր յորդորը տարին մէկ քանի անգամ, Միջին Արեւելքի մէջ լոյս տեսնող Հայերէն թերթերու, որոնք ալ ձանձրացեր էին շատերու Թրքախօսութեան ախտէն :

Ու մարդիկ կը շարունակէին Թրքերէն խօսիլ: Եւ որովհետեւ Թրքերէնը եղած էր նաեւ շատ մը ընտանիքներու լեզուն, սերունդ մը ամբողջ մայրենի լեզուին հետ ճակատագրուեցաւ գործածել նաեւ զայն:

Շնորհիւ դպրոցական ցանցի մը, ու թափուած յամառ աշխատանքներու, այսօր ըլլայ Սուրիոյ, ըլլայ Լիբանանի մէջ, երիտասարդութիւնը կը խօսի իր մայրենի լեզուն :

Այժմ երբ կ'ըսենք Հայերէն խօսեցէք. մեր ակնարկութիւնը չերթար Թրքախօսներու, որոնք Սփիւռքի մէջ ամէն տեղ իրենց առեւտրական գործերը կարգադրելու համար մղուեցան քանի մը խօսք խօսիլ իրենց գտնուած երկրին լեզուէն, բայց բնաւ Հայերէն :

Հիններու չէ մեր ակնարկը ուրեմն, երբ կ'ըսենք. Հայերէն խօսեցէք :

Ան կը վերաբերի նորերուն, որոնցմէ շատեր աններելի սովորամոլութեամբ մը կը խօսին այլ լեզուներ, բայց ոչ իրենց մայրենի բարբառը :

Ախտաւոր երեւոյթ մըն է ասիկա : Դիտելի է, որ Հայերէն չեն խօսիր հաւաքոյթներու եւ ընկերական իրենց յարաբերութեան մէջ Հայ տղաք եւ աղջիկներ, որոնք ազգային վարժարան մըն են աւարտեր, ու կրնան դիւրութեամբ խօսիլ իրենց մայրենի լեզուն :

Սովորութիւնները երբ կը խորանան՝ կը դառնան մոլութիւն :

Ամէն լեզու, իմացական նպաստ մըն է խօսողին համար: Երբ կ'ըսենք Հայերէն խօսեցէք, չենք ըսեր բնաւ օտար լեզուներ մի խօսիք :

Ընդհակառակն կ'ուզենք, որ ամէն Հայ երիտասարդ, գիտնայ իր մայրենի լեզուէն զատ ուրիշ մէկ երկու լեզուներ ալ :

Լեզուներու ուսումը՝ կը նպաստէ մտքի ընդհանուր զարգացման: Մնաց որ մեր ազգային կեանքը կը մղէ մեզ հետամուտ ըլլալու եւ սորվելու մէկէ աւելի լեզուներ:

Այդ մասին ոչ մէկ վէճ :

Վէճ ունինք սակայն ու գանգատ անոնց դէմ, որոնք գիտեն իրենց մայրենի լեզուն ու չեն գործածեր զայն :

Զոյգ Ամերիկաները եւ Ֆրանսա այն վայրերն են ուր հասակ նետող Հայ նոր սերունդը կորսնցնելու մօտ է իր ոսկեղենիկ բարբառը :

Այս երեւոյթը ունի իր բացատրելի պատճառները:

Նախ կայ միջավայրի ազդեցութիւնը :

Ապրելով ու շփման մէջ մտնելով հասակակից օտարազգի փոքրիկներու հետ եւ կամ յաճախելով իրենց ապրած միջավայրերուն տեղական դպրոցները, մեր փոքրիկները պիտի իւրացնէին ու գործածէին շրջապատի լեզուն :

Երկրորդ՝ տնտեսական պայմանները կը մղեն յաճախ մեզ սորվելու այն լեզուն, որ պիտի դառնայ առեւտրական մեր յարաբերութեանց միջոցը :

Աւելցուցէք ասոնց վրայ հոգեբանական այլ պատճառներ եւս, ու կը բացատրուի ամէն բան :

Բայց այս բոլորին դէմ չենք մենք : Թէպէտ այս բոլորով կը բացատրենք մայրենի լեզուին զուգահեռ օտար լեզու մը սորվելու պատճառները հայ փոքրիկներուն :

Իրենց գտնուած երկիրներուն լեզուն սորված են մեզի պէս բոլոր օտարականներն ալ :

Աւելի մեծ ազգերու զաւակներն անգամ երբ կը գտնուին իրենց հայրենիքէն հեռու, կը սորվին իրենց գտնուած երկրին լեզուն: Սա տարբերութեամբ սակայն, որ անոնք չեն մոռնար կամ ուրանար իրենց մայրենի բարբառն ալ :

Ինչ որ կ'ընեն անոնք, կրնան ընել նաեւ Հայ փոքրիկներ, որոնք պէտք է խօսին իրենց ընտանիքին մէջ, եւ հասակակիցներու հետ ունեցած հանդիպումներու ընթացքին, Հայերէն :

Հայերէնախօսութիւնը պէտք է սկսիլ տունէն: Ընտանիքի մէջ մեծերը պէտք է մղեն փոքրիկները Հայերէն խօսելու: Հետագային անոնք այդ վարժութիւնը պիտի շարունակեն դպրոցին մէջ, ուր նոյնպէս չեն խօսիր շատեր Հայերէն, որովհետեւ վարժութիւն չունին :

Հայերէն խօսեցէք :

Մանաւանդ դուք, երիտասարդներ :

Հայերէն խօսեցէք, երբ գիտէք որ ձեզ շրջապատող փոքրերը լսելով օտար լեզու մը ձեր խօսիլը՝ ինքնաբերաբար պիտի մղուին ընդօրինակելու ձեզ :

Դուք պարտիք սիրել մեր լեզուն: Պարտիք պաշտպանը դառնալ անոր ու չթողուլ որ կամաց կամաց դադրի թրթռալէ ան շրթներուն վրայ անոնց, որ երբեմն հպարտացած էին Հայ ծնած ըլլալով :

Ցեղային մեր մեծագոյն հարստութիւնն է ան, մանաւանդ Սփիւռքի մէջ, ուր մեր գոյութիւնը խարսխուած է առաւելաբար հայ լեզուին վրայ :

Եւ ո՞վ աւելի քան դուք, որակուած է իւրացնելու մեր մեծասքանչը ու գործածելու զայն ամէն տեղ ու ատիկա հպարտութեամբ ու ճակատաբաց :

Ստորակայութեան ոչ մէկ զգացում, երբ հարցը կը վերաբերի մեր լեզուին, հըմայիչ ու գեղեցիկ :

Դուք, երիտասարդներ, երկու սերունդներ կամրջող ոսկի օղակն էք մեր ժողովուրդին եւ դուք է որ պիտի դառնաք պահակը անոր անդին այս հարստութեան:

Զայն ձեռքէ հանել, հաւասար է ինքնակամ մահուան :

Վասնզի Սփիւռքի մէջ առանց հայ լեզուի չկայ հայութիւն: Այն օրը որ կորսուած է մեր լեզուն, կորսուած ենք եւ մենք :

Արթուն ուրեմն :

ԱՐՄԵՆԻԱ.

« ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ »

•

Շատոնց զգալի էր Հայ. Եկեղեցւոյ պատմութեան գիրք մը, որովհետեւ նախապատերազմեան հրատարակութիւնները, ընդ որս եւ Գէորգ Մեսրոպի գրած պատմութիւնը սպառած են կամ սպառելու մօտ: Օրմանեան սրբ.ի գիրքն ալ բուն Հայ. Եկեղեցւոյ պատմութիւնը չէ, բառին բուն իմաստով, այլ՝ անոր նկարագրութիւնը: Որով ժողովուրդին ձեռքը չկար Հայ. Եկեղեցւոյ պատմութեան գիրք մը՝ մատչելի լեզուով գրուած :

Հայ. Եկեղեցւոյ համեստ մէկ պաշտօնեան, Ազգէն քհնյ. Փայլակեան, իր այս գիրքով կը լրացնէ այդ պակասը : Բայց ո՞վ է այդ պաշտօնեան, ո՞րքան ուսում, զարգացում եւ փորձառութիւն ունի : Ո՞ր աստիճան ի վիճակի է ձեռնհասօրէն գլուխ հանելու այսպիսի ձեռնարկ մը :

Այս հարցումներուն պատասխանը գաղափար մը պիտի տար հեղինակի մասին: Հոս կը կրկնենք ինչ որ ըսած ենք ուրիշ առթիւ մեր հեղինակներու մասին: Մեր հեղինակները լաւ կ'ընեն, եթէ իրենց երկասիրութեանց կցեն իրենց նկարն ու կենսագրութիւնը: Ատիկա թէ ընթերցողներու գործը կը դիւրացնէ եւ թէ գրականութեան պատմագիրներուն: Որքան ճիգ եւ աշխատանք խնայուած պիտի ըլլար եթէ, օրինակ՝ Հոմերոս, Գոլոմպոս, Շէյքսփիր եւ ուրիշ շատ մը հեղինակներ իրենց համառօտ կենսագրութիւնը կցած ըլլային իրենց երկերուն : Որքան թուղթ եւ մելան սպառած է ճշդելու Մովսէս Խորենացիի կեանքն ու ժամանակը: Որքան կացութիւնը տարբեր պիտի ըլլար, եթէ Աստուածաշունչի շատ մը գիրքերուն հեղինակները իրենց մասին տեղեկութիւն տուած ըլլային քանի մը տողով :

Բայց դառնանք Ազգէն քահանայի :

Կարդալով իր գիրքը, այն եզրակացութեան եկանք՝ թէ անխոնջ եւ յամառ աշխատող մըն է, ուսումնասիրութիւններ կատարելու ընդունակ: Ունի պարզ եւ դիւրահասկնալի լեզու, ինչ որ առաւելութիւն մըն է իրեն համար եւ դիւրութիւն մը՝ ժողովուրդին համար: Իր ոճը պարզ է, անսեթեւեթ: Հատորը կրնայ գործածուիլ թէ իբրեւ դասագիրք եւ թէ իբրեւ ընթերցանութեան գիրք :

Հեղինակը գիրքը չէ բաժնած մասերու եւ մասերն ալ շրջաններու, այլ 83 գլուխներու :

Իր պատմութիւնը սկսած է Հայ. Եկեղեցւոյ նախալուսաւորչական շրջանէն եւ կը հասցնէ ԺԹ. դարու վերջերը: Զատ զատ գլուխներու մէջ տուած է Հայ. Եկեղեցւոյ դաւանութիւնը, ներողամտութեան ոգին, խորհուրդները, տօները, գրականութիւնը եւն.:

Յետոյ անջատ գլուխներ յատկացուցած է Հայ. Եկեղեցւոյ մատենագրութեան՝ սկսելով Ոսկեդարեան մատենագիրներէն մինչեւ ԺԲ. դար: Անկէ անցած է ժամանակակից եկեղեցական մատենագրութեան՝ յիշելով Խրիմեանը, Օրմանեանը, Դուրեանը, Խապայեանը, Կիւլէսէրեանը եւ Գուշակեանը :

Հետաքրքրական են հեղինակին տեսութիւնները Հայ. Եկեղեցւոյ բարեկարգութեան մասին: Ան կը ջատագովէ կուսակրօն եկեղեցականներու ազատութիւն (ուզողը կրնայ ամուրի մնալ): Հովուական այցելութիւնները ընտանիքներուն, Ս. Գրոց ընթերցումը, պաշտամունքներու եւ արարողութիւններու կրճատումը, գրաբարի փոխարինումը աշխարհաբարով, կոչումի տէր եկեղեցականներու ընտրութիւնը, անոնց պատշաճ վարձատրութիւնը, եւն. եւն.: Ազգէն քահանայ Հայ. Եկեղեցւոյ բարեկարգութեան հարցը կը նկատէ կղերի բարեկարգութեան հարց մը, զոր պէտք է նախապէս լուծել: Բոլոր սրտով կը ձայնակցինք այս կարեւոր հարցերուն մէջ :

Ահաւասիկ Հայ. եկեղեցւոյ այս համեստ պաշտօնեային կատարած կարեւոր գործը, որ պատրաստուած է ժողովուրդին եւ ոչ թէ մասնագէտներուն համար: Երանի թէ գիրքին կցած ըլլար կաթողիկոսներու եւ պատրիարքներու ցանկ մը եւ ժամանակագրութիւն մը ազգային եւ եկեղեցական կարեւոր դէպքերու՝ սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը :

Ուրիշ հարց մը.— Գիրք մը գրելը բան մըն է, զայն սպառելը ուրիշ բան, մանաւանդ մեր մէջ: Հետաքրքրական է գիտնալ քանի՞ օրինակ սպառած է այս գիրքէն, քանի՞ հոգի լուր ունի այս հրատարակութենէն:

Կ'արժէ որ այս գիրքը տարածուի մեր ժողովուրդին մէջ եւ դրուի մեր դպրոցներուն գրասեղաններուն վրայ:

Կ'իմանամ թէ հեղինակը ունի ձեռագիր Ազգ. պատմութիւն մը (այժմ Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանը – Անթիլիաս) որ մեկենասի կը սպասէ :

Յ. Յ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

ԱՐՇԱԿ ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ գրական եւ հանրային գործունէութեան 65ամեայ յոբելեանը շուքով տօնուած է Փարիզի մէջ, հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց պետերուն: Կարգադիր յանձնախումբը յոբելեարին նուիրած է ինքնահոս ոսկի գրիչ մը եւ մատիտ մը: Արշակ Զօպանեանի գիրքերու հրատարակութեան համար առաջին առթիւ նուէրներէ գոյացած է 258 եգ. ոսկի :

ԶԻՆՈՒՈՐԸ.— Սա զօրավարին հարցուր թէ՝ պատերազմը ե՞րբ պիտի լրանայ :

ԶՕՐԱՎԱՐԻՆ ԹԻԿՆԱՊԱՀԸ. — Զօրավարը դեռ այսօր խօսեցաւ այդ մասին :

ԶԻՆՈՒՈՐԸ.— Ի՞նչ ըսաւ.

ԲԱՐԱՊԱՆԸ.— Ըսաւ. «Ե՞րբ պիտի վերջանայ սա անիծեալ պատերազմը ...» :

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԿՈՐՆԹՈՍԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

(Պոլսոյ գրաւման 500ամեակին առթիւ)

■

Չի զգար բնաւ հայրենասիրական այն բոցավառ կրակը, այն յափշտակուած քաջութիւնը զոր երջանիկ քաղաքացին կը ներշնչէ արիւնը շռայլելու եւ կուրծք տալու բոլոր վտանգներուն՝ հայրենի երկրին համար: Ալփ զինեալ դրուժան մըն է միայն ընդդէմ իր հայրենիքին: Մինակ իր զօրագունդին մէջեւ, ան ոչ սիրտ, ոչ ալ բազուկ մը ունի, որուն կարենայ վստահիլ : Անոր կը հետեւին, որովհետեւ քաջ է եւ կը հարստացնէ իր զինուորները պարտեալ աւարներով: Կը սողան իր առջեւ, վասնզի ծանօթ է պարզունակ հոգիները նուաճելու արուեստին, բայց իր քրիստոնեայ ծագումը տակաւին չէ ներուած: Մարդկային նախանձը կը հասնի մինչեւ միւսիլման անունի տակ քրիստոնեայի մը շահած փառքին: Մոռցուած չէր որ այս զարհուրելի պետը երիտասարդութեան Մուհամմէտի ամենամեծ թշնամիներէն մէկն էր:

Այդ բարբարոսները կ'անգիտանային ինչ որ կրնայ ընել մեծամտութիւնը, երբ ան գիտցած է խեղդել բոլոր միւս զգացումները: Կ'անգիտանային թէ առելութիւնը որքան կը փոխէ եւ կը կարծրացնէ ամենազողդողիկ սրտերը, ու ինչ աստիճանի կը հասնի մոլեռանդութիւնը անոնց, որոնց վրէժխնդրութեան պահանջը նորահաւատ դարձուցած է: Կը հնազանդին սակայն. վայրագ մարդիկը կառավարելը դիւրին է, երբ գիտենք անոնցմէ աւելի խիզախ ըլլալ: Այսպէս է իշխանութիւնը առիւծին՝ շնագայլին վրայ: Շնագայլը երեւան կը հանէ որսին հետքը, կը բերէ առիւծին ճանկը, որ զայն կը մեռցնէ. կ'ուտէ, ու իրեն կը թողու սպաննուած անասունին մնացորդը:

Ալփին գլուխը կ'այրէ, սրտին բարախումը մկանաձգական դարձած էր: Ի զուր կ'որոնէ քունի յարմար դիրք մը, հանդիստը խոյս կուտայ իրմէ: Եւ կամ, երբ կը մրափէ պահ մը, մէկէն ընդոստ կ'արթննայ ճնշուած սրտով մը: Փաթթոցը կսկծագին կը սեղմէ իր ճակատը, ու վերտազրահը կապարի պէս կը ծանրանայ կրծքին: Այսուհանդերձ, քունը յաճախ փակած էր իր կոպերը, թէեւ այսօրուան պէս զինուած՝ առանց բարձի ու վրանի, մինչեւ իսկ աւելի կարծր հողի վրայ եւ նուազ պայծառ երկինքի մը ներքեւ պառկած ըլլար: Ի զուր կը կանչէ քունը. չի կրնար լուսածագին սպասել վրանին մէջ ու իր քայլերը կ'ուղղէ դէպի ծովափին աւազները, ուր հազարաւոր զինուորներ անքոյթ կը ննջէին: Արդեօք աւելի՞ մեղկօրէն պառկած էին: Ինչո՞ւ համար Ալփ չի վայելեր այս զինուորներէ յետինին շնորհուած քունը: Անոնց սահմանուած վտանգները իրենց պետերէն աւելի շատ են, անոնց աշխատանքները աւելի դժուարին, սակայն խաղաղօրէն իրենց խոստացուած աւարը կ'երազեն: Ու մինակ այս դժբախտներուն միջեւ, — որոնք թերեւս վերջին անգամ կը քնանան, — Ալփ իր անողոք մտահոգութիւնը կը պտտցնէ եւ կը նախանձի իր հայեացքին առջեւ պարզուած բոլորին ճակատագրին:

Գիշերային զովութենէն քիչ մը սփոփուած զգաց իր հոգին: Հակառակ անդորրութեան, օդը մեղմ էր, ու անապակ ցօղ մը բալասան կը հեղուր իր ճակտին: Անցած է զօրակայանը .. առջին կը նկատէ ծովածոցը եւ Լեբանթի ծոցին աններդաշնակ խորշերը: Դելփեան լեռներու կատարին կը փայլի ամառնէրն յարգուած ձիւն մը: Դարեր պիտի չոչնչացնէին զայն, ինչպէս կ'ոչնչացնեն մարդկային ցեղը: Բոնակալներն ու ստրուկները կ'անհետին արեւին ճառագայթներուն տակ, աւելի դիւրաբեկ քան այս թեթեւ սպիտակ քօղը, որ յաւիտենապէս կը ծածկէ լեռներուն բարձունքները, ու կը վերապրի ծառերէն եւ փառատենչ աշտարակներէն : Այս անմահ ձիւնը կը թուի մեռելական սաւան մը, զոր ազատութիւնը փռած է իր սիրասուն հողին վրայ, նախ քան անկէ վտարուիլը: Սրտամորմոք մեկնելով այս վայրերէն, ուր իր մարգարէական հանճարը հերոսներու փառքի տողերը կը ներշնչէր, ան լալագին կը հեռանայ եւ կը դանդաղեցնէ քայլերը, ամէն անգամ որ կ'անցնի անմշակ դաշտերէն ու կործանած բագիններէն: Պատրաստ է ան կանչելու Յունաստանի զաւակները, ցոյց տալով իրենց հայրերուն յաղթակոթողները : Աւաղ, տկար է իր ձայնը. դեռ պիտի չվերադառնայ յաւէտ յիշատակելի օրը, որ լուսաւորեց Պարսից խուճապահար փախուստը, ու ոգեվար Սպարտացիին ժըպիտը տեսաւ :

Հակառակ իր ոճրապարտ դաւաճանութեան, Ալփ չէ կորսնցուցած այդ երեւելի ժամանակներուն յիշատակը: Մտովի բաղդատութեան կը դնէ անցեալն ու ներկան: Կը խորհի փառահեղ մահուան վրայ անոնց, որոնք լաւագոյն դատի մը համար թափած էին իրենց արիւնը, այս հողին վրայ իսկ, ուր կ'ուղղէ իր մոլորեալ քայլերը: Կը զգայ թէ ինչքան թոյլ եւ զարչելի պիտի ըլլայ յաջողութիւնը շահուած մատնիչէ մը, որ կը հրամայէ փաթթոցաւորներու բանակին, որուն յաղթանակները սրբապղծութիւններ են : Այդպէս չէին բնաւ այն հերոսները, որոնց նըշխարները կը հանգչին իր չուրջ: Անոնց փաղանգները կռուած էին այս միեւնոյն վայրերը. այն ատեն պատնէշները բնաւ անօգուտ չէին :

(4)

ԼՈՐՏ ՊԱՅՐԸՆ

Թարգմ. ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՅԱՆՈՒՆ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ

•

ԽՄԲ.— Ամերիկայի Կրթական Յանձնախումբի կոչին առթիւ, զոր հրատարակեր էինք Մայիս 15ին, Գահիրէի «Յուսաբեր» Ընկերակցութիւնը հետեւեալ նամակը ուղղած է նոյն մարմնին, Մայիս 12 թուականով.—

Սիրելի բարեկամներ, խոր յուզումով կարդացինք «Հայրենիք»ի 1953 Ապրիլ 26ի թիւով ուղղած ձեր Կոչը ամերիկահայ գաղութին:

Ձեր ցաւը նաեւ մեր ցաւն է: Ինչ սաստկութեամբ որ դուք կ'ապրիք մեր գաղութներէն ընտրելագոյնին՝ ամերիկահայութեան նորահաս սերունդին սպառնացող ուծացման վտանգը, այդ նոյն սաստկութեամբ զայն մենք կ'ապրինք ,որովհետեւ նաեւ ձեր մէջ մենք տեսած ենք միշտ ու կը շարունակենք տեսնել մեր հաւատաւոր ժողովուրդը, մեզ կանգուն պահող յոյսը, մեր յաւերժական հայրենիքը: Տարածութիւնը մեզ երբեք հոգիով բաժնած չէ իրարմէ, բաժնած չէ մանաւանդ ձեզմէ, որ զոհաբերողներու մէջ միշտ առաջիններէն եղած էք, միշտ եւ ամենուն օգնութեան հասած էք, առանց երբեք ոեւէ մէկէն օգնութիւն ակնկալելու: Մեզի համար մահուան չափ ծանր է հաշտուիլ այն մտքին, թէ դանդաղօրէն, լռութեան մէջ, առանց կաթիլ մը արիւն տալու, ամերիկահայ գաղութը իր ողջ արիւնը կուտայ ճերմակ ջարդին, իր նորահաս սերունդը — իր եւ մեր յոյսը — հարիւրներով եւ հազարներով զոհ բերելով այն եօթնգլխանի վիշապին, որուն անունն է ՈՒԾԱՑՈՒՄ:

Այս անդարմանելի աղէտը մեր ժողովուրդին պէտք չէ որ պատահի: Պէտք չէ որ վտանգուի գոյութիւնը ամերիկահայ գաղութին, մեր ժողովուրդի այդ ընտիր բեկորին, որ այնքան վառ յոյսեր դրած է մեր բոլորիս հոգիին մէջ:

Ձեզ անկարող ենք փոխանցել, սիրելի բարեկամներ, այն ցնցող ցաւը, որ գործեց մեր վրայ ձեր Կոչը:

«Յուսաբեր» Մշակութային Ընկերակցութիւնը կը շտապէ առայժմ գէթ եղբայրական իր ջերմ ու քաջալերիչ խօսքով մասնակից ըլլալ այն ազնիւ ու ազգանուէր պայքարին, որուն ձեռնարկած է Յանձնախումբդ մեր գոյութեանը սպառնացող ճերմակ ջարդին դէմ: Ընկերակցութիւնս կը յուսայ, որ ինք կարելիութիւնը պիտի ունենայ, իբրեւ ճշմարիտ սփոփանք իր զգացած ցաւին, օր մը ձեր պայքարին ոչ միայն իր ջերմ խօսքով ,այլ եւ զոհողութեան իր համեստ կաթիլով մասնակցելու:

Այն խորին հաւատքով, որ պիտի չընկրկիք ձեր ծանր ու ժողովրդանուէր պայքարին մէջ, ջերմօրէն կը սեղմենք ձեր ձեռքը եւ սրտանց յաջողութիւն կը մաղթենք ձեզի:

Նախագահ Ա. Ն. ՋԱԳԸՃԵԱՆ, Քարտուղար՝ Լ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ:

« ՅԵՏՄԱՀՈՒ ԲՆԱԿԱՐԱՆ »Ի ՏԱԳՆԱՊԸ

★

Տագնապները միայն տնտեսական մարզի մէջ չէ որ կը յայտնուին:

Բնակարանի ներկայ տագնապին կողքին այսօր կայ նաեւ «յետմահու բնակարան»ի տագնապ մը, որ լրջօրէն խորհիլ կուտայ իշխանութեանց:

Թաղմանական գործերու տնօրէն Պ. Տիւք «Ֆիկառօ»ի խմբագրին յայտարարած է.

— Փարիզի քսանեւերկու գերեզմանատուները գրեթէ լեցուն են եւ չափազանց մտահոգ ենք: Եթէ սակայն կարելի ըլլար դիակիզումը, ամէն ինչ կը հարթուէր: Բայց դժբախտաբար կաթոլիկ եմ ու կրօնքս չարտօներ այդ բանը:

Այս տագնապը կ'երեւի թէ նոր չէ, քանի որ «Ֆիկառօ»ի խմբագիրը կը պատմէ թէ 1890ին ալ «Էվէնըման» թերթը հարցարան մը բացած էր ,դիակիզումի գաղափարին շուրջ, կարծիքները լսելու համար օրուան կարեւոր դէմքերուն:

Այդ շրջանին հետեւեալ պատասխանները՝ տուած էին կարգ մը գրողներ:

« Մահէն չեմ վախնար, բայց օր մը երբ մեռնիմ, կ'ուզեմ որ մարմինս հանգչի Մոնփառնասի գերեզմանատան մեր ընտանեկան դամբարանին մէջ, որ միակ ստացուածքս է երկրի վրայ: Ես հոգիին կը հաւատամ ու շատ ալ չեմ մտահոգուիր թէ ինչ պիտի ըլլայ մարմինս, որովհետեւ գիտեմ թէ ամբողջութեամբ պիտի չկորսուիմ այդ ծակին մէջ»:

ՖՐԱՆՍՈՒԱ ՔՕՓԷ

« Թաղում կամ դիակիզում . այս երկուքն ալ հաւասարապէս անհաճոյ են ինծի »:

ԱԼՖՈՆՍ ՏՕՏԷ

«Գիտեմ որ կաթոլիկները կ'արգիլեն դիակիզումը, որովհետեւ կը պնդեն թէ մեր մարմիններուն մէջ պիտի վերակենդանանանք օր մը: Բայց մեր մարմիններէն շատ բան չի մնար արդէն եւ Աստուած պէտք չունի այդ փոշիին մարդկային նոր մարմին մը ստեղծելու համար »:

ԺԻՒԼ ՍԻՄՈՆ

« Ես կը նախընտրեմ որ մեր ժառանգորդներն ու սիրելիները որոշեն մեր անշնչացած դիակին ճակատագիրը :

ԷՄԻԼ ԶՕԼԱ

«Ֆիկառօ»ի խմբագիրը ապրող մեծ դէմքերու կարծիքներն ալ հաւաքած է, որոնցմէ կ'ամփոփենք կարեւորները :

«Ձեր հարցումը ինծի կը յիշեցնէ անգլիացի դիւանագէտ մը, որուն զօքանչը Արժանթինի մէջ կը մեռնի : Հեռագրով կը հարցնեն իրեն որ պէտք է թաղե՞ն թէ այրեն հանգուցեալը: Դիւանագէտը հեռագրով կը պատասխանէ .

« — Երկուքն ալ գործադրեցէք, կը բաւէ որ յաջողիք »:

ՓՕԼ ՔԼՕՏԷԼ

«Կաթոլիկ եկեղեցին պէտք չէ արգիլէ դիակիզումը»:

ՀԱՆՐԻ ՄՈՆՏՈՐ

« Կը նախընտրեմ դիակիզումը պաղ դամբանի մը մէջ ծիւրելէ :

ԺԱՆ ՇԼՈՒՄՊԷՐԺԷ

«Չարժեր այս հարցին մասին խորհիլ, որովհետեւ կը նմանի զինուորական ծառայութեան կամ տուրքի , այսինքն՝ կարելի չէ վիճարկել: Արդէն՝ երբ մարդ կը մեռնի , հոգն իսկ չէ…

ՖՐԱՆՍԻՍ ՔԱՐՔՕ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՐԺԱՆԱՒՈՐ ՀՈՎԻՒԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մայիս 11ին օտար հողին յանձնեցինք Բարկէն քահանայ Ասլանեանը: (Աշխարհական անունով Մաղաքիա): Յուղարկաւորութեան արարողութիւնը կատարուեցաւ Սէն Լուի Ս. Գէորգ մատուռին մէջ: Թաղ. խորհուրդը յանձն առած էր ամէն զոհողութիւն: Կարգապահութեան կը հսկէին Սէն Լուի արիները եւ արենոյշները: Առտուն ժամը 9ին եկեղեցին լեցուած էր արդէն: Իսկ 11ին հոծ բազմութիւն մը խռնուեցաւ: Փարիզի առաջնորդը, Սերովբէ Ծ. Վ. իր հոգեշունչ քարոզով մխիթարանքի խօսքեր ուղղեց ժողովուրդին: Խօսեցաւ նաեւ Ներսէս քահանայ Կատարինեան, իսկ եկեղեցիին բակին մէջ Տիկին Քիրպիթճեան, շեշտելով արժանաւոր հովիւին անձնուիրութիւնը:

Ժամը երկուքին դագաղը ուսամբարձ տարուեցաւ մինչեւ գիւղին ծայրը: Աւելի քան երկու հազար հոգի կը հետեւէին թափօրին որ շարժեցաւ դէպի Սէն Փիէռի գերեզմանատունը: Հոն ալ թէ քաղաքէն եւ թէ շրջաններէն հոծ բազմութիւն մը կը սպասէր, իր վերջին յարգանքը մատուցանելու համար: Սրտառուչ ծիսակատարութենէն ետք, վերջին դամբանականը խօսեցաւ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի կողմէ Յ. Պապիկեան, դրուատելով արժանաւոր հովիւին հայրենասիրական եւ յեղափոխական գործունէութիւնը: Դագաղը զետեղուեցաւ Պալաքեան եպիսկ.ի դամբարանը ուր կը հանգչին ուրիշ հինգ քահանաներ եւս: Մեր ազգասէր հայրենակիցներէն Պ. Կ. Պուճաեան, որ ողբացեալ հովիւին քահանայութեան կնքահայրը եղած էր, այս տխուր առթիւ ալ ամէն զոհողութիւն ստանձնեց, հոգալով թաղման ծախքը:

Քանի մը կենսագրական տեղեկութիւններ.— 1914ի սարսափի օրերուն Մաղաքիա լեռն է քանի մը տասնեակ ընկերներու հետ: Ամիսներով կը կռուին Թուրք ջարդարարներու դէմ: Երկար կը թափառի եւ հրաշքով կ'ազատի քանի մը ընկերներով: Կ'անցնի Կովկաս եւ կը միանայ կամաւորներուն, նախ իբրեւ զինուոր յետոյ սպայ:

Եղած է Անդրանիկի, Սեպուհի եւ ուրիշ յեղափոխական գործիչներու հետ: Մասնակցած է շատ մը կռիւներու, մանաւանդ Խոյի եւ Պաշ Ապարանի կռիւներուն: Յետոյ շատերու նման, երկար թափառումներէ վերջ կուգայ Ֆրանսա, որ եղաւ իր վերջին կայանը: Չորս զաւակներու հայր, միշտ անբաժան իր մեծ եղբայրէն (Արշակ) որ եղաւ իր նեցուկը եւ մխիթարիչը: Այսօր ալ բոյնէն թռած ձագուկները կը յանձնէ նորէն Արշակին… Հազիւ կարգի դրած էր ծանր հոգերը, եւ քիչ մը շունչ պիտի առնէր, ահա անողոք հիւանդութիւն մը տապալեց, այդ առողջ եւ տոկուն մարդը, մեր սիրելի Տէր Բարկէնը :

Սիրելի ընկեր , հանգիստ բազմաչարչար ոսկորներուդ :Այս քանի մը տողերը քու բոլոր սիրելիներուդ , ընկերներուդ եւ ժողովուրդին կողմէ , ծննդավայրիդ՝ Բարերդի, քու պտտած լեռներէն ու դաշտերէն հաւաքուած փունջ մը ծաղիկ, թող ըլլայ թարմ հողակոյտիդ վրայ :

Գ. ՓԻԼԻԿԵԱՆ

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՕՓԵՐԱ

ՊՈՐԻՍ ԿՈՏՈՒՆՈՎ

Ռուսական օփերայի խումբին կազմակերպած այս հռչակաւոր գուսաներգութիւնը հրաշքի պէս բան մը եղաւ, այնքան հզօր, գգլիչ եւ աններեւակայելի էր իր գործած տպաւորութիւնը երաժշտասէր հասարակութեան վրայ :

Պորիս Քրիսթոֆ կ'անձնաւորէր մարդասպան ցարը: Խղճի խայթով բռնաւոր, ան մեզի պատմեց իր անձկութիւնները, ցարդ չտեսնուած եղերական ուժգնութեամբ մը. անսահման յուզականութեամբ մը, որ կը սեղմէր մեր կոկորդը , թաւշափափուկ սքանչելի ձայնով մը, որ կ'երանգաւորէր իր տրտմութիւնը անսպառ արուեստով մը :

Ժողովուրդին խանդավառութիւնը աննկարագրելի էր: Օրինակելի համեստութեամբ մը, տաղանդաւոր արուեստագէտը ջանաց խուսափիլ իրեն նուիրուած խելայեղ ծափերէն , որոնք մինչեւ քսան վայրկեան տեւեցին: Իւրաքանչիւր անգամուն որ բեմ կուգար, խաղընկերներուն կամ նուագախումբի ղեկավարին հետ, բոլոր շրթներէն իր անունը կը թնդար: Մէկ խօսքով, ցնցող եւ միանգամայն հմայիչ երգիչ - դերասան մը , որ առաջին պահէն կը ստեղծէ տպաւորութիւն մը, որ հետզհետէ կը ծաւալի մըռայլ ողբերգութեան զարգացումով : Վերջին արարին, նստած ցարերու գահին վրայ, ան խենդ կը ձեւանայ, այնպէս ինչպէս ոչ ոք թերեւս ցարդ յաջողած է ընել բեմին վրայ, մեզի մինչեւ մեր սրտին խորը յուզելէ ետք, փոքրիկ գահաժառանգին ուղղած սրտաշարժ յետին հրաժեշտով մը :

Յատկապէս ,երախտագիտական ցոյցը հասարակութեան, — որոնց մեծ մասը ռուսերէն չէր գիտեր, — միթէ լաւագոյն վարձատրութիւնը չէ՞ արուեստագէտի մը, յաջողութեան լաւագոյն գրաւականը: Յաճախ խորհած եմ այս ճշմարտութեան վրայ եւ այն եզրակացութեան յանգած, թէ ամէն ինչ իրեն չափն ունի: Երբ ռուս ժողովուրդը հանճարներ կը ծընի, անիկա միշտ համեմատական է իր մեծութեան :

Ա. Սթեփան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (84)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ԺԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Տարէց մարդ մըն էր այդ ըսողը. իր ծոտաւ բերանը կարկամած կը մնար ու սրտին ցաւը չկրնալով ամբողջովին արտայայտել՝ երկու ձեռքերը գլխուն կը զարնէր ու ջղաձգօրէն գալարուած `կնկան պէս սկսաւ արտասուել: Արցունքը նախ տաժանքով կը ժայթքէր աչքերէն. կաթիլները կը մնային կոպերուն վրայ, ծանր ու խոշոր կաթիլներ, ու դանդաղութեամբ կ'իջնային այտերէն վար :

Իր յուսահատութիւնը այնքան բացարձակ ու մեծ էր որ ամէնքն ալ մոռնալով իրենց իսկ ցաւը, կը նայէին իրեն ու կը մխիթարէին զայն :

— Թիրոս էմմի, քու տէրտդ մինակ քուկդ չէ, ամէնուս զաւակներն ալ վառուած են, քեզի ո՞վ հացի կարօտ կը ձգէ… Թիրոս էմմի, աւելի դժբախտներուն նայէ ու մխիթարուէ, մալին ցաւը ի՞նչ է… կտրիճ զաւակներդ միտքդ բեր, արցունքըդ անոնց համար պահէ…

Մէկը ականջիս ի վար մրմնջեց .

— Թիրոս էմմէ Մարաշցի է… Հոնտեղի դէպքերին իր չորս զաւակները զոհ գացած են, 14 տարի առաջ :

Այս խօսքերուն վրայ ծերունիին վիշտը կակուղցաւ ու արցունքը դիւրութեամբ ու առատութեամբ սկսաւ իջնել այտերն ի վար… երբեմն երբեմն հեծկլտանքի սարսուռ մը կը ցնցէր իր ջղաձգուած անդամները…

— Օֆ… օֆ…

Ուրիշ բան չէին կրնար ըսել. ամէնուն դէմքերը հոգի եւ ցաւի արտայայտութիւններով ծամածռուած էին. միայն հարիւրամեայ ծերունին անայլայլ ու անշարժ կը մնար եւ խոր լռութիւն մը կը պահէր, երբեմն երբեմն միայն իր անգոյն ու թառամած շրթունքը կը կծկուէին ու մօրուքը կը դողար կուրծքին վրայ… Կը լսէ՞ր պատմուածները, հասկցա՞ծ էր թէ ինչ նոր բան պատահած է, թէ պարզապէս իր անդամալուծուած ուղեղին մէջ հնամենի դէպքերու յիշողութիւններ աղօտ կերպով կ'արթննային, ու կը ջանար մտքովը անոնց հետեւիլ :

Հետզհետէ սակայն խօսակցութիւնը իր ձգտուած եւ ցաւագին հանգամանքը կը խօսէին ուրիշ տեղ պատահած զարհուրելի դէպքերու վրայ, ու յետոյ որովհետեւ կեանքը իր անըմբռնելի պահանջքները ունի կը խօսէին ապագային վրայ… Կառավարութիւնը խոստացած է վնասուած տուներուն հատուցում ընել. ճիշդ է. չէին կրնար հաւատալ. շատերը յոռետես էին, վէճի կը բռնուէին լաւատեսներուն հետ :

Երկար ատեն կը խօսէին ու կը վիճաբանէին. մանրամասնութիւններ մէջ կը բերէին, հաշիւներ կ'ընէին. մեծամասնութիւնը համակերպած էր իր ունեցածին մնացած բեկորներուն վրայ նոր կեանք մը ստեղծելու… վերածնիլ ու շարունակել ապրիլ. այդ կօշկոռացած ու ձեւափոխուած ձեռքերուն մէջ մասնաւոր կամք մը կար :

Քանի մը տարիէն նորէն այգիները պիտի պտղաբերեն, արտերը պիտի ծաղկին լեցուն եւ ոսկեգոյն հասկերով, ու ոճիրով պարպուած տուները պիտի լեցուին մանկական աղաղակներով… Անջնջելի ու տառապագին ցեղը պիտի ապրի՝ հակառակ ամէն բանի եւ հակառակ բոլոր ոճրապարտ ըղձանքներուն…

Թիրոս էմմին արցունքը դադրած էր, ու դեռ թաց թարթիչներուն մէջէն շահագրգռուած՝ կը նայէր իր դրացիներուն ու ինքն ալ կարծես բաղձալով իր բաժինը բերել այդ վերածնունդի ջանքին մէջ՝ խորհուրդներ կուտար յամր, բեկբեկ եւ իմաստուն բառերով…

— Շինութիւնները շուտով կը սկսին… եթէ նոյնիսկ կառավարութիւնը ձեռք չտայ մեզի՝ հինգ տարիէն առջի վիճակնիս կը գտնանք… Աստուած մեծ է… Գացողներուն տեղն է որ պարապ կը մընայ միայն :

— Անոնց տեղն ալ պարապ չի մնար. մեր կիները մեր հողին պէս բեղմնաւոր եւ առողջ են…

Ու ահա ինքնավստահութեան պայծառ ժպիտ մը կը լուսաւորեն ամէնէն մռայլներն անգամ…

Բայց նոյն միջոցին իսկ մեր ուշադրութիւնը դարձաւ դէպի հարիւրամեայ ծերունին. մեծ դժուարութեամբ ոտքի կեցած էր եւ իր վտիտ սրունքներուն վրայ ամբողջ մարմինը կը դողդողէր. գաւազանը չգտնալով անմիջապէս իր երկու թեւերը երկարեց հաւասարակշռութիւնը պահելու համար. ու աղօտ բիբերը դուրս ցցուած, շրթունքը ծամածռուած, մօրուքը դողդղալէն սկսաւ խօսիլ այնպիսի ձայնով մը, որ կարծես դարերու խաւարէն կուգար…

— Աստուած երկար կեանք շնորհեց ինծի, չեմ գիտեր թէ անէ՞ծք մը թէ օրհնութիւն մըն էր այս… Իմ աչքերս շատ բան տեսան ու ականջներս շատ բան լսեցին… Քանի մը սերունդ իմ աչքերուս առաջ ծնան, տառապեցան ու մեռան. ու ամէնուն կեանքը դաս մը եղաւ ինծի… Ճշմարիտը կ'ըսեմ ձեզի, այս հողը ապերախտ է ու խորթ մօր կընմանի… Թշնամիին հողին վրայ ոչ զաւակ ունենալու է, ոչ շէնք շինելու է… Մալի վրայ կը խօսիք, ապագայի վրայ կը խօսիք, գացէք, գացէք սա սեւցած «վէրաննէ»ներուն վրայ նայեցէք… Զաւկի վրայ կը խօսիք. գացէք անթաղ մնացած ոսկորներուն վրայ նայեցէք…

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

նաւ՛որ ռազմական պիտոյքներ չծախէ ։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ Հասաւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Ֆոսթըր Տըլըս եւ երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ վարչապետին հետ ։ Այս առթիւ քննեցին նաեւ Քորէայի խնդիրը ։ Հնդկաստան 1.094.100.000 տոլարի կը կարօտի, գըլուխ հանելու համար իր հնգամեայ ծրագիրը որ կը գործադրուի երկու տարիէ ի վեր ։

ՊՈԼՍՈՅ Թերթերը կը գրեն թէ չուէտացի նաւապետը, Օսկար Լորենցի, որ պատասխանատու կը համարուի Թրքական «Տումլու Փունար» սուզանաւին ոչնչացման, փորձեց անձնասպան ըլլալ Տարտանէլի ղատարանին առջեւ, պատուհանէն վար նետուելով ։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ըմբոստները յաջողեցան գրաւել ֆրանսական կարեւոր դիրք մը Լաոսի շրջանին մէջ ։ Պաշտպանողները հերոսաբար դիմադրեց լման քառասուն օր ։ Ըմբոստները այժմ կը փորձեն յառաջ խաղալ դէպի Թոնքինի Տէլթան ։

ՆՈՐ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐ մը կնքուեցաւ Ֆըրանսայի եւ Սարի կառավարութեան միջեւ ։ Պ. Ժ. Պիտօ ճառ մը խօսեցաւ, պարզելով նոր համաձայնութեան արժէքը ։ Արեւմտեան Գերմանիան վերջնական չի նկատեր այս համաձայնութիւնը ։

ՄԻԿ. 15 ՕԴԱՆԱՒ ՄԸ (սովետական) Տանըմարքա իջաւ Լեհաստանէն ։ Օդաչուն ապաստան խնդրեց ։ Այս առթիւ դիտել կը տրուի թէ Ամերիկացիներուն խոստացած հարիւր հազար տոլարի պարգեւը միայն Քորէայի համար արժէք ունի ։

ՓԱՐԻԶԻ քաղաքապետ ընտրուեցաւ Պ. Ֆրետերիք Տիւփոն (անկախ, բաժնուած զոր. տը Կոլէն) ։

ԻՐԱՆԻ քարիւղէն պետական գանձը կը մտնէ միայն 25 % ։ Քարիւղը կը ծախուի 50 առ հարիւր զեղչով, իսկ 25 առ հարիւր վար կը դրուի անգլեւիրանեան ընկերութեան հատուցումը վճարելու համար ։

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺՈՂՈՎ

Հայ. Եկեղեցւոյ Փարիզի Կրօն. Ընկերակցութեան արտակարգ ընդհ. ժողովը հրաւիրուած էր 10 Մայիսին ։ Մեծամասնութիւն գոյացած չըլլալով ժողովը տեղի չունեցաւ ։

Ինչպէս յայտարարուած էր, ծրագիր-կանոնագրի 16րդ յօդուածին տրամադրութեամբ, երբ առաջին անգամ մեծամասնութիւն չի գոյանար, Բ. ընդհ. ժողովը նիստ կը հրաւիրուի տասնըհինգ օր ետք, որ օրինաւորապէս կը գումարուի, ինչ որ ալ ըլլայ ներկայ անդամներուն թիւը ։

Հետեւաբար, արտակարգ ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 24ին, ժամը ճիշդ 15ին, Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, 15 rue Jean Goujon ։

Այս առիթովպարտք կը սեպենք տեղեկացնել հասարակութեան թէ ժողովին ներկայ կ՚ըլլան իրենց անդամավճարը հատուցած անդամները ։

Անդամները կրնան իրենց վճարումները ընել անձամբ, «չէք փոսթալ»ով, մանտաքարթով կամ իրենց յարմար դատած ձեւով ։ Եկեղեցւոյ «չէք փոսթալ»ի թիւն է. Փարիզ 6761.25 ։— ԴԻՒԱՆ

ՆՈՐ ՄԱՏՈՒՌԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ ԼԱՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Լասիոթան ալ երեսուն տարիներ վերջ, կ՚ունենայ իր սեփական մատուռը ։ Շինութիւնը վերջացած ըլլալով՝ բացման հանդիսաւոր արարողութիւնը պիտի կատարուի Հոգեգալստեան երկուշաբթի առաւօտ ։ Արարողութեան կը մասնակցին՝ Մարսիլիոյ քահանայից դասը ամբողջ կազմով, նոյնպէս Պօմօնի դպրաց դասը եւ Լասիոթայի երգեցիկ խումբը ղեկավարութեամբ երկու դպրապետներու՝ Լեւոն Ճէրահեանի եւ Յակոբ Մալաքեանի եւ սպասարկութեամբ աւագ սարկաւագ Գաբրիէլ Լուսարարեանի ։

Այս տօնակատարութեան առթիւ՝ կը հրաւիրենք անխտիր բոլոր հանրային, մշակութային եւ բարենպատակ կազմակերպութիւնները եւ հասարակութիւնը ։

Յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, եկեղեցւոյս բարերար Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Յարութիւնեանի, ըստ խնդրանաց Տէր եւ Տիկ. Տիգրան Թորոսեանի՝ իրենց վաղամեռիկ հօր՝ Պ. Յակոբ Ջէքմէնեանի հոգւոյն, ինչպէս եւ եկեղեցւոյս սատարող բոլոր ննջեցելոց համար ։

Մարսէյլէն Լա Սիոթա օթօքար կը բանի ժամը 6, 8, 8.45, 10, 12 ։

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. «Վարուժան» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ.Յ.Դ. «Վարդգէս» խումբին ։

Այս շաբաթ ժամը 21ին, քաղաքապետարանի սրահին մէջ ։

Կը նախագահէ ընկ. ԱՐՄ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ ։ Կը խօսի ընկեր ՍԱՐԳԻՍ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։

Երգ, արտասանութիւն եւ ջութակ ։ Պար եւ ուրախութիւն, յայտնի նուագախումբի մասնակցութեամբ ։

Պարահանդէսը մինչեւ լոյս ։

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

30 Մայիս Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս Ե. թաղամասի քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ ։

PLACE DU PANTHÉON

Մանրամասնութիւնները չուտով ։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

30 Մայիս, շաբաթ երեկոյեան, Օըլոժի սրահը, 143 Քուր Լաֆայէթ ։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

30 Մայիս շաբաթ գիշերուընէ մինչեւ առտուան ժամը 2 ։

Կը խօսի ընկեր Ժ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

38ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի 24 Մայիս, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր ․

Salle Mazenod, 88, Rue d'Aubagne

Հրաւիրուած են մարսիլիահայ քաղաքական կուսակցութիւնները, Հայ Առաքելական, Հայ Կաթողիկէ, Հայ Աւետարանական Եկեղեցիներու եւ Առաջնորդարաններու վարչութիւնները, Հ. Բ. Ը. Միութիւնը, Հայ Լեգէոնական Միութիւնը, Արմենիա երգչախումբը, Հայ Կապոյտ Խաչը, Հայր. Միութիւնները եւ բոլոր ազգ. կազմակերպութիւնները ։

Կը նախագահէ՝ Միութեան հիմնադիրներէն Ա. ՀԻՒՍԵԱՆ,

Կը խօսին՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ եւ ՓՐՈՖ. Գ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ եւ

Մասնակցող կուսակցութեանց ներկայացուցիչները ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Տէր եւ Տիկին Ստեփանեան, Պ. Ժ. Գասպարեան, Շ. Հրաչեան (երգ), Ալիս Յարութիւնեան, Ա. Սէրէնկիւլեան, Թադոյեան եւ Սարգիս Սարգիսեան (արտասանութիւն), Օր. Ա. Ակինեան (դաշնակ) ։

Պարերը ժամը 20էն կէս գիշեր ։

Orchestre LYRE - BAND

Տոմսերու համար դիմել՝ Վարդան Պանտիկեան՝ 27 ռիւ տ՚Օպանյ ։ Յովհ. Հացագործեան 15 ռիւ Լօնկ տէ Քափուսին, Մ. Շահինեան 26 ռիւ տէ Փըթիթ Մարի, Սիմոն Աւտոյեան 7 Փլաս տ'Էքս եւ Արամ Հիւսեան 26 Պուլվ. Ռապաթօ ։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայր. Միութեան ։

Այս շաբաթ, ժամը 8ին, Սալ տէ Ֆէթի մէջ ։

Հրաւիրուած են բոլոր կուսակցութիւնները եւ միութիւնները ։

Կը նախագահէ Ա. ԽԼՕԵԱՆ

Կը խօսի Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Խօսք կ՚առնէ ֆրանսական ընկերվարական կուսակցութեան ներկայացուցիչը ։

Գեղարուեստական խնամուած ճոխ բաժին ։ Մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի «Արաքս» երգչախումբին, ղեկավարութեամբ Հ. Յ. ԼԵՒՈՆԵԱՆ ։

Եւրոպական պարեր, ճոխ չքասեղան (պիւֆէ) ։ Մուտքը ազատ է

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ.— Այրի Տիկին Մարի Մովսէսեան իր մօրը Տիկին ՄԱՐԻԱՄ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ մահուան Ա. տարելիցին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու տայ այս կիրակի, Լիոնի Հայոց եկեղեցին, ռիւ Լուի Պլան ։ Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի տիկին Պայծառ Պետեան, Պ. Արմենակ Պետեան եւ ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Շաւիլի մատուռին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի հանգուցեալ ՆՇԱՆ ՊԵՏԵԱՆի եւ Պետեան ընտանիքի ննջեցեալներու համար ։ Ծանօթներէ եւ բարեկամներէ կը խնդրուի ներկայ ըլլալ ։

« Ա Ր Ա Ք Ս »

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ .—
Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 ֆր.,
Արտասահման՝ 1400 ֆր. ։

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél . TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ.— Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը ։

Լոյս տեսաւ 13րդ թիւը ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ «Կաւլարենց» մասնաճիւղի, այս կիրակի ժամը 15.30ին, Կալմանի սրահը ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։ Զաւեշտ մը Անիէռի Նոր Սերունդին կողմէ ։ Արտասանութիւն, երգ ։ Ժամը 18էն վերջ եւրոպական պար ։

Հաղորդակց. միջոցներ.— Կար տիւ Նորէն չոգեկառք ժամը 14.20ին, Օթօպիւս Փորթ տը լա Շափէլէն 268 թիւ ։

ԽՆՃՈՅՔ - ԳԻՆԵՁՕՆ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Հ. Ե. Մ. «Արծիւ» մարզական միութեան ։ Այս շաբաթ ժամը 20ին, Պառ էէնթ-էրնասիօնալի սրահին մէջ ։ 230, Շըմէն տը լա Մատրակ - Վիլ ։

ՀԱՆԴԷՍ – ԽՆՃՈՅՔ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Համա - Խարբերդցիական Միութեան մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի ժամը 9էն մինչեւ կէս գիշեր, ռիւ Պուֆիէ, Ա. Քէմէճեանի սրճարանը ։

Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, արտասանութիւն ։ Կը հրաւիրենք բոլոր հայրենակիցները ։

ՊԱՏԱՐԱԳ.— Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ Հոգեգալստեան տօնին առթիւ այս կիրակի, պիտի մատուցուի քառաձայն պատարագ, ղեկավարութեամբ Պ. ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆի ։ Պիտի քարոզէ Առաջնորդ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ ։— (Հոգաբարձութիւն)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ - ՊԱՏԱՐԱԳ.— Այրի Տիկին Երիցուհի Թէրզեան իր ամուսնոյն Տէր Շ. քհնյ. Թէրզեանի վախճանման երկրորդ տարեդարձին առթիւ (22 Մայիս 1951) կը յայտնէ թէ պատարագ եւ հոգեհանգիստ տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի, Սէն Ժէրոմ Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցիին մէջ ։ Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Վաղարշակ Ուրբաթեան եւ զաւակները եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ սիրելի ամուսնոյն եւ հօր ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՈՒՐԲԱԹԵԱՆի կսկծալի մահուան առթիւ ։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ

Մարսէյլի մեր բաժանորդներէն օգտուիլ Պ. Նարդունիի ներկայութենէն վճարելու համար իրենց հին եւ նոր բաժնեգիները ։ Վարչութիւն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

■

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ԼԻՈՆ.— Հ.Յ.Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Ավընիւ տը Սաքսի եւ ռիւ տը լա Փարտիէօյի սրճարանին ետեւի սրահը ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ.Յ.Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Ահարոնեան ակումբը, Կարեւոր օրակարգ ։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին ։

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։ Ներկայանալ անդամատետրերով ։

ԶԱՓ. ՈՐԲԵՐՈՒ Միութեան անդամանդամուհիները սովորաբար ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը, (Մէթրօ Քատէ) ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԴՊՐՈՑԱՍէՐ ՏԻԿՆԱՆՑ վարժարանի հիմնարկութեան տարեդարձին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն եւ պատարագ պիտի մատուցուի այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon, ի յիշատակ հանգուցեալ հիմնադիրներուն, անդամներուն եւ ուսուցիչներուն ։ Հոգեհանգստի երգեցողութիւնները պիտի կատարուին վարժարանի սանուհիներուն կողմէ ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9·)
Tél.: Pro. 86-60 C. C. P. PARIS 167 - 63
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՇԱԲԱԹ 23 ՄԱՅԻՍ • SAMEDI 23 MAI 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7073 Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2484

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՂԹ ՄՐՈՏԱԾ ԱՏԵՆ

Ի բնէ չարամիտ, առ նուազն պարզամիտ պէտք էր ըլլալ, չըմբռնելու համար Սուրիոյ վերջին յեղաշրջումներու ոգին:

Նոյն խմորումները չե՞նք տեսներ ամբողջ Միջին Արեւելքի մէջ:

Թուրքը արթնցաւ, Արա՞բն էր որ պիտի քնանար, իր ազատագրումէն ետք:

Ազգային վերածնութեան որեւէ շարժում իրեն հետ կը բերէ ցնցումներ: Յառաջ եկած փոփոխութիւնները կ'ազդեն բոլոր տարրերուն վրայ: Ուղղակի կամ անուղղակի:

Անհրաժեշտ է յստակօրէն ըմբռնել փոփոխութեանց իմաստը, լաւագոյն արդիւնքը ապահովելու կամ բացասական հետեւանքները կանխելու համար:

Այս պարագան կը պահանջէ արթնութիւն եւ լրջութիւն: Որոշ ուղեգիծ եւ աշխատանք:

Ներքին թշնամիներ, հասարակ հրճիգներ են անոնք որ կը փորձեն կուսակցական, համուածական կամ դաւանական հաշիւներ լուծել, այսպիսի պարագաներու մէջ:

Այդ քրէական յանցանքին մէջ բռնուեցաւ «Պայքար»ի ծածկանուն Թղթակիցը, իր գարշելի, Թրքամոլի բանսարկութիւններով:

Յիշեցնենք անգամ մը եւս, — դիմակաւոր հրճիգէն աւելի պատասխանատու է ռամկավար պաշտօնաթերթին խմբագրութիւնը, որ նոյնութեամբ տեղաւորած էր այդ խուժանավարութիւնը:

Որքա՜ն թիւրիմացութիւններ եւ չարիքներ պակաս պիտի ունենայինք, եթէ թերթերու խմբագրութիւնները չորս բանային իրենց աչքերն ու միտքը, թուղթը մրոտած ատեն:

Մանաւանդ երբ կը շօշափեն այնպիսի նիւթեր, որոնք սերտ կապ ունին Միջին եւ Մերձաւոր Արեւելքի տարագիր բազմութեանց ճակատագրին հետ:

Ինչպէս բացատրեցինք երէկ, կարգ մը թիւրիմացութիւններ հարթուած են արդէն, շնորհիւ կատարուած բանակցութեանց:

Աշխատանքները կը շարունակուին, լուծելու համար ուրիշ խնդիրներ:

Որեւէ նոր յաջողութիւն կախում ունի մեր հաւաքական իմաստութենէն եւ անկեղծ գործակցութենէն:

Ամէնէն արդար դատն ալ դատապարտուած է ձախողման, երբ սա ու ան քարեր կը գլորեն ճամբուն վրայ: Զկամութեամբ, ապիկարութեամբ կամ նենգամտութեամբ:

Տարրական հեռատեսութիւնը կը պահանջէ կիրքերը սանձել: Ճեղքեր չբանալ, մթնոլորտը պղտորելով եւ թիւրիմացութիւններ ստեղծելով:

Սուրիոյ նոր իշխանութիւնը եւ ժողովուրդը որեւէ կասկած չեն ունեցած մեր զգացումին հաւատարմութեան եւ ուղղամտութեան մասին:

Ոչ մէկուն մտքէն անցած է թէ մենք «պետութեան մէջ պետութիւն կը խաղանք», ինչպէս կը գառանցէր «Պայքար»ի թղթակիցը:

Ժամանակակից լրագրութեան մէջ պատմական պիտի մնայ Հիւս. Ամերիկայի ռամկավար պաշտօնաթերթին այս պատկերազարդ խայտառակութիւնը, որ կրնար մեր մուխը մարել, եթէ Թուրքիոյ մէջ ըլլայինք:

Բարեբախտաբար Սուրիոյ եւ միւս արաբական երկիրներու իշխանութեանց եւ ժողովուրդին համար գաղտնիք չեն մեր զգացումներուն կեանքն ու ձգտումները:

Անոնք շատ լաւ կը ճանչնան, նաեւ, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, որուն վարած քաղաքականութիւնը վճռական դեր կը կատարէ, վստահութիւնը ամրապնդելու համար:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱՀԼԻՃԸ ՏԱՊԱԼԵՑԱՒ

244Ի ԴԷՄ 328 ՁԱՅՆՈՎ

ՄԵԾ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԵԱՆՑ ԿԸ ՀԱՆԴԻՊԻ ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, Ռընէ Մայէրի դահլիճը տապալեցաւ Եչ. օր, 241ի դէմ 328 ձայնով, ինչ որ արտակարգ մեծամասնութիւն մը կը կազմէ: Եւ տապալումը տեղի ունեցաւ ճիշդ այն պահուն երբ վարչապետը կը ծանուցանէր թէ Երեք Մեծերը ժողովի հրաւիրուած են յառաջիկայ յունիսին, քննելու համար խորհրդաժողովի մը խնդիրը:

Ազգ. ժողովը մասնաւորապէս հակառակ էր դահլիճին պահանջած մասնաւոր իրաւասութեանց, որուն վրայ կը պնդէր վարչապետը:

Դահլիճին հրաժարումէն անմիջապէս ետք, Հանրապետութեան Նախագահը ձեռնարկեց աւանդական խորհրդակցութեանց, վարչապետ մը ճարելու համար: Հաւանական թեկնածուներ կը նկատուին Պ. Պ. Ժորժ Պիտօ, Փոլ Ռընօ եւ ուրիշ նախկին վարչապետներ:

Դահլիճին դէմ քուէարկած էին ընկերվարականները (105 ձայն), համայնավարները (96), զոր. տը Կոլի կուսակիցները (83) եւն.: Թեր քուէարկած էին 74 ժողովրդականներ 89ի վրայ, 65 արմատականներ 75ի վրայ, 44 անկախներ եւն.:

Վիճաբանութեանց ընթացքին, ընդդիմադիրները ամէնէն աւելի ծանրացան մասնաւոր իրաւասութեանց պահանջին վրայ զոր վնասակար կը գտնեն: Կառավարութեան կուսակիցները ի զուր կը փորձէին ապացուցանել թէ այդ իրաւասութիւնները լիազօրութեան հանգամանք չունին: Զօր. տը Կոլի խմբակցութեան ներկայացուցիչը դիտել տուաւ թէ մասնաւոր իրաւասութիւնները պիտի չկրնան լուծել ելմտական դժուարութիւնները: «Երկրին համար էական պահանջ մըն է սահմանադրութեան ճշմարիտ բարենորոգում մը, որպէսզի կարելի ըլլայ վերակազմել իշխանութիւնը»:

Ընկերվարական խմբակցութեան ներկայացուցիչը պարզեց դահլիճին «հակասութիւնները» եւ յայտարարեց. — «Ընկերվարական խմբակցութիւնը չի կրնար քուէ տալ քաղաքականութեան մը որ պիտի ծանրացնէ տնտեսական դժուարութիւնները: Ան կը սպասէ հանրապետական մեծամասնութեան մը»: Ժողովրդական խմբակցութիւնը որոշած էր վստահութեան քուէ տալ, բայց ոչ միաձայնութեամբ: Նախկին վարչապետ մը, Էտկառ Ֆոռ, պաշտպանեց մասնաւոր իրաւասութեանց բանաձեւը, բայց դիտել տուաւ թէ այդքանը բաւական չէ, հաւասարակշռելու համար ելեւմուտքը: Իր կարծիքով, տնտեսական եւ ելմտական տագնապին բուն պատճառն է զինուորական ծախքերուն ծայրայեղ ծանրութիւնը:

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Պ. Ռընէ Մայէր պատասխանելով եղած քննադատութեանց, իր կարգին ուժգնօրէն յարձակեցաւ ընդդիմադիրներուն վրայ: Ըսաւ թէ «շատ մը ճառեր խօսուեցան, բայց ոչինչ առաջարկուեցաւ, կառավարութեան ծրագրին տեղը բռնելու համար: Եթէ այս ժողովին մէջ մեծամասնութիւն մը գոյութիւն ունենար որոշ ծրագրով, կրնար իշխանութիւնը ստանձնել, զայն գործադրելու համար: Մենք երկար սպասեցինք այդ ծրագրին, բայց ոչ ոք բերաւ: Ոչ ոք հարկային նոր ճիգ մը առաջարկեց: Անկիւնէ մը (մասնանշելով համայնավարները) միայն առաջարկեցին զոհել երկրին ապահովութիւնը կամ անպատուել մեր համերաշխութիւնը Ֆրանսական Միութեան ընկերակից պետութեանց հետ»:

Դառնալով աջերուն եւ մասնաւորապէս զոր. տը Կոլի խմբակցութեան խօսնակին, Պ. Մայէր շարունակեց.

— «Նոր կառավարութի՞ւն մը կազմել կ'ուզէք: Համաձայն եմ: Ի՞նչ ծրագրով: Ազգ. Միութի՞ւն: Անշուշտ, ես առաջին կուսակիցն եմ, բայց ազգ. միութիւն ի՞նչ բանի վրայ: Կառավարութեան պահանջած մասնաւոր իրաւունքները ոչ նոր են, ոչ ալ շատ լայն: Մերժել այդքան սահմանափակ իրաւասութիւններ՝ կը նշանակէ չուզել որ կառավարութիւնը հասնի նպատակի մը որուն համաձայն են բոլորն ալ: Կը նշանակէ մերժել վստահութիւնը: Դուք շատ լաւ գիտէք որ անհրաժեշտ են այդ իրաւասութիւնները, դեռ աւելի լայն, խոր եւ հաւանաբար տեւական իրաւասութիւններ: Եթէ մերժէք այսօր, վաղը պիտի ստիպուիք ուրիշի մը շնորհել այդ իրաւասութիւնները: Աւելի դիւրին է փոխել դահլիճ մը քան ծրագիր մը եւ թերեւս անգամ մը եւս պիտի ապացուցանէք նախարարութեանց խախուտ վիճակը, որ կը վարկաբեկէ Ֆրանսան աշխարհի մէջ եւ մեր կարգուսարքը՝ երկրին մէջ: Քանի որ ծրագիր չկայ, ո՞ւր կ'երթաք: Պարզապէս կը վերադառնաք հոն ուրկէ կուգանք մենք. թերեւս դէպի ելմտական անկարգութիւն որուն քով պիտի նսեմանան մեր նախկին դժուարութիւնները»:

ԵՐԵՔՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՏԵՍԱԿՑԻՆ ՅՈՒՆԻՍԻ ԿԻՍՈՒՆ

ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ՝ ՀԵՌԱՒՈՐ ԿՂԶԻ ՄԸ

Մայիս 21ին Այզընհաուըր, Չըրչիլ եւ Ֆրանսայի հրաժարեալ վարչապետը, Պ. Մայէր միաժամանակ ծանուցին թէ Յունիսի կիսուն ժողովի հրաւիրուած են Պերմուտա կղզին, խորհրդակցելու համար համաշխարհային խնդիրներու մասին: Այս առթիւ հրատարակուած դեկոյցը կ'ըսէ. —

Մ. Նահանգներուն, Ֆրանսայի եւ Բրիտանիոյ կառավարութիւնները երկար ատենէ ի վեր կը խորհրդակցէին, տեղեկատու ժողով մը գումարելու համար: Համաձայնեցանք թէ այդպիսի ժողով մը ցանկալի է այնպիսի թուականի մը մէջ որ յարմարի ամէնուս: Այս ժողովին առաջին նպատակը պիտի ըլլայ պարզել հասարակաց տեսակէտները բարեկամներու միջեւ շատ մը խնդիրներու մասին որոնք պէտք է լուծուին գործակցաբար, որպէսզի կարելի ըլլայ յառաջ տանիլ համաշխարհային խաղաղութեան դատը»:

Լուրը խոր տպաւորութիւն գործեց բոլոր մայրաքաղաքներուն մէջ: Չըրչիլ եւ Մայէր լրացուցիչ տեղեկութիւններ հաղորդեցին: Ֆրանսայի հրաժարեալ վարչապետը իր յայտարարութիւնն ըրաւ ճիշդ այն պահուն երբ Ազգ. ժողովը կը պատրաստուէր անվստահութեան քուէ տալու: Ահաւասիկ իր ճառին ամփոփումը:

— Կառավարութիւնը երբեք պատճառ չունէր վախնալու թէ Ֆրանսան հեռու պիտի պահուի Արեւելքի հետ կատարելի խօսակցութենէ մը: Միայն թէ նախընտրեցինք խոհեմութեամբ շարժիլ: Ինչպէս յայտարարած եմ այս ժողովին առջեւ, կառավարութիւնը առանց վերապահութեան պիտի ընդունի Խ. Միութեան առաջարկները եթէ ապացուցուի թէ այդ մեծ երկիրը այժմ վճռած է դիւրացնել տարբեր վարչաձեւերու եւ մտածումներու խաղաղ համակեցութիւնը: Արտաքին գործերու նախարարն ալ միեւնոյն կոչը ուղղեց տարբեր պարագաներու մէջ եւ ըսաւ թէ ֆրանսական կառավարութիւնը սիրայօժար Փարիզի մէջ պիտի ընդունի չորս մեծ պետութեանց ներկայացուցիչները, անմիջապէս որ ապացուցուի թէ այսպիսի խորհրդաժողով մը կրնայ ծա—

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԾԱՂԿԵՓՈՒՆՋ ՄԸ ԵԽՍ

Դիպուածով սկսայ այս շարքը եւ կ'ուզեմ վերջացնել, քանի մը անուններ եւս յիշելով: Իբրեւ «պիտանի գիտելիք» մեր գրողներու, աշխատակիցներու կեանքէն:

Կ. Պետուշ. — Փա՛ռք երեք եղբայրներուս, եւ մանաւանդ Գէորգին: Կաշի կը ծախէ, ես ալ «Պուտ'մ ծիծաղ» կը փորագրեմ ազգային կաշիներու, կօշկոռ կապած բարքերու վրայ:

Առ այժմ կը հանգստանամ, առանց մոռնալու մեր սիրելի «Յառաջ»ը, որուն գործակատարն ալ եղած եմ, առաջին տարին, Փասքալ փողոցի պատմական տպարանին մէջ: Կը յիշե՞ս, օր մը թուղթին դէզերը փլան եւ քիչ մնաց որ...

Յակոբ Տէր Յակոբեան. — «Հէ՜յ մաւիլի»... Թերթ կը խմբագրէի, խեցիներ կը ժողվէի եւ գրականութիւն կ'ընէի Պոլսոյ մէջ: Հիմա տպարան կը բանեցնեմ, կատարելով ամէն սեւ աշխատանք, — «ֆանթեզի» ծանուցումներ շարել, գրքի կամ թերթի էջեր կապել, ձեռագիր կամ փորձ սրբագրել:

Գրե՞լ, — Գրես նէ ինչ կ'ըլլայ, չգրես նէ ինչ կ'ըլլայ... Երբեմն «Յառաջ»ը գլուխս կը տանի եւ տեղի կուտամ, եթէ դեղնած թուղթ մը չգտնեմ....

Յակոբ Հիսայեան. — Ո՛ղջ մնան ածելին ու մկրատը եւ Ուրֆայի ոգին: Մազ եւ ծնօտ կը յարդարեմ եւ գրականութիւն կ'ընեմ: Քանի մը գիրք տպեցի, եւ կը շարունակեմ հաւաքել, արտագրել, ձեռագիր դիզել:

Քանի մը ձայներ ալ գաւառէն. —

Միսաք Միքզէ, Լիոն. — Կօ՛ր կը կարեմ (երկու զաւակներու հոգն ունի չալակը): Երբ գործերը թեթեւնան, կը գրեմ «Յառաջ»ին: Բաւական ձեռագիր դիզած եմ արդէն:

Բաքգէն Գավէզ, Նիս. — Ի՛նչ տագնապներ անցուցի Մարսէյլի եւ Փարիզի մէջ: Յետոյ փոխադրուեցայ Նիս, լուսանկարիչի կրպակ մը բանեցնելով: Զբաւեց: Նորէն աջ-ձախ, եւ այժմ պատուական մածուն կը շինեմ: Գիտէք թէ ինչ կը նշանակէ, — գիւղերէն կաթ հաւաքել, փոխադրել, արտադրել, մածունի վերածել, տանիլ ծախել: Հազիւ օրուան թերթերը կարդալու ատեն կ'ունենամ: Հոգիս յոժար է, մարմինս տկար:

Տիգրան Թադոյեան. — Կեցցէ՛ կօշիկը. մանաւանդ Մարսէյլի մէջ:

Ազգին Մարտիրոսեան. — Օրը իրիկուն կ'ընեմ ուսում ջամբելով ազգ. մանկտւոյն: Բարեբախտաբար փեսայ ունիմ....

Ներսէս Շինակեան, Ավինեօն. — Բանուոր էի Վիէնի մէջ, երբ գրել սորվեցայ: Բանջարեղէն կամ խաղող կը քաղեմ այստեղ, կնոջս հետ, համաձայն եղանակին: Տարուան վեց ամիսը հիւանդ եմ: Դէզերով վիպակներ, յուշեր կարգի կը սպասեն...

ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐԵՇԱԼ ԹԻԹՕ առջի օր ճառ մը խօսելով յայտարարեց. — «Ինչ որ ալ ըլլան մեր յարաբերութիւնները Խ. Միութեան հետ, մենք պիտի չփոխենք մեր դիրքը Մ. Նահանգներուն, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի հետ եւ երբեք պիտի չմոռնանք այն օգնութիւնը զոր տրամադրեցին մեզի, մեր պատմութեան ամէնէն դժուարին պահերուն: Ցորչափ գիտեմ, բարւոքած չեն մեր յարաբերութիւնները Խ. Միութեան եւ անոր ենթակայ երկիրներուն հետ: Անոնք կը սպաննեն մեր սահմանապահ զինուորները եւ իրենց մամուլը կը շարունակէ զրպարտել մեր երկիրը»:

ԳԱՀԻՐԷԻ անգլ. դեսպանը փոխուեցաւ: Նորը, Հէնքի, վարպետ բանագնաց մը կը համարուի:

ԱՐԹՈՒՆ ԵՒ ԶԳԱՍՏ

●

Տարակոյս չկայ, որ չենք կրնար մոռնալ Ապրիլեան Եղեռնը :

Անմարդկային քաղաքականութիւնը, գաղանային վերաբերումը պետութեան մը, որ կազմակերպուած, գիտակցական ազգասպանութիւն գործեց։ Լարեց իր պետական ու զինուորական բոլոր մեքենաները՝ բնաջնջելու համար անզէն ու անպաշտպան ժողովուրդ մը։ Գրգռելով իր խուժանային տրամադրութիւնները, բանտերէն արձակեց ոճրագործները եւ աւազակներուն հետ՝ քշեց զանոնք հայ բազմութիւններուն վրայ :

Աւելին դեռ։ Չգոհացաւ Թալանով, աւերածութեամբ ու զանգուածային ջարդերով : Շղթայազերծելով բոլոր անասնական բնազդները Թուրք ամբոխներուն, ան, պետութիւնը, ջարդը խրախճանքի վայելքի վերածեց, սառխոսներու, ի ծնէ ոճրագործներու ախտաւոր ախորժակներով :

Չենք կրնար մոռնալ, եւ պատմութիւնը, հայկականն ու ընդհանուրը, չի կրնար մոռնալ :

Արձանագրուած է արիւնով, դարէ դար փոխանցելու համար կատարուած այդ արտակարգ, մարդկային պատմութեան մէջ չտեսնուած եղեռնագործութիւնը :

Բայց, ինչ որ գրեցինք, արիւնոտ վրէժխնդրութեան մը համար չէ։ Գրեցինք իբրեւ անջնջելի իրողութիւն։ Պիտի գրենք դարերով, որպէսզի մեր հետագայ սերունդները չմոռնան, յիշեն միշտ իրենց հայրերուն ապրած տառապանքը. մեզի հանդէպ գործադրուած անպատմելի անիրաւութիւնը :

Յիշեն, ոչ թէ սակայն ամբոխային բռնազդներու անձնատուր ըլլալու համար : Հայուն վայել պիտի չըլլար ատ : Ոչ թէ անասնական ախորժակներ գրգռելու համար, օր մը. երբեք։ Հայը, գաղափարապաշտ ու ազնուական իր խառնուածքով, ընդունակ չէ ստորնանալու, Թշնամիին անարգ ու անմարդկային աստիճաններուն իջնելու :

Վեր է, բարձր այդ բոլորէն մեր ժողովուրդը :

Սակայն, միաժամանակ, տոգորուած արդարութեան զգացումով, չի կրնար հանդուրժել, որ անիրաւութիւնը յաւերժանայ. արդարութիւնը ոտնակոխուի եւ ոճիրն ու ոճրագործը արդարանան, այնպիսի ժամանակներու մէջ, երբ յանուն ժողովուրդներու իրաւունքներուն՝ արիւն կը հոսի գետերու առատութեամբ :

Պատմութեան, մարդկայնութեան, խղճի ու խաղաղութեան օրէնքները կը պահանջեն, որ անիրաւները պատժուին, ոճիրն ու ոճրագործները դատապարտուին. Արդարութիւնը վերականգնի։ Ամէնէն անիրաւուած ժողովուրդը՝ հայ ժողովուրդն եղած է, եւ այդպէս ալ կը մնայ : Մեծագոյն անարդարութիւնը գործուած է այս փոքրիկ ժողովուրդին հանդէպ, որ սակայն անհուն զոհեր տուած է Արդարութեան յաղթանակին համար :

Կա՞յ արդարութեան զգացում. սուտ ու կեղծիք չե՞ն արդարութեան անունով եղած յայտարարութիւնները, տրուած երդումները, ստանձնուած զոհողութիւնները, Թափուած արիւն ու արցունքը։ Այն ատեն, Արդարութիւն պէտք է ըլլայ հայութեան, գլխագիր Արդարութիւն, այսինքն՝ ամբողջական ու իրական, վերականգնելով իր իրաւունքները, դարմանելով իր վէրքերը, հատուցանելով իր անհուն կորուստները եւ դատելով ու դատապարտելով գործուած ոճիրներն ու ոճրագործները :

Ճիշդ այնպէս, ինչպէս դատուեցան ու դատապարտուեցան վերջին պատերազմի ոճրագործները՝ Նիւրընպէրկի մէջ :

Քաղաքակրթութեան իրաւունքն է աս ու պարտականութիւնը. պատմութեան արդարութեան պահանջը. Հայութեան ինչպէս բոլոր հալածական ժողովուրդներուն բարոյական գոհացումը եւ ապագայ սերունդներու ապահովութիւնը :

Արդարութիւնը սակայն երբեք առանձին չէ եւ չի կրնար ըլլալ։ Արդարութիւնը ըմբռնելի է եւ ապահով՝ ազատութեան հետ, որմէ զրկուած է Հայը, վրայ տալով իր հազարամեայ հայրենիքը, իր ժողովուրդին մէկ երրորդը, իր դարերու անգին ստեղծագործութիւնները :

Արդարութեան հետ պէտք է վերականգնի Ազատութիւնը, որուն առաջին դրօշակիրներէն եղած է եւ, նաեւ, առաջին զոհերէն :

Աշխարհի մեծերը այս օրերուն կը պայքարին Ծայր. Արեւելքէն մինչեւ Մերձ. Արեւելք, Եւրոպայէն մինչեւ Ամերիկա, ապահովելու համար Ազատութիւնը. հեռացնելու համար սպառնալիքն ու վախը, խորտակելու համար բռնութիւնն ու բիրտ ուժը :

Պիտի վերահաստատուի՞ նաեւ Ազատութիւնը այն փոքրիկ երկրին մէջ, որ ամայի է այսօր ու աւերակ եւ որուն հարազատ բնակչութիւնը տարագիր է :

Կը հաւատանք։

Կը հաւատանք, որովհետեւ Ազատութիւնը անբաժանելի է, ինչպէս Արդարութիւնը։ Եթէ աշխարհ ազատ պիտի ըլլայ, չի կրնար ազատ չըլլալ հայ ժողովուրդը։ Չի կրնար գերի ու յափշտակուած մնալ իր հայրենիքը :

Բայց, ազատութիւնն իսկ շնորհ չի տրուիր, եթէ պահանջող չըլլայ։ Եթէ Հայը չկրնայ ըմբռնել իրականութիւնը, չգիտնայ պայքարիլ, զգաստ ու արթուն մնալ, դիմանալ ու զօրանալ, մշակելով իր ոգին, պահելով ինքզինք եւ իր նորահաս սերունդները, տէր կենալով իր իրաւունքներուն, իր դատին, այսինքն՝ իր հայրերու դարերու երազներուն :

Պիտի գիտնա՞նք հաւատարիմ մնալ ոչ միայն մեր հայրերու խնկելի յուշքին, այլեւ անոնց իմացական ու հոգեկան ժառանգութեան :

(Խմբ. ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆ ԻՐ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑՆԵՐԷՆ

★

1869ի աշնան, Պոլսէն մինչեւ Հայաստանի խորքերը — Կարին, Մուշ, Վան, Ուրֆա ու Սղերդ ընդհանուր խանդավառութիւնը տուն կուտար երիտասարդ բանաստեղծներու՝ ոտանաւորներ ձօնելու Խրիմեանի, որ Կ. Պոլսոյ Պատրիարք ընտրուած էր։ «Ձօն» մըն ալ Պետրոս Դուրեանէն լոյս տեսած էր Պոլսոյ «Օրագիր»ի մէջ «Պ. Տուրեան» ստորագրութեամբ եւ 1869 Սեպտ. 27 Թուականով (տես Օրագիր, Կ. Պ. 1869 Թ. 21) :

«Օրագիր»ի խմբագիր, Օգսէն Խօճասարեան, իր թերթի յաջորդ թիւերուն մէջ կը գրէ. — «Շատեր այն Ջօնին ոգիին ու լեզուին վրայ հետադրդրութիւն ընելով մեզ կը հարցնեն թէ ո՞վ է այս Պ. Պ. Դուրեան, ուստի համառօտիւ ճանչցնենք ազգին։ Պ. Պ. Դուրեան Իւսկիւտարցի 16–18 տարեկան երիտասարդ մ'է, ճախկին աշակերտ Իւսկիւտար Եէնիմահալլէի վարժարանին, 3 – 4 տարի առաջ վարժարանէն ելած, առաջին անգամ միայն սարաֆի մը քով 9 ամսոյ չափ գրագրութեան պարապած՝ իսկ անկից ի վեր իր տունը Թատերական ողբերգութիւններ հեղինակելով կը զբաղի, որոնցմէ աւարտած ունի Վարդ եւ Շուշան, Սեւ հողեր, Արտաշէս աշխարհակալ եւ Անկումն Արշակունի հարստութեան անուն ողբերգութիւնները եւ մտերս ուրիշ մ'ալ կը հեղինակէ : Առաջինը միայն ներկայացուած է անցեալ տարի Կէտիկ Փաշայի Թատրոնը, իսկ միւսները դեռ իր քովն են :

Հայրը օրական հացը ճարող, բայց պատուաւոր երկաթագործ մ'է։ Եղբայրը Մանզումէի եւ հիմայ Մէճմուայի խմբագիրներէն Յարութիւն Էֆէնտին է :

Այս պարագաները կը նշանակենք անոր համար, որ գիտէ քանի քանի անկիւն զանազան տաղանդներ քաջալերութեան պակասութենէն անգործ ու վհատեալ կը կենան, միանգամայն իրենց աղքատ ծնողաց բեռ ըլլալու զգացումով կը տանջուին :

Այս կարգէն է նաեւ Պ. Պ. Դուրեան, բայց կը յուսանք թէ զանի տնական անկիւնէն հանելով, հրապարակի ծառայութեան մտցնելու կարող ազգայինք իրենց ձեռնտուութիւնը եւ քաջալերութիւնը չեն զլանար։ Եթէ կը հաւատանք թէ ազգային վերակենդանութիւնը միտքերու վերակենդանութեամբ պիտի գոյանայ՝ ուրեմն միտքեր վերակենդանացնելու մասին չզանգաղինք»։ (Օրագիր, 1869 Թիւ 24) :

Ջօնը տասնական տողերով եօթը տունէ կը բաղկանայ։ 1872ի հրատարակիչները (տես Տաղք եւ Թատերգութիւնք, Կ. Պ. 1872, էջ 7 – 8) չեն տուած սկզբնական հարազատութեամբ։ Իբրեւ նմոյշ՝ ահա վերջին տունը. —

Ահա սրանայ մեզ ապագայ բոցագէս
Մեր հայրենի աւերակաց տալ լոյս վէս,
Հարկ չեն մեզի նիզակ եւ սուր ու վառօդ,
վեհ իրաւանց սիրոյ՝ լուսոյ նեֆ կարօտ,
Ազատութեան Հայն կը յենու ո՛չ թագի,
Բռնէ ձեռքէն որ շունչ առնէ եւ հոգի.
Եւ ալ մոռնայ խեղճ Հայը
Իր հին խոր վէրքն ու վայը,
Եւ սիրտք ի տրոփ որոտան
— Կեաց միշտ, «Հայրիկ Խրիմեան» :

Պետրոս Դուրեան կը մեռնի 1872 Յունուար 21ին, 20 տարեկան։ Յուղարկաւորութիւնը բացառապէս տեղի կ'ունենայ նուագախումբով, բան մը՝ որ այն ատեն որոշ դասակարգի մը միայն յատուկ էր։ Դագաղին կը հետեւի 4000 հոգի։ Կը խօսին, Յովհ. արք. Սէթեան, Խորէն քահանայ Փէհլիվանեան, Լուսինեան, Դելմեան եւ Մկրտիչ Պարտիզակցի (Օրագիր, 1872 Թ. 657 : — Փունջ, Կ. Պ. 1872 Թ. 707) :

Հ. Ե. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

«ՀԱՅ-ԲՈՅԺ»Ի ՀԱՆԴԷՍԸ

★

Շաբաթ երեկոյ, փառատօն մը դարձաւ հանդէսը, զոր կը հովանաւորէր Զ. Ո. Միութիւնը, տրուած ի պատիւ «Հայ – Բոյժ»ի, սովորական հանդիսակատարութեանց ձեւերէն բոլորովին տարբեր, ինքնատիպ եւ տպաւորիչ :

Սալ տը Շիմի կոչուած շքեղ հանդիսասրահը լեցուած էր խուռն բազմութեամբ մը :

Տոքթ. Քօլօլեան, բացումը կատարելով, պատմեց թէ ինչպէ՛ս ծանօթացած է «Հայ – Բոյժ»ի խմբագրին հետ՝ երբ դեռ ուսանող էր, եւ այդ օրերէն ի վեր կապուած կը մնայ բարեկամութեամբ եւ անոր ապագային հանդէպ հաւատքով : Յետոյ Տոքթ. Տամլամեան կարդաց իր ճառը, (տես «Յառաջ», 19 Մայիս), յայտնելով Հայ Բժշկ. Միութեան յարգանքը եւ իր համակրանքը :

Այնուհետեւ ներկայացուեցաւ Վալորկի Հացագործը շարժանկարը, որու հերոսն է Ֆէռնանտէլ, բեմադիրը՝ Աշոտ Մալաքեան (Անրի Վէռնէօյ)։ Պատւոյ օթեակին մէջ ներկայ էին այս շարժանկարին գլխաւոր դերակատարները :

Շարժանկարը հազիւ վերջացած՝ բեմ բարձրացաւ Ֆրանսացի ծանօթ խօսնակը, Ժորժ Պըրքէ, որ կարգով բեմ հրաւիրեց եւ կարճ գրոյցի մը ձեւով խօսեցուց Ֆրանսացի արուեստագէտները՝ Մատըլէն Սիլվէն, Ֆրանսիս Լինէլ, Արտիոն, Պէրվալ, Ժընէն, իվերջոյ՝ Անրի Վէրնէօյը, որ իր կարգին բեմ բարձրացուց ամերիկացի Օ' Փաթաշու դերասանը «Կէնկըսթըր»ի իր դերով նշանաւոր, ինչպէս նաեւ հռչակաւոր ամերիկուհին՝ Ջազա Կապոր, որ իր խօսքը վերջացուց հայերէն՝ մաղթելով «գիշեր բարի» :

Քոմէտի Ֆրանսէզի դերասաններէն՝ Ժորժ Շամարա, ստիպուած ըլլալով կանուխ մեկնիլ՝ Ֆրանսական ազգ. Թատրո-

---

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԿՈՐՆԹՈՍԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

(Պոլսոյ գրաւման 500ամեակին առթիւ)

■

Անոնք իրենց անձկութեան զոհերն եղած էին : Բայց չեն կրնար մեռնիլ. Սիւքը կարծես կը հեծէ իրենց անունները, ու ջրերը կը մրմնջեն իրենց քաջագործութիւնները. անտառները համակուած են իրենց փառքով։ Այն կոթողը, որ իր մենաւոր գլուխը կը բարձրացնէ տակաւին, կը հպարտանայ իրենց նուիրական փոշիին պատկանելուն :

Իրենց ուրուականները կ'ապրին լեռները, դեռ իրենց յիշատակը կ'արտացոլայ աղբիւրներուն մէջ։ Ամենահամեստ առուակը, սէգ գետը, միացուցին անոնց համբաւը իրենց ալիքներուն։ Հակառակ իր կրած լուծին, այս հողը միշտ իրենց հայրենիքն ու փառքը պիտի ըլլայ։ Այն մարդը որ կ'ուզէ փառաւորել իր անունը ազնիւ քաջագործութեամբ մը, դէպի Յունաստան կը դառնայ։ Հպարտ իր հերոսներու օրինակով, ան կը նկրտի ոտնակոխել բռնաւորներուն գլուխը, կը սլանայ դէպի մարտի դաշտը, մեռնելու կամ ազատ ապրելու համար :

Ալփ լուռ կ'երադէր ծովափին վրայ, օրհնելով ցայգային անուշ զովութիւնը։ Որեւէ շարժում չի խռովեր կոհակները այս ծովուն, որ կը հոսի յաւերժօրէն, առանց մակընթացութեան եւ տեղատուութեան։ Ինչ որ ալ ըլլայ յուզուած ալիքներուն մոլեգնութիւնը, հազիւ քանի մը արմկաչափ կ'անցնին զիրենք կանգնեցնող սահմանը եւ անզօր լուսինը իր ազդեցութենէն անոնց ազատագրումը կը տեսնէ : Թող օդը հանդարտ ըլլայ, կամ մրրիկը որոտայ, քարաժայռը՝ հպարտ իր անսասան խարիսխին վրայ, ապարէզ կը կարդայ մոնչող ալիքներու դրոհին, որ չի կրնար մինչեւ իրեն հասնիլ։ Իր փրփուրին սպիտակորակ հետքը դարերէ ի վեր նոյնն է. հազիւ թէ աւազէ կարճ ծովափ մը զինքը կը բաժնէ գետեզրի դալարիքէն :

Ալփ կը դեգերի ծովափին վրայ ու կը մօտենայ պատերուն, ուրկէ կրնայ զարնուիլ, բայց նշմարուած չէ։ Ի՞նչպէս կրնայ խուսափիլ Թշնամի զարապիններէն : Քրիստոնեաներուն մէջ դաւաճաննե՞ր կան, իրենց ձեռքերը չորցա՞ծ են, ցուրտը սառեցուցա՞ծ է իրենց սրտերը։ Չգիտցուիր. բայց պարիսպներէնմեկնած որեւէ գնդակ չեկաւ սուլել դրուժանի գլխին, թէեւ երկու քայլ ըլլար մարտկոցէն, որ դրան կողքին կ'իյնար ծովին կողմէն, թէեւ նոյնպէս կը լսէր պահակախումբին աղմուկը եւ նոյնիսկ կ'որոշէր հապշտապ խօսքերը պահնորդներուն, որոնք համաչափ քայլերով սալայատակին կը խփէին։ Պարիսպներուն տակ կը տեսնէ սովալլուկ շուներ, որոնք հոս ու հոն ինկած դիակներ կը լափեն մրմռալէն։ Զափազանց ըզբաղած են որսով իրենց հաչիւններով զինքը հետապնդելու մասին խորհելու համար։ Անոնք Թաթարի մը գլուխը քերծած էին իր ամբողջ միսերէն, ինչպէս Թզենիին հասուն պտուղէն մորթը կը հանեն։ Իրենց ճերմակ ատամները աղմկելէն կը բախէին աւելի եւս ճերմակ գանկին, որ իրենց բթացած ցռուկէն դուրս կը սահէր, ու հազիւ թէ կրնային վերցնել իրենց յագեցած կլափը : Աւազին վրայ գլորած փաթթոցներէն Ալփ ճանչցաւ որ իր զօրագունդին ամէնէն կտրիճներն էին, որոնք այսպէս այդ սովահար անասուններուն իբր կեր կը ծառայէին։ Այս ռազմիկներուն ճակատը շրջանակող շալերը շիկակարմրախառն կանաչագոյն էին, ու իրենց ածիլուած գլխին վրայ միակ մազափնչիկ մը կը մնար (*)։ Ծովափին վրայ անգղ մը իր թեւերով կը հարուածէր գայլ մը, որ գիշատիչ Թռչուններէն խլած էր ձիու մը մնացորդը, որուն չունեբու ներկայութիւնը արգելք հանդիսացած էր երթալ յօշոտելու դիակները :

Ալփ աչքերը դարձուց այս ահռելի տեսարանէն։ Պատերազմի վտանգներէն երբեք սիրտը չէր սասանած, բայց լաւագոյնս պիտի տանէր տեսքը իր արեանճապաղիքներուն մէջ շունչը փչող մարտիկի մը, հրատոչոր ծարաւով տուայտող չարատանջ հոգեվարքին մէջ, քան դիտէր այլեւս բոլոր ցաւերէն ազատուած դժբախտներու դիակներուն վայրագ անասուններէն յօշոտումը։ Կայ հպարտութեան զգացում մը, զոր մեզի կը ներշնչէ պատերազմի ազդանշանը. ինչ որ ալ ըլլայ մահուան մերձեցման եղանակը, փառքը հոն է հռչակելու համար ինկողներուն անունը, ու պատիւը՝ ակնայառոյց սրտի քաջագործութիւններուն վրայ : Սակայն, երբ ամէն ինչ վերջացած է, դժբախտ բան է տեսնել մարմիններն անոնց, որոնք տակաւին գերեզմանի մը կը սպասեն։ Վերջապէս տեսնել երկրի որդերը, գիշատիչ Թռչուններն ու վայրագ անասունները, որոնք կուգան իրարու հետ կռուիլ մարդուն դիակին համար, հրճուիլ իր մահուան վրայ :

Հոնկէ ոչ շատ հեռու, հնամեայ մեհեան մը կը ծածկէր իր աւերակներուն գետինը։ Երկու կամ երեք սիւներ տակաւին կանգուն էին, ու դալարիքն եւ մամուռը կ'աճէին մարմարիոնին ու կրանիթին վրայ։ Այսպէս է անողոք ժամանակը : Ան պիտի չյարգէ ապագան աւելի քան անցեալը, միշտ Թողլով բաւականաչափ նշխարներ, մեզ լացնելու եղածին եւ ըլլալիքին վրայ :

(5)

(4) ԼՈՐՏ ՊԱՅՐԸՆ

Թարգմ. ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

(*) Նախապաշարեալ Թուրքերը կը կարծեն թէ այդ տեղէն է որ Մուհամմէտ իր արքայութիւնը պիտի փոխադրէ զիրենք :

նին մէջ դեր մը ունենալուն համար, նախ քան շարժանկարը բերած էր արդէն իր մասնակցութիւնը՝ արտասանութեամբ մը:

Աշոտ Մալաքեան յետոյ խօսեցաւ հայերէն: Նախ յայտնեց իր համակրանքը հանդէպ գրագէտ Նարդունիի, զոր կը ճանչնայ այն օրէն ի վեր՝ երբ դեռ մանուկ էր ինք, իբրեւ իր ընտանիքին բարեկամը: Յետոյ բացատրութիւն տուաւ թէ ինչո՛ւ օտար անուն մը առած է, թէեւ ատիկա պատճառ չէ եղածհայութենէկտրուելուն, — իր գործն է որ զինք հեռու կը պահէ հայկական կեանքէն ու շարժումէն, բայց խորապէս կապուած կը մնայ իր ցեղին եւ հայութեան փառքին:

Խանդավառ ծափերով ողջունուեցան այս խօսքերը: Յետոյ բեմ բարձրացաւ Նարդունի, որ շնորհակալութիւն յայտնեց կազմակերպիչներուն, խօսողներուն, եւ մասնաւորելով՝ իր խօսքը Աշոտ Մալաքեանի՝ ըսաւ թէ սքանչելի ձայն մը ունի եւ աղուոր շարական կ'երգէ: Ժամանակը ուշ ըլլալով՝ Նարդունի իր խօսքը վերապահեց «Յառաջ»ի:

Խանդավառութիւնը այնքան խոր էր, Հայու հպարտութիւնը այնքան բարձրացած, որ շատեր, կէս-գիշերէն ետքն ալ, տակաւին կը շարունակէին պատմել իրենց տպաւորութիւնը պուլվարներու սրճարաններուն մէջ: Ուրախ էին մանաւանդ որ, եթէ նոր սերունդը կորուստներ ունի, շահեր ալ ունի, — ահաւասիկ մէկը, որ թէեւ կ'աշխատի օտարներու մէջ, բայց երբեք չէ հրաժարած հայութենէն, չէ ծածկած իր ինքնութիւնը կամ ազգութիւնը, ընդհակառակն հայերէն կը խօսեցնէ, (Մարսիլիոյ մէջ, իր ուսանողութեան օրերուն, Ֆրանսացի իր ընկերներուն սորվեցուցած էր հայերէն շարական երգել, Հայ. Եկեղեցիին երգեցողութեան մասնակցութեան տանիլ զանոնք՝ զարմանք պատճառելով առաջնորդ Գարեգին արքեպիսկոպոսին, այժմ պատրիարք): Եւ ինչ որ աւելի յուզիչ է, աւելի քան տասը Ֆրանսացի արուեստագէտներ սրահ կը բերէ՝ պատուելու եւ մեծարելու համար հայ գրագէտ մը:

Աշոտ Մալաքեան պատիւ կը բերէ Հայ Նոր սերունդին:

× Փարիզի ձայնասփիւռի կայանը առջի օր հաղորդեց թէ այս կիրակի, Անրի Վէռնէօյ իր նոյն դերասաններով գրոյց մը պիտի տայ Փարիզի ձայնասփիւռի կայանէն:

Այս միջոցիս, Աշոտ Մալաքեան կը պատրաստէ «Միացեալ — Նահանգներու թիւ 1 թշնամին» շարժանկարը, որուն բեմադրութիւնը յանձնուած էր հռչակաւոր Ժիւլ Տէսէնի, բայց որովհետեւ քաղաքական պատճառներով՝ այս վերջինը չի կրնար Ամերիկա մտնել, շարժանկարին պատրաստութիւնը յանձնուեցաւ Աշոտ Մալաքեանի, որ Յունիսի սկիզբը կը մեկնի Ամերիկա, նոյն ժապաւէնին կարգ մը մասերը դարձնելու համար Ամերիկայի մէջ:

× «Հայ-Բոյժ»ի նուիրուած փառատօնին առթիւ, հեռագիրներ ղրկած էին Շահխաթունի եւ Վալանսի Զմմունիք, իսկ Լիոնի Զմմունիք երկու հազար Ֆր. ղրկած եւ երկու աթոռ վարձած էին իրենց անունով՝ խորհրդանիշ-ներկայութիւն մը ապահովելու համար: Նիւ-Եորքէն Զմմունեաց ներկայացուցիչը եւս, Բարգէն Քէշիշեան, յուզիչ նամակ մը եւ չէք մը հասցուցած էր վերջին վայրկեանին: «Հայ-Բոյժ»ը, իր կարգին, արձանագրեց նոր բաժանորդագրութիւններ եւ նուիրատուութիւններ, որոնք պիտի հրատարակուին «Հայ-Բոյժ»ի յաջորդ թիւին մէջ: Այս փառատօնին առթիւ յատկապէս Մարսէյլէն եկած էին Յակոբ Մալաքեան (Աշոտ Մալաքեանի հայրը) եւ Կ. Փոլատեան:

ԱՐԱԶ

ԱԽՈՒՆԴՈՎ ԵՒ ԱԲՈՎԵԱՆ

●

Ազրպէյճանի թատերագիր եւ բանաստեղծ Միրզա Ֆաթալի Ախունդովի մահուան եօթանասունամեակին առթիւ յօդուածներ նուիրած են «Սովետական Հայաստան»ի օրաթերթին մէջ, Դ. Դեմիրճեան, Ս. Մանուկեան, Վ. Պարտիզունի: Այս վերջինը բաղդատութիւնը կ'ընէ Աբովեանի եւ Ախունդովի եւ համանմանութիւն կը գտնէ երկուքին տեսակէտներուն միջեւ: Կ'ըսէ թէ երկուքին համար ալ խորթ եղած են ազգային սահմանափակութիւնն ու կրօն. խտրականութիւնը: Ախունդով իր «Հաճի Ղարա» գործին մէջ ստեղծած է հայ աշխատաւոր մարդուն դրական կերպարները, իր եւ ազրպէյճանական ժողովուրդին ջերմ սէրը արտայայտած է հայ ժողովուրդին հանդէպ եւ դրուատած երկու ժողովուրդներու բարեկամական յարաբերութիւնները: Աբովեան իր «Թուրք աղջիկը» գործին մէջ, իսկ Ախունդով «Խաբուած աստղերի» մէջ հայ եւ ազրպէյճանական ժողովուրդներու բարեկամութիւնը պատկերելով պաշտպան կը կանգնի իր «հայրենակիցներուն» — Հայերուն՝ ընդդէմ պարսիկ բռնակալներուն: Երկու հեղինակներն ալ միեւնոյն նպատակը կը հետապնդէին, կրթել եւ լուսաւորել ժողովուրդը եւ զանոնք ազատ տեսնել: Գրականութիւնը պէտք է ըլլայ ժողովրդային, պէտք է ցոլացնէ ժողովուրդի կեանքը, արտայայտէ անոր ձրդտումներն ու շահերը, գրուած ըլլայ անոր հասկնալի լեզուով: Աբովեանի նման Ախունդովն ալ կ'ըսէր թէ ժողովուրդի մարդը պէտք է հերոս դարձնել ինչպէս ըրաւ ազքատ «Աղասին» եւ ոչ թէ զօրավարներ եւն.: Ախունդով եւ Աբովեան եղած են նաեւ նոր ժողովրդավար մանկավարժութեան հիմնադիրներ Անդրկովկասի մէջ: Աբովեան ուրախ է որ իր մօտ կ'ուսանին նաեւ «Վրացի եւ թաթար երկրացիները»: Աբովեան կ'երազէր խնկական, հոգիով, էութեամբ ուսուցիչներ եւ ինչպէս Ախունդովն էր ոչ թէ հայեացքներով պահպանողական բանսարկու, բիւրոկրատ ուսուցիչներ: Ախունդով իր պարտականութիւնը կը կատարէր «գովելի վարքով, ամենայն ճշդութեամբ եւ գիւրազանց յառաջդիմութեամբ»: Երկու հեղինակներն ալ ստեղծեցին խոր գաղափարականով եւ բարձր արուեստով գրուած երկեր, արծարծելով իրենց ժամանակի ամէնէն հրատապ հարցերը, ժողովրդասիրութիւն, ժողովուրդներու բարեկամութիւն, հայրենասիրութիւն: Անոնց աւանդութիւնները շարունակուեցան եւ նոր ատիճանի հասան Նալբանդեանի, Վեզիրովի, Թումանեանի եւ Հախվերդիէվի գործերուն մէջ: Անոնց արծարծած հարցերը չեն կորսնցուցած այսօր ալ իրենց նշանակութիւնը:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՎԻԷՆԻ ԿՕՇԻԿԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՆ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄԸ

ՎԻԷՆ, (Յատուկ).— Տնտեսական տագնապը մեր գաղութին մէջ ալ անորոշութիւն եւ որոշ չափով վհատութեան վիճակ մը ստեղծեց: Մասնաւորապէս կօշիկի գործարանի փակումով, ապրիլ 27էն ի վեր, ուր մեծ թիւով հայրենակիցներ կ'աշխատէին, կացութիւնը դարձաւ անտանելի:

Առ հասարակ, ամէն տեսակի գործերու պակասը եւ պետական նպաստի մը չգոյութիւնը ստիպեց արձակուած գործաւորները դիմել հրապարակային հանգանակութեան: Բարեբախտաբար այս վիճակը երկար չտեւեց:

Այս երկուշաբթի օրէն սկսեալ, Պ. Փէլէ անհատական նամակներով, գործի կը հրաւիրէ իր կողմէ արձակուած բանուորները, առանց պայմանի եւ կամ ձեւակերպութեանց: Յոյս կայ, որ մօտաւորապէս 700 աշխատաւորներէն, շատ քիչեր դուրս մնան, եթէ անշուշտ, վերջին պահուն, անախորժ միջադէպեր չպատահին:

Ա. Կ. Բ.

ՀԱՄԵՍՏ ԹԱՂԻ ՄԸ ՃԻԳԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Լէ դ'Օլիվ-Մարթէկօ թաղերը, երկու դպրոց ունէին անցեալ տարի, որոնք դժուարին կացութեան մը մատնուած էին, թէ մատակարարման եւ թէ ուսման տեսակէտներով: Թաղեցիները ժողով գումարելով որոշեցին միացնել երկու դպրոցները եւ ապահովել ելեւմուտքը: Այս առթիւ կազմուեցաւ նախ խնամակալ մարմին մը, որ թաղեցիներէն առաւ 44 հազար ֆրանքի գումար մը: Եւ ապա իր ջանքերովը այդ գումարը բարձրացաւ 110 հազարի, որ միշտ շարժական է, ի նախատեսութիւն 1953–1954 տարեշրջանի ելեւմուտքին:

Մեր հայրենակիցները տակաւին նուէրներ ընելու տրամադիր կ'երեւին: Խնամակալութիւնը ձեռնարկած ըլլալով, ամավերջի հանդէսի մը, հրապարակ հանած է վիճակախաղի հինգ հարիւր տոմսեր:

Երկու շաբաթէ ի վեր, խնամակալութեան անդամներէն, քարտուղար՝ Կ. Յովհանէսեան, գանձապահ՝ Յ. Գըտըրեան, եւ Ս. Մելտոնեան, տոմսակ ծախելու նուիրուած էին, եւ որոնց ճիգերը լաւագոյնս արդիւնաւորուեցան, գտնելով քաջալերիչ ընդունելութիւն:

Վիճակախաղի առարկաներ ճարելու համար դիմեցինք մեր հայրենակիցներուն որոնք սիրայօժար նուէրներ տրամադրեցին, եւ հարիւրէ աւելի առարկաներ ըստացանք: Դեռ կը յուսանք ուրիշ նուէրներ ալ ստանալ, որովհետեւ հարիւրէ աւելի թիւեր պիտի շահին անպատճառ:

Այս առթիւ գտնուեցան հայրենակիցներ, որոնք հանդգնակութեան ալ մասնակցեցան: Իսկ չորս-հինգ Հայեր մերժած են բան մը տալ, ինչպէս որ ուրիշներ դրժած են իրենց խոստումները: Էհ, ինչ ընենք, ցորենին մէջ որոմ ալ կը գտնուի: Շնորհիւ եղած աջակցութեան, մեր համեստ թաղին դպրոցը իր 40ի հասնող աշակերտներով եւ աշակերտուհիներով պիտի կրնայ, ոչ միայն իր գոյութիւնը պահել, այլ աւելի զարգանալ:

Ուսուցչուհի Տիկին Մելտոնեանի աշխատանքներուն շնորհիւ, աշակերտները յառաջիկայ հանդէսին մէջ, իրենց հայերէն երգերով, պարերով, մենախօսութիւններով եւն. պիտի պարզեն իրենց յառաջդիմութեան աստիճանը, վստահ եմ որ ներկաները եւ բոլոր ծնողքները շատ գոհ պիտի մնան:

Հանդէսը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ Յունիս 14ին, կիրակի կէսօրէ ետք, Պոմոնի եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

ԹՂԹԱԿԻՑ.

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Եգիպտահայ երիտասարդ ջութակահար Ժիրայր Քանթարճեան Պոլիս գացած է նուագահանդէս մը տալու համար: Պոլսոյ երաժշտասէր հասարակութիւնը որ քանի մը շաբաթ առաջ մեծապէս գնահատեց Օհան Դուրեանի վարած նուագահանդէսները, նոյն խանդավառութեամբ դիմաւորած է Գանթարճեանը:

× Օր. Սօնիա Գաբրիէլեան մասնակցելով Լէօփոլ Պելանի դաշնակի մրցումներուն, առաջին մրցանակ ստացած է:

ԾԻԾԱՂ

ՊԱՐՈՆԸ.— Օրիորդ, կրնա՞մ ձեզի լողալ սորվեցնել:

ՕՐԻՈՐԴԸ.— Օ, ոչ պարոն, ես ջուրէն շատ կը վախնամ:

ՊԱՐՈՆԸ.— Հոգ չէ, շարժումները նախ կը սորվինք աւազին վրայ...:

★

Ա. ՑԻՄԱՐ.— Ահա պարան մը. պատուհանէն կախուէ եւ փախիր:

Բ. ՑԻՄԱՐ.— Անկարելի է. պատուհանը հինգ մեթր բարձր է, մինչ պարանը 20 մեթր կուգայ...

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Ջաւկի վրայ կը խօսիք. գացէք անթաղ մնացած ոսկորներուն վրայ նայեցէք... Ճշմարիտը կ'ըսեմ ձեզի... մօրուքս հոգի եւ վշտի մէջ ճերմկած է... մտիկ ըրէք ծերունիին ձայնին. այլեւս Հայուն համար յոյս չէ մնացեր. ասկէ ետքը Հայուն միակ մալը թիւֆէնկ մը պէտք է ըլլայ:

Խոր մեռելային լռութիւն...

— Գացէք սեւցած «վէրանէ»ներուն նայեցէք...

Ծերունին կը դողդոջէր իր անհաստատ սրունքներուն վրայ ու իր տարածուած բազուկներովը կարծես մեզի կը մատնանշէր աւերակները:

Պահ մը իր աղօտ աչքերը մեզի հանդիպեցան, մեզի թուեցաւ որ աղերսագին հրաւէր մը կար այդ զարմանալի ու մռայլ բիբերուն մէջ...

— Երթանք «վէրանէ»ները տեսնենք...

Այրերը հետզհետէ մեկնեցան. մէկը ուշարբերցաւ եւ գաւազանը դրաւ ծերունիին ձեռքին մէջ որը իր կարգին հեռացաւ դողդոջ քայլերով: Իր տրեխներուն համաչափ, ծանր եւ դանդաղ արմուկը երկար ատեն կը լսէինք դուրսը պատշգամին վրայ:

Միջոց մը առանձին մնացինք. նոյն պահուն էր որ քովի սրահը դիզուած կիները մօտեկցան ու շրջապատեցին մեզ: Նախ չէին համարձակեր խօսիլ ու իրենց բոլոր արհաւրալից հոգին կ'արտայայտէին իրենց սեւ, լայնաբիբ ու գեղեցիկ աչքերուն միջոցաւ:

Ցանկարծ մազազուրկ, վտիտ կնոջական գլուխը ցցուեցաւ, անձկալի աչքերը դարձա՛ն ինծի, ու նախ վարանումով, հետզհետէ վստահութիւնով՝ հէք կինը մօտեկցաւ:

— Հոգերդ առնեմ, մտիկ ըրէք ինծի...

Ձայնը խեղդուեցաւ հեծկլտուքներու մէջ, ու մինչ ինքն անսահման յուզմունքէ դեգեւելով ստիպուեցայ նստիլ բազմոցին վրայ, ձեռքերուս վրայ զգացի գաղջ խոնաւութիւնը կնոջը արցունքներուն:

Երեսը ծածկած ծունկերուս, անիկա երկար ատեն արտասուեց. իր վտիտ քամակը ամէն մէկ հեծկլտանքին կը բարձրանար ու կ'իջնար. ցանցառ անդոյն մազերը տարածուած էին գրկիս մէջ ու երկու ջղաձգուած նիհար ձեռքեր կառչած էին շրջազգեստիս ծալքերուն:

Ցաւի ու զանգատի անվերջ յաջորդութիւն մըն էր որ անոր դողդոջուն շրթունքները կը թոթովէին, ու այն աստիճանի ուժգնութիւն կար արտայայտութեան մէջ որ կը գիտակցէի թէ այդ խոնարհ ընոջ միջոցաւ կ'ընդունէի անցամաքելի ու անյատակ վիշտով մը վիրաւորուած եւ տառապած ցեղի մը կանացիութեան հաւաքական աէրտը:

Միւս կիները քարացած իրենց դիրքերուն մէջ, ենթարկուած ցաւին հաղորդականութեան, նոյնպէս լռելեայն կ'արտասուէին: Երբեմն սրտագին հառաչանք մը կը սլանար այդ հեծեծող կուրծքերէն ու կրկին յուզումնալի լռութեան մը մէջ միմիայն ինծի կառչած կնոջը բարձրաձայն ու բողոքալի հեծկլտանքները կը լսուէին:

Երկար, տաժանելի բոպէներ կ'անցնէին այսպէս: Մանուկներ իրենց մօրը փակած, վաղահասլրջութեամբ մը ականատեսն՚ըլլային ցաւի այս արտայայտութեան. իրենք ալ դողդուած էին անգիտակից յուզումով. — ճակատնին խորշոմած էր իրենց տարիքին անհամեմատ կերպով. աչքերու խորէն անոնք կը դիտէին մեր օտարականի երեւոյթը սրամտութիւնով եւ գրեթէ ատելութեամբ, իբր թէ մեր ներկայութեան արդիւնքը ըլլար այդ երեւան եկած ցաւը:

Ես ու ընկերուհիս իրարու երես կը նայէինք ու մէկզմէկու տժգունութեան մէջ մեր վերջին ուժերը կը կորսնցնէինք. ոչ մէկ մխիթարող բառ, ոչ մէկ վստահութիւն ներշնչող վանկ չէր գար մեր ցամքած շրթունքներուն. ամէնէն տգէտներէն աւելի անճարակ ու համր դարձեր էինք, մեր մեծ ճիգով պահպանած առերեւոյթ հանդարտութեան տակ մօտալուտ փոթորիկ կար ու վհատութիւն, ու արցունք:

Ինչո՞ւ եկեր էինք իրենց մօտ, ի՞նչ ունէինք իրենց տալու, ծոմածաւալ թշուառութեան, այդ բարոյական եւ անսահման պահանջքներուն փոխարէն. ի՞նչ ամօթով ապահովութիւն կրնայինք ընծայել իրենց:

Օտարները ժպիտով ու երգով ու նաեւ լեցուն ձեռքերով կը մօտենային արկածեալներուն, մենք միմիայն արցունքով... ու մեր խոժոռադէմ ու ջղաձգուած դէմքերուն վրայ ուրիշ բան չէին կարող տեսնել այլ միմիայն իրենց իսկական ցաւերուն արտացոլումը:

Քանի քանի անգամներ մտադրած էինք ապառաժի պէս ամուր երեւալ ցաւագին ամբոխին, քաջաբար խեղդել մեր հոգիին խորը փոթորկող ցաւերն ու յուզումները, ետ դարձնել մեր աչքերը այրող արցունքները, ժպտադէմ ու անդրդուելի երեւալ վշտացածներուն, որպէսզի անոնք մեր հանդարտութեան եւ առերեւոյթ անտարբերութեան մէջ վստահութիւն եւ յոյս կարենային գտնել:

Այլապէսկայնայն օրը չյաջողեցանք մեր այդ դիտաւորութեան մէջ ու երբեք ալ պիտի չյաջողէինք:

Կինը միշտ փարած ծունկերուս՝ կ'արտասուէր, ու իր գալարուած վտիտ անդամները, իր քղացքներուս կառչած ձեռքերը, մանկան, խելակորոյս մանկան երեւոյթը կուտային իրեն:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ռայել խաղաղութեան դատին: Կառավարութեան խաղաղասիրական կամքը խնդրոյ առարկայ չէ այս գործին մէջ: Կարեւորը այն է որ յստակօրէն որոշուին այն պայմանները որոնց մէջ կարելի է քննել եւ կարգադրել, Խ. Միութեան հետ համախորհուրդ, այն մեծ խնդիրները որոնք առկախ կը ձգեն աշխարհի ճակատագիրը: Կառավարութիւնը անգործ չմնաց, աշխատանք տարաւ անաղմուկ, իր տեսակէտները հաղորդեց Մ. Նահանգներուն եւ Մեծն Բրիտանիոյ: Գրաւոր ալ պիտի հաղորդէ: Մեր կարծիքով, այս անգամ պէտք է աւելի յառաջ երթալ, եթէ ոչ աւելի շուտ: Չորս մեծերու խորհրդաժողով մը գոհացուցիչ ելքի մը կրնայ յանգիլ եթէ ազատ խորհրդակցութիւնները խնամքով պատրաստուին եւ արեւմտեան պետութիւնները ներդաշնակեն իրենց տեսակէտները »:

Չըրչիլ եւս Անգլիոյ Երեսփ. ժողովին հաղորդելով աւետաբեր լուրը, չեշտեց թէ « Պերմուտայի խորհրդաժողովը վերջնական հանդրուան մը պիտի կազմէ, յանգելու համար շատ աւելի կարեւոր միջազգային ժողովի մը»:

Քաղաքական շրջանակներու մէջ կը հաւաստեն թէ Չըրչիլ պիտի չվարանի յարմար ժամուն ընդունիլ Մալէնքովի հրաւէրը, նոյն իսկ եթէ հարկ ըլլայ Մոսկուա երթալ առանձին, Երեք Մեծերու ժողովէն վերջ: Ամէն պարագայի մէջ, կը սպասեն որ Խ. Միութիւն ալ նոր ձեռնարկ մը կատարէ, դիւրացնելու համար Չորս Մեծերու հանդիպումը:

ԱՆԱԿՆԿԱԼ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ՄԸ սարքուած էր երէկ, ուրբաթ, Կառ տը Լիոնի մէջ: Որ եւ է կառախումբ չբանեցաւ առտուան ժամը եօթնէն սկսեալ: Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը սպասած չէր Մայիս 27ի ընդհ. գործադուլին: Նոյն սենտիքան, որ ամէնէն զօրաւորն է Կառ տը Լիոնի մէջ, 24 ժամուան գործադուլը սարքած էր իր նշանակած թուականին, 22 Մայիս: Կրնաք երեւակայել իրարանցումը. մանաւանդ որ շատեր կ'ուզէին հեռանալ Փարիզէն, Հոգեգալուստի արձակուրդին առթիւ: Միւս կայարանները կը բանէին:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Բժ. Վ. Մալոյեան, Միլան.— Կրնաք մեր հասցէին ղրկել:

ՊԱՏԱՐԱԳ.— Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ Հոգեգալստեան տօնին առթիւ այս կիրակի, պիտի մատուցուի քառաձայն պատարագ, ղեկավարութեամբ Պ. ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆի: Պիտի քարոզէ Առաջնորդ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:— (Հոգաբարձութիւն)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ վարժարանի հիմնարկութեան տարեդարձին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն եւ պատարագ պիտի մատուցուի այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 ռիւ Ժան Կուժօն, ի յիշատակ հանգուցեալ հիմնադիրներուն, անդամներուն եւ ուսուցիչներուն: Հոգեհանգստի երգեցողութիւնները պիտի կատարուին վարժարանի սանուհիներուն կողմէ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի տիկին Պայծառ Պետեան, Պ. Արմենակ Պետեան եւ ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Շաւիլի մատուռին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի հանգուցեալ ՆՇԱՆ ՊԵՏԵԱՆի եւ Պետեան ընտանիքի ննջեցեալներու համար: Ծանօթներէ եւ բարեկամներէ կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ.— Այրի Տիկին Մարի Մովսէսեան իր մօրը Տիկին ՄԱՐԻԱՄ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆի մահուան Ա. տարելիցին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ այս կիրակի, Լիոնի Հայոց եկեղեցին, ռիւ Լուի Պլան: Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ:

ՊԱՏԱՐԱԳ – ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի Հոգեգալստեան տօնին առթիւ Շաւիլի մատրան մէջ յատուկ պատարագ պիտի մատուցուի, մասնակցութեամբ մանաւոր դպիրներու: Այս առիթով Տէր Բարթող աւագ քահանայի եւ որդւոյն ԿԱՐՊԻՍԻ յիշատակին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի: Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. «Վարուժան» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ.Յ.Դ. «Վարդգէս» խումբին:

Այս շաբաթ ժամը 21ին, քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկ. ԱՐՄ. ԳՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ: Կը խօսի ընկեր ՍԱՐԳԻՍ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Երգ, արտասանութիւն եւ ջութակ: Պար եւ ուրախութիւն, յայտնի նուագախումբի մասնակցութեամբ:

Պարահանդէսը մինչեւ լոյս:

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

30 Մայիս Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս Ե. թաղամասի քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ:

PLACE DU PANTHÉON

Մանրամասնութիւնները շուտով:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

30 Մայիս, շաբաթ երեկոյեան, Օըլոժի սրահը, 143 Քուր Լաֆայէթ:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

30 Մայիս շաբաթ գիշերուընէ մինչեւ առտուան ժամը 2:

Կը խօսի ընկեր Ժ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

38ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի 24 Մայիս, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր.

Salle Mazenod, 88, Rue d'Aubagne

Կը նախագահէ՝ Միութեան հիմնադիրներէն Ա. ՀԻՒՍԵԱՆ,

Կը խօսին՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ եւ ՓՐՈՖ. Գ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ եւ

Մասնակցող կուսակցութեանց ներկայացուցիչները:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Տէր եւ Տիկին Ստեփանեան, Պ. Ժ. Գասպարեան, Շ. Հրաչեան (երգ), Ալիս Յարութիւնեան, Ա. Սէրէնկիւլեան, Թադոյեան եւ Սարգիս Սարգիսեան (արտասանութիւն), Օր. Ա. Ակինեան (դաշնակ):

Պարերը ժամը 20էն կէս գիշեր:

Orchestre LYRE - BAND

Տոմսերու համար դիմել՝ Վարդան Պանոսեան՝ 27 ռիւ տ'Օպանեը: Յովհ. Հացագործեան 15 ռիւ Լօնկ տէ Քափուսին, Մ. Շահինեան 26 ռիւ տէ Փըթիթ Մարի, Սիմոն Աւտոյեան 7 փլաս տ'էֆս եւ Արամ Հիւսեան 26 Պուլվ. Ռապաթօ:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայր. Միութեան:

Այս շաբաթ, ժամը 8ին, Սալ տէ Ֆէթի մէջ:

Հրաւիրուած են բոլոր կուսակցութիւնները եւ միութիւնները:

Կը նախագահէ Ա. ԽԼՕԵԱՆ

Կը խօսի Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ.

Խօսք կ'առնէ ֆրանսական ընկերվարական կուսակցութեան ներկայացուցիչը:

Գեղարուեստական խնամուած ճոխ բաժին: Մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի «Արաքս» երգչախումբին, ղեկավարութեամբ Հ. Յ. ԼԵՒՈՆԵԱՆ:

Եւրոպական պարեր, ճոխ չքասեղան (պիւֆէ): Մուտքը ազատ է

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՊՈԼՍՈՅ Կեդր. Վարժարանի Փարիզի նախկին սաները կը հրաւիրեն իրենց ընկերները եւ հասարակութիւնը, Մայիս 24ին, Հոգեգալստի տօնին օրը, Փարիզի Հայոց եկեղեցին ուր հոգեհանգստեան պատարագ եւ պաշտօն պիտի կատարուի Կեդրոնականի նախկին սան փրոֆ. Հրաչեայ Աճառեանի (իր մահուան քառասունքին առթիւ), փրոֆ. Երուանդ Մանուէլեանի, Վաղարշակ Մեսրոպեանի եւ բոլոր հանգուցեալ կեդրոնականցիներու յիշատակին համար:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Նազօ Գրիգորեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՄԵԼԻՔ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգող ազգականները եւ բարեկամները:

« Ա Ր Ա Ք Ս »

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.—

Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 ֆր.,

Արտասահման՝ 1400 ֆր.:

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél . TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ.— Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը:

Լոյս տեսաւ 13րդ թիւը:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ «Կավարենց» մասնաճիւղի, այս կիրակի ժամը 15.30ին, Կալմանի սրահը:

Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի կողմէ կը խօսի ընկեր Վարդգէս Պարոնվարդեան:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Զաւեշտ մը Անիէռի Նոր Սերունդին կողմէ: Արտասանութիւն, երգ: Ժամը 18էն վերջ եւրոպական պար:

Հաղորդակց. միջոցներ.— Կար տիւ Նորէն շոգեկառք ժամը 14.20ին, Օթօպիւս Փորթ տը լա Շափէլէն 268 թիւ:

ԽՆՋՈՅՔ - ԳԻՆԵՋՕՆ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Հ. Ե. Մ. «Արծիւ» մարզական միութեան: Այս շաբաթ ժամը 20ին, Պառ էէնթէրնասիօնալի սրահին մէջ: 230, Շըմէն տը լա Մատրակ – վիլ:

ՀԱՆԴԷՍ – ԽՆՋՈՅՔ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Համա - Խարբերդցիական Միութեան մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի ժամը 9էն մինչեւ կէս գիշեր, ռիւ Պուֆիէ, Ա. Քէմէճեանի սրճարանը:

Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, արտասանութիւն: Կը հրաւիրենք բոլոր հայրենակիցները:

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺՈՂՈՎ

Հայ. Եկեղեցւոյ Փարիզի Կրօն. Ընկերակցութեան արտակարգ ընդհ. ժողովը հրաւիրուած էր 10 Մայիսին: Մեծամասնութիւն գոյացած չըլլալով ժողովը տեղի չունեցաւ:

Ինչպէս յայտարարուած էր, ծրագիր – կանոնագրի 16րդ յօդուածին տրամադրութեամբ, երբ առաջին անգամ մեծամասնութիւն չի գոյանար, Բ. ընդհ. ժողովը նիստի կը հրաւիրուի տասնըհինգ օր ետք, որ օրինաւորապէս կը գումարուի, ինչ որ ալ ըլլայ ներկայ անդամներուն թիւը:

Հետեւաբար, արտակարգ ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 24ին, ժամը ճիշդ 15ին, Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, 15 ռիւ Ժան Կուժօն:

Այս առիթովպարտք կը սեպենք տեղեկացնել հասարակութեան թէ ժողովին ներկայ կ'ըլլան իրենց անդամավճարը հատուցած անդամները:

Անդամները կրնան իրենց վճարումները ընել անձամբ, «չէք փոսթալ»ով, մանտա քարթով կամ իրենց յարմար դատած ձեւով: Եկեղեցւոյ «չէք փոսթալ»ի թիւն է. Փարիզ 6761.25:— ԴԻՒԱՆ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ

Մարսէյլի մեր բաժանորդներէն օգտուիլ Պ. Նարդունիի ներկայութենէն վճարելու համար իրենց հին եւ նոր բաժնեգինները: Վարչութիւն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԱԼԱՆՍ. — Հ.Յ.Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Ահարոնեան ակումբը, Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Ներկայանալ անդամատետրերով:

ՓԱՐԻԶԻ Զ. Ո. Միութեան անդամ – անդամուհիները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը, (Մէթրօ Քառէ):

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Վիէնէն, Տէր եւ Տիկին Մովսէս Արզումանեան եւ զաւակները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Այրի Տիկին Երիցուհի Ասլանեանի, Պ. Արշակ Ասլանեանի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն իրենց ամուսնոյն, եղբօր եւ ազգականին՝ ՏԷՐ ԲԱԲԳԷՆ քհնյ. ԱՍԼԱՆԵԱՆի կսկծալի մահուան առթիւ, (Մարսէյլ):

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Արշակ Մկրեանէ երկու հազար ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի, Տիկ. Վարդուհի Աղուանեանի մահուան առթիւ:

ՓԱՐԻԶԻ Եկեղեցւոյ կրթական Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Պ. Նուրհան Ֆըրէնկեանէ հինգ հազար ֆրանք, ողբ. Մաժաք Ցակոբեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի: Պ. Խաչիկ Պալեանէ հազար ֆրանք, իր եղբօր՝ Վահան Պալեանի բժշկական գործողութեան յաջող անցնելուն առթիւ, Ժանթիյի հանկ. դըպրոցին:— (ԴԻՒԱՆ)

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

15 – 16 տարեկան պատանի մը, որ գիտնայ ֆրանսերէն կարդալ եւ գրել: Իբրեւ աշկերտ պիտի աշխատի քուվրէօր-փլօմպիէի մը քով, արհեստ սորվելու համար: Շաբաթական երեք հազար ֆրանք վճարում: Ներկայանալ ծնողքին հետ Պ. ԹԱԹՈՒԼԵԱՆ՝

14, Rue Julien La Croix, Paris 20e

ԾԱԽՈՒ Է

Վիլլա մը, պարապ եւ անմիջապէս տրամադրելի: Ունի հինգ սենեակ, բաղնիք, կեդրոնական ջեռուցիչ, կազ, ելեկտրականութիւն: Ընդարձակ պարտէզ, ելեկտրական ջրհորով: Կայարանէն երեք վայրկեան, իսկ Փարիզէն 14 վայրկեան: Դիմել Կ. Թուրսարգիսեանի,

50, Rue des Cascades, Tél. MEN. 23 - 91

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9·)

Tél.: Pro. 86-60 — C. C. P. PARIS 167 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 փր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 փրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ԿԻՐԱԿԻ 24 ՄԱՅԻՍ • DIMANCHE 24 MAI 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7074 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2485

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ի ՋՈՒՐ ԿԸ ՑԱՄՔԵՑՆԵՆ

•

Վերջերս լուր մը հրատարակեցինք որ աննշմար անցաւ :

Հայաստանի կրթական նախարարութեան (լուսաւորութեան մինիստրութիւն) «Տերմինաբանական կոմիտէն» քննելով « էկոնոմիկա » բառին գործածութեան հարցը, հրահանգեր է այսուհետեւ այդ բառը գործածել գիրքերու, թերթերու եւ գրականութեան մէջ :

Ի՞նչ պատճառաբանութեամբ ,— «Նկատի ունենալով որ հայերէն տնտեսութիւնը *չարտայայտեր բառին իսկական իմաստը:*

Տարակոյս չկայ թէ « Տերմինանական Կոմիտէ»ին անդամները պարզապէս վերէն ,դուրսէն տրուած հրաման մը կը գործադրեն, այս ճախաւեր որոշումով :

Աւելի գէշ, եթէ իրենց անսպա՛ռ հըմտութեամբ եւ ազատ կամքով արձակած են այս վճիռը :

Անհրաժեշտ չէ մասնագէտ լեզուաբան, ակադեմական կամ բանասէր ըլլալ, գիտնալու համար թէ բառերը բազմաթիւ իմաստներ, նրբութիւններ, երանգներ ունին, ամէն լեզուի մէջ ալ :

Եւ, չկայ բառ մը որ տառապէս նոյն նշանակութիւնն ունենայ, այս կամ այն պարագային մէջ :

Ո՞վ բսաւ թէ «մինիստր»ը անպատճառ նախարար կը նշանակէ :

Բացէք բառարանը եւ տեսէք այդ օտար բառին զանազան իմաստները ,—

Օրինակ, բառը կը նշանակէ նաեւ հոգեւոր պաշտօնեայ, քարոզիչ եւն.: Կը նշանակէ երկրորդ կարգի դեսպան, երբ դեսպանութիւնը «լեկասիոն» է եւ ոչ թէ «ամպասատ» :

Կը նշանակէ ,տակաւին, ուրիշ բաներ, — դատախազ եւն.:

Ինչո՞ւ օտարը, Ֆրանսացին կամ Անգլիացին չեն շփոթեր զայն, եւ նախարարը Բ. կարգի դեսպան կամ երէց չեն թարգմաներ :

Կրնայինք յիշել ուրիշ բազմաթիւ օրինակներ, ապացուցանելու համար թէ բառերը ճկուն, առաձգական հանգամանք ունին: Գրողը, եթէ լաւ գիտէ լեզուն, կրնայ գործածել զանոնք համաձայն բուն իմաստին :

« Փայտը» միայն փա՞յտ կը նշանակէ , երբ կ՚ըսէք.— Այս մարդը փայտ է :

Երեւանի մէջ լաւ բառ մը կազմեր են , — տնտեսավար, *որ կը համապատասխանէ նոր կարգուսարքին պահանջներուն :*

Ի՞նչ պիտի ըսեն հիմա որ «տնտեսութիւն»ը կը ջնջեն եւ կը հրամայեն «էկոնոմիկա» գրել: (Այս բառը տեղ մը «կոմիկա» տպուած էր «Յառաջ»ի մէջ, վրիպակով, եւ նոյնութեամբ արտատպեր են ուրիշ թերթեր...):

Ամէն անգամ որ մայրենիքի աղճատման, այլասերման , աղքատացման մասին կը խօսինք, միշտ կը յիշեցնենք թէ մենք երբեք համաձայն չենք նեղմիտ հայկաբանութեան :

Ձենք պահանջեր որ «Թայեոր»ը (հագուստ) կամ «սմոքինկ»ը հայերէնի թարգմանեն, բառաբան թղթատելով :

Բայց, տգիտութիւն , իմաստակութիւն կամ բռնութիւն կը տեսնենք, երբ կը գրեն — ռեւոլուցիոն, ռեսպուբլիգա, պրեզիդենտ, վիցէ - պրեզիդենտ, ադմիրալ, վիցէ - ադմիրալ, գեներալ, մայոր, լեյտենանտ, լաուրիատ, շախմատ, կոնկուրս, պրեմիյեր - մինիստր, սպիւտ, չեմպիոն, զաւթիչ, էվակուացիա, ասամբլեա, սեսիա, պակալեա *(պաքալըյէ = նպարեղէն) եւ ուրիշ բարբարոսութիւններ :*

Ոչ լեզուի ճոխացում կը նշանակեն այս ռուս — թաթարական այլանդակութիւնները, ոչ ալ փորձ՝ պետական լեզու ստեղծելու :

Ի զուր կը ցամքեցնեն մայրենիքին հարազատ աղբիւրները, ծաղրանկարի վերածելով անոր անկախութիւնն ու զարգացումը, արդիացումը :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՁԱՊԵՏ ԿԸ ՓՆՏՌԵՆ
ԿԸ ԿԱՐԾՈՒԻ ԹԷ ՏԱԳՆԱՊԸ ԵՐԿԱՐ ՊԻՏԻ ՏԵՒԷ

Հանրապետութեան Նախագահը կը շարունակէ իր խորհրդակցութիւնները , վարչապետութեան թեկնածու մը գտնելու եւ դահլիճին կազմութիւնը փութացնելու համար: Կը կարծուի թէ պիտի չկրնայ վերջնական որոշում տալ երեքշաբթիէն առաջ: Ամէն պարագայի մէջ, տագնապը երկար պիտի տեւէ :

Նախագահը կ՚ուզէ պատասխանատուութիւններ յանձնել երկու գլխաւոր հոսանքներու, ընկերվարականներուն եւ զոր. տը Կոլի կուսակիցներուն, որոնք վճռական դեր կատարեցին, Մայէրի դահլիճը տապալելու համար: Ամէնքն ալ կը խօսին ազգ. միութեան մասին, բայց իւրաքանչիւրը իր հասկացողութեամբ: Համայնավարները ուրիշ բան կը հասկնան ազգ. միութիւն պահանջելով, աջերը՝ տարբեր բան :

Նախագահը յաջորդաբար ունկնդրութեան ընդունեցաւ նախկին վարչապետներ,— Քէօյ, Ռենօ, Պլեւօ, Փինէ եւն. : Այս վերջինը, քաղաքապետ Սէն Շամոնի, որ կ՚աճապարէր իր քաղաքը վերադառնալ, ըսաւ թէ կարելի չէ տագնապը լուծել առանց վարչական եւ սահմանադրական լայն բարենորոգումներ եւ իրական, մեծ խնայողութիւններ կատարելու: Ինք մասնաւոր ծրագիր մը կը պահանջէ այս ուղղութեամբ: Երբ հարցուցին թէ ի հարկին կը ստանձնէ՞ վարչապետութիւնը, պատասխանեց.— « Ես ոչինչ կը մերժեմ, եթէ համապատասխան միջոցները տան » :

Ուրեմն, անհրաժեշտ է ընդհանուր ծրագիր մը, հաստատուն մեծամասնութեամբ: Այս տեսակէտն ունին նաեւ Պ. Պ. Փոլ Ռենօ եւ Էտկառ Ֆոր :

Տագնապին երկարաձգումը վնասակար կը համարուի նաեւ անոր համար որ, Ֆրանսա ջերմապէս կը բաղձայ մասնակցիլ Երեք Մեծերու խորհրդաժողովին, Պերմուտայի մէջ:

Խորհրդակցութեանց ընթացքին Տալատիէ եւ Փլեւէն եւս անհրաժեշտ կը գտնէին սահմանադրութեան բարենորոգումը:

Ազգ. պաշտպանութեան նախկին նախարարը դիւրին կը գտնէ տնտեսական եւ ընկերային խնդիրներու լուծումը. բայց մասնաւորապէս դժուար՝ արտաքին խնդիրները, որոնց մասինտարբեր կարծիքներ կան Ազգ. Ժողովին մէջ :

Կարծողներ կան թէ այս անգամ կոլեաններն ալ պիտի մասնակցին նոր դահլիճին, թէեւ տարբեր տեսակէտներ ունին արտաքին քաղաքականութեան, Եւրոպայի վերազինման եւ ուրիշ հարցերու մասին :

Աւելորդ է ըսել թէ Ֆրանսայի դահլիճի տագնապը ծանր տպաւորութիւն գործեց գլխաւոր մայրաքաղաքներուն մէջ : Անգլ. թերթերը կը կարծեն թէ անխուսափելի պիտի դառնայ թղթադրամի յաւելումը: «Թայմզ» դիտել կուտայ թէ Փինէի դահլիճը կրցաւ իշխանութեան գլուխ մնալ տասը ամիս, շնորհիւ հանրային կարծիքին, իր քաջութեան եւ ողջմտութեան: Ռընէ Մայէր հազիւ հինգ ամիս դիմացաւ, նոյն քաղաքականութիւնը փորձելով :

Ամերիկեան թերթերը աւելի լաւ կը գտնեն Ֆրանսան եւ Ֆրանսացիները քան անոնց քաղաքագէտները: «Ազգը կը շարունակէ իր ճամբան աւելի կամ նուազ առողջ, աշխատասէր եւ արի , մինչդեռ իր քաղաքագէտները կ՚երթան - կուգան շնորհալի պար մը խաղալով որ այլեւս կորսնցուցած է իր իմաստը »:

ՇԻՆԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ — ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

•

ԱՄԵՐԻԿԱ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ ԿԸ ԴՆԷ

Միջազգային մամուլը մասնաւոր ուշադրութեամբ կը հետեւի յառաջիկայ Յունիսի խորհրդաժողովին : Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ այս խորհրդակցութիւնը պիտի յանգի Չորս Մեծերու խորհրդաժողովին :

Մ. Նահանգներուն մէջ համաձայն չեն Չըրչիլի որ կ՚ուզէ փութացնել հանդիպում մը՝ Մալենքովի հետ: Այզընհաուըր միշտ կը սպասէ որ Խ. Միութիւնը գործնապէս ապացուցանէ իր ուղղամտութիւնը, որեւէ հանդիպումէ առաջ: Միւս կողմէ, քաղաքական շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ անգլեւամերիկեան հակամարտութիւնը Չինաստանի մասին կրնայ դժուարացնել բանակցութիւնները : Ամէն պարագայի մէջ, Պերմուտայի խորհրդակցութիւնը պիտի չօշափէ բազմաթիւ խնդիրներ: Հակառակ Ուաշինկթընի ընդդիմութեան, Լոնտոն կ՚ուզէ նախապատրաստական հանգամանք մը տալ Պերմուտայի խորհրդակցութեան, այսինքըն ճամբան հարթել Չորս Մեծերու խորհրդաժողովին համար :

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլըս, լրագրական ասուլիս մը սարքելով Նոր Տելհիի մէջ (Հնդկաստան), կրկնեց թէ Չորսերու ժողով մը չի կրնար կարեւոր արդիւնքներ տալ օրուան այս ժամուն: «Ցորչափ խորհրդային խմբակցութիւնը կը քաջալերէ նախայարձակ պատերազմը Քորէայի մէջ եւ Լաոսի դէմ եւ ցորչափ կը մերժէ ետ քաշել իր զօրքը Աւստրիոյ պէս փոքր եւ անվնաս երկրէ մը, կարելի չէ դուրս ելլել ներկայ անելէն »:

Նախարարը յետոյ յայտնեց թէ համաձայն է Հնդկաստանի փոխ - վարչապետին որ Կոմինֆորմը լուծուի: «Այդպիսի ձեռնարկ մը պիտի ապացուցանէր թէ Մոսկուան այլեւս պիտի չդաւէ անկախ ազգերու ազատութեան դէմ»: Յետոյ շեշտեց թէ անհրաժեշտ է շրջանային պաշտպանութեան կազմակերպութիւն մը ստեղծել Միջին Արեւելքի մէջ: «Ժողովրդապետութիւնը կրնայ գործել ամբողջ աշխարհի մէջ. բայց պէտք ունի զինուորական վահանի մը որպէսզի կարենայ մեծնալ»:

Ի պատասխան հարցում մը, Պ. Տըլըս ըսաւ թէ Հնդկաստան չի կրնար չէզոք մնալ համաշխարհային ընդհարման մը միջոցին , երբ ժողովրդապետութիւնը ծառանայ համատիրութեան դէմ »: Յետոյ յոյս յայտնեց թէ Չինաստանի ժողովուրդը պիտի խորտակէ զինուորական դիկտատուրան :

Եւ վերջապէս բացատրեց թէ խորհրդային համայնավարութիւնը երեք տիրական յատկանիշներ ունի .—

1. Բացարձակ դիկտատուրա է որ կ՚ուզուցանէ թէ պէտք է տարածուի ամբողջ աշխարհի մէջ. — 2. Այս դիկտատուրան ռազմական ահագին ուժ մը կը պահէ .— 3. Խորհրդային կառավարութիւնը կանգ չառներ որեւէ բարոյական նկատումի առջեւ :

× Որեւէ թուական որոշուած չէ Պերմուտայի խորհրդակցութեան համար : Կարծողներ կան թէ ժողովը պիտի գումարուի Յունիս 17ին :

Արեւմտեան Գերմանիոյ եւ Իտալիոյ մէջ լաւ արդիւնքներ կը սպասեն ծրագրուած ժողովէն :

× Անգլիոյ աշխատաւորական Նախարարներէն. Հ. Ուիլսըն, որ Մոսկուա գացած էր եւ տեսակցութիւններ ունեցաւ Միկոյեանի եւ Մոլոթովի հետ, կը կարծէ թէ Խ. Միութիւնը մօտերս պիտի պատասխանէ Չըրչիլի թելադրութեան: Իր յայտարարութեան համաձայն , Մոլոթով

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

« ՅԱՌԱՋ » Ի ՅԱՋՈՐԴ ՀԱՄԱՐԸ

Լոյս կը տեսնէ Չորեքշաբթի, Հոգեգալուստի արձակուրդին առթիւ:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք .— Ընկեր Միսաք Միրզէ (Լիոն) 1000 Ֆր.:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

«ՃԱՄԲՈՒՍ ՎՐԱՅ»

Նոր ստացայ Մալխասի այս գիրքը, որ լոյս տեսած է 1950ին, Նիւ Եորք :

Փառակազմ հատոր մը, ընտիր, փայլուն թուղթի վրայ : Շքեղ տպագրութեամբ եւ պատկերազարդ, 607 մեծադիր էջ :

Առաջին հատորն է եւ կը բաղկանայ հետեւեալ գիրքերէն .—

ԱՊՐՈՒՄՆԵՐ, Բ. հատոր, որուն շարունակութիւնը պիտի երեւայ Բ. գրքի մը մէջ:

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐ եւ ԴԷՄՔԵՐ :

ԵՍ ՈՒ ԻՄ ՃԱՄԲԱՆ, որ կը սկսի մանկութենէն եւ նոյնպէս շարունակելի է :

ԼՈՒՍԱԴԷՄԻՆ, Բ. եւ վերջին հատոր: (Առաջինը, որ լոյս տեսած էր Բ. մեծ աշխարհամարտէն առաջ, իբրեւ թերթօն հրատարակուեցաւ նաեւ *Յառաջ*ի եւ *Հայրենիք*ի մէջ):

ԱՐԵՒԱԳԱԼ, նոր գիրք մը ուր դարձեալ կ՚երեւայ հոչակաւոր Արիւծ Գեւոն, եւ որ նոյնպէս շարունակելի է:

Հատորը կը պարունակէ նաեւ առանձին գլուխ մը Ուրանց գիւղի մասին (Վասպուրական), տեղագրական եւ յեղափոխական բովանդակութեամբ:

Ինչպէս կը տեսնէք, ծրագրեալ հրատարակութեանց շարք մըն է, իրարու կցուած, որ առաջ հրապարակ հանուելու համար :

Բազմավաստակ հեղինակը, 73ը անց , «Քանի մը խօսք»ով կը բացատրէ թէ տեսակ մը հաշուեյարդար է որ կը կատարէ:

Նախատեսելով անխուսափելի վախճանը, «ջանացած է լրացնել կիսատ ձգած գրութիւնները, վէպ թէ յուշ, ինչպէս եւ քանի մը նոր գործեր աւելցնել եղածներուն վրայ»:

— « Ուրիշ խօսքով *Ճամբուս վրայ* աշխատութիւնը վերջաբանի մը իմաստը ունի »:

Բայց, «ո՞վ կրնայ գուշակել ապագայի անքննելի գաղտնիքը »:

Ուրեմն ,եթէ չարաբաստիկ վախճանը ուշանայ, քանի մը նոր գործեր եւս պիտի հրատարակէ :

*Յառաջ*ի ընթերցողները, որոնք *Զարթօնք*ով կը ճանչնան հեղինակը, Մալխասի այս հատորը կը նկատեն ոչ թէ «մնաք բարով», այլ «ցտեսութիւն» :

Անոնք վստահ են թէ պիտի կրնայ լրացնել իր աշխատանքը, հեգնելով նաեւ մահը, ինչպէս ամբողջ աշխարհը :

Այս ալ իմ յառաջաբանս : ՎԱՀԷ

ԺԱՄԱՆՈՒՄ

Երէկ Փարիզ հասաւ ծանօթ գրագիտուհի Տիկին Ժանին Մէյ (տիկին Յ. Անտոնեան), հեղինակ երկու կարեւոր վէպերու: Տիկինը անդամ է Ֆրանս. Գրողներու Միութեան: Գրած է նոյնպէս բազմաթիւ նորավէպեր, գրական տեսութիւններ, հայ գրողներու եւ բանաստեղծներու մասին: Իր գրածները թարգմանուած են բանաստեղծ Պ. Յ. Անտոնեանի կողմէ: Տիկինը մեծ համակրանք կը վայելէ ֆրանսական գրական շրջանակներուն մէջ :

ԼՐԱԳՐԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉՆԵՐՈՒ միջազգային դաշնակցութեան 6րդ համագումարը վերջացաւ առջի օր: Շատ մը բանաձեւերու կարգին, առաջարկուեցաւ մամուլի միջազգային անցագիր մը հաստատել: Այս առթիւ Փարիզեան մամուլի դաշնակցութիւնը ճաշ մը սարքած էր Դշ. օր, Շան զ՚Էլիզէի մէկ ճաշարանին մէջ: Հրաւիրուած էր նաեւ «Յառաջ»ի խմբագիրը :

HENRI VERNEUIL

●

Թուղ կը քաղէի, առտուն կանուխ, Թո՛ւղ կը քաղէի, առտուան շաղը տակաւին վրան, Թո՛ւղ կը քաղէի հիւրընկալիս պարտէզին մէջ՝ Փրատոյի հրուանդանին վրայ, օ՛ Թուղ՝ մեղրով կարագ, կապոյտ մը ճառագայթ, հրդե՛հ անուշահոտութեանց :

Մանուկ մը մօտեցաւ ինձ :

Աչքերը սեւ խաղողի երկու հատիկներ :

— Հայրիկս ըսաւ որ ձեզ պիտի տանիմ մեր տունը :

Մինչեւ հանրակառքին կայարանը, ճամբան փախփխուք մըն է պարտէզներու եւ վիլլաներու ետեւ, — բայց, կ'ըսես, պատարագ կայ պարտէզներու մէջ, զմուռսի եւ կնդրուկի հոտաւէտ հեղե՛ղ մը որ կը հոսի գոլ – գոլ, եւ չքեղ ապարանքներ կը կանգնին եպիսկոպոսի նման չաթալ–թագ ի գլուխ, մինչ առտուան ցեփիւռը կ'երգէ «սո՛ւրբ, սո՛ւրբ, սո՛ւրբ, տէր զօրութեանց...» :

Մանուկը որ ինձ կ'ընկերանայ՝ հագած է գծաւոր տաբատ մը բաց գոյն, որ կ'երկարէ հասակը: Առանց բաճկոնի: Մազերը լաւ սանտրուած: Մաքուր ոտքէն մինչեւ գլուխը: Միւռոնէն նոր ելած :

— Հայերէն գիտե՞ս, կը հարցնեմ :

— Այո՛ :

— Գրել - կարդա՞լ :

— Այո՛ :

— Ո՞վ սորվեցուց :

— Դաս կ'առնեմ Պարոն Սուր Փափազեանէն :

Աշոտ Մալաքեանն էր այդ մանուկը :

×

Մարսիլիոյ հայ գաղութին հետ կապս կը սկսի այն օրէն՝ երբ Զոմը բոցի մը պէս քալեց Փարիզէն դէպի գաւառ, տարածուելու համար ծովերէն ալ անդին: Անծանօթ տղայ, որ «Զոմ կը խաղայ», — ո՛վ է ի՛նչ է՝ ոչ ոք գիտէ, գրագէտ է՝ ինք կը գրէ ինք կը կարդայ, բժիշկ ալ է՝ բայց կը խնդայ Հիպոկրատի յաւակնութեանց վրայ, — անծանօթ տղայ, որ «Զոմ կը խաղայ»: Ասանկ տղուն ո՞վ ձեռք կուտայ:

Մալաքեան ընտանիքն էր, որ ձեռք երկարեց ինծի՝ ոսկեհանք մը գտնողի խանդավառութեամբ: Եւ Յակոբ Մալաքեան սպասեց կայարաններուն մէջ, «մուկի ժողովներուն» դռներուն առջեւ, տուն տանելու կամ բերնի համով ձուկ մը կերցնելու համար: Անծանօթ տղան, որ «Զոմ խաղաց», պիտի կրնա՞ր արդարացնել իր յոյսերը, իր սպասումները, իր հաւատքը, չմտածեց այդ մասին, — կը հաւատար իր բնազդին : Եւ այսպէս դարձայ անդամ մը նոյն ընտանիքէն, եղբայր մը, խորհրդական մը: Եւ այսպէս, իմ խորհուրդո՛վս, Աշոտ Մալաքեան դրուեցաւ Էքսի արհեստագիտական վարժարանը, ուրկէ չրջանաւարտ կ'ելլէր, իբրեւ ճարտարագէտ, պատերազմին առաջին տարիներուն :

Մէկ հատիկ տղայ, դժուար էր, անչուշտ, տոկալ վարժարանին չարքաշ կեանքի աւանդութիւններուն, — ամէն անգամ, որ Մարսէյլ իջնէի, պիտի երթայի քննել իր առողջութիւնը: Հետզհետէ պիտի զօրանար, այնտեղ, իր անհատականութիւնը, այնքան որ Աշոտ իր Փըրանսացի ընկերներէն պիտի կազմէր «արուեստագէտներու» խումբ մը, — այդ ընկերներն էին, զորս յաճախ կը տանէր Մարսիլիոյ Հայոց եկեղեցին՝ մասնակցելու պատարագի երգեցողութեանց: Այդ ընկերներն էին, զորս բեմ կը հանէր յաճախ վարժարանին թատերասրահին մէջ: Օր մըն ալ, պատերազմէն ետքը, զինք կը գտնեմ Մարսիլիոյ ձայնասփիւռի կայանին մէջ իբրեւ խօսնակ, իբրեւ թատրոնի եւ [illegible] քննադատ: Կամ խմբագիր Լա Մարսէյեէզ օրաթերթին եւ Օբիգոն պարբերաթերթին: Մարսիլիան կը համարուի Արեւելքի դուռը, եւ այդ դրան մէջ Թուրքերը յաջողած են դրաւել «քաղաքա – ռազմագիտական» կարեւոր դիրքեր, այնպէս որ Հայոց ներդաղթի պատրաստութենէն առաջ՝ երբ օտար մամուլն ալ, պահ մը, արձագանգ տուաւ «մէջքը նեղ» Հայաստանի տրտունջներուն եւ հողային պահանջներուն, Թուրքերը դարձեալ ցոյց տուին իրենց ճարպիկութիւնը, տեղական թերթերուն մէջ: Աշոտ Մալաքեան, որ մինչեւ այդ օրը կը ճանչցուէր իբրեւ Մալաքեան, երբ «Լա Մարսէյեէզ»ի մէջ պատասխանելու կ'ելլէր Թրքական հրապարակագրական դրոհին, յանկարծ կը ներկայանայ Անրի Վէռնէօյ անունով, — թերթին խմբագրապետն է, որ այդ անուամբ կը կնքէ զինք՝ պատճառաբանելով թէ Թուրքին դէմ Հայուն դատը պաշտպանելու համար լաւագոյն է երեւալ օտար ստորագրութեամբ: Անրի Վէռնէօյի յօդուածաշարքը կարդալով, Թուրք սպայ մը, որ կը ծառայէր ամերիկեան բանակին մէջ, կը ներկայանայ խմբագրատուն՝ իբրեւ Ամերիկացի, սպաննելու համար յօդուածագիրն: Խմբագրապետը, որ խելացութիւնն ունեցած էր ֆրանսական անուն մը տալու Աշոտին, կը պատասխանէ թէ ամերիկեան զգեստն անգամ չէ կրցած զգաստացնել Թուրքը, որ կը մատնէ ինքզինք իր լեզուով, ու կը ճամբէ :

Այդ օրէն ի վեր Աշոտ Մալաքեան կը կոչուի Անրի Վէռնէօյ, որ, այժմ, սինեմայի աշխարհին մէջ, դարձած է ծանօթ անուն մը: Ամերիկան, արդէն, սկսաւ հետաքրքրուիլ այս տաղանդով: Եւ դժուար չէ տեսնել ճամբան, որ ճարտարագիտութեան կածաններէն հեռու, մամուլի արահետներէն վեր, լուսաւոր ծիր մը կը չինէ բեմադրութեան երկնքին մէջ :

Արդիական ասպարէզ մը, այս բեմադրութիւնը, կարծուածին չափ նոր չէ իր պատմութիւնը, — աքանչելի գործ մը ունի Կիւսթավ Քոհէն, Պատմութիւն բեմադրութեան՝ միջնադարեան ֆրանսական կրօնական թատրոնին մէջ, տպուած է 1906ին ու չուտով սպառած (թարգմանուած է նաեւ գերմաներէնի), երկրորդ տպագրութիւն մը երեւցաւ 1951ին: Արժէքաւոր գործ է նաեւ Փօլ Պլանշարի գիրքը, Պատմութիւն բեմադրութեան, տպուած 1948ին: Թէքնիք արժէք կը ներկայացնէ Լէօն Մուսինաքի Բեմադրութեան ուսումը, տպուած 1948ին: Երկրորդական կարեւորութիւն կը ներկայացնէ, աւելի՝ Առաջնորդի դեր կը կատարէ Թոնի Ռոզի գործը, «Ի՞նչպէս բեմադրել», տպուած 1950ին :

Այս գործերով կը հաստատուի թէ, հակառակ պատմութեան մէջ հեռաւոր իր ջրվէրուն՝ բեմադրութիւնը ասպարէզ մըն է, որ զարգացման եւ նուաճումներու տեսակէտով՝ անեզր անջրպետ մը ցոյց կուտայ: Եւ ուրախալի է տեսնել հայ տաղանդին ծաղկիլը այդ ասպարէզին մէջ, առաջին օրէն :

Փաստ մը թէ եա մնացող ժողովուրդ չենք, այլ միշտ յառաջապահ :

Յառաջիկային պիտի ներկայացնեմ բեմադրութեան պատմութիւնը եւ Աշոտ Մալաքեանի նուաճումները, այնքան հետաքրքրական՝ առաջինը, որքան խանդավառիչ՝ երկրորդը :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

«ԱԿԱՆԱՒՈՐ ԳՐՈՂՆԵՐ»

●

Եթէ մեր գրախօսականի նիւթ ենք դարձնում Ֆրանսերէն լեզուով լոյս տեսած այս հրատարակութիւնը, պատճառն այն է, որ այնտեղ ներկայ են նաեւ մեր «փոքր ածու»ի մշակները՝ հայ գրողները: Այս մասնայատուկ չահեկանութիւնից զատ, Գոնկուրի Ակադեմիայի անդամ Ռ. Քէնոյի ընդհանուր խմբագրութեամբ լոյս ընծայուած «Ականաւոր Գրողներ» (*) առհասարակ ներկայացնում է մեծ հետաքրքրութիւն իւրաքանչիւր ուսումնատենչ մտաւորականի համար : Գրականութիւնը արուեստի այն բացառիկ ճիւղերից չէ՞, որով հետաքրքրւում են ոչ միայն մասնագէտները, այլ նաեւ ընթերցողների լայն շրջանակները :

Հատորների խորագիրը արդէն յատկանշում է նրանց բովանդակութիւնը : «Ականաւոր Գրողներ»ը համաշխարհային գրականութեան պատմութիւն չէ : Այդ մեծադիր երեք հատորների մէջ, իւրաքանչիւրը 355 էջ, ներկայացուած են գրեթէ բոլոր ազգերի գրականութեան յայտնի դէմքերը, սկսած հին ժամանակներից մինչեւ մեր օրերը: Նիւթապէս դժուարին մի գործ, որ գլուխ հանելու համար հրատարակչութիւնը եւ խմբագրութիւնը ստիպուած են եղել երկու տարբեր միջոցների դիմել՝ ներկայացնել այն մօտ ութ հազար գրողները, որոնք տեղ են գտել «Ականաւոր Գրողներ»ի երեք հատորների մէջ :

Մի շարք գրողներ, աւելի նշանաւորները, ներկայացուած են առանձին յօդուածներով, միւսները, որոնք մեծամասնութիւն են կազմում, մի քանի հակիրճ տողերով, որտեղ ամփոփ եւ սեղմ տեղեկութիւններ են հաղորդուած այդ գրողների կենսագրութեան եւ գործերի մասին :

Երեք հատորները բաժանուած են ըստ պատմական երեք ժամանակաշրջանների՝ Հին դար, Միջին դար եւ Նոր դար : Իւրաքանչիւր հատոր իր կարգին բաժանուած է առանձին գլուխների: Այսպէս, Ա. հատորը պարունակում է հետեւեալ գլուխները՝ Հին Արեւելքը, Եբրայեցինեըը, Յունաստանը, Հռոմը, Աւետարանները, Բարբարոսները, Քրիստոնեայ Յոյնը, Արեւելքի Քրիստոնեաները, Քրիստոնեայ Լատինը, Իսլամը, Հնդկաստանը, Չինաստանը, Ճափոնը, Ամերիկաները : Այս բոլոր գլուխներըսկսւում են համապատասխան ներածական յօդուածներով՝ գրուած անուանի մասնագէտների եւ հատորներին աշխատակցելու հրաւիրուած անձերի կողմից :

Ներածական յօդուածներից յետոյ, զետեղուած են, ինչպէս ասացինք, առանձին յօդուածներ յայտնի գրողների մասին: Օրինակ, Յունաստան գլխում յօդուածներ կան Հոմերոսի, Պինդարէսի, Սաֆոյի, Հերոդոտոսի, Եսքիլէսի, Սոփոկլէսի, Եւրիպիդէսի, Արիստոֆանի, Թուքիդիդէսի, Պղատոնի, Դէմոսթենէսի, Կալլիմաքի, Պոլիբի եւ Պլուտարքոսի մասին: Դրուած են նաեւ նրանց նկարները: Պէտք է ասել, որ գիրքը լոյս է ընծայուել չքեղ հրատարակութեամբ եւ զարդարուած է բազմաթիւ նկարներով, որոնցից չատերը գունաւոր :

Հատորի երկրորդ մասում զետեղուած են, մանր տառերով, հակիրճ տեղեկութիւններ նուազ յայտնի այն գրողների մասին, որոնք, այդ իսկ պատճառով, տեղ չեն գտել առաջին մասում: Ստորաբաժանումները այստեղ աւելի մանրամասն են: Օրինակ, »Յունաստանը» գլուխը բաժանւում է մի քանի ստորաբաժանումների, ըստ որում նկատի են առնուած թէ ժամանակագրական եւ թէ գրականութեան տարբեր ճիւղերը (բանաստեղծներ, արձակագիրներ, թատերագիրներ եւն.:)

Մօտաւորապէս նոյն ձեւով է դասաւորուած նաեւ երկրորդ եւ երրորդ հատորների նիւթը :

Գանք այժմ մեր «փոքր ածու»ին :

Հայ գրողները տեղ են գտել միայն երկրորդ մասում, այսպէս կոչուած ցանկի մէջ: Առանձին յօդուածով հայ գրողներից ոչ մէկը չէ ներկայացուած: Վրաց գրողներից, սակայն, ներկայացուած է Շոթա Ռուսթաւելի, «Ընձենաւորի» հեղինակը, որի նկարը նոյնպէս զետեղուած է Ա. հատորի մէջ նրա մասին Ժորժ Տիւմէնիլի կողմից գրուած յօդուածի հետ միասին: Երբ այս թերացումի մասին հարցրինք մեր հայրենակից Պ. Սարգսեանին, որ կազմել է, ինչպէս յայտնում է Ռ. Քէնոն, հայ, վրացի եւ պարսիկ գրողների ցանկը, պատասխանեց, որ որոշուած է եղել ներկայացնել առանձին յօդուածով Նարեկացին եւ այդ մասին դիմում է կատարուել Լիւք - Անտրէ Մարսէլին, բայց այս վերջինը չէ ուղարկել իր յօդուածը, թէեւ չէ յայտնել նաեւ, որ հրաժարւում է կատարել իրեն արուած առաջարկը: Պէտք է յուսալ, որ այս չքեղ հատորների երկրորդ հրատարակութեան ժամանակ կ'ուղղուի այս ցաւալի թերացումը եւ հայ գրողներից ոչ թէ մէկը, այլ մի քանիսը կը ներկայացուին նաեւ առանձին յօդուածներով :

Գալով հայ գրողների ցանկին, ինքնին հասկնալի է, որ նրա կազմողը պիտի դրուէր որոշ սահմանների մէջ գլխաւոր խմբագրի կողմից: Այլ կերպ չէր էլ կարող լինել: Եւ Պ. Սարգսեանից պահանջուել է հայերից ներկայացնել որոշ թիւով գրողներ եւ իւրաքանչիւրին նուիրել սահմանուած քանակութիւնից ոչ աւելի տող: Եթէ ընտրութիւն կատարելը ընդհանրապէս դժուար գործ է, վերոյիշեալ պայմանները էլ աւելի դժուար են դարձնում այն: Եւ Պ. Սարգսեանի կատարած աշխատանքը, ենթադրում ենք, որ չատերին գոհ պիտի չձգէ: Բայց կարծում ենք նաեւ, թէ ով էլ կատարէր նրա փոխարէն այդ աշխատանքը, զերծ պիտի չմնար ոմանց քննադատութիւններից :

Հայ գրողները Ա. հատորի մէջ զետեղուել են «Արեւելքի Քրիստոնեաներ» բաժնում, Կոպտերից եւ Սիրացիներից վերջ հետեւեալ ստորաբաժանումով՝ «Սկզբնաւորութիւնը (Ե-Է. դար) , «Արաբների տիրապետութիւնը եւ Բագրատունիք» (Է-ԺԱ. դար), «Խաչակիրների» դարաշրջանը եւ Փոքր Հայքի թագաւորութիւնը (ԺԲ.-ԺԴ դար): Ընդամէնը Ա. հատորում տեղ են գտել հետեւեալ գրողները — Մեսրոպ Մաշթոց, Ս. Սահակ Պարթեւ, Կորիւն, Ագաթանգեղոս, Զենոբ Գլակ, Փաւըս -

ՕՍԱՐ ԷՅԶԸՐ

ԿՈՐՆԹՈՍԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

(Պոլսոյ գրաւման 500ամեակին առթիւ)

■

Այն ինչ որ տեսանք մենք, մեր տղաքներն ալ պիտի տեսնեն մեզի պէս. — մընացորդները յիշատակարաններուն, որոնք ոչ եւս են, ու մահկանացու մարդոց կողմէ բարձրացուած քարի բեկորներ :

Ալփ նստաւ սիւնի մը խարիսխին վրայ, եւ ձեռքը մեկնեց ճակտին, ցաւագինօրէն երազող մարդու մը նման: Գլուխը հակած էր սրտին, որ խռոված էր ջղացգական տրոփինով: Ձեռքը տարտամօրէն կը թափառէր դէմքին, այն երաժշտին պէս, որ անկարգօրէն կը յածի փղոսկրեայ ստեղնաշարին վրայ, նախ քան իր արթնցնել ուզած հնչիւնը գտնելը:

Տրամօրէն ինքն իր մէջ խորասուզուած՝ ան կարծեց լսել ցայգային քամիին շունչը, քաղցր եւ մելամաղձոտ հառաչանքի մը նման:

Բայց իսկապէս քամի՞ն էր որ կը հեծէր ապառաժի մը ճեղքերէն: Ալփ կը բարձրացնէ գլուխը եւ կը նայի ծովուն, ան ապակիի մը մակերեսին պէս ողորկ է: Կը նայի մարգերուն, ոչինչ կը թեքէ այնտեղ ցօղունը: Ո՞ւրկէ կուգայ այնքան անուշ այս հնչիւնը : Աչքերը կ'ուղղէ դրօշներուն. ոչինչ կ'օրօրէ անոնց ծալքերը. Կիթերոնի անտառին տերեւները բնաւ չեն խլրտիր: Ինքն իսկ դէմքին վրայ չզգար ականջին հպած շունչին տպաւորութիւնը: Կը դարձնէ գլուխը, մի՞թէ վստահ է տեսածին. — Պերճաշուք, նորատի գեղեցկութեամբ կոյս մըն է:

Սարսռաց ան, աւելի ահարեկ քան թշնամիի մը մերձեցման պահուն :

— Ով հայրերուս Աստուածը, բացագանչեց ան, ի՞նչ կը տեսնեմ: Ո՞վ ես դուն, ուրկէ՞ կուգաս, ի՞նչ կ'ուզես ընել Միւսիւլման զօրականի մը այսքան մօտիկը :

Դողդոջուն ձեռքերը կը մերժեն գծել խաչանիշը, որ դադրած է իրեն համար ողջոյնի նուիրական գրաւականն ըլլալէ : Ան հնազանդած է այս վերջին ներքին մղումին, բայց խիղճն է որ կը կեցնէ զինքը: Կը նայի ան, կը տեսնէ, կը ճանչնայ այս այնքան գեղեցիկ դէմքը, այս շնորհալի հասակը: Ֆրանչեսքան է որ իր քով կը գտնուի, Ֆրանչեսքան որ իր կինը պիտի կրնար ըլլալ:

Վարդերը դեռ կը շողային իր այտերուն վրայ, բայց իրենց գոյնը աւելի տմոյն էր: Ո՞ւր խոյս տուած էին ուրեմն շնորհալի շարժումները իր շրթներուն, ու այն ժպիտը որ կը գեղեցկացնէր հալողի երանգը այնտեղ: Լազուարթը ովկէանին, — որուն մակերեսը այնքան խաղաղ է, — նըւազ քաղցր է քան երկնային կապոյտն իր աչքերուն: Բայց իր քիրը անշարժ է եւ սառած: Թեթեւ շղարշ մը հազիւ կը սքօղէր իր շուշանափայլ կուրծքը, ու ցանուցիր ծամերուն մէջէն Ալփ երեւան կը հանէ իր թեւերուն փայլելուշ շրջագիծերը: Նախ քան իր տարփածուին խօսք ուղղելը, նէ դէպի երկինք բարձրացուց այնքան տժգոյն եւ թափանցիկ ձեռք մը, որուն մէջէն կարելի պիտի ըլլար լուսինը նշմարել:

— Ես հեռացայ, կ'ըսէ ան, իմ հանգստավայրէս, եւ կուգամ անոր զոր կը սիրեմ, երջանկանալու եւ նմանապէս իր երջանկութիւնը կերտելու համար: Կտրեցի անցայ պատերը, դուռները եւ պահնորդներու շարքերը, եկայ մինչեւ քեզի, առանց բանէ մը վախնալու : Կ'ըսեն թէ առիւծը խոյս կուտայ կոյսի մը տեսքէն, որ իբր պաշտպանութիւն իր ամօթխածութիւնը միայն ունի: Եւ այն Աստուածը, որ կը պաշտպանէ անմեղութիւնը ընդդէմ անտառներու բռնակալին, հաճեցաւ իր ողորմութեամբ ինձ պաշտպանել, որպէս զի անհաւատներուն ձեռքը չիյնամ : Ես կուգամ դէպի քեզ. եթէ զուր է, երբեք պիտի չմիանանք մենք, երբեք: Դուն ոճիր մը գործեցիր, լքելով քու հայրերուն հաւատքը. բայց կոխկռտէ այս պիղծ փաթթոցը, սուրբ խաչ հանէ, դուն իմս պիտի ըլլաս յաւերժօրէն :

(6)

ԼՈՐՏ ՊԱՅՐԸՆ

Թարգմ. ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

տոս Բիւզանդ, Եզնիկ Կողբացի, Դաւիթ Անյաղթ, Եղիշէ: Մովսէս Խորենացի, Ղազար Փարպեցի, Յով. Մամիկոնեան, Սեբէոս, Մովսէս Կաղանկատուացի, Յովհ. Օձնեցի, Ստեփան Սիւնեցի, Զաքարիա, Ղեւոնդ, Յովհ. կաթողիկոս, Թոմա Արծրունի, Գր. Նարեկացի, Ասողիկ, Ուխտանէս, Գրիգոր Մագիստրոս, Արիստակէս Լաստիվերտցի, Ներսէս Շնորհալի, Ներսէս Լամբրոնացի, Մատթէոս Ուռհայեցի, Մխիթար Գօշ, Վարդան վարդապետ, Կիրակոս Գանձակեցի, Սմբատ Գունդստաբլ, Յովհ. Երզնկացի, Սամուէլ Անեցի, Ֆրիկ, Կոստանդին Երզնկացի եւ Յովհ. Թլկուրանցի:

Պէտք է ասել, որ Ա. հատորի մէջ հայ գրողները ներկայացուած են բաւական լրիւ եւ իւրաքանչիւրի մասին տրուած տեղեկութիւնն էլ համեմատաբար աւելի ընդարձակ է: 37 հայ գրողներ գրաւում են երկու եւ կէսից աւելի էջ, իսկ վրացական բաժնում տեղ գտած 30 գրողները գրաւում են մէկ էջ միայն:

Երկրորդ հատորի մէջ, ինչպէս ասացինք, ներկայացուած են ԺԶ.-ԺԸ. դարի հայ գրողները: Քանակական տեսակէտից, այս բաժինը համեմատաբար աւելի աղքատ է: Հայերը ընդհանուր խորագրի տակ յիշեալ բաժինը զետեղուած է «Օսմանեան կայսրութիւն» գլուխի մէջ, Թուրքեր եւԱրաբներ բաժիններից յետոյ: Հայ գրողներից երկրորդ հատորում տեղ են գտել Մկրտիչ Նախաշը, Յովհաննէսը, Գրիգոր Աղթամարցին, Նահապետ Քուչակը, Նախաշ Յովնաթանը եւ Սայեաթ-Նովան: Ինչպէս տեսնում է ընթերցողը, այս բոլոր գրողների զետեղումը Օսմանեան կայսրութիւն բաժնում՝ ճիշդ չէ:

Ընտրութիւն, բառի իսկական առումով, կատարուել է միայն երրորդ հատորի հայկական բաժինը կազմելիս, որովհետեւ ԺԹ. դարի հայ գրողները բազմաթիւ են, նրանք բոլորը չեն կարող տեղ գտնել գրքի մէջ եւ պէտք էր, ուրեմն, ջոկել նրանցից միայն ամենայայտնիներին:

Այստեղ, սակայն, կշռաչափը կարող է միայն ենթակայական լինել: Եւ այս ենթակայական մերձեցումը անխուսափելի է ոչ միայն յայտնի գրողների ընտրութեան, այլ նաեւ նրանցից իւրաքանչիւրի գնահատութեան մէջ: Մեր երիտասարդ հայրենակիցը՝ Պ. Սարգսեանը արել է իր կարելին եւ կարծում ենք չի հրաժարուի նկատի առնել երկրորդ հրատարակութեան համար այն բոլոր ուղղումներն ու թելադրանքները, որ կ'արուեն ընթերցողների կողմից:

ԺԹ. դարի հայ գրողները (արեւմտահայ եւ արեւելահայ) զետեղուած են «Ասիական Ռուսաստան» ընդհ. խորագրի տակ: «Հայերից» բացի, այստեղ զետեղուած են Թուրքեւթաթարները (վեց անուն միայն ԺԱ. - ԺԷ. դարից): Հայերից առաջ զետեղուած են Վրացիները, Ռուսներ ընդհ. խորագրի տակ: Գլուխների այս բաժանումը, որ կատարել է Հրատարակչութիւնը, միանգամայն անյաջող է:

Երրորդ հատորի մէջ հայ գրողներից տեղ են գտել հետեւեալները.— Խաչատուր Աբովեան, Ղեւոնդ Ալիշան, Ծերենց, Գ. Սունդուկեան, Մ. Պէշիկթաշլեան, Միք. Նալբանդեան, Գամառ - Քաթիպա, Րաֆֆի, Սմբատ Շահազիզ, Արփ. Արփիարեան, Պ. Դուրեան, Շիրվանզադէ, Գրիգոր Զօհրապ, Զ. Ասատուր, Յովհ. Յովհաննիսեան, Աւ. Ահարոնեան, Լեւոն Շանթ, Յովհ. Թումանեան, Ա. Չօպանեան,, Աւ. Իսահակեան, Վ. Թէքէեան, Սիամանթօ, Դ. Վարուժան, Վահան Տէրեան, Մ. Մեծարենց, Կոստան Զարեան, Եղիշէ Չարենց եւ Աքսէլ Բակունց:

Վերոյիշեալ հայ գրողները բռնում են գրեթէ այնքան տեղ, որքան Նորվեկիացիները, Շուէտացիները, Չեխերը եւ Լեհերը, եւ աւելի շատ տեղ, քան Վրացիները, Բուլկարները եւ Սերպերը: Այս պարագան պիտի բացատրել, անշուշտ, նրանով որ գրքի խմբագիրներից մէկը եւ հայկական բաժնի կազմողը մեր հայրենակիցներից մէկն է եղած:

Պ. Պիէռ Սարգսեանի (Պետրոս Տէր Սարգսեան) աշխատակցութիւնը չի սահմանափակւում, սակայն, միայն հայ, պարսիկ եւ վրացի գրողների ցանկի կազմութեամբ: Ա. հատորի «Արեւելքի Քրիստոնեաները» գլուխը սկսւում է նրա «Արեւելքի քրիստոնէական գրականութիւնները» յօդուածով, որի մէջ բաւական հետաքրքրական վերլուծութիւն ենք գտնում ասորական, եգիպտական (Աղեքսանդրիայի), կոպտական, հայկական եւ վրացական գրականութեան սկզբնաւորութեան եւ հետագայ զարգացման մասին: Այս հակիրճ եւ, կարելի է ասել, սեղմուած յօդուածի մէջ հեղինակը կարողացել է այնուամենայնիւ պարզել որոշ տեսակէտներ, որոնցից մի քանիսը առարկութիւն են վերցնում: Յօդուածի մէջ աչք է ծակում մի կոպիտ տպագրական սխալ: Գրերի գիւտի ժամանակ Ե-ի փոխարէն դրուած է Զ. դարի վերջը: Վրիպակ է, անշուշտ, որովհետեւ երկու տող վերջ յօդուածագիրը յայտնում է, որ հայաստան գրականութեան «Ոսկեդարը» համարւում է Ե դարը: Մի քանի վրիպակներ նկատեցի նաեւ հայ գրողների ցանկի մէջ:

Գիրքը երբեւ մէկ տարուց աւելի է ինչ լոյս է տեսել Փարիզում, ցարդ մնացել է անծանօթ հայ մտաւորական շրջանակներին: Ճիշդ է, նրա գինը անմատչելի է մեզանից շատերի համար, բայց ոչ բոլորի: Կը յանձնարարէինք մեր ֆրանսագէտ ընթերցողներին ծանօթանալ այս շահեկան հրատարակութեան հետ:

Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻ ՇԷՆՔԻՆ ՀՐԱՇԱԼԻՔՆԵՐԸ

★

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան շէնքերը, որ շինուեցան վերջերս Նիւ Եորքի մէջ, արժած են 67 միլիոն 500 հազար տոլար: Կամ մօտ երեսուն միլիառ ֆրանք: Այս գումարին մէջ չեն մտներ հողին արժէքը՝ 8.500.000 տոլար, նուիրուած մեծահարուստ Րաքֆէլլէրի տղուն կողմէ: Ինչպէս նաեւ Նիւ Եորքի քաղաքապետութեանըրած ծախքերը՝ քանըրվեց միլիոն տոլար, յարակից փողոցներու շինութեան եւ երթեւեկի սպասարկութեան համար:

«Միջազգային Շրջանը», ինչպէս կըկոչուի, կը բաղկանայ 18 արտավարէ: Այս վայրը ժամանակին եղած է ծխախոտի մշակութեան դաշտ: Յեղափոխութեան տարիներուն՝ պատերազմի թատերաբեմ: Վերջին ատեններն ալ սպանդանոց եւ գարեջրատուն:

Կան երեք հսկայական հիմնարկութիւններ.— Ընդհ. ժողովի շէնքը՝ պողպատաշէն գմբէթով: Վարը՝ Ատենախօսութեանց շէնքը սնտուկի ձեւով եւ աշտարականըման ապակեպատ ընդհ. քարտուղարութեան տունը:

Կը գործեն զանազան ազգերու պատկանող երեսուն երկու երիտասարդ օրիորդներ եւ տիկիններ, շրջանաւարտ բարձրագոյն վարժարաններէ: Միջին հաշուով կը խօսին 18 լեզուներ: Անոնց պաշտօնն է հետաքրքիր այցելուները պըտըցնել շէնքերուն այլ եւ այլ մասերը եւ բացատրութիւններ տալ:

Լուր օրերուն այցելուներուն թիւը կ'ըլլայ հինգ հազար: Տօն եւ կիրակի օրերը 8–12 հազար:

Այս պարմանուհիները, որոնք բաց-կապոյտ համազգեստ հագած են, ձախ ուսերուն վրայ ունին սպիտակ ծոպեր, իւրաքանչիւրը օրական կ'առաջնորդեն հինգ շրջիկ խումբեր: Այցելութեան տեւողութիւնն է մէկ ժամ: Կը շահին 60 տոլար շաբաթական:

Մուտքի գիներն են, պարզ քաղաքացիի մը համար մէկ տոլար, յիսուն սէնթ ուսանողներուն, զինուորներուն ձրի:

Այս հասոյթները մաս կը կազմեն ՄԱԿի ընդհ. մուտքին:

Շէնքերուն տասնեակ հազարաւոր պատուհաններն ու դուռներուն ապակիները մաքրելու գործով օրական տասը բանուոր կ'աշխատի: Ընդհ. քարտուղարութեանշէնքը առանձին՝ ունի 5400 պատուհան:

Այցելուն ամէնէն աւելի յուզող ու հետաքրքրողն է Խոկումի կամ ինքնամփոփումի սենեակը: Այնպէս շինուած է, որ ներս մտնողին վրայ կրօնական մթնոլորտ մը ստեղծէ, սակայն առանց որեւէ մասնաւոր կրօնական առարկայի կամ խորհրդանիշի,— խաչ, խորան, աստղ եւն.: Փոքր սենեակ մըն է, առանց պատուհանի: Ներս կը մտնէք անդուռ բացուածքէ մը: Պատերը գոցուած են սպիտակ սաւաններով: Քանի մը աթոռ եւ բարձր եռոտանի մը, որուն վրայ կը հանգչի թաղար մը. թարմ, սպիտակ ծաղիկներով:

Հետաքրքրական եւ հրահանգիչ է շինութեան պատմութիւնը աղբիւրին՝ քարտուղարութեան շէնքի հրապարակին վրայ: Կառուցուած է ամերիկացի երախաներու նուէրներով: Անոր դանդուածին օձաղալար երիզները զանակուած են սպիտակ մարմարի փոշիով եւ սեւ խիճերով: Գոյներու պէսպիսութիւնը դիւթիչ տեսարան մը կը պարզէ ջուրին աւազանին մէջ ցնցղումով: Սեւ խիճերը — 45 թոն, ձրիաբար հաւաքած են Հոդոսկզղիճըկնորսներուն կիները եւ յունական նաւով մը ղրկուած Նիւ Եորք: Որովհետեւ երախաներուն նուիրած գումարները սպառած էին:

Ընդհ. քարտուղարութեան շէնքին երրորդ յարկէն կը մտնէք ատենախօսութեանց շէնքը: Այստեղ իւրաքանչիւր աթոռ ունի իր ականջախօս գործիքը (լսափող): Սեղմեցէք ձեր փափաքած կոճակին վրայ եւ դուք կը լսէք ճառեր՝ անգլերէն, ֆրանսերէն, սպաներէն, ռուսերէն եւ չինարէն լեզուներով:

Ուրիշ տարօրինակութիւն մը. — Ապահովութեան Խորհուրդի սենեակին պատերը գոցուած են, հիւսուած ցորենի՝ ցօղուններով:

ՄԱԿի կապոյտ դրօշը կը ծածանի ամէն օր: Ընդհ. ժողովներու ատեն անոր հետ իր ծածանին վաթսուն անդամակից երկիրներու դրօշները՝ այբուբենական կարգով:

Վերջապէս ահա, ընդհ. ժողովին շէնք, ընդարձակ եւ բարձրագմբէթ սրահը: Կը պարունակէ 2054 աթոռ, որոնց 800ը ունկնդիր հասարակութեան համար: Մէկ կողմը ճառախօսներուն յատկացուած սեղանը: Միւս կողմը նախագահին եւ քարտուղարներուն:

Սեղանները ունին յատուկ սարքաւորում: Կոճէ ոսկէկոճակին վրայ ու կը լսես ճառեր՝ անգլերէն, ֆրանսերէն եւ սպաներէն լեզուներով: Մասնաւոր ժամացոյցներ կը ցուցնեն, թէ ճառախօսը իրեն յատկացուած ժամանակէն դեռ քանի՞ վայրկեան ունի: Ճառը լմնալու հինգ վայր. մնացած՝ կանանչ լոյս մը կը պլըպլայ իր սեղանին վրայ: Դեղին՝ երբ մէկ վայրկեան կը մնայ: Կարմիր՝ երբ ժամանակը լրացած է:

Նախագահը ունի նաեւ լոյսերու ուրիշ սարքաւորում: Երբ բեմբասացը ժամանակը անցնելէ վերջն ալ կը շարունակէ խօսիլ, կը կոխէ տարբեր կոճակի մը վրայ եւ կարմիր լոյս մը կը սկսի բացխփել ճառախօսի սեղանին վրայ: Ասոր ալ անսաստելու պարագային, Նախագահը ուրիշ կոճակով մը կը դադրեցնէ գործիքին հոսանքը:

«Արգիլուած շրջան»ը, որ ՄԱԿի բանակատեղին է, կը պահպանուի 23 երկիրներէ բաղկացած 150 համազգեստաւոր պահակախումբի մը կողմէ: Նաեւ գաղտնի ոստիկաններ, որոնք կը կոչուին հետախոյզներ: Անոնց պաշտօնն է ուշադրութեամբ հետեւիլ այցելուներու շարժումներուն:

Սակայն այս Միջազգային Շրջանը չի կրնար ապաստան ընծայել ոճրագործներուն կամ օրինազանցներուն: Ահա այդ ատենն է որ կը միջամտէ ամերիկեան ոստիկանութիւնը, համաձայն Մ. Նահանգներուն եւ ՄԱԿի միջեւ կնքուած մասնաւոր պայմանագրութեան:

Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

ԲԱՐՈՒԹԻՒՆ

•

Աղբիւրի նըման երգել օրն ի բուն,
Լերան տըղուն պէս ըլլալ երջանիկ,
Անցնիլ դաշտերէն անհոգ ու բոպիկ,
Եւ սիրտըդ բացած՝ խի՛նդ տալ ամէնուն:

Ըստուերի նըման շրջիլ տունէ տուն,
Պատրոյգն արծարծել շիջող կանթեղին,
Գըթութեան քօցով վառիլ հըռուագին,
Եւ սիրտըդ բացած՝ սէ՛ր տալ ամէնուն:

Ցոլքերու նըման յածիլ բոյնէ բոյն,
Հիւղերու վերեւ շողալ գոհունակ,
Մութ ճամբաներուն ջահն ըլլալ սուտակ,
Եւ սիրտըդ բացած՝ լո՛յս տալ ամէնուն:

Երազի նըման ծաղկիլ ակաղձուն,
Երդիքէ երդիք սուրալ մեղմաքեւ,
Ծանչնալ ցաւերու անդունդն անարեւ,
Եւ սիրտըդ բացած՝ յո՛յս տալ ամէնուն:

Միլանօ — ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 86

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

— Ինչ որ ըսէք պարապ է, կը հեկեկէր անիկա. մեղք է մեզի.. ձեզի պէս քանիներ եկան անցան, անուշ խօսքերով խաբեցին ու զուլումին օրերուն ձգեցին մեզի: «Ալ այդպէս բան չի պատահիր» կ'ըսէք, ինչո՞ւ, ի՞նչ բանի համար չպատահի, քանի մենք այս հողին վրայ ենք, անոնց գերին ենք... Վայ մեզի, վայ մեր գըլխուն... ո՞վ մեր ճարը պիտի նայի, ո՞վ մեր տէրը պիտի հասկնայ... դժոխքի կրակի պէս անմոռանալի կրակ է անոնց ատելութիւնը...

Ելլենք երթանք, ամէնքս ալ երթանք ձեզի հետ. ձեր աչքերովը տեսաք, ձեր ականջներովը լսեցիք, մեզի հոս մի ձգէք ...կերած հացերնիս չենք մարսեր, հարամ է, բերանս պատառ մը դրած ատենս հանեմ նետեմ կ'ըսեմ, ինչո՞ւ ապրինք, ի՞նչ բանի համար ապրինք... Մեր մարդկութիւնը ուրացան, մեզի չունի տեղ անգամ հդրին...

Մեզի կը սպաննէին ըսելով «Դուք Աստուած չունիք. — ինչպէս ձեր Քրիստոսը չարչարուելով մեռաւ, այնպէս ամէն մէկդ չարչարուելով պիտի մեռնիք»... Մի ձգէք մեզի մեր թշնամիին ճանկին տակ.. հետերնիդ տարէք, ամէնքս ալ տարէք... այս աշխարհիս վրայ ուրիշ երկինք չկա՞յ դժոխք է... Մեր լածները դեռ քիչ են, հազարին մէկը չէ.. մի ձգէք մեզի... մեր խօսքերուն մտիկ ըրէք, գացէք վէրանէները նայեցէք, այս անիծուած հողին վըրայ թափուած արցունքներով ծով կ'ըլլար... ոչ մալէ խեր կայ, ոչ գաւակէ... մենք անոնց գերին ենք... վայ մեր գըլխուն...

Այդ միջոցին մեզ շրջապատող կիները կարծես խուսափելով բողոքող կնոջը չարաբաստիկ խօսքերէն, մէկիկ մէկիկ հեռացան՝ քօղերնուն ծայրով աչքերնին սրբելով: Ու մինչ երկար ատեն ծունկիս վըրայ գլուխը դրած հէք կինը կը գանգատէր ու կ'արտասուէր, դուրսէն կնոջական կուրծքէ ելած երկար հառաչանք մը արձագանգ կուտար անոր:

Արեւը դեռ մարը չմտած, շտապեցինք երթալ աւերակները տեսնելու. կիները տունը մնացին ու միայն այրերը հետեւեցան մեզի, շատերը տանուտէր էին եւ ջղաձգուած շարժումներով կը ցուցնէին իրենց տունին աւերակները: Զօրս խանձած պատեր... տեղ տեղ պատերն ալ կը փլէին եւ օճախը կը կանգնէր մերկ եւ կմախացած՝ չարագուշակ տպաւորութիւն առաջ բերելով. կային նաեւ այրած տուներու մէջ կիսաւարտ շէնքեր, որոնց տէրերը մեզի կը բացատրէին.

— Աշխատեցանք ու չկերանք, տան տէր ու ընտանիքի հայր դառնալ տենչացինք... տարիներով զրկանքի ու կարօտութեան կեանքով ապրեցանք, ու հազիւ թէ մեր նպատակին պիտի հասնէինք, ամէն բան ջնջուեցաւ... մաֆ եղաւ ...

Հետզհետէ ամէն կողմերէն արկածեալներ եկան միացան մեզի. այլեւս ստուար թափօր մը կար մեր ետեւը... գլուխները կախ, սիրտերը այրած, ձեռքերը պարապ, տխուր, քամնելի պատկեր մը կը ներկայացնէինք: Մեր մէջ կար նաեւ գիւղին քահանան, փոշոտած եւ մաշած վերարկուով, գունաթափ գլխանոցով...ու այսպէս կ'երթայինք մարած օճախներուն, քանդուած տուներուն առաջքէն, ոտքերնիս մխրճուած թանձր մոխիրի մէջ եւ սիրտերնիս լեցուն դառնութիւնով եւ տխրութեամբ:

Մեր վրայ երկինքը հրաշէկ կարմրութեամբ մը կը կամարանար. աւերակներու մէջ ցցուն կէտերը կը ստանային այդ բոցեղէն ճառագայթները եւ մեղմօրէն կ'արտացոլային մինչեւ կապտորակ եւ տմոյն անկիւնները, մոխիրները անգամ մեր ոտքերուն ներքեւ վարդագոյն երանգով կենդանութիւն կը ստանային: Ու մինչ հեռուէն Թուրք հանդարտ թաղերէն մուէզինին երգըկը բարձրանար, ու մարդիկ իրենց տուները իրենց ընտանիքին եւ զաւակներուն քով կը դառնային, աղին մեր արտակարգ թափօրը, անտուններու, թըշուառացածներու եւ սգաւորներու թափօրը կը շարունակէր դեգերիլ աւերակներուն մէջ:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

« խիստ չահեկան» գտած է Չըրչիլի առաջարկը (խորհրդաժողով մը գումարել) :

× Պերմուտեան կղզեխումբը, ուր պիտի գումարուի Երեք Մեծերու ժողովը, հազար քիլոմեթր հեռու է Մ. Նահանգներու ծովեզերքէն: Գտնուեցաւ ԺԶ. դարուն, սպանիացի նաւարեկեալներու կողմէ: Քիչ վերջ Անգլիացիները հոն հաստատուեցան: 1940ին Մ. Նահանգները արտօնուեցան նաւային եւ օդային խարիսխներ հաստատելու: 1943ին միջազգային ժողով մը գումարուեցաւ Եւրոպայի տարագիրներու մասին, իսկ 1946ին ուրիշ ժողով մը: Տակաւին յայտնի չէ թէ ո՛ր կղզին պիտի ընտրեն իբրեւ հաւաքատեղի :

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Լաւատեղեակ աղբիւրներու համաձայն, Եգիպտոսի մէջ հանրապետութիւն պիտի հռչակուի քանի մը օրէն: «Յեղափոխական խորհուրդը», որ ժողով կը գումարէ նոր սահմանադրութիւնը յօրինելու համար, գրեթէ միաձայնութեամբ (50 ձայն) որոշեց հռչակումը: Խորհուրդը ինք պիտի ճշդէ հանրապետական կառավարութեան ձեւը եւ պիտի ընտրէ առաջին նախագահը, որ միեւնոյն ատեն պիտի ըլլայ վարչապետ: Փոխ-վարչապետութիւնը եւ բանակին հրամանատարութիւնը պիտի յանձնուի մէկ անձի :

× Մայիս 22ին Եգիպտոսի թերթերը միեւնոյն ատեն հրատարակեցին «Ալ Մըսրի» թերթին խմբագրապետ Ահմէտ Ֆաթի խմբագրականը եւ գնդ. Սալիհ Սալեմի պատասխանը : (Այս վերջինը զօր. Նեկիպի աջ բազուկն է):

Ահմէտ Ֆաթ խմբագրականով մը կը պահանջէր փութացնել սահմանադիր ժողովին աշխատանքները, անթոյլատրելի գտնելով սահմանադրութեան մը չգոյութիւնը՝ Ֆարուքի գահընկէցութենէն տասը ամիս ետք: Միեւնոյն ատեն կը գանգատէր որ պաշարման վիճակը չէ վերցած, արգելարաններ եւ գրաքննութիւն կան տակաւին են. : Կառավարութիւնը պահանջեց հրատարակել գնդ. Սալեմի պատասխանը: Խմբագրապետը մերժեց, բայց երբ ոստիկանութիւնը գրաւեց թերթը, տեղի տուաւ եւ Աղեքսանդրիա մեկնեցաւ: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ զինուորական յեղափոխութենէն ի վեր առաջին անգամ էր որ թերթ մը կը քննադատէր նոր իշխանութիւնը :

× Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը հրահանգեց Եգիպտոսի հետ պայմանաւորուած սպաներուն եւ մասնագէտներուն՝ բոլորովին ձեռնպահ մնալ, եթէ զինեալ ընդհարում պատահի անգլ. զօրքին հետ :

× Երկու անգլիացի զինուորներ դաշունահարուեցան Փորթ Սայիտի փողոցներուն մէջ: Մէկը մեռաւ ստացած վէրքերէն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ գործադուլը երէկ ալ շարունակուեցաւ Կառ տը Լիոնի մէջ : Արուարձաններու կառախումբերը մեկնեցան կարեւոր յապաղումներով . իսկ հեռաւոր գիծերու վրայ ոչ մէկ մեկնում ժամը 8էն առաջ: Հազարաւոր ճամբորդներ անորոշութեան մատնուած են: Խլըրտումները եւ մասնակի գործադուլներ կը շարունակուին ուրիշ ամպարէզներու մէջ:

ՅՈՒՆԻՍ մէկէն սկսեալ մեծաքանակի վաճառականները եւ գործարանատէրները պարտաւոր են իրենց յաճախորդներուն անունները արձանագրել տոմարներունմէջ:

ԵՕԹԸ ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ հատուցումի դատապարտուեցան քան ամբաստանեալներ, որոնք փորձած էին կեղծել փարիզեան բարձր նորաձեւութեանց 27 տուներու օրինակները (մոտէլ) :

ԻՏԱԼԻՈՅ ներքին նախարարը ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ «հեռու չէ այն օրը երբ Իտալացիները Թրիէսթէ պիտի մտնեն » :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Եկեղեցւոյ Կրթ. Մարմնոյ Պանեէօ Բաշանի հայ դպրոցի տարեկան հանդէսը, Կիրակի, 31 Մայիս, ժամը 2·30ին Բաշանի քաղաքապետարանի սրահին մէջ :

Աշակերտներու կողմէ պիտի ըլլան արտասանութիւն, երգ, պար եւ զանազան անակնկալներ, ղեկավարութեամբ Օր. Բերկրուհի Ծալեանի : Կը հրաւիրուին ծնողները եւ հայ հասարակութիւնը :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ

35ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Հ. ՊԱՏՈՒԻՐ ԱԿՈՒԹԵԱՆ

30 Մայիս, Շաբաթ գիշեր ժամը 7·30էն մինչեւ լոյս

5րդ թաղապետարանի գեղեցիկ սրահին մէջ,

PLACE DU PANTHÉON

Կը նախագահէ՝ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսին Պրոֆ. Վ. ՏՈՏՈՄԵԱՆՑ եւ ՏԻԿԻՆ ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

ՈՒՂԵՐՁՆԵՐ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ.— Կը մասնակցին՝ Օր. Աստղիկ Առաքելեան (երգ), Պ. Պ. Ջ. Մելիքեան (ջութակ), Շ. Սարեան (արտասանութիւն), Պ. Գաբեգին (թառ), Պ. Քիւփէլեան (երգ), Հայկական եւ կովկասեան պարեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեէօ Բաշանի մասնաճիւղի պարախումբի կողմէ :

Հայկական նուագ (Պ. Գարեգին եւ Բեգօ):

Au piano Janine Cavard — Ճոխ պիւֆէ — Օրքէսթր Կ. Սարեան

Եւրոպական պարեր մինչեւ առաւօտ — Մուտք՝ 150 փրանք

Տոմսերը ապահովել Հրանտ Սամուէլ գրատունէն :

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

30 Մայիս, շաբաթ երեկոյեան, Օրլոժի սրահը, 143 Քուր Լաֆայէթ :

Մանրամասնութիւնները շուտով :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

30 Մայիս շաբաթ գիշերուընէ մինչեւ առտուան ժամը 2:

Կը խօսի ընկեր Ժ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

ՀԱՅ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Զ. Ռ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՏՕՆԷ

31 Մայիս, Կիրակի, ժամը 3ին

Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ

Կը նախագահէ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԿԸ խօսին ՖՐԵՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ եւ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ :

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Les Petits Chanteurs de Bondy

Կը մասնակցի՝

60 հոգինոց տասը տարեկան փրանսացի աղջնակներէ կազմուած ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ - ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ, եւ ուրիշ անակնկալներ:

« Ա Ր Ա Ք Ս »

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ . —

Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 ֆր.,

Արտասահման՝ 1400 ֆր.:

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél . TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ.—Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 փրանք թիւը:

Լոյս տեսաւ 13րդ թիւը :

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺՈՂՈՎ

Հայ. Եկեղեցւոյ Փարիզի Կրօն. Ընկերակցութեան արտակարգ ընդհ. ժողովը հրաւիրուած էր 10 Մայիսին: Մեծամասնութիւն գոյացած չըլլալով ժողովը տեղի չունեցաւ :

Ինչպէս յայտարարուած էր, ծրագիր-կանոնագրի 16րդ յօդուածին տրամադրութեամբ, երբ առաջին անգամ մեծամասնութիւն չի գոյանար, Բ. ընդհ. ժողովը նիստի կը հրաւիրուի տասնըհինգ օր ետք, որ օրինաւորապէս կը գումարուի, ինչ որ ալ ըլլայ ներկայ անդամներուն թիւը :

Հետեւաբար, արտակարգ ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 24ին, ժամը ճիշդ 15ին, Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, 15 ռիւ Ժան Կուժօն:

Այս առիթովպարտք կը սեպենք տեղեկացնել հասարակութեան թէ ժողովին ներկայ կ'ըլլան իրենց անդամավճարը հատուցած անդամները :

Անդամները կրնան իրենց վճարումները ընել անձամբ, «չէք փոսթալ»ով, մանտա քարթով կամ իրենց յարմար դատած ձեւով: Եկեղեցւոյ «չէք փոսթալ»ի թիւն է. Փարիզ 6761·25 :— ԴԻՒԱՆ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ «Կաւվարենց» մասնաճիւղի, այս կիրակի ժամը 15·30ին, Կալմանի սրահը:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ կը խօսի ընկեր Վարդգէս Պարոնվարդեան :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Զաւեշտ մը Անիէռի Նոր Սերունդին կողմէ : Արտասանութիւն, երգ: Ժամը 18էն վերջ եւրոպական պար :

Հաղորդակց. միջոցներ.— Կար տիւ Նորէն շոգեկառք ժամը 14·20ին, Օթօպիւս Փորթ տը լա Շափէլէն 268 թիւ :

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՕՐ. ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻ

(Առաջին մրցանակ Մարսէյլի երաժշտանոցէն):

Կիրակի, 31 Մայիս ժամը 17ին, Սալ Կավոյի մէջ :

Սիրայօժար մասնակցութեամբ Դաշնակահարուհի ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆԻ :

Տոմսերը 200էն 600: Դիմել Սալ Կավօ, Տէր եւ Տիկին Դաւիթեանի՝
132, Ave. Gambetta, Tél. MEN. 81 - 91
Տէր եւ Տիկ. Պօյաճեանի
83, Rue d'Aboukir, Tél. CEN. 48 - 69

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հայ Արենոյշներու եւ Արիներու Միութեանց հովանաւոր մարմինը արդ. ապաքինում կը մաղթէ իր պատուոյ նախագահ Պ. Ա. Ակինեանի, որ վերջերս գործողութեան ենթարկուեցաւ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

■

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ Լսարանի հերթական հաւաքոյթը նուիրուած է 1918 թ.ի Հայաստանի Անկախութեան պատմական դէպքերուն: Կը խօսին Մ. Գույումճեան, Ստ. Քոչարեան եւ Վ. Մելիքեան : Հաւաքատեղի՝ Քաւէ սրճարանի վերնայարկը, այս չորեքշաբթի, գիշեր: Մուտքը ազատ է :

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

38ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի 24 Մայիս, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր .

Salle Mazenod, 88, Rue d'Aubagne

Կը նախագահէ՝ Միութեան հիմնադիրներէն Ա. ՀԻՍԵԱՆ,

Կը խօսին՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ եւ ՓՐՈՖ. Գ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ եւ

Մասնակցող կուսակցութեանց ներկայացուցիչները :

Պարերը ժամը 20էն կէս գիշեր :

Orchestre LYRE - BAND

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Ազգ. տան մէջ: Դասախօսն է Տիկ. Է. Բիւզանդ, նիւթ ունենալով Եղիշէ Չարենցի «Երկիր Նայիրի» վէպը : Մուտքը ազատ է :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

15 – 16 տարեկան պատանի մը, որ գիտնայ Փրանսերէն կարդալ եւ գրել : Իբրեւ աշկերտ պիտի աշխատի քուվրէօր-փլոմպիէի մը քով, արհեստ սորվելու համար: Շաբաթական երեք հազար փրանք վճարում: Ներկայանալ ծնողքին հետ Պ. ԹԱԹՈՒԼԵԱՆ՝

14, Rue Julien La Croix, Paris 20e

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R.C.Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e
Tél. : PRO. 86 - 60 C.C.P.Paris 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 27 ՄԱՅԻՍ • MERCREDI 27 MAI 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7075 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ: ԹԻՒ 2486

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳԷՈՐԳ ՉԱՒՈՒՇ

•

Մեր յեղափոխական պատմութեան մէջ դէմքեր կան որոնք տակաւին չեն ուսումնասիրուած անհրաժեշտ մանրամասնութեամբ :

Այդ շարքէն՝ Գէորգ Չաւուշը , որուն նահատակութեան տարեդարձն է այսօր , 27 Մայիս :

Ո՞վ չի գիտեր երգը , այնքան պարզ այլ խռովիչ .

Հազար ինն հարիւր եօթ թուականին
Չքնաղ մայիսի քսանեւեօթնին ,
Տօն է բազմաշխատ մահուան Գէորգին ,
Սասնոյ հարազատ մեծանուն քաջին :

Այստեղ , Փարիզի մէջ ալ տակաւին կան տարեկան եւ մանաւանդ խղճալից (?) ձայներ , որոնք հարազատօրէն կ'երգեն Ներսէս եպիսկ. Խաչախանեանի այս երգը ,— միեւնոյն ատեն պատմութիւնը օրհասական ճակատամարտին .

Քաջի մոսինը գոռաց երեք ժամ .
Երկինք ու երկիր թնդաց մի անգամ ,
Խիստ իրարանցում եղաւ զօրաց մէջ ,
Փոռող դիակաց չկար թիւ ու վերջ :

Կռիւը կը շարունակուի մինչեւ իրիկուն : Բայց , միեւնոյն ատեն Գէորգն ալ կ'իյնայ մահամերձ , եւ ասկեարները կ'առնեն կը տանին վիրաւոր մարմինը , խոշտանգել (?) տակ թաղելու համար :

Քաջին զինակիցներէն կենդանի վկայ մը , ընկեր Մարգար , այսօր կ'արտագրէ անոր քանի պատմութիւնը : Հում նիւթ մը , որ կրնար դիւցազներգութեան մը վերածուիլ :

Գէորգը այնտեղ երեւան կուգայ ոչ միայն իբրեւ մարմնացեալ ֆետայի , այլեւ իբրեւ մտքի մարդ :

« Քաղքցի » մը , նոյնիսկ փիլիսոփայ , պիտի չկրնար այդքան հարազատօրէն , խտացնել ամբողջ ժողովուրդի մը տառապանքն ու աղատութեան կարօտը :

Գէորգին հիմնական արժանիքներէն մէկն ալ այն եղաւ որ , երբեք չուզեց հեռանալ Երկրէն , հակառակ ուղղակի եւ անուղղակի պնդումներու :

Պատմական պիտի մնան իր խօսքերը , սուր սլաքներ՝ ուղղուած « քաղքցի »ներուն .

— Գացէք տեսէք *իմալ* ժողովուրդ է. արժէ մեռնիլ անոր համար . . .

Եւ ինքն ալ մեռաւ գիտակցօրէն , քանի տարի մարտնչելով արիւնածարաւ թշնամիներու դէմ , որոնք դժոխքի վերածեր էին Տարօնն ու Սասունը , ինչպէս ամբողջ Հայաստանը :

— *« Ոչ մէկ բեմէ մարդկային ձայնը կրնայ այնքան հեռուն հասնիլ որքան գերեզմանէն » :*

Ո՛վ ալ արտասանած ըլլայ այս խօսքը , պիտի տասնապատկէր անոր իմաստը , ի տես Հայկական Դիւցազնամարտին :

Ուրիշ ազգեր , բախտաւորներ , բազմալեզու հրատարակութիւններ ունեցան :

Անոնց յեղափոխական մարտնչումները , հերոսական խոյանքները աւելի շուտ կը լուէին , միջազգային պօղոտաներու վրայ : Անոնց աշխարհագրական դիրքը նպաստաւոր էր ոչ միայն կռուելու , այլ եւ արձագանգ , խրախոյս եւ զինակից գտնելու համար :

Տասնըվեց տարի անցած է երկրորդ աշխարհամարտէն ի վեր , եւ տակաւին հատորներ կը գրուին , Ֆրանսայի եւ միւս գրաւեալ երկիրներու Դիմադրական պայքարի մասին :

Մեր դիմադրական պայքարը մղուեցաւ խաւարակուռ Ասիոյ անդնդախոր լեռներուն եւ ձորերուն մէջ , ուր Աստուած անգամ մոռցած էր « Հայոց արեւն հատանել » :

Նոյն իսկ մենք աղօտ գաղափար ունինք այդ օրհասական պայքարին ուժգնութեան եւ խորութեան մասին :

Գէորգ Չաւուշներու պատմութիւնն անգամ մշուշի տակ թաղուած է :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱՀԼԻՃԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

•

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Դահլիճին տագնապը , չէ լուծուած տակաւին : Հանրապետութեան նախագահը կարգով հրաւիրեց երկու գլխաւոր կուսակցութեանց՝ ընկերվարականներու եւ կոլեաններու (?) ներկայացուցիչները , առաջարկելով ստանձնել վարչապետութեան թեկնածութիւնը : Երկուքն ալ , Պ. Պ. Կի Մոլէ եւ Տիէթելմ , մերժեցին , իբարմէ տարբեր տեսակէտներով :

Այս ժխտական դիրքին վրայ , Պ. Վէնսան Օրիոլ կարգ մը դիտողութիւններ ուղղեց երկուքին ալ : Յետոյ իր մօտ հրաւիրեց նախկին վարչապետ մը , Պ. Փոլ Ռենօ , որ երէկ պիտի տար իր վերջնական պատասխանը :

Ահաւասիկ հանրապետութեան նախագահին յայտարարութիւնը .—

Հանրապետութեան նախագահը դիտել տուաւ Պ. Տիէթելմի , ինչպէս ըսած էր Պ. Կի Մոլէի , թէ՝ ներկայ պարագաներուն տակ չեն կրնար կառավարական մեծամասնութիւն մը կազմել իրենց խմբակցութեանց եւ ծրագիրներուն շուրջը , բայց եթէ ընդդիմադիր մնան , միացնելով իրենց ժխտական քուէները երրորդի մը (կ'ակնարկէ համայնավարներուն) , բացարձակապէս անկարելի պիտի դարձնեն խորհրդարանական կարգուսարքին գործունէութիւնը :

Ուստի , Հանրապետութեան նախագահը խնդրեց Պ. Տիէթելմէն , ինչպէս խնդրած էր Պ. Կի Մոլէէն , իր բարեկամներուն ուշադրութիւնը հրաւիրել կացութեան ծանրութեան մասին , որ կրնայ վտանգել բուն իսկ Հանրապետութիւնը եւ խախտել Ֆրանսայի ազդեցութիւնը եւ վարկը արտասահմանի մէջ : Խնդրեց պնդել որ իր խմբակցութիւնը կարելի դարձնէ մեծամասնութեան մը եւ վաղուան կառավարութեան կազմութիւնը եւ գործունէութիւնը՝ տնտեսական եւ ընկերային յառաջդիմութեան միացեալ ծրագրի մը վրայ :

✕ Այժմ այս մեծամասնութիւնը կազմելու փորձ մը պիտի կատարէ Պ. Փոլ Ռենօ , միացեալ դահլիճ մը կազմելու համար : Տեղական թերթերը դիտել կուտան թէ Պ. Ռենոյի երեւումը նոր ուղղութիւն մը պիտի տայ տագնապին : Նկատի առնելով ելմտական եւ տնտեսական կացութեան ծանրութիւնը , նախկին վարչապետը կ'ուզէ փութացնել բանակցութիւնները եւ պատասխանատուութեան հրաւիրել խորհրդարանը , որպէսզի անմիջապէս իր դիրքը ճշդէ ազգային միութեան մը մասին , առանց խտրութիւն դնելու որեւէ հոսանքի դէմ :

Ուրեմն , Ազգ. Ժողովը ստիպուած է ճշդել իր դիրքը՝ ներքինէ արտաքին քաղաքականութեան մասին : Նոր թեկնածուն համաձայն է միացեալ Եւրոպայի ծրագրին , տնտեսական եւ ելմտական վերակազմութեան եւ ուրիշ հրատապ խնդիրներու լուծման :

Նոր թեկնածուին այս վճռական դիրքին առջեւ , Ազգ. Ժողովին գլխաւոր խմբակցութիւնները երէկ ժողովներ գումարեցին , իրենց դիրքը ճշդելու համար :

Ինչպէս դիտել կուտան իրազեկներ , որ եւ է կառավարութիւն չի կրնար հաստատուն մեծամասնութիւն մը ապահովել , հետեւեալ պատճառներով .—

Ընկերվարականները ունին 105 երեսփոխան՝ 627ի մէջ , համայնավարները եւ իրենց ուղեկիցները՝ հարիւր : Կառավարութիւնը ստիպուած է 314ի օրինական մեծամասնութիւնը ապահովել մնացեալ 422էն : Դժուար չէ 314 երեսփոխան կամ աւելին գտնել՝ մասնակի խնդիրներ լուծելու համար . բայց խնդիրը կը դժուարանայ , երբ հիմնական հարցեր քննուին ,

— ներքին , արտաքին , գաղթային են . : Հետեւաբար անխուսափելի կը դառնայ դահլիճին անկումը : Մանաւանդ որ , ընդդիմադիրներուն մէջ կը գտնուի նաեւ զօր. տը Կոլի կազմակերպութիւնը , 84 երեսփոխաններով , եւ բոլորովին տարբեր տեսակէտներով :

Ֆ. ՏԸԼԸՍ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

•

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը , Պ. Ֆ. Տըլըս , իր քննական պտոյտը լրացնելով Պոլիս հասաւ Մայիս 25ին , իր հետեւորդներուն հետ : Նախարարը անմիջապէս Փրենքիփօ կղզին գնաց , մէկ օր հանգստանալու համար : Երէկ Անգարա գնաց , ուր պիտի մնայ 24 ժամ , իսկ այսօր պիտի երթայ Աթէնք :

Թրքական շրջանակներէ կը հաւաստեն թէ Պ. Տըլըս պիտի շօշափէ նաեւ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան եւ հրամանատարութեան խնդիրը : Անգարայի վարիչները կ'ուզեն որ ապահովութեան ցանց մը կազմուի Միջին Արեւելքի մէջ , օր առաջ : Անոնք անհամբեր կը սպասեն արաբական երկիրներու պատասխանին , եւ որոշած են ի հարկին գործի ձեռնարկել առանց անոնց մասնակցութեան , որպէսզի ժամանակ չկորսնցնեն : Իրենց կարծիքով , եթէ անմիջապէս պաշտպանողական ցանցի մը հիմերը դրուին , ուրիշ երկիրներ կրնան աւելի շուտ միանալ : Կարծողներ կան թէ Փաքիստան պիտի միջնորդէ , որպէսզի անյապաղ լուծուի անգլեւեգիպտական վէճը : Պ. Տըլըս այդ երկիրը այցելած ատեն , կարգ մը հաւաստիքներ ստացած է : Իր տեղեկագրին վրայ , նախագահ Այզընհաուըր եւ հանրապետական կուսակցութեան վարիչները որոշեցին օրէնք մը քուէարկել տալ , մէկ միլիոն թոն ցորեն ղրկելու համար Փաքիստան :

Երբ Ֆ. Տըլըս Փաքիստան կը գտնուէր , Թեհրանի ամերիկեան դեսպանն ալ Քարաչի գնաց , Իրանի կացութիւնը պարզելու համար : Նախարարը գիր մը յանձնեց անոր , ուղղուած՝ Իրանի ժողովուրդին : Այս գրով Պ. Տըլըս ցաւ կը յայտնէ որ չկրցաւ Թեհրան հանդիպիլ , բայց կը յուսայ այցելել նոր ճամբորդութեան մը ատեն : Յետոյ կ'ըսէ , — « Մ. Նահանգներու հանրային կարծիքը երկար ատենէ ի վեր համակրանքով կը հետեւի պարսիկ ժողովուրդին անկախութեան պայքարին եւ ազգային իղձերու իրականացման » :

ՄՈՍԿՈՒԱ ՀԱԿԱՌԱԿ Է ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ

ԿԸ ՄԵՐԺԷ ՔՆՆԵԼ ԱՒՍՏՐԻՈՅ ԽՆԴԻՐԸ

Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը , « Փրաւտա » , Մայիս 24ին խմբագրական մը հրատարակեց , Պերմուտայի խորհրդաժողովին առթիւ , որ պիտի գումարուի Յունիսի կիսուն , նախաձեռնութեամբ Երեք Մեծերու (Անգլիա , Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգներ) :

Խմբագրականը , որ գրուած է թերթին առաջին էջը , այս առթիւ կը քննէ նաեւ Չըրչիլի Մայիս 11ի ճառը , որ կը թելադրէր Չորսերու ժողով մը գումարել : Թերթը համաձայն կ'երեւայ Չըրչիլի տեսակէտին , բայց դիտել կուտայ թէ « խաղաղութեան հեռանկարը պիտի տուժէ , եթէ արեւմտեան պետութիւնները համաձայնութիւն մը կնքեն իրենք իրենց միջեւ : Պերմուտայի մէջ , ի վնաս Խ. Միութեան : « Ներկայ պարագաներուն մէջ նոր ձեռնարկ մը արեւմտեան պետութեանց խմբաւորումներ (?) , տեւելով մինչեւ իրիկուն բացնել միջազգային կացութեան բարուոքումը , այլ ընդհակառակն կրնայ աւելի սաստկացնել յարաբերութեանց լարումը : Պերմուտայի խորհրդաժողովը չարունա -

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք .—

Պ. Խաչիկ Տէրվէնդեանէ (Քօնկօ Պելժ) 15 հազար ֆրանք :

Վաղեմի բաժանորդէ մը « Պրիւքսէլ » 2000 ֆրանք :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ՏԱԺԱՆԱԿԻՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

« Ճամբուս վրայ » գրքի յառաջաբանին մէջ , Մալխաս 73 կը ցուցնէր իր տարիքը :

Ես ալ այդպէս արձանագրեցի , մոռնալով որ գիրքը լոյս տեսած է 1950ին :

Արդ , բազմաշխատ հեղինակը այժմ 76 տարեկան է , ծնած ըլլալով 1877ին , իր իսկ յայտարարութեամբ :

Ինչո՞ւ տարիքի այս ճշդումը :

Պարզապէս ըսելու համար թէ Արտաշէս Յովսէփեան կը շարունակէ արտադրել այս տարիքին մէջ ալ : Կ'աճապարէ լրացնել ինչ որ ծրագրած է տարիներէ ի վեր :

Չի բաւեր գրել : Պէտք է տպագրութեան միջոցներն ալ ճարել , մեկենաս կամ բաժանորդներ գտնելով : Ի հարկին քաղաքէ քաղաք շրջելով :

Եւ յետոյ հարկ է նոյն յոգնութիւնը կրել , գիրքերը տեղաւորելու համար :

Այնպէս որ , չզարմացայ , երբ թերթերը գրեցին թէ Մալխաս Քալիֆորնիա գացեր է ,— կառալսումբով (?) չորս - հինգ օր հեռու՝ Նիւ Եորքէն կամ Պոսթընէն :

Ուրիշ մը շատոնց յուսահատած պիտի ըլլար :

Երկրորդ աշխարհամարտէն առաջ , երբ արտօնած էր « Զարթօնք »ը հրատարակել իբրեւ թերթօն , առտու մը իմացայ որ ձեռնթափ եղած եւ ազարակ մը քաշուած է , խոզեր բուծանելու համար :

Չեմ գիտեր քանի տարի տեւեց այս տանջանքը :

Եթէ չեմ սխալիր , 1947 – 48ին էր որ նորէն լոյս - աշխարհ ելաւ , ծանուցանելով « Լուսադէմին »ի հրատարակութիւնը *Հայրենիքի* մէջ :

Եւ ահաւասիկ նոր հատորը , *Ճամբուս վրայ* , որուն բովանդակութիւնը ամփոփեր էի կիրակի օր :

Դժբախտաբար սակաւաթիւ բախտաւորներ միայն պիտի կրնան ստանալ զայն , եթէ ազգականներ ունին Մ. Նահանգներուն մէջ :

Որքան գիտեմ , հեղինակը նախապէս բաժնեգրութիւն հաստատած էր , տասը տոլար հաշուելով գինը :

Կրնաք ճշդել թէ ինչ կ'արժէ հիմա :

Ամերիկահայերէն անձինք որ հայերէն հրատարակութիւններ կը գնեն ագահաբար , բայց չեն կարդար , լաւագոյն ծառայութիւնը մատուցած պիտի ըլլային , եթէ *Ճամբուս վրայ* մը ղրկէին իրենց անճար բարեկամներուն :

ՎԱՀԷ

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺՈՂՈՎԸ ՆՈՐԷՆ ՅԵՏԱՁԳՈՒԵՑԱՒ

Ինչպէս ծանուցուած էր , կիրակի օր երկրորդ անգամ արտակարգ ընդհ. ժողովի հրաւիրուած էր Փարիզի եկեղեցւոյ կրօն. ընկերակցութիւնը , քննելու համար նոր ծրագիր – կանոնագիրը :

Ժողովին նախագահ ընտրուած էր Պ. Նուրհան Ֆրէնկեան , քարտուղար Պ. Պ. Շ. Սեւյոնքեան եւ Արապեան : Ներկայ էր նաեւ առաջնորդը , Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան :

Այս առթիւ տեղի ունեցան բուռն վիճաբանութիւններ , տեւելով մինչեւ իրիկուն ժամը 8 : Ընդդիմադիրները եւ ընտրական յանձնախումբը պայօրէն կը գտնէին վարչութիւնը , եւ իր այս ձեռնարկը , պահանջելով օրինաւոր ընդհ. ժողով եւ հաշուետուութիւն : Այս առթիւ ցաւալի միջադէպ մըն ալ ծագեցաւ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Ժողովը յետաձգուած է 15 օրուան համար :

ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇԻ

ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

(Մահուան 45րդ տարելիցին առթիւ)

●

Բաղէի նման դէպի սար սլացող այս քաջը կուէի մէջ ալ անխոնջ էր։ Երբեք յոգնիլ, վհատիլ չէր գիտեր։ Վախը անծանօթ էր իրեն։ Ան մէկ նշանաբան ունէր, մեռնիլ ու գլուխ չծռել դուշմանին։ Ինչպէս ազատութեան օրերուն նոյնպէս բանտին մէջ ուրախ ու զուարթ էր։ Հակառակ մեր կրած տառապանքին, օր մը անոր բերնէն ախ ու վախ չլսեցինք։ Ամէն առեն կը լսէինք իր քաջալերական խօսքերը մեզի.—

Ընկերներ, պէտք է գիտնալ որ յաջողութիւն ու ձախորդութիւն մրցումի մէջ են, մէկը միւսին տապալելու համար։ Մենք որ արհամարհած էինք բռնութիւնը եւ գրկած էինք ազատութեան ճամբան, կ՚ապրէինք արծիւներու աշխարհին մէջ, մենք էինք երկրին տէրը եւ ժողովուրդին սփոփիչը։ Ազատ էինք, եւ ուրախ։ Դժբախտաբար, կարճ եղաւ մեր ազատութիւնը եւ այսօր մեզի վիճակուեցաւ բանտարկութիւն։ Պէտք է գիտնալ որ այս բանտը մեր փառքն է, պարտաւոր ենք սիրով տանիլ առանց ընկրկումի։ Մեր ցաւը պարտաւոր ենք ուրիշ տեղ փնտռել, հոն, մեր աշխարհի մէջ, ուր տակաւին ստրկութեան մշուշը եւ բռնութիւնը կը թագաւորեն։ Հոն սարսափելի ցուրտ է եւ այդ ցուրտը տերեւաթափի վերածած է դեռ ապաժամ կանաչ ծառերն ալ։

Վախկոտ կը ծաղի մեր երկրին արեւն ալ, կորսնցուցած իր թանկագին ուժը։ Եըլտըզի քէօշքէն փչող սառնաշունչ քամին իր դիւային շունչով պղծած է անոր վրայ։ Հոն մարդկանց բաժինն է ոմանց մահ ցրտահար, շատերուն ալ անդարման բանտարկութիւն։ Այժմ դուք տխուր էք, եւ յուսահատ, առանց անդրադառնալու, որ տխրութիւնը եւ յուսահատութիւնը, ամօթ ու անպատուաբեր են հայդուկի կոչումին համար։

Կար առեն մը որ, դուք վեհանձն ու հպարտ էիք, չկրցաք համակերպիլ դառն իրականութեան, եւ մահուան հաւասար գտացիք զայն, ըմբոստացաք տիրող զուլումին դէմ, ձգեցիք տուն, տեղ եւ բոլոր հարազատներ, ու նետուեցաք յեղափոխական յորձանքին մէջ։ Փշոտ ու տաժանելի էր այդ ճամբան։ Հոն կար զրկանք ու տառապանք։ Անքուն գիշերներ, անհարթելի դժուարութիւններ, անանցանելի կիրճեր։ Կարօտ էինք տաք վերմակի ու անուշի։ Յաճախ ծարաւ եւ միշտ անօթի։ տարերային կատաղի պայքար, մրրկաշունչ հով ու հոսանք, անհաւասար կռիւ, բանտ ու տառապանք, եւ կախաղան։

Դուք ձեր նուիրական սրտով, ձեր բազուկի ուժով, խաւարող ամպի տակէն, դուրս բերել կ՚ուզէիք մեր աշխարհի երբեմնի տաքուկ արեգակը փրկելու համար հազարաւոր ցրտահար կեանքեր։ Բախտը չժպտաց եւ այժմ բանտարկուած էք։ Բայց այս բանտն ու շղթաները, յաւիտենական չեն, առանց պիտի յաջորդէ ազատութիւնը։ Եւ այն առեն մենք թեւ առած նորէն կը սլանանք մեր արծուաբոյնը, մեր ցանկալի Կեփին ու Անտոքը, երթալ դիմաւորելու Ծովասարի ետին թագնուած ազատութեան արշալոյսը։ Անոր երազն ու կարօտը տխրութիւն ու յուսահատութիւն պէտք չէ ներշնչեն ձեզի, ինչ որ չի պատշաճիր ձեր կոչումին։

Դուք որ հրաժեշտ տուիք աշխարհին եւ հրաժարեցաք անոր վայելքներէն, ձեր աչքերուն առջեւ ցցուած տեսաք հայ ժողովուրդի անհուն հարստութեան խորտակումը եւ ընտանեկան պատուի ոտնահարում, չկրցաք հանդուրժել վայրագութեան եւ նետուեցաք ազատութեան փոթորիկին մէջ։ Այդ սիրոյ համար, քաջաբար տարէք, բանտի ներկայ տառապանքը, թող բանտին չարչարանքները չկաշկանդեն ձեր ազատատենչ թռիչքները, եւ ձեր յեղափոխականի խոյանքը։

Ահա մեր փրկութեան դուռը։ (Եւ մատով ցոյց կուտար պատուհանը)։

Երկու տարի բանտին մէջ ապրեցանք միասին։ (Երբեմն Մուշ, առեն մը Բիթլիս), շատ քիչ տեսանք անոր նստիլը։ Միշտ կը քալէր։ Քիչ կը քնանար, դարձեալ գնալ գալու մէջ էր։

1896ի Փետրուար վերջերը, իմաց տըւաւ ընկերներուն, չորս հոգի էինք, ինք՝ Գէորգ, Քոլոզ Յովհաննէս, ես, Գասպարի Ալօն եւ Դիլէ Խաչօն։

Մուրատը (Հ. Պօյաճեան) զատած էին մեզմէ։ Վերջին հրաժեշտը տուինք Մուրատին որ չուզեց ընկերանալ մեզի։ Գէորգի ձեռքով հիւսուած մազէ պարանը կապեցինք պատուհանի երկաթէ ձողին եւ վար սահեցանք։ Բայց ձեռքերնիս վառեցան, թէեւ մեր արախճիներով պարանը բռնած էինք։

Դուրսը ձիւնախառն անձրեւ եւ առնաշունչ հով մը կար որ աչք բանալ չէր տար։ Մանաւանդ ձիւնահալքի այդ օրերուն։ Երկիրը ծովի վերածուած էր։ Այդ խառնափնթոր վիճակը Գէորգին հրճուանք կը պատճառէր։ Ան կ՚ըսէր.— Մեր փրկութեան կը նպաստէ այդ բուք ու բորանը։ Թրջած էինք, վերէն ձիւն ու անձրեւ, իսկ վարը ձիւն եւ հեղեղ, կը դողայինք սառնաշունչ փչող հովին դէմ։ Ճամբան յոգնեցաւ մեր մէկ ընկեր Դիլէ Խաչօն, քալելու անկարող։

— Ինձ ձգեցէք, դուք գնացէք, ընկերներ, ես կը մեռնիմ, գոնէ դուք ազատեցէք։

Կարելի չէր ընկերը ձգել։ Երբեմն շալկելով, երբեմն քաջալերելով, քաշելով քաշքշելով հասանք Տերգեւնից եւ Առաղ գիւղի լերան տակ։ Արշալոյսը կը մօտենար, ուր երթալնիս չէինք գիտեր, շուարած էինք։ Մեր հագուստը սառ կապած էր։ Չէինք վստահեր որեւէ գիւղ մտնելու, ոեւէ Հայու դուռը ծեծելու։ Կը նախատէին մեզ, կը հրէին, կը հրմշտկէին, իբրեւ յանցաւոր, ոճրապարտ աւազակներ։

Մէկ ճար մնացած էր — բարձրանալ լեռ։ Ուժաթափ ու ցրտահար էինք սակայն, գոյութեան պայքար էր։ Առտուն մեր փախուստին առթիւ հաւար կը փրթէր, անողոք խուզարկութիւններով։ Հաւաքեցինք մեր մնացած ուժը, սկսանք ճեղքել ձիւնի թանձր խաւը, եւ բարձրացանք Ծիրինկատարի մեր ծանօթ քարայրը։ Որչափ կը բարձրանայինք, այնչափ կը սաստկանար մրրկաշունչ քամին։ Արշալոյսը իր հետ մեղմացուց բուք ու բորանով։ Կարօտ էինք պուտ մը տաքի, բզօք մը կրակի, չկար, ու կարելի չէր ունենալ։ Սառելու մօտ անցուցինք այդ ցորեկ։

ՄԱՐԳԱՐ ԲԱՐԽԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ

ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

●

Տօքթ. Կիլիկեցիի դասախօսութիւնը.— Համազգային Ընկերութեան հերթական լսարանը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 17ին, նախագահութեամբ Մ. Պարսամեանի։ Դասախօսն էր Տօքթ. Կիլիկեցի, նիւթը Հռովմէական եւ Յունական Ոստանին կազմութիւնը։

Դասախօսը մասնաւորաբար ծանրացաւ հռովմէական եւ յունական քաղաքներու կազմութեան, ընտանիքի, ստուածներու, մեռելներու պաշտամունքին, նուիրական կրակին, ամուսնութեան, ինչպէս եւ ժառանգութեան եւ հայրերու ու մայրերու իրաւունքներու մասին։

Դասախօսը պատասխանեց եղած հարցումներուն։

Թ. Գառնիկեանի դասախօսութիւնը. — Լսարանը տեղի ունեցաւ Մայիս մէկին, նոյնպէս Ուէժանի վերնայարկը։ Նիւթն էր Զէյթունի հերոսամարտի պատմութիւնը, որ շարունակուեցաւ երկրորդ լսարանով մը, Ազգ. Տան մէջ։

Դասախօսը մանրամասնօրէն ներկայացուց Զէյթունը ու Զէյթունցին իր նկարագրով, իշխաններով, լեռներով, գինագործներով եւ հերոսամարտերով։ Յիշեց Թրքական կանոնաւոր բանակի դէմ մղուած անհաւասար կռիւները եւ շահուած անհաւատալի յաղթանակները։ Պարզեց օտար պետութեանց ներկայացուցիչներու վատ ու լաւ գործերը։ Յիշեց թէ ինչպէս Օսմ. կառավարութիւնը չկարենալով զինու զօրութեամբ գրաւել հերոսներու բոյնը, դիմեց խարդախ միջոցներու, բայց ամէն անգամին ալ, Զէյթունցին իր հնարամտութեամբ յաջողեցաւ պահել իր անկախութիւնը։ Նկարագրեց նաեւ հարիւրաւոր մանուկներուն մահացումը պետական բժիշկներու թունաւոր չիճուկներով եւն.։

Պատահած է յաճախ որ Զէյթունցի իշխաններ իրարու հետ անհամաձայնըլլան։ Բայց երբ արտաքին վտանգը իրենց դուները կը հասնէր, մոռնալով ամէն անհամաձայնութիւն վեհանձնօրէն համախմբած են իրենց ուժերը եւ վանած թշնամին։

Վերջացնելէ առաջ ցոյց տուաւ տխուր պատկերը վերջին արտագաղթին. — Թէ ինչպէս դարեր շարունակ անկախ ապրող ժողովուրդ մը ճարահատ կը հեռանար իր բոյնէն, մատնուելով սուրի եւ թշուառութեան։

Հարցում տրուեցաւ թէ ի՞նչպէս այս հերոսական ժողովուրդը որ գիտցած էր իր անկախութիւնը պահել հինգ հարիւր տարի, չկրցաւ շարունակել իր պայքարը վերջին շրջանին ու ձեռնթափ եղաւ։ Դասախօսը պատասխանեց թէ՝ ոմանք, այս աղէտին պատճառ կը նկատեն կրօնական իշխանութեանց անձնատուութեան յորդորները, ուրիշներ՝ հնչակեան կուսակցութեան պառակտումը, կամ պարէնի պակասը։ Մէկ բան ստոյգ է որ Զէյթունի ամբողջ երիտասարդութիւնը զինուորագրուած էր Օսմ. բանակին ու հեռացած իր բոյնէն, երկիրը գրեթէ ամայացած էր, ըրով դիմադրական ուժը կը պակսէր, թէեւ զանազան խումբերու կողմէ միշտ ալ տեղի ունեցած են հերոսական շարժումներ։

Ժողովրդային գինեձօն.— Համազգայինի վարչութիւնը ժողովրդային համալսարանի բացման առթիւ կազմակերպած էր գինեձօն մը Մայիս 14ին, Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ, որ ամբողջովին լեցուած էր։ Մ. Պարսամեան բանալով հաւաքոյթը, բացատրեց ժողովրդային համալսարանի նպատակները։ Ներկաներու բաղձանքին վրայ սեղանապետ ընտրուեցաւ այրի տիկին Հոփսիկ Իփէկեան որ իբրեւ ականատես պարզեց Համազգային ընկերութեան հաստատումը Եգիպտոսի մէջ։ Անոր գլխաւոր հիմնադիրները այսօր ոչ եւս են։ (Յոտնկայս յարգուեցաւ անոնց յիշատակը)։ Տիկինը ներկայացուց Պէյրութի Փալանճեան ճեմարանի կեանքն ու գործը որ բացառիկ իրողութիւն է հայ իրականութեան մէջ։

Ապա կարգով խօսք առին, Համազգայինի Մարսիլիոյ մասնաճիւղին նախագահ Կ. Փօլատեան, Տ. Նարդունի, Տ. Միսաքեան, Հրաչ Սարգիսեան, Տիկին Միսաքեան, Տիկին Էլլէն Բիւզանդ, Հ. Բալուեան, Խ. Մկրտիչեան, . Գառնիկեան, Հր. Սամուէլ, Տօքթ. Համբարձումեան, Հ. Զրուանդեան, Տէր եւ Տիկ. Խաչատրեան եւ Պ. Զպուքճեան։ Բոլորն ալ շեշտեցին հայկ. մշակոյթի զարգացման անհրաժեշտութիւնը, գնահատելով Համազգայինի շինիչ աշխատանքները, յաջողութեան մաղթանքներ ու թելադրութիւններ ըրին եւ խոստացան աջակցիլ Միութեան ծրագրած գեղեցիկ նպատակներուն։

Հիւրերը սեղաններու շուրջ հաւաքուած, պատուասիրուեցան ըմպելիներով, աղանդերներով ու կարկանդակներով։ Խիստ հաճելի մթնոլորտ մը ստեղծուած էր։ Տեղի ունեցան հայկական շուրջպարեր եւ խմբերգներ։ Արտասանութիւններ

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԿՈՐՆԹՈՍԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

(Պօլսոյ գրաւման 500ամեակին առթիւ)

■

Սրբէ կեղտը, որ կ՚արատաւորէ սիրտդ եւ վաղուան օրը մեզ պիտի միացնէ, այլ եւս չբաժնելու համար։

— Իսկ ո՞ւր պիտի պարզուի մեր հարսանեկան անկողինը, պատասխան տուաւ Ալփ։ Մեռելներու եւ մահամերձներու մէջեւ, որովհետեւ վաղը ջարդի եւ հուրի պիտի յանձնենք քրիստոնեաներու գաւակներն ու խորանները։ Միայն դուն եւ քուկիններդ պիտի խնայուին, երդում ըրի ես, քեզ պիտի փոխադրեմ երանաւէտ օթեւան մը, ուր Հիմէնը մեզի պիտի միացնէ եւ մեր բոլոր վիշտերը պիտի մոռցուին։ Հոն է որ դուն պիտի դառնաս իմ կինս ; անմիջապէս որ անգամ մը եւս իջեցնեմ Վենետիկի գոռոզութիւնը, ու իր գարշելի քաղաքացիները տեսնեն իրենց նուաստացնել ուզած քաղուկը, որ կը պատուհասէ կարիճներու մտրակով անոնք, որոնց վատ նախանձը իմ թշնամիներս դարձուց։

Ֆրանչեսքա ձեռքը դրաւ իրենին վրայ։ Տպաւորութիւնը հազիւ թէ զգալի եղաւ, բայց ան մինչեւ ոսկորները սարսռաց։ Սիրտը սառեցաւ, ապշութենէն անշարժ մնաց ան։ Հազիւ թէ Ֆրանչեսքայի պաղ ձեռքը կը բռնէր Ալփինը, սակայն ի զուր փորձեց ետ մղել զայն. սիրելի ձեռքի մը սեղմումը երբեւիցէ պակուցման այսպիսի յուզում մըչէ փոխանցած։ Ճակտին հրավառ ջերմութիւնը դադրած էր, ու իր սիրտը կարծես քարացած, երբ ակնապիշ դիտելով իր սիրածին դիմագծութիւնը, ան հասկցաւ թէ ինչքան փոխուած էին իր մորթին երանգները։ Դեռ գեղեցիկ էր, այլ առանց արտայայտութեան, եւ զուրկ այն երկնային ճառագայթէն, որ կը կենդանացնէ դէմքը, ինչպէս արեւը կը փայլեցնէ կոհակները գեղեցիկ օրերուն։ Շրթները անշարժ էին մահուան պէս, ու իր խօսքերը դուրս կուգային բերնէն, առանց ընկերանալու իր հեւքին։ Կուրծքը չէր ելեւէջեր քաղցր շնչառութենէն, ու արիւնը կարծես չէր հոսեր իր երակներէն։

Հակառակ աչքերու կայծկլտուն փայլին, իր սեւեռուն բիբերը մոլորուն նայուածքներ միայն կ՚արձակէին, նման աչքերը քնացած մարդուն, զոր իր մահիճէն հեռու կը թափառեցնէ անրջանքը։ Ինչպէս կը տեսնենք զեփիւռին շունչէն երերուն մռայլ պատկերները օթոցի մը, իր անէացած անձնաւորութիւնները, որոնք սակայն կենդանի կը թուին, կ՚ահաբեկեն տեսողութիւնը՝ մարմրող լամբի մը նշոյլին տակ։ Խաւարին մէջ պիտի կարծուէր որ անոնք մօտ են անջատուելու որմէն, ու սաղին անդին կ՚երթան, ամէն անգամ որ հովը կը շարժէ կտաւը։

— Եթէ կը կարծէիր, յարեց Ֆրանչեսքա, չափէն աւելին ընել իմ սիրոյս համար, գոնէ երկնքի սիրոյն թող ըլլայ։ Կը կրկնեմ, անդին նետէ այս փաթթոցը անհաւատարիմ ճակտէդ, ու երդուէ խնայել հայրենիքիդ զաւակներուն։ Ապա թէ ոչ, կորսուած ես դուն. ալ պիտի չտեսնես... չեմ ըսեր այն երկիրը, որ այլեւս գոյութիւն չունի քեզի համար, այլ երկինքն ու քու Ֆրանչեսքան։

Եթէ անձնատուր ըլլաս իմ խնդրանքին, ու անողոք ճակատագիր մը ըլլայ քուբաժինդ, այդ միջոց մը պիտի ըլլայ քաւելու ոճիրներուդ մէկ մասը։

Տիրոջ ողորմութեան դուռը տակաւին կրնայ բացուիլ քու առջեւ։ Անդրադարձիր պահ մը, պատրաստուէ քու դաւաճանած Աստուծոյ անէծքին. վերջին նայուածք մը ուղղէ երկնքին, տես, յաւիտեան փակուելու պատրաստ է ան։ Նայէ, լուսնի մօտի այս թեթեւ ամպին. շատ չանցած անկէ պիտի անցնի։ Էհ ուրեմն, եթէ շղեղէն քօղը դադրի մեր աչքէն ծածկելու իր ըսկաւառակը, սիրտդ պիտի չփոխուի։ Աստուած եւ մարդը, երկուքն ալ վրէժ պիտի լուծեն, քու վճիռդ ահաւոր պիտի ըլլար, դեռ աւելի ահաւորդժբախտութեանդ յաւիտենականութիւնը։

Ալփ վերցուց աչքերը եւ ճանչցաւ Ֆրանչեսքայի ցոյց տուած երկնակամարի ամպը։ Բայցսիրտը խոցուած էր, գոռոզութիւնը անընկճելի. այս եղեռնական կիրքը հեղեղի պէս եռեւէն կը քշէր բոլոր միւսները։ Ալփ շնորհ պիտի խնդրէր, պիտի զարհուրէր երկչոտ աղջկան մը խօսքերէն, մոռնալով Վենետիկի թշնամանքը, պիտի երդուէր խնայել գերեզմանին նուիրուած իր զաւակները։ Ոչ. եթէ այդ ամպը աւելի ահարկու ըլլար քան կայծակը պարփակողը եւ սահմանուած զինքը ոչնչացնելու ... թող պայթէր։

Ալփ նայուածքը յառեց այդ սպառնական նշանին, առանց միակ բառ մը լսելու. ամպը անցաւ եւ լուսինը եկաւ լիովին փախիլ իր աչքին։

— Ինչ որ ալ ըլլայ իմ ճակատագիրս, ըսաւ այն առեն, չեմ կրնար բնաւ փոխել, շատ ուշ է...։ Թող եղէգը գարնուած փոթորիկէն դողայ, ծռի ու դարձեալ կանգնի, կաղնին խորտակուելու է։ Կը մնամ այն ինչ որ Վենետիկ ուզեց որ ըլլամ, — իր թշնամին ամէն բանի մէջ, բացի քեզի հանդէպ ունեցած սէրէս։ Բայց ապահով չե՞ս դուն սիրականիդ հետ, Ֆրանչեսքա, փախչինք միասին։

Գլուխը կը դարձնէ։ Ֆրանչեսքան իր մօտ չէ այլեւս, մարմարինէ սիւնը միայն կը տեսնէ։ Գետնի՞ն տա՞կ անհետացած է, օ՞դը ցնդած է. ալ չի տեսներ զինքը, ու չի գիտեր ինչ խորհի։

Գիշերը խոյս տուած է եւ արեգակը կը սկսի այնպէս փայլիլ, իբր թէ տօնական օր մը լուսաւորելու ըլլէր։

(7)

ԼՈՐՏ ՊԱՅՐԸՆ

Թարգմ. ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԶԷ՞ՆՔ ԱԼ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՄԱՐ . . .

★

« Նիւ Եորք Թայմզ » թերթին խմբագրապետ Շուլցպէրկէր իր ստորագրութեամբ կը հրատարակէ լուր մը, որուն համաձայն, պատերազմի մը պարագային, Ուաշինկթընի կառավարութիւնը հիւլէական, ռազմագիտական եւն. զէնքեր պիտի տայ Թուրքիոյ եւ Յունաստանի, ըստ իր խոստման :

Խմբագրապետը Փարիզէն ստացած այս լուրին վրայ կ'աւելցնէ թէ հարաւ. Եւրոպայի դաշնակից ուժերու վերին հրամանատար ծովակալ Քարնի այս երաշխիքը տուած է յիշեալ երկիրներու ապայակոյտի նախագահներուն :

Իսթանպուլի մէջ գումարուած ժողովի մը ընթացքին, Թուրքիոյ եւ Յունաստանի ուժերուն օգնութեան գացող այս զէնքերը, հաւանաբար գործածուին ամերիկեան հզօր վեցերորդ նաւաբաժնի սաւառնակներու կողմէ, որոնք կը խարսխեն Միջերկրականի մէջ, որովհետեւ ըստ ամերիկեան օրէնքներուն, նմանօրինակ զէնքերուն գաղտնիքն ու հակակշիռը պէտք է մնայ Ամերիկացիներուն ձեռքը :

Թղթակցին տեղեկութեան համաձայն, անցեալ ամիս Իսթանպուլի մէջ տեղի ունեցած ժողովի մը ընթացքին, ծովակալ Քարնի Թուրք սպայակոյտին խօսած է Պալքանեան շրջանին պաշտպանութիւնը կազմակերպելու կարեւորութեան մասին, ինչ որ բոլորովին տարբեր հարց մըն է Թուրքիոյ ասիական հողերուն պաշտպանութեան հարցէն : Շուլցպէրկէր հետեւեալը կ'աւելցնէ .

— Մինչ այդ Թուրքիոյ պաշտպանութիւնը կազմակերպող սպայակոյտերը աւելի կարեւորութիւն պիտի տան Կովկասի պաշտպանութեան հետ կապ ունեցող խնդիրներուն եւ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան կազմակերպութեան հնարաւորութիւններուն : Ներկայիս Թուրքերը հաւանած են նոյն կարեւորութեամբ զբաղիլ Պալքանեան ու եւրոպական խնդիրներով : Ասոնց գլխաւորը Թրակիոյ պաշտպանութիւնն է :

Այս առթիւ խմբագրապետը կը յիշեցնէ թէ Բ. աշխարհամարտէն առաջ, Թուրքիա Արեւելեան Թրակիոյ մէջ շինած է Չաթալճայի պաշտպանողական գիծը եւ շատոնց ի վեր Թուրքիա եւ Յունաստան Եւրոպայի մէջ գլխաւորաբար կը զբաղին Պուլկարիոյ կացութեամբ, ռազմագիտական տեսակէտներէ առաջնորդուած :

« Նիւ Եորք Թայմզ» անջատաբար հետեւեալն ալ կը գրէ .

— Հիւս. Ատլանտեանի Խորհուրդի վերջին նիստերուն, որոնք տեղի ունեցան Փարիզի մէջ, արտաքին նախարար Ֆ. Տըլըս թելադրեց Թուրքիոյ եւ Յունաստանի ժամ առաջ Եուկոսլաւիոյ հետ աւարտել զինուորական դաշինք մը : Եւ խմբագիրը կ'աւելցնէ . « Թէեւ երեք դրացիները բարեկամական դաշինք մը ստորագրած են, սակայն տակաւին որոշ փոխադարձ ռազմական յանձնառութիւններու տակ չեն մտած :

Թուրքիոյ գործավարներու խորհուրդը Մայիս 14ին վեց ժամ անընդհատ գումարուեցաւ : Նիստը առտուան ժամը 10ին սկսաւ եւ մինչեւ ժամը 16 շարունակուեցաւ, առանց նոյնիսկ ճաշի համար ընդհատուելու : Այնպէս որ երբ ժամը 15ին Ազգ. ժողովը գումարուեցաւ, ոչ մէկ գործավար կը գտնուէր ժողովասրահը :

Նախագահը քսան վայրկեան ընդհատեց նիստը : Յետոյ երբ պետական գործավար Ճէլալ Եարտըմճը պարզեց գործավարներու բացակայութեան շարժառիթը եւ յայտնեց թէ նոյնիսկ առանց ճաշելու ժողով եկած են :

Դահլիճը քննած է երկրին ճակատագիրը չահագրգռող զինուորական, քաղաքական եւ տնտեսական խնդիրներ : Թէեւ ասոնց մասին մանրամասնութիւն չկայ, բայց հաւանաբար Տըլըսի մօտ այցելութեան մասին հրատապ խնդիրներ, ինչպէս նաեւ ներքին քաղաքականութեան մարզին մէջ Հալքի ստացուածքներուն մասին բանաձեւ մը քննած են : Երկրին քարիւղները շահագործելու պարագան ալ քննուած է :

× Քարիւղի աշխարհահռչակ փորձագէտ Մաքս ընդունուեցաւ վարչապետ Ատնան Մենտէրէսի կողմէ, ի ներկայութեան արտաքին գործավար Քէօփրիւլիւի եւ պետական ձեռնարկներու գործավար Սըտքը Երըճալըի :

ըէն Տիկին Սարգիսեան, Պ. Զ. Ղարիպեան : Մէջ ընդ մէջ երգեցին Օր. Ա. Քէօսէեան, Օր. Շաքէ Պէկեան, Տիկին Խոնդկարեան, Տիկին Սողոմոնեանց, Տիկ. Հ. Բալուեան, Տիկին Ա. Ցակոբեան, Պ. Զրուանդեան :

Միթինկը այնքան հաճելի դարձած էր որ ներկաները դժուարացան հեռանալ սրահէն, երբ նախագահը փակուած յայտարարեց երեկոյթը, ժամը 10ին :

Պ. ՊԱՐԳԵՒ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄՈՆԹԷՎԻՏԷՈՅԻ (Ուրուկուէյ) մէջ բացուած է Հայ Մշակութային Սրահը մեծ հանդիսութեամբ, եւ ի ներկայութեան խուռն բազմութեան մը : « Կարծես սրահին կանգնումը փոքրիկ Հայաստանի մը կանգնումը ըլլայ», կը գրէ «Արմենիա»յի թղթակիցը : Նոյն օրը հայ գաղութի ամբողջական թիւին քառորդէն աւելին, մօտ 2500 հոգի ներկայ եղած է սրահին մէջ : «Աս ալ տեսանք, ասոր ալ հասանք» կրկնած են շատեր : Ամերիկեան աճուրդով մը երեք հայրենակիցներ ծափերու մէջ կտրած են ժապաւէնները, ուրկէ ետք ժողովուրդը խուժած է ընդարձակ սրահէն ներս : Բեմին մէջտեղը դրուած է Ուրուկուէյի ազգ. հերոս եւ պետութեան հիմնադիր Խօսէ Խերվասիօ Արթիկասի ծաղիկներով շրջապատուած լուսանկարը : Ներկայ եղած են պետական բարձր պաշտօնատարներ, Ուրուկուէյի Ազգ. Խորհուրդի բազմաթիւ ներկայացուցիչներ են . :

«Յ. Թ. ՀԻՆԴԼԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ՖՕՆՏԸ» Պոլսոյ մէջ որ հիմնուած է նոր սերունդին համար հաճելի եւ դիւրահասկնալի գրքոյկներ պատրաստելու, հրատարակած է նոր հատոր մը, «Մկնիկ Միմի» (Շատախօսը) :

ՎԻԷՆՆԱՅԻ Մխիթարեան Միաբանութեան Աբբահայրը, Հապոզեան գերապայծառ, ջերմ ընդունելութեան արժանացած է Պոլսոյ մէջ : Ի պատիւ իրեն երաժշտական ճոխ հանդէս մը սարքուած է, գեղեցիկ յայտագրով եւ խուռն բազմութեամբ :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Մոնթէվիտէոյի մէջ մեռած է ընկ. Մանուկ Պարսամեան : Ջաւայի Պարսամեան մեծ գերդաստանէն էր, 52 տարեկան 1945էն գործը ձգած նուիրուած էր կուսակցական աշխատանքներու : Իր ամէնէն շատ փայփայած նպատակն էր օժտել Դաշնակցութիւնը սեփական ակումբով մը յարակից մեծ սրահով : Շնորհիւ իր բարեհամբոյր նկարագրին սիրուած էր ամբողջ գաղութէն :

Փոխան ծաղկեպսակի եղած են նուէրներ «Վռամեան» սրահին շինութեան համար :

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ որ Աւստրալիա գացած էր անցեալ ապրիլին, լատիներէն քարոզ մը խօսած է Սիտնիի եկեղեցին մէջ : Տեղական թերթերը կը գրեն թէ առաջին անգամ է որ հայ կարդինալ պատրիարք մը կը քարոզէ լատիներէնով : Քարոզին ներկայ եղած են 1300 բարձրաստիճան կղերականներ, ուսանողներ, լրագրողներ : Կարդինալը ներկայ եղած է Մելպուրնի Հայկ. Միութեան հաւաքոյթին, խրատական մը խօսելով : Շատեր երեսուն տարիէ ի վեր առաջին անգամ կը լսէին հայերէն աղօթքներ : Ապրիլ 26ին «Էքսիպիշըն» ընդարձակ սրահին մէջ, Աղաճանեան անդլ. ճառ մը խօսած է, պարզելով հայ ժողովուրդին պատմութիւնը : Կուսակալը ներկայացուցած է կարդինալին կենսագրութիւնը : Ներկայ եղած են արտաքին նախարարը եւ ուրիշ բազմաթիւ երեւելիներ :

« ՀԱՅ – ԲՈՅԺ »Ի ՀԱՄԱՐ

Ի պատիւ «Հայ–Բոյժ»ի սարքուած հանդէսին առթիւ, հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են բժշկական այս միակ թերթին բարգաւաճման համար .—

ՊՊ. Երուանդ Հիւսիսեան (Միլան) 25 հազար Ֆր., Հանկէլտեան (Միլան), 20 հազար լիրէթ, Բ. Քէչիչեան (Նիւ-Եորք) 20.000 Ֆրանք, Տոքթ. Խ. Տամլամեան (Փարիզ) 5000 Ֆրանք :

ԼՈՒՐԵՐ ՄԻԼԱՆԷՆ

•

Միլանոյի «Մանցոնի» շքեղ թատրոնին մէջ, Մայիս 18ին, տեղի ունեցաւ Օր. Իրենէ տալ Պոսքոյի աշակերտուհիներուն գեղարուեստական պարի տարեկան հանդիսութիւնը : Սրահը լեցուած էր արուեստասէրներու խուռներամ բազմութեամբ : Իրենց գոյնզգոյն տարազով յանկուցիչ, պարուհիները վերարտադրեցին Լիսթի, Ռահմանինովի, Շթրաուսի, Ռիմսքի, Կորսաքովի, Ռավելի, Շոփէնի եւ ուրիշ երաժշտագէտներու կտորներէն, թեթեւոտն ու սլացիկ :

Պարուհիներուն խումբին մէջ կը գտնուէր փոքրիկն Շաքէ Սրապեան, որ երկու տարիէ ի վեր կը հետեւի դասական պարի դասընթացքին, երեւան բերելով նուրբ ճաշակ արուեստի պահանջներուն հանդէպ :

× Իտալահայ գաղութին վարչութիւնը, կազմակերպելու վրայ է օրագուարճ մը, որուն կրնան մասնակցիլ Միլանոյի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ բնակող հայրենակիցները :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՈՒՆԵՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՏՈՒՐՔԸ

Ե՞Տ ՊԻՏԻ ՏԱՆ

Պոլսոյ թերթերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնը (17 Մայիս) .—

Թօքատի երեսփոխան Ահմէտ Կիւրքան պատրաստած է կարեւոր օրինագիծ մը, զոր գալ շրջու պիտի յանձնէ Ազգ. ժողովի դիւանին :

Երեսփոխանը իր առաջարկին մէջ կը պատճառաբանէ իր տեսակէտները Ունեւորութեան Տուրքի (Վարլըք Վէրկիսի) մասին որ, ինչպէս գիտէք երկրորդ աշխարհամարտին պարտադրուեցաւ մասնաւոր հաւաքականութեան մը : Ահմէտ Կիւրքան կը յիշեցնէ թէ Վարլըքը հարուածեց մասնաւորաբար հարկատուներու յատուկ դասակարգ մը, մանաւանդ փոքրամասնութիւնները, որոնց դրուեցան ամենածանր տուրքեր եւ տարապարհակ աշխատանքներ : Այս հարկատուներէն ոմանք բացարձակապէս կործանեցան այս տուրքէն եւ այսօր դժնդակ կացութեան մը մատնուած են :

Ահմէտ Կիւրքանի պատրաստած օրինագիծը հետեւեալը կը տրամադրէ .

Ա.— Վարլըքէն ծանր հարուածներ կրած դասակարգերուն վերադարձնել գանձուած գումարները :

Բ.— Այս գումարները վերադարձնելու համար նախապէս քննութիւն կատարել տեղական իշխանութեան կողմէ, որ պիտի հաստատէ թէ տուրքը արդարեւ կործանած է հարկատուն, եւ կամ գայն մատնած նեղ կացութեան մը : Անիրաւուած վաճառականներուն տուրքերէն ալ զեղչել Ունեւորութեան Տուրքի աւելորդ գումարները :

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Ուշ ատեն հասանք դպրոց, մեր անցած ատեն քնացած շուները կ'արթննային եւ մեր եղերական գնացքէն անհանգիստ, կզակնին բացած, վիզերնին ձգած դէպ երկինք՝ կը կաղկանձէին երկարօրէն :

Դպրոցը քառանկիւն փայտաշէն հաստատութիւն մըն էր, բարձրացած գրեթէ երկու մէթր քարուկիր գետնայարկի մը վրայ : Երբ յարձակեր էին Ղարս – Բազարի վրայ, դպրոցի շինութիւնը դեռ չէր աւարտած. այլ սակայն տեղին բնակչութիւնը հոն հաւաքուեր էր ինքնապաշտպանութիւն ընելու ձին Թորոսի ղեկավարութեամբ : Այդ միջոցին շէնքին մէջ կային պատսպարուած շատ մը ընտանիքներ, այրիներ, մէկ քանի որբեր որոնցմէ մէկը հիւանդ էր : Հոն եղողներէն շատերը բարեկեցիկ ընտանիքի կը պատկանէին, բայց ամէն բան կորսնցուցած էին եւ հիմակ տէրը իր ծառային հետ, ագարակապետը իր հովիւին եւ մշակին հետ կատարեալ հաւասարութեան մէջ կը գտնուէին. իրենց փոխադարձ յարաբերութիւնները պարզ եւ խոնարհ էին, եւ ոչ գոռոզութիւն կար մէկ կողմէն եւ ոչ ալ յոխորտանք միւս կողմէ...

Պզտիկ խեղճուկ ծրարներ դիզուած իրարու վրայ կը նշանակէին իւրաքանչիւր ընտանիքին յատուկ անկիւնը, բայց սրահին մէջ ամէնքը խառն կը գտնուէին եւ մեզի ներկայացան իբրեւ մէկ ընդարձակ ընտանիք... Շատ յուզուած եւ շատ վրդովուած էին, բայց հետզհետէ իմանալով ուրիշ վայրերու մէջ պատահած քստմնելի ոճիրները, իրենք ամոքուած կը զգային մասամբ : Կռուեր էին եւ ինքզինքնին պաշտպաներ. հպարտութեամբ ցոյց կուտային իրենց երիտասարդներուն դիրք բռնած տեղերը, ինչպէս նաեւ թշնամիին գնդակներուն հետքերը :

Շէնքին քարուկիր մասը եւ գետնայարկը բոլորովին անաղարտ մնացեր էին, բայց փայտաշէն մասին վրայ տեղեր կային որ կատարելապէս ծածկուած էին :

Շատեր, եւրոպացի ականատեսներ, ձեռնահաս անձինք հիացումով խօսեր էին առաջուց Ղարս – Բազարցիներու ինքնապաշտպանութեան մէջ դրած ճարտարութեան մասին : Ես այդ միջոցին, առանց կարենալ թափանցելու իրենց եռանդով բացատրած մանրամասնութիւններուն, կը խորհէի թէ իրաւամբ ինչ դժխեմ ճակատագիր է մերը որ մեզի թոյլ չէ տրուած բոլոր այդ արի, ընդունակ եւ օժտուած երիտասարդութիւնը պարծենալու բարձրաձայն :

Առաջին անգամէն կարելի չէր գուշակել այդ դեղջուկներուն հոգեբանութիւնը : Թեթեւ մը կորաքամակ, այրած դէմքով, խորշոմած ճակատով, երկայն բազուկներով բայց կարճ ու թարձր ձեռքերով մարդիկը կը ներկայանային մեզի իբրեւ պարզ մշակներ. այդպէս ալ ծներ, այդպէս ալ ապրեր էին, եւ յանկարծ, առաջին առիթին, արթնցեր էր իրենց մէջ ցեղին ազնուական եւ արի երակը .

— Քանի որ պիտի մեռնինք թող շան պէս չմեռնինք .:.

Այսպէս մտադրած էինք, կ'ըսէր մեզի շիկնոտ եւ տարէց գիւղացի մը, որուն աչքերուն մէջ կը փայլատակէր արտակարգ հրայրք մը : Կ'եզրակացնէր .

— Ու կը տեսնէք որ չմեռանք :

Կիներ բաժնուելով այրերէն, հաւաքուեցան մեր շուրջը եւ մեզ տարին առանձին սենեակ մը : Զափազանց մտատանջ էին իրենց լսած դէպքերու մասին .

— Իրա՞ւ է որ իսլամացած հայ կիները չեն ուզեր վերադառնալ :

Շփոթուած իրենց այս անակնկալ մտահոգութենէն, տարտամ պատասխաններ տուինք : Բայց անոնք կը հետաքրքրուէին, կը պնդէին :

— Ոչ ամէնքը, ոմանք . կ'երեւի դեռ սպառնալիքի տակ են, կը վախնան ...

Գլուխնին կը շարժէին ու կը մերժէին այս երկդիմի բացատրութիւնները :

Յանկարծ, իրենցմէ մէկը մէջտեղ եկաւ եւ ձայնը բարձր, յստակ, գոչեց .

— Ղարս — Բազարցի ոչ մէկ հայ կին թուրքի չերթար... միսերը կտրտէին՝ տեղէն չէր շարժեր... մեր կուրծքերը տեսնողը խլամի չէրթար ...

Պահ մը լռեց. բազմաթիւ զոյգ եռանդուն աչքեր իրենց նայուածքով կը հաստատէին կնոջը խօսքերը, որ կ'եզրակացնէր վերջապէս .

— Մարդը՝ գեղեցկութեան, կինը կտրիճութեան կարօտ է... խեղճերուն յանցանքը ի՞նչ է, ինչո՞ւ ամչնան, թող իրենց մարդիկը ամչնան ...

Լաչակներու տակ լաչակները հակեցան ... բոլոր Ղարս — Բազարցի կիները համաձայն էին ...

Դեռ միջոց մը խօսեցանք այլ եւ այլ շահեկան այժմէութիւններու վրայ : Կիները ճարտար, իմաստուն եւ խոհեմ էին եւ իրենց արտայայտուելու կերպը մեծապէս գրաւիչ էր :

Նոյն միջոցին անդրադարձանք որ անկիւնը հարս մը կեցած էր. թանձր կարմիր քող մը կը ծածկէր գլուխը բոլորովին. անխօս և անշարժ, հեռուանց առարկայի մը տպաւորութիւնը կ'ընէր :

Մօտիկցանք իրեն ու քողին մէկ անկիւնը վերցուցինք : Նոր հարսին այտերն ու ճակատը կարմրեցան խպնոտութենէն, բայց հետաքրքրութիւնը աւելի զօրաւոր ըլլալով, իր սեւ գրեթէ մանկունակ աչքերը բարձրացուց գաղտագողի մեր վրայ ու երկայն թարթիչներուն ներքեւէն զգուշութեամբ ժպտեցաւ :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

կութիւնն է հին, վարկաբեկուած քաղաքականութեան մը, — ուղեգիծ մը՝ իրարու դէմ հանելու պետութիւնները, գաղափարական, ընկերային եւ քաղաքական դրութեանց հիման վրայ» :

Խմբագրականը միեւնոյն ատեն կը քննադատէ Չըրչիլի առաջարկած Լոքարնօն, — դաշինք մը որ փոխադարձաբար պաշտպանէ Գերմանիոյ եւ Խ. Միութեան ապահովութիւնը :

Մէկ օր վերջ նորէն ժխտական դիրք մը կը բռնէր Խ. Միութիւնը, մերժելով Զօրսերու նոր ժողով մը գումարել՝ քննելու համար Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը : Լոնտոնի խորհրդային դեսպանը նամակ մը ուղղելով արտաքին նախարարներու խորհուրդին, կ'ըսէ թէ պատճառ չկայ յուսալու թէ Զօրեքշաբթի օրուան համար հրաւիրուած ժողովը աւելի նպաստաւոր արդիւնքներ պիտի տայ քան նախընթաց ժողովները : Ինք աւելի բանաւոր կը գտնէ խնդիրը քննել դիւանագիտական ճամբով, թղթակցութիւններ փոխանակելով :

Խմբագրականը եւ այս մերժումը ծանր տպաւորութիւն գործեցին, անգամ մը եւս ապացուցանելով թէ Խ. Միութիւնը կը փորձէ պառակտել արեւմտեան դաշնակիցները, փոխանակ հարթելու բանակցութեանց ճամբան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ անգլ. բանակին հրամանատարութիւնը ձայնասփիւռ ազդարարութիւն մը ուղղեց զինուորներուն, որպէսզի արթուն կենան : Միեւնոյն ատեն ծանուցուեցաւ թէ Եգիպտացիները փորձեր են անգլ. բանակատեղին մտնել եւ ջրաբաշխական կայանները գրաւել : Ազդարարութիւնը կ'ըսէ թէ Եգիպտոս ինք խզեց բանակցութիւնները : Բազմաթիւ անգլիացի ընտանիքներ իրենց երկիրը վերադարձան : — Զօր. Նեկիպ հերքեց այն լուրերը թէ չուտով հանրապետութիւն պիտի հռչակուի : Կ'ըսէ թէ «Անգլիացիները կը տարածեն այդ լուրերը, ազգը մոլորեցնելու համար : Հանրապետութիւնը պիտի հռչակուի, բայց ոչ այժմ» : Կարգ մը զրոյցներու համաձայն, միապետութիւնը պիտի ջնջուի երեք տարիէն :

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ գործադուլը տեղի պիտի ունենար այսօր, չորեքշաբթի : Վերջին պահուն կառավարութիւնը 12 առ հարիւր յաւելում կատարած ըլլալով, երեք սենտիքաներ որոշեցին չմասնակցիլ : Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը տեսնելով որ մինակ կը մնայ, ինք եւս ջնջեց հռչակեց տրուած որոշումը : Բայց եւ այնպէս, անակնկալ դադարներ կրնան պատահիլ :

ԱՆՍՈՎՈՐ ՏԱՔ մը կը տիրէ երեք օրէ ի վեր : Փարիզի մէջ ջերմաչափը բարձրացաւ մինչեւ 32 աստիճանի :

ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏԻ տօնին առթիւ 51 հոգի զոհ գացին կառքի արկածներու, 21 հոգի խեղդուեցան, երեք հոգի մեռան արեւահար : Վիրաւորներուն թիւը՝ 116 : Անցեալ տարի մեռած էին 49, վիրաւորուած՝ 59 հոգի : Լիոնի մէջ անդունդը գլորեցաւ օթոքար մը :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Գերագոյն ատեանը նորէն մերժեց վերաքննել Տէր եւ Տիկին Ռոզէնպէրկի մահավճիռը :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ Թնդանօթի առաջին ռումբը պայթեցաւ Բչ. օր, Լաս Վեկասի մէջ (Մ. Նահանգները) : Ծուխը կ'երեւար 120 քիլոմեթր հեռուէն :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ դահլիճին անդամներէն չորս նախարարներ հրաժարեցան, դանդատելով թէ աշխատաւորական կուսակցութիւնը կարմիր դրօշներ կը պարզէ եւ «Էնթերնասիոնալ» երգել կուտայ դպրոցներու մէջ :

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ
ՕՐ. ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻ

(Առաջին մրցանակ Մարսէյլի երաժշտանոցէն) :

Կիրակի, 31 Մայիս ժամը 17ին, Սալ Կավոյի մէջ :

Սիրայօժար մասնակցութեամբ Դաշնակահարուհի ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆԻ :

Տոմսերը 200էն 600 : Դիմել Սալ Կավօ, Տէր եւ Տիկին Դաւիթեանի՝
132, Ave. Gambetta, Tél. MEN 81 - 91

Տէր եւ Տիկ. Պօյաճեանի
83, Rue d'Aboukir, Tél. CEN. 48 - 69

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ
35ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Հ. ՊԱՏՈՒԻՐ ԱԿՈՒԹԵԱՆ

30 Մայիս, Շաբաթ գիշեր ժամը 8·30էն մինչեւ լոյս

5րդ թաղապետարանի գեղեցիկ սրահին մէջ,

PLACE DU PANTHÉON

Կը նախագահէ՝ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսին Պրոֆ. Վ. ՏՈՏՈՄԵԱՆՑ եւ ՏԻԿԻՆ ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

ՈՒՂԵՐՁՆԵՐ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ.— Կը մասնակցին՝ Օր. Աստղիկ Առաքելեան (երգ), Պ. Պ. Զ. Մելիքեան (ջութակ), Շ. Սարեան (արտասանութիւն), Պ. Գաբէգին (թառ), Պ. Քիւփէլեան (երգ), Հայկական եւ կովկասեան պարեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղի պարախումբի կողմէ :

Հայկական նուագ (Պ. Գարեգին եւ Բենօ) :

Au piano Janine Cavard — Ճոխ պիւֆէ — Օրքէսթր Կ. ՍԱՐԵԱՆ

Եւրոպական պարեր մինչեւ առաւօտ — Մուտք՝ 150 ֆրանք

Տոմսերը ապահովել Հրանտ Սամուէլ գրատունէն :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Հ.Մ.Ը.Մ.ի, Վասպուրականի Հայր. Միութեան եւ Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան :

Այս շաբաթ ժամը 20·30էն մինչեւ առաւօտ 4, քաղաքապետարանի սրահին մէջ :

Պատուայ նախագահութեամբ քաղաքապետ՝ Hussel

Կը խօսի ընկեր Bertet

Երեսփոխան (Իզէրի) եւ խմբագիր Տօֆինէ Լիպէրէի :

Կը նախագահէ ընկերուհի ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ :

Կը խօսին ընկերներ Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ եւ Ժ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ (Փարիզէն) :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին : Հայկական եւ կովկասեան պարեր տոհմիկ տարազներով, Կարմիր Խաչի Սանուհիներու կողմէ : Պիտի երգեն Տիկին ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ եւ Արաքս երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Հ. Յ. ԼԵՒՈՆԵԱՆի :

Արտասանութիւններ :

Հանդէսէն վերջ եւրոպական պար նուագախումբով : Մուտքը ազատ է :

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

30 Մայիս, շաբաթ երեկոյեան, Օրլոժի սրահը, 143 Քուր Լաֆայէթ :

Մանրամասնութիւնները շուտով :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի :

Այս շաբաթ ժամը 20·30ին, քաղաքապետարանի սրահին էջ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, նուագ, կովկասեան պար եւ զաւեշտ մը, ղեկավարութեամբ Պ. ՔԷՖԷՆԷԿԵԱՆի (Ռոմանէն) : Մուտքը ազատ է

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 14ին :

ՀԱՅ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ
Զ. Ո. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՏՕՆԷ

31 Մայիս, կիրակի, ժամը 3ին

Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ
24 րիւ Սէն Վիկթօր, Փարիզ (5)

Հովանաւորութեամբ բնակչութեան նախարարին : Նախագահութեամբ նախկին նախարար Տօքթ. ԼԱՖԷՅԻ :

ԿԸ խօսին ՖՐԵՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ եւ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին. — Զինուորական նուագախումբը, Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ), Օր. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ, Պ. Պ. ԽԱԽԱՄԵԱՆ եւ ՔԻՐՓԷԼԵԱՆ (երգ), Պ. ԼԸԿԷՅ (ջութակ), Օր. ՌԵԺԻՆԱ ՕՀԱՆ (Օփերա Քոմիքէն) (պար), մասնակցութեամբ Թատրոն ԴԱՐԵԳԻՆԻՆ : Օր.ներ ՀՕՆԱ եւ ՊԷԱԹՐԻՍ ՊԱԼՃԵԱՆ, երկու հայածին Մարթինիքցիներ իրենց երգերով, եւ պարերով առաջին անգամ Հայ բեմերուն վրայ : Պ. ՔԼՕՏ ՏԻՒՐԻԻ, ատենոյի եւ «տխուր»երու վարպետը իր հմայիչ երգերով, եւն :

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Les Petits Chanteurs de Bondy

Կը մասնակցի՝

60 հոգինոց տասը տարեկան ֆրանսացի աղջնակներէ կազմուած ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ — ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ, եւ ուրիշ անակնկալներ :

Տոմսերու գիներն են՝ 100 եւ 150 ֆր. : Այժմէն կրնաք հայթայթել հայկ. գրատուններէն, իսկ հանդէսի օրը սրահի դուռնէն : „

ԿՈՉ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻՆԵՐՈՒ

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացը այս տարուան դպրոցական տարեշրջանին համար, յաջողեցաւ տեղ մը ապահովել, Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանին մէջ :

Կը խնդրենք ուրեմն մեր հայրենակիցներէն, ըլլան անոնք Փարիզի շրջանէն թէ Ֆրանսայի գաւառներէն, մեզի օգնել, որպէսզի մեր որդեգրելիք ուսանողը ըլլայ ծագումով Սեբաստիոյ նահանգէն (գիւղերէն թէ քաղաքներէն) չքաւոր ընտանիքի մը զաւակը :

Թեկնածուն պէտք է ըլլայ 11էն 12 տարեկան եւ կազմով առողջ, գիտնայ հայերէն փօսել եւ գրել, ունենայ վկայագիր մը դպրոցի տեսուչէն որ հաստատէ թէ բացառիկ ձիրքերով օժտուած սան մըն է :

Թեկնածու աշակերտները Փարիզ գալով պիտի անցնին մասնաւոր քննութենէ մը՝ Մխիթարեան Հայրերէն եւ յաջողագոյնն է որ պիտի ընտրուի :

Եթէ թեկնածուները Ֆրանսայի գաւառներէն կը ներկայանան, Ուսումնասիրացը անոնց՝ Փարիզ երթուդարձի ծախքերուն կէսը պիտի վճարէ եւ հոս իրենց անցընելիք քննութեանց օրերուն պիտի հոգայ բնակարան եւ սնունդ : Եթէ Փարիզի շրջանին մէջ մէկ կամ երկու օր հիւրասիրուելու համար ծանօթներ չունին :

Ուսանողը Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեանը պիտի յաճախէ վեց տարի եւ եթէ յաջող քննութեամբ մը աւարտէ զայն, մասնագիտական ուսումը պիտի լրացնէ պետական համալսարանի մը մէջ :

Թեկնածուները պատրաստ պէտք է ըլլան ամէնէն ուշը մինչեւ յունիս մէկ Փարիզ գալով քննութիւն անցնելու :

Գրել Ուսումնասիրացի դանձապահին.—
A. Agopian, 60, Ave. A. Briand
Bagneux (Seine) Tél. ALÉsia 20 -55

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ.ի ՏԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 20·30ին, Բէժան սրճարանի վերնայարկը : (Մեթրօ Քատէ) : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՓԱՐԻԶ.— Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը, այս հինգշաբթի ժամը 21·30ին Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ : Կը խօսի Պ. Միհրան Միրզայեան : Նիւթը՝ »Մարդանքը, ծագումէն մինչեւ այսօր» : Հայերէնի դասերը ժամը 20·15ին :

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ Լսարանի հերթական հաւաքոյթը նուիրուած է 1918 թ.ի Հայաստանի Անկախութեան պատմական դէպքերուն : Կը խօսին Մ. Գույումճեան, Ստ. Քոչարեան եւ Վ. Մելիքեան : Հաւաքատեղի՝ Քատէ սրճարանի վերնայարկը, այս չորեքշաբթի, գիշեր : Մուտքը ազատ է :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Լէ դ'Օլիվ Մարկրիտ (Մարսէյլ) դպրոցին հանդէսը, կիրակի 14 Յունիս, կէսօրէ վերջ, Պոմոնի եկեղեցւոյ սրահին մէջ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Մարսէյլէն Այրի Տիկին Նուրիկժամկոչեան, զաւակները եւ պարագաները իրենց սրտագին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ եւ գիրով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին Պ. ԼԵՒՈՆ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆի մահուան առթիւ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Ազգ. տան մէջ : Դասախօսն է Տիկ. Է. Բիւզանդ, նիւթ ունենալով Եղիշէ Չարենցի «Երկիր Նայիրի» վէպը : Մուտքը ազատ է :

ՍԵՒՐԻ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ Տիկնանց Միութեան հանդէսը՝ այս կիրակի ժամը16էն 22 դպրոցին «Մ. Պէշիկթաշլեան - Գ. Ալեմշահ» սրահին մէջ : 26 ռիւ Թրօյօն, մէթրօ Փօն տը Սէվր :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R.C.Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris 9e
Tél. : PRO. 86 - 60 C.C.P. Paris 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 28 ՄԱՅԻՍ
JEUDI 28 MAI 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7076 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2487

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

...ԵՒ ԵՂԱՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

★

Ամէն տարի այս ատեն հանդէսներ կը սարքուին, բացառիկ թիւեր կը հրատարակուին, փառաբանելով պետական կորիզի մը կազմութիւնը 1918 Մայիս 28ին:

Այս առթիւ խօսուած ճառերն ալ իրականութեան մէկը երեսը կը պարզեն, ամէն բանէ առաջ մեծ խանդավառութիւն ստեղծելով:

Ցաճախ դասախօսութիւններ ալ տեղի կ'ունենան, պիտանի դիտելիքներով: Ունկնդիրները լսելով փաստեր եւ թիւեր, կ'իմանան թէ ինչը ինչէն ծնաւ:

Ամէնքն ալ կը պատմեն թէ հերոսական կռիւներ մղուեցան եւ ափ մը հող չահեցանք:

Բայց, շատ քիչեր գիտեն թէ հարկ եղաւ ուրիշ յանդուգն, յարատեւ պայքարներ եւս մղել, որպէսզի այդ հողամասը դառնայ Հայաստան: Երկիր մը՝ հոծ հայութեամբ եւ քիչ - շատ բնական սահմաններով:

Կարճատեսները եւ կեղծարարներն ալ միայն այսօրուան իրականութիւնը կը տեսնեն, ուրանալով, խեղաթիւրելով կամ վարկաբեկելով առաջին երեսուն ամիսներու երկունքն ու վաստակը:

Կ'ուզեն այն տպաւորութիւնը ձգել թէ Երեւանի նահանգը եւ մնացեալը Հայաստան էին արդէն, աշխարհագրութեամբ եւ ազգագրութեամբ:

Այս երանելիները կարդալու, սերտելու սովորութիւն ալ չունին:

Անոնց համար գոց գիրք մըն է քաղաքական գրականութիւնը:

Եթէ պատահի որ գիրք մը ձեռք առնեն, որոշ էջեր միայն կը թղթատեն: Ցորենը կ'անտեսեն եւ որոմ կը փնտռեն:

Այդպիսիներուն պիտի յանձնարարէինք գոնէ մէկ անգամ պարկեշտութեան փորձ մը կատարել եւ ուշադրութեամբ կարդալ Ռուբէնի Յուշերուն վերջին հատորը:

Աշխարհագրութիւնն ու պատմութիւնն են որ կը խօսին այնտեղ, անողոք սառնութեամբ:

Ձեր աչքին առջեւ կը պարզուի հետեւեալ պատկերը.—

Մեր ափ մը հողին վրայ 1919ին կը գտնուէին, Կարսի նահանգն ալ հաշուելով, 854.000 Հայ, 577.953 մահմեդական, 154.130 զանազան:

Արդ, նորակազմ հայրենիքին դրացիները առաջին օրէն իսկ այնպիսի դիրք մը բռնած էին որ, Հայաստանի գոյութիւնը կը դառնար անուանական:

Վրաստան եւ Ազրբէջան գրաւած էին եւ կամ կը պահանջէին շարք մը հայաշատ շրջաններ: Մինչեւ անգամ ընդհարումներ կը սարքէին:

Բուն երկրին մէջ, մահմեդական բնակչութիւնը սպառնալից դիրք մը բռնած էր, քաջալերուելով հարեւան Ազրբէջանի եւ Թուրքիոյ յայտնի եւ գաղտնի գործակալներուն կողմէ:

Առ նուազն քսան շրջաններ դարձեր էին խռովութեան բոյն:

Ամբողջ բազմութիւններ պարբերաբար կ'ապստամբէին:

Երեւանի նահանգին մէջ իսկ, ուր Հայերը մեծամասնութիւն կը կազմէին, յաճախադէպ էին խլրտումները:

Պաշտօնական վիճակագրութեան մը համաձայն, այդ օրերուն նահանգին մէջ կային 29 զուտ հայ գիւղեր, 18 թաթար, 6 քիւրտ, 9 ռուս, իսկ հայ եւ թաթար խառն՝ 52:

Կը նշանակէ թէ օրուան իշխանութեան գլխաւոր մտահոգութիւնը կը կազմէր ապահովութեան խնդիրը: Ուրիշ խօսքով՝ հայացում:

Այդ գործը գլուխ հանուեցաւ մեծ յաջողութեամբ: Եւ երկիրը դարձաւ իսկապէս Հայաստան:

Երբ նորեկները եկան, դանդաղելի քանակութեան մը վերածուած էին կասկածելի տարրերը:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

●

ՆՈՐ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Պ. Փոլ Ռենօ ստանձնած ըլլալով վարչապետութեան թեկնածութիւնը, Ազգ. Ժողովին ներկայացաւ երէկ, չորեքշաբթի, վաւերացում խնդրելու համար:

Ինչպէս դիտել կու տան տեղական թերթերը, գլխաւոր խմբակցութիւնները ծանր փորձի մը ենթարկուած են, վասն զի տագնապը կը պահանջէ անմիջական լուծում: Մանաւանդ որ արտասահմանի մէջ ալ անձկութեամբ կը սպասեն ելքին:

Ֆրանսայի համար դժբախտութիւն մը կը համարուի այս նոր տագնապը, ճիշդ այն պահուն երբ շարք մը հրատապ խնդիրներ կը զբաղեցնեն Դաշնակիցները:

Պ. Փոլ Ռենօ, որ 74 տարեկան է, 84 օր վարչապետ եղաւ 1940 մարտէն յունիս, երբ Գերմանները Ֆրանսա կ'արշաւէին հիւսիսէն: Ազատագրութենէն ի վեր 19րդ դահլիճն է որ պիտի կազմէ, եթէ վաւերացում ստանայ: Իրեն դէմ են համայնավարները եւ ընկերվարականները, մասամբ ալ՝ զօր. տը Կոլի կուսակիցները: Այս վերջին կազմակերպութեան անունը, «Ժողովրդական Համախմբում», փոխուեցաւ առջի օր: Այսուհետեւ պիտի կոչուի «Ազգ. Միութիւն Ժողովրդային Շարժումի»:

Վարչապետութեան թեկնածուն իր յոյսը դրած էր ժողովրդական (կաթոլիկ) կազմակերպութեան, այս խմբակցութեան եւ միւս չափաւոր տարրերուն վրայ: Իր ծրագրին հիմնական կէտերն են.—

1. Զօրացնել գործադիր իշխանութիւնը, որպէսզի Ազգ. Ժողովը կարենայ պատասխանատուութիւն ստանձնել, ամէն անգամ որ դահլիճ մը տապալի: 2. Վերակազմութիւն ելեւմուտքի: Պ. Փոլ Ռենօ արմատական բարեփոխումներ կը պահանջէ, ելմտական տագնապը փարատելու համար:— 3. Ընկերային քաղաքականութիւն մը, զարկ տալու համար վերաշինութեան եւ տնտեսական գործունէութեան.— 4. Սերտ գործակցութիւն Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն հետ, ապագայ խորհրդաժողովներու առթիւ:— 5. Բարւոքում Հնդկաչինի կացութեան:

Պ. Փոլ Ռենօ ամէն բանէ առաջ եւրոպացէտ մըն է, եւ կը կարծուի թէ պիտի կրնայ գլալապէս բարւոքել կացութիւնը, եթէ կարենայ հաստատուն մեծամասնութիւն մը գտնել Ազգ. Ժողովին մէջ: Իրբեւ դիւանագէտ ալ մեծ համբաւ կը վայելէ Մ. Նահանգներուն, Անգլիոյ եւ Ծայր. Արեւելքի մէջ, ուր այցելեց վերջերս: Ջերմ կուսակից է միացեալ Եւրոպայի ծրագրին եւ շատ մը Ֆրանսացիներ կը կարծեն թէ պիտի կրնայ վճռական դեր կատարել Պերմուտայի խորհրդաժողովին մէջ: Եթէ յաջողի դահլիճը կազմել, պիտի առաջարկէ մեծ վիճաբանութիւն մը կատարել Ազգ. Ժողովին մէջ, խորհրդաժողովէն առաջ:

....

ԻՐԱՆԻ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ Մայիս 26ին քուէարկեց «եռապատիկ ստիպողական» օրինագիծ մը, որով կը ջնջուին Շահին իրաւասութիւնները՝ զինեալ ուժերուն վրայ: Շաբաթներէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով ներկայ էին ընդդիմադիր երեսփոխանները եւ մինչեւ վերջը մնացին: Նախընթաց ժողովի մը մէջ ձգած հեռացած էին: Այս անգամ ոմանք թեր քուէարկեցին, ոմանք դէմ, իսկ ուրիշներ ալ ձեռնպահ մնացին:

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ Թնդանօթի ռումբը, որուն առաջին փորձը կատարուած էր առջի օր, Մ. Նահանգներուն մէջ, կրնայ նոյնքան վնաս պատճառել որքան 12.000 սովորական ռումբ, համաձայն մասնագէտներու եզրակացութեան: Այժմ կը խորհին ի հարկին այդ ռումբերէն ղրկել Քորէա եւ Եւրոպա:

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ ԿԸ ՓԱՌԱԲԱՆԵՆ ԹՈՒՐՔԻԱՆ

●

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Ֆ. Տըլըս Գշ. օր Անգարա հասնելով, ջերմ ընդունելութեան մը արժանացաւ իր խորհրդականներուն հետ:

Հիւրերը դիմաւորելու համար օդակայան գացած էին արտաքին նախարարը, Անգարայի կուսակալը եւ զինուորական հրամանատարը, ամերիկեան դեսպանը, զօրավար մը եւ ուրիշ սպաներ եւ երեւելիներ: Զինուորական ջոկատ մը մասնաւոր պատիւներ ընծայեց: Պ. Տըլըս այս առթիւ յայտարարեց.

— «Մենք Թուրքիան կը նկատենք մեր ամէնէն հաւատարիմ բարեկամը: Ամերիկեան խորհրդարանը եւ ժողովուրդը ջերմապէս կ'ողջունեն ձեր յարումը Ատլանտեանի դաշինքին: Մենք ամէնքս ուրախ ենք վայելելով ընկերակցութիւնը ազգի մը, օժտուած քաջութեամբ եւ կարգապահութեամբ որոնք պիտի զօրացնեն մեր հասարակաց դատը: Մենք դիտէինք եւ հիացումով կը դիտէինք այն ընկերային մեծ յառաջդիմութիւնը որ կատարուած է վերջին տարիներու ընթացքին. այնպէս որ Թուրք ժողովուրդը այժմ կը կազմէ աշխարհի մեծ ժողովրդապետութիւններէն մէկը: Ամերիկայի մէջ մեծ յարգանքով կը յիշեն Աթաթիւրքի սքանչելի դերը ձեր արդիական պետութեան ստեղծումին մէջ: Կը վստահեցնեմ ձեզ թէ ամերիկեան ժողովուրդը քաջ գիտէ թրքական զօրագունդին հերոսական պատմութիւնը Քորէայի մէջ, ուս ուսի կը կռուի մեր զօրք հետ, իբրեւ անդամ Միացեալ Ազգերու բանակին: Նախագահ Այզընհաուըր ջերմապէս կը գնահատէ այն կարեւոր դերը զոր կը կատարէ Թուրքիան ազատ աշխարհին մէջ եւ փափաքեցաւ, ինչպէս մենք, որ կանգ առնենք այստեղ, մեր յարգանքը մատուցանելու համար ձեր կառավարութեան եւ ժողովուրդին»:

Պ. Տըլըսի առաջին գործերէն մէկն եղաւ ծաղկեպսակ մը դնել Աթաթիւրքի առժամեայ դամբարանին վրայ: Յետոյ տեսակցեցաւ Թուրքիոյ վարչապետին, արտաքին նախարարին եւ ամերիկեան պատուիրակութեան անդամներուն հետ:

Թուրքիոյ նախարարական խորհուրդը բացառիկ ժողով մը գումարեց որ տեւեց ինը ժամ: Այս առթիւ յուշագիր մը կազմած էր, որ յանձնուեցաւ Պ. Տըլըսի, պարզելով Թուրքիոյ պահանջները, քաղաքական, զինուորական եւ տնտեսական:

«Թայմզ»ի թղթակիցը այս առթիւ կը գրէ թէ 1947էն ի վեր, երբ սկսան գործադրել Թրումընի վարդապետութիւնը, Թուրքեւամերիկեան յարաբերութիւնները ամրապնդուեցան տարուէ տարի, Թուրքիոյ զինեալ ուժերը եւ տնտեսութիւնը արդիացնելու համար: Պ. Տըլըսի հետ կատարուած խորհրդակցութեան գլխաւոր նիւթերէն մէկն է Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան խնդիրը, որ վերջերս որոշ մտահոգութիւն կը պատճառէր Թուրքիոյ մէջ: Թերթը դիտել կու տայ թէ Մ. Նահանգները եւ Թուրքիա գրեթէ նոյն տեսակէտն ունին այս հարցի մասին: Թուրքիոյ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը Լոնտոն կ'երթան շաբաթ օր, թագադրութեան առթիւ, եւ պիտի կրնան այս խնդիրն ալ քննել Անգլիոյ վարիչներուն հետ:

....

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ դերագոյն ատեանը ցկեանս բանտարկութեան դատապարտեց Սլանսքիի եղբայրը, իբրեւ լրտես ամբաստանելով: Ուրիշ երեք Չեխեր ալ, որոնց մէջ է Իսրայէլի եւ Թուրքիոյ նախկին դեսպանը, դատապարտուեցան 25 տարիէն մինչեւ ցկեանս բանտարկութեան:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

●

ԾՈՒՌՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Տգիտութի՞ւն, յամառութի՞ւն, բան-գիտութի՞ւն:

Չեմ գիտեր: Ամէն պարագայի մէջ, սովորամոլութիւն մը որ հետզհետէ անհանդուրժելի կը դառնայ:

Կը գրեն «դիմումնագիր»: Ոչ միայն սովորական թղթակիցներ, այլ եւ պաշտօնական մարմիններ: Նոյն իսկ եպիսկոպոսներ եւ վարդապետներ:

Չե՞ն լսած, դպրոցէն չե՞ն սորված «խնդրագիր»ը, որ ճիշդ ու ճիշդ կը համապատասխանէ իմաստին:

Եթէ դիմումը աւելի թախանձագին հանգամանք մը ունենայ, կ'ըսենք «աղերսագիր»:

Կը գրեն «ծովայիններ»: Նոյն իսկ մեր քթին տակ:

Պարզապէս կապկութիւն մը Երեւանէն, ուր տառապէս կը թարգմանեն բառերը,— երկաթուղայիններ, բանակայիններ եւն.:

Պոլսոյ խմբագիրները անգամ մոռցեր են որ «ծովային»ը «նաւաստի»ն է: Իսկ մարտանաւերու մէջ՝ «նաւազ»ը:

«Բանակային»ը՝ պարզապէս հասարակ զինուոր:

«Երկաթուղային»ն ալ «շըմինօ»ն է:

Թող գտնեն հայերէնը, փոխանակ թութակաբար թարգմանելու:

Տակաւին չմոռցան «յետ այսու»ն (այսուհետեւ):

Եւ «հուն» կը հոլովեն տեղի - անտեղի, ձիւթ ծամելու պէս:

«Հուն»ը գետին այն տեղն է ուրկէ կարելի կ'ըլլայ անցնիլ (կէչիտ):

Մինչդեռ շատ մը գրողներ զայն կը գործածեն իբրեւ «ընթացք» եւ ուրիշ բան:

Իսկ սա «սառցարա՞ն»ը (սառնարան), ոչ թէ սառի, այլ քարի տպաւորութիւն կը գործէ...

ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐԸ (Ֆրանսա, Անգլիա եւ Մ. Նահանգները) հաւաքաբար բողոքեցին Խ. Միութեան դէմ որ կը մերժէր մասնակցիլ նոր ժողովի մը, քննելու համար Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը: Այս առթիւ անհիմն կը գտնեն Խ. Միութեան այն տեսակէտը թէ նոր ժողովը ապարդիւն պիտի անցնի եւ կը յիշեցնեն թէ արեւմտեան պետութիւնները պատրաստ են դաշնագիրը կնքելու եւ միայն խորհրդային բարեացակամութիւնն է որ կը պակսի:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԷՆ հեռանալու հրաման ստացաւ Ուաշինկթընի ռումանական դեսպանատան Ա. քարտուղարը, Զամպեթի, այն ամբաստանութեամբ թէ փորձած է լրտեսութիւն կատարել տալ ամերիկեան հպատակ դարձած ազգակցի մը, ի հաշիւ Ռումանիոյ:

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ վար առնուեցան 12 Միկ. օդանաւեր: — Զինադադարի բանակցութիւնները միշտ կը ձգձգուին: Չըրչիլ հաւանութիւն յայտնեց ամերիկեան ծրագրին, որուն դէմ կը բողոքէ Հարաւ. Քորէայի կառավարութիւնը:

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ ընդհ. գործադուլը տեղի չունեցաւ Դշ. օր, բայց կարգ մը վայրերու մէջ երթեւեկը խանգարուեցաւ: Մարսէյլի եւ Քլերմոն Ֆեռանի մէջ շատ մը կառախումբեր չեն բանիր կէս գիշերէն ի վեր: Մոնփառնասի մէջ (Փարիզ) շատ մը պաշտօնեաներ գործադուլ յայտարարեցին:

ՉՈՐՍ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ «ԼՐՏԵՍՆԵՐ» ձերբակալուած եւ դնդակահարուած են, անկարգելով Ուկրայնա իջած ատեն: Այս լուրը առջի օր հաղորդուեցաւ Խ. Միութեան ամբաստան - թեան կողմէ, որ կ'ըսէ թէ ամերիկեան պարագլուխներ էին ապրիլ 26էն 27ի գիշերը: Բոլորն ալ Ռուսեր են, բայց պաշտօնական զեկոյցը կ'ամբաստանէ նաեւ ամերիկեան զինուորական կցորդ մը:

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՅՈՒՇԵՐ ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԷՆ

(ԻՐ ԳԱՒԱՌԱԲԱՐԲԱՌԸ ԵՒ ԱՐԺԷՔԸ

●

Կ՚ըսեն թէ անհասկնալի էր Տիգրանակերտի գաւառաբարբառը, խճողուած՝ օտար բառերով :

Առնուազն չափազանցուած է այս կարծիքը :

Տարիներու մանրակրկիտ պրպտումներս երեւան բերին որ՝ այնքան ալ շատ չեն Տիգրանակերտի գաւառաբարբառին մէջ։ օտար բառերը Տիգրանակերտի գաւառաբարբառին մէջ։ Ընդհակառակն ան հարուստ մթերք մը ունի տոհմիկ եւ գրոց բառերու՝ որոնցմով կազմուած են իր այնքան պատկերոտ եւ գունագեղ առածներն ու ասութիւնները :

Որեւէ գաւառաբարբառ դժուարաւ կը հասկցուի առաջին պատեհութեամբ : Լսելու վարժութիւն պէտք է։ Պատճառը ոչ միայն օտար բառերն են, այլեւ հոլովումներն ու խոնարհումները, որոնք կը փոխուին գաւառէ գաւառ։ Նաեւ կրճատուած բառերը, գոյականներ, ածականներ եւ բոլոր մասունք բանիները։ Կարեւոր դեր կը խաղայ հնչականութիւնը բոլոր գիրերուն, որոնք կը խաթարեն արտայայտութեան յստակութիւնը :

Տիգրանակերտը դարաւոր տիրակալութիւններ կրած է։ Ան ճնշուած է իրանեան ազգերու բռնակալութեան տակ։ Մինչեւ մեր օրերը կը տեսնուէին հին շէնքեր՝ որոնք շինուած էին պարսկական ոճով : Ցածլիկ պատուհաններով ու մէջէ մէջ սենեակներով։ Ժողովուրդը աճամի կ՚անուանէր այդ տուները :

Արաբը երկար նստեր է իշխանութեան գլուխ։ Անոր տափաստաններէն խուժեր են Մոնկոլներն ու Թաթարները հուր ու սուր սփռելով մեր ծաղկած ու բարգաւաճ շինութեանց վրայ։ Ի վերջոյ Թուրքն է հաստատուեր բռնագրաւելով Հայուն բազմադարեան սրբութիւնները, կայքն ու հարստութիւնը : Եւ իր բնաջնջումի արինարբու բնազդով ու բարբարոս վարչաձեւով տէր ու տիրական է դարձեր մեր հայրենի աշխարհին :

Տիգրանակերտը գրեթէ միջազգային քաղաք մըն էր, բազմացեղ, բազմալեզու եւ բազմակրօն :

Քրիստոնեայ ազգերուն մէջ մեծամասնութիւն կը կազմէին Հայերը՝ տեղական բառով՝ «Արմընիներ» — Արմէններ : Կային Ասորիներ, Յոյներ, Քաղդէացիներ, (Քիլտանի, կաթոլիկ) :

Արաբախօս են այդ երեք ազգերը : Բայց կը խօսէին նաեւ Տիգրանակերտի գաւառաբարբառը — իբրեւ տիրող լեզու. մեծամասնութեան եւ շրջապատի լեզու :

Երբեմն աղջիկ առնել տալու սովորութիւնն ալ կար Արմէններուն հետ, որով կը ստեղծուէին խնամիական կապեր եւ հայերէնը կը դառնար պարտաւորիչ :

Հայախօս էին նաեւ յարանուանութիւնները, կաթոլիկ եւ բողոքական Հայերը :

Բոլոր քրիստոնեայ ազգերը, «հայ քրիստոնեայ» կը կոչուէին։ Հայը իբրեւ լրացուցիչ որակական մը կը գործածուէր քրիստոնեայ բառին հետ։ Եթէ մէկը յանդգնէր ըսել ոչ – հայ բայց քրիստոնեայ բնակիչներու թէ «դուք Հայեր չէք». — կը պատասխանէին. — Հայ չենք. հապա տաճիկ ենք ...

Այսպէս Հայերը կը բնորոշուէին իբրեւ ազգ. կոչուելով Արմէններ :

Մովսիականները — հրեայ — արաբախօս էին եւ փոքրամասնութիւնը կը կազմէին։ Ասոնք ալ գիտէին խօսիլ Արմէններու լեզուն :

Մահմետականութիւնը իբրեւ պետական կրօնք կը սոնքար մինարէներու բարձունքէն արձագանգելով արինազանգ «Ալլահ էքպէր»ը, արեւագալի կոչնակներէն առաջ :

Թուրքը քաղաքին մէջ շատ մզկիթներ ունի, որոնք ժամանակին եղած են յունական եւ հայկական եկեղեցիներ : Այդ սրբատեղինները տանջարան եւ գերեզման դարձան իրենց հարազատ տէրերուն :

Կային նաեւ Արաբներ, Քիւրտեր, Պարսիկներ, Ալպանացիներ, Չէչէններ, Չերքէզներ։ Այս վերջին երկուքը 1915–16ին դարձան արիւնարբու ճիւաղներ, Տիգրանակերտի հայութեան դահճապետները եւ ամխներով արիւն լակեցին ...

Շուկայի առեւտուրի լեզուն հայերէն, Թուրքերէն եւ քիւրտերէն էր :

Շատ ուժովցեր էր Քիւրտը, շնորհիւ Օսմ. կառավարութեան որ կը զօրացնէր զայն տկարացնելու համար հայ գիւղացին։ Հայուն ինչքն ու կեանքը ամէն ժամ վտանգուած էին :

Քաղաքէն դուրս գրեթէ կ՚իշխէր քիւրտերէնը։ Դէպի արեւելք հաստատուած էին քրտախօս հայ համայնքներ եւ գիւղեր, մասնաւորապէս Սլիվանի շրջանը : Անոր գլխաւոր քաղաքը, Նփրկերտ (Միւֆարգին) քրտախօս էր :

Կը պատմէին թէ, այս քաղաքը շինած է Տիգրան Բ. իր քրոջը՝ Տիգրանուհիին համար, որ Նփրկերտի մէջ կը հաստատէ իր բնակութիւնը մինչեւ իր մահը :

Նփրկերտ պարսպապատ քաղաք մըն է եղեր, ինչպէս Ամիտը :

Բնակիչները քրտախօս Հայեր էին, այց հայրենասէր։ Մանաւանդ հոն հաստատուած էր հայախօս տարր մը, ուսուցիչներ, արհեստաւորներ եւ առեւտրականներ, Տիգրաակերտէն, Լճէէն, Հայնիէն, Հազրոյէն, Հազզօէն, Բաղէշէն Տարօն Տուրուբերանէն։

Նփրկերտը ունէր ընկերական, կուսակցական կեանք, Հ. Յ. Դաշնակցութեան գործօն մարմին՝ որ միշտ մնաց գաղտնի։ Նոյնիսկ Օսմ. Սահմանադրութեան հռչակումէն վերջ, երբ ուրիշ քաղաքներու մէջ կուսակցական մարմինները նետուեցան հրապարակ, Նփրկերտ շարունակեց զգուշանալ եւ ծածուկ մնալ : Այս քաղաքը շրջապատուած էր քիւրտ աշիրապետներով որոնք սանձարձակ կըտիրապետէին այդ շրջաններուն վրայ, չուքի մէջ ձգելով նոյնիսկ Օսմ. կառավարութիւնը :

Միւֆարղինը ունէր գեղեցիկ առաջնորդարան, եկեղեցի եւ երկսեռ դպրոցներ : Ժամերգութիւնը հայերէն կը կատարուէր։ Բայց քահանայ մը կը խօսէր քիւրտերէն քարոզ եւ կը կարդար միեւնոյն լեզուով գլուխ մը Աւետարան, որպէսզի ժողովուրդը կարենար մասնակցիլ օրուան արարողութեան :

Շնորհիւ Օսմ. Սահմանադրութեան : Միացեալ ընկերութիւնը յաջողած էր այդ շրջանի գիւղերուն մէջ բանալ դպրոցներ։ Այնպէս որ նոր սերունդը սկսեր էր խօսիլ, կարդալ ու գրել մայրենի լեզուով :

Քրտախօս այդ վայրերուն վիճակը մըխիթարական էր եւ քաջալերիչ : Հունձքը առատ ու բերրի պիտի ըլլար, եթէ չփչէր խորշակը Մեծ Եղեռնին որ խանձեց ու աւերակի վերածեց Արմէններուն ծաղկած բուրաստանները, Փիզիքապէս եւ հոգեպէս ...

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

(Մահուան 45րդ տարելիցին առթիւ)

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Մութին, դուրս ելանք քարայրէն : Դարձեալ կռուելով ձիւնի թանձր խաւին հետ։ Մօտ լուսնալուն հասանք Առաքելոց վանքը։ Հոն սիրով տեղ գտանք բարի վանահայր Յովհաննէս վարդապետ Մուրատեանի կողմէ :

Կրակ վառեցինք, տաքցանք եւ չորցուցինք մեր սառ կտրած զգեստները, կըշտացանք, առինք տրեխ եւ բուճ եւ մինչեւ Սասուն հասնելու պաշար, հաց ու ժաժիկ, ու ճամբայ ինկանք : Վանքին մէջ լսեցինք որ Աբրօն ու Թումասը խեղդուած են ձիւնի հիւսկի տակ :

Հասանք Չըյնըկներու լերան գագաթը : Գէորգ կանգ առաւ։ Խոժոռ աչքերով կը նայէր երկինքը։ Սրտին մէջ ալեկոծութիւն մը կար։ Յոգնա՞ծ էր։ Երբեք։ Կը մօտենամ եւ կը հարցնեմ :

— « Տօ Գէորգ, դուն բանտի կապանքներու տակ, անոր դառնութիւնը մինչեւ մրուր քամած, օր մը քեզ յուղուած չտեսանք, օր մը քու տխուր դէմքդ չտեսանք։ Չէ՞ որ ալ ազատ ենք բանտի կապանքներէն ու տանջանքէն, ինչո՞ւ ուրախ չես » :

— «Այո, Աւօ ջան, այսօր ազատ ենք, ու ես ուրախ չեմ։ Կը տեսնես հեռաւոր այն ընդարձակ տարածութիւնը, Մշոյ դաշտն է որուն վրայ նստած է պատմութեան մշուշը։ Հոն ապրող հայ ժողովուրդը օրէ օր կը հալի ու կը նօսրանայ։ Այնտեղ ունինք զոհերու շարան, որոնք ինկան իրենց մուրատին չհասած։ Դուն տեսար մեր անցած գիւղերը ու ձինապատ լեռները, ամէնքն ալ կարմիր էին եւ արիւն կը հոտէին։ Մեր աշխարհին մէջ ամէն ինչ կարմիր է, բացի հայ գեղջուկէն, որ շարունակ սեւաւորուած կ՚ապրի առեւանգումի եւ ըլկումի սարսափները, դիշեր ցորեկ ողբալով իր սեւ բախտը : Ով վերան աշխարհ» : Ու լռեց : (ԱԻՕ)

★

Այո, գիւցազն, ուխտած էիր ծառայել ազգին, սիրով ստանձնել բոլոր տանջանքները։ Ամէն բանէ վեր սիրեցիր հայ ժողովուրդը, որու տառապանքէն ծնար, ով քաջ :

Բայց այն ի՞նչ համբերութիւն է, ծառայել ժողովուրդի մը ազատութեան, ուրանալ կեանքի բոլոր վայելքներ, բանտ իյնալ անոր ազատութեան համար, տառապանքի ու տանջանքի ենթարկուիլ, եւ յարմար առիթով մը բանտին դուռները ճեղքելով դուրս գալ, կրել տարերային արհաւիրքը, թաց զգեստներով, ենթակայ սառնաշունչ հովին, սառած եւ կիսամեռ, կարօտ պուտ մը տաքի, մօտենալ հայ գիւղին, եւ իբրեւ յանցաւոր, չհամարձակիլ դուռ մը ծեծել, տունէ մը ներս մտնել։ Եւ այս ամէնը տանիլ ու համբերել, առանց տրտունջի եւ առանց վհատելու : Ազգին փրկութեան սիրոյ համար, դարձեալ քալել, նոր փոթորիկներու հանդիպիլ ...

Այս ամէնը տանելու համար անհրաժեշտ է պողպատէ կամք :

Դուն ալ, սիրելի Գէորգ, տենչեր ունէիր, բայց բոլոր ուժով մաքառեցար կեանքի վայելքին դէմ։ Ոխ կապեցիր աշխարհի անարդարութեան դէմ, պատմութեան սեւ մշուշը նստած տեսնելով քու սիրած աշխարհի վրայ։ Ջանք չխնայեցիր շրջապատող խաւարը փարատելու, եւ անկաբելի լոյսը դուրս բերելու : Ուրախութեամբ հաւատացիր քու ընդգրկած նպատակին, եւ սիրով յանձն առիր բոլոր փոթորիկները, եւ կայծակնահար ինկար ազատութեան ճանապարհին, առանց զայն տեսնելու :

Այդ քաջութիւնը, այդ նուիրական ոգին ոչ ոքից փոխ չառիր, հայ ժողովուրդի ազատութեան տենչանքին, քու կանաչ արեւով ուխտեցիր, — ազատուիլ կամ մեռնիլ անոր հետ :

Այդ իսկ պատճառով, անիմաստ դարձաւ քեզի համար կեանքի գոյութիւնը : Ինքզինքդ զոհեցիր, այդ միակ իրական ճշմարտութեան : Մեծ երազներու եւ թըռիչքներու կը տենչար հոգիդ, սակայն քու կատարած առաքինի եւ ազգօգուտ գործերը աղմուկ չհանեցին, եւ ոչ ալ ցուցադրուեցան, բայց իրենց շինարար ու բարերար արդիւնքներով պիտի ապրին յաւիտեան :

Իմ տկար գրչով, անզօր եմ պատկերացնել քու նահատակութեան տարելիցի առթիւ քու յեղափոխական աշխատանքները եւ թռիչքները որոնք վիպերգութիւն մը կը կազմեն, լի քաջութեան չքեղ դրուագներով :

Իմ այս աղօտ վերյիշումներով կ՚ոգեկոչեմ քու յաղթական թռիչքներդ, թէ ռազմադաշտերուն մէջ, թէ արեւափառ

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԿՈՐՆԹՈՍԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

(Պոլսոյ գրաւման 500ամեակին առթիւ)

■

Արշալոյսը տակաւ կը մերկանայ իր խաւարի վերարկուէն, ամէն ինչ անտեսանելի տօթ մը կը ծանուցանէ։ Թմբուկներն ու չեփոները կը թնդան, դրօշները աղմկայոյզ կը քակուին եւ կը ծփան իրենց տէգերուն ծայրը։ Կը լսուի երիվարներուն խրխնջիւնը, բանակին ժխորը եւ ի զէ՛ն, ի զէ՛ն կանչերը։ Փաշաներուն նշանադրօշը զօրագունդերուն գլուխը տարուած են – Թուրերը քաշուած են պատեաններէն, բանակը շարուած է պատերազմելու դիրքին մէջ եւ ազդանշանին միայն կը սպասէ։ — Թաթարներ, Սփահիներ, Թիւրքմէններ դէպի յառաջացեալ դիրքերը վազեցէք։ Հեծեալներ, պահպանեցէք բոլոր կիրճերը, շրջապատեցէք դաշտավայրը, ի դերեւ հանեցէք քաղաքէն կծկիլ ուզողներուն փախուստը։ Թող ոչ մէկ քրիստոնեայ, ծեր կամ երիտասարդ, խուսափի իրեն սպասող ճակատագրէն։ Հետեւակազօրքը կոտրած սփռելու է որմաճեղքին վրայ եւ մտնելու է Կորնթոս :

Նժոյգները սարսռագին կը կրծեն իրենց զսպակները, հպարտօրէն կը վերցնեն իրենց ալեծուփ բաշերը– սանձերը ծածկըուած են սպիտակ փրփուրով մը։ Նիզակները բարձրացուած են, պատրոյգները վառուած, թնդանօթը յառած է քաղաքին վրայ, պատրաստ մահ սփռելու եւ կործանելու իր արդէն իսկ խարխլած պարիսպները։ Ենիչերիներու փաղանգները կը քալեն Ալփի հրամանատարութեան տակ։ Խանն ու փաշաները բոլորն ալ իրենց դիրքերուն վրայ են, Վեզիրը ինքն իսկ բանակին գլուխը կանգնած է :

« Երբ օճահրետանին ազդանշանը տայ, թող յառաջ խաղան– թող Կոնթոսի ոչ մէկ բնակիչին կեանքը շնորհուի, թող ոչ մէկ քահանայ իր խորանին վրայ ձգուի, ոչ մէկ պետ իր պալատին մէջ, ոչ մէկ բուխերիկ իր տան մէջ, ոչ մէկ քար իր պարիսպներուն վրայ։ Աստուած եւ մարգարէն, «Ալլահ հիւ», թող այս կանչը թնդայ մինչեւ երկինք։

— Ահա որմաճեղքը, կը գոռայ Կիւմիւրճին, ահա սանդուխները՝ պարիսպները անցնելու համար։ Ձեր ձեռքը սուր ունիք, կրնա՞ք յաղթական չըլլալ։ Ան որ առաջինը պիտի ըլլայ իջեցնելու խաչադրօշը, պիտի կրնայ ուզածը ցանկալ, ոչինչ պիտի մերժուի իրեն » :

Այսպէս կը խօսի քաջ Վեզիրը։ Իրեն կը պատասխանեն նիզակները ճօճելով եւ հրաբորբոք խանդավառութեամբ առլցուն բանակի մը բացագանչութիւններով : Լըռութիւն, ազդանշանը տրուած է :

Ինչպէս կը տեսնենք սովալլուկ գայլերու վոհմակին խոյանքը ահարկու գոմէշին վրայ, հակառակ իր հրաբորբոք աչքերուն եւ իր ցասման մռնչիւններուն, ի զուր ոտքին տակ կը տրորէ կամ իր արիւնաներկ կոտոշներով օդը կը թօնէ անոնք, որոնք կը նկրտին առաջին անգամ գրոհ տալ իր վրայ, այդպէս ալ Միւսիլմանները դէպի պարիսպները կը քալեն, այդպէս ամէնէն յանդուգները կը տապալին պաշարեալներու հարուածներուն տակ : Մարտիկներու խուժան մը կը ծածկէ գետինը։ Իրենց դրահները փշրուած են։ Ամբողջ գումարտակները թաւալգլոր ինկած են, նման ցորենի հասկերուն, զորս հնձւորին գերանդին ակօսներուն վրայ զարկած է :

Ինչպէս քարաժայռ մը, երկար ատենէ ի վեր փորուած ձմեռնային հեղեղներէն, յանկարծ իր խարխխէն անջատուած ահագին բեկորներու կայծակնաճայթ գլորումը կը տեսնէ ալիքներուն մէջ, ու նման ձիւնակոյտին որ կը գահավիժի Ալպեան ձորերուն մէջ, Կորնթոսի բնակիչները տկարացած երկար պաշարումէ մը, չդիմացան Միւսիլմաններու կրկնուած գրոհներուն : Զարհուրելի եղաւ իրենց դիմադրութիւնը. բայց ընկճուեցան անհաւատներէն, ու միշտ սեղմելով իրենց շարքերը, ինկան առանց ընկրկելու :

Մահը միայն համր էր այս նախճիրի թատերաբեմին վրայ : Մեռնողներուն հարուածները, պարտեալներուն հեծեծիւնները, յաղթանակի կանչերը կը միախառնուէին հրետանիի որոտին :

Հարեւան քաղաքները մտահոգութեամբ կը լսեն այս ժխորը, որ մինչեւ իրենց կը հասնի, անգիտանալով որ բախտը իրենց դաշնակիցներո՞ւն թէ թշնամիներուն կը ժպտի, եւ թէ տրտմելու կամ հրճուելո՞ւ են այս պակուցիչ կանչերէն, զորս լեռներուն արձագանգները իրարու կը ղրկեն աճեղնաճայն : Սալամինէն ու Մեկարը, Պիրէոնն իսկ, կ՚ըսեն, լսեցին այս ճակատագրական օրուան ժխորը :

Թուրերը ներկուած են արեամբ ծայրէն մինչեւ երախակալը, քաղաքը գրաւուած ու թալանը սկսած է։ Զինուորներուն աւար փնտռած տուներէն ամենասուր ճիչերը դուրս կուգան։ Կը լսուին հապշտապ քայլերը փախստականներուն, որոնք փողոցները ողողող արեան վտակներէն կը սահին։ Բայց, հո սու հոն, ամէն անգամ որ նպաստաւոր դիրք մը գտնեն, պաշարեալները կը հաւաքուին տասն կամ տասներկու կռուողներու խումբով, կանգ կ՚առնեն յենածորմի մը, կը դիմադրեն տակաւին թշնամիներուն, մահացու հարուածներ կուտան, ու կ՚իյնան իրենք իսկ զէն ի ձեռին։ Այս խումբերէն մէկուն մէջ աչքի կը զարնէր ծերունի մը սպիտակահեր, բայց որուն բազուկը դեռ լի էր ուժով եւ արիութեամբ :

(8)

ԼՈՐՏ ՊԱՅՐԸՆ

Թարգմ. ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

« ԵՒ ԱՅԼՆ… »

●

Մարդիկ կան որոնք օրն ի բուն համերաշխութեան մասին կը գրեն ու կը խօսին, մեզի կը հայհոյեն, համերաշխութեան կողմնակից չեն նկատեր մեզ, բայց երբ համերաշխութեան չուքն իսկ տեսնեն, փորի ցաւէ կը բռնուին, պատէ պատ կը զարնուին, մինչեւ որ «վարէն» եկած համերաշխ գործակցութեան փորձը՝ «վերէն» քանդել տան, վիժեցնել :

Անցեալ տարի Ապրիլ 11–24ի շուրջ կատարեալ համերաշխութիւնէ մը վերջ, «Ժաֆ»ը «վերէն» հրաման ստացաւ եւ իր մասնակցութեան համար, դնելով քաղաքական պայմաններ որոնք կապ ունէին… Ատլանտեանի դաշինքին հետ: Եւ չմասնակցեցաւ :

Այս տարի եւս նոյն կազմակերպութիւնը լարախաղացութիւններ փորձելէ վերջ առանձնացաւ: Մնացած բոլոր կազմակերպութիւններն անխտիր, փոխադարձ լայն վստահութեամբ որոշեցին միասին տօնել Ապրիլ 11–24ի տարեդարձը, զայն նկատելով մեր անհամար նահատակներու յիշատակին տօնը, անոնց արիւնով նուիրագործուած հողային պահանջներուն յատկացուած օրը :

Ազգ. եկեղեցական միութիւնն ստանձնած էր տօնակատարութեան նախաձեռնութիւնը: Ան էր որ ժողովի հրաւիրած էր բոլոր կազմակերպութիւնները եւ ըղձալած հանդէսին պատրաստութեամբ՝ օգտուելով բոլորին մասնակցութենէն : Ան է նաեւ որ պատրաստած էր յայտարարութիւնները եւ մէկ մէկ օրինակ ղրկած «Յառաջ»ի եւ «Այսօր – Ապագայ»ի :

Զարմացանք տեսնելով որ, «Այսօր»ի վրայ եղած յայտարարութեան մէջէն ջնջեր էին Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անունները եւ անոնց տեղ յայտարարութեան տակը աւելցուցած էին «եւայլն»…

Բացատրութիւն պահանջեցինք Ազգ. Միութեան վարչութենէն :

Անոնք ալ զարմացած եւ զայրացած էին «Այսօր»ի ըրածը նկատելով՝ «եփած կերակուրին վրայ սառած ջուր»: Այդ ուղղութեամբ ալ գրած պէտք է ըլլան իրենց արդար զայրոյթը, Թերթի խմբագրութեան :

Պ. Խմբագիրը կրնա՞յ բացատրել թէ ի՞նչ նկատումներով եւ մանաւանդ մամուլի ո՞ր օրէնքին վրայ հիմնուած, իրեն յանձնուած յայտարարութեան մէջ կը մտացնէ հիմնական փոփոխութիւններ՝ որոնք կրնային շատ ծանր հետեւանքներ ունենալ եւ կամ առնուազն այնքան ազգասիրական զգացումներով եւ աշխատանքով մէջտեղ բերուած գործ մը քանդել՝ եթէ մենք իր մեքենայութեան զոհերը դառնայինք:

Չխօսինք փափկանկատութեան մասին Ազգ. Միութեան վարչութեան հանդէպ : Եթէ կազմակերպութիւն մը այսքան լուրջ ձեռնարկի մը առթիւ անհրաժեշտ կը գտնէ յիշել մասնակցող կազմակերպութեանց անունները, դուք իբրեւ խմբագիր, պէտք է հասկնաք որ այդ անուններու դասաւորման մէջ իսկ կրնայ միտք մը ըլլալ եւ ինչ որ ալ պատահի այդ միտքի սրբագրութիւնը խմբագրին չի վերաբերիր : Եւ կամ կը մերժէք յայտարարութիւնը դնել :

Մե՞նք ձեզի պիտի սորվեցնենք այս տարրական գիտելիքները, Պ. խմբագիր:

Մամուլը խոհանո՞ց կարծեցիք :

Այսպէ՞ս է որ ժողովուրդ պիտի առաջնորդէք, անոր շահերը պիտի պաշտպանէք: Այսպէ՞ս է որ անոր ազգային բարոյականի կազմութեան պիտի հսկէք :

Ա՞յս է ձեր լրագրական պարկեշտութիւնը : Ուրեմն ձեր կարծիքով, կը բաւէ որ մարդ աչքերը ամուր մը գոցէ ու պայծառ օրով, իր ամբողջ ուժով պոռայ՝ մինչեւ որ իր հոգիի դեղին մաղձը բերանը գայ, թէ արեւ չկայ, ու արեւ չըլլար :

Եւ սակայն արեւը իր ճամբան կը շարունակէ: Ինչպէս Կրընոպլի մէջ Հ.Յ.Դ.ը իր ճամբան շարունակեց, իր մասնակցութիւնը բերաւ հակառակ դեղին մաղձի մէջ թաթխուած ձեր գրչին:

Ամէնէն թեթեւ որակումով մամուլի, հայ մտաւորականի պարկեշտութեան դէմ մեղանչում է ձեր ըրածը :

«Եւայլն» կ՚ըսեն անոնց՝ որոնք իրենց տարրական պարտականութիւններուն գիտակցութիւնը չունին :

ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Կրընոպլ

բարձունքներու վրայ: Քու գեղեցիկ մահուդ կեանքի եւ ազատութեան իմաստ սորվեցուցիր մեզ :

Սիրելի Գէորգ, քու բազմատանջ կեանքիդ վերջին երկունքէն (1907 Մայիս 27) ծնունդ առաւ 1918 Մայիս 28ը, Հայութեան անջնջելի եւ յաւէտ անմոռանալի թուականը :

ՄԱՐԳԱՐ ԲԱՐԽԵԱՆ

ԳՈՂԵՐ ՄՏԱՆ գաղթականներու ֆրանսական պաշտօնատունը (7 ռիւ Կոպեռնիկ), գետնայարկի մէկ պատուհանէն որ լաւ գոցուած չէր :Տեսնելով որ դրամարկղը չեն կրնար բանալ, փոխադրած են սանդուղին վրայ, միասին տանելու համար, բայց յետոյ ձգեր են: Կը կարծուի թէ փորձեր են պաշտօնական կնիքներ ալ թօցնել: Բայց կը հաւաստուի թէ ոչ փաստաթուղթ, ոչ ալ դրամ յափշտակած են: Քննութիւնները կը շարունակուին :

ԱՀՌԵԼԻ ՓՈԹՈՐԻԿ մը պայթեցաւ Իտալիոյ վրայ, տեղատարափ անձրեւներով եւ կայծակներով: Թորինոյի Անթոնի Լիտան աշտարակին վերի մասը, 150 ոտք բարձրութեամբ, կայծակէն զարնուելով փլաւ: Զորս հարիւր թոն ծանրութեամբ աղիւս փողոց թափեցաւ : Ինը հոգի մեռան, ծառերու կամ պատերու տակ մնալով :

«ՍՕՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐ »

★

ՎԻԷՆ, (Յառաջ) — Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը շահեցաւ հայաշունչ եւ օգտաշատ ձեռնարկի մը առաջնութիւնը :

Տարիներէ ի վեր «Սօս եւ Վարդիթեր », Պերճ Պռօշեանի այդ քնքոյշ երկը, հարազատ պատկերը հայ գեղջկական կեանքի, չէր ներկայացուած մեր գաղութին մէջ : Մայիս 17ին Սէրքըը Կաթոլիկի ընդարձակ սրահին մէջ, հոծ բազմութեամբ տեղի ունեցաւ ներկայացումը :

Մեր ժողովրդական չքնաղ խմբերգներու ճոխութիւնը եւանոր ընկերացող տոհմիկ պարերու այլազանութիւնը ազգագրական հարուստ ցուցահանդէսի մը երեւոյթը ընծայեցին մեր հասարակութեան :

Երբ ոմանք, ուծացած՝ քաշուած իրենց պատեանին մէջ, կ՚ապրին անտարբեր, յուլօրէն ենթարկուած օտար հրապոյրին եւ շրջապատին, կ՚արժէր գալ տեսնել երկու անմեղ հոգիներու քնքոյշ սէրը եւ այդ մաքուր սիրոյ շուրջ յարուցուած ամբոխային, մոլեռանդ փոթորիկը … :

Երեք առաջին արարները, համեմուած երգերով ու պարերով անցան ուրախ զուարթ մթնոլորտի մէջ … իսկ չորրորդ եւ վերջին արարը խորապէս յուզեց սիրտերը :

Տիկին Մարի Կարապետեան (Վարդիթեր) եւ Տիկին Անժէլ Գօթօնեան (Անուշ) արժեցուցին իրենց ստանձնած դերերը, ստեղծելով արժանի համակրանք մը եւ նոյնքան խանդավառութիւն : Իսկ տէր եւ տիկին Աւետիս եւ Արշալոյս Մաղաքեան յայտնութիւն մը եղան իրենց ճարտար եւ ճկուն խաղարկութեամբ: Յաջող էին նըմանապէս Օր. Ա. Ուզունեան, Պ. Պ. Անդրանիկ Խլոյեան, Պ. Ճիհանշահեան, Ա. Ալիքսանեան, եւ Մկր. Մարգարեան :

Գալով մեր Կապոյտ Խաչի ժրաջան սանուհիներուն (Օրիորդներ՝ Թ. Այանեան, Ս. Տէր Յարութիւնեան, Ա. Ուզունեան, Թ. Մարգարեան, Ս. Քղէլեան, Լ. Ալիքսանեան եւ Լ. Կարապետեան), տենդագին հետեւեցան փորձերուն, եւ խմբերգներու, պարերու բաժինը յաջողութեամբ գլուխ հանեցին խլելով խանդավառ ծափեր : Գեղեցիկ զուգադիպութեամբ մը Համբարձման տօնին հետ, վիճակի տեսարանը շատ մը մամիկներու եւ մայրերու սրտերը ալեկոծեց :

Ամբողջ խաղին հոգին մնաց Պ. Թրագոչ (Սօս) որ վարպետի մը ճկունութեամբ մարմնաւորեց իր դժուարին դերը : Երիտասարդ եւ խանդոտ ձայնով Թրագոչ մը աւելի հարազատօրէն պիտի կարենար մարմնացնել դժբախտ Սօսի անձնաւորութիւնը: Ա. Կ. Բիւզանդացի

Վաճառականը — Այս տարի մեծ տաղնապ կայ :

Ա. — Ուրեմն ինչպէ՞ս կ՚ըլլայ որ հազարաւորներ օդափոխութեան կ՚երթան :

Վաճառականը. — Տաղնապէն փախչելու համար …. :

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԱԴՈՆՑ ԵՒ ՍԱՖՐԱՍՏԵԱՆ

ՊՐԻՒՍԷԼ — «Յառաջ»ի Մայիս 20ի թիւին էջ կարդացի Պ. Ա. Սաֆրաստեանի պատասխանը լեզուաբան փրօֆ.Պոնֆանթէի քննադատութեանց : Այդ առթիւ կը յիշէր թէ հմուտ պատմագէտ Պ. Մատթէոս Գալէնտէրեան նոյն շաբաթաթերթին ապրիլ 18ի թիւին մէջ գրած է մի երկար նամակ գնահատելով իմ (Պ. Սաֆրաստեան) ուժեղ ապացոյցք եւ ի վեր հանելով իմ որոշ «յախուռն տեսութիւնք» : Բայց եւ այնպէս Գալէնտէրեան կ՚եզրակացնէ որ «յանձին Պ. Սաֆրաստեանի կը կարծենք ունենալ մի աւելի մեծ հեղինակութիւն քան նոյնիսկ Նշանաւոր Ադոնց » :

Բարեկամ մը այս առթիւ Միրըր Սփէֆթէթըրի թիւերը ղրկած ըլլալով, հետաքրքրութեամբ կարդացի զանոնք եւ տեսայ որ հմուտ պատմագէտը Սաֆրաստեանի թէզը չէ որ պաշտպանած էր : Զարմանքով գիտեցի նաեւ թիւրիմացութիւն մը Ադոնցի եւ Սաֆրաստեանի բաղդատութեան մասին: Գալէնտէրի գրածը հետեւեալն է. —

« Զափազանցութիւն է Ուրարտացիներըն ու Խուրիները Հայերու հետ նոյնացնել :Արդեօք Սաֆրաստեան աւելի մեծ հեղինակութիւն մըն է քան Նշանաւոր Ադոնց » :

Այս նախադասութիւնը մենք կը հասկնանք ճիշդ հակառակ իմաստով ինչ որ տուած էր Սաֆրաստեան :

Յանցանքը անգլիերէն լեզուի՞ն է թէ Սաֆրաստեանի հնագիտական հասկացողութեան : Գ. Մ.

ՋԵԿՈՅՑ ԳԱՂԹ. ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻ

Յունուար 30 թուականով գրասենեակ հրաւիրած էինք այն գաղթականները որոնք միայն երեք տարուան անձնագիր ունէին փոխանակ տասը տարուան, գրաւման շրջանին ի հաշիւ Գերմաններու աշխատած ըլլալով Գերման[illegible] կամ Ֆրանսայի մէջ :

Պատկան իշխանութեանց կողմէ մեզի տրուած հաւաստիքներուն վրայ, յայտնած էինք թէ մօտերս ընդհ. կարգադրութիւն մը կը յուսացուի եւ Մարտ մէկէն սկսեալ դադրեցուցած էինք անհատական արձանագրութիւնները :

Արդ, մեզի կը հաղորդեն թէ ընդհ. կարգադրութիւն մը հնարաւոր չէ : Այն դիմումները որոնք ներկայացուած էին մեր կողմէ մեծ մասով նպաստաւոր կարգադրութիւն մը ստացած են : Այսուհետեւ ալ իւրաքանչիւր պարագայ քննութեան պիտի ենթարկուի առանձնապէս :

Ուստի կը հրաւիրենք դարձեալ մեր հայրենակիցներէն անոնք որ վերոյիշեալ պարագային մէջ կը գտնուին, ներկայանալ գրասենեակ, 7 ռիւ Քոփեռնիկ, Հայկական բաժին ,թիւ 26 գրասենեակը, ամէն առաւօտ, ինքնութեան վկայագրով, եւ բոլոր փաստաթուղթերով որոնք հաստատեն թէ աշխատանքի տարուած են բռնութեամբ :

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

— Բաւական է, բաւական է, կ՚աղերսէին մեր շուրջը տարէց կիներ, անհանգիստ՝ այս նորութենէն :

Ուրիշ ոեւէ առթիւ, բարբարոս եւ անհարկի պիտի գտնէինք այս հնամենի սովորութիւնը. բայց երբ քօղը մեզմէ ծածկեցի դարձեալ, ինծի թուեցաւ որ անիկա նուիրական հանդամանք մը ունէր եւ յուզուած՝ հնազանդեցանք Ղարս – Բազարի պառաւներուն :

Այդ միջոցին գրեթէ անկարելի էր չմաղթել .

— Քօղդ ծածկուած մնայ, նոր հարս, մինչեւ որ փեսադ ու կեսուրդ չարձակեն քեզի :

Այս անսովոր, վրդովեցուցիչ մտածումներով տարուբերուած ատեն՝ պատին վըրայ կախուած նշմարեցի զոյգ մը հրացաններ… որսի զէնքեր էին, բայց յարձակումի օրերուն գործածուեր էին :

Ի՞նչ ջերմեռանդութեամբ եւ ի՞նչ գուրգուրանքով կնոջ աչքերը կը դառնային այդ գործիքներուն…. կողոպտուած եւ հրդեհուած ընտանիքի մը միակ ինչքն էր ան: Պատմեցին թէ ինչպէս շրջակայ եւ մերձաւոր ագարակէ մը, տան երիտասարդ մէկ անդամը, միայն այդ զէնքերուն շնորհիւ յաջողեր էր իր ծերունի ծնողքը, կինը եւ զաւակները առաջնորդել դէպի Ղարս – Բազար ու ապաստանիլ դպրոցին մէջ: Յետոյ, դիմադրութեան բոլոր ժամանակին, այդ որսի զէնքերը գործեր էին անընդհատ :

— Օրհնեալ է կամքը Աստուծոյ, կը մրմնջէր պառաւ մը քովս ի վեր, մեր ընտանիքները սուրբ մնացին … սուրբ, սուրբ… «տիւշմանը» չկոխեց մեր սեմին վրայ :

Իր մարելու մօտ աչքերը դարձան պատն ի վար կախուած հրացաններուն եւ կարծես ամբողջ իր երկար կեանքին մէջ մութ մնացած բան մը լուսաւորուած ըլլար, մրմնջեց .

— Ըսի ջահիլներուն, նոր հարսերուն եւ աղջիկներուն. ձեր փառքն ու զարդարանքը փոխեցէք, մենք կոյր աշխարհ ենք եկեր, կոյր ենք ապրեր. փեթռտելով հանեցէք ու ձեզմէ հեռու նետեցէք ոսկիի շարքերը, ապարանջանները, մետաքսեայ քօղերը …

Անգամ մըն ալ իր մարած աչքերը դարձուց դէպի պատը :

Ուշադիր ու երկիւղած՝ հոն հաւաքուած կիները մօտիկ կ՚ընէին:

— Ահաւասիկ մեր զարդարանքը, մեր փառքը, մեր «մալը »…

Երբ սենեակէն դուրս ելանք, ընդարձակ սրահին մէջ կրկին հանդիպեցանք թշուառատեսիլ քահանային. ձեռքերը ծալլած կուրծքին վրայ կը պտտէր արկածեալներու մէջ: Մեզ տեսնելուն՝ տխրօրէն ժպտեցաւ ու, իր բախտին համակերպած մարդու հանդարտութեամբ, կեցաւ մէկ կողմ: Իր քով գացինք ու պահ մըն ալ խօսակցեցանք իրեն հետ :

— Եկեղեցին փրկեցինք, ըսաւ քահանան, բայց հիմա անիկա ամբարանոց եղած է. գիւղացիները հունձքերը քաղեցին ու տեղ չունէին դնելու. եկող տարուան սերմնցուն փճացնէ՞ինք, ձմեռուան պաշարը մէջտեղ ձգէ՞ինք… եկեղեցիին դուռները բացի ու ըսի .— «Եկէք, տղաքներ ,եկէք, բերէք ձեր արտերուն օրհնեալ պտուղները. ձեր քրտինքին արդիւնքը… եկեղեցին ձեր տունն է»:

Այս խօսքերէն ետքը, քահանան մեր աչքերուն մէջ կը նայէր վարանոտ տրամադրութիւններով թէ լա՞ւ էր ըրածը, թէ՝ դէ՞չ էր արդեօք: Իր երկդիմութիւնը փարատեցինք մեր ջերմ շնորհաւորութիւններով: Այդ պահուն գոհունակութեան եւ ներքին լայն զգացումի մը հառաչանքը թռաւ իր կուրծքէն. իր չարչրկուած դէմքը պարզուեցաւ . մօրուքը դողդոջեց կուրծքին վրայ, ու աչքերը լեցուեցան վեհանձն յուզումով մը :

— Աղօթքը հոս կ՚ընենք սեղանի մը վըրայ, ըսաւ, մատովը փոքրիկ սեղան մը ցոյց տալով, ժողովուրդը մխիթարելու համար … բայց պատարագ չկայ… Գըլուխը շարժեց, միտքը թափառուն սարսափելի յիշատակներու մէջ. ու իր դեղջուկ քահանայի յատուկ իմաստասիրութեամբը աւելցուց :

— Հոգ չէ, բիւրապատիկ անդամներ Քրիստոսի արիւնը թափեցաւ մեր ամէն մէկ չարչարուած նահատակին արիւնով …Աստուած լուսաւորէ իրենց գերեզմանները եւ անթաղ մեռելներուն հոգիները խաղաղեցնէ :

Մութը արդէն տարածուած էր ամէն կողմ երբ մեկնեցանք դպրոցէն՝ մեզ հիւրընկալող տունը երթալու համար: Մեզի հետեւող թափօրը նուազ ստուար էր, բայց դարձեալ հանդիսաւոր եւ տխուր երեւոյթ մը կուտար մեզի… Դիպուածով մեր դէմ ելլող թուրքեր կը կենային ու երկարօրէն կը նայէին մեր ետեւէն :

Հոս ալ նշմարեցի որ թուրքերը նուազ տխուր երեւոյթ չունէին, կարծես ակամայ ամէնքն ալ, գիտակցաբար թէ անգիտակցաբար, հաղորդակից էին զարհուրելի աղէտին որ անցեր էր երկրին վրայէն :

Գիշերային պայծառ երկինքը կը նշուլէր իր անհամար աստղերով. թարմ հերկուած հողի բուրումնաւէտ արտաշնչում մը հաճելիօրէն կը բարձրանար դէպի մեզ. գեղջկական պարզ ընթրիքէն յետոյ նստած պատշգամին վրայ մտիկ կ՚ընէինք տեղացիները .

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ թերթերը կը գրեն թէ առջի օր նոր ընդհարումներ տեղի ունեցաւ Անգլիացիներու հետ Սուէզի շրջանին մէջ. — Եգիպտական նամակադրոշմներուն վըրայ Բուրգերուն պատկերը պիտի տպուի, Ֆարուքի նկարին տեղ: Նոր նամակադրոշմները շրջաբերութեան պիտի հանուին Յուլիս 23ին: Արդէն Սփինքսի նկարը կ՚երեւայ թղթադրամներուն վրայ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Երիցուհի Ասլանեան, Ա. Ասլանեան եւ իրենց բոլոր պարագաները, Ս. Լուիի, Սէնթ Մարկրիտի, Վալպառէլի թաղականութիւնները, իրենց շնորհակալութիւնները կը յայտնեն Կաթող. պատուիրակ Սերովբէ Ծ. վրդ. Մանուկեանի, Գեր. Զուհաճեան վրդ., քահանայից դասուն, Ազգ. Կեդր. վարչութեան, կազմակերպութիւններու, միութիւններու եւ ամբողջ շրջանիս ժողովուրդին եւ բոլոր անոնց որոնք իրենց ներկայութիւնով եւ զոհողութիւններով յարգեցին ողբացեալ ԲԱԲԿԷՆ ՔԱՀԱՆԱՅ ԱՍԼԱՆԵԱՆԻ յիշատակը:

Այս առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Սէն Լուի Ս. Գէորգ մատուռի թաղ. խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները. — Սէն Լուի Կ. Խաչը երկու հազար ֆրանք, Սէն Ժերոմի թաղ. խորհ. երեք հազար, Տարօն Սալնոյ Ջորի Հայր. միութիւն երեք հազար, Սէնթ Աննի թաղամասէն Ահարոնեանի եւ Կարապետեան ձեռամբ 7500 ֆր., Այրի Տիկին Աւետեան երկու հազար, Նազարէթեան եւ Ա. Աչճեան հազարական, Պուլվար Օտտոյի թաղ. երկու հազար, Արծիւ մարզական միութիւն երկու հազար, Սէն Մարգրիտի թաղ. 25.000, Ն. Սիմոնեան, Պ. Պապուչեան, Պ. Ս. Սուլեան, Ե. Մելքոնեան, Կիւրճեան, Կ. Պուճատեան հազարական ֆրանք:
Պ. Տիրատուրեան, Ն. Դարբինեան, Տ. Մուշեղեան, Յ. Նէվշէրեան, Յ. Պապիկեան, Վ. Եաղճեան, Բ. Փափազեան, Կ. Ինճէեան հազարական ֆրանք:

Ուրիշ նուէրներով ընդհ. գումարը հասաւ 100.380 ֆր., որ անուանացանկերով միասին յանձնուած է Ազգ. Կեդր. վարչութեան, յատկացնելու առ որ անկ է:

Թաղ. խորհուրդ Սէն Լուի

ՍԱՄԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Կը կազմակերպէ իր տարեկան դաշտապարահանդէսը 31 Մայիս, կիրակի ամբողջ օրը Նուազի լը Կրանի գետահայեաց եւ գեղատեսիլ ափերուն վրայ, Օթէլ տը Թուրպիյոնի պարտէզներուն եւ սրահներուն մէջ:

Այս առթիւ կը հրաւիրեն իրենց համակիրները ներկայ ըլլալ ընտանիքով: Ամէն մարդ ազատ է իր նախընտրած ուտելիքը բերելու, իսկ ըմպելիքը պիտի հայթայթուի Միութեան կողմէ:

Երթեւեկի միջոցները ապահովելու եւ խճողումի տեղի չտալու համար, կը խնդրուի կանխաւ արձանագրուիլ Միութեանս կեդրոնը: Հասցէ. —

J. Papazian, 16, Cité Trévise, Paris (9)
Tél. PRO. 41 - 40

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Եկեղեցւոյ Կրթ. Մարմնոյ Պանեէօ Քաշանի հայ դպրոցի տարեկան հանդէսը, Կիրակի, 31 Մայիս, ժամը 2.30ին Քաշանի քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Աշակերտներու կողմէ պիտի ըլլան արտասանութիւն, երգ, պար եւ զանազան անակնկալներ, ղեկավարութեամբ Օր. Բերկրուհի Ծալեանի: Կը հրաւիրուին ծնողները եւ հայ հասարակութիւնը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ
35ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Հ. ՊԱՏՈՒԻՐ ԱԿՈՒԹԵԱՆ

30 Մայիս, Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս

5րդ թաղապետարանի գեղեցիկ սրահին մէջ,

PLACE DU PANTHÉON

Կը նախագահէ՝ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսին Պրոֆ. Վ. ՏՕՏՈՄԵԱՆՑ եւ ՏԻԿԻՆ ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

ՈՒՂԵՐՁՆԵՐ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ. — Կը մասնակցին՝ Օր. Աստղիկ Առաքելեան (երգ), Պ. Պ. Զ. Մելիքեան (ջութակ), Շ. Սարեան (արտասանութիւն), Պ. Գարեգին (թառ), Պ. Քիւփէլեան (երգ), Հայկական եւ կովկասեան պարեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղի պարախումբի կողմէ:

Հայկական նուագ (Պ. Գարեգին եւ Բենօ):

Au piano Janine Cavard — Ճոխ պիւֆէ — Օրքէսթր Կ. ՍԱՐԵԱՆ

Եւրոպական պարեր մինչեւ առաւօտ — Մուտք՝ 150 ֆրանք

Տոմսերը ապահովել Հրանտ Սամուէլ գրատունէն:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Հ.Մ.Ը.Մ.ի, Վասպուրականի Հայր. Միութեան եւ Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան:

Այս շաբաթ ժամը 20.30էն մինչեւ առաւօտեան 4, քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Պատուոյ նախագահութեամբ քաղաքապետ՝ Hussel
Կը խօսի ընկեր Bertet
Երեսփոխան (Իզէրի) եւ խմբագիր Տօֆինէ Լիպէրէի:

Կը նախագահէ ընկերուհի ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ:

Կը խօսին ընկերներ Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ եւ Ժ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ (Փարիզէն):

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Հայկական եւ կովկասեան պարեր տոհմիկ տարազներով, Կապոյտ Խաչի Սանուհիներու կողմէ: Պիտի երգեն Տիկին ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ եւ Արաքս երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Հ. Յ. ԼԵՒՈՆԵԱՆԻ:

Արտասանութիւններ:

Հանդէսէն վերջ եւրոպական պար նուագախումբով: Մուտքը ազատ է:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 7ին:
Ժամը 15էն կէս գիշեր, Ռէփուպլիքէններու սրահը, 16 Ռիւ Ժ. Պ. Տավիտ:
Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

30 Մայիս, շաբաթ երեկոյեան, Օրլոժի սրահը, 143 Քուր Լաֆայէթ:

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ազգ. Միութեան, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի:

Կը նախագահէ Ն. ՄՈՄՃԵԱՆ
Կը խօսին ընկեր Հ. ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ
Ընկերվարական ներկայացուցիչը՝ քաղաքացի ՎԱԼԱՆՍ եւ ընկեր ՀՐԱՉ ՏԱՄՆԱՊԵՏԵԱՆ:

Ուղերձ Ազգ. Միութեան կողմէ:
Գեղարուեստական ճոխ բաժին. — Նըւագ, երգ, արտասանութիւն եւն.:
Մուտքը ազատ է:

Յաջորդ օրը, կիրակի, խնջոյք Ցոյներու սրահը, ժամը 16էն 22, ռիւ Պռնֆուա թիւ 5:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի:

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին, քաղաքապետարանի սրահին էջ:
»ը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, նուագ, կովկասեան պար եւ զաւեշտ մը, ղեկավարութեամբ Պ. ՔԷՓԷՆԷԿԵԱՆԻ (Ռոմանէն): Մուտքը ազատ է

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 14ին:

ՀԱՅ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ
Զ. Ո. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՏՕՆԷ

31 Մայիս, Կիրակի, ժամը 3ին

Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ

24 րիւ Սէն Վիկթօր, Փարիզ (5)

Հովանաւորութեամբ բնակչութեան նախարարին: Նախագահութեամբ նախկին նախարար Տօքթ. ԼԱՖԷՅԻ:

ԿԸ խօսին ՖՐԵՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ եւ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին. — Զինուորական նուագախումբը, Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ), Օր. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ, Պ. Պ. ԽԱԽԱՄԵԱՆ եւ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ (երգ), Պ. ԼԸԿԷՅ (ջութակ), Օր. ՌԵԺԻՆԱ ՕՀԱՆ (Օփերա Քոմիքէն) (պար), մասնակցութեամբ Թառխտ ԳԱՐԵԳԻՆԻՆ: Օր.ներ ՀՕՆԱ եւ ՊԷԱԹՐԻՍ ՊԱԼՃԵԱՆ, երկու հայածին Մարթինիքցիներ իրենց երգերով, եւ պարերով առաջին անգամ Հայ բեմերուն վրայ: Պ. ՔԼՕՏ ՏԻՒԲԻՒԻ, ռատիոյի եւ «տիսք»երու վարպետը իր հմայիչ երգերով, եւն:

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Les Petits Chanteurs de Bondy

Կը մասնակցի՝

60 հոգինոց տասը տարեկան ֆրանսացի աղջնակներէ կազմուած ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ, եւ ուրիշ անակնկալներ:

Տոմսերու գիներն են՝ 100 եւ 150 ֆր.: Այժմէն կրնաք հայթայթել Հայկ. գրատուններէն, իսկ հանդէսի օրը սրահի դուռնէն: "

ՖԱՌԻՍՏԻ ՊԱՐԱԽԱՂԸ (ՊԱԼԷ) ՊՈՆՏԻԻ «Փոքր երգիչներ»ուն կողմէ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ.ի ՏԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, Րէժան սրճարանի վերնայարկը: (Մեթրօ Քատէ): Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՓԱՐԻԶ. — Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը, այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ: Կը խօսի Պ. Միհրան Միրզայեան: Նիւթը՝ »Մարզանքը, ծագումէն մինչեւ այսօր»: Հայերէնի դասերը ժամը 20.15ին:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ. — Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ. — Հ.Յ.Դ. Անտօք ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, մատուռին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ Տիկնանց յանձնախումբին հայերէնի մրցումը այսօր, հինգշաբթի, ժամը 17ին, Միութեան կեդրոնին մէջ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Լէ զ՚Օլիվ Մարկրիտ (Մարսէյլ) դպրոցին հանդէսը, կիրակի 14 Յունիս, կէսօրէ վերջ, Պոմոնի եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ կը հրաւիրուի Պ. Հըրաչեայ Պէրպէրեան: (Կամ ծանօթներէ կը խնդրուի հասցէն հաղորդել մեզի):

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Ազգ. տան մէջ: Դասախօսն է Տիկ. Է. Բիւզանդ, նիւթունենալով Եղիշէ Չարենցի «Երկիր Նայիրի» վէպը: Մուտքը ազատ է:

ՍԵՒՐԻ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ Տիկնանց Միութեան հանդէսը՝ այս կիրակի ժամը16էն 22 դպրոցին «Մ. Պէշիկթաշլեան - Գ. Ալէմշահ» սրահին մէջ: 26 ռիւ Թրօյօն, մէթրօ Փօն տը Սէվր:

ՎԻԷՆԻ Կապ. Խաչի վարչութիւնը շընորհակալութեամբ ստացած է Պ. Հայկազ Մուրատեանի (Վիէն) ընդ Օր. Լուսիա Յովհաննէսեանի (Նովիլ) նշանախօսութեան առթիւ հետեւեալ նուէրները, ի նըպաստ իր դպրոցներուն. — Տէր եւ Տիկին Յովհաննէսեան հազար ֆրանք, Նովիլէն, Տէր եւ Տիկին Մուրատեան 2000 ֆրանք, Վիէնէն, Տէր եւ Տիկին Մուրատեան 500 ֆրանք, Նովիլէն, Տէր եւ Տիկին Բարսեղեան 500 ֆրանք Պոոնէն, Տէր եւ Տիկին Խաչիկեան 500 ֆրանք Լիոնէն, Տէր եւ Տիկին Վարժապետեան 500 ֆրանք Մոնշայէն: ընդհ. գումար հինգ հազար ֆր.:

« ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ » Ի

Դաշտագնացութիւն – զբօսանքը դէպի վերսայլ

Այս կիրակի, ժամը 10ին:
Կառախումբ Էնվալիտէն: Կը խնդրուի ժամանակին հաւաքուիլ կայարանը:
Կը հրաւիրուին համակիրները: Ուտելիքը միասին բերել:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 R.C.Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris 9e
Tél. : PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք : ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՈՒՐԲԱԹ 29 ՄԱՅԻՍ • VENDREDI 29 MAI 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7077 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2488

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳԱՅԼԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

★

Դուն քուն, թշնամին արթուն :

Օրն ի բուն խաղ մը կը սարքէ : Առասպելներ կը հիւսէ : Մթնոլորտ կը ստեղծէ :

Եթէ ուղղակի չգործէ, սեւ հոգիներ կը վարձէ եւ ինք հեռուէն քրքիջներ կ'արձակէ, չարախինդ :

Երբեմն ալ սուտ-քուն կ'ըլլայ :

Այդ պարագային անգամ, կրնայ քեզ քնացնել կամ ընդոստ արթնցնել :

Ի՛նչ թանկագին պատեհութիւն իրեն համար, երբ դուն թմրած ես, կամ ներքին վէճերով զբաղած : Երբ ոտքդ գետնէն կտրած է կամ աչքերդ պղտոր կը տեսնեն :

Այս խորհրդածութիւններն եկան գրչի տակ, երբ կարդացինք հետեւեալ պատմութիւնը, որ թարգմանուած է Դամասկոսի «Էլ Պինա» թերթէն.

— « Սուրիոյ, Լիբանանի, Յորդանանի եւ Իրաքի Հայերը այսօր ուրբաթ, կը տօնեն ապրիլ 24ի սգատօնը : Այս այն թուականն է ուր Թուրքերը ջարդեցին Հայերը» :

Ուրկէ՛ ուր, արաբական թերթը այս անմեղ լուրին կցեր է գայլի պատմութիւն մը.

— « Կ'իմանանք թէ Քանատայի կառավարութիւնը հողեր տրամադրած է Հայերուն, ինչպէս եւ նիւթական օգնութիւններ, որպէսզի նոր հայրենիք մը կառուցանեն Քանատայի մէջ :

Կը սպասուի որ արաբական աշխարհի մէջ ապրող Հայերը Քանատա գաղթեն յառաջիկայ քանի մը ամիսներու ընթացքին, իրենց նոր հայրենիքը հիմնելու համար հոն» :

Հալէպի «Աճա էլ Ճէտիտ» լրագիրն ալ տուած է նոյն լուրը, քիչ մը համառօտելով :

Հալէպի հայերէն թերթերը զայն թարգմանած են իբրեւ զուարճալիք, տալով արժանի պատասխանը :

Բայց, կը թուի թէ ամէն բան պարզ չէ տակաւին :

Ապրիլ 25ին, «Աճա էլ Ճէտիտ»ի թղթակիցը կը գրէ Դամասկոսէն.

— « Հայերը մեծ խանդավառութեամբ ողջունեցին այս լուրը եւ Դամասկոսի ազգ. առաջնորդարանին հրաւէրին վրայ ուրբաթ օր փակեցին իրենց խանութները, փառք տալու համար Աստուծոյ որ նոր հայրենիք մը կը շնորհէ իրենց » :

Սուտով սուտ, ինչպէս ամբողջ պատմութիւնը :

Դամասկոսի ազգ. առաջնորդարանը պատուիրած էր խանութներն փակել Ապրիլ 11–24ի տարեդարձին առթիւ :

Այդ պատուէրը տրուած էր, նաեւ, Հալէպի եւ Պէյրութի մէջ : (Այս տարի Լիբանի մէջ ալ փորձուեցաւ, նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան) :

Դամասկոսի ազգ. առաջնորդարանը իր զեկոյցին մէջ կ'ըսէր թէ «կ'ուզեն նոր դաւադրութիւն մը սարքել մեր ժողովուրդի գլխուն» :

Ոչ մէկ տարակոյս այդ մասին :

Հալէպի վերջին թղթաբերը ստացած չենք տակաւին : Այնպէս որ, տեղեկութիւն չունինք թէ ինչպէս վերջացած է այս քնարեր առասպելը :

Ամէն պարագայի մէջ, ուշագրաւ է որ այս ձախաւեր այլ գարշելի քսութիւնը կը սահեցնեն ճիշդ այն պահուն երբ միջազգային մամուլը լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւի Միջին Արեւելքի եւ մասնաւորաբար Սուրիոյ անցուդարձին :

Դարձեալ գործի վրայ են դաւադիր հոսանքներ եւ դիմակաւոր գործակալներ, առանց ազգի խարութեան :

Անոնք փոքրամասնութեանց խնդիրն ալ կը չարափոխեն, ջուրերը պղտորելու եւ յարաբերութիւնները լարելու համար :

Այո, դուն քուն, թշնամին արթուն :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԸ ՏԱՊԱԼԵՑ ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ

•

ՓՈԼ ՌԵՆՕ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷՐ ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ՎԵՐԱՔՆՆԵԼ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ. — ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ՄԵՐԺԵՑ ՎԱՒԵՐԱՑՆԵԼ ԻՐ ՊԱՇՏՕՆԸ, 235Ի ԴԷՄ 276 ՁԱՅՆՈՎ — « ՄԵՆՔ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՀԻՒԱՆԴ ՄԱՐԴՆ ԵՆՔ » :

Ազգ. ժողովը երէկ առտու ժամը 2.50ին մերժեց վաւերացնել Պ. Փոլ Ռենոյի պաշտօնը, իբրեւ նոր վարչապետ : Արդէն կը նախատեսուէր այս ելքը, նկատի առնելով նոր թեկնածուին յայտարարութիւնը, որ հրատարակուած էր իրիկուան թերթերուն մէջ : Պ. Փոլ Ռենօ կարգ մը արմատական բարենորոգումներ կամ փոփոխութիւններ կ'առաջարկէր, որպէս զի կարենայ հաստատուն կառավարութիւն մը կազմել : Իր ամէնէն ծանրակշիռ պայմանն էր սահմանադրութեան անմիջական վերաքննութիւնը (նոյն իսկ մէկ շաբաթէն) : Այս առթիւ օրինագիծ մըն ալ յանձնած էր դիւանին : Իր գլխաւոր առաջարկն էր լուծել Ազգ. ժողովը, եթէ կառավարութիւն մը տապալէր 18 ամսուան գոյութենէ մը ետք :

Յայտարարութիւնը պարզելով Ֆրանսայի ելմտական, տնտեսական եւ քաղաքական կացութիւնը, դիտել կուտար թէ 1953ի բացը 804 միլիառ ֆրանքի կը հասնի : Հրաժարեալ կառավարութիւնը 730 միլիառի իջեցուցած էր այս գումարը, բայց, իր կարծիքով, բացը կրնայ հազար միլիառի հասնիլ 1954ին :

Բաղդատելով Ֆրանսայի ներկայ կացութիւնը 1789ի հետ, Պ. Փոլ Ռենօ կը շեշտէր թէ այսօր զեղծումները աւելի ծանր են, վասնզի «կապուած եւ կարծես հիւսուած են մեր տնտեսական կեանքին հետ : Շատերու ապրուստի մակարդակը շատ համեստ է. ուրիշներու մակարդակը չափազանց բարձր : Ամէն պարագայի մէջ, իբրեւ ընդհանուր երեւոյթ, երկրին ապրուստի մակարդակը արուեստակեալ է եւ դեռ պիտի իջնէ, եթէ արտաքին օգնութիւն չստանանք : Արտադրութեան երկու ճակատներու վրայ, ճարտարարուեստական եւ հողագործական, մենք միջոցներ ունինք շահելու, մինչդեռ կը կորսնցնենք » :

Պատճառները բացատրելէ վերջ, Պ. Փոլ Ռենօ դիտել կուտար թէ Գերմանիան 437 հազար բնակարաններ շինած է անցեալ տարի, մէկ տարուան մէջ, իսկ Ֆրանսան՝ միայն 80.000 : «Մենք միջոցներ ունինք շարք-շարք տուներ շինելու, ինչպէս ինքնաշարժներ կը շինեն : Որպէսզի Ֆրանսա ոտքի կանգնի, անհրաժեշտ է որ իր դրամը հաստատուն վիճակ մը ունենայ : Առողջ դրամ մը թէ զարկ կուտայ արտադրութեան եւ թէ կը սանձէ զեղծումները : Կառավարութեան գործը պիտի ըլլայ ոչ միայն վերակազմել տնտեսութիւնը, ելեւմուտքը, փրկել դրամը, այլեւ վարչաձեւը : Հանրապետութիւնը անկարգապահութիւն չի նշանակեր, ոչ ալ խախուտ նախարարութիւն, ելմտական անկարգութիւն եւ տնտեսական անկում : Այլ կը նշանակէ ֆրանսական ազգին մեծութիւնը, վեհանձնութիւն եւ ընկերային արդարութիւն » :

Յայտարարութիւնը կը շօշափէր նաեւ արտաքին խնդիրներ, — միացեալ Եւրոպա, միջազգային բանակցութիւններ, Երեք Մեծերու յառաջիկայ խորհրդաժողովը Պերմուտեան կղզիներուն մէջ եւն. :

«ՈՉ ԻՍԿ 18 ՕՐ, ԿԱՄ 18 ԺԱՄ»

Յայտարարութեան ընթերցումէն ետք, կարգ մը չափաւոր խմբակցութեանց ներկայացուցիչները որոշեցին թեր քուէարկել : Յետոյ խօսք առաւ ընկերվարական կուսակցութեան ներկայացուցիչը, Պ. Լիւսի, որ խստօրէն քննադատեց Պ. Ռենոյի առաջարկները եւ մասնաւորաբար Սահմանադրութեան վերաքննութեան պահանջը, որուն վրայ կը պնդէր թեկնածուն, կառավարութիւնը կազմելու համար : Պ. Լիւսի դիտել տուաւ թէ Պ. Փոլ Ռենօ լիազօրութիւն կը պահանջէ, իր ուզածին պէս վարուելու համար խորհրդարանին հետ, որ տակաւին երեք տարի ունի եւ որ արդէն չորս վարչապետներ տապալած է : Եւ յայտարարեց, ջերմ ծափերու մէջ.

— « Մենք տրամադիր չենք մասնաւոր իրաւասութիւններ տալու ձեզի ոչ 18 ամսուան, ոչ 18 օրուան, ոչ ալ 18 ժամուան համար » :

Միւս խմբակցութիւններն ալ իրենց տեսակէտները յայտնեցին, թեր ու դէմ կամ որոշ վերապահումներով : Արմատական կուսակցութիւնը համաձայն էր սահմանադրութեան վերաքննութեան : Կէս գիշերը շատոնց անցած էր, եւ վիճաբանութիւնները տակաւին կը շարունակուէին : Նախկին նախարար Փիէռ Քոթ քննադատելով թեկնածուին առաջարկները, դիտել տուաւ թէ «Պ. Ռենօ կը նմանի մարդու մը որ իր արհեստը ի գործ դնելէ, իր վարչապետի պարտականութիւնը կատարելէ առաջ կը պահանջէ որ իր ծրագիրներն ընդունուին» : Իր կարծիքով, հակասահմանադրական է Պ. Ռենոյի դրած պայմանը : Այս վերջինը պատասխանեց քննադատութեանց եւ շարք մը հարցումներու, եւ ի վերջոյ, առտուան ժամը 2.50ին, բացուեցաւ քուէտուփը : Թեկնածուն կը պարտուէր 235ի դէմ 276 ձայնով :

ԱՆԳԱՐԱՅԻ ԱԽՈՐԺԱԿԸ ԲԱՑԱՌԻԾ Է

•

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին այցելութեան առթիւ, Անգարայէն կը հեռագրեն թէ Թուրքիոյ վարիչները մասնաւորապէս խնդրած են փութացնել Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան կազմակերպումը : Իրենց գլխաւոր պատճառաբանութիւնը այն է թէ ներկայ պառակտումներուն կամ տկարութեան մէջ, գրեթէ միայն եւ ամբողջովին Թուրքիոյ վրայ կ'իյնայ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան հոգը : Անգարայի վարիչները շատ ծանր կը գտնեն այս բեռը, հետեւաբար կ'ուզեն որ արեւմտեան պետութիւնները անմիջական միջոցներ ձեռք առնեն, զայն թեթեւցնելու համար : Այս առթիւ դիտել կուտան թէ՝ եթէ արեւելքէն հակառակորդ մը այս պահուն յարձակի Միջին Արեւելքի վրայ, յառաջ խաղալով դէպի Միջերկրական, ոչ մէկ արգելք պիտի գտնէ իր դիմացը, բաց ի Իսրայէլի բանակէն որ պիտի ջանայ չէզոքանալ, պիտի գտնէ նաեւ անգլ. զօրամասերը Սուէզի շրջանին մէջ, բայց ամբողջ Միջին Արեւելքի գրաւումէն վերջ : Այն ատեն դիմադրութեան ամբողջ բեռը պիտի իյնայ թրքական բանակին վրայ,—միակ ուժ՝ իրանեան լեռնադաշտէն սպառնացող թշնամի զօրամասերուն դիմաց :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Թուրքիոյ վարիչները վճռած են դիմադրել այդ տեսակ յարձակման մը. բայց կ'ուզեն որ ուրիշ ուժեր ալ գործակցին միաժամանակ, այլապէս Թուրքիան կրնայ պաշարուիլ :

Այս ռազմագիտական պահանջներէն զատ, Անգարայի վարիչները բացատրած են թէ Թուրքիոյ տրամադրուած ռազմական եւ տնտեսական օգնութիւնը շատ վար կը մնայ ուրիշ երկիրներու վայելած աջակցութենէն, թէ իրենք միջոցներ չունին գլուխ հանելու հանրօգուտ շինութիւնները :

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

Ո՞ՒՐ, Ե՞ՐԲ, Ի՞ՆՉՊԷՍ

Այս հարցումը կ'ուղղեն երկու պաշտօնակիցներ, «Նայիրի» շաբաթաթերթը եւ «Յուսաբեր» :

Երեւանի «Սովետական Հայաստան» ամսագիրը 1953ի Բ. թիւով երիտասարդ բանաստեղծի մը մահը կը ծանուցանէ պատահաբար : «Ի միջի այլոց» :

Կարդացէք եւ իմացէք.

— « *Հայպետհրատը «Երգեր» խորագրի տակ խնամքով ու ճաշակով լոյս է ընծայել Անդրանիկ Թէրզեանի ստեղծագործութիւնների ժողովածու, որ լաւագոյն յուշարձանն է երիտասարդ բանաստեղծի պայծառ յիշատակին* » :

Ուրեմն, տղան մեռեր է :

Այս առթիւ, կենսագրական տեղեկութիւն մը.

— « *Երիտասարդ բանաստեղծ Անդրանիկ Թէրզեանը ծնուել է Հալէպում (Սիրիա), 1927 թուականին : Աւարտել է տեղին միջնակարգ դպրոցը. իսկ 1946 թուականին ներգաղթել է Սովետական Հայաստան* » :

Իր ստեղծագործութեանց մասին խօսելէ վերջ, թերթը կ'աւելցնէ, նորէն միջանկեալ.

— « *Անժամանակ մահը կտրեց երիտասարդ, տաղանդաւոր բանաստեղծի կեանքի թելը, մի կեանք որ դեռ շատ բան ունէր ասելու սովետահայ ընթերցողին* » :

Արդ, ե՞րբ, ո՞ւր եւ ի՞նչպէս մեռած է այս երիտասարդը : Եւ ինչո՞ւ այսպէս պատահաբար կը հաղորդեն մահը :

Պէյրութի «*Այգ*» օրաթերթը գրած էր թէ Ա. Թէրզեան զոհ գացած է ինքնաշարժի արկածի մը, Մոսկուայի մէջ :

«*Նայիրի*» շաբաթաթերթին խմբագիրը, որ ողբացեալ բանաստեղծին ուսուցիչը եղած է Հալէպի մէջ, վիճելի գտնելով այս պարագան, բացատրութիւն կը պահանջէ :

Իր պրպտումներուն համաձայն, «Անդրանիկ Թէրզեանի մահը կրնա՛յ եւ առաջացած ըլլալ անխոստովանելի պարագաներու տակ» :

Չեմ գիտեր, կարելի պիտի ըլլա՞յ լուսաբանել այս ողբերգութիւնը, ուրիշ այնքան եղերական գաղտնիքներու հետ :

ՎԱՀԷ

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Պատիւ ունեցանք մեր խմբագրատան մէջ ընդունելու Տիկին Ժանին Մէյը, հեղինակ եւ անդամ Ֆրանսացի Գրողներու Միութեան : Տիկինը, Ֆրանսուհի եւ Ամերիկա հաստատուած, կինն է բանաստեղծ Պ. Յ. Անտոնեանի եւ սահուն հայերէն կը խօսի :

Խմբագրատուն այցելեցին, նաեւ Արաքս Տէր Ոսկի, Պրիւսէլի տաղանդաւոր նկարչուհին, եւ Պ. Յարութիւն Մինասեան, իրանահայ նկարիչը : Այս վերջինը, որ վերջին ամիսներու ընթացքին նկարահանդէսներ սարքած էր Միջին Արեւելքի մէջ, ատեն մը Փարիզ մնալէ ետք պիտի մեկնի Ամերիկա :

ՉՈՐՍ ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ *ձերբակալման եւ գնդակահարման մասին Մոսկուա զեկոյց մը հրատարակեց, որ կ'ըսէ թէԱմերիկացիները լրտեսական վարժարաններ հաստատած են արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ : Զեկոյցին համաձայն, 4 ամբաստանեալները ամէն բան խոստովանած են : Ըսեր են թէ «հրահանգուած էր խորհրդային անձնագիրներ ճարել ամէն գնով, նոյն իսկ սովետ քաղաքացիներ սպաննելով, Քիեւ եւ Օտեսա երթալու եւ լրտեսական կապեր հաստատելու համար» : Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը «սովորական առասպելներ» կը նկատէ այս վերագրումները :*

4000 ՓԱԽՍՏԱԿԱՆՆԵՐ *Պերլինի արեւմտեան շրջանը ապաստանեցան մայիս 27ին, ռուսական շրջանէն :*

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԸ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ

●

ՊԷՅՐՈՒԹ, (Յատուկ) — Մինչեւ այս տողերուն լոյս տեսնելը, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Տըլըս, վերադարձած կ'ըլլայ Ուաշինկթըն, իր կայծակնաթեւ ճամբորդութենէն։

Արագաշարժութեան տեսակէտով ամէնուն զարմանք պատճառեց այս ճամբորդութիւնը, այն ալ քննական – ուսումնասիրական առաքելութեամբ։ Այցելել Մերձաւոր եւ Միջին Արեւելքի տասնեակ մը երկիրները, հանդիպումներ եւ խորհրդակցութիւններ ունենալ այդ երկիրներու բոլոր կարեւոր տիրական դէմքերուն հետ, տեսակէտներ լսել եւ արձանագրել, ընդամէնը 16 – 17 օրուան մէջ, իրապէս որ զարմանալի եւ աննախընթաց գործ է։ Այն ալ մէկու մը կողմէ, իբրեւ ամէնէն լիազօրեալ ներկայացուցիչը պետութեան մը, որ առաջին անգամ ըլլալով իր արտաքին նախարարը կը ղրկէր աշխարհի այս կողմերը։

Պ. Տըլըս այս շողեպլնդ ու յոգնեցուցիչ ճամբորդութիւնը յանձն առաւ, որպէսզի կարենայ «առաջին ձեռքի» տեղեկութիւններ քաղել իր անցած ճամբաներէն։ Աչքերովը տեսնել եւ ականջներովը լսել այն բոլորը, զորս ամերիկեան դեսպանները պարբերաբար եւ ի պաշտօնէ տեղեկացուցած են իրենց կառավարութեան։ Այլեւ, բարձրաստիճան պաշտօնատարի իր ներկայութեամբ ցոյց տալ Մերձ. արեւելեան եւ յատկապէս արաբական երկիրներուն, թէ որքան սուր է Մ. Նահանգներու հետաքրքրութիւնը իրենց հանդէպ, մասնաւորապէս ներկայ պարագաներուն մէջ։

Ի հարկէ Նախագահ Այզընհաուըրի եւ իր անմիջական շրջապատին գաղտնիքը պիտի մնան այն տպաւորութիւններն ու տեղեկութիւնները, զորս Պ. Տըլըս պիտի պարզէ իր վերադարձին։ Մամուլը եւ հետեւաբար միջազգային աշխարհը պիտի գիտնան միայն այն, ինչ որ պիտի արտօնուի գիտնալ նախարարական յայտարարութեանց կամ լրագրական ասուլիսներու միջոցով։ Մնացածը ցոյց պիտի տան կեանքն ու ժամանակը։

Բայց, ինչ որ Մերձաւոր եւ Միջին Արեւելքի մէջ ապրողները տեսան ու լսեցին այս կարեւոր ճամբորդութեան առթիւ, արդէն իսկ պիտի բաւէ գիտնալու համար, թէ Պ. Տըլըս լաւ ու խանդավառ տպաւորութիւններով չվերադարձաւ իր այս սրաթռիչ պտոյտէն։ Կարելի է ըսել նոյնիսկ թէ, արաբական երկիրներու մէջ մանաւանդ, պտոյտը եղաւ անախորժ ու նեղացուցիչ։ Նախարարը իր դիմացը գտաւ Մ. Նահանգներու եւ անոր միջին – արեւելեան քաղաքականութեան դէմ ծառացած արաբական աշխարհ մը, երբեմն զուսպ եւ երբեմն կրակոտ իր արտայայտութեանց մէջ։ Գտաւ այդ աշխարհը, միացեալ ճակատով եւ միացեալ համարաբական պահանջներով։

Այդպէս ալ պիտի ըլլար, որովհետեւ իրենց այժմու քաղաքականութեամբ, Մ. Նահանգները, ըստ համարաբական հանրային կարծիքին, պետական շրջանակներուն եւ մամուլին, կողմ են այն քանի մը կենսական հարցերու մէջ, որոնք կը յուզեն արաբական աշխարհը։ Ու կողմ՝ հակարաբական դիրքով։

Կողմ կը համարուին, որովհետեւ կը պաշտպանեն բրիտանական տեսակէտը, Սուէզի Ջրանցքի գրաւումը շարունակելու հարցին մէջ։

Որովհետեւ առանց արաբական պահանջներուն ընթացք տալու, կ'ուզեն Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան դաշինք մը փաթթել Արաբներու վզին, Անգլիոյ գործակցութեամբ։

Կողմ կը սեպուին, մասնաւորապէս Իսրայէլին ընծայած աջակցութեանց ու քաջալերանքին պատճառով, ի վնաս արաբական շահերուն եւ ապահովութեան։ Այն Իսրայէլին, որ կ'անտեսէ ՄԱԿի որոշումները Պաղեստինի բաժանման մասին, որ գրաւած է Երուսաղէմին կէսը, կը մերժէ ներս առնել հարիւր հազարաւոր Արաբներ եւ, հակառակ երկրի սահմանափակ տարողութեան, աշխարհի ամէն կողմերէն Հրեաներ կը փոխադրէ, զօրանալու համար։ Այս հարցին մէջ մանաւանդ մէկ հիմնական տեսակէտ ունին բոլոր Արաբները։ Անոնց համոզումով Իսրայէլը Իսրայէլ դարձնողը եղաւ բացառապէս Ամերիկան։ Տրամադրեց անոր դրամական եւ զինական ամէն կարգի աջակցութիւն, լայնօրէն։

Բոլոր այս իրողութիւնները կը հաստատեն, թէ Մ. Նահանգները, Թրումընի իշխանութեան օրով մանաւանդ, մշակեցին եթէ ոչ հակարաբական, գէթ արաբական աշխարհին համար անհաճոյ եւ անհանդուրժելի քաղաքականութիւն մը։ Փորձեցին անշուշտ, միաժամանակ, եւ յատկապէս «4րդ կէտի» օժանդակութիւններով սիրաշահիլ նաեւ Արաբները, բայց եւ այնպէս, իրենց նախասիրութիւնը միշտ ալ հակեցաւ Իսրայէլի կողմը։ Այս պատճառով ալ, բոլոր Արաբները, մէկ բերան, ըսին Պ. Տըլըսին. — «Եթէ կու գաք ձեր այս տրամադրութիւններով եւ այս պայմաններու մէջ հաշտեցնելու մեզ Իսրայէլին հետ, չենք հաշտուիր, մինչեւ որ գոհացում չտրուի մեր արդար եւ օրինաւոր պահանջներուն»։

Ու դարձեալ, բոլորը միակամ կանգնեցան Եգիպտոսի կողքին եւ պահանջեցին առանց որեւէ պայմանի պարպումը Սուէզի Ջրանցքին, բրիտանական ուժերէն։ Կարգ մը երկիրներ, նոյնիսկ, աւելի ընդլայնելով իրենց պահանջներու շրջանակը, առաջ քշեցին նաեւ ափրիկեան ուրիշ երկիրներու ինքնորոշման իրաւունքը։

Ահա, համարաբական այս հոգեվիճակին մէջ Պ. Տըլըս ճեղքեց արաբական աշխարհը եւ վերադարձաւ իր երկիրը։ Մեծ կարեւորութիւն պիտի ներկայացնէ այս պտոյտը այն իմաստով, որ այսուհետեւ Նախագահ Այզընհաուըր ինչ որոշումներ ալ տայ արաբական երկիրներու մասին, իր դիրքն ու որոշումները պիտի ըլլան վերջնական եւ ըստ այնմ պիտի գնահատուին կամ մերժուին Արաբներու կողմէ։

Նախագահ Այզընհաուըրին, ուրեմն, իբրեւ նորահաստատ ամերիկեան իշխանութիւն, կը ներկայանայ առաջին ու վերջին պատեհութիւնը, սիրաշահելու կամ թշնամացնելու համար Արաբները։ Երկու պարագաներուն ալ, հակազդեցութիւնը պիտի ըլլայ ուժեղ, աշխարհի այս մասին մէջ։

Սպասել պէտք է քիչ մը տեսնելու համար, թէ դէպի որ կողմը պիտի հակի ամերիկեան նժարը։

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

●

Համազգային Ընկերութեան հերթական լսարանը տեղի ունեցաւ Մայիս 15ին, Ազգ. Տան սրահին մէջ։

Դասախօսն էր Մարսիլիոյ մասնաճիւղի նախագահը, ծանօթ գրագէտ Պ. Կ. Փօլատեան, որ նիւթ ընտրած էր «Գերիրապաշտութիւնը»։

Նախագահը Պ. Պարսամեան ներկայացնելով դասախօսը, յայտնեց թէ գերիրապաշտութիւնը դպրոց մըն է որ 1919ին հիմնուեցաւ Ֆրանսայի մէջ իբրեւ բողոքի ցոյց զանազան դպրոցներու դէմ։

Կ. Փօլատեան — «Ոչ միայն Ֆրանսական, այլ ընդհանուր ազգերու գրականութեանց մէջ, գերիրապաշտութիւնը քսաներորդ դարու ամէնէն կարեւոր շարժումն է։ Առաջին համաշխարհային պատերազմի վաղորդայնին էր որ ստեղծուեցաւ այս շարժումը խումբ մը տաղանդաւոր եւ ըմբոստ տղոց կողմէ եւ կը ձգտէր մարդկային մտածումը հիմնական յեղաշրջման ենթարկել։ Այս շարժումը կրնայ ներշնչման աղբիւր ծառայել ժամանակին հետ քալել ուզող հայ գրականութեան համար։ Անտրէ Պրըթօն, Լուի Արակօն, եւ Ֆիլիփ Սուփօ հիմնեցին գերիրապաշտ դպրոցը 1919ին եւ իրենց առաջին թերթը կը կոչուէր «Լիթերաթիւռ»։ Գերիրապաշտութիւնը իր սկզբնական շրջանին կատաղի ընդվզում մըն էր գոյութիւն ունեցող ընկերային կարգ ու սարքին, գրականութեան, արուեստին, կրօնքին, օրէնքներուն, իշխանութեան եւայլն դէմ։ Պատերազմի սարսափէն ազատած երիտասարդներ, խելագար՝ հոսած արիւնէն, հոգեպէս վիրաւոր, ոչ մէկ բանի հաւատ կ'ընծայէին, ոչ մէկ բանի կը հանդուրժէին, հինը քանդելու եւ նոր աշխարհ մը ստեղծելու աննահանջ կամքով հրապարակ նետուած էին։ Կը կազմէին հրապարակային գայթակղալից դատավարութիւններ, կը դատէին ընկերութեան ամէնէն ականաւոր դէմքերը իբրեւ դաւաճան։ Կը դատապարտէին Մօրիս Պարէսը, Պապը, եւ բոլորին առջեւ բեմի վրայ կ'ածիլէին անոր մօրուքը։ 1924ին Անաթօլ Ֆրանսի մահուան առթիւ հրապարակ կը հանեն տետրակ մը ուր ի մէջ այլոց գրուած է հետեւեալը. — «Պէտք է Սէն գետը նետել այդ դիակը եւ ոչ թէ թաղել հողին մէջ, որովհետեւ անոր փոշին կրնայ ապականել մեր շնչած օդը»։

Կ'որոշեն բոլոր մեծ մարդոց մասին իրենց կարծիքը ներկայացնել հասարակութեան, ուր մառեշալ Ֆօշ կը ստանայ ամէնէն տկար նիշը։

Գերիրապաշտները մեզի բերին այն նորութիւնը թէ իրականութեան եւ երազի միացումով միայն կարելի է հասնիլ աւելի բացարձակ իրականութեան մը, ուրկէ ստացան իրենց անունը՝ Գերիրապաշտ։ Կը սկսին իրենց տարօրինակ փորձերը, կը հաւաքուէին գիշերները ընդհանրապէս Պրըթօնի տունը եւ կը ստեղծէին հաւաքական հիպնոսացումի վիճակ մը։ Այդ անգիտակից, կէս քուն կէս արթուն վիճակի մէջ իւրաքանչիւրը կը սկսէր խօսիլ ու գրել եւ այդ գրուածքները կը կոչուէին էքրիթիւր օթօմաթիք։ Պէտք է խոստովանիլ որ լաւագոյն կտորներ կան այդ ձեւով գրուածներուն մէջ։

Սակայն 1925ին վերջ կու տան իրենց խառնակ փորձերուն, որովհետեւ զառանցանքի եւ խելագարութեան տանող մթնոլորտը կը սկսի վտանգաւոր դառնալ։ Այդ թուականէն վերջ կը բացուի բեղուն շրջան մը ու կը հրատարակեն իրենց նոր թերթը, Րէվօլիւսիօն Սիւռռէալիստ, կը հրատարակեն գիրքեր եւ կը սկսին հիմնաւորել իրենց տեսաբանութիւնը։

Ճիշդ է որ գերիրապաշտները բանաստեղծութիւնը կը հասցնէին իր ամէնէն անտրամաբանական սահմանին, բայց բոլոր ծայրայեղութիւնները կ'իյնան ժամանակին հետ, եւ այսօր որոշապէս կարելի է ըսել թէ գերիրապաշտութիւնը մեծապէս յեղաշրջեց Ֆրանսական բանաստեղծութիւնը։ Նախապէս բանաստեղծը կը մեկնէր վերացական մեկնակէտէ մը հրաշալիին հասնելու համար, գերիրապաշտ բանաստեղծը կը մեկնի իրականութիւնը ունենալով իբրեւ հիմ եւ կը հասնի հրաշալիին։

Դասախօսութենէն վերջ լրացումներ ըրին Հ. Բալուեան, Գ. Ճիմէճեան, Մ. Պարսամեան, Տիկ. Հռիփ. Իփէկեան, Թ. Գառնիկ, Ղ. Մելոյեան, Վ. Մելիքեան, յայտնելով թէ հայկ. կեանքի մէջ ալ ունեցած ենք գերիրապաշտութեան փորձեր։

Հարցումի մը պատասխանելով Պ. Փօլատեան յայտնեց թէ գերիրապաշտութիւնը յանուն արուեստի յեղաշրջման ստեղծուած շարժում մըն էր եւ չունէր քաղաքական հանգամանք։ Եւ կարդալով կարգ մը կտորներ գերիրապաշտ գրողներէ, եզրակացուց թէ մեզի կը մնայ այս լուսաւոր երկրին մէջ, ուսումնասիրել բոլոր դպրոցները, բարձրացնելու համար մեր գրականութիւնը, եթէ կ'ուզենք փրկել մենք մեզ։

Նախագահը շնորհակալութիւնն յայտնելով դասախօսին լսարանը փակեց ուշ գիշերին։

Պ. ՊԱՐԳԵՒ

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԿՈՐՆԹՈՍԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

(Պոլսոյ գրաւման 500ամեակին առթիւ)

■

Իրեն մօտենալու յանդգնողներուն գրոհին այնպիսի քաջութեամբ կը տոկար, որ իր մորթած Թուրքերու դիակները կիսաշրջանակ մը կը կազմեն իր առջեւ։ Տակաւին վիրաւորուած չէր, ու թէեւ կը նահանջէր, զինքը շրջապատողները չէին կրնար յաղթել։ Մէկէ աւելի սպիներ, իր զէն ու զրահին ներքեւ, կը վկայէին թէ երկար ատենէ ի վեր կը ճանչնար վտանգները. բայց բոլոր այս վէրքերը տարբեր գուպարներու մէջ ստացուած էին։ Հակառակ իր ծեր տարիքին, ան բաւական զօրեղ էր ամենաթարմ մարտիկներուն հաւասար նկատելու համար ինքզինքը. իրեն մօտենալու չհամարձակող ոսոխները աւելի բազմաթիւ էին քան իր սպիտակ մազերը։

Իր թուրը հնձած էր շատ մը մայրերու դեռածին զաւակը, երբ Մինոթթի առաջին անգամ կը թափէր Ալլահը պաշտողներուն արիւնը։ Երկար ժամանակէ ի վեր ինքն իսկ զրկուած իրենէն, իր կսկիծը հօրմէ մը աւելի չարաղէտ եղած էր։ Եթէ մահկանացուները կ'ամոքուին կենդանազենումով, Պատրոկլէսի շուքը իր հանգստին համար ողջակիզուած նուազ զոհեր ունեցաւ քան Մինոթթիի զաւակը, որ մեռաւ Ասիան Եւրոպայէն անջատող վայրերուն մէջ (*)։ Ան թաղուեցաւ այն ծովափին վրայ, ուր այնքան պատերազմիկներ իրենց գերեզմանը գտած էին դարերու ընթացքին։ Ի՞նչ կը մնայ մեզի ճանչցնելու համար այս հերոսներուն մահը ու իրենց գերեզմանատեղին։ Ոչ մէկ դամբանաքար. անոնց աճիւնները ցանուցիր են, բայց բանաստեղծութիւնը իրենց կ'ապահովէ անմահութիւն։

Ալլահի կանչին թնդիւնը կը լսուի։ Մուսլիմաններու ամենաքաջ եւ ամենախիզախ զօրագունդն է որ կը յառաջանայ։ Իրենց պետին ջլապինդ բազուկը մերկ է մինչեւ ուսը։ Զիրենք առաջնորդող այս բազուկը միշտ պատրաստ է զարնելու։ Իր հարուածներէն է որ զինք կը ճանչնան կռիւներուն մէջ։ Միւսները աչքի կը զարնեն շողշողուն զէնուզրահով մը, թանկագին աւարի մը յոյսով թշնամին փորձելու համար։ Ուրիշ հարուստ երախակալով սուր մը ունին, ոչ մէկը աւելի ահարկու շեղբ մը կը կրէ։ Ալփ շքեղ փաթթոցով մը չէ որ կ'ուզէ ճանչցուիլ, այլ իր մերկ եւ արիւնաներկ բազուկով։ Գացէք դէպի ամենակուռ զուպարը, հոն է որ պիտի գտնէք զինքը։ Ոչ մէկ մուսլիման նշանադրոշ չէ առաջնորդած Տելիները այնքան հեռուն։ Մեթէորի մը պէս կը փայլի ան։ Ամէն ուր որ այս սարսափազդու բազուկը նշմարուած է, ամենակտրիճ ռազմիկները կը կռուին, կամ կը կռուէին պահ մը առաջ միայն։ Հոն է որ վատը ի զուր կեանք կը հայցէ անողոք Թաթարէն, կամ թէ հերոսը լուռ մնջիկ կը մեռնի, ինկած պահուն անզոսնելով լաց ու կոծը, ու տակաւին կը ճգնի վերջին հարուած մը տալ, մոռնալով իր տկարութիւնը՝ արիւնաթաթախ հողին կառչելու համար։

Ծերունի Մինոթթին դեռ կը դիմադրէ։ Ալփ կանգ կ'առնէ եւ կը գոռայ.

— Անձնատուր եղիր, Մինոթթի, աղջըկանդ հետ փրկուելու համար։

— Երբեք, դաւաճան, ուրացող, երբեք, եթէ նոյնիսկ քեզմէ ընդունուած կեանքը յաւիտենական ըլլայ։

— Ֆրանչեսքան, սիրասուն հողեհատոր, հա՞րկ է որ զոռոզութեանդ զոհը դառնամ։

— Ապահովութեան մէջ կը գտնուի ան։

— Ո՞ւր ուրեմն։

— Դրուժան հոգիիդ առջեւ փակուած երկինքին մէջ. հեռու է ան քեզմէ, սուրբ կոյսերուն միջեւ։

Մինոթթի ժպտեցաւ անողորմ հրճուանքով մը, տեսնելով որ այս խօսքերուն վրայ Ալփ կը դեղնէր եւ իյնալու մօտ էր, կարծես թէ թշնամի ձեռք մը յանկարծ զարկած ըլլար իրեն։

— Ով երկինք, երբէ՞ն ի վեր ոչ եւս է ան։

— Երէկուընէ ի վեր, կը պատասխանէ Մինոթթին, ու չեմ արտասուեր իր մահուան վրայ. զաւակներէս ոչ մէկը Մուհամմէտի կամ հաւատուրացի մը կապանքին տակ պիտի մտնէ։ Մօտեցիր ու ինքզինքդ պաշտպանէ։

Մարտահրաւէրը ի զուր ուղղուած է։ Ալփ արդէն ալ ողջերու համրանքին չի պատկանիր։ Մինչ Մինոթթիի անագորոյն խօսքերը լաւագոյնս կը ծառայէին վրէժխնդրութեան, քան ինչ որ պիտի ընէր իր սուրին խայթը, եթէ ժամանակ ունենար զայն մխրճելու դաւաճանին սիրտը, քանի մը յուսակտուր քաջերէ դեռ պաշտպանուած եկեղեցիի մը հարեւան անդաստակէն արձակուած գնդակ մը տապալած էր Ալփը։

Նախ քան իր կեանքը վերջացնող վէրքին արիւնահոսումը կարելի ըլլար տեսնել, ան կը տատանի ու կ'իյնայ։ Աչքերէն փայլակ մը կը ցայտէ, ու շատ չանցած խաւարը կը պատէ իր բաբախուն դիակը. կեանքէն լոկ իրեն կը մնայ անցողակի սարսուռ մը, որ տակաւին կը շարժէ գետնին վրայ տարածուած իր անդամները։ Կը փորձեն զինքը վերցնել. իր կուրծքն ու ճակատը շաղախուած են փոշիով եւ արիւնով, կապտագոյն շրթներէն կ'արտահոսին սեւ արեան փորներ։

(9)

ԼՈՐՏ ՊԱՅՐԸՆ

Թարգմ. ԱՐԱՄ ՊԷՏՐՈՍԵԱՆ

(*) Պայրըն կ'ակնարկէ Տարտանէլի անցքին վրայ Թուրքերու եւ Վենետիկցիներու միջեւ տեղի ունեցած պատերազմին։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏ

ՆՈՐ ԽՄԲԱՎԱՐԻ ՄԸ ՀԱՄԵՐԳԸ

•

Մայիս 17ի կիրակի օրը Սալ Կավոյի մէջ տեղի ունեցաւ խմբավար Գ. Եանպէկեանի առաջին համերգը: Իր կազմած խումբին անունն է «Նայիրի», իսկ ինքն ալ տակաւին ուսանող է Եգիպտոսէն եկած եւ կը յաճախէ Սէզար Ֆրանք երաժշտանոցը, որուն շրջանը հինգ տարի է:

Այս քանի մը մանրամասնութիւնները տալով մտադրութիւն չունինք «մեղմացուցիչ» պարագաներ փնտռելու համերգին գեղարուեստական արդիւնքին շուրջ: Ընդհակառակն, այս երիտասարդը իբրեւ խմբավար, ուժգին խառնուածքի տէր, զարմացուց ունկնդիրները: Աւելի էական, Եանպէկեան մեր Կոմիտասեան ազգային ոճը խորապէս գնահատող արուեստագէտ մը, զայն տարածելու, տեւականացնելու, տարփողելու կը միտի, ինչ որ պզտիկ արժանիք մը չէ արտասահման ծնած երիտասարդի մը համար:

Կը կրկնեմ, ինծի համար անակնկալ մը եղաւ, (մանաւանդ որ, Պոլսէն մինչեւ Փարիզ, բաւական հայ խմբավարներու հանդիպեր եմ ու շատ անգամ յուսախաբ եղած: Տեսածներէս բացառութիւն մըն էր Վարդան Սարգսեանը, որ գիտէ երաժշտական գործիքներուն ամէնէն կատարեալէն՝ մարդկային կոկորդէն նրբահիւս մոզայիքը կերտել: Կը թուի թէ Եանպէկեան ալ կը փորձէ նոյն ըմբռնումով վարել խումբը:

Ըսի թէ սակայն երիտասարդ խմբավարին առաջին համերգն էր: Այս «առաջին»ները սրտառուչ բան մը ունին իրենց մէջ. վկայ՝ Կոմիտասի առաջին համերգը՝ Թիֆլիսի մէջ, որուն շուրջ յիշողութեանց ճոխ գրականութիւն մը ստեղծուած է: Այս «առաջին»ները քանդակագործի մը յղացքին կը նմանին: Արձանագործը ինչպէս որ կաւային հողը առած, կամ մարմարեայ կարծր քարը, կը թրծէ, կը տաշէ, կը յղկէ այդ կոշտութեան մէջէն գեղեցիկը արտաբերելու համար, խմբավար մըն ալ, 60–70 մարդկային ձայներ իրարու մէջ բաղադրելով յոյզի ծաղիկները կը թափթփէ մեր հոգիներուն մէջ: Այս «առաջին»ներէն եթէ երաժշտասէրներ յուսաբեկ դուրս ելլեն, խմբավարը ռազմադաշտին վրայ իր սուրը խորտակել տուած զինուորի մը պիտի նմանի: Պարտութիւնը միասին պիտի քալէ կեանքին ընդմէջէն: Անուններ տալէ կը զգուշանամ, ընթերցողը թող ինք փնտռէ, եւ պիտի գտնէ քանի մը հատ, նոյնիսկ մեր ապրած միջավայրին մէջ:

Երիտասարդ խմբավարին մուտքը համակրելի եղաւ:

Նորութիւն մը չէ, երբ ըսեմ թէ արուեստներուն մէջ ամէնէն աւելի մարդկային գիտակցութիւնը խարողը երաժշտութիւնն է: Այդ պատճառաւ ալ, կիրթ ճաշակի տէր անձեր երբ կ'ուզեն յարգել իրենց հասարակութիւնը, կը զգուշանան հակոտնեայ երաժշտական ոճեր, դպրոցներ մտցնել նոյն յայտագրին մէջ: Խրտչումը հոգեկան բեկում յառաջ կը բերէ մեր տրամադրութեան մէջ:

Եանպէկեանի կազմած յայտագրին ոճը զուտ մեր ազգային երաժշտութեան, Կոմիտասեան հայեցի ոճին փառաբանութիւնն էր: Սկսաւ Գր. Սիւնիի «Հունձքի երգով»ը, ու յաջորդաբար լսեցինք Մագմանեանի «Ջաղացքի ճամբին»ը, Կանաչեանի «Հօյ Նար»ը, Եամպէկեանի «Գաղթականին վերադարձ»ը, ու մանաւանդ Կոմիտասի «Սարը Սարին նման չէ»ն, «Ձիդ դու քաշիր»ը, «Գարուն ա ձիւն ա արել»ը, «Խումար պակէ», «Էս գիշեր», «Սիփանայ քաջեր» եւայլն: Անշուշտ հոս բոլորին վերլուծումը չեմ կրնար կատարել: Նկատելով որ խումբին անդամները եւ անդամուհիները հոս ծնած կամ հոս մեծցած երիտասարդներ են, որոնց հայերէնը կը կաղայ, խմբավարը լաւ կրցած էր իւրացնել տալ մեր երգերուն ոգին եւ բառերը: Բայց պիտի ուզէի քանի մը խօսք նուիրել ղեկավարին արժանիքներուն:

Առաջին.— Ան ճարտար aplomb մը ունի, ձայներու բաշխումէն ետք, գիտէ մէկ անգամէն կեանք տալ երգուելիք կտորին: Երկրորդ.— ամենադժուարին կտորներու մէջ անգամ, օրինակ «Սիփանայ քաջեր», խումբը, պահեց իր ձայնական կշռոյթը: Ու վերջապէս երրորդ՝ ինքնուրոյն էին իր վերջաւորումները (ֆինալ):

Համերգին իրենց մասնակցութիւնը բերած էին օտար «սոլիստ» արուեստագէտներ:

Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՅԻՐՈՒՑԱՆ ՀԱՅԵՐ

•

Պելժիական Քոնկոյի մեր բաժանորդներէն Պ. Խաչիկ Տէրվենդեան մեր խմբագրատունը այցելած ըլլալով, հետեւեալ տեղեկութիւնները քաղեցինք.—

Համրանքով Հայեր կան պելժիական Քոնկոյի մէջ: Ցրուած են զանազան քաղաքներու մէջ: Տիկ. Աննիկ ալԲոստեր կը բնակի Պուքավուի մէջ: Ռուանտա Ուրունտիի, Ուզուն Պուրա քաղաքին մէջ, միայն մեր ընտանիքը, Տէրվէնդեան (Գարամուսալցի, իսկ կինս Ատափազարցի), վեց հոգիէ կը բաղկանայ: Մայրենի լեզուն պահած ենք տան մէջ:

Էլիզապէթվիլի մէջ կը գտնուի Երուանդ Գրիգորեան: Շարովիլի մէջ կայ հայ բժիշկ մը: Սթանլէվիլի մէջ Մատթէոս Մարկոսեան (ամուրի):

Ուրիշ զանազան քաղաքներու մէջ ցանցառ թիւով Հայեր կան: Ցոյները մեծամասնութիւն կը կազմեն եւ յունարէնը կը գործածուի ամէն տեղ: Արտածում — ներածումը Հրեաներուն ձեռքն է, ինչպէս եւ Անգլիացիներու «Սէտէք» ընկերութեան: Գլխաւոր արտադրութիւնն է ընտիր տեսակի սուրճը «Արապիկա»: Օդը շատ լաւ է:

★

ՏԱՍԸ ՆՈՐԱԳԻՐՆԵՐ անցած են Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը Գարանթինայի մէջ (Պէյրութ), կնքահայրութեամբ ընկեր Կոմսի որ այս առթիւ շեշտած է.— «Մեր կուսակցութիւնը նուիրումի եւ գործի կուսակցութիւն է, իսկ ձեր գործի դաշտը մեր բազմակարօտ ժողովուրդն է: Դուք միշտ պատրաստ պիտի ըլլաք անոր վերելքի եւ ձգտումներուն ծառայելու»:

ԸՆԿԵՐ ՑՈՎԱԿ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ Թաղումը կատարուած է Մայիս 4ին Թեհրանի մէջ, ի ներկայութեան գաղափարակից ընկերներու, նախկին աշակերտներու եւ բարեկամներու: Դամբանականներ խօսած են Յովհ. Ա. քհնյ. Հաճեան, ընկեր Զաքար Եօլեան, ընկեր Ռաֆայէլ Խոյլեան, Պ. Երուանդ եւ Պ. Արսէն Խաչիկեան, վեր հանելով հանգուցեալին բեղնաւոր գործունէութիւնը հանրային, զինուորական եւ կրթական մարզերուն մէջ: Ընկեր Զաքար Եօլեան դրուատած է անոր զոհաբերութեան ոգին:

ՏՈՔԹ. Հ. ՔԷՔԼԻԿԵԱՆ Ամերիկայի վիրաբոյժներու Միջազգային գոլէճի համագումարին մէջ բացատրած է թէ ինչպէս կարելի է մետաղէպզտիկ շղթայ մը զետեղելով նախաբազուկի ոսկորներէն մէկուն մէջ՝ ազատ շարժում տալ անշարժութեան դատապարտուած արմուկին: Բժ. Քէքլիկեան ոսկորի մասնագէտ վիրաբոյժ է ամերիկեան հիւանդանոցի մը մէջ եւ դասախօս բժշկ. համալսարանի մը: Հիւանդի մը թեւին վրայ գործողութիւն կատարած է արմուկի մկաններու տեղափոխութեամբ որով հիւանդը կրցած է թեւերը աջ ու ձախ շարժել:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Հ.Մ.Ը.Մ.ի աղջիկները երրորդ տարին ըլլալով եղած են պասքէթպոլի ախոյեան: Մայիս 19ի մրցումը Հ.Մ.Ը.Մ.ի եւ Պէ Տէ. Տէի միջեւ տեղի ունեցած է ի ներկայութեան հանրապետութեան նախագահին եւ տիկին Շամունի: Մրցումէն ետք նախագահը անձամբ յանձնած է բաժակը Հ. Մ. Ը. Մ.ի խմբապետուհի Օր. Մարի Սարեանին:

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ Օհան Տուրեան Պոլսոյ մէջ յաջող նուագահանդէսներ տալէ վերջ անցած է Կիպրոս, ուրկէ ետք պիտի երթայ Լիբանան:

ԻՐԱՔԻ Ֆէյսալ Բ. Թագաւորին գահակալութեան առթիւ Հայոց Քաղաք. ժողովը հրահանգած է բոլոր Թաղականութիւններու եւ Հոգաբարձութիւններուն ներկայանալ նահանգապետներուն եւ շնորհաւորել Թագաւորը: Դարձեալ Քաղաք. ժողովի հրահանգով Մայիս 3ին Իրաքի բոլոր հայկ. եկեղեցիներուն մէջ տեղի ունեցած են մասնաւոր աղօթք եւ մաղթանք Ֆէյսալ Բ.ի արեւշատութեան համար: Ֆէյսալ Բ.ի Թագադրութեան առթիւ պարգեւատրուած բազմաթիւ անձերու կարգին կան նաեւ հետեւեալ Հայերը.— Իսկէնտէր Սաւիան՝ Բաֆիտէյնի Գ. կարգի շքանշանով, բժիշկ Յ. Զօպանեան, Պ. Արգար Յովհաննէսեան եւ Վահէ Սեւեան Բաֆիտէյնի Դ. կարգի շքանշանով:

× Հապանեայի մէջ սարքուած մեծ ցուցահանդէսին մէջ չորս Հայեր ստացած են մրցանակներ: Բաղարատ Յարութիւնեան (մետաղագործութիւն) ափսէի մը կեդրոնը փորագրուած «Հայաստանի»ի քարտէսը Ուիլսընեան սահմաններով: Միւսներն են Տիկին Մաքրուհի Գուլօղլանեան (ասեղնագործութիւն), Օր. Վերջալոյս Հայրապետեան (ասեղնագործութիւն), Ժիրայր Գասպարեան (մետաղագործութիւն), իսկ հայկական պարերը ամէնէն շատ գնահատուած են:

ԾԽԱԽՈՏԸ
ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ԹՈՒՆԱՒՈՐԷ ՄԵԶ

•

Քսան հատ գլանիկի մէջ 60էն մինչեւ երկու սանթիկրամ նիքոթին կայ, գլանիկներու տեսակին համաձայն անշուշտ: Բայց մենք ծխելու ատեն այդ նիքոթինին 200 մասին մէկ մասը միայն կը ծծենք:

Կիները այրերէն աւելի կ'ազդուին նիքոթինէն:

Ծխամոլութիւնը կրնայ յառաջ բերել հետեւեալ տկարութիւնները.— Բերանը կը բորբոքէ, հազ, խռչտուք, եւ թոքերու բորբոքում կու տայ: Սրտի բաբախում եւ տկարութիւն կը պատճառէ. ստորին անդամներուն երակները կը բորբոքեցնէ: Ծխամոլը կ'ունենայ դժուարամարսութիւն եւ ախորժակը գոցուի: Ծխամոլին կամքը եւ յիշողութիւնը հետզհետէ կը տկարանան եւ կը ծուլանայ:

Ծխախոտին մէջի նիքոթինը «ասիտ փրիւսիք»էն վերջ, ամէնէն զօրաւոր թոյնըն է:

Պզտիկ կաթիլ մը զուտ նիքոթինով, կարելի է սատկեցնել կատու մը: Ճագարի մը աչքին մէջ երբ պզտիկ կաթիլ մը զուտ նիքոթին կաթեցնէք կէս վայրկեանէն կը մեռնի կենդանին:

30 սանթիկրամ զուտ նիքոթին առնող մարդ մը անմիջապէս կը մեռնի:

Բնաւ չծխելը լաւագոյնն է: Բայց եթէ ստիպուած էք, հետեւեցէք հետեւեալ հրահանգներուն: Անօթի վիճակի մէջ մի ծխէք, այլ ճաշերէ վերջ: Մի ծխէք, կարդացած կամ գրած ժամանակ, որպէսզի ձեր աչքը չվնասուի: Մի ծխէք քալած կամ վազած ատեն, որպէսզի աւելի նիքոթին չծծէք: Մի ծխէք գոց եւ նեղ սենեակի մը մէջ: Մի ծխէք ծխիկին երկու-երրորդ մասէն աւելին, որովհետեւ ծխիկին մնացած պզտիկ մասը աւելի նիքոթին ամբարած կ'ըլլայ: Օրական միայն հինգ կամ վեց գլանիկ ծխեցէք: Մի ծխէք մարած գլանիկ: Ծխափողով ծխեցէք:

Լանջախտ (անժին տը փուաթրին) հիւանդութեան ամենագլխաւոր պատճառը ծխամոլութիւնն է:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (89)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Կիները ու տղաքը քաշուած էին մեր դիմացը, շուրջանակի, ծալլապատիկ նստած էին ամէն տարիքէ եւ սատիճանէ գիւղացիներ, մեր հարցումներուն կը պատասխանէին չափաւորութիւնով եւ լըռջութեամբ:

Դիտեցին որ մեծ անաչառութիւն կար իրենց դատողութիւններուն մէջ, եւ եթէ անոնք նոյն իսկ պահ մը չէին մտածած խոնարհիլ թշնամիին առաջք, միւս կողմանէ՝ ատելութիւն ալ չկար իրենց բացատրութիւններուն մէջ այն դրացի եւ խաղաղակեաց Թուրքերուն համար որոնք թշնամիին ցեղէն էին. նոյնիսկ երախտագիտութեամբ կը յիշատակէին բոլոր այն դրուագները որոնցմով կ'ապացուցանէին թէ իրենց դրացի խուլամներէն շատեր վեհանձնութեամբ եւ կեանքերնին վտանգի դնելով պաշտպաներ էին զիրենք.

— Մեր «տիւշմանը՝» իրենց ալ «տիւշմանն» է, որ պիտի գայ որ ամէնքն ալ պիտի հասկնան...

Մեզի պատմեցին Միւրֆէտ գիւղի դէպքը: Ղարսէն հինգ ժամ հեռու էր, երեսուն երկու տնուոր. թշնամին կը յարձակիւ կ'այրէ եկեղեցին եւ տասնըհօթը տուները թէեւ գիւղացին ինքնապաշտպանութիւն կ'ընէ, բայց գիւղը բացարձակ կործանումէ կ'ազատի շնորհիւ Հիւսէյն էֆէնտիի աղդի Մահմուտ հօճային:

Կուսլանհաւասար կ'ըլլայ թէ գիւղացիներու փոքր թիւին եւ թէ իրենց որսի զէնքերուն տկարութեան պատճառաւ. բայց հօճան իր տունը կը հաւաքէ կռուողները, զիրենք կը սրտապնդէ, կը դեբաղրգռէ իրենց ինքնապաշտպանութեան սրբազան խանդը, ու երբ թշնամին կրկին յարձակում կը գործէ, կը գտնէ հօճան «կեավուր»ներուն գլուխը անցած:

Ցուցմունքի տաք տաք արցունքներ կ'իջնեն սեւցած եւ խորշոմած դէմքերու վրայ, մինչ ուրիշ մը կը ներկայացնէ ուրիշ դրուագ մը.

— Ես Պահճէ գիւղացի եմ, Ղարսէն չորս ժամ հեռու. մեր գիւղը կը բնակէր Պօյրազ Քէօսէ որուն հայրն ու մեծ հայրը մեռած էին ժամանակաւ Զէյթունի մէջ Հայերու ձեռքով:

Այդ ընտանիքին անդամները մեծ բարեկամութիւն եւ ակնածանք կը ցուցնէին Հայերու եւ չէին դադրեր պարծենալէ թէ իրենց հայրը ու մեծ հայրը ճշմարիտ քաջերու կողմէ մեռած են: Դէպքը պատահեցաւ ու անոնք մեզի պաշտպանեցին. կտրիճ էին. ոչ թշնամիին թիւը ոչ անոնց զէնքերուն տեսակը զիրենք կը վախցնէր. հարիւր յիսուն Հայ իրենց կեանքը կը պարտին Պօյրազ Քէօսէին:

Օր մը իր բացակայութենէն օգտուած քաղելով «տիւշման»ը եկաւ մեր վրայ. այն օրն ալ Քէօսէին կինը գլուխը կեցաւ եւ կրցանք մենք մեզի պաշտպանել:

Այս պատմութիւնները ընդհատուեցան ծեր Թորոսի երեւումովը. անիկա նոյն օրը գացեր էր շրջակայքը պտտելու եւ այդ պահուն միայն հասեր էր Ղարս — Բազար:

Մեծ խանդավառութեամբ ողջունեցին զինքը, եւ մեր դիմացը բոլորակի նստող գիւղացիները տեղ բացին իրեն: Անիկա բարձրահասակ եւ յաղթանդամ մարդ մըն էր որ ճօրճօրալով կը յառաջանար պատշգամին վրայ. մութ ըլլալուն՝ անմիջապէս չտեսանք իր դէմքը. բայց երբ անիկա իր կարգին ծալլապատիկ նստեցաւ, մէջտեղը դրուած խոշոր լապտերին լոյսով որոշեցինք իր դիմագիծերը: Թուխ էր միւսներուն պէս եւ դէմքը արեւին տակ կնճռոտած. իր աչքերը կը փայլէին արտասովոր զրեթէ յիմարական փայլով մը, ու ինքը ամբողջութեամբ գինովի երեւոյթ ունէր. կարծես արբեցած ըլլար իր անակնկալ, իր արտակարգ յաջողութիւնովը: Երբեմն փառապանծ, երբեմն խոնարհ, անիկա կը ճաշակէր իր յաղթանակը, իր լռութեան մէջ:

Պահ մը ամէնքն ալ լռեցին եւ նայուածքներով գգուեցին այդ հերոսը: Անիկա Ղարս – Բազարցիին չփացած տղան դարձած էր. տեղին երեւելիները իրարու հետ կը մրցէին՝ անոր ծխախոտ հրամցնելու եւ անիկա երբեմն կ ընդունէր, երբեմն կը պատասխանէր առնական խստութիւնով, երբեմն կը հեգնէր եւ ձեռքովը կ ըղարնէր ընտանեբար իր քովը նստած տարէց եւ լուրջ ագարակապետի մը ծունկերուն:

— Էհ, հէյ... ժամանակները փոխուեցան... ոտքերուդ փոշին չէի, իսկ այսօր... Մի՞տքդ է, Կիրոս էմմի, մի ուրանար, եթէ խաղաղ ատեն գայի՝ ափ մը ցորեն ուզէի կը մերժէիր, իսկ այսօր...

— Այսօր ամէնքս մէկ ենք, հողի հաւասար եղանք, մալս միւլքս չմնաց... ես ալ իմ տեղս մարդ էի... դրամ չունեցողը դրօ է այս աշխարհիս մէջ...

— Դեռ քանի մը օր է որ դրամ չունիս, ես միշտ այդպէս եմ եղած... բախտը կը փոխուի, ֆէլէկին անիւը կը դառնայ...

Իր հեգնութիւնը այդ տառապեալ մարդոց մէջ մեզի անհարկի կը թուէր ու անհանդիստ կը զգայինք ինքզինքնիս, բայց երբ կը խօսէր այն օրերուն վրայ, իր գինովի եւ խենթի արտայայտութիւնը կը մեղմանար, լուրջ, խոհուն եւ հանդարտ երեւոյթ մը կ'առնէր ու կը յիշէր ինչպէս ամէնէն նուիրական դրուագը իր կեանքին:

— Ափսոս այն օրերուն... կեանք կար ու կ'ապրէին... էհ, հէյ... երբ ամէն բոպէ կը կարծես թէ վերջինն է, կեանքը ուրիշ համ մը կ'ունենայ. հոգինիս ակռաներնուս եռեւն էր, եթէ քիչ մը թուլնայինք՝ կը մեռնէինք...

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

Ֆ. ՏԸԼԸՍ ԱԹԷՆՔԻ ՄԷՋ

Պ. Ֆ. Տըլըս եւ իր հետեւորդները Աթէնք հասան մայիս 27ին: Առջի օր ռումբ մը պայթած էր, հակամերիկեան թռուցիկներ ցրուելով: Դաւադիրները կ՚ըսէին թէ Պ. Տըլըս «պիտի չկրնայ երկրորդ Քորէա մը դարձնել Յունաստանը»: Թռուցիկներուն վրայ կ՚երեւային Յունաստանի համայնավար կուսակցութեան սկզբնատառերը: Ամերիկացի նախարարները Լիբիա եւս պիտի հանդիպին, իրենց երկիրը վերադառնալէ առաջ: Այնպէս որ կարճ տեւեցին իրենց խօսակցութիւնները Յունաստանի վարիչներուն հետ, որոնք մանրամասն յուշագիր մը յանձնեցին:

Թուրքիայէն մեկնելէ առաջ Պ. Տըլըս յայտարարեց.

— «Անգարայի մէջ քննեցինք բոլոր հասարակաց խնդիրները, չատ սիրալիր խօսակցութեամբ: Թուրքիոյ վարիչներուն տեսակէտները ամբողջովին կը համապատասխանեն մեր տեսակէտներուն: Ժողովրդապետութեան ուժը Թուրքիոյ մէջ, երկրին տնտեսական կարողութիւնները եւ մեր յարաբերութեանց չինարար հանգամանքը ճշմարիտ զինակիցներու յարաբերութիւններ են:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ կողմէ արտասահմանի յատկացուած վարկերէն առնուազն 354 միլիոն տոլար պիտի զեղչուի, ինչպէս հաղորդեց Նախագահ Այզընհաուըր, գիր մը ուղղելով խորհրդարանին:

ՓԱՀԻՐԷԻ անգլ. դեսպանատունը կը ծանուցանէ թէ երկու զինուորներ յարձակում կրած են Արաբներու կողմէ, Ֆայետի շրջանին մէջ (Սուէզ): Մէկը ծանրապէս վիրաւորուած է կռնակէն, դաշոյնով: Յարձակողները փախած են:

ՔՈՐԷԱՅԻ զինադադարի բանակցութիւնները դեռ չեն վերսկսած: Նախագահ Այզընհաուըր հաստատեց թէ ռեւէ ռազմագերի իր երկիրը պիտի չղրկուի բռնութեամբ:— Կոմունիստները կը չարունակուին: Կարմիրները ռմբակոծեցին դաշնակիցներու Քիմփոյի օդանաւային կայանը:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ Փրանսական զօրքը պարպեց Ենվի կոչուած գլխաւոր դիրքը, որ կը գտնուի Հանոյէն 25 մղոն դէպի հարաւ:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ սահմանուած ամերիկեան հրասայլերու առաջին բեռը հասած է արդէն:

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ մասնակի գործադուլները մեծ դժուարութիւններ պատճառեցին Մարսէյլի, Թուլոնի եւ Նիսի մէջ:

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Քալիֆորնիայէն Պ. Երուանդ Ղազարեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պէյրութի Փալանճեան Ճեմարանին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆՑ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Երջանկայիշատակ ազգային բարերար Մկրտիչ Սանասարեանի, կտակակատար Կ. Եղեանցի, Վարժարանի տեսուչներուն, ուսուցիչներուն եւ սաներուն հոգեհանգստեան պաշտօնը պիտի կատարուի այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ: Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Մարիամ Ոսկանեան, Տիկին Պերճուհի Կարապետեան եւ զաւակները, բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, գրաւոր կամ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր ԱՐՏԱՇԷՍ ՈՍԿԱՆԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Խորին շնորհակալութիւնս կը յայտնեմ Լիոնի Երիտասարդութեան եւ մասնաւորապէս Հ. Բ. Ը. Միութեան եւ Կապոյտ Խաչին, որոնք իմ բացակայութեանս նիւթապէս եւ բարոյապէս օգտակար հանդիսացած են հիւանդ տղուս Ս. Շահպազեանի:— Վալանս, Գ. Շահպազեան:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Եկեղեցւոյ Կրթ. Մարմնոյ Պանեէօ Քաշանի հայ դպրոցի տարեկան հանդէսը, կիրակի, 31 Մայիս, ժամը 2·30ին Քաշանի քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Աշակերտներու կողմէ պիտի ըլլան արտասանութիւն, երգ, պար եւ զանազան անակնկալներ, ղեկավարութեամբ Օր. Բերկրուհի Ծալեանի: Կը հրաւիրուին ծնողները եւ հայ հասարակութիւնը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ
35ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Հ. ՊԱՏՈՒԻՐ ԱԿՈՒԹԵԱՆ

30 Մայիս, Շաբաթ գիշեր ժամը 8·30էն մինչեւ լոյս

5րդ թաղապետարանի գեղեցիկ սրահին մէջ,

PLACE DU PANTHÉON

Կը նախագահէ՝ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսին Պրոֆ. Վ. ՏՈՏՈՄԵԱՆՑ եւ ՏԻԿԻՆ ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

ՈՒՂԵՐՁՆԵՐ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ.— Կը մասնակցին՝ Օր. Աստղիկ Առաքելեան (երգ), Պ. Պ. Զ. Մելիքեան (ջութակ), Շ. Սարեան (արտասանութիւն), Պ. Գաբրիէլ (թառ), Պ. Քիւփէլեան (երգ), Հայկական եւ կովկասեան պարեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղի պարախումբի կողմէ:

Հայկական նուագ (Պ. Գարբիգին եւ Բենո):

Au piano Janine Cavard — Ճոխ պիւֆէ — Օրքեսթր Կ. ՍԱՐԵԱՆ

Եւրոպական պարեր մինչեւ առաւօտ — Մուտք՝ 150 ֆրանք

Տոմսերը ապահովել Հրանտ Սամուէլ գրատունէն:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Հ.Մ.Ը.Մ.ի, Վասպուրականի Հայր. Միութեան եւ Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան:

Այս չաբաթ ժամը 20·30էն մինչեւ առաւօտ 4, քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Պատուոյ նախագահութեամբ քաղաքապետ՝ Hussel

Կը խօսի ընկեր Bertet

Երեսփոխան Իզէրի եւ խմբագիր Տօֆինէ Լիպէրէի:

Կը նախագահէ ընկերուհի ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ:

Կը խօսին ընկերներ Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ եւ Ժ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ (Փարիզէն):

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Հայկական եւ կովկասեան պարեր տոհմիկ տարազներով, Կապոյտ Խաչի Սանուհիներու կողմէ: Պիտի երգեն Տիկին ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ եւ Արաքս երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Հ. Յ. ԼԵՒՈՆԵԱՆի:

Արտասանութիւններ:

Հանդէսէն վերջ եւրոպական պար նուագախումբով: Մուտքը ազատ է:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 7ին:

Ժամը 15էն կէս գիշեր, Ռէփուպլիքէններու սրահը, 16 Ռիւ Ժ. Պ. Տավիտ:

Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ՊՈՒՏՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 15·30ին, Սընօնի Մուլէն Պլէօի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ Ա. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Կը խօսի Ա. ՔԷՆՏԷՐԵԱՆ

Երգ, նուագ, արտասանութիւն:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

30 Մայիս, չաբաթ երեկոյեան, Օրլոժի սրահը, 143 Քուր Լաֆայէթ:

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ազգ. Միութեան, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի:

Կը նախագահէ Ն. ՄՈՄՃԵԱՆ

Կը խօսին ընկեր Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Ընկերվարական ներկայացուցիչը՝ քաղաքացի ՎԱԼԱՆՍ եւ ընկեր ՀՐԱԶ ՏԱՍՆԱՊԵՏԵԱՆ:

Ուղերձ Ազգ. Միութեան կողմէ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Նուագ, երգ, արտասանութիւն եւն.:

Մուտքը ազատ է:

Յաջորդ օրը, կիրակի, խնջոյք Յոյներու սրահը, ժամը 16էն 22, ռիւ Պոնֆուաթիւ 5:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի:

Այս չաբաթ ժամը 20·30ին, քաղաքապետարանի սրահին էջ:

Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, նուագ, կովկասեան պար եւ զաւեշտ մը, ղեկավարութեամբ Պ. ՔԷՓԷՆԷԿԵԱՆի (Ռոմանէն): Մուտքը ազատ է

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, վեց Յունիս, Թէաթր Վեռոյի մէջ, բացառիկ պատրաստութեամբ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 14ին:

ՀԱՅ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ
Զ. Ո. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՏՕՆԷ

31 Մայիս, կիրակի, ժամը 3ին

Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ

24 ռիւ Սէն Վիկթօր, Փարիզ (5)

Հովանաւորութեամբ բնակչութեան նախարարին: Նախագահութեամբ նախկին նախարար Տօքթ. ԼԱՖԷՅԻ:

ԿԸ խօսին ՖՐԵՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ եւ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Զինուորական նուագախումբը, Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ), Օր. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ, Պ. Պ. ԽԱԽԱՄԵԱՆ եւ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ (երգ), Պ. ԼԸԿԷՑ (ջութակ), Օր. ՌԵԺԻՆԱ ՕՀԱՆ (Օփերա Քօմիքէն) (պար), մասնակցութեամբ Թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆԻՆ: Օր.ներ ՀՕՆԱ եւ ՊԷԱԹՐԻՍ ՊԱԼՃԵԱՆ, երկու հայածին Մարթինիքցիներ իրենց երգերով, եւ պարերով առաջին անգամ Հայ բեմերուն վրայ: Պ. ՔԼՕՏ ՏԻՔԻՒԻ, ռատիոյի եւ «տիսք»երու վարպետը իր հմայիչ երգերով, եւն:

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Les Petits Chanteurs de Bondy

Կը մասնակցի՝

60 հոգինոց տասը տարեկան ֆրանսացի աղջնակներէ կազմուած ԵՐԳԶԱԽՈՒՄԲ–ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ, եւ ուրիշ անակնկալներ:

Տոմսերու գիներն են՝ 100 եւ 150 ֆր.:

Այժմէն կրնաք հայթայթել հայկ. գրատուններէն, իսկ հանդէսի օրը սրահի դուռնէն:

ՔԱՋԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ն. Պ. Հայ Սպայից Միութիւնը հրաւիրում է անխտիր բոլոր Հայերը ներկայ լինել, այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցում հոգեհանգստեան պաշտօնին՝ ի յիշատակ Սարդարապատի, Բաշ Աբարանի, Ղարաքիլիսի եւ ուրիշ պատմական հերոսամարտերում 1918 Մայիսին ընկած հայ բանակի սպաների, ենթասպաների եւ զինուորների, որոնք սպարապետ Նազարբէկեանի ընդհ. հրամանատարութեամբ եւ մեր քաջարի ժողովուրդի միահամուռ ճիգերով պարտութեան մատնեցին դարաւոր թշնամու գերազանց ուժերը եւ փրկեցին մեր Հայրենիքը եւ Սուրբ Աթոռը:

« ԱՐԱՔՍ »

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.—

Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 ֆր.,
Արտասահման՝ 1400 ֆր.:

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél. TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ.— Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը:

Լոյս տեսաւ 13րդ թիւը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

■

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ.Յ.Դ. ընկ. Կարօ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի, ժամը 14·30ին, ընկեր Պօյաճեանի բնակարանին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ.Յ.Դ. Անտօք ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս չաբաթ ժամը 21ին, մատուռին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Ազգ. տան մէջ: Դասախօսն է Տիկ. Է. Բիւզանդ, նիւթ ունենալով Եղիշէ Չարենցի «Երկիր Նայիրի» վէպը: Մուտքը ազատ է:

ՅՈՒՆԻՍ 14ԻՆ ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Սեւրի Մուրատեան վարժարանի Տիկնանց Միութեան հանդէսը, որ տեղի պիտի ունենար այս կիրակի:

« ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ » Ի

Դաշտագնացութիւն – զբօսանքը դէպի վերսայլ

Այս կիրակի, ժամը 10ին:

Կառախումբ Էնվալիտէն: Կը խնդրուի ժամանակին հաւաքուիլ կայարանը:

Կը հրաւիրուին համակիրները: Ուտելիքը միասին բերել:

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Նուիրուած ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ գործերուն: 25 Յունիս, հինգշաբթի երեկոյ, Շոփէնի սրահին մէջ:

Կ մասնակցին՝ ՕՐ. ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ (երգ), Տիկին ԼԻԼԻ ԼԱՄԲԻՆ (տաւիղ), Պ. ԺԻՒԼ ՖՕՐԷՍԹ օփերայէն, ՓԻԷՌ ԼԱՊԱՏԻ (թաւջութակ):

Յայտագրին մէջ կը գործադրուին մեղեդիներ, եռանուագ եւ քառանուագ:

Տոմսերը հայթայթել երգչախումբի կեդրոնէն, 14 ռիւ Փըթի: Պօթ. 99·22

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Որեւէ ընկերութեան պատկանող նաւով կամ օդանաւով ՃԱՄԲՈՐԴԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ Դիմեցէք՝ Պ. Ժան Ե. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆի

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R.C.Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Tél. : PRO. 86 - 60 C.C.P. Paris 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300

Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք : ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՇԱԲԱԹ 30 ՄԱՅԻՍ • SAMEDI 30 MAI 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7078

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2489

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀՆՉԱ՛Ծ ԷՐ ԺԱՄԸ

★

Մեր ժամանակակից պատմութեան մէջ հազուադէպ է դէպքերու այնքան սրընթաց եւ բախտորոշ թաւալում, որքան տեսանք 1908էն ասդին :

Փորձենք ամփոփել .—

Օսմ. Սահմանադրութեան հռչակում. (1908 *Յուլիս* 10) :

Կիլիկիոյ առաջին ջարդը (1909 *Ապրիլ, Զատիկ*) :

Բարենորոգումներու ծրագրի վաւերացում (1913 *Յունուար*) :

Մեծ պատերազմ (1914 *Օգոստ.* 1) : *Թուրքիոյ մասնակցութիւնը՝ նոյն տարուան հոկտեմբերին :*

Վասպուրականի ապստամբութիւնը (1915 *Ապրիլ* 7) :

Հայաջինջ Սարսափներ 1915 *Ապրիլ* 11-24*էն սկսեալ* :

Արեւմտեան Հայաստանի մեծ մասին *գրաւումը* 1916*ին* :

Ռուսական Ա. յեղափոխութիւն (1917 *Փետրուար, երբ իշխանութեան գլուխ կ'անցնէր Ա. Կերենսկի*) :

Երկրորդ – բոլշեւիկեան – յեղափոխութիւն 1917 *Հոկտ. Նոյ.* : *«Դէպի տո՛ւն», խուճապահար լքելով Հայաստանը, Տրապիզոնէն մինչեւ Վան :*

Վերիվայրումներ Կովկասի *մէջ : Թրքական արշաւ :*

Այդ օրէն սկսեալ հայ ժողովուրդը իր բախտին ձգուած՝ օրհասական կռիւներ կը մղէ բոլոր ճակատներուն վրայ : Արեւմտեան Հայաստանէն մինչեւ Կարս եւ Բագու : Միեւնոյն ատեն հազար դուռ կը զարնէ, նեցուկ մը, ելք մը գտնելու համար :

Ելք չկայ : Թշնամին խուժած է Արարատեան դաշտ, սպառնալով փոշիացնել նաեւ Երեւանը, Էջմիածինը եւ մնացեալը :

Կը մնար մէկ ճար,— կռուիլ : *Գերագոյն գոյամարտը մղել բոլոր կարելի միջոցներով : Եղունգներով եւ ակռաներով :*

Զա՛րկ : Եթէ ընկրկիս, վհատիս կամ խնայես, դուն պիտի զարնուիս :

Թշնամին գերեզմանդ է որ կը պատրաստէ : Իր ցեղային գազանութիւնը տասնապատկուած է յաջորդական յաղթանակներու գինովութեամբ :

Զա՛րկ, այլապէս արեւելեան Հայաստանն ալ պիտի դառնայ սպանդանոց, ինչպէս արեւմտեանը :

Հնչա՛ծ էր ժամը : Ազատութիւն կամ մահ : Տառական իմաստով :

Ժողովուրդին ամէնէն համեստ զաւակն ալ կ'ըմբռնէր կացութեան իմաստը :

Այնպէս որ, երբ ազդանշանը տրուեցաւ եւ թնդանօթը որոտաց, բացականեր չկային : Ոչ ալ աջ կամ ձախ : Կուսակցական կամ անկախ :

Ամբողջ ժողովուրդ մը կրակը նետուած էր նոյն վճռականութեամբ : Կիները, նոյն իսկ մանուկներ կը լրացնէին պակասը :

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ հազիւ 12.000 *էին հայ զինուորները, մեծ մասով ուժասպառ՝ տարիներու կռիւէն : Իսկ թշնամին եռապատիկն էր եւ շարունակ նոր ուժեր կը ստանար :*

Բայց եւ այնպէս կռուեցան : Եւ յաղթեցին, ամէնէն առաջ զարմանքի մատնելով թշնամին :

Ո՞ւր կ'ունենայիք դուք ափ մը հող, առանց այս օրհասական ճակատամարտին :

Եւ կ'ունենայի՞ք սեփական հայրենիք, պետութիւն ստեղծելու հեռանկարը :

Ահա թէ որքան պարզ է դէպքերու ընթացքը :

Մնաց որ, ոչ աղբիւրներ կը պակսին, ոչ ալ կենդանի վկայութիւններ, ամբողջ անցուդարձը լրիւ սերտելու, վերլուծելու, դատելու համար :

Անոնք որ այսօր միայն կը տեսնեն ու կը փառաբանեն, երէկը ժխտելու, նսեմացնելու, սեւցնելու համար, պարզապէս իրենց անյատակ տգիտութիւնը եւ ննկամտութիւնը ապացուցած կ'ըլլան :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՓՈՐՁԵՐ ԴԱՀԼԻՃԸ ԿԱԶՄԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Պ. Փոլ Ռէնոյի տապալումէն ետք, Հանրապետութեան նախագահը վարչապետութեան թեկնածու առաջարկեց Պ. Փիէռ Մանտէս – Ֆրանսը, 46 տարեկան երեսփոխան մը, որ մասնակցած է զօր. տը Կոլի առժամեայ կառավարութեան : Եղած է նաեւ Ֆրանսայի պատուիրակը միջազգային խորհրդաժողովներու մէջ : Արմատական է եւ անմիջապէս պիտի մերժէր նախագահին առաջարկը, բայց վերջին պահուն յետաձգեց իր պատասխանը :

Պ. Մանտէս չորրորդ թեկնածուն է որ կը փորձուի : Ինք միշտ կուսակից եղած է վճռական դարմաններու, ելմտացոյցին բացը գոցելու, առեւտուրին զարկ տալու եւ արտադրութիւնը աւելցնելու համար : Ամէն գնով դրամին գինը պահելու մտահոգութեամբ, տարբեր տեսակէտներ ունի Հնդկաչինի պատերազմին շարունակութեան մասին. այնպէս որ մեծ դժուարութեան պիտի հանդիպի Ազգ. Ժողովին առջեւ, եթէ ընդունի վարչապետութիւնը : Շատ մը տեսակէտներով համաձայն էր Պ. Փոլ Ռէնոյի, որ չարաչար պարտուեցաւ :

Մանտէսի յաջողութիւնը կասկածելի կը թուի նաեւ անոր համար որ, ան յանդուգն գաղափարներ ունի ելմտական եւ տնտեսական բարենորոգման մասին :

Պ. Փոլ Ռէնօ իր պարտութենէն վերջ ներկայացաւ Հանրապետութեան Նախագահին, պաշտօնապէս ներկայացնելու համար իր հրաժարականը : Այս առթիւ հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ .

— Ես կը մտածէի թէ երկրին ելմտական, տնտեսական եւ ընկերային կացութիւնը վերակազմելու եւ միջազգային ժողովներու մէջ անոր վարկը բարձրացնելու համար հարկ է անյապաղ ձեռնարկել Սահմանադրութեան վերաքննութեան : Այսպէս միայն կարելի էր վերջ տալ նախարարութեանց անհաստատ վիճակին որ հին չարիք մըն է եւ հետզհետէ կը ծանրանայ : Ինձմէ առաջ ուրիշներ ալ սահմանադրութեան բարենորոգում պահանջած էին, բայց տարիները թաւալեցան առանց որեւէ բարեփոխման : Ես ուզեցի խօսքէն գործի անցնիլ : Ազգ. Ժողովին մեծամասնութիւնը չուզեց հետեւիլ ինծի : Կը մաղթեմ որ այդ անհրաժեշտ բարենորոգումը կատարուի օր մը եւ իմ յաջորդս յաջողի անմիջապէս :

Կը կարծուի թէ Հանրապետութեան նախագահը Պ. Ժոռժ Պիտոյի պիտի առաջարկէ վարչապետութիւնը, եթէ չորրորդ թեկնածուն ալ ձախողի : Պիտօ վարիչն է Ժողովրդական (կաթոլիկ) Շարժումին, որուն տեսակէտներուն համաձայն չեն անկախները :

× *Հրաժարեալ դահլիճին անդամները ժողով գումարելով, որոշեցին մինչեւ յունիս 16 երկարաձգել 80 միլիառ ֆրանքի կանխավճարին հաստատման պայմանաժամը : Ազգ. Ժողովը այս որոշումը վաւերացուց առջի օր, ձեռամբարձ քուէարկութեամբ : Այս առթիւ ելմտական նախարարը պարզեց պետական գանձին վիճակը : Նախարարը բաւական գոհացուցիչ կը գտնէ վերջին շաբաթներու գործողութիւնները, բայց մասնաւորապէս փափուկ՝ Յունիս ամսուան ելմտական կացութիւնը : Եթէ իր ծրագիրները քուէարկուած ըլլային, կառավարութիւնը պետական փոխառութիւն մը պիտի կատարէր Յունիսի սկիզբը : Ելմտական Նախարարը Ազգ. Ժողովին առջեւ ալ բացատրեց թէ պետական հասոյթները պիտի պակսին Յունիսի ընթացքին :*

× *Անցեալ մարտին, ելմտացոյցի քննութեան առթիւ, Պ. Մանտէս Ֆրանս իր տեսակէտները պարզելով, կը պահանջէր զինուորական ծախքերը իջեցնել տանելի մակարդակի մը, կրճատել ամուլ եւ ամբոխավարական ծախքերը եւն. :*

Շ.

ՌՈՒՍ ՄԱՐԶՊԱՆ ՄԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

●

Մոսկուայի անթէլը Մայիս 28ին պաշտօնապէս հաղորդեց թէ ջնջուած է արեւելեան Գերմանիոյ խորհրդային Վերստուգիչ Յանձնաժողովը եւ անոր տեղ պիտի նշանակուի մարզպան մը (բարձր կոմիսար),— տեսակ մը դեսպան : Զօր. Վասիլի Զուիքով, Ստալինկրատի հերոսներէն, որ թէ խորհրդային զօրքին հրամանատարը եւ թէ Վերստուգիչ Յանձնաժողովին պետն էր, այսուհետեւ պիտի զբաղի միայն զինուորական գործերով : Իսկ մարզպանութեան կոչուած է Վլատիմիր Սեմենով, որ մասնագէտ մը կը համարուի ռուսական գործերու : Սեմենով զօր. Զուիքովի քաղաքական խորհրդականն էր եւ Պերլին կը գտնուի 1946էն ի վեր : Ստալինի մահէն վերջ Մոսկուա կանչուեցաւ, յաջորդելով Պաւել Եուտինի, նախկին խմբագիր Կոմինֆորմի թերթին : Սեմենովի գործը պիտի ըլլայ արեւելեան Գերմանիոյ հանրապետութիւնը վարել համաձայն Փոցտամի պայմանագրին եւ յարաբերութիւններ պահել արեւմտեան պետութեանց հետ :

Խ. Միութեան այս տնօրինութիւնը մեծ զարմանք պատճառեց քաղաքական շրջանակներու մէջ, ուր թեր ու դէմ կարծիքներ կը յայտնուին : Ուաշինկթընի մէջ նոր ռազմախաղ մը կը նկատեն այս փոփոխութիւնը : Իրազեկներու կարծիքով, Մոսկուա կ'ուզէ համոզել Գերմանները թէ իրենք են որ կ'ուզեն վերջ տալ Գերմանիոյ գրաւման եւ ոչ թէ արեւմտեան պետութիւնները : Ամէն պարագայի մէջ, կ'ենթադրուի թէ այս փոփոխութիւնը առաջինն է շարք մը տնօրինութեանց, սիրաշահելու համար Գերմանները եւ թէ Մոսկուա կրնայ ծանուցանել նաեւ իր զօրքին պարպումը :

Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ ալ զանազան մեկնութիւններ կուտան այս փոփոխութեան : Շատեր կը հարցնեն,— Միջին ճամբայ մը գտնելու փո՞րձ է թէ աւելի վճռական դիրք մը բռնելու : Գերման կառավարութիւնը հաւանական չի գտներ որեւէ փոփոխութիւն Մոսկուայի քաղաքականութեան մէջ :

« ԱՄԵՐԻԿԱ ՉԻ ԿՐՆԱՐ ԱՌԱՆՁԻՆ ԳՈՐԾԵԼ »

Նախագահ Այզընհաուըր Մայիս 28ի լրագրական ասուլիսին մէջ նորէն վերապահութիւն յայտնեց Չորսերու խորհրդաժողովի գումարման մասին : Իր կարծիքով, Պերմուտեան կղզիներու մէջ կատարուելիք խորհրդակցութիւնը անպատճառ Չորսերու ժողովի մը պիտի չյանգի : Գործնական փաստեր չի գտներ այս վերջին ժողովին յաջողութեան մասին :

Իր կարծիքով, Պերմուտայի խորհրդակցութիւնն ալ, որ նախատեսուած է Յունիս 17–19, կրնայ յետաձգուիլ, Ֆրանսայի նախարարական տագնապին հետեւանքով : Ինք միշտ կը նախընտրէ որ այդ խորհրդակցութիւնը միայն տեղեկատու հանգամանք ունենայ, նոյն իսկ առանց օրակարգի : Այս առթիւ խոստովանեցաւ թէ ինք առաջարկած էր ժողովը գումարել Մ. Նահանգներու հիւսիսային շրջանին մէջ, բայց Չըրչիլ նախընտրեց Պերմուտեան կղզիները :

Նախագահը այս առթիւ պատասխանեց նաեւ ծերակուտական Թէֆթի որ ըսած էր թէ Մ. Նահանգները կրնան անտեսել Ազգաժողովը Քորէայի հարցին մէջ, եթէ զինադադարի բանակցութիւնները ձախողին : Բացատրեց թէ «ոեւէ ազատ ազգ չի կրնար առանձին ապրիլ այս աշխարհին մէջ : Ստիպուած ենք բարեկամներ ունե–

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

●

Ի՞ՆՉ ՇԱՀԵՑԱՆՔ «ՄԱՅԻՍ 28»ՈՎ

Ամէնէն առաջ կորզեցինք հողամաս մը եւ վրան արձանագրեցինք *«Հայաստանի Հանրապետութիւն»* :

Այդ հողամասը մաքրեցինք օտար տարրերէ եւ դարձուցինք միատարր ու միաձոյլ, իբրեւ կորիզը ապագայ Միացեալ Հայաստանի : Առանց *Մայիս* 28ին, չէինք ունենար այսօրուան փոքրիկ հայրենիքը :

Դարձանք պետական ազգ, անկախ ժողովուրդի մը ստորոգելիներով — ազգային դրօշակ, կառավարութիւն, խորհրդարան, բանակ, դեսպան, հիւպատոս, նամականիշ, դրամանիշ :

Անկախ Հայաստանի կառավարութիւնը տէր կանգնեցաւ աշխարհացրիւ հայութեան :

Հայրենիքէն մինչեւ Սփիւռքի հեռաւոր անկիւնները դարձանք Հայաստանի քաղաքացի, նամբորդեցինք Հայաստանի Հանրապետութեան անցագրով :

Լա՛յն բացուեցան Հայաստանի դուռները՝ թէ՛ ներս մտնողին եւ թէ դուրս ելլողին առջեւ, առանց հաւատաքննութեան եւ մեղայականի :

Շահեցանք միջազգային մուրհակ մը, Սեւրի դաշնագիրը, որ Անկախ եւ Միացեալ Հայաստանի սկզբունքը ճանչցուց թէ՛ պարտեալ Թուրքիոյ եւ թէ յաղթական դաշնակիցներուն :

Մեր պատուիրակները ու դեսպանները Հայկական Դատ հետապնդեցին՝ կանաչ սեղաններու առջեւ, աշխարհի Մեծերուն հետ :

1918ի մայիսեան կռիւները Արարատեան դաշտին մէջ՝ հաստատեցին հայկ. բազուկին հրաշագործ ուժը :

«Հայկական Դատ»ն ալ գտաւ իր վերջնական ձեւը, երկար խարխափումներէ վերջ : Գաղափարը մարմին առաւ եւ բիւրեղացաւ՝ իբրեւ միացեալ եւ անկախ Հայաստան : *«Բարենորոգում»*, *«ապակեդրոնացում»*, *«ինքնավարութիւն»* պատմութեան անցան :

«Հպատակ ազգ»ի, «րայա»ի մտայնութիւնը ընդմիշտ թաղուեցաւ : Սեփական անկախ հայրենիք ունենալու գաղափարը խոր արմատ նետեց հայ ժողովուրդի սրտին մէջ :

×

Տարագրութեան երեք տասնեակ տարիները փոխանակ վհատեցնելու աշխարհի չորս հովերուն ցրուած մեր հայրենակիցները, աւելի եւս ամրապնդեցին անոնց մէջ ինքնավստահութիւնը, ինչպէս նաեւ հաւատքը՝ լաւագոյն ապագայի մը համար :

Այլեւս ոչ մէկ ուժ կրնայ սարսել այդ հաւատքը, որ անխորտակելի է ապառաժի մը նման :

Անստուգութեան մռայլ շրջան մըն է, որ կ'ապրի ամբողջ մարդկութիւնը՝ արեւմուտքէն մինչեւ Ծայր. Արեւելք :

Բազմաթիւ մեծ ու փոքր ազգեր, որոնք դեռ երէկ ազատ ու անկախ կ'ապրէին, կը տուայտին նոր բռնակալութեան մը ճիրաններուն տակ :

Ո՛չ մէկ հարց գտած է իր վերջնական լուծումը :

Փոքրերը չեն միայն, որ ակնդէտ կը սպասեն՝ յուսատու լոյսի մը :

Մեծերը աւելի ծանր մղձաւանջի մը ներքարկուած են :

Աշխարհի երկունքի մէջ է :

Մեր «փոքր ածու»ն ալ կ'ապրի իր փոխանցման շրջանը :

Այն անխախտ հաւատքով թէ շուտով պիտի ծագի արշալոյսը :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք .—

Հին բարեկամէ մը (Պ. Հ.) 1000 *Ֆր.* :

1918_Ի ՀՐԱՇՔԸ

•

35 տարի առաջ, Մայիսեան այս օրերին, հայ ժողովուրդը երկունքի մէջ էր: Թուրքը՝ բռնագրաւիչը մեր հայրենի հողերի, յղփացած հայ անմեղ մանուկների, ծերերի եւ կանանց անարատ արիւնով, կը ծրագրէր 1918ին ոչնչացնել արեւելեան Հայաստանի ժողովուրդն ալ:

1915ի Մեծ Եղեռնը յագեցում չէր տուած իր արիւնածարաւ բնազդին:

Մենակ էր կոտորակուած հայութիւնը: Զկային անվեհեր Սասունն ու Տարօնի դաշտը, որբացած Վասպուրականը, հերոսական Զէյթունը:

Կոտորուած էր ողնաշարը մարտնչող հայութեան:

Թուրքը, յաւիտենական ոճրագործը, մութ գիշեր փնտռող գայլի պէս, որոշել էր լափել հայութիւնը:

Բոլշեւիկեան «յեղափոխութեան» կարմիր յորձանքին օրերին, յարմար ժամանակ էր հաշուեփակը կատարելու հայութեան հետ:

Կտրուած, լքուած ամբողջ աշխարհից, հայ ժողովուրդը մնացել էր իր բախտին: Հեռացած էին Ռուսաստանի յաղթական բանակները, պատերազմի ընթացքին գրաւուած Թրքապատկան հողերից: Բոլշեւիկեան մեղրածոր «Դէպի տուն» նշանաբանը վարակել էր բոլորին:

Գաղզղած ամբոխը ոչնչացնելով ամէն ինչ իր ճամբու ընթացքին չտապում էր տուն:

Հրճւում էր ռուս զինուորը, որ տուն է վերադառնում, հրճւում էր Թուրքը, որ առանց կռիւների նորից տէր էր դառնում «իր հողերին», հրճւում, որ կարող է հաշուեյարդարի ենթարկել Հայկական Հարցը Փիզիքապէս ոչնչացնելով մեզ:

Սուզի մէջ էր միայն հայութիւնը: Ողբերգութիւն էին ապրում բախտակից երկու հատուածները մեր ժողովուրդի՝ Արեւմտեան եւ արեւելեան Հայաստանների:

Լինել — չլինելու հարց էր:

Հայութիւնը կամ պիտի ոչնչանար ազգովին, կամ պիտի ապրէր պատւով:

Ճակատագրական պահ: Հայաստանը կամ պիտի դառնար Թուրքիոյ ամայացած մէկ նահանգը, կամ պիտի ապրէր Փիզիքապէս ողջ եւ քաղաքականապէս անկախ:

Երկընտրանքի այդ օրերին հայութիւնը մէկ ճամբայ ունէր: Լինել պանէշի վրայ եւ մեռնել պատւով: Փորձուած անցեալի անագորոյն դասերից, մանաւորապէս 1915ի եղերական սրածութիւնից, հայութիւնը ուրիշ ճամբայ չունէր:

Հայ մարտիկները առաջնորդութեամբ՝ Անդրանիկների, Սեպուհների, Մուրատների, Դրոների եւ Նժդեհների մէկ մարդու պէս ծառացան Թուրքին դէմ:

Ամիսներ տեւող կռիւների ընթացքին Վասպուրականից, Տարօնից մինչեւ Կարսի դռները, հայ փոքրաթիւ զինուորները հերակլեան պայքարով, կուրծք տուին Թուրք բանակին եւ չղթայազերծ խուժանին, «չէթէ»ներու:

Թուրքը կրնկակոխ հետեւեց հայ զօրքին մինչեւ Էջմիածնի եւ Երեւանի դռների առջեւ:

Նա Սարդարապատ է, Պաշ - Ապարան եւ Ղարաքիլիսէ:

Հայ զօրքը, ժողովուրդը եւ ղեկավարութիւնը օրհասի մէջ են: Թշնամին կամ պիտի անցնի մեր դիակների վրայով դէպի Էջմիածին — Երեւան կամ պիտի խորտակուի վերջին ճակատամարտում:

Մաղնիսացած են բոլորը: Աննախընթաց է յաղթելու ցանկութիւնը: Հայկական հողու չարժ է:

Հայը պիտի յաղթէ, նա պիտի պարտադրէ իր կամքը Թշնամուն: Հայ գունդերը առաջնորդութեամբ Դրոյի, Նժդեհի, Բէկ - Փիրումեանի, գնդապետ Տէր Մովսէսեանի ու ղեկավարութեամբ պանծալի զօրավար՝ Նազարբէկեանի եւ Սիլիկեանի պատրաստ են կռուի:

Հայ կինը, մանուկը, ծերը հայ զօրքի թիկունքում են: Ամէն մէկը իր պարտականութիւնը եւ գործը ունի:

Զօրքը ճակատի համար, թիկունքը զօրքի համար:

Ճակատագրական օրեր են, կռիւ բոլոր ճակատների վրայ՝ Սարդարապատ, Պաշ-Ապարան, Ղարաքիլիսէ:

Մայիս 20ից մինչեւ 28ը տեւեցին կռիւները: Հայ զօրքը առիւծի պէս կուրծք տուեց Թշնամու յաճախակի գրոհներին եւ երկաթի վճռականութեամբ կասեցուց Թուրքի յարձակումները:

Գաղզղած ամբոխը ոռնաց, զէնք սրեց հայութիւնը սրածելու, սակայն ընկրկեցաւ, հրաշէկ կրակից այրուած գազանի պէս:

Հրաշքը կատարուած էր: Հայը յաղթական, Թուրքը պարտուած: Փրկուած էր հայ ժողովուրդը ոչնչացումից եւ Հայաստանը գերութիւնից:

Հայը ազատ էր եւ անկախ:

Մայիս 28ը դարձաւ հայութեան Յարութեան եւ Զարթօնքի Թուականը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻ

ՓԱ՛ՌՔ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ

•

Հայաստանի անկախութեան 35րդ տարեդարձը: Մայիսեան օրերի անմոռանալի գոյամարտը: Ղարաքիլիսէի կիրճերը, Բաշ Ապարանը եւ Սարդարապատի դաշտը:

Այսօր էլ բոլորս, երեսունեւհինգ երկար տարիներէ վերջ, նոյն յուզումով եւ պարծանքով ենք յիշում այդ պատմական եւ ճակատագրական օրերը, ինչպէս եւ 1919 Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը Հայաստանի մայրաքաղաքին մէջ:

Ոչ ժամանակը, ոչ ալ ոմանց ուրացումը կրնան ոեւէ ազատ եւ պարկեշտ Հայու սրտէն եւ հոգիէն հանել Մայիս 28ի վեհ խորհուրդը: Ոչ բռնութիւնը, ոչ վարչաձեւերը կրնան մաղաչափ արգելք հանդիսանալ Հայուն տօնելու իր նուիրական համազգային տօնը, հրապարակաւ, ազատ աշխարհում, նաեւ իր հոգու խորքին մէջ այնտեղ, մեր հայրենիքում, ուր դաժան բռնակալութիւն մը արգիլած է ամէն հրապարակային արտայայտութիւն, եթէ այն չի բխիր լենինեան – սթալինեան ակունքներից: Ռուսը եւ Թուրքը միաբանաբար ատում են Մայիս 28ը: Ռուսը՝ որովհետեւ Մայիս 28ը խորհրդանիշն է մեր երկրի պետական անկախութեան եւ ազատութեան:

Թուրքը՝ որովհետեւ Մայիս 28ով Հայը վերջնապէս թօթափեց իր վրայէն ստորագնահատութեան զգացումը, խորտակեց իր մէջ վախը Թուրքիոյ եւ հերոսական ճակատամարտներով, անհաւասար պայմանների մէջ, յաղթեց Թշնամուն եւ ստիպեց նրան ճանաչել իր արդար իրաւունքը:

Փա՛ռք հայ ժողովրդին, որ կարողացաւ մէկ մարդու պէս ոտքի կանգնիլ պաշտպանելու համար իր հայրենիքը, իր ազատութիւնը, իր պատիւը:

Փառք հայ ժողովրդին որ կարողացաւ ծնունդ տալ արի զինուորական ղեկավարների, զօրավարներ Նազարբէկեանի, Սիլիկեանին, Դանիէլ Բէկ Փիրումեանին, գնդապետ Սամարցեանին: Սրանք արժանաւոր ժառանգորդները եղան Լօրիս Մելիքեանների, Լազարեանների եւ Տէր Ղուկասեանների: Սակայն այս վերջինները իրենց տրամադրութեան տակ ունէին կազմակերպուած մեծ բանակներ եւ վերջին հաշուով ծառայեցին ռուսական փառքին: Իսկ առաջինները կռուեցան աննօրինակ ծանր պայմանների մէջ, փոքր ուժերի գլուխը անցած, յանուն հայ ժողովրդի ազատութեան:

Փառք հայ ժողովրդին որ ծնունդ տուեց մեր աննման յեղափոխական մարտիկներին, որոնցմէ Դրօն անցած Բաշ Ապարանի զօրամասի հրամանատարութեան, պարտութեան մատնեց Թրքական կանոնաւոր, լաւ զինուած ուժերը, եւ համեստ Զեմլեակը որ իր կեանքը զոհեց Բաշ Ապարանի յաղթանակի համար:

Փառք հայ ժողովրդին որ կեանք տուեց Դաշնակցութեան հրեղէն զաւակ Արամին, որ ի մի հաւաքելով բոլոր հայկական ուժերը հնարաւոր դարձրեց Սարդարապատեան դաշտի հերոսամարտը եւ յաղթանակը:

Եւ որքան մեծ է չարանը նրանց, որոնք Արամի եւ հրամանատարութեան կողքին կանգնած աշխատեցան գիշեր ցերեկ յաղթանակի համար՝ Մուսինեան, Յովհաննէս Մելիքեան, պարէտ Շահխաթունի, երիտասարդ ուսանողներ եւ աշակերտներ ...

Հայաստանը դարձաւ անկախ պետութիւն: Հայ ժողովուրդը՝ պետական ազգ:

Այսօր էլ նոյնիսկ բռնապետական բոլշեւիզմը ստիպուած է ճանաչել Հայաստանը իրաւական տեսակէտով որպէս պետութիւն: Անազատ է Հայը այսօր երկրում, իսկ մեր պետութիւնը ենթակայ դիկտատուրայի հարթիչ գլանին: Բայց իր աչքերուն առջեւ են միշտ Մայիս 28ը եւ նրա մեծ ու սքանչելի խորհուրդը: Նա է որ շարունակում է լուսաւորել բոլշեւիզմի խաւարով պատած Հայու ճամբան, դէպի նոր վերելքներ, դէպի նոր պայքար, դէպի իրական ազատութիւն եւ անկախութիւն:

Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

Հ. Հ. ՀԻՄՆԱՒՈՐՈՒՄԸ, ՎԵՐԵԼՔԸ ԵՒ ՎԱՅՐԷՋՔԸ

•

1918 Թուականը Հայաստանի հանրապետութեան համար, հանդիսացաւ իր հիմնաւորման տարին, քաղաքական, ռազմական, տնտեսական եւ առողջապահական ահաւոր պայմանների մէջ:

1919ի ընթացքին հնարաւոր եղաւ հրակայական աշխատանք կատարել բոլոր սպարէզների մէջ:

Սակայն Հայաստանի հանրապետութեան իրական վերելքի ժամանակաշրջանը պէտք է համարել 1920ի սկզբից մինչեւ նոյն տարուան աշունը, որից յետոյ տեղի ունեցաւ վայրէջքը:

Յաղթական պետութիւնների ներկայացուցիչներից կազմուած Փարիզի վեհաժողովը ճանաչեց Հայաստանի հանրապետութեան փաստացի գոյութիւնը, ինչ որ պէտք է համարել քաղաքական չատ խոշոր յաղթանակ:

Պատերազմի հետեւանքով մեր հայրենիքը տակնուվրայ էր եղած, զուրկ հասութաբեր աղբիւրներից: Մեր երկրի առեւտրին եւ արդիւնաբերութեանը մղում տալու եւ մեր դրամի արժէքը հաստատուն վիճակի մը վերածելու նպատակով, Հ. Հ. Խորհրդարանը, 1920 Յունիս հինգին կառավարութեանը լիազօրեց ձեռնարկելու քսան միլիոն տոլարի անկախութեան փոխառութեան: հարիւրին վեց տոկոսով, տասը տարի պայմանաժամով: Կառավարութիւնը լիազօր նշանակեց Ալ. Խատիսեանը, որ անմիջապէս մեկնեցաւ հայկական գաղութները: Միաժամանակ փոխառութեան ձեռնարկուեց մեր հայրենիքի մէջ:

Ընկեր Ալ. Խատիսեանը այցելեց Թիֆլիզ, Բաթում, Պոլիս, Իզմիր, Ֆիլիպէ, Սոֆիա, Բուքրէշ, Կոնստանցա, Փարիզ, Լոնտոն, Մանչէսթր, Միլան, Վենետիկ, Հռոմ, Աթէնք, Աղեքսանդրիա եւ Գահիրէ: Ամէն տեղ զինք դիմաւորեցին օտար պետական եւ հայկական կազմակերպութիւնների ներկայացուցիչները: Տեսակցութիւններ ունեցաւ պետական, քաղաքական եւ զինուորական յայտնի դէմքերի հետ: Նաեւ հայկական զանազան խաւերի հետ, զեկուցումներ տալով եւ հիմը դնելով փոխառութեան տեղական մասնաճիւղերի: Սարքուած հրապարակային մեծ հաւաքոյթների մէջ էլ, շնորհիւ իր պերճախօսութեան չատ մեծ ոգեւորութիւն ստեղծեց:

Թիֆլիզի մի չարք յայտնի հայ դրամատէրեր, ընկեր Ալ. Խատիսեանին պատրաստակամութիւն են յայտնել Հայաստանի յարմար վայրերի մէջ հիմնել չաքարի, մորթի, ծխախոտի եւ այլ գործարաններ, եւ զանազան առեւտրական հաստատութիւններ:

Բաթումի Հայ Տիկնանց Միութիւնը որոշած էր հիմնել «Ոսկու Ֆոնտ» եւ հէնց նոյն հաւաքոյթի մէջ, մի չարք Հայուհիներ նուիրել էին ոսկի ժամացոյցներ, թանգագին մատանիներ եւայլ զարդեր:

Պոլսի մէջ մի հայ խոհարարուհի, վիճակահանութիւնից մի առ ժամանակ առաջ իր չահած 8000 Թրք. ոսկին (80

«ՄԷԿ ԵՒ ԱՆԲԱԺԱՆԵԼԻ»

★

Միացեալ Նահանգներու նորընտիր նախագահը, իր պաշտօնական պատգամին մէջ կը շեշտէր թէ՝ «Ազատութիւնը մէկ է եւ անբաժանելի ...»

Յատկապէս հայ ժողովուրդը՝ դարերով, աշխարհի բոլոր դռներուն առջեւ, աղաղակած է,— կ՚աղաղակէ նաեւ այսօր — մարդկային բոլոր լեզուներով ազատութիւնը մէկ է, անգին է եւ անբաժանելի ...

Անգին է ազատութիւնը, վասն զի մեր ժողովուրդը իր դէպի ազատութիւն երթի ընթացքին, տուած է այնքան արիւն անոր համար, գերազանցելով բոլոր ժողովուրդները: Անբաժանելի է: Վասնզի, ժողովուրդ մը, ազգ մը կրնայ տեւել, ծաղկիլ, մեծութիւններ արտադրել, բարձունքներու հասնիլ միայն ու միայն լման, բացարձակ ազատութեան մէջ:

Պարտադրուած, չափուած ու ձեւուած ազատութիւնները բռնաւորներու կողմէ, շլացուցիչ հրապոյրներ են, եւ օր մը, անտարակոյս, տապանաքար մը կը դառնան ենթակայ ժողովուրդներուն: Հայ ժողովուրդը մերժելով կը մերժէ չինծու ազատութիւն մը:

Մեր աննման պատմահայրը, Խորենացին, մեր նախահօր Հայկի եւ Բելի պատկերներով կուտայ կենդանի եւ վաւերական նկարագիրը մեր ժողովուրդին. — Բացարձակ ազատութիւն՝ սահմաններու մէջ ապրելու գնով:

Ու քանի որ այսօր, ազատութեան կողմընակից մարդկութիւնը,— ազգեր՝ մեծ ու փոքր — այն համոզման եկած են թէ, «ազատութիւնը մէկ է եւ անբաժանելի», ապա ուրեմն, պէտք է ընդունին նաեւ որ, բռնատիրութիւնը բռնատիրութիւն է, ամէն տեղ՝ բոլոր ժամանակներու համար.:

Հայ ժողովուրդը մերժելով մերժած է, այսօր ալ կը մերժէ որեւէ ձեւի բռնատիրութիւն:

Դաւաճանած պիտի ըլլայինք մեր պատմութեան, մեր դարաւոր եւ յուռթի մշակոյթին, մեր այնքան առատօրէն թափած արիւնին ու արցունքին, անարգած պիտի ըլլայինք մեր հերոսներուն, մեր նահատակներուն ու մեռելներուն յիշատակը, եթէ, «ետ դարձ» մը փորձէինք ազատութեան եւ բռնատիրութիւններու հանդէպ մեր ունեցած ըմբռնումին եւ համոզումներուն մէջ:

Ժողովուրդներու պատմութիւնը եղած է անկումներու եւ բարձրացումներու յարատեւ չարան մը: Հայ ժողովուրդի պատմութիւնը եղած է իր ազատութեան համար անվերջ մաքառումներու չարան մը: Պատմութեան մայր տոմարին մէջ արձանագրած ենք թուականներ՝ որոնք պիտի մնան յաւիտենապէս անխոցելի, անգերազանցելի, մեծ, վեհօրէն ներշնչող: Այդ թուականներուն վերջիններէն եւ մեծագոյնը եղաւ 1918 Մայիսի 28ը: (Զենք մոռնար նաեւ Փետրուար 18ը):

Մայիս 28ին հայ ժողովուրդը միաձայնութեամբ, եւ հաստատակամութեամբ՝ անգամ մը եւս աշխարհը հաստատեց թէ Ազատութիւնը մէկ էր եւ անբաժանելի:

Այդ օրը, հայ ժողովուրդը իր բռունցքի հատու հարուածովը պարտութեան մատնեց իր թիւ մէկ բռնաւորը, եւ իր արեան գնովը անկախ եւ ազատ հայրենիք մը ստեղծեց թշուառութեան եւ մոխիրներու մէջէն:

Այսօր, աւելի քան երեք տասնեակ տարիներ վերջ՝ ուր օտարութեան մէջ կ՚ողջունենք, կը տօնենք այդ թուականը, մեզի համար աւելի քան բովանդակալից կը դառնան անոր խորհուրդն ու իմաստը:

Կոփիզը — ահա «Մայիս 28ի բովանդակ մեծութիւնը, անոր յարգն ու արժէքը: Այդ կոփիզը մեր միակ եւ վաւերական ներշնչարանն է, մեր բովանդակ յոյսն է, մեր գոյութեան իմաստը: Մէկ խօսքով՝ մեր ամէն ինչը... Մնացածը պիտի գայ օր օրին եւ ժամանակին: Հաստատ համոզում ունինք այդ մասին: Զառիթափը բարձրացած ենք, կը մնայ քիչ մըն ալ տոկալ:

Այդ յոյսով ու հաւատամքով՝ մեր ազատութեան եւ անկախութեան տօնին առիթով՝ սրտագին ողջոյններ կուրիզ Հայաստանի սուրբ հողին իր քրտինքը խառնող հայ շինականին, հայ աշխատաւորին, հայ մտքի, գրչի, դաշտի մշակներուն ...

Սրտագին ողջոյն նաեւ արտահայաստանեան գիտակից եւ հաւատաւոր հայութեան, որ, տարին անգամ մը իր սրբազան ուխտը կը նորոգէ ոգեկոչելով իր մեռելները, փառաբանելով իր անկախութեան տօնը, իր մեծ հերոսապատումները:

Հաւատացած եմ որ, օր մը մեր ժողովուրդին երկու հատուածները պիտի միանան, կարօտով պիտի ողջագուրեն իրար ազատ, միացեալ, եւ անկախ Հայաստանի մէջ:

ՄԻՍԱՔ – ՄԻՐՋԷ

հազար ֆրանք), որ իր փաստաբանի մի – ջոցով պահ տուած է եղել մէկ դրամա – տան մէջ ,ամբողջովին նուիրել էր, ինչ – պէս եւ իր ոսկի շղթան, ժամացոյցը եւ 30 լիրա դրամը, որ պահած է եղեր իր թաղ– ման ծախքերի համար :

Եգիպտոսի առաջնորդ Թորգոմ արք. Գուշակեանը նուիրած էր զմրուխտէ մա – տանին: Այսպիսի արտաբուխ նուէրներ ե- ղել են շատերի կողմից եւս :

1920 թ. Օգոստոս 10ին, յաղթական պե– տութիւնների, պարտուած Թուրքիայի եւ Հայաստանի հանրապետութեան ներկա – յացուցիչների որոշումով ,Սեւրի մէջ,Կով– կասեան Հայաստանին պիտի միացուէին Թրքահայկական չորս նահանգներ :

Դարերով մեր երազած այս պատմական դաշնագրով , մեր հանրապետութեան վարկը էլ աւելի բարձրացաւ յաչս մեր ժողովրդի եւ օտար պետութիւնների :

Բազմաթիւ տարագիրներ որոշեցին Հա– յաստան մեկնիլ: Եղան եւ այնպիսիներ որոնք իրենց անձնական գործերը հաշուե- յարդարի ենթարկելով, ճամբայ ինկան դէպի Հայաստան, իրենց՝ հետ տանելով մեքենաներ, գործիքներ եւ ապրանքներ , որոնց պէտքը չափազանց զգալի էր մեր հայրենիքի մէջ :

Տարակոյս չկայ որ այդ եւ յաջորդ տա– րիների ընթացքին, հայրենաբաղձ մեր ժողովուրդը հետզհետէ պիտի ամփոփ – ուէր իր միացեալ, անկախ եւ ազատ հան– րապետութեան մէջ եւ մեծ եռանդով պի– տի վերաշինէր մեր պապենական քա – ղաքները, աւաններն ու գիւղերը, մեր եր- կիրը դարձնելով հրապուրիչ նաեւ օտար- ների համար ...

Սակայն մեր անկախութեան երկու կա– տաղի հակառակորդները, Թուրքիան եւ Ռուսիան, միացեալ ճակատ կազմելով , խորտակեցին մեր հայրենասէր եւ շինա– րար ժողովրդի գեղեցիկ յոյսերը, եւ մեր մանուկ հանրապետութիւնը բաժանեցին իրենց միջեւ :

Այս իսկ պատճառով, տարագիր բազ – մութեանց վրայ աւելացան հարիւր հա – զարաւոր նորերը, որոնք մեծ Եղեռնից հրաշքով ազատուած, պատրաստւում էին մեր ազատագրուած հայրենիքը վերադառ- նալու :

Ներքին փոխառութեան հայկ. գաղութ– ների լիազօրներն էլ, իրենց ստացած նը- ւէրների մէկ մասը վերադարձրին իրենց տէրերին, միւս մասն էլ ծախելով, գոյա– ցած գումարները յատկացրին տեղական որբանոցների պէտքերին :

Այս վայրէջքի շրջանին համայն հայ ժո- ղովուրդը ապրում է իր հայրենիքի ազա– տագրութեան իրականացման խոր դի – տակցութեամբ :

ԲԵՆՕ

Դերձակը.— Անկարելի է. դեռ երկու հագուստի դրամ կը պարտիս ինծի, մին- չեւ պարտքդ չվճարես, մէկ կոճակ անգամ չեմ կարեր :

Յաճախորդը.— Լաւ, դուն հագուստը կարէ ,կոճակը ես կը կարեմ ...:

ՖԵՏԱՅԻՆԵՐՈՒ ԽՄԲԱՆԿԱՐ ՄԸ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԷՆ

ԻՆՉՊԷՍ «ՀԱՅԱՑԱՒ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

★

ԽՄԲ.— Ռուբէնի Յուշերուն վերջին (7րդ) հատորին մէջ, վաղեմի ռազմիկ մը, Սասունցի Մուշեղ, կը նկարագրէ թէ ինչպէս «հայացուցին» Հայաստանը, կռուելով օտար բազմութեանց դէմ որոնք շարունակ դաւեր կը լարէին.—

Ռուբէն այդ օր մեր առջեւ դրաւ գոր – ծունէութեան ամբողջ ծրագիր մը. աւելի լայնն ու ընդարձակը, ինչ որ պարզած էր Խնուսի մէջ: Սեղանին վրայ փռած էր իր նշանաւոր քարտէսը, որուն վրայ յետին մանրամասնութեամբ նշանակուած էին Հայաստանի գիւղերն ու քաղաքները՝ ի– րենց ունեցած բնակչութեան տեսակներո– վըն ու այլազանութեամբը: Ընդհանրա – պէս քիչ խօսող Ռուբէնը, այդ օր բացա- տրութիւններ կուտար մեզ մեր վիճակին ու իր ծրագիրներուն մասին: — Հայաս – տան ունեցանք, կ'ըսէր Ռուբէն, սակայն, տակա առայժմ տկար ու ապրելու հնա – րաւորութիւններէ զրկուածմանուկի մը կը նմանի: Անիկա կ'ըսէր որ — սովն ու հի – ւանդութիւնները դեռ չեն մտահոգեր, կա- ռավարութիւնը շուտով կը յաջողիատոնց առջեւն առնել. մեր ժողովուրդն ալ սա - կաւակեր է եւ կրնայ քար ծամել, քարէն հաց հանել. ինչ որ մտահոգիչ է ապա – գայի համար, տակա Հայաստանի բնակ– չութեան ներկայ դիմագիծն է, արուես – տական կերպով ստեղծուած: Ապա ցոյց կուտար քարտէսին վրայ շրջաններ, որ – տեղ Թուրքն ու Թաթարը եկած տեղաւոր– ուած էին, բռնագրաւելով հայ գիւղացի– ներուն հողերն ու ինչքերը:

Այս անարդարութիւնը պէտք էր վերջ գտնէր, Հայուն երկիրը , Հայուն հողը պէտք էր իր ժողովուրդի զաւակներուն սեփականութիւնը դառնար. դաղթակա - նութիւնը պէտք էր տեղաւորուէր անոնց վրայ, որպէսզի իրաւունք ունենայինք ը– սելու որ երկիր ունինք, ու աւելի վստա– հութեամբ նայելու ապագային վրայ ,

Մտաւորապէս առինք էին Ռուբէնի խօսքերը այդ օր: Սակայն մենք գործնա– կան հրահանգներու կը սպասէինք, գի– տէինք որ Ռուբէն խօսքերով գոհացող չէր: Ու անիկա կրկին նայեցաւ իր քար – տէսին վրայ: Տեսանք որ մատը շրջան կ'ընէ, Ծղնի ձորի, Միլիտէրէի, Զիմէն – քէնտի եւ Պէօյուք Վէտիի ընդարձակ տա– րածութիւններուն վրայ: Ռուբէն նայ – ուածքը բարձրացուց և մենք հասկցանք թէ անիկա ինչ ըսել կ'ուզէր :

Փեթարցի Մանուկի ձեռքը ուժով մը ի– ջաւ Զօրոյի ուսին: Մանուկը ըսել կ'ուզէր որ հասկցած են եւ կարելի է մեկնիլ այլ եւս: Ռուբէն նկատեց այդ ու կրկին խօ – սիլ սկսաւ:— Պէտք է, ըսաւ Ռուբէն, հա– րիւր հազարաւոր մեր գաղթականութիւնը տեղաւորել այդ շրջաններուն մէջ, սա – կայն առանց աղմուկի :

... Գիշերը ուշ ատեն մեկնեցանք Ռու– բէնի բնակարանէն: Առաւօտ կանուխ ըս– տացանք անհրաժեշտ ռազմամթերքը եւ տեղաւորեցինք կառքերու մէջ ու ճամբայ ինկանք դէպի Բաշ Գեառնի: Քանաքեռի վրայ պետութեան զինուորները կեցուցին մեզ, կ'ուզէին ընդդիմանալ փամփուշտ - ներու փոխադրութեան : Բարեբախտա - բար Ռուբէն նախատեսած էր այդ արգել– քը եւ մեզ յանձնած էր Արամ Մանուկեանի կողմէ ստորագրուած արտօնագիր մը :

Տեղ հասնելուն հաւաքեցինք մեր ու – ժերը, վերակազմեցինք մեր գունդը որ 250 հոգիէ կը բաղկանար եւ ձեռնարկեցինք մշակուած ծրագրի գործադրութեան : Մեր այս գունդը որուն մէջ ֆետայիներէ բացի նաեւ կային նորահաս երիտասարդ– ներ ,լաւապէս մարզուած էր պարտիզանա– կան կռիւներու համար: Անկախութեան հռչակումէն վերջ մենք ալ հետեւած էինք Անդրանիկին ու ժողովուրդին մէկ մասը մեր հետ վերցուցած՝ ճամբայ ինկած է – ինք դէպի Պարսկաստան՝ անգլիական ու– ժերուն միանալու համար: Սակայն Նա - խիջեւանի առջեւէն, մեր զօրամասն ու ժո- ղովուրդը կը դառնանք ետ ու կը մտնենք Զանգեզուր: Այնտեղ բախումներ ունե – ցած էինք Քիւրտերու եւ Թուրքերու հետ: Թշնամին կը մաքրագործուի: Այդ օրերուն Արամ Մանուկեանէն նամակ կը ստա – նանք, մեզ կը հրահանգէր ժողովուրդը միասին առած անցնիլ Բաշ Գեառնի : Այնտեղ եւս՝ Ազուտի ու Պաղուտի շրջան– ներուն մէջ բուռն կռիւներ ունեցած էինք: Թշնամին պարտուելէ ու հեռանալէ վերջ, ժողովուրդը տեղաւորած էինք այնտեղ :

Ահաւասիկ այսպիսի կռիւներու մէջ մարզուած գունդ մը ունէինք մեր տրա – մադրութեան: Մեր առաջին գործը եղաւ մաքրել Դարալագեազի շրջանը եւ մաս մը ժողովուրդ տեղաւորել այնտեղ: Անկից վերջ մեզ կը մնար անցնիլ ծրագրուած մեծ գործողութիւններուն: Առաջին առ – թիւ պէտք էր Ծղնի ձորը մաքրել թշնա – միներէն: Թուրք, Թաթար եւ քիւրտ ա - ւազակներ, Թրքական չաւուշներու գլխա- ւորութեամբ, անկախ Հայաստանի սրտին վրայ իրենք զիրենք կը նկատէին տէր ու տիրական, նստած էին հայ գիւղացիի հո– ղերուն վրայ, երբ անդին կը կոտորուէր մեր ժողովուրդը՝ արեւին ու անձրեւին տակ :

Ծղնի ձորի գործողութիւնները տեւեցին հինգ օր: Գիւղերէն մէկ մասը չուզեցին անձնատուր ըլլալ եւ կռուեցան մինչեւ իրենց վերջին շունչը : Մեր յարձակում – ներէն եւ յաջողութիւններէն վերջ, ժողո– վուրդը կը խուժէր գիւղերէն ներս, տէր դառնալու համար ոչ միայն իր հողերուն, այլեւ իր պապենական գոյքերուն : Մեծ մասամբ այդ գոյքերը հայկական դրոշմ ունէին, արձանագրութիւններ, խաչեր, եւայլն :

Ծղնի ձորի յաջողութենէն վերջ, Ռու – բէն թոյլ չտուաւ մեզ շունչ քաշել , հը– րահանգեց անմիջապէս յարձակիլ Միլի – տէրէի վրայ: Այս շրջանն աւելի ընդար - ձակ էր: Քառասունէ աւելի գիւղերու մէջ ամրացած թշնամին տեսակ մը անկախ իշխանութիւն էր հաստատած: Երեւանի թիկունքը գրաւող այս կարեւոր կեդրոնը տեւական վտանգ մըն էր Հայաստանի ան- կախութեան համար :

Միլիտէրէի մէջ ամրացած թշնամիին դիմադրութիւնը եղաւ աւելի բուռն :

... Ռուբէն վայրկեանը վայրկեանին կը հետեւէր գործողութիւններուն ու կը շտապէր ժողովուրդը տեղաւորել գրաւ – ուած վայրերուն մէջ: Հազիւ թշնամին գիւղէ մը դուրս եկած, մէկ ծայրը տա – կաւին գիւղին մէջ, մեր ժողովուրդը հա– զարներով կը խուժէր ներս ու տուն – տեղ կ'ըլլար :

Ռուբէնի հրահանգն էր թշնամիին հետ վարուիլ այնպէս, ինչպէս անիկա վար – ուած էր մեր ժողովուրդին հետ: Մեղքը մերը չէր, թշնամին պէտք է հատուցանէր իր արարքներուն համար ու իր բռնա - գրաւած հողերը վերադարձնէր օրինաւոր տէրերուն: ՄՈՒՇԵՂ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (90)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Ուշ ատեն մեզ շրջապատող տեղացինե– րը ցրուեցան, ու երկու պառաւներ, ո – րոնք անքուն կը հսկէին մեզի, առաջնոր– դեցին «չարտաքը», մեզի համար որոշ – ուած տեղը... Հակառակ մարդկային կա– րողութենէ վեր ի վեր չափով մը յոգնած ըլլալնուս, չկրցանք քնանալ. աչքերնիս յառած աստղազարդ երկինքին մինչեւ ար- շալոյս, մտքերնիս աշխատեցաւ տարու – բերուելով այլ եւ այլ տեսակէ պատմու - թիւններու մէջ... Երբեմն ծերունին էր որ կը ներկայանար իր դողդոջ մօրուքով եւ իր խօսքերուն դառն եւ անմխիթարելի ի– մաստով .երբեմն հայ կինն էր իր մազա– զուրկ եւ թշուառութենէ տգեղացած գըլ – խով ,իր բողոքներով եւ պաղատանքնե – րով :

Ահաւասիկ նաեւ ինքնապաշտպանու – թեան խրոխտ եւ ամոքիչ դրուագները , դպրոցի, նոր հարսի սենեակին պատն ի վար կախուած հրացանները, ու քահա– նան, ու ծեր Թորոսը եւ Հայերը պաշտ – պանող Թուրքերը՝ որոնց մէկուն հայրը եւ մեծ հայրն ալ սպաննուած են եղեր Զէյթունի մէջ Հայերու ձեռքով ...

Հետեւեալ առաւօտուն կանուխէն ճամ- բայ ելած էինք եւ միջօրէի արեւին շեշ– տակի եւ անողոք ճառագայթներուն տակ, սայլը կ'երթարարդէն յոգնած իր անդա– դար գնացքէն:

Ճերմակ եւ արեւակէզ ճամբուն վրայ ձիերուն պայտերը չոր եւ կտրուկ աղ – մուկ մը ունէին եւ իրենց հետզհետէ ա – ւելի դանդաղող քայլերը փութացնելու համար՝ սայլապանին մտրակը կը բարձ - րանար շաչելով:

Ծարաւը կը տանջէր մեզ, բայց ճամ - բուն վրայ մեր հանդիպած բոլոր ջրհոր – ները կասկածելի էին. դէպքի յաջորդող օրերուն այնքան շատ դիակներ նետուած էին այդ հորերուն մէջ :

Հարթ, տափարակ եւ մերկ տարածու . թիւններ մեզ կը շրջապատէին. արեւէն խանձած, ճզմիմ եւ հողին փակած փոխ բոյսեր հազիւ թէ կը զունաւորէին այնտե– րուն գորշութիւնը. մեր աչքը առածին չափ տեղ՝ ոչ մէկ ծառ, ոչ մէկ բնակու– թիւն. կարծես անապատին մէջէն կ'եր – թայինք: Իրիկուան դէմ միայն երբ մօտե- ցանք Օսմանիէի, տեղ տեղ նշմարեցինք կացինով տապալած ծառի բեկորներ եւ մոխրակոյտեր. խանձած ճիւղեր աղէն անդին տարածուած, մարդկային կմախք– ներու տպաւորութիւնը կը ձգէին, առանք հրդեհուած ագարակներու կամ քանի մը խրճիթներէ բաղկացած գիւղակներու հետքերն էին:

Ժամեր ու ժամեր կ'անցնին այսպէս. սայլը կը թաւալէր անդադար ճերմակ ճամբուն վրայ, ու մենք կրթնած բարձե– րու, ուժգնօրէն ցնցուելով ամէն բոպէ՝ կը ջանայինք մեր տպաւորութիւնները հաղորդելու իրարու: Բայց մեր խօսքերը կը կտրատուէին կարծես տապարի հար - ուածներով :

Աւելի յաճախ լուռ կը մնայինք ու աչ – քերնիս սեւեռած մեր դիմացը կը հետե – ւէինք մեր յիշատակներուն ընծայած պատկերներուն... Երբեմն սայլը, սայ – լապանը, ձիերը մրափելու երեւոյթ ու – նէին, մտրակը կախ կը մնար ու կը քաշ– ուէր հողին մէջ, ձիերը գլուխներնին կը խոնարհէին, ու սայլը կը գլտորէր ճամ – բուն պզտիկ քարերուն վրայ ոստոստե – լէն: Բայց ահա կառապանը կ'ուշաբերէր, մտրակը կը շաչէր, ու ձիերուն պայտերը կը զարնուէին համաչափ եւ արագ հար - ուածներով :

Երկինքըլանամպ եւ պայծառ կապոյտով մը մեզ կը շլացնէր. արեւը կը հակէր երկ– նակամարին վրայ ու մեր սայլին շուքը հետզհետէ աւելի կ'երկարէր, երբ մեզ շը– ջապատող անապատային չորութեան եւ ամլութեան մէջ նշմարեցինք առաջին ան– գամ մութ կանանչ ծառերու անտառ մը.. Հովանաւոր եւ տարածուն այլեւայլ տե - սակէ բազմերանգ կանաչութիւն մը ներ– կայացնող այդ խիտ բուսականութեան մէջէն անհամար նոճիներ կը սլանային ...

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

նալ : Ձենք կրնար առանձին գործել ամէն տեղ : Եթէ մեր ազգը կ'ուզէ համախոր-հուրդ գործել ուրիշ ազգերու հետ , յանուն ազատութեան հասարակաց սկըզբունքներուն , պարտաւոր է համակերպիլ իրաւախոհութեանց : Մենք յաջողութիւններ պիտի չահինք եթէ զինուինք համբերութեամբ , վճռականութեամբ եւ յարատեւութեամբ » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ արտաքին նախարարը խորհրդարանին առջեւ յայտարարեց թէ ապարդիւն անցած են իրենց բոլոր ջանքերը՝ ազատելու համար կարմիր գիծէն անդին փոխադրուած յոյն գերիները եւ պատանդները : Այս մասին բանակցութիւններ կը կատարուէին Մոսկուայի հեղինակաւոր գործակատարին միջոցաւ : Զորս հազար սպաներ եւ զինուորներ գերի բռնուած են քաղաքացիական պատերազմի ընթացքին, առանց հաշուելու պատանդները : Կը կարծուի թէ մէկ մասը Թաշքենտ փոխադրուած է : — Յունաստանի թագաւորը եւ թագուհին Մ. Նահանգները հրաւիրուած են :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարը Աթէնքէն Լիբիա գնաց Մայիս 28ին եւ տեսակցեցաւ վարչապետին հետ : Նոյն իրիկունն իսկ օդանաւ նստաւ, Ամերիկա վերադառնալու համար : Նախարարը Աթէնքէն մեկնած ատեն ներբողեց Յունաստանը, իբրեւ «մէկ ամրոցը ազատ ազգերու հասարակութեան» : Յետոյ ըսաւ. — «Երեք չարթուան պտոյտս Միջին եւ Մօտաւոր Արեւելքի մէջ պիտի ծառայէ իբրեւ հիմք՝ ճշդելու համար Մ. Նահանգներուն ապագայ քաղաքականութիւնը » :

ՀՐԴԵՀ ՄԸ ծագեցաւ Ազգ. Ժողովի շէնքին մէկ նկուղէն, բայց կարելի եղաւ անմիջապէս մարել : Ծուխը եւ խանձի հոտը մինչեւ գլխաւոր ժողովասրահը բարձրացած էին :

ԽՈՒԶԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ կատարուեցան Միլանի երեք զինագործարաններուն մէջ ուր գաղտնօրէն զէնքեր կը շինուէին օտար պետութեան մը համար : Գերման ոստիկանութիւնը գրաւեց հրացանի մասեր, երեք կառք լեցուն : Գործարանատէրները ձերբակալուեցան եւ պիտի դատուին ամերիկեան ատեանի մը առջեւ :

ՄԱՐՈՔԻ փաշաները եւ ուրիշ երեւելիներ աղերսագիր մը ուղղած են Պ. Պինոյի խնդրելով գահընկէց ընել Սուլթանը :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ վերադարձած եթովպացի դիւանագէտ մը, Սէյում Սեպատ, կը գրէ թէ Սթալինի պաշտամունքը կը շարունակուի :

ՓԱԽՍՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒ կեդրոն մը հաստատուեցաւ Աւստրիոյ ամերիկեան շըրջանին մէջ, հովանաւորութեամբ ամերիկեան եւ աւստրիական իշխանութեանց :

ՍՈՒԷԶԻ շրջանին մէջ հաստատուած անգլ. զօրքը ուժի փորձեր պիտի կատարեն յառաջիկայ չաբթու, Էլիզապէթ թագուհիին թագադրութեան առթիւ : Աւելի քան 15.000 զինուորներ պիտի համախմբուին, եւ բազմաթիւ օդանաւեր թռիչքներ պիտի կատարեն : Անգլ. զօրքին թիւն է 80.000 : Խրախճանքները տեղի պիտի ունենան փչաթելերու ետին, որպէսզի միջադէպեր չպատահին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Այրի Տիկին Մարի Տէյիրմէնճեան կը յայտնէ թէ այս կիրակի օր, ժամը 10ին, Մարսիլիոյ Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյն մէջ ձայնաւոր Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի ու յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Մարաշցի հանգուցեալ մեծապատիւ Պ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՏԷՅԻՐՄԷՆՃԵԱՆԻ համար, իր մահուան քառասունքին առթիւ : Սոյն օրուան երգեղողութիւնը պիտի կատարէ Մարսիլիոյ հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյն Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Յակոբ Էրալեան Տէյիրմէնճեանի :

Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները : Ներկայս ընդունիլ իբրեւ հրաւէր :

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆՑ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Երջանկայիշատակ ազգային բարերար Մկրտիչ Սանասարեանի, կտակակատար Կ. Եզեանցի, Վարժարանի տեսուչներուն, ուսուցիչներուն եւ սաներուն հոգեհանգստեան պաշտօնը պիտի կատարուի այս կիրակի , Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ : Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ

35ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Հ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

30 Մայիս, Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս

5րդ թաղապետարանի գեղեցիկ սրահին մէջ ,

PLACE DU PANTHÉON

Կը նախագահէ՝ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսին Պրոֆ. Վ. ՏՈՏՈՄԵԱՆՑ եւ ՏԻԿԻՆ ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

ՈՒՂԵՐՁՆԵՐ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ճՈԽ ԲԱԺԻՆ.— Կը մասնակցին՝ Օր. Աստղիկ Առաքելեան (երգ), Պ. Պ. Ջ. Մելիքեան (ջութակ), Շ. Սարեան (արտասանութիւն), Պ. Գաբրիէլեան (թառ), Պ. Քիւփէլեան (երգ), Հայկական եւ կովկասեան պարեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղի պարախումբի կողմէ :

Հայկական նուագ (Պ. Գարեգին եւ Բենօ) :

Au piano Janine Cavard — Ճոխ պիւֆէ — Օրքեսթր Կ. ՍԱՐԵԱՆ

Եւրոպական պարեր մինչեւ առաւօտ — Մուտք՝ 150 ֆրանք

Տոմսերը ապահովել Հրանտ Սամուէլ գրատունէն :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Հ.Մ.Ը.Մ.ի , Վասպուրականի Հայր. Միութեան եւ Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան :

Այս շաբաթ ժամը 20.30էն մինչեւ առաւօտ 4, քաղաքապետարանի սրահին մէջ :

Պատուայ նախագահութեամբ քաղաքապետ՝ Hussel

Կը խօսի ընկեր Bertet

Երեսփոխան Իզէրի եւ խմբագիր Sօֆինէ Լիպէրէի :

Կը նախագահէ ընկերուհի ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ :

Կը խօսին ընկերներ Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ եւ Ժ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ (Փարիզէն) :

ՊՈՒՏՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 15.30ին, Սընօնի Մուլէն Պլէօի սրահին մէջ :

Կը նախագահէ Ա. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Կը խօսի Ա. ՔԷՆՏԷՐԵԱՆ

Երգ, նուագ, արտասանութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, վեց Յունիս, Թէաթր Վեռտիի մէջ, բացառիկ պատրաստութեամբ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

30 Մայիս, շաբաթ երեկոյեան, Օրլոժի սրահը, 143 Քուր Լաֆայէթ :

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի , մասնակցութեամբ Ազգ. Միութեան, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի :

Կը նախագահէ Ն. ՄՈՄՃԵԱՆ

Կը խօսին ընկեր Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Ընկերվարական ներկայացուցիչը՝ քաղաքցի ՎԱԼԱՆՍ եւ ընկեր ՀՐԱՉ ՏԱՍՆԱՊԵՏԵԱՆ :

Ուղերձ Ազգ. Միութեան կողմէ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին. — Նըւագ ,երգ, արտասանութիւն եւն. :

Մուտքը ազատ է :

Յաջորդ օրը, կիրակի, խնջոյք Յոյներու սրահը, ժամը 16էն 22, ուէ Պոնփուաթիւ 5 :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի :

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին, քաղաքապետարանի սրահին էջ :

»ը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 14ին :

ՀԱՅ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Զ. Ռ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՏՕՆԷ

31 Մայիս, կիրակի, ժամը 3ին

Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ

24 րիւ Սէն վիկթօր, Փարիզ (5)

Հովանաւորութեամբ բնակչութեան նախարարին : Նախագահութեամբ նախկին նախարար Տօքթ. ԼԱՖԷՅԻ :

ԿԸ խօսին ՖՐԵՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ եւ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին. — Զինուորական նուագախումբը, Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ), Օր. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ, Պ. Պ. ԽԱԽԱՄԵԱՆ եւ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ (երգ), Պ. ԼԸԿԷՅ (ջութակ), Օր. ՌԵԺԻՆԱ ՕՀԱՆ (Օփերա Քօմիքէն) (պար), մասնակցութեամբ Թառխատ ԳԱՐԵԳԻՆԻՆ : Օր.ներ ՀՕՆԱ եւ ՊԷԱԹՐԻՍ ՊԱԼՃԵԱՆ, երկու հայածին Մարթինիքցիներ իրենց երգերով, եւ պարերով առաջին անգամ Հայ բեմերուն վրայ : Պ. ՔԼՕՏ ՏԻՒԲԻՒԻ, ռատիոյի եւ «տիսք»երու վարպետը իր հմայիչ երգերով, եւն :

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Les Petits Chanteurs de Bondy

Կը մասնակցի՝

60 հոգինոց տասը տարեկան ֆրանսացի աղջնակներէ կազմուած ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ – ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ, եւ ուրիշ անակնկալներ :

Տոմսերու գիներն են՝ 100 եւ 150 ֆր. : Այժմէն կրնաք հայթայթել հայկ. գրատուններէն ,իսկ հանդէսի օրը սրահի դուռնէն :

FRENCH - CANCAN PAR LES ECOLIERS CHANTANTS DE BONDY

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ.Յ.Դ. ընկ.Կարօ Ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի, ժամը 14.30ին, ընկեր Պօյաճեանի բնակարանին մէջ: Կարեւոր օրակարգ : Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ .— Հ.Յ.Դ. Անտօք Ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, մատուռին մէջ: Կարեւոր օրակարգ :

« ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ » Ի

Դաշտագնացութիւն – զբօսանքը դէպի վերսայլ

Այս կիրակի, ժամը 10ին :

Կառախումբ էնվալիտէն : Կը խնդրուի ժամանակին հաւաքուիլ կայարանը :

Կը հրաւիրուին համակիրները : Ուտելիքը միասին բերել :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ. — Այս կիրակի (մեթրօ Անվէրս) ժամը 15.30ին, Էլիզէ Մոնմարթրի անպարտելի հայ աղուէսը՝ ըմբիշ Ակօմ Այվազեան պիտի ճակատի , նշանաւոր ըմբիշ Մաննէվոյի դէմ, 6×5 : (496րդ մրցումը) :— Ս. Զ.

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Ֆ. Կապ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Եղիա Մելքոնեանէ, իրենց սիրելի հայրենակից ԶՕՀՐԱՊ ՊՕՂՕՍԵԱՆի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի երեք հազար Ֆր., ի նպաստ օժանդակութեան կայան ղրկուելիք տկար եւ աղքատ մանուկներու :

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՕՐ. ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻ

(Առաջին մրցանակ Մարսէյլի երաժշտանոցէն) :

Կիրակի, 31 Մայիս ժամը 17ին , Սալ Կավոյի մէջ :

Սիրայօժար մասնակցութեամբ Դաշնակահարուհի ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆԻ :

Տոմսերը 200էն 600 : Դիմել Սալ Կավօ , Տէր եւ Տիկին Դաւիթեանի՝

132, Ave. Gambetta, Tél. MEN 81 - 91

Տէր եւ Տիկ. Պօյաճեանի

83, Rue d'Aboukir, Tél. CEN. 48 - 69

ՍԱՄԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Կը կազմակերպէ իր տարեկան դաշտապարահանդէսը 31 Մայիս, կիրակի ամբողջ օրը Նուազի լը Կրանի գետահայեաց եւ գեղատեսիլ ափերուն վրայ, Օթէլ տը Թուրպիյոնի պարտէզներուն եւ սրահներուն մէջ:

Այս առթիւ կը հրաւիրեն իրենց համակիրները ներկայ ըլլալ ընտանիքով: Ամէն մարդ ազատ է իր նախընտրած ուտելիքը բերելու, իսկ ըմպելիքը պիտի հայթայթուի Միութեան կողմէ :

Երթեւեկի միջոցները ապահովելու եւ խճողումի տեղի չտալու համար, կը խնդրուի կանխաւ արձանագրուիլ Միութեան կեդրոնը: Հասցէ .—

J. Papazian, 16, Cité Trévise, Paris (9)
Tél. PRO. 41 - 40

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R.C.Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris 9e
Tél. : PRO. 86 - 60 C.C.P.Paris 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ԿԻՐԱԿԻ 31 ՄԱՅԻՍ • DIMANCHE 31 MAI 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7079 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2490

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

« ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ »

Մայրերու Օրն է այսօր, կիրակի:

Հայկական ճակատին վրայ տօնակատարութիւնը ստանձնած են Չափահաս Որբերը:

Կ'արժէր այս առթիւ բացառիկ թիւ մը նուիրել հայ կնոջ:

Դժբախտաբար ժամանակը ուշ էր, այդ պակասը լրացնելու համար:

Այդպիսի ուսումնասիրութեան մը մէջ, առանձին գլուխ մը պիտի կազմէր Հայուհին՝ իբրեւ մայր: Գլխագիր Մայրը:

Եթէ համաշխարհային մրցանակ մը հաստատուէր մայրերու թագուհին ընտրելու համար, ապահովաբար առաջին պիտի հանդիսանար հայ մայրը, շատ մը տեսակէտներով: Մանաւանդ գիւղացին:

Հրէական առած մը կ'ըսէ.

— « Աստուած ամէն տեղ չէր կրնար ըլլալ. հետեւաբար մայրը ստեղծեց» :

Աւանդական Աստուածը պատահաբար երեւցած է հայաշխարհին մէջ:

Երեւցած է աւելի շատ զոհեր պահանջելու, քան շնորհներ բաշխելու համար:

Թերեւս այս է պատճառը որ հայ մայրը սովորականէն տարբեր տիպար մը կը կազմէ:

Եւրոպայի, նոյնիսկ Արեւելքի մէջ, դժուար կ'ըմբռնեն իր դերը՝ տան մէջ եւ տունէն դուրս: Իսկ տասնապատիկ աւելի դժուար՝ ճակատագրական պահերու մէջ:

Մայրը մայր է ամէն տեղ, իր հիմնական բնազդներով:

Քաղաքակիրթ կոչուի թէ վայրենի, սպիտակ թէ սեւամորթ, ամէն մայր ունի յատկութիւններ որոնք ընդհանրական են:

Անշուշտ միջավայրը կ'ազդէ, այս կամ այն բարեմասնութիւնը զարգացնելու կամ նսեմացնելու համար:

Մասնաւորապէս քաղաքակիրթ կոչուած երկիրներու մէջ, մայրական առաքինութիւններն ալ ենթակայ են ելեւէջներու:

Ամէն օր չե՞նք տեսներ եղերական երեւոյթներ, իրողութիւններ որոնք անմեկնելի կը մնան:

Այս ընդհանուր պատկերին մէջ, բացառիկ է դարձեալ, Հայուհին՝ իբրեւ մայր:

Ուրիշ խնդիր թէ պիտի կրնա՞յ պահել նոյն յատկանիշները, եթէ աւելի երկար տեւէ մեր պանդխտութիւնը:

Սովորական ճշմարտութիւն մըն է, — շատ մը արժանիքներ կը ճշդուին տագնապներու պահուն:

Բարեկամութիւն, հաւատարմութիւն, անձնուիրութիւն, ընդունակութիւն, — այս բոլորը կը զտուին եւ կը բիւրեղանան՝ երբ ծանր փորձի մը ենթարկուին:

Այսպէս ալ մայրական արժանիքները:

Արդ, կրնանք բարձրաձայն յայտարարել, աշխարհի բոլոր լեզուներով, թէ հայ մայրը բոլոր կրակներէն անցած եւ յաղթական հանդիսացած է, այս տեսակէտով:

Կը բաւէ ակնարկ մը նետել ժամանակակից պատմութեան վրայ: Առանց շատ հեռուները երթալու:

Ո՞վ չունի կամ չէ լսած թանկագին վկայութիւն մը՝ Հայաջինջ Սարսափներէն: Անմոռանալի, անկորնչելի, անդեբազանցելի փաստեր հայ մայրերու քաջութեան, անձնուիրութեան, հայրենասիրութեան մասին:

Ցաճախ իրար կը գերազանցէին երիտասարդ մայրիկն ու ալեւոր մամիկը, բեկոր մը փրկելու համար արիւնածարաւ գազանի մը, խումբ մը գազաններու ժանիքէն:

Անոնք մաքառեցան ցմահ, կրելով աննկարագրելի տանջանքներ, յանուն ընտանեկան պատուի, հաւատքի եւ ուրիշ սրբութեանց:

Եթէ այսօրուան չափահաս որբերն ու որբուհիները միայն իրենց ազատման պատմութիւնը պատմէին, ամբողջ աշխարհ ծունկի կուգար հայ մայրիկներուն եւ մամիկներուն առջեւ: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆ ԳՈՐԾԻ ՁԵՌՆԱՐԿԵՑ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՊԻՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՆԱՅ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ԿԱՄ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

Պ. Փիէռ Մանտէս — Ֆրանս, վարչապետութեան նոր թեկնածուն, յանձն առաւ փորձել իր բախտը, տեղի տալով Հանրապետութեան Նախագահին պնդումներուն առջեւ: Ազգ. Ժողովին պիտի ներկայանայ Բշ. կամ Դշ.:

Կը կարծուի թէ նոր թեկնածուն աւելի յառաջ պիտի երթայ քան իր նախորդը, Փոլ Ռէնօ: Մանաւանդ որ, երկար ատենէ ի վեր շատ ծանր կը գտնէ երկրին վիճակը եւ ժամանակը եկած է իր գաղափարները արժեցնելու: Իր առաջին գործերէն մէկն եղաւ տեսակցիլ ընկերվարականներուն հետ, անոնց աջակցութիւնը ապահովելու համար: Այս վերջինները 110 ձայն ունին Ազգ. Ժողովին մէջ եւ ցարդ մերժած են գործակցիլ որեւէ պահպանողական վարչապետի: Պ. Մանտէս — Ֆրանս արմատական ըլլալով, կը յուսայ լեզու գտնել ձախակողմին հետ, բացի համայնավարներէն:

Նոր թեկնածուն իր հաւանութիւնը յայտնելէ ետք հետեւեալ յայտարարութիւն ըրաւ լրագրողներու.

— Աւելի քան երբեք համոզուած եմ թէ հանրային փրկութեան ծրագիրը, որուն գլխաւոր գիծերը քանիցս պարզած եմ Ազգ. Ժողովին մէջ, պէտք է գործադրուի: Այդ ծրագիրը մէկ ամբողջութիւն կը կազմէ: Անոր շնորհիւ միայն կրնանք լուծել այն քաղաքական եւ ելմտական անկարգութիւնը որ կը տկարացնէ եւ կը ջլատէ Ֆրանսան: Տնտեսական յառաջդիմութեան այս խոչընդոտը կը ծանրացնէ ընկերային անարդարութիւնը, կը ջլատէ մեր արտաքին քաղաքականութիւնը եւ կը խախտէ մեր վարկը նոյնիսկ մեր լաւագոյն բարեկամներուն առջեւ: Հանրապետութեան պատմութեան մէջ կան ուրիշ օրինակներ ուր ազգային ուժերու միութեան շնորհիւ կարելի եղած է յաղթել դժուարութեանց եւ փորձութեանց, երբեմն շատ ժամանակ կորսնցնելէ ետք: Այսօր ճշմարտութիւնը առաջ կը խաղայ, ազգը աւելի լաւ կ'ըմբռնէ վտանգները որոնք մօտ են այժմ ինչպէս փրկութեան պայմանները: Դէպքերը վերջնապէս պիտի փարատեն պատրանքները որոնք շատ երկար տեւեցին: Արդէն կարգ մը առաջարկներս ընդունուած են ոմանց, ուրիշներ՝ այլոց կողմէ: Միայն թէ — կը պնդեմ — ձեռնարկը մէկ անքակտելի ամբողջութիւն կը կազմէ: Պէտք է գործել համաձայն մեր միջոցներուն: Պէտք է փութացնել այն ժամը ուր այլեւս մեր ուսերուն վրայ պիտի չճնշեն ջախջախիչ բեռեր, աղետալի ազդեցութիւն գործելով մեր կենդանի ուժերուն վրայ:

« Մեր պարտականութիւնները լաւ ճշդելէ ետք, պէտք է զոհողութիւններ ըստանձնել: Ես անկեղծօրէն պիտի ըսեմ խորհրդարանին թէ ինչ միջոցներ ունինք լուծելու օրուան մեծ խնդիրները, իբրեւ պատասխան երկրին սպառողական անձկութեան եւ երիտասարդութեան անհամբերութեան: Այդ լուծումը կախում չունի կուսակցութեանց ամուլ թուաբանութենէն: Կը բաւէ որ այժմ ցերուցան մարդիկ ազգային խնդիրը քննեն իրատեսութեամբ եւ առանց ամբոխավարութեան: Այն ատեն երկիրը պիտի գտնէ իր բարոյական եւ նիւթական առողջութիւնը »:

Վերջացնելով, Պ. Մանտէս — Ֆրանս յայտնեց թէ Ֆրանսայի ձայնը պիտի լսուի յունիս 17ին, Պերմուտեան կղզիներուն մէջ (Երեք Մեծերու Ժողովը):

ՄՈՍԿՈՒԱ ՆՈՐ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵ՞Ր ՊԻՏԻ ԿԱՏԱՐԷ

Անգլիոյ քաղաքական շրջանակներուն մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն արեւելեան Գերմանիոյ մէջ կատարուած փոփոխութեան, որով մարզպան մը կը նշանակուի փոխան Վերստուգիչ յանձնաժողովին: Լաւատեսներ կ'ենթադրեն թէ խորհրդային դիւանագիտութիւնը կ'ուզէ շօշափելի ձեւ մը տալ իր վերջին ձեռնարկներուն՝ գերմանական հարցին լուծման համար: Անոնց կարծիքով, մարզպանը, Պ. Սեմենով չափաւոր մարդ մըն է եւ կրնայ որոշ դեր կատարել, բարուքելու համար յարաբերութիւնները արեւմտեան պետութեանց հետ: Ուրիշներ տարբեր տեսակէտ ունին եւ կը կարծեն թէ Մոսկուա կառչած կը մնայ Փոցտամի համաձայնութեան: «Թայմզ»ի թղթակիցը կը կարծէ թէ Սեմենով կրնայ Չորսերու ժողով մը առաջարկել, քննելու համար Գերմանիոյ միացման խնդիրը:

Ուրիշ աղբիւրէ մը եւս կը հաւաստեն թէ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ փութացնել Չորսերու ժողովի մը գումարումը: Ամէն պարագայի մէջ, մասնաւոր կարեւորութիւն կ'ընծայուի արեւելեան Գերմանիոյ մէջ կատարուած փոփոխութեան:

Մինչ այս մինչ այն, Լոնտոնի գերման դեսպանը գրաւորապէս ալ մերժեց մասնակցիլ փոխանորդներու ժողովին, Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը քննելու համար: Կ'առաջարկէ խնդիրը քննել դիւանագիտական ճամբով:

× Պելկրատի մէջ դիտել կուտան թէ Խ. Միութիւնը նոր քաղաքականութիւն մը կը փորձէ, աւելի բարեկամ ձեւանալով Եուկոսլաւիոյ. բայց բուն նպատակն է ոչնչացնել Եուկոսլաւիոյ, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ կնքուած դաշնագիրը: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Խ. Միութիւնը չուզեր որ Պալքանները տեւականօրէն բաժնուած ըլլան երկու ճակատներու, խորհրդային (Ռումանիա, Պուլկարիա, Ալպանիա) եւ արեւմտեան (Եուկոսլաւիա, Յունաստան, Թուրքիա):

Պելկրատի խորհրդային դեսպանատան նոր գործակատարը, Գերասիմով, խորհրդակցութիւններ կը կատարէ Մոսկուայի մէջ: Մոսկուա կը գտնուի նաեւ Աթէնքի խորհրդային դեսպանատան գործակատարը: Իրազեկ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ խորհրդային ոստիկանութիւնը դադրեցուցած է իր հսկողութիւնը Մոսկուայի եուկոսլաւ դեսպանատան վրայ: Պելկրատի մէջ տրամադիր են ընդառաջ երթալու որեւէ ձեռնարկի որ կրնայ բարւոքել յարաբերութիւնները Խ. Միութեան հետ. բայց միեւնոյն ատեն հաւատարիմ մնալ Պալքանեան դաշինքին եւ արեւմտեան պետութեանց:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլըս Ուաշինկթըն վերադառնալով, անմիջապէս ներկայացաւ նախագահ Այզընհաուըրի եւ յայտնեց թէ Միջին Արեւելքի մէջ կատարած պտոյտը «բարեկամութեան նոր հիմեր կը հաստատէ իր այցելած երկիրներուն հետ»: Նախագահին հետ խօսակցութիւնը տեւեց կէս ժամ: Յետոյ յայտարարութիւն մը հրատարակուեցաւ որ կ'ըսէ թէ իր այցելած երկիրներուն մէջ ընդհանրապէս կը տիրէ «վախ, դառնութիւն եւ տկարութիւն» զոր համայնավարները կը շահագործեն: Նախարարը կ'ըսէ. — «Ուր որ գացինք, համայնավարները փորձեցին խանգարել մեր առաքելութիւնը. բայց ամէն տեղ պարտուեցան: Թշնամական ցոյցերը զսպուեցան: Ժողովուրդներուն դիրքը սիրալիր էր, անոնց վարիչները հիւրասէր էին եւ մեզի հետ խօսեցան յարգանքով»: Այդ ժողովուրդները կը սպասեն բարեկամական ներշնչում եւ առաջնորդութիւն, նիւթապաշտ դանելով Մ. Նահանգները:

ԱՆԳԼԻՈՅ Էլիզապէթ Թագուհին թագադրութիւնը տեղի պիտի ունենայ երեքշաբթի, երկու Յունիս: Շաբաթներէ ի վեր փորձեր կը կատարուին արարողութեանց մասին: Վերջինը տեղի ունեցաւ ուրբաթ օր, Ուէսթմինսթըրի Աբբայութեան մէջ: Այս առթիւ տասը հազար քաղաքացիներ խռնուած էին փողոցներու մէջ: Ինը հարիւր տարի առաջ նոյն արարողութիւնը կատարուած էր այդ վայրին մէջ, Ուիլեամ (Կարոլոս) Աշխարհակալի թագադրութեան առթիւ: Փորձէն բացակայ էր Թագուհին: Կը մասնակցէին 1200 հոգի, — ներկայացուցիչները արքունիքին, պետութեան, եկեղեցւոյ, բանակին եւն.: Փորձը տեւեց Չորս ժամ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՆԻՄԱՆԱԼԻՆ ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ...

Պոլսոյ գրաւման 500ամեակն էր երէկ, Մայիս 29:

Թուրքերը արդէն իսկ սարքած են հանդիսութեանց եւ խրախճանքներու շարք մը, որ պիտի տեւէ տասը օր:

Երէկ հեռագիրը կը հաղորդէր թէ ցընծութիւն կը տիրէ Իսթանպուլի մէջ, իսկ սուգ՝ Աթէնքի մէջ: Թէեւ երկու երկիրները բարեկամներ եւ զինակիցներ են այսօր:

Երէկ առաջին հանդիսութիւնները կատարուեցան քաղաքի պարիսպներէնդուրս, ճիշդ այն վայրին մէջ ուր Մէհմէտ Բ. հրամայեց գրոհ տալ դէպի թշնամի դիրքերը:

Այս առթիւ վրան մը սարքուած էր, յարեւմտան անոր զոր յաղթական աշխարհակալը տնկած էր: Հոն համախմբուած էին հարիւրաւոր մարդիկ, պատմական համազգեստներով:

Բնականաբար արշաւանք մըն ալ կատարուեցաւ, քաղաքին գրաւումը պատկերացնելու համար:

Հեռագիրը կ'ըսէ, վերջապէս թէ ամբողջ թուրք մամուլը բացառիկ թիւեր հրատարակեց, թէ խանդավառութիւնը սահման չունի, եւայլն:

Այստեղ, Փարիզի մէջ ալ հանդէս մը սարքուած էր: Իսկ թուրք պատմագիրը, Րէշատ Աթապինէն, դասախօսութիւն մը սարքած էր Սորպոնի մէկ սրահին մէջ:

«Յառաջ»ի ընթերցողները կը յիշեն թէ ի՛նչպէս տեղի ունեցաւ պատմական Բիւզանդիոնի գրաւումը, քանի որ իբրեւ թերթօն հրատարակեցինք Ժ. Շլումպերժէի ծանօթ հատորը:

Չեմ գիտեր քանի՞ հոգի կրցան ըմբռնել այս ճակատագրական աղէտին պատճառները:

Անամէջ խօսք մը չէ «բիւզանդաբանութիւն»ը:

Մարդիկ հոգեւոր խնդիրներ կը լուծէին, երբ թշնամին կրակէ գօտի մը հաստատած էր քաղաքին բոլորտիքը:

Հինգ հարիւր տարի վերջն ալ, նոյն պատկերը չկրկնուեցա՞ւ: Չի՞ կրկնուիր այսօր:

Քրիստոնեաները, ամենազօր եւ յաղթական, տէր եւ տիրական Կ. Պոլսոյ, օրն ի բուն կը վիճէին: Դաւեր կը լարէին իրարու դէմ: Մինչ «Մէհմէտներ»ը արթուն կը հսկէր եւ կը գործէր: Կը սպառնա՛ր:

Եւ առտու մը 1918ի յաղթականներն ալ քաղաքին բանալիները Թուրքին յանձնեցին ճիշդ այնպէս ինչպէս Կոստանդին:

ՎԱՀԷ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆԸ դասախօսութեան հրաւիրած է Տիկ. Ժ. Մէյը: Այս առթիւ սխալմամբ իբրեւ Ֆրանսուհի ներկայացուցած էինք բանաստեղծ Հայուհին, որ ունի շարք մը ֆրանսերէն հրատարակութիւններ:

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՔԱՈՍ...

Պատահաբար մեր ձեռքն անցաւ գիրք մը, որ տպուած է Ամստերտամ, 1711ին, ասկէ 242 տարի առաջ

(Anno - MDCCXI, Arménorum - MCLX)

Գիրքը կը պատկանի մեզ անծանօթ գրչի մը՝ Տ. Տրէողերի եւ կը կրէ հետեւեալ խորագիրը՝ «Արամեան լեզուին գանձ» :

Գիրքին մէջ «խօսակցութիւն»ներ կան երկու անձերու միջեւ, որոնցմէ մէկը կը կոչուի Ֆրանչիսկօ (ըստ երեւոյթին՝ հոլանտացի), իսկ միւսը՝ Սաֆար (պարսկահայ) :

«Երկրորդ խօսակցութիւն յաղագս կենցաղավարութեան Հայոց»,— այս խորագրով գլուխին մէջ հետեւեալ ուշագրաւ խօսակցութիւնը տեղի կ'ունենայ Ֆրանչիսկոյի եւ Սաֆարի միջեւ .

«ՖՐԱՆՉԻՍԿՕ — Ի՞նչ խաբար ունիս ձեր աշխարհէն :

«ՍԱՖԱՐ — Փառք Աստուծոյ, աժանութիւն եւ խաղաղութիւն :

«ՖՐԱՆՉԻՍԿՕ — Կուզէ իսկի խաբար ունի՞ս :

« ՍԱՖԱՐ — Մեր ինչ պէտք այ Թագաւորաց կռուի վերայ խօսիլ· ասացի մեր երկիրն խաղաղութիւն այ» (էջ 332) :

Այսպէս անկիւն մը աշխարհի վրայ, «փառք Աստուծոյ», չկայ այլեւս ...

Ամէնքը, ամէն տեղ եւ ամէն ժամու, կը խօսին այսօր «Թագաւորաց» եւ «ոչ Թագաւորաց կռուի վերայ», կը խօսին ազատութեան, տագնապներու եւ ներքին ու արտաքին խռովութեանց մասին ...

Շուրջ երկու դար առաջ կոյս աշխարհի մը մէջ կ'ապրէինք· ոչ երկաթուղի ունէինք, ոչ հեռագրաթել, ոչ ինքնաշարժ, ոչ օդանաւ, ոչ ռատիոյականներ եւ ոչ ալ... հիւլէական ռումբ :

Մեծն Նափոլէոնը 1812ին Փարիզէն դէպի Մոսկուա կ'արշաւէր՝ իր տրամադրութեան տակ, իբրեւ հաղորդակցութեան արագ միջոց, ունենալով միայն ... ձիաւոր սուրհանդակը :

Այսօր մենք 4·30 ժամէն Լոնտոնէն Գահիրէ ճամբորդ կը փոխադրենք, անգամ կը ծրագրենք Սուէզի գօտիէն Թագադրութեան համար Անգլիա տարած զօրամասերը քանի մը ժամէն, հարկ եղած պարագային, օդի ճամբով Անգլիայէն վերստին Սուէզ փոխադրել ...

Ամէն քանակ ,ըլլայ ժամանակի, տարածութեան եւ կամ որեւէ զօրոյթի ձեւին տակ, յաղթահարուած է բնութեան արքային՝ Մարդուն կողմէ՝ մեր դրախտ աշխարհը քաոսի եւ դժոխքի վերածելով :

Այն հին ու բարի օրերուն, երբ ծովերը առագաստանաւերով կը կտրէինք, իսկ ցամաքները՝ ոտքով կամ ձիով՝ Սաֆարները գոհ ու հանգիստ կը յայտարարէին, — «մեր ինչ պէտք այ Թագաւորաց կռուի վերայ խօսիլ· մեր երկիրն խաղաղութիւն, աժանութիւն այ»...

Կա՞յ մէկը մեր մէջ, որ մեզի կարողանար այսօր այս լեզուով խօսիլ ...

« Ամենայն Հայոց բանաստեղծը »՝ Յովհ. Թումանեան՝ կը գրէր·

Բերանն արնոտ մարդակերը էն անբան,
Հազար դարում հազիւ դարձաւ մարդասպան .
Ձեռքերն արնոտ գնում է նա դեռ կամկար ,
Ու հեռու է մինչեւ Մարդը իր ճամբան :

Մեր որոնածը այս գլխագիր Մարդը չէ, այլ փոքրագիրը, այն միւսը, որ «մարդակեր» էր երէկ եւ «մարդասպան» դարձած է այսօր ...

Դարձած է «մարդասպան» ոչ թէ դէպի ետ երթալով, այլ յառաջանալով ու յառաջդիմելով, հազարամեակներ շարունակ քաղաքակրթուելով ու մարդկայնանալով ...

Մեր խօսքը ահա այս փոքրագիր « մարդասպան »ներու մասին է, որոնք մեր չքնաղ աշխարհը ,ամէն բարիքներով լի մեր մոլորակը, ճշմարիտ դժոխքի մը վերածած են այսօր :

Սաֆարներու շրջանին կ'ապրէր նաեւ մեր աննման Սայաթ - Նովան· իր երգերէն մէկուն մէջ անզուգական աշուղը կ'աւաղէր·— «Խալխին սուտը չատացել ա»..

Այս «սուտ»ը, մեր բարի ու միամիտ երգչի օրերուն հազիւ տպագրական ձեւ կ'առնէր , տպագրուելու պարագային՝ տպաքանակը հազիւ քանի մը հարիւր օրինակի կը հասնէր, իր այս ձեւին մէջ՝ «սուտ»ը տունէ տուն եւ թաղէ թաղ ոտքով կը պտըտէր, իսկ ձիով ՝հազիւ քանի մը մերձակայ քաղաքներու մէջ կարճ շրջան մը կ'ընէր ...

Այս փոքրագիր, փոքրաքանակ ու փոքրածաւալ « սուտ »ին դէմ է, հեռիոտն եւ կամ ձիաւոր, որ այնքան դառնօրէն կ'աւաղէր մեր աշուղը, գայն՝ այդ «սուտ»ը՝ խալխին մէջ չատցած գտնելով ...

Իսկ այսօ՞ր ...

Փոքրագիր « սուտ »ը դարձած է գլխագիր· ընտրելագոյն մեքենաներով եւ անհամար քանակով քանի մը ժամուան մէջ այս « սուտ »ը տպագրական ձեւ կ'առնէ եւ կը հեղեղէ աշխարհը· կը տեղաւորուի ռատիոկայաններու մէջ եւ հոնկէ հեռասփռուելով՝ քանի մը վայրկեանի մէջ միլիոնաւորներու սեփականութիւնը կը դառնայ · իսկ եթէ « սուտ»ը «մեծ սուտ»երէն է, ապա հեռագրաթելերու , հեռախօսներու, ռատիոկայաններու եւ մամուլի բիւր ու անհամար օրգաններու միջոցով՝ քանի մը ժամուան մէջ ողջ մարդկութեան, մեր բովանդակ աշխարհի սեփականութիւնը կը դառնայ ...

Պիտի զարհուրէր մեր միամիտ աշուղը, եթէ հրաշքով մը իր գերեզմանէն աշխարհ գալով՝ խալխին այսօրուայ «Սուտ»ը տեսնէր, վեհօրէն բազմած իր գահին վրայ եւ յաղթականօրէն իր թեւերը ծաւալած բեւեռէ բեւեռ ....

Ահաւորագոյն երկունք մը կ'ապրի մեր դարաշրջանը ...

Ճշմարտութիւնը անթեւ է, Սուտը՝ թեւաւոր ...

Բարին հեռիոտն է, Չարը արագասլաց ու մեքենաղէն ...

Արդարութիւնը գլխատուած է, իսկ Անարդարութիւնը դարձած է եօթնգլխանի վիշապ մը, միշտ պատրաստ բոլոր արդարներն ու ազնիւները իր երախին մէջ խեղդելու ...

Քաղաքակիրթ «մարդասպանը» նորանոր գիւտեր յօրինելով՝ իսկական «մարդակեր» մը կը դառնայ՝ հարիւր հազարներով կին ու երեխայ բոցերու մէջ մոխրելով ...

Կարծես կը ճշմարտանայ խօսքը այն ընկերաբաններու ,որոնք մարդկային քաղաքակրթութիւնը կը նմանցնէին խեցգետինի, որ ոչ միայն յառաջանալ գիտէ ,այլեւ գիտէ յաճախապէս դէպի ետ - ետ դառնալ ...

Արդեօք ո՞ւր կ'երթանք ...

ՅՈՒՍԱԲԵՐ

Հ. ԱՃԱՌԵԱՆ

Ամէն անգամ որ Հայաստանը վերապրած եւ անոր մտաւորական ուժերը վերյիշած եմ, բարեբախտութիւն համարած եմ շարք մը հայ գիտնականներու Հայաստանի մէջ պատնէշի վրայ ամուր կեցած ըլլալը։ Այդ գիտնականներէն Հ. Աճառեան եւս մեռաւ այս տարի Երեւանի մէջ։

Հանգուցեալը Հայաստանի խորհրդայնացումէն վերջ Թաւրիզէն Երեւան հրաւիրուեցաւ իբրեւ համալսարանի դասախօս Լ. Շանթի եւ Ն. Աղբալեանի հետ : Վերջինները քաղաքական պատճառներով մերժեցին , Աճառեան ընդունեց հրաւէրը եւ գոհունակութեամբ դասախօսեց համալսարանին մէջ իր անսպառ պաշարով :

Աճառեան բառին իսկական առումով լեզուագէտ , չարքաշ մշակ մըն էր, գինքը մօտիկէն ճանչցողները կը հիանային իր հմտութեան եւ անսպառ եռանդին համար : Իր ամբողջ օրը յատկացուցած էր Հայոց լեզուի ուսումնասիրութեան : Հայոց լեզուի բովանդակ բառերը հատիկհատիկ անդամահատութեան ենթարկած , գննած եւ անոնց կենսագրականը չինած , գլուխներու բաժնած հատորներ էր կազմած : Ամէն օր նոր բան մը աւելցնելու միտումով մշտական պրպտումներու մէջ էր : Իր յարատեւ եւ արագընթաց աշխատունակութեան բերումով գրելու եւ արտագրելու ահագին աշխատանքներ ունէր օրուան ամէն ժամերուն, որ հաճոյքով կը կատարէր : Իր պատրաստի խնամեալ ձեռագիրներու մէկ էջին վրայ երբ նոր բառ մը պիտի աւելցնէր, նոյն վայրկեանին իսկ ամբողջ էջը կ'արտագրէր գոհունակութեամբ : Իր պատրաստած հատորներուն , արտագրումներուն, պրպտումներուն, ընթերցումներուն եւ վերծանումներուն պիտի չբաւէին օրուան 24 ժամերը, եթէ «այս վայրկեանին գործը միւս վայրկեանին մի յետաձգեր»ի սկզբունքը իրեն համար ստեղծուած չսեպեր : Իր մօտիկներուն կը յանձնարարէր ամէն օր բան մը կարդալ եւ բան մը գրել, իբրեւ յարատեւ աշխատանքի արդիւնք ցոյց կուտար իր գրասեղանին վրայ դիզուած բարձրակուտակ ձեռագրերը :

Համալսարանի պատմա – գրական բաժնին մէջ ուր Հայոց լեզուի տեսութիւն կը դասախօսէր ձեռնարկը տպագրութեան համար պատրաստ գործ մըն էր, իւրաքանչիւր դասախօսութեան քանի մը պրակներով կը ներկայանար խնամեալ ընելու համար իր դասախօսութիւնը : Իր դասախօսութեան պահերը հաճոյքի պահեր եղան միշտ: Ան իր դասախօսութիւնները սրամտութեամբ համեմելու կարողութիւնն ալ ունէր :

Իր դասախօսութիւնները աչքի զարկին համալսարանի մէջ: Պատմագրական համալսարանի միւս դասախօսները՝ Մ. Աբեղեան (տաղաչափութիւն եւ միջ. գրականութիւն) Ս. Լիսիցեան (ազգետական գրական.), Յ. Մանանդեան (հայոց պատմութիւն), Ա. Տէրտէրեան (նորագոյն գրականութիւն), Ս. Տիգրանեան (Հայոց իրաւունքի պատմութիւն), Ղափանցեան (գրաբար) եւ ուրիշներ իրենց պարապ ժամերուն մտիկ կ'ընէին Աճառեանի հետաքրքրական դասախօսութիւնները :

Մեր լեզուի բաղկացուցիչ մասերը , բառերուն ծագումը, զարգացումը, բարեփոխութիւնները, կրած ազդեցութիւնները, փոխառեալ բառերուն էութիւնն ու անոնց քանակը տքնութեամբ մանրակրկիտ քննութեան ենթարկած , գտած , դասաւորած, սիստեմի վերածած եւ հատորներ կազմած էր :

Աճառեանի համար հայերէն բառերը այն չէն, ինչ որ են հայ հրապարակագրին կամ բանաստեղծին համար : Անոր համար իւրաքանչիւր հայերէն բառ ուսումնասիրութեան արժանի շնչաւոր էակներ են , անոնցմէ իւրաքանչիւրը իր մասնաւոր պատմութիւնը ունի, ուր ծնած է, ինչ փոփոխութեան եւ ազդեցութեան ենթարկուած է, ո՞ւր ապրած է, ե՞րբ մեռած է, ե՞րբ յարութիւն առած է կամ կրկին երբ մեռած է եւայլն : Այս գետնի վրայ անոր հաւաքած օրինակներու ճոխութիւնն ու բազմազանութիւնը իր հմտութեան ապացոյցները կը կազմէին :

Լեզուական խնդիրներուն մէջ կարծուածէն աւելի խստապահանջ էր , անկատար եւ անորոշ գաղափար լսել չէր ուզեր լեզուական հարցերու մէջ : Երբ իրեն ըսէիք թէ Խորենացին, Փաւստոսը կամ Եղիշէն մօտաւորապէս այսքան անգամ գործածած են այնինչ բառերը, բնաւ չէր ուզեր լսել: Անոր փնտռած եւ ուզած թիւերը ճշգրիտ թիւեր էին: Գրեթէ, մօտաւորապէս եւ հաւանաբար բառերուն կատաղի հակառակորդ մըն էր : Զանազան առիթներով քանիցս դառնութեամբ բողոքած է այս բառերուն դէմ : Անոր կարծիքով այդ բառերը տեղ պէտք չէր ունենային Հայոց լեզուի մէջ: Հայ լեզուագիտութեան մէջ անփոխարինելի աշխատանքներ կատարած է : Օրինակ՝ մեր լեզուի յունա -

ՕՍԱՐ ՈՒԱՅԼՏ

ԿՈՐՆԹՈՍԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

(Պոլսոյ գրաւման 500ամեակին առթիւ)

■

Բագկերակը անշարժ է, իր յետին շունչը չէ լսուած· ոչ մէկ խօսք, ոչ մէկ ջղաձգական հեծք ծանոյց կեանքէն դէպի մահ իր փոխումը: Նախ քան իր հոգին ժամանակ ունենար աղօթելու, մարմինը անյուսօրէն լքեց երկնային թողութեան.— դրուժան մեռաւ ան:

Ալիք թշնամիներուն վայնասունը կը խառնուի իր զինուորներու ճիչին· անոնք կատաղութեան աղաղակներ կ'արձակեն, իսկ առաջինները՝ յաղթութեան: Կռիւը կը վերսկսի, սուրերն ու նիզակները իրար կը խաչաձեւեն, ու ռազմիկները կը գլորին փոշիին մէջ: Մինոթթի հերոսաբար կը պաշտպանէ իւրաքանչիւր թիզ հող, զոր բռնադատուած է թողուլ իր հրամանատարութեան վստահուած քաղաքին մէջ: Անձնուէր զօրագունդին բեկորները իրենց ջանքերը կը միացնեն իրենին: Տակաւին կարելի է ամրանալ եկեղեցիին մէջ, ուրկէ մեկնած էր այն գնդակը, որ կէս մը պարտեալներուն վրէժը լուծած էր դրուժանին մահուամբ: Մինոթթի ու իրենները հոն կ'ապաստանին, իրեն ետին թողլով արեան վտակ մը: Ձեն դադրիր, ետ քաշուած պահուն, դէմ դնել թշնամիին, ու կ'երթան պահ մը շունչ առնել սրբավայրին հաստ սիւներուն ետին:

Աւաղ, ինչքան կարճ եղաւ այդ պահը: Միւսլիմանները կը տեսնեն իրենց համբանքին եւ յանդգնութեան աճումը· անոնք Քրիստոնեաներուն վրայ կը խոյանան այնպիսի կատաղութեամբ եւ խիզախութեամբ, որով նոյնիսկ իրենց մեծ բազմութիւնը մահաբեր կը դառնայ ամէնէն յանդուգներուն: Կորնթոսի պաշտպաններուն վերջին պատնէշը տանող փողոցը այնքան նեղ էր, որ դէպի սիւները յառաջացող Թուրքերը ի զուր կը փորձէին ետ դառնալ, ու կ'իյնային առանց կարենալ խոյս տալու: Սակայն, նախ քան իրենց աչքերը փակելը, վրէժխնդիրներ կը ցուէին իրենց շունչը փչող մարմիններուն վրայ: Ալ աւելի ահարկու զինուորներ կը փոխարինէին անոնք որ ոչ եւս էին, ու կոտորածը չէր յաջողեր նօսրացնել իրենց շարքերը:

Քրիստոնեաներուն խորանը զարդարող լոյսերը չեն կրնար իրենց պլպլուն պայծառութեամբ թափանցել հրացանաձգութենէն գոյացած ամպերուն: Օսմանցիները դրան առջեւն են ...ան կը դիմադրէ իր աբոյրէ ծխնիներով: Ու ամէն մէկ ելքէն, բոլոր խորտակուած ապակիներուն մէջէն, մահացու նետերու կարկուտ մը կը տեղայ: Անդաստակը խարխալած կը ցնցուի իր հիմերուն վրայ, երկաթը տեղի կուտայ, ծխնիները կը ճռնչեն ու կը փրթին, դուռը կը տապալի: Բանը բանէն անցած էր· Կորնթոս կորսուած՝ աւելի պիտի չկրնար դիմադրել:

Խորանին սանդխամատին վրայ կանգնած՝ Մինոթթի գրեթէ միակ վերապրողն է այն քաջերուն, որոնք չէին կրցած փրկել Կորնթոսը: Ան չէ դադրած զէնքը հետապնդող Թուրքերուն սպառնալէ :Մատոնի մը նկարը գծագրուած է իր գլխին վերեւ· երկնաձիր վրձինի մը գործն է: Այս պատկերը կարծես դրուած է խորանին վրայ, մարդս բարձրացնելու համար երկնային իրերուն: Աստուածորդիին սիրուն մայրը ծունկի վրայ բռնած իր որդին, կը ժպտէր պաղատող մեռեալներու աղօթքին, որպէս թէ խոստանար ինքն իսկ իրենց բարեպաշտ աղերսները տանիլ Յաւիտենական Գահուն: Տաճարն արիւնող նախճիրներուն միջեւ, Կոյսը կը ժպտի տակաւին· Մինոթթի դէպի իրեն կը բարձրացնէ աչքերը, հառաչագին ողջոյնի նշանը կ'ուղղէ եւ խորանին վրայէն վառող ջահ մը կը խլէ ... : Բոցն ու Միւսլիմաններուն սուրը կը շրջապատեն զինքը ամէն կողմէ :

Մոզայիքէ քարերուն ներքեւ փորուած դամբանատուները կը պարփակէին անցեալ դարերու մեռեալները· անոնց անուները քանդակուած էին իրենց տապաններուն վրայ, բայց արիւնը արդէն կը հանդիսանար ընթերցման: Քանդակուած զինանշանները, մարմարիոնի բազմաթիւ երակներուն ընծայուած այլանդակ գոյները, այլեւս չէին զանազանուեր սուրերու եւ սաղաւարտներու բեկորներուն տակ: Տաճարին մարմարին վրայ ռազմիկները անկենդան էին: Իսկ կամարներուն ներքեւ, ուրիշ դիակներ կը հանգչէին իրենց ճաղերուն մէջ, որոնց մռայլ շարքերը կարելի էր ընդնշմարել նեղ բացուածքէ մը: Բայց պատերազմը մուտք գործած էր այս խաւարտչին դամբանատուններէն ներս, հոն դիզած իր քանդիչ վառօդը, այս բազմաթիւ դագաղներու երկայնքին: Այնտեղ է որ պաշարման միջոցին Քրիստոնեաները հաստատած էին իրենց գլխաւոր մթերանոցը· վառօդի առաջան մը հոնկէ կ'անցնէր : Մինոթթիի վերջին, բայց ամէնէն ահաւոր ապաւէնն էր այդ, ընդդէմ յաղթականներուն :

Թուրքերը կը խոյանան եկեղեցիէն ներս : Քրիստոնեաներու փոքրաթիւ գունդը ապարդիւն քաջութիւն մը կը ցուցնէ : Չկարենալով իրենց վրէժխնդրութեանծարաւը յագեցնել թշնամի աւելի մեծ համրանքի մը վրայ, բարբարոսները կը կտրեն մեռեալներուն մարմինները ու կ'անջատեն գլուխները այդ անկենդան բուներէն :

(10)

ԼՈՐՏ ՊԱՅՐԸՆ

Թարգմ· ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԴԷՊԻ ՄԱՅԻՍ 28

•

Հայրենական բարձունքերուն,
Աստղերուն տակ ինչո՞ւ յանկարծ
Կը բոցկլտայ մուխով լեցուն
Լո՛յս շողարձարձ։

Հայրենական բարձունքներուն,
Հովէն ուժգին ինչո՞ւ յանկարծ
Կը բարձրանայ ոխով լեցուն
Ձա՛յն անդրադարձ։

Հայրենական բարձունքներուն,
Ոգիներո՛ւ պէս գայրագին,
Հայդուկներն են միշտ թափառուն
Ձէ՛նքը ձեռքին։

Ձէնքը ձեռքին տղայ ու կին,
Գագաթներո՛ւ վրայ դաժան,
Կ'իյնան ի սէր իրենց ազգին
Ազատութեան։

Միլանօ ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

քանական շրջանը բնորոշող մասնիկնե-րուն ճշգրիտ թուական քանակը կազմած է, անոնք ճիշդ 22 հատ են, ոչ պակաս եւ ոչ ալ աւելի (աք, առ, արդ, բող, բաց, գեր, դեր, ենթ, հոմ, մակ, յար, ներ, շող, շար, պար, ստոր, վեր, տար, դը-բամ, փաղ, փոխ, փար)։ Ոչ ոսկեդարեան շրջանը բնորոշող բառերուն ճշգրիտ թը-ւական քանակը 176 է (փարթամ, վսեմ, վեհ, բոյս, սէր, տան, կենցաղ, սաղարդ, հրաշք, փեթակ, տեսակ, չորութիւն, պրուեստ, նշան, սքանչելիք, մեղւանոց, ազգ, տեսակ)։

Հայ լեզուի մէջ նման բազում կնճիռ-ներ լուծած է, դիւրացնելով գալոց հայ լեզուագէտներու գործերը։ Աճառեանը գիտուն ծնած էր, իրեն տրուած պրոֆէ-սորի տիտղոսը իր սրտին բան մը չէր խօ-սեր։ Ինք նման էր այն հրամանատարին որ ճակատի վրայ գինուորի պարզ վերար-կուով կը վարէ զինուորական գործողու-թիւնները։ Աճառեան անկրկնելի պիտի մը-նայ, ոչ մէկ հետեւորդ իրեն պիտի կրնայ հասնիլ, որովհետեւ 120 լեզուներով կը գրէր եւ կը կարդար։

Աճառեան առաջին Հայն է, որ հայերէն տպագիր գործերը լրիւ կարդացած ըլլայ։ Դեռ աւելին, բազում գիրքեր երեք-վեց անգամ կարդացած է խաչանշելով գրքին առաջին էջին վրայ։ (Գիրք մը իր աշխա-տութեան համար կարդացած ըլլալը յի-շելու համար յատուկ խաչեր կը գոր-ծածէր)։

Իրեն համար հաճոյք մըն էր անկարեւոր գիրքերը պատելով զամբիւղ լեցնել։

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՐԱՄ ԳՆԴՈՒՆԻ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԿԻՐԱՍՈՆԻ «ՓԵԹԱԿ»Ը

Գրական եւ հրատարակչական ձիրքե-րով օժտուած, համակրելի եւ համեստ երիտասարդ մըն էր Վահան Նարլեանը — Բնիկ Ակնցի։

1910ին Կիրասոնի հանրածանօթ Խըշ-եան խանին տակ գրախանութ մը ունէր եւ գործակալն էր Պոլսոյ «Ազատամարտ» օրաթերթին։

Աշխատասէր եւ ձեռներէց, իրեն նեղ կուգար գրատունի մը միօրինակ կեանքը։ Բայց եւ այնպէս ասպարէզը բաց էր ի-րեն համար։

«Փեթակ» կիսամսեայ հանդէսը սկսաւ հրատարակել Պոլսէն ապսպրուած վիմա-գիր գործիքով, ժամանակ մը վերջ, Տրա-պիզոնի Սերասի տպագրական տան կը ղր-կէին նիւթերը եւ «Փեթակ»ի տպագրու-թիւնը հոն կը կատարուէր։ Բայց Վահան կը ջանար ունենալ իր սեփական տպա-րանը։

Քանի մը ամիս վերջ արդէն Կիրասոն հասած էր Լայպցիկի Քարլ Քրաուս տան տպագրական մեքենան, եւ Փարիզէն ալ Տեպէոնի գրաձուլարանին հայ տառերը։

«Փեթակ» իր առաջին թիւէն, գրական եւ ազգային նիւթերով համեմուած, ներ-կայանալի կողքով, կանոնաւորապէս կը հրատարակուէր։

Հրատարակիչը կ'աշխատէր ապահովել աշխատակցութիւնը կարող գրիչներու։ Հետզհետէ երեւացին Յ. Շահրիկեան, Յ. Քիւֆէճեան (Օշական), Ա. Հացագործ-եան «Թուշնիկ», Արսէն Երկաթ, Հմ. Մատթէոսեան, Մ. Դանիէլեան, ուսու-ցիչներ եւ տեղական ուժեր։

Վահան աւելցուցած էր «Ազատամարտ» օրաթերթի ընթերցողներուն թիւը։

Մօտաւորապէս 75 օրինակ, կը նշանա-կէ՝ Կիրասոնի հայ տուներու ամբողջ թի-ւին մէկ հինգերորդը։ Իսկ «Բիւզան-դիոն», «Մանզումէի էֆքեար» եւ «Արե-ւելք» օրաթերթերէն իրարու վրայ երե-քական բաժանորդ կարելի էր հաշուել։

Վահանին գրատունը դարձած էր տե-սակ մը ժամադրավայր, մտքի ու գրչի դէմքերու, որոնց մէջ յատկանշական էր Տրդատ Գազանճեանը, Ժընեւի ուսանող-ներէն. — Բնիկ Խարբերդցի, իր խան-դավառ ոգիով համակրանք շահած էր։

«Փեթակ»ի իւրաքանչիւր թիւէն կը ղրկուէր գաւառի բոլոր քոյր թերթերուն, «փոխանակութեան խնդրանօք»։ Այս առ-թիւ կ'արժէ հոս փակագիծ մը բանալ, յի-շելու համար փոխանակուած հանդէսնե-րը։

Իզմիր. — «Արեւելեան Մամուլ» եւ «Դաշինք». — Իզմիր՝ «Բիւթանիա». — Տրապիզոն՝ «Խարխուխ». — Երզնկա՝ «Ա-րօր» (նախ խմորատիպ). — Սեբաստիա՝ «Հող - Դար». — Ամասիա՝ «Ապառաժ». Կարին՝ «Յառաջ». — Վան «Աշխատանք». — Տիգրանակերտ՝ «Տիգրիս». — Մար-զուան՝ «Նոր - Այգ», «Հայկունի» եւ «Բողբոջ», Պարտիզակ՝ «Պարտիզակ» (վեցամսեայ), Օրտու՝ «Առուակ» (խմո-րատիպ), Շ. Գարահիսար՝ «Նշդրակ» (խմորատիպ), Խարբերդ՝ «Եփրատ», Վիեննա՝ «Հանդէս Ամսօրեայ», Վենետիկ «Բազմավէպ»։

Կը ստացուէր նաեւ «Փարոս» հանդէսը (չեմ կրնար յիշել թէ ուր կը հրատարակ-ուէր)։ Պատանեկան յիշողութենէս վրի-պած են ուրիշ զանազան հրատարակու-թիւններ։ Ամէն թերթ բուրմունք մըն էր երիտասարդական մտքի եւ կորովի, թը-ւինք դէպի հայ Մշակոյթը եւ դէպի Հա-յուն լուսաշող ապագան...

«Փեթակ»ը հրատարակած է Ստ. Շէհ-րէրեանի մէկ գաւառական վիպակը, «Թամար Շէմսէտտին» եւ Ա. Հացագործ-եանի մէկ գրքոյկը, «Մենութեան Սաղ-մոսներ»։

Կարգ մը ուրիշ հրատարակութիւններ ալ ունէր, բայց ես Պոլիս մեկնած էի։ Իր վերջին հրատարակութիւնն էր «Գա-ւառ» անուն գիրքը, նուիրուած Կիրասոնի հայ համայնքին։ Կ'ըսէին թէ գիրքը ունէր ճոխ բովանդակութիւն, տեղագրական, կրթական, հանրային եւ գրական բաժին-ներով։ Պատերազմէն վերջ միայն ձեռքս անցաւ պատռուած էջ մը։ Կ'եզրակացնեմ թէ գրքին տպագրութեանը հետ միաժա-մանակ, պատերազմը վրայ հասած ըլլա-լով, կարելի չէ եղած առաքումները լրիւ կատարել։ Ուրեմն պահեստը աւարի տր-ուած եւ ծախուած է խանութներու, իբ-րեւ անպէտ թուղթ։ Այդ իսկ պատճառով կարելի չէ եղած որեւէ օրինակ ճարել «Գաւառ»էն։

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ՄԵԼԻՔԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆ ԳՐԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

Վերջերս տասնըկու գերման գրագէտ-ներ Փարիզ եկան, տեսակցելու համար ի-րենց ֆրանսացի գրչի եղբայրներուն հետ։

«Տօքիւմանթասիոն» պարբերաթերթի քարտուղարը, Ռընէ Ուինցըն տալով ընդհ. գիծերը գերմանական արդի գրա-կանութեան շեշտեց թէ մինչեւ 1948 չկար գերմանական նոր գրականութիւն։ 1945–1948 եղածները պատերազմի յուշեր էին միայն, ինչպէս եւ ինքնակենսագրութեան ճոխ արտադրութիւն մը։ Իբրեւ բնական հակազդեցութիւն սաստ յաջորդեց խու-սափումի եւ նախատեսութեան գրականու-թիւն մը, Ֆրանց Քաֆքայի հետքերուն վրայ։

Կը թուի թէ այս երկու ձգտումներուն ալ ժամանակը հասած է, թէեւ ըսել չէ թէ վերջին Աշխարհամարտի մասին մեծ գիրքը արդէն գրուած է, թէեւ կան գիր-քեր, ինչպէս «Ստալինկրատ», «Պար-տուածները», «Կեանքի Կայծը»։ Թերեւս հարկ է երկար տարիներ սպասել մինչեւ որ այդ գիրքը տրուի։

Այցելութեան միջոցին գերմանացի գը-րագէտ Ռուտոլֆ Հակելշթանկէ ըսաւ թէ «երջանիկ է որ գրագէտները որոնք իրա-րու հանդիպեցան պատերազմի դաշտին վրայ, այժմ կը հանդիպին գերագոյն ծը-րագրի մը, գրականութեան շուրջ»։

Միակ լեզուի մը բացակայութիւնը ըզ-գալի էր, եւ ամէն անգամ պէտք կ'ըլլար թարգմանել մէկ կամ միւս լեզուին։

Ժ. Սիկօ՝ տնօրէնը Փարիզի Սէօյ հրա-տարակչականին, ըսաւ թէ՝ գրականու-թեան նուիրուած թերթերը եւ պարբերա-թերթերը կարեւոր թիւ մը կը կազմեն Ֆրանսայի մէջ. — եօթը փարիզեան օրա-թերթեր կան, տասնեակ մը շաբաթա-թերթեր, որոնց երկուքը զուտ գրական եւ երկոտասնեակ մը պարբերաթերթ։

«Ազատութեան Կռուանները» գրքին հե-ղինակը եւ հիմնադիրը «Լ'Ափել» թերթին, գերման Ալֆրէտ Անտերշ ըսաւ թէ՝ «Գեր-մանիոյ մէջ զուտ գրական թերթ գոյու-թիւն չունի այլ կան որոշ թերթեր որոնք պզտիկ տեղ մը կը յատկացնեն գրականու-թեան։ «Ես արդէն համաձայն չեմ այն պարբերաթերթերուն որոնք իրար կը խառնեն բանաստեղծութիւնը եւ վիճակա-գրութիւնը։ Արդէն անկարելի է Գերմա-նիոյ մէջ հաշտեցնել պահպանողական, մարքսեան եւ ուրիշ ձգտումներ»։

Գերմանական գրականութեան մասին Լուիզէ Ռինզէր, հեղինակ «Սիրոյ պատ-մութիւն» եւ «Վարշաւայի Լոպէլ»ի ըսաւ թէ Գերմանիոյ մէջ երեք գլխաւոր ազդեցութիւն կար, Հէմինկուէյինը՝ իր իրապաշտութեամբ, Քաֆքայինը իր բնա-զանցութեամբ եւ Էռնէսթ Եունկըրինը, իր ձեւին համար։ Աւելցուց թէ երիտասարդ գերմանացի գրագէտները ծայրայեղ դիւ-րութիւն ունէին հրատարակելու իրենց գիրքերը Գերմանիոյ մէջ, շնորհիւ ազդու քննադատութեան բացակայութեան։ Ներկայ քննադատութիւնը թոյլ չի տար լուրջ յայտնումներ կատարել։ Եւ վեր-ջապէս Լուիզէ Ռինզէր շեշտեց թէ Էլի-զապէթ Լանկէսէրի վէպին «Անեղծ կնի-քը» վերածնունդը եղաւ կրօնական մտա-հոգութեամբ գրականութեան մը։

Ռօպէր Քանթէռ ամփոփ պատմութիւնը ըրաւ ֆրանսական գրականութեան, սկը-սելով 1918էն։ Խօսեցաւ վիպողի վերանո-րոգման ձգտումի եւայլնի մասին։

Գերմանական արդի բանաստեղծութեան մասին խօսեցաւ Հանս Էկոն Հոլթուզէն։ Կօթֆրիտ Պէն, Ռ. Մ. Ռիլքէ, Կարսիս Լոռքա, Փօլ Վալերի եւ Փօլ Էլիւառ գեր-մանական բանաստեղծութեան հինգ բե-ւեռները եւ ուղեցոյցներն են։ Անոնք որ Փօլ Վալերիի ազդեցութիւնը կը կրեն, կը ներշնչուին անոր առաջադրութենէն, «Աստուած մարդը արքայութենէն վար կը նետէ, եւ իբրեւ պատիժ, մարդ պէտք է գեղեցիկ բաներ ստեղծէ»։ Արդի բանաս-տեղծներէն յիշեց Էլիզապէթ Լանկասէրը, աշակերտը Լեհմանի որ, կ'ուզէ խուսափիլ պատմութենէն, այսուհան-դերձ կապուած կը մնայ պատմական բո-պէի», նաեւ Ռուտոլֆ Հակէլշթանկէ եւ Քարլ Քրոլովի «Բնազանց բանաստեղծ որ կամուրջ կը նետէ Լորքայի եւ Էլուառի միջեւ, գերիրապաշտութեան եւ բնու-թեան միջեւ։ Բայց Քրոլովէն չկայ ուրիշ բանաստեղծ մը որ գրագի գերիրապաշ-տութեամբ, որովհետեւ տաղաչափու-թիւնը բանաստեղծութեան մէջ անի-մաստ եղաւ։ Կարգ մը բանաստեղծներ ու-զեցին Գերմանիոյ մէջ մտցնել ֆրանսա-կան խորհրդապաշտութիւնը եւ արտա-յայտիչները իրենց կարգին փորձեցին գործածել արհեստագիտական կամ բժշ-կական բացատրութիւններ, իսկ ուրիշներ Ռիլքէին նմանիլ ուզեցին ընթացիկ բա-ռերու գործածութեան մէջ։

Փիէռ Էմանուէլ ըսաւ թէ ընդհանուր ձգտում կայ քննադատութիւնը բանաս-տեղծութենէն առաջ անցընելու, ինչ որ Ամերիկայի մէջ կը կոչուի «Նոր քննա-դատութիւնը»։

Գերմանիոյ մէջ մեծ կամ պզտիկ պար-բերաթերթ չկայ Ֆրանսայի պէս որ նը-ւիրուած ըլլայ, բանաստեղծութեան։ Մեծ օրաթերթերն են կամ շաբաթաթերթերը, որոնք բանաստեղծութիւն կը հրատարա-կեն, եւ ուէէ մէկը կը քննադատէ, երբեմն ալ հեղինակին կը գրէ։ Այս բանաստեղ-ծութիւններուն համար հինգ հազարէն ութ հազար ֆրանք կը վճարեն։

Ֆրանսական բանաստեղծութեան մասին նկարագրութիւնը թերի եղած է։ Ռընէ Մէնաս խօսած է միայն «Քահիէ տիւ Սիւտ»ի բանաստեղծներու մասին։

Գերմանացի այցելուները ստորա-գրեցին իրենց գիրքերը, թարգմանուած կամ ոչ։ Գերմանական գիրքեր ցուցա-դրուեցան Տիտիէ գրատան մէջ։

Այս հանդիպումին առթիւ փափաք յայտնուեցաւ որ յաճախ տեղի ունենան երկու երկիրներու գրագէտներու փոխա-դարձ այցելութիւնները։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (91)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Աստին անդին կը տեսնէինք ճերմակ «մինարէ»ներու նրբին «սիլուէդ»ները։ Օսմանիէ հասած էինք։

Ո՞վ կրնար երեւակայել թէ այդ հրա-շալեղ գեղեցկութիւնը կը ծածկէր աճ-ռելի ոճիր մը եւ աւերակներ։ Շնորհալի եւ ճկուն նոճիները կը տատանէին իրիկ-ուան հովին ներքեւ՝ որը դեռ մինչեւ մեզ չէր հասներ, բայց արդէն կուտար զո-վութեան եւ խաղաղութեան զգայնութիւ-նը մեր՝ տաժանելի ճամբորդութենէն պարտասած եւ հեղձուցիչ տաքէն պապա-կած մարմիններուն։

Անիկա, առաջին անգամէն, երազի մը պէս էր եւ անհաւատալի, կարծես խու-սափուկ եւ անիրական երեւոյթ մը ըլլար։

Հետզհետէ կը մօտիկնայինք։

Օսմանիէ լուռ էր իբրեւ թէ անմարդա-բնակ ըլլար. Թռչուններու ճռուողիւնը եւ հաւերու կրկռոցը միայն կը լսէինք։ Այլեւս կը մտնայինք ծառերու հովանիին տակ ու կ'անցնէինք ցանցառ բէօշկերու առաջքէն որոնք շրջապատուած էին ըն-դարձակ պարտէզներով։

Առաջին մարդկային արարածը որ տե-սանք՝ թուրք կին մըն էր, պերճօրէն բարձր հասակով որ արագօրէն կ'երթար ճամբուն եզերքէն։ Իր քալուածքը հա-գուստը, գլուխը բռնելու եղանակը գեղջ-կական ոչ մէկ բան ունէին։

Ընդհակառակը քաղաքացիի եւ ազնը-ւականի հով մը կար իր վրայ որ մեզ կ'ապշեցնէր։ Երբ սայլը մօտիկցաւ, հե-տաքրքրուած անոր ազմուկէն, կինը կե-ցաւ ու մեզի նայեցաւ։ Երեսը ծածկող սեւ դրեթէ թափանցիկ չարչաֆին ներքեւէն նշ-մարեցինք իր ծնօտին նուրբ գիծն ու աչ-քերը, որոնք յանկարծ ժպտուն դարձան եւ բարեւեցին մեզ։

Այդ չարիքի եւ ոճիրի անդիտակցու-թիւնը յաճախ պիտի ներկայանար մտքիս պահ մը յետոյ՝ երբ Օսմանիէի աղէտը յայտնուէր մեզի, իր խուժդուժ, անո-ղոք, հրէշային մանրամասնութիւններով։

Միջոց մը դեռ անցանք «քէօշկ»երու ա-ռաջքէն։ Ծառերուն սօսափիւնը, թռչուն-ներուն ճռուողիւնը, բնութիւնը իր այլա-զան արտայայտութիւնով կ'ամոքէր մեր ճամբու յոգնութիւնները։ Եւ ահա մտանք բուն իսկ քաղաքին մէջ, անցանք շուկա-յէն ուր կրպակներու առաջք ցած աթոռ-ներու վրայ նստած մարդիկ, անտարբեր երեւոյթով, աչքերնին դանդաղօրէն կը բարձրացնէին մեր վրայ։

Պահ մը նարկիլէին կլկլոցը կը դադրէր՝ անմիջապէս վերսկսելու համար ու Օս-մանիէի այդ ամէնէն բազմամարդ ճամ-բուն վրայ կատարեալ լռութիւն կը տի-րէր։ Կարծես մարդիկ համր եւ խուլ էին. միայն երբեմն սուր ծախող տղեկի մը եր-կարաձգուող կոչը կը լսուէր ողբագին ա-ղաղակի մը պէս։

Իրենց կուրծքերը կ'ելեւէջէին ամէն մէկ խօսքին ու մենք դրեթէ բան չէինք հաս-կընար ու միայն կը զգայինք իրենց ան-սահման, անմխիթարելի վիշտը։

Նոյն միջոցին՝ վրայ հասաւ Հաճի Սա-ռա, տարէց կին մը որ, ամէնէն դժբախտը արկածեալներուն, դարձեր էր անոնց պա-րագլուխը։ Բարձրահասակ եւ յաղթան-դամ կին մըն էր եւ պատշաճօրէն հագ-ուած սեւ հագուստներով։

Մազերը նոյնպէս ծածկուած էին սեւ քօղի մը ներքեւ, իր վիշտով ու դառնու-թիւնով լեցուն աչքերը կը փայլատակէին իմաստութեամբ։ Իր սեղմուած շրթունք-ներէն ելած ամէն մէկ բառ հաշուուած եւ չափուած էին. անիկա ակնածանք կ'ազ-դէր միւսներուն որոնք կուրօրէն կը հնա-զանդէին իրեն։

Իր ամէն փափաքները հրամաններու պէս անմիջապէս կը գործադրէին եւ այ-րիները իրենց տաժանելի եւ անել կացու-թեանը մէջ, անոր խորհուրդներուն կը հետեւէին։

Երբ Հաճի Սառա եկաւ նստեցաւ մեզի մօտ, ծանրութեամբ բարեւեց, բարի գա-լուստ մաղթեց. եւ յետոյ, իմանալով մեր այցելութեան նպատակը, պատմեց դէպ-քը իր մանրամասնութիւններով եւ մեծ ճշգութեամբ։

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՄԱՀԱՊԱՐՏ ԱՄՈԼԸ, Տէր եւ Տիկին Ռոզէնպէրկ, ելեկտրական աթոռ պիտի առաջնորդուի Յունիս 15ի չարթու, համաձայն վերջին տեղեկութեանց: Դատին վերաքննութեան բոլոր փորձերը ապարդիւն անցան:

ՀԱՐԱՒ. ՔՈՐԷԱՅԻ հանրապետութեան նախագահը ընդդիմացած ըլլալով զինադադարի ծրագրին, ազդարարութիւն մը ստացաւ նախագահ Այզընհաուըրէ: Եթէ յամառի, պիտի զրկուի դաշնակիցներու աջակցութենէն, Այնատեն չի կրնար առանձին շարունակել պատերազմը:

ՀՌՈՄԻ ամերիկեան դեսպանուհին, Տիկին Պուք Լիւս, յայտարարեց թէ Ամերիկացիները պիտի չկրնան շարունակել իրենց օգնութիւնը, եթէ Իտալիոյ ժողովուրդը իր քուէն տայ ծայրադոյն աջին կամ ծայրադոյն ձախին, երեսփ. ընտրութեանց առթիւ:

ԲՈՒՌՆ ԿՌԻՒ ՄԸ տեղի ունեցաւ Յորդանանի եւ Իսրայէլի սահմանին վրայ, տեւելով վեց ժամ:

30 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐԻ փոխ մը տրամադրուեցաւ Ֆրանսայի, Մ. Նահանգներու կողմէ, զարկ տալու համար արտադրութեան:

ՅԱՆԴՈՒԳՆ ՕԴԱՉՈՒ ՄԸ, Ֆրանսացի հրամանատար Պիյէ, Լոս Անճէլըսէն (Քալիֆորնիա) Փարիզ հասաւ առանց կանգ առնելու, կոտրելով հեռաւորութեան համաշխարհային մրցանիշը: 9173 քիլոմեթր ճամբան կտրած էր քսան ժամ 31 վայրկեանէն:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ մը մեծ աւերներ գործեց Հարարի եւ Տիրէտաւայի մէջ (արեւելեան Եթովպիա):

ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ՌՈՒԲԷՆԻ ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

150 օրինակ միայն ամբողջ Եւրոպայի համար:

Եօթը հատորը միասին, կ'արժէ վեց հազար ֆր. թղթատարի ծախքով:

Ստանալու համար դիմել՝

Mme Anna Ter Minassian
56,Rue Frédéric Clément,Garches (SetO)
FRANCE

Բոլոր առաքումները
Contre remboursement

Կամ անձամբ դիմել Յառաջի վարչութեան:

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Նուիրուած ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ գործերուն: 25 Յունիս, հինգշաբթի երեկոյ, Շոփէնի սրահին մէջ:

Կ մասնակցին՝ ՕՐ. ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ (երգ), Տիկին ԼԻԼԻ ԼԱՍՔԻՆ (տաւիղ), Պ. ԺԻՒԼ ՖՕՐԷՍԹ օփերայէն, ՓԻԷՌ ԼԱՊԱՏԻ (թաւջութակ):

Յայտագրին մէջ կը գործադրուին մեղեդիներ, եռանուագ եւ քառանուագ: Տոմսերը հայթայթել երգչախումբի կեդրոնէն, 14 ռիւ Փըթի: Պոր. 99.22

ԳԵՂԱՆԿԱՐՈՂ, ԳԵՂԱԳՐՈՂ, ՆԵՐԿՈՂ
ENSEIGNES - PUBLICITE
ՍԱՐԳԻՍ ՋԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ
Artisan - Décorateur
Տուներու, խանութներու եւ կառքերու
43, Rue de la Félicité, Paris 17e
Tél. : MAR. 54 - 13

ԼԻԼԱՅԻՆ

Միշտ լաւագոյն ճաշը կրնաք ընել հոն, իսկ շաբաթ եւ կիրակի օրերը ունկնդրել նաեւ արեւելեան նուագ:
Ձեր նամբուն վրայ է
Լ Ի Լ Ա Ն
24, Rue Saint Lazare, Paris 9e
Métro Trinité, Notre Dame de Lorette

ՁԵՐ ԳԻՐՔԵՐԸ ԿԱԶՄԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Դիմեցէք Պ. ՓԱՅԼԱԿ ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆԻ
45, Rue des Petits Carreaux, Paris (2e)
(Բ. յարկ, ձախ կողմի դուռը)

Շատ գոհ պիտի մնաք իր գեղարուեստական ճաշակէն, խնամեալ եւ արագ աշխատանքէն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ

35ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս Վէռաի թատրոնին մէջ, 50 ռիւ տ'Ալժէ, բարձր հովանաւորութեամբ երեսփոխան եւ Մարսէյլի քաղաքապետ՝
GASTON DEFERRE ի

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. խումբերու, Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդին, եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

Կը նախագահէ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին՝
ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ եւ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Խօսք կ'առնեն ընկերվարական քաղաքացիներ՝

Francis Leenhardt, Irma Rapuzzi, Jean Masse, Achile Cini.

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ), Օր. ԱՆԺԵԼ ԱԿԻՆԵԱՆ (դաշնակ), Պ. Լ. ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ (ջութակ), Օր.ներ Յարութիւնեան, Սարգիսեան, Ժ. Գույումճեան, Մարկոսեան, Պօյաճեան, Սիմոնեան:

Հայկական պարեր ղեկավարութեամբ ՏԻԿԻՆ ՇԱՄԻՐԵԱՆԻ:

Հանդէսէն վերջ եւրոպական պարեր:

Ընտիր նուագախումբ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 7ին:

Ժամը 15էն կէս գիշեր, Ռէփիւպլիքէններու սրահը, 16 Ռիւ Ժ. Պ. Տավիտ:

Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան:

Այս կիրակի, Յունիս 7ին, կէսօրէ ետք Փաթրոնաժի սրահին մէջ:

Կը խօսի Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 7, ժամը 19ին, Ռիւ Ժէ սրահին մէջ:

Կը խօսի Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ երեկոյ:

Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 14ին:

ՀԱՅ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Զ. Ո. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՏՕՆԷ

31 Մայիս, կիրակի, ժամը 3ին

Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ

24 րիւ Սէն վիկթօր, Փարիզ (5)

Հովանաւորութեամբ բնակչութեան նախարարին: Նախագահութեամբ նախկին նախարար Տօքթ. ԼԱՖԷՅԻ:

ԿԸ խօսին ՖՐԵՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ եւ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Վիէնէն ընկեր Նշան Մուրատեան, Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Բարսեղեան, Տէր եւ Տիկին Ֆրէս իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, հեռագրով եւ նամակով մասնակցեցան իրենց սուգին, ՏԻԿԻՆ ԹԱԳՈՒՀԻ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ.— Այրի Տիկին Բարսեղեան (Տէսին) փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար, Տիկին Թագուհի Մուրատեանի մահուան առթիւ:

× Օր. Լուսիա Յովհաննէսեանի եւ Պ. Հայկազ Մուրատեանի նշանախօսութեան առթիւ կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար.— Տէր եւ Տիկին Յովհաննէսեան Նէօյվէյլէն հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Մուրատեան (Վիէն) 500 ֆրանք:

× Պ. Հայկազուն Տէր Յակոբեան (Վիէն) «Յառաջ»ի բարգաւաճման կը նուիրէ 500 ֆրանք:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Կապ. Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Վերսայլէն Տէր եւ Տիկին Վահրամ Եսայեաններուն, որոնք բարեհաճած էին հաւ մը նուիրել աճուրդի համար Մայիս 10ի հանդէսին եւ որ 14.800 ֆրանքի գումար մը ապահոված էր վարչութեան:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Մարի Տէյիրմէնճեան կը յայտնէ թէ այս կիրակի օր, ժամը 10ին, Մարսիլիոյ Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյն մէջ ձայնաւոր Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի ու յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Մարաշցի հանգուցեալ մեծապատիւ Պ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՏԷՅԻՐՄԷՆՃԵԱՆԻ համար, իր մահուան քառասունքին առթիւ:

Սոյն օրուան երգեցողութիւնը պիտի կատարէ Մարսիլիոյ հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյն Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Յակոբ Էքսալեան Տէյիրմէնճեանի, ընկերակցութեամբ մասնաւորապէս հրաւիրուած դըպիրներու:

Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները: Ներկայս ընդունիլ իբրեւ հրաւէր:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Անգամ մը եւս կը յիշեցնենք, ի վիճակի չենք անվճար ծանուցումներ հրատարակելու: Ընթացիկ ծանուցումներու սակերն են.—

1.— Նշանախօսութիւն կամ հարսանիք 1000 փրանք:

2.— Շնորհակալիք, ցաւակցութիւն, հոգեհանգիստ 500 փրանք, իւրաքանչիւր անգամը:

3.— Կը փնտռուի, երեք անգամը 1000 փրանք:

4.— «Կ'ուզուի»ներ 500 փրանք, մէկ անգամը:

5.— «Ծախու է» 500 փր. 1 անգամը:

6.— Մահազդ 1500, շնորհակալիքով 2000 փրանք:

7.— Առեւտրական ծանուցումներու մասնաւոր պայմաններ:

Ջերմապէս կը խնդրուի գին չհարցնել այս կարգի ծանուցումներուն համար եւ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄԻՆ ՀԵՏ ՂՐԿԵԼ ՆԱԵՒ ՓՈԽԱՐԺԷՔԸ:

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ՝
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

« Ա Ր Ա Ք Ս »

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.—

Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 ֆր., Արտասահման՝ 1400 ֆր.:

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél . TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ.—Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը:
Լոյս տեսաւ 15րդ թիւը:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը տօնէ իր Օրը Յունիս 7ին, Կիրակի ժամը ճիշդ երեքին Սեւրի Մուրատեան վարժարանի «Պէշիկթաշլեան» սրահին մէջ, 26 ռիւ Թրօյօն Սեւր:

Գեղարուեստական բաժին.— ՔՕՐՐԱՍՕ, սիրայօժար մասնակցութեամբ ծանօթ դերասան Մըսըրեանի եւ Պ. Ա. Գմբէթեանի:

Հայկական պար՝ Կապոյտ Խաչի պարախումբի կողմէ Օր. Ալ. ԳԱՎԷԶԵԱՆԻ ղեկավարութեամբ: Նոր պարեր շքեղ տարազներով: Դաշնակի ու դափի ընկերակցութեամբ Պ. Պ. Եդ. Գավէզեանի եւ Բենոյի:

Մուտք 200 ֆրանք

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ հերթական դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի գիշեր, ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ: Դասախօսն է գեղագործ Պ. Արման Իննունեան, նիւթ՝ «Առողջապահական սննդառութիւնը»: Մուտքը ազատ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Լիոնի Դատեմցիներու դաշտահանդէսը Յուլիս 12ին, Տէսին, Պ. Նազարի ծառախիտ պարտէզին մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ

Առաջին անգամ ըլլալով կը կազմակերպէ
ՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

Կիրակի, 14 Յունիս, ամբողջ օրը, 117 Ավընիւ Քօրօ, Սէն Ժիւսթ, Լը Շալէի զովասուն պարտէզներուն մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Երգ, նուագ, պար, խաղեր եւն.:

Մանրամասնութիւններ ստանալու եւ սեղանները վերապահելու համար դիմել խումբին անդամներուն:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ամավերջին հանդէսը, գեղարուեստական խնամուած յայտագրով, տեղի պիտի ունենայ Յունիս 28ին, ժամը 15ին:

Պարտէզին մէջ հաճելի ժամանց մինչեւ իրիկուան ժամը 9ը:

Հրապարակ հանուած վիճակահանութեան տոմսերը պիտի ծառայեն իբրեւ մուտքի տոմս:

ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ.— Կը խնդրուի ծանուցանել թէ Տէսինի գաղութին ծանօթ Մանճըլըքցի Վարդեվառ Ղազարեան (Յ. Տէրտէրեան) յաջողութեամբ ստացած է մարձողի (մասէօր) վկայականը:

ՔԱՋԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ն. Պ. Հայ Սպայից Միութիւնը հրաւիրում է անխտիր բոլոր Հայերը ներկայ լինել, այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցում հոգեհանգստեան պաշտօնին՝ ի յիշատակ Սարդարաբադի, Բաշ Աբարանի, Ղարաքիլիսի եւ ուրիշ պատմական հերոսամարտերում 1918 Մայիսին ընկած հայ բանակի սպաների, ենթասպաների եւ զինուորների, որոնք սպարապետ Նազարբէկեանի ընդհ. հրամանատարութեամբ եւ մեր քաջարի ժողովուրդի միահամուռ ճիգերով պարտութեան մատնեցին դարաւոր թշնամու գերազանց ուժերը եւ փրկեցին մեր Հայրենիքը եւ Սուրբ Աթոռը:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris